

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ANDREAS FREDERIK
KRIEGER'S
DAGBØGER
1848-1880

PAA CARLSBERGFONDETS BEKOSTNING

UDGIVET AF

ELISE KOPPEL · AAGE FRIIS · P. MUNCH

OTTENDE BIND

OPLYSNINGER, OVERSIGTER
OG REGISTRE

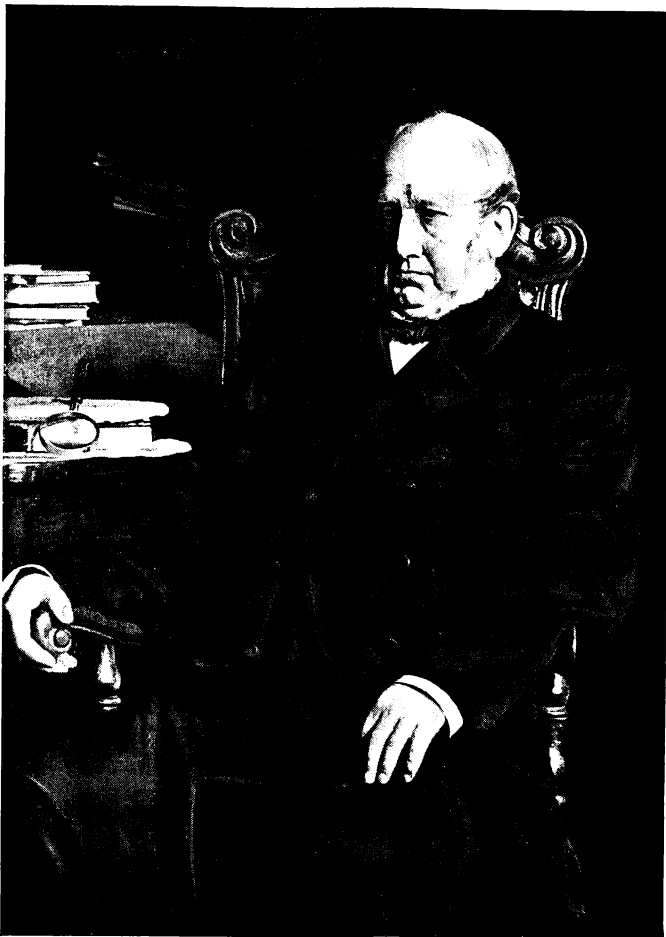
VED

C. O. BØGGILD-ANDERSEN OG C. RISE HANSEN

1. DEL

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KØBENHAVN
MCMXLIII

ANDREAS FREDERIK
KRIEGER
DAGBØGER
1848—1880

A. F. KRIEGER
Maleri af Carl Bloch Aar 1882

ANDREAS FREDERIK
KRIEGER
DAGBØGER
1848-1880

PAA CARLSBERGFONDETS BEKOSTNING

UDGIVET AF

ELISE KOPPEL · AAGE FRIIS · P. MUNCH

OTTENDE BIND

OPLYSNINGER, OVERSIGTER
OG REGISTRE

VED

C. O. BØGGILD-ANDERSEN OG C. RISE HANSEN

1. DEL

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KØBENHAVN
MCMXLIII

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Udgivernes Efterskrift	I—III
Forord til ottende Bind	V—XIV
Oplysninger, Noter, Tilføjelser og Rettelser	1—431

UDGIVERNES EFTERSKRIFT

Da det store Arbejde med Udgivelsen af A. F. KRIEGER'S DAGBØGER 1848—1880 planlagdes efter Overenskomst i April 1911 mellem A. D. Jørgensens samtlige Arvinger og undertegnede Udgivere, og da Udsendelsen af de trykte Tekstbind 1—7 foregik i Aarene 1920—25, var det Udgivernes Haab, at det afsluttende Bind med Oplysninger, Rettelser, Registre m. m. kunde fremkomme meget snart. Fru Elise Koppel havde foretaget Afskrivningen og Kollationering af det originale Manuskript saavel som Korrekturlæsning; Aage Friis og P. Munch, der havde gennemgaaet Dagbøgerne og truffet Bestemmelse om Udeladelser, som kun paa faa og uvæsentlige Punkter blev ændret efter A. D. Jørgensens Arvingers Ønske, foretog ligeledes hver for sig Kollationering og Korrekturlæsning. Arbejdet med Oplysning og Noter, Henvisninger m. m. samt Redegørelse for Udgivelsesprincipperne, det sidste i Fortsættelse af Meddelelserne i Forordet til 1. Bind, maatte tilfalde de to sidstnævnte Udgivere. Forarbejder dertil foretoges samtidig med Tekstudgivelsen, men andet paatrængende nødvendigt Arbejde gjorde det allerede under den første Verdenskrig klart for Udgiverne, at Udarbejdelsen af Noter, Henvisninger etc. vilde strække sig over meget

lang Tid (jvf. Forordet til 1. Bd. S. XIII—XIV). Dette foranledigede Udgiverne til straks at trykke og udgive Tekstbindene uden at afvente Udarbejdelsen af Oplysningerne, skønt dette afsluttende Arbejde maatte forudsættes at kunne klare adskillige Vanskeligheder m. H. t. Tekstgengivelsen. Der opnaaedes af A. D. Jørgensens Arvinger Tilladelse til, at Tilintetgørelsen af de originale Dagbøger, i Henhold til A. D. Jørgensens Bestemmelse af 18. Oktober 1893, maatte udsættes til hele Værkets, Tekststudgavens og Oplysningsbindets Fuldendelse. Herved sikredes, at en fornyet Gennemgang af Originalmanuskriptet, saavidt overhovedet muligt, kunde fastslaa Fejl, der maatte være fremkommet ved Afskrivningen eller under Trykningen. En fornyet og afsluttende Behandling af hele den trykte Tekst vilde muliggøre saavel de fyldigste kritiske Enkeltbemærkninger som en almindelig Redegørelse for Udgivelsen, der var særlig paakrævet, da Manuskriptet skulde tilintetgøres.

Det blev efter Trykningen af de 7 Tekstbind i 1925 ikke Udgiverne muligt at faa Værket hurtigt afsluttet, og det voldte længe Vanskeligheder at finde fornøden sagkyndig Bistand til Arbejdets Fuldførelse. Først i de sidste Aar har nuværende Professor, Dr. phil. C. O. Bøggild-Andersen og Arkivar C. Rise Hansen kunnet føre det til Ende.

For denne Del af Arbejdet bærer da disse to Medarbejdere Ansvar, idet Udgivernes Deltagelse i Tilvejebringelsen af de supplerende Oplysnings- og Registerbind, der nu offentliggøres, væsentlig indskrænker sig til at have været vejledende for Retningslinjerne, saaledes som det vil fremgaa af den herefter følgende Ind-

ledning. Vi takker Professor Bøggild-Andersen og Arkivar Rise Hansen for deres meget store Arbejde, og takker Carlsbergfondet, hvis Understøttelse har muliggjort Udgivelsen af Værket. Med Tak nævnes ogsaa, at Det Finneske Legat, stiftet af A. F. Krieger, Carlsen Langes Legatstiftelse og Den Hielmstjerne-Rosencrone-ske Stiftelse har ydet Tilskud, da saavel Arbejdets Omfang som Prisstigningen i helt uforudset Grad forøgede Omkostningerne.

I de forløbne Aar har Udgiverne modtaget overmaade mange Tilkendegivelser af, hvilken Betydning Offentliggørelsen af A. F. Kriegers Dagbøger har haft for Skildringen af hans og hans Samtids Historie. Vi takker de mange Læsere, der efter Benyttelsen af Dagbøgernes Tekst har ydet værdifuld Oplysning og Kritik af Enkeltheder.

I August 1943.

ELISE KOPPEL   AAGE FRIIS   P. MUNCH

Her Naboerattes Forskyllinger - da man
erfarer, at de fleste i en
af de her Byer, at de som engang
gjorde for Gud, endte som i
og i andre Byer.

De i andre Byer: Høveder af

De i andre Byer, at man
erfarer, at de fleste i en
af de her Byer, at de som engang
gjorde for Gud, endte som i
og i andre Byer.

Spørgsmål om de i andre Byer
erfarer, at de fleste i en
af de her Byer, at de som engang
gjorde for Gud, endte som i
og i andre Byer.

Spørgsmål om de i andre Byer
erfarer, at de fleste i en
af de her Byer, at de som engang
gjorde for Gud, endte som i
og i andre Byer.

FORORD TIL VIII. BIND

DETTE BIND (delt i to Dele) indeholder de i Forordet til »Andreas Frederik Kriegers Dagbøger 1848—1880«, I, 1920, p. XIII lovede oplysende Noter, Oversigter og Registre.

I Noteapparatet er desuden indført Trykfejl og Rettelser af de Fejllæsninger af Ord i den ofte svært tolkelige Originaltekst,¹⁾ som findes i den trykte Udgave. Ofte har Fejllæsning af meget utydelige Ord, med fuld eller tilnærmelsesvis Sikkerhed, først kunnet konstateres, naar Noter til det paagældende Sted var udarbejdet. Endelig er der i det Omfang, det har været muligt og skønnes at have Interesse, gjort Rede for, hvilke Ord og Sætninger der i Originalteksten er indført senere end de omgivende Partier, og hvilke Rettelser A.F. Krieger har foretaget i sin oprindelige Nedskrift. Principperne for denne Redegørelse vil, i Forbindelse med de Slutninger, som kan drages om Maaden for Dagbøgernes Tilblivelse, neden for blive omtalt.

De oplysende Noter er udarbejdet af C. O. Bøggild-Andersen og C. Rise Hansen, saaledes at der dog hist og her er gjort Brug af nogle Noter, udarbejdede af afd. Landsarkivar Holger Hansen og Museumsinspektør, mag. art. V. Hermansen, for hvem var stillet til Raadighed de

---

¹⁾ En Forestilling om Originaltekstens Udseende giver de vedføjede Facsimilegengivelser af nogle typiske Dagbogssider.

Optegnelser, som Udgiverne havde gjort under Trykningen af Teksten. Skønnet over, hvor en Note skulde gives, er i Regelen foretaget af Bøggild-Andersen. For det Omfang, i hvilket der er givet Oplysninger om urigtige eller tvivlsomme Læsninger og om Tilføjelser og Rettelser fra Kriegers Haand, har dog i det hele Udgivernes Skøn været afgørende.

Formaalet har, i Overensstemmelse med det i Forordet til Bd. I, p. XI-XII udtalte, været i Korthed at oplyse Dagbogsudgavens Benyttede om, til hvilke Begivenheder, Forhold og Personer der sigtes i hvert Tilfælde, hvor dette ikke er umiddelbart indlysende. Hvor de nødvendige Oplysninger let kan findes i de almindeligere trykte Bidrag til Tidens Historie, har man kun henvist til disse. At der ved de givne Kilde- og Litteraturangivelser ikke tilstræbes Fuldstændighed, er en Selvfølge. De i Dagbøgerne nævnte Personer er som Regel kun identificerede i Noterne, hvor en Læser kan være i Tvivl om, hvem der menes. I øvrigt henvises til Personregistret, hvor der, saa vidt muligt, er givet korte, almindelige Oplysninger om alle de i Udgaven forekommende Personer.

Da det af Dagbøgerne Udgivere blev overdraget os at tilvejebringe det nødvendige oplysende Apparat, forelaa i Korrekturaftryk alfabetisk ordnede Person- og Sagerregistre, der for flere Aar siden var udarbejdede af afd. Landsarkivar Holger Hansen, som paa Grund af Sygdom ikke naaede at tilendebringe Arbejdet. Vi blev under Arbejdet med Noterne opmærksomme paa ikke faa Tilfælde, i hvilke Personer var identificerede urigtigt eller slet ikke indførte i Registret, ligesom de der givne Oplysninger ofte var ufuldstændige. Vi har bestræbt os for at fjerne disse Mangler, hvor vi er stødt paa dem, men er ikke ansvarlige for Personregistrets Grundstamme.

Dette gælder ogsaa Sagregistret, som afd. Landsarkivar Holger Hansen med Udgivernes Billigelse ikke har gjort

saa udførligt eller ordnet saa systematisk, som vi vilde anse for rigtigt. Vi har under vort Arbejde med Noterne foretaget enkelte Omplaceringer og Tilføjelser. Bl. a. har vi i dette Register indføjet en Redegørelse for alle de i Udgaven nævnte Love og Lovforslag, undertiden under den Betegnelse, som Krieger anvender, hyppigst dog under Lovtitelens Hovedord. Hvor Krieger omtaler en Lov eller et Lovforslag, vil de nødvendige Oplysninger normalt være at finde i Sagregistret. Det samme gælder en Række andre »Sager«. Kun hvor det skønnedes at kunne være til væsentlig Hjælp for Benytteren, er Oplysninger af denne Art givet i Noterne.

Ogsaa de meddelte Oversigter over Ministerierne i Danmark 1848—1893, danske Gesandter i Udlandet og fremmede Gesandter i Danmark ca. 1848—ca. 1881, udarbejdede af Hr. Dr. phil. Eiler Nystrøm, samt Mærkedage i A. F. Kriegers Liv, A. F. Kriegers litterære Arbejder og nogle tidshistoriske Data, der er omtalte andre Steder, end hvor de efter Dagbøgernes almindelige Tidsfølge hører hjemme, forelaa i Korrektur ved vor Overtagelse af Arbejdet. Heri er foretaget en Del Tilføjelser og Ændringer.

Dagbøgernes Udgivere har medtaget saa godt som alle de Optegnelser i Originalen, som vil kunne faa Betydning for den historiske Forskning. De udeladte Partier bestaar mest af Referater af danske og udenlandske Avismeddelelser og af Aktstykker og Breve, hvis Originaler nu findes i Rigsarkivet eller er trykte i de i Noteapparatet citerede Udgaver. Kun et Par, og ikke væsentlige, Udeladelser er sket efter Henstilling af Dagbøgernes Ejere. Kun i enkelte Tilfælde er i Noterne meddelt et ikke i Udgaven optaget Stykke, og da især, hvor der henvistes til dette i en i Udgaven trykt Passus.

I udstrakt Omfang er Noteapparatet forsynet med Frem- og Tilbagevisninger for derved væsentligt at lette Benyttelsen af Værket.

Hvilke Kilder Krieger har benyttet ved Udarbejdelsen af sine Dagbøger — Selvoplevelse, mundtlige Meddelelser, utrykt og trykt Materiale — vil ofte fremgaa af de enkelte Optegnelser. Undertiden er vi ved Udarbejdelsen af Oplysninger stødt paa den Kilde, som uden Tvivl har været Kriegers Hjemmel, og har henledt Opmærksomheden herpaa. En systematisk Eftersporing af hans Kilder for hver enkelt Meddelelse har imidlertid ligget uden for de fastlagte Rammer for en Udgave som denne og maa overlades de historiske Forskere, der vil benytte Værket.

Den afsluttende Sammenligning af den i de 7 første Bind trykte Tekst med Originaldagbøgernes, som ligger til Grund for de meddelte Tekstrettelser, er foretaget af os begge. Men C. Rise Hansen har desuden søgt at udskille — ud fra Optegnelsernes Placering, Nuancer i det anvendte Blæks Farve m. m. — de Partier (Ord og Sætninger), der maa anses for at være indført senere end andre. Ligeledes er søgt fremdraget Rettelser af Ord eller Ordforbindelser, som Krieger samtidigt eller senere har gjort i sin oprindelige Redaktion.

I Tekstrettelserne er medtaget alle Rettelser, der kan tænkes at blive af Betydning for Forstaaelsen af Teksten, saaledes ogsaa alle Rettelser vedrørende Ords Bestemthed og Tal, selv om adskillige af disse — som ved Verbernes Flertalsformer — kan synes mindre væsentlige. Derimod er det ikke tilstræbt at bringe Bogstaveringen i den trykte Gengivelse i fuld Overensstemmelse med Originalens. Kriegers Bogstavering er nemlig i høj Grad varierende og paa Grund af Kriegers ofte, især i Tilføjelserne, vanskelige Skrift, svær at tyde. Hyppigt er i Udgaven Kriegers ee gengivet ved e, ii ved i, c ved k eller omvendt k ved c, æ ved e, i ved j, tt og kk ved t og k, V ved W (fx. Vien ved Wien, Varschau ved Warschau), y ved ü (fx. Kryger ved Krüger), th ved t (fx. Folkething ved Folketing) o. s. v. Originalens Brug af j efter k og g

(i Ord som kjendelig, Afkjøling, gjerne o. s. v.) er i en Del Tilfælde ikke gengivet i Udgaven. Ligeledes er der heller ikke fuld Overensstemmelse med Hensyn til Bru- gen af store og smaa Bogstaver, saaledes er Originalens Anvendelse af store Begyndelsesbogstaver i en Række Stedord som Sit, Noget, Alle, Intet, Adskillige i mang- foldige Tilfælde i Udgaven erstattet af smaa Bogstaver.

Under Arbejdet med Tekstrevisjonen blev det klart, at det i mange Tilfælde var muligt at konstatere Rettelser og Tilføjelser i Kriegers oprindelige Dagbogstekst. Dette i Forbindelse med Kriegers og A. D. Jørgensens Bestem- melse om, at Originaldagbøgerne — naar Udgaven var afsluttet — skulde tilintetgøres, har paa Grund af Dag- bøgernes Karakter foranlediget os til i Noteapparatet at optage en Række Meddelelser om disse Tekstændringer.

Udgiverne har ønsket, at kun det, der direkte var af Betydning for Tekstforstaaelsen, skulde medtages. C. Rise Hansen, der ud fra dette Synspunkt har foretaget et Ud- valg, har dog fortolket denne Bestemmelse ret vidt. Det vil nemlig altid være vanskeligt at afgøre, hvad der i det givne Tilfælde vil kunne være af Værdi for den enkelte Forsker, der kommer til at arbejde med større eller min- dre Dele af Dagbøgernes Tekst; selv Smaating vil ved et Detailstudium kunne blive af Værdi.

Ved de egentlige Rettelser i enkelte Ord eller Ordfor- bindelser har Opgaven været lettest. I mange Tilfælde har det været muligt at se, hvad der oprindelig har staaet; dette anføres i saa Fald altid. I andre Tilfælde er den oprindelige Indførsel udraderet eller Stedet saa forskre- vet, at den oprindelige Redaktion ikke kan konstateres. Der er saa af os angivet, at det paagældende Sted er rettet fra ulæseligt Ord eller Ordforbindelse. De fleste af disse egentlige Rettelser er formentlig foretaget samtidigt med den oprindelige Nedskrivning eller umiddelbart efter; men der er dog ogsaa Tilfælde, hvor Rettelsen er fore-

taget med en fra den oprindelige Indførsel afvigende Blækfarve eller Pennetype.

Interessant er det at se, hvorledes Krieger i mange Tilfælde har foretaget Rettelser for at modificere eller helt ændre forhastede eller urigtige Meddelelser. Et Indblik i Karakteren af disse Ændringer kan Benytteren faa ved at jævnføre Tekst og Noteapparat til nogle Steder i Udgavens Bind VI, saaledes: S. 88, L. 35; S. 91, L. 7; S. 101, L. 28—30; S. 104, L. 31 og 33; S. 113, L. 5 og 9 f.; S. 142, L. 35; S. 152, L. 20; S. 175, L. 26 f.; S. 179, L. 6 f.; S. 181, L. 17 f.; S. 206, L. 22 og S. 241, L. 31.

Tydelige Distractionsskrivefejl er ikke omtalt i Noteapparatet.

Ved Tilføjelserne har Opgaven været vanskeligere. Tilføjelser bestaaende af enkelte Ord, der er indskudt i en Sætning, eller af en eller flere Sætninger, indskudt i en Sætningskæde, volder det i Almindelighed ikke saa stor Vanskelighed at udsondre. De røber sig ved deres Placering — over eller under Linjen, mellem Linjerne, i Marginen. Det vil ofte tillige være muligt med stor Sikkerhed at fastslaa, om disse Tilføjelser er foretaget med samme Pen og Blæk som den oprindelige Dagbogsindførsel eller ikke.

Mange af disse mindre Tilføjelser bestaar af Kriegers Henvisninger til andre, ofte senere Dagbogsoptegnelser. Disse Henvisningstilføjelser er ikke angivet i Noteapparatet. Selv om en saadan Henvisning til en senere Dato forekommer indskudt i et Stykke, vil Benytteren altsaa aldrig kunne slutte, at hele Stedet tidligst kan være skrevet den Dag, hvortil der henvises. Muligheden for, at Henvisningen er en senere Tilføjelse gjort over eller under Linjen, vil altid kunne foreligge.

Øverst paa Dagbogsbladet — ved Siden af Datoen — fandtes næsten altid et ubeskrevet Stykke, idet Krieger først paabegyndte sine Notater under Datoangivelsen.

Senere hen, naar den for den paagældende Dag afsatte Plads i Dagbogen var udfyldt, og naar Krieger ønskede at gøre yderligere Notater ved denne Dato, toges det ubeskrevne Stykke foroven paa Bladet i Anvendelse. Saa-danne Tilføjelser er i Udgaven kommet til at staa først blandt Notaterne for de paagældende Dage; imidlertid vil det i en Del Tilfælde fremgaa af deres Indhold, at Krieger ikke kan have haft sin Viden herom paa det paagældende Tidspunkt, men maa have faaet den senere. Der er kun i faa Tilfælde i Noteapparatet gjort opmærksom paa disse Tilføjelser. Benytteren af Udgaven maa altsaa gøre sig klart, at fordi den første Oplysning ved en Dato tydelig nok ikke kan være indført denne Dag, derfor kan de følgende Oplysninger under samme Dag udmærket være indført den angivne Dag.

Tilføjelser af større Omfang er meget vanskelige at bestemme. Placeringen vil i Almindelighed her ikke være af Betydning. Der er saa kun Kriteriet med Blæk- og Pennetypen tilbage; men dette vil ofte være usikkert. Der har derfor i Noteapparatet kun i et relativt ringe Antal Tilfælde kunnet gøres opmærksom paa denne Art Tilføjelser. Ved Benyttelsen af Dagbogsudgaven maa man være klar over dette; et Stykke vil meget vel kunne være en senere Tilføjelse, selv om dette ikke fremgaa af Noteapparatet; det har maaske blot ikke været muligt ud fra Originalernes Skrift at fastslaa dette med blot nogenlunde Sikkerhed.

Ofte vil man iøvrigt ud fra Realindholdet i en Meddelelse kunne se, at den maa være indført adskilligt senere end paa den Dag, hvorunder den staar. Adskillige Steder har Krieger f. Ex. indført Depecher under deres Udfærdigelsesdatum, skønt han først kan have lært deres Eksistens og Indhold at kende langt senere.

Krieger har selv i en Del Tilfælde — oftest ved sine egne Noter til Teksten — angivet, at et Stykke var en

senere Anmærkning. Hans Bemærkninger herom synes dog at have et tilfældigt Præg; der findes mange andre Steder, hvor Bemærkningen med lige saa stor Ret kunde være anvendt. Om disse af Krieger som »Senere Anmærkninger« betegnede Stykker saavel som om de i Dagbogen anbragte Noter fra Kriegers Haand vil der næsten aldrig være gjort Bemærkninger i Noteapparatet. Kriegers Noter vil jo efter deres Placering altid være Tilføjelser.

Endnu en Ejendommelighed ved Kriegers Maade at føre Dagbog paa fortjener Opmærksomhed. I en Del Tilfælde — formodentlig naar Tiden var knap — nøjedes Krieger med at indføre et »Stikord« ved den enkelte Dag, oftest et Navn paa en Person eller en Begivenhed. Adskillige Steder i Originaldagbøgerne kan man finde saadanne »Stikord« staaende, uden at der senere er foretaget nogen supplerende Tilførsel; i andre Tilfælde kan man ud fra Originalernes Skrift se, at Krieger har gjort Tilføjelser til tidligere indførte »Stikord«. Det forekommer f. Ex. tydeligt i en ikke særlig vigtig Gruppe Notater i 16. Dagbog. Under 3. Marts 1861 (Udgaven II. S. 202, L. 24—27) stod oprindeligt kun: Sturzenbecker's Forbindelse, under 4. Marts s. A. (Udgaven nævnte Side, L. 28 f.) oprindeligt kun: Den engelske Presse, under 5., 8., 16. og 26. Marts (Udgaven II. S. 202, L. 30—32; S. 203, L. 1—4, 11—15; S. 204, L. 10—12) stod ligeledes oprindeligt kun henholdsvis: Wegener, De danske Dagblade, Erklæring i Frankfurth, Gjødvad. Under 27. Marts s. A. har Krieger skrevet: Raasløff; men dette »Stikord« er ikke benyttet. — Fra 34. Bog kan nævnes, at Krieger har indført Personnavne som »Stikord« under 5., 6., 7. og 8. Sept. 1877 (Udgaven V. S. 239, L. 11, 18 og 30 samt S. 240, L. 10). Fra 35. Bog kan ligeledes nævnes nogle »Stikord« ved 26. og 27. Okt. og 25. og 26. Dec. 1877 (Udgaven VI. S. 260, L. 12; S. 261, L. 5; S. 291, L. 7 og 21). Under de

nævnte Datoer har oprindeligt kun staaet de Personnavne, hvormed Notaterne for de paagældende Dage indledes. Krieger har saa senere — om kort eller lang Tid efter kan naturligvis ikke oplyses — gjort de tilstødende Optegnelser. I vort Noteapparat er de nævnte eller lignende »Stikord« ikke angivet, da Udgiverne ikke har ment, at dette Problem var af saa stor Vigtighed, at det fortjente Omtale ved hvert enkelt Tilfælde, hvor det kunde konstateres.

Ved hver enkelt Rettelse eller Tilføjelse, der er medtaget i Noteapparatet, er det angivet, om den er foretaget med en Blæk- og Pennetype, der ligner eller adskiller sig fra den i det tilstødende Stykke anvendte Blæk- eller Pennetype. Nærmere er det ikke muligt at udtale sig; men man har dog vist gennemgaaende Lov til at drage den Slutning, at de med afvigende Blæk- eller Pennetyper foretagne Rettelser og Tilføjelser er foretaget noget efter, at den oprindelige Indførsel er gjort. Det skal dog her tillige bemærkes, at der enkelte Steder forekommer en Vekslen i Blækkets Farve ofte midt i en Indførsel, ja midt i Ord, der gør det aldeles usandsynligt, at der her kan være Tale om senere Ændringer eller Tilføjelser. Dette Fænomen lader sig vist nok kun forklare ved, at Krieger afvekslende har dyppet sin Pen i Blækhuse med forskelligtfarvet Blæk. Der er ved Fremdragningen af Tilføjelserne set helt bort fra disse Dagbogspartier; ingen af de i Noteapparatet angivne Tilføjelser kan formodes at have sin Aarsag i nævnte Fænomen.

Til det i Udgaven om de enkelte af de af Krieger udarbejdede Bøger oplyste kan tilføjes, at der foruden de i Uddrag trykte Dagbøger tillige fra Kriegers Haand foreligger to Bind Optegnelser (af samme Art som Dagbogsbindene) til det 18. Aarhundredes nordiske Historie. Ingen af disse Optegnelser besidder selvstændig Kildeværdi.

Vi takker de mange, som har staaet os bi med Oplysninger og Hjælp. En særlig Tak skylder vi i saa Henseende, foruden Dagbøgernes Udgivere, Professor, Dr. phil. Aage Friis og fhv. Minister, Dr. phil. P. Munch, Arkivar, cand. mag. E. Marquard, som velvilligst har ladet os benytte sine Optegnelser om Diplomater, Lektor, cand. mag. K. J. Rahbek, der med stor Sporsans har foretaget en Række Arkiv- og Biblioteksundersøgelser for os, Rigsdagsbibliotekar V. Elberling, Arkivar, cand. mag. Johan Hvidtfeldt og Statsarkivar Einar Jansen, Bergen.

Aarhus og København i August 1943.

C. O. Bøggild-Andersen.

C. Rise Hansen.

OPLYSNINGER,
NOTER, TILFØJELSER
OG RETTELSE

ved

C. O. BØGGILD-ANDERSEN

og

C. RISE HANSEN

ANVENDTE FORKORTELSER

Aarbb. = Aarbøger.

Actstykker = Actstykker angaaende Hertugdømmerne Holsteen og Lauenborgs Forfatningsforhold. Trykt som Manuskript for Rigsraadets Medlemmer 1.—7. Samling. København 1856—64.

Akter = Det nordslesvigske Spørgsmaal 1864—1879. Udg. af Aage Friis. København 1921 ff.

Alm. Korr. = Almindelig Korrespondance.

Art. = Artikel.

Aumont-Collin = Arthur Aumont og Edgar Collin: Det danske Nationalteater 1748—1889. En statistisk Fremstilling af det kgl. Teaters Historie. 1.—5. Afsnit. København 1896—99.

»*Berl. Tid.*« = Berlingske Tidende.

Bismarck u. d. n. Fr. = Bismarck und die nordschleswigsche Frage 1864—1879. Herausg. von Walter Platzhoff, Kurt Rheindorf, Johannes Tiedje. Berlin 1925.

Bruun = Henry Bruun: Den faglige Arbejderbevægelse i Danmark. I. København 1938.

Correspondence, 1863 = Correspondence respecting the Affairs of the Duchies of Holstein, Lauenburg and Schleswig, London 1863.

Dagb. = Dagbogen.

Dahl = Carl Georg Andræ's 'Taler i Udvalg. Udgivet af Flemming Dahl. I—II. København 1933.

Dansk biogr. Leksikon = Dansk biografisk Leksikon.

Denmark and Germany = Denmark and Germany. No. 1. Correspondence respecting the Maintenance of the Integrity of the Danish Monarchy. — No. 2—7. Correspondence respecting the Affairs of the Duchies of Holstein, Lauenburg and Schleswig. Presented to both Houses of Parliament. London 1864.

Departementstid. = Departementstidende.

Dept. = Departement.

- Det st. nord. Telegraf Selsk. 1869—1894* = 1869—1894. Det store nordiske Telegraf-Selskab. Beretning om Selskabets Tilblivelse og de første 25 Aar af dets Virksomhed. København 1894.
- Diplom. Aktstykker 1863—64* = Diplomatiske Aktstykker vedrørende det Dansk-Tydske Spørgsmaal for Tidsrummet Sept. 1863 — Mai 1864. København 1864.
- Dske Mag.* = Danske Magazin.
- Folket.* = Forhandlinger paa Folketinget.
- Forf.* = Forfatning, Forfatter.
- Frdn.* = Forordning.
- Friis* = Aage Friis: Den danske Regering og Nordslesvigs Genforening med Danmark. I ff. København 1921 ff.
- Friis: 1870* = Aage Friis: Danmark ved Krigsudbruddet Juli—August 1870. København 1923.
- Friis-Bagge* = Aage Friis og Povl Bagge: Europa, Danmark og Nordslesvig. Aktstykker og Breve fra udenlandske Arkiver til Belysning af Danmarks udenrigspolitiske Stilling efter Freden i Wien 1864—1879. I ff. København 1939 ff.
- Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger* = Geheimeraadinde Andræs politiske Dagbøger I—III. Udgivet af Poul Andræ. København 1914—20.
- Generalstabsværket 1848—50* = Den dansk-tydske Krig i Aarene 1848—50. I—III. Udgivet af Generalstaben. København 1867—87.
- Generalstabsværket 1864* = Den dansk-tydske Krig 1864. I—III. Udgivet af Generalstaben. København 1890—92.
- Ges.ark. Wash.* = Gesandtskabsarkivet Washington (nu i Rigsarkivet).
- Hamilton* = Henning Hamilton: Anteckningar rörande förhållandet mellan Sverige och Danmark 1863—64. Udg. af Aage Friis och Einar Hedin. 1936.
- Histoire de France contemporaine* = Ernest Lavisse: Histoire de France contemporaine depuis la révolution jusqu'à la paix de 1919. I—X. Paris 1920—22. (VI—VIII af Ch. Seignobos).
- Hjelholt* = Holger Hjelholt: Den danske Sprogordning og det danske Sprogstyre i Slesvig mellem Krigene (1850—1864). København 1923.
- H. T.* = Historisk Tidsskrift.
- Hähnsen* = Fritz Hähnsen: Ursprung und Geschichte des Artikels V des Prager Friedens. Die deutschen Akten zur Frage der Teilung Schlesiens. I—II. Breslau 1929.
- Høgsbro* = Sofus Høgsbro: Brevveksling og Dagbøger I—II. Udg. af Hans Lund. København 1924—25.

- Høiesteretid.* = Høiesteretidende.
Ill. Tid. = Illustreret Tidende.
Isl. Dept. = Det islandske Departement.
Jansen-Samwer = Karl Jansen: Schleswig-Holsteins Befrielse.
Hrsg. nach dem Nachlass des Verfassers und ergänzt von Karl
Samwer. Wiesbaden 1897.
Kbh. = København.
Kbh. Univ. Aarb. = Kjøbenhavns Universitets Aarvog.
Kg. = Kundgørelse.
Kgl. Bibl. = Det kongelige Bibliotek.
Koefoed = L. Koefoed: Danmarks, Norges og Sverrigs Jernbaner.
København 1884.
K. og Um. = Minister for Kirke- og Undervisningsvæsen.
Koht = Halvdan Koht: Die Stellung Norwegen und Schwedens im
deutsch-dänischen Konflikt, zumal während der Jahre 1863
und 1864. (Skrifter udg. af Videnskabs-Selskabet i Kristiania.
1907. II. Hist.-fil. Kl. Nr. 7). Kristiania 1908.
Konseilspræs. = Konseilspræsident.
Kria. = Kristiania.
Landst. = Forhandlinger paa Landstinget.
»Love og Anordninger« = Love og Anordninger. Udg. af Algreen-
Ussing.
Lovtid. = Lovtidende.
Löfgren = E. O. Löfgren: Sverige-Norge och danska frågan 1848—
49, Uppsala 1921.
Mackeprang = M. Mackeprang: Nordslesvig 1864—1909. København
1910.
Min. el. -min. = Ministerium el. Minister.
Ministerialtid. = Ministerialtidende.
Neiiendam = Rob. Neiiendam: Det kongelige Teaters Historie 1874
—1922. I—V. København 1921—30.
N. N. = N. Neergaard: Under Junigrundloven. I—II. København
1892—1916.
Ny kgl. Saml. = Ny kongelige Samling (Det kongelige Bibliotek).
Olsen = Albert Olsen: Studier over den danske Finanslov 1850—
1864. København 1930.
Origines = Les origines diplomatiques de la guerre de 1870—71. I ff.
Paris 1910 ff.
Overskou-Collin = Th. Overskou: Den danske Skueplads i dens
Historie fra de første Spor af danske Skuespil indtil vor Tid.
I—V. København 1854—64. Efter Forfatterens Død fortsat og
fuldført af Edgar Collin. VI—VII. smst. 1876.

- R. A. = Rigsarkivet.
 Rbd. = Rigsbankdaler.
 Rd. = Rigsdaler.
 Resol. = Resolution.
 Rigsdagss. = Rigsdagssamling.
 Rigsdagstid. = Rigsdagstidende.
 Rigsraadstid. = Rigsraadstidende.
 Rsk. = Reskript.
 Sdjy. Aarbb. = Sønderjyske Aarbøger.
 S. H. L. Kancelli = Det slesvig-holsten-lauenborgske Kancelli.
 sst. = sammesteds.
 stadf. = stadfæstet.
 Statsraadets Forhandlinger = Statsraadets Forhandlinger om Danmarks Udenrigspolitik 1863—1879. Udg. af Aage Friis. København 1936.
 Steefel = Lawrence D. Steefel: The Schleswig-Holstein Question. London 1932. (Harvard Historical Studies. Vol. XXXII).
 Stemann = Helga Stemann: F. Meldahl og hans Venner. I—VI. København 1920—32.
 Stern = Alfred Stern: Geschichte Europas seit den Verträgen von 1815 bis zum Frankfurter Frieden von 1871. Stuttgart og Berlin I—X. 1894—1924.
 (Svensk) Hist. Tidskr. = Historisk Tidsskrift. Utgiven af Svenska Historiska Föreningen.
 Svenskt biograf. Lexikon = Svenskt biografiskt Lexikon. Under redaktion af Bertil Boëthius. Stockholm 1918 ff.
 »Sveriges Riksdag« = Sveriges Riksdag. Historisk och statsvetenskaplig frammställning. Utgiven enligt beslut av 1926 års riksdag. Redaktør: Niels Edén. Stockholm 1931 ff.
 »Sønderjyllands Historie« = Sønderjyllands Historie fremstillet for det danske Folk I—V. Under Redaktion af Vilhelm la Cour, Knud Fabricius, Holger Hjelholt og Hans Lund. København 1931 ff. (IV: Tidsrummet 1805—1864. Af Knud Fabricius.)
 Tansill = Charles Callan Tansill: The purchase of the Danish West-Indies. Baltimore 1932.
 Th. = Alex. Thorsøe: Kong Frederik VII's Regering. 1.—2. Del. København 1884—89.
 The political history of England = The political history of England I—XII. Edited by William Hunt and Reginald L. Poole. London 1905—10.
 Thorsøe: Grundrids = Alex. Thorsøe: Grundrids af den danske Rigsdags Historie fra 1866 til 1915. København 1919.

Umin. = Udenrigsministeriet.

Ussing's Reskriptsaml. = Kongelige Reskripter og Resolutioner, Reglementer, Instruxer og Fundatser, samt Ministerial-Skrivelser, med flere Danmarks Lovgivning vedkommende offentlige Aktstykker.

vedt. = vedtaget.

Vidensk.'s Selsk.'s Skr., hist. og philos. Afd. = Det kongelige danske Videnskabernes Selskabs Skrifter. Historisk og filosofisk Afdeling.

Hvor der henvises til selve den trykte Dagbog, anføres, naar Henvisningen gælder det Bind, hvortil Noten hører, blot Side- og Linietal, naar den gælder et andet af de 7 Bind, dettes Tal i Rækken, efterfulgt af Side- og Linietal. Hvor Misforstaaelser kunde opstaa, er dog tilføjet: Dagb..

FORKLARING TIL DEN SIGNATUR, DER ER ANVENDT VED NOTEOPLYSNINGERNE OM TILFØJELSERNE.

- A:** Tilføjelse foretaget med Blæk- og Pennetype, der ikke adskiller sig væsentligt fra den i det tilstødende Stykke (de tilstødende Stykker) anvendte Blæk- og Pennetype. Den adskilles fra det oprindelige Stykke f. Eks. ved sin Placering.
- B:** Tilføjelse, der adskiller sig væsentligt f. Eks. m. H. t. Blæk- og Pennetype fra det Stykke, hvortil den slutter sig, eller hvori den staar.
- M:** Tilføjelse i Marginen.
- T** Tilføjelse over eller under Linien. (Hvor T ikke er tilføjet, drejer det sig om Tilføjelser i Linien mellem Ord eller om større samlede Tilføjelser paa aabne Pladser i Dagbogen).
-

1. BIND

- S. 5, L. 1 ff. Jvf. N. N. I, 99 ff. Sml. nedenfor S. 114, L. 21 — S. 115, L. 5.
- » » » 8. Treschow, læs: Treschow. [Saaledes staver Krieger ogsaa Navnet i det følgende].
  - » » » 8. sender, læs: sendte.
  - » » » 8. den Gamle: P. Chr. Stemann.
  - » » » 10 f. C. Moltke, Statsminister, læs: C. Moltke Statsm..
  - » » » 10 f. C. Moltke Statsm.: Tilføjelse [TA].
  - » » » 15. 1848), læs: 1848). Bardenfleth Statsminister.
  - » » » 15. A. B. 20. Januar 1848: Aabent Brev af 20/1 1848, hvorved Frederik VII's Tronbestigelse kundgjordes. Jvf. N. N. I, 101.
  - » » » 16 f. Statsraad, Bardenfleth Statsminister, læs: Statsraad.
  - » » » 16 f. Bardenfleth Statsminister: Tilføjelse [TA].
  - » » » 17 f. Tillisch — tilstede: Tilføjelse [TA].
  - » » » 22. Næste Dag (d. 27.) vilde Stemann . . . : Stedet maa være forskrevet. Meningen maa være, at Stemann skriftlig sluttede sig til Mindretallet.
  - » » » 25—27. Sml. N. N. I, 112 f.
  - » » » 28. Adressens: N. N. I, 102.
- S. 6, L. 1. (sachsisk): som i den sachsiske Forfatning af 4/9 1831, hvis § 63 indeholder Bestemmelserne for Førstekammerets Sammensætning. Denne Forfatning findes trykt i dansk Oversættelse i E. Vedel og D. Brandis: Udvalg af forskellige constitutionelle Forfatninger udgivet til Benyttelse ved Discussioner i Forfatningsspørgsmaalet, Kbh. 1848, 81—102.
- » » » 5 f. Phønixfolkene: N. N. I, 125.
  - » » » 13. Comite, læs: Comitee Larsen.
  - » » » 19. Casinobeslutningerne: Jvf. N. N. I, 141.
  - » » » 21 ff. Jvf. N. N. I, 144 ff.
  - » » » 23. (Side 5): henviser til denne Side i Originalbindet og svarer til S. 7 i Udgaven, hvor der L. 22, aabenbart paa Grundlag af Statsraadsprotokollen, begynder et Referat af Statsraads-møderne med Mødet den 21. Marts.
  - » » » 29. Forsøg, læs: (Natte-)Forsøg.
  - » » » 30. (Natte[møde]) fordrede, læs: fordrede.
  - » » » 30. Natte-: Tilføjelse [TA].
  - » » » 30—32. Ordene »(fælles Diplomatie og Krigsv[æsen)]« er tilføjet mellem Linierne paa en saadan Maade, at det er usikkert om de skal henføres til »Slesvig« i L. 30 eller »Tscherning« i L. 32. [TA].
  - » » » 33. agtet, læs: anseet.

- S. 6, L. 33. Rathgen, læs: Ratjen [!].
 » , » 36. Morgen, læs: Morgenen.
- S. 7, L. 5. Dampskibet »Skirner«, om Bord paa hvilket den slesvigholstenske Deputation befandt sig, sejlede fra Kiel om Eftermiddagen 21/3 og ankom til Kbh. 22/3 Kl. 9¹/₂ Formiddag. Jvf. »Berl. Tid.« 22/3 1848 (Nr. 70).
 » , » 6. Prindsen af Augustenborgs Brev: Prinsen af Noers med »Skirner« sendte Brev til Kongen af 21/3 1848. Se N. N. I, 136—37.
 » , » 6. Kongen; paa, læs: Kongen. Paa.
- S. 7, L. 10. V. Oxholm, læs: V. *Oxholm*.
 » , » 20 f. Martsministeriet — svævede: Tilføjelse [B].
 » , » 27. Rsk. 28 Januar 1848: N. N. I, 113.
 » , » 32 f. Overbevisning, rettet fra: Tillid [A].
- S. 8, L. 3. Bluhme, læs: Blume.
 » , » 12 f. Se Noten til S. 7, L. 6.
 » , » 15. Gjæring; han, læs: Gjæring. Han.
 » , » 21. Hertugdømmerne, læs: Htgd..
 » , » 23. Slh., læs: SH..
- S. 9, L. 8. Plessens, læs: Pl[essen]s.
 » , » 16. oprettet, læs: givet det.
 » , » 29. *Hvidt-Lehmann*: Nævnelser af de to Navne betyder vistnok, at Hvidt sluttede sig til Lehmann, idet Bindestregen antagelig skal opfattes som et Lighedstegn, saaledes som det oftere er Tilfældet i Dagbogen.
- S. 10, L. 2. ei, egentlig staar der i Originalen: vilde ei.
 » , » 10. Forbindelse: i Originalen staar der en svært læselig Forkortelse, som dog vist maa tydes saaledes.
 » , » 10 f. Nexus socialis: det slesvigske og holstenske Ridderskabs Forbindelse til ét Corpus.
 » , » 16. Opsættelse, læs: Opsættelsen.
 » , » 20. Vedblivelse, læs: Vedblivelsen.
 » , » 24. minde, læs: erindre.
 » , » 29. Detaillen, læs: Detailler.
- S. 11, L. 12. Underhandlingerne med den slesvig-holstenske Deputation: N. N. I, 163 ff.
 » , » 26 f. efter, at, læs: efterat [!].
 » , » 38 f. Hertuginde Vilhelmine, Frederik VI's Datter, gift med Hertug Carl af Glücksborg, boede med sin Mand i Kiel. Orlogsdampskonnerten »Hecla« afsejlede 24/3 1848 fra Kbh. til Kiel med den slesvigholstenske Deputation.
- S. 12, L. 12 f. Dampskibet »Copenhagen« sejlede i Marts Maaned 1848 hver Onsdag fra Kbh. til Kiel (og fra Kiel hver Søndag). Det ankom til Kbh. 20/3 (Mandag), men afsejlede ikke — i Følge højere Ordre — efter Planen den 22. (Onsdag). Den kgl. Post blev ekspederet pr. Stafet samme Dag, medens »Copenhagen« først sejlede Dagen efter, den 23. (»Berl. Tid.« 10/3, 20/3, 22/3, 23/3 1848 (Nr. 59, 67, 70)).
 » , » 14. Forfatningsudkastet: Jvf. H. T. 9. R. V, 452, Note 3.
 » , » 18—35. Om Forhandlingerne med C. Ph. Francke, Deputeret i Generaltoldkammeret, i Ministerraadet 23/3 1848 se »Af A. F. Tschernings efterladte Papirer« II, 1877, 302.
 » , » 21. var, læs: war.

- S. 12, L. 24. Scheel: *L. N. Scheele*, fra 1846 Regeringspræsident i Slesvig. I det følgende skriver Krieger i Regelen Navnet »Scheel«, undertiden dog ogsaa »Scheelc«. Hvor der ikke kan være Tvivl om Identiteten, er der ikke givet nogen oplysende Note ved den førstnævnte Forms Forekomst.
- » », » 32. findes, læs: sendes.
- » », » 36. Adressen: den slesvig-holstenske Adresse. Jvf. N. N. I, 135, 169.
- S. 13, L. 7. enhver præventiv Forholdsregel, rettet fra: præventive Bestemmelser [TA].
- » », » 11. Forsg., læs: Forslg..
- » », » 21. en, læs: ecn.
- S. 14, L. 17. Føderation, læs: Federation.
- » », » 30. Autoritet, læs: Autoritet i Htgderne.
- S. 15, L. 6. heller, læs: hellere.
- » », » 9 f. Men — rigtig: Denne Sætning er øjensynligt forskrevet.
- » », » 15. Hsd., læs: Hsde.
- » », » 23. Krigen, læs: Krige.
- S. 16, L. 15. M. og K.: Monrad og Knuth.
- S. 17, L. 1 ff. Jvf. N. N. I, 167 ff.
- S. 18, L. 14. om, det, læs: om. Det.
- » », » 21. erholder, læs: erholdt.
- » », » 22. Selvsdhed, læs: Selvstdhed.
- S. 19, L. 6. erfarne Mænd: Efter Forfatningsreskriptet af 28/1 1848 skulde »erfarne Mænd« sammenkaldes for at drøfte det Udkast, som Kommissionen (se S. 5, L. 26) havde udarbejdet. Se N. N. I, 113.
- » », » 26. Plessens og Franckes Fratræden: Sml. »Af A. F. Tschernings efterladte Papirer« II, 1877, 302—03.
- » », » 28. K. M.: K. ∅: Knuth; M. ∅: Monrad.
- » », » 29. en deel, læs: endeel.
- » », » 33. Paulsen i Kiel: Professor Chr. Paulsen.
- » », » 37. Se N. N. I, 286.
- S. 20, L. 6. Pengefh.: Pengeforholdene.
- » », » 9. Grev Rev[entlow]: Frederik Ditlev R., den danske Gesandt i London.
- » », » 18. Huusmandssagen: Se N. N. I, 126.
- » », » 19. Kongens Proklamation til Slesvigerne 27/3 1848 er trykt i Supplement til Departementstid. 1848, S. I.
- » », » 20 f. Et Medlem af Kongehuset: Formentlig Arveprins Ferdinand, der ikke var glad ved den hele Udvikling.
- » », » 22. Knuth, læs: Kn[uth].
- » », » 25. Statsraad, læs: *Statsraad*.
- » », » 33. de, læs: den.
- » », » 33—35. hvis — Slesvig: Denne Passus er øjensynligt noget forskrevet.
- » », » 35. vedtoges, læs: vedtages.
- » », » 36. Den nævnte Skrivelse fra den provisoriske Regering i Kiel er trykt i Generalstabsværket 1848—50, 1. Del, II, 1871, Bil. S. 17—21.
- S. 21, L. 14—S. 22, L. 21. Om Forhandlingerne med L. N. Scheele i Ministerraadet 30/3 sml. »Af A. F. Tschernings efterladte Papirer« II, 1877, 300—302.

- S. 21, L. 17 f. Chr. Flor udsendte 27/3 1848 fra Kolding to Proklamationer, den ene til Jyder og Fynboer, den anden til Slesvigerne. Den sidste er trykt i »Af A. F. Tschernings efterladte Papirer« III, 1878, 203 f. Jvf. P. Lauridsen: Da Sønderjylland vaagne, VII, 139 f.; K. Fabricius i »Sønderjyllands Historie«, IV, 354.
- » », » 23. gewesen, læs: gewesen sein[!].
- S. 22, L. 6. 2, læs: 2..
- » », » 7. 3, læs 3..
- » », » 7. musste, læs: müsse.
- » », » 8. Hzthn., læs: Hzthrn..
- » », » 9. Animositet, læs: Animosität.
- » », » 26. Sml. S. 23, L. 13 f.
- » », » 30. De gamle: de gamle Statsministre.
- » », » 32. M. og B.: Monrad og Bardenfleth.
- S. 23, L. 2. Flensbg., læs: Flensborg.
- » », » 13. Sml. S. 22, L. 23 ff.
- » », » 13. Høiesteretsexpectance, læs: Høiesteretsexs[pectance].
- » », » 14. (G. P.): Generalprokurør.
- » », » 22. Regjeringscms.: 4/4 1848 indsattes som provisorisk Regeringskommission for Slesvig Stiftamtmand i Ribe Grev Sponneck, Generaldecisor Kirstein og (udnævnt 22/4) Borgmester i Haderslev Justitsraad Gustav Fried. Lassen.
- » », » 25 f. Tilføjelse [A].
- S. 24, L. 30. imod, læs: mod.
- » », » 37. Valgdommeren, læs: Valgdommen.
- » », » 37. Valgdommen. Der maa herved menes den Appel til de indskrevne Vælgere, som fandt Sted, naar en ved det engelske Kaaringsvalg ikke-valgt Kandidat eller hans Stillere bestred Valgets Gyldighed. Til Indskrivning paa Sogneregistre og de derefter opgjorte Vælgerlister fordredes en vis Ejendomsbesiddelse eller Skatteansættelse, mens alle tilstedeværende deltog i Kaaringsvalget. En Skildring af disse Forhold havde Tscherning givet i en anonym Artikel i »Fædrelandet« 4/3 1848 (Nr. 59).
- S. 25, L. 4. Duelighed, læs: Ærlighed.
- S. 26, L. 19—22. Tschernings Udtalelse i Statsraadet 7/4 1848 er refereret i Tormod Jørgensen: Anthon Frederik Tscherning, 1938, 121.
- » », » 24. Scheel: L. N. Scheele.
- » », » 34. Anskuelser, læs: Anskuelse.
- S. 27, L. 8. offentlige, læs: offentligt.
- S. 31, L. 4. kritiske, læs: vigtigste.
- S. 33, L. 10 f. Sml. S. 48, L. 32—S. 49, L. 2; S. 60, L. 23—25.
- » », » 11. Edsvorneşne, læs: Edsvorneşen.
- » », » 13. Moltkes Foredrag: A. W. Moltke holdt 17/11 1848 i Rigsdagen Ministeriets meget kortfattede Programtale. Sml. »Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen«, 1848—49, Sp. 345 f.
- » », » 20 f. De første Navne er Navnene paa de afgaaede Ministre, medens Navnene i Parentesen er de ny-udnævnte.
- » », » 22 f. Ordene »fjernet den 14 Sptbr 1849« staar i Originalteksten umiddelbart efter Ordene »Afsked 2/9 49«, adskilt fra dem ved et Komma. Men der synes her at foreligge en Fejlskrift fra Kriegers Side.

S. 34, L. 3 f. Th. I, 428 f.; N. N. I, 328.

» », » 5—7. Sml. S. 36, L. 24 f.

» », » 11. havde erholdt, læs: kunde erholde en.

» », » 14 f. N. N. I, 325.

» », » 33—35. Om Foranstaltningerne til Sikring af Als: Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, I, 1873, 228 ff.

S. 35, Sideoverskriften. 9., læs 7..

» », L. 1 f. Proklamationen fra den (insurrectionelle) Fællesregjering: af 22/10 1848. Trykt i Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, II, 1878, Bil. S. 36 f. Sml. Th. I, 423.

» «, » 14. Erstatningens: den ved Malmøkonventionen fastsatte Erstatning for de tyske Naturalrekvisitioner i Jylland.

» », » 15. Procl. 15/12: Trykt i Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, II, 1878, Bil. S. 41—44. Jvf. Th. I, 426.

» », » 15. Fællesregj., læs: FRegj..

» », » 16—18. Sml. Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, I, 1873, 216 ff.

» », » 30—S. 36, L. 2. Orla Lehmann havde stillet sig til Suppleringsvalg til den grundlovgivende Rigsforsamling i Aakirkeby 11/11 1848, men faldt. Det kongevalgte Medlem af Rigsforsamlingen Jens Christensen, Voldum, hvis Valg muligvis skyldtes Lehmann, tilbød nu i Skrivelse til Justitsministeriet af 21/12 1848 at træde tilbage for Lehmann (jvf. Lehmanns Brev af 23/12 1848 til P. G. Bang). Bluhme havde 21/12 1848 over for Lehmann erklæret, at han ikke ønskede at indtage Jens Christensens Plads med Forbigaaelse af Lehmann; denne Erklæring blev tiltraadt af D. G. Monrad. P. G. Bang ønskede, inden Forelæggelsen i Statsraadet at faa en ubetinget Erklæring om Jens Christensens Udtræden, men en saadan er aabenbart ikke blevet udstedt, og Jens Christensen beholdt sit Sæde i Forsamlingen. Se Alexander Rasmussen »Jens Christensen i Voldum« i »Samlinger til jydsk Historie og Topografi« 4. R. II, 1914—16, 130 ff., hvor Lehmanns Brev til P. G. Bang af 23/12 1848, Bluhmes Erklæring til Lehmann af 21/12 1848 med Monrads Paategning og P. G. Bangs udaterede Koncept til Brev til Jens Christensen (alle i Konseilspræsidiets Arkiv i R. A.) er aftrykt.

S. 36, L. 3—6. Oberstløjtnant Nicolaus Gustav Hermann Kauffmann (1792—1850) afskedigedes efter Ansøgning, i Naade, af Krigstjenesten 4/1 1849. Se »Bekjendtgørelse af Avancement ... ved Landmilitær-Etaten« Nr. 1 af 26/1 1849, S. 21 samt Dansk biografisk Leksikon XII, 1937, 357.

» », » 14. Generalauditeuren for Søctaten: Højesteretsassessor H. J. Koefoed.

» », » 15. Grundlovsudkastets § 67 omhandler den anholdtes Ret til at stilles for en Dommer inden 24 Timer, § 73 Borgernes Ret til at indgaa Foreninger, § 74 Retten til at holde Møder. Se »Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen«, 1848—49, Sp. 67. 67.

» », » 18—20. Den 18-aarige Ærkehertug Franz havde efter Kejsers Ferdinands Tronfragelse i Olmütz 2/12 1848 bestegt den øst-rigske Kejsertrone under Navnet Franz Joseph. For at lykønske ham og, saafremt Londonforhandlingerne strandede, overbevise ham om Nødvendigheden af Vaabenstilstandens

Ophør, sendtes den tidligere danske Gesandt ved Forbundsda-
gen Baron Pechlin 18/1 1849 til Olmütz. Jvf. Generalstabsvær-
ket 1848—50, 2. Del, I, 1873, 171 ff. og Dagb. S. 40, L. 7 f.

S. 36, L. 21—23. Jvf. S. 38, L. 16—20; S. 39, L. 17—19.

» », » 24 f. Sml. S. 34, L. 5—7.

» », » 26 f. 9/1 1849 indstillede det slesv.-holst. Kancelli, at Amtman-
den over Sønderborg og Nordborg Amter F. H. C. Johannsen
samt fem andre navngivne stedlige Embedsmænd maatte blive
kommitterede til at afgive Dom i en verserende Ægteskabssag,
samt at Kancelliet bemyndigedes til i lign. Tilfælde, hvor en
højere Instans blev nødvendig, for Fremtiden at udpege de
nødvendige Kommissærer. Indstillingen bifaldtes ved Resolution
af 15/1. Se Kabinetssekretariatets Journal 1849, R. A.

» », » 30. at de, læs: [at] de.

S. 37, L. 2. fornyet, læs: simpel.

» », » 6—8. Jvf. Noten til S. 36, L. 15.

» », » 9. C. A. Bluhme var Præsident i General-Toldkammer- og Kom-
mercekollegiet; C. A. T. v. Plessen (Scheel-Plessen) og G.
Grothusen var begge Chefer for Rentekammerets 3. Sektion;
alle tre afskedigedes 24/11 1848.

» », » 12. Rentekammeret III: Sml. S. 35, L. 21—25.

» », » 14 f. Det nævnte Reskript af 12/1 1849 blev forelagt Statsraadet
15/1 s. A. Dets Hovedindhold er gengivet i Premierministerens
Journal 1849, se ogsaa Kabinetsarkivets Konceptbøger B 1849,
R. A.

» », » 16 f. Det nævnte Memorandum, der var udarbejdet af Fuldmægtig
i Krigsmin. C. Glud som Svar paa et 29/12 1848 af den tyske
Rigsudenrigsmin. udstedt Manifest, findes indrykket i »Berl.
Tid.« 25/1 1849 (Nr. 22). Jvf. C. Glud: »Om Treaarskrigen«, i Ny
kgl. Saml. 1915 fol. (Kgl. Bibl.).

» », » 17. Centralmagtens: Centralregeringens i Frankfurt a/M.

» », » 18 f. Kroghs Forbud mod Hesteudførsel osv.: Sml. Departements-
tid. 1849, 51.

» », » 20 f. Politimester, Etatsraad L. F. G. Schrader fra Altona, der
paa Grund af de politiske Forhold havde maattet forlade sin
Embedsstilling og tage Ophold i Kongeriget fik 15/1 1849 ved
Statsraadsbeslutning sin interimistiske Understøttelse forhøjet
fra 400 til 500 Rdl. Kvartalet. Da han 5/10 s. A. midlertidig
overtog Politiforvaltningen i Flensborg, bortfaldt Understøttel-
sen. (Finansministeriets Sekretariats Brevbog til Alm. Journal:
Kopi af Skrivelse fra Finansministeriet til S. H. L. Kancelli
18/1 49 samt Kopi af Skrivelse af 20/10 s. A. fra Premier- og
Udenrigsminister Grev Moltke til Finansministeriet, R. A.).

» », » 22 ff. Der sigtes vistnok til den usignerede ledende Artikel i »Berl.
Tid.« 25/1 1849 (Nr. 22).

» », » 25—27. Der sigtes utvivlsomt til en Art. i »Fædrelandet« 16/1 1849
(Nr. 13), hvor det hedder, at »det nuværende Ministerium ikke
vides definitivt at have erklæret sig for en saadan Afgørelse«
som tilskrives det i »Den norske Rigestidende«, nemlig at op-
rette en i Unionsforhold til Danmark staaende særegen Stat
af Sønderjylland. I »Berl. Tid.« 22/1 1849 (Nr. 19) svarede
der herpaa i en Art. af en ikke navngiven Indsender, som for-

- svarede Ministeriet mod »Fædrelandet«s Insinuation. Jvf. N. N. I, 326.
- S. 37, L. 28. Brøns-Affæren: Se N. N. I, 329; K. Fabricius i »Sønderjyllands Historie« IV, 373 f.
- » » » 29. Den danske Regerings Henvendelse til de neutrale Stormagter i Anledning af Brønsaffæren: Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, I, 1873, 174 f.
- » » » 30 f. Om Laurids Skaus paatænkte Rejse til Slesvig synes intet at være oplyst i Litteraturen.
- » » » 34 f. Jvf. Th. I, 433. Sml. S. 93, L. 3—12.
- S. 38, L. 8. Forsl., læs: Forest..
- » » » 8—13. I Henhold til Forestilling af 9/2 1849 nedsattes en Landbokommission, bestaaende af Stiftamtmand Unsgaard, Justitsraad C. F. L. Mourier, Balthasar Christensen, M. P. Bruun, Godsejer C. B. A. Dahl, Skolelærer Gleerup, Gaardejer Ole Kirk, Parcellist Hækkerup, Grev F. M. Knuth til Knuthenborg, C. Neergaard til Gunderslevholm og J. C. Nyholm til Baggesvogn. Under 25/5 1849 blev Ole Kirk efter Begæring afløst af Gaardmand Jens Jørgensen. (Sml. nedenfor S. 48, L. 30). Jvf. N. N. I, 622 f.
- » » » 12. Tiggeriet: Der havde været en Pengeindsamling i Gang til Fordel for Balth. Christensen. Sml. N. N. I, 599.
- » » » 12. Bogstaverne U., D., C., G. og K. synes at skulle betyde: Unsgaard, Dahl, (Balthasar) Christensen, Gleerup og Kirk, der ligesom Knuth, Nyholm og Hækkerup, alle blev Medlemmer af den nedsatte Landbokommission.
- » » » 14 f. 23/2 1849 afsluttedes med C. J. Hambro & Søn i London af Konferensraad F. W. Treschow som befuldmagtiget for den danske Regering et Statslaan paa 800.000 Pund Sterling til 5 pCt. Jvf. Departementstid. 1849, 241—53.
- » » » 17. Stedmann, læs: Stedtmann.
- » » » 17. Stedtmann: Tilføjelse [TA].
- » » » 21 f. Sml. S. 36, L. 21—23; S. 39, L. 18 f. Om Oberstløjtnant Schlegels Sendelse se Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, I, 1873, 178 f.
- » » » 23—25. D. G. Monrad udnævntes 13/2 1849 til Biskop over Lolland-Falsters Stift.
- S. 39, L. 1. Om Carl Plessens Sendelse til Berlin sml. S. 35, L. 13 f.
- » » » 3. Garlieb: Departementschef i Udenrigsministeriet Gottfred G., hvem man under den nævnte Eventualitet paatænkte at sende til Berlin i Plessens Sted.
- » » » 6 f. Gagerns Udtalelse m. Hs. til Fredsbasis: Jvf. N. N. I, 334 f.
- » » » 8. Opsigelse, læs: Opsigelsen.
- » » » 10. Opsigelse, læs: Opsigelsen.
- » » » 14 f. Det nævnte Cirkulære til de danske Gesandter, dat. 23/2 1849, er refereret i Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, I, 1873, 183.
- » » » 16—20. 21/2 1849 bifaldt Kongen i Statsraadet, at den i Malmø 26/8 1848 sluttede Vaabenstilstand erklæredes at være traadt ud af Kraft med 26/3 1849. Deklarationen herom, udfærdiget 23/2, er trykt i Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, I, 1873, 180—83. Jvf. Löfgren 278—81.
- » » » 18. Centralmagten: Se Noten til S. 37, L. 17.

- S. 39, L. 24. Febr. 1849 traadte Kommandør Baron Hans Birch Dahlerup efter den danske Regerings indtrængende Oplfordring i østrigsk Tjeneste. Han udnævntes efter sin Ankomst til Wien til Vice-admiral og Højstkommanderende i den kejserlige Marine. Sml. Dansk biogr. Leksikon V, 1934, 517 f. Se nedenf. S. 110, L. 1 f.
- » , » 25. Poulsen's: Professor Chr. Paulsens. — Om dennes Indflydelse paa Forhandlingerne om en Forfatningslov for Slesvig se bl. a. A. D. Jørgensens Skildring i »Smaaskrifter tilegnede A. F. Krieger«, 1887, 324.
- S. 40, L. 6. Grundlovsudvalgets Betænkning af 22/2 1849 meddeltes Rigsforsamlingen 22 og 23/2. Først 26/2 begyndte »den foreløbige Behandling af Grundlovsudkastet«. Betænkningen er trykt i »Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen«, 1848—49, Sp. 1478—1532.
- » , » 7 f. Se Noten til S. 36, L. 18—20.
- » » » 9. W. M: A. W. Moltke.
- » » » 9—15. Sml. Noten til L. 17.
- » , » 10. Bugeaud, læs: Bugea[u]d.
- » , » 17. Da der fra dansk Side næredes et Ønske om at faa en fransk General til Landet, paalagdes det 6/2 1849 den danske Gesandt i Paris at virke herfor. I Beg. af Marts ankom i Henhold hertil General Charles Nicolas Fabvier til Hamborg, hvorfra han af Oberstløjtnant Schlegel ledsagedes til Kbh. Han deltog her i Drøftelsen af det kommende Felttogs Operationsplan. Jvf. Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, I, 1873, 301 ff. og nedenfor S. 43, L. 33 f.; S. 44, L. 8—10.
- » , » 18. Instruks til Underhl. i London: afsendt 4/3 1849. Jvf. Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, I, 192 f.
- » , » 34—S. 41, L. 2.: Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, I, 193 f.; Th. I, 460 f.
- S. 41, L. 2. P.s Udkast 23/2: Palmerstons Protokoludkast af 23/2 1849, se Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, I, 186 f.
- » , » 3. Under 5/2 1849 tilstillede den russiske Gesandt i London Baron Brunnow den danske Gesandt Grev F. D. Reventlow Udkastet til en Memoire: »aperçu de l'état actuel de la négociation relative aux affaires du Slesvig«. Udkastet sendtes til Kbh. med Depeche af 6/2 (Nr. 9). Kopi af Memoiren findes i R. A.: Umin. 1848—56. Alm. Korr. Litra K. Krigen 1848—50. Diverse Sager Læg 6. — Jvf. Th. I, 469.
- » , » 7—12. Jvf. Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, I, 198.
- » , » 13. DEN 13. MARTS. Rsk., læs: Rsk..
- » , » 13—21. Dette Stykke er af Krieger indført under 17. Marts.
- » , » 20. 2 Raader: Sml. S. 41, L. 35; S. 42, L. 4; S. 43, L. 1.
- » , » 21. Poulsen: Prof. Chr. Paulsen.
- » , » 22. Amtmand L. V. H. Krabbe paa Bornholm suspenderedes ved Resolution af 19/3 1849 paa Grund af utilbørligt Ophold af forskellige Sager trods gentagne Erindringer. (Indenrigsministeriets Resolutionsprotokol A 1849, Nr. 75. (R. A.). Jvf. S. 59, L. 20.
- » , » 23—34. Lord Palmerstons Protokoludkast af 13/3 og den danske Regerings Modforslag af 21/3 1849: Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, I, 199—205; sml. N. N. I, 335, 360; Th. I, 461, 463; nedenfor S. 113, L. 1—11.

- S. 41, L. 24. Stilstandsforlængelsen, læs: Stilstandsforlængelse.
- » » » 26. de fra 18/3 f. A. givne An.: de efter Rendsborgmødet 18/3 1848 af den provisoriske Regering udstedte Anordninger.
  - » » » 33. H.: Krigsminister C. F. Hansen.
- S. 42, L. 1—3. Sml. S. 49, L. 13—16.
- » » » 9. sættes, læs: sattes.
- S. 43, L. 24. Krigsskatforpligtelsen: en særlig Krigsskat var blevet paalagt ved Frdn. af 5/6 1848, jvf. Plakat af 26/8 1848. Sml. N. N. I, 603.
- » » » 33 f. Sml. Noten til S. 40, L. 17.
  - » » » 35 — S. 44, L. 1. Eckernførde Affæren: Ekspeditionen til Eckernførde Fjord 5/4 1849, ved hvilken Lejlighed Lineskibet Christian VIII sprang i Luften, Fregatten Gefion gik tabt, og Dampskibene Hecla og Geysir beskadigedes. Sml. Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, II, 414 ff.; N. N. I, 341 ff.
- S. 44, L. 3. En Note fra Palmerston: af 3/4 1849. Se Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, II, 975; Th. I, 464.
- » » » 8—10. Sml. Noten til S. 40, L. 17.
  - » » » 20. En Verbalnote til Ungern: Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, II, 978 f.; Th. I, 470.
  - » » » 21. af den fremmede General æsket: Tilføjelse [TA].
  - » » » 26. Et kgl. Rsk: Reskriptet af 17/4 1849. Jvf. N. N. I, 701.
  - » » » 27. Criminil i 1846: H. A. Reventlow-Criminil medvirkede ved Udstedelsen af Christian VIII's aabne Brev af 8/7 1846 om Arvefølgespørgsmaalet i Hertugdømmerne.
  - » » » 30—32. I Statsraadet 18/4 1849 blev det (antagelig paa Justitsminister Bardenfleths Forslag) vedtaget, at der paa indkomne Ansøgninger fra Lens- og Stamhusbesiddere kunde udstedes Bevilling til at afhænde til Ejendom Bøndergods, saaledes at Besidderen til Erstatning for Indfæstningerne maatte af Købesummen beholde indtil 5 pCt. som privat Ejendom. Se Justitsministeriets 3. Departements Forestillingsprotokol 1849 Nr. 45 med tilhørende Sag: B 699, R. A.
  - » » » 33. I Skrivelse fra Finansministeriet til Udenrigsministeriet af 21/4 1849 meddeles det, at Finansministeriet har ladet Dr. jur. C. F. A. Ostwald anvise de ansøgte 500 Rdl. til hans litterære Arbejders Fremme. Det ses af Skrivelse fra Finansmin. til Udenrigsmin. af 9/2 s. A., at Dr. Ostwald tidligere havde modtaget 300 Rdl. for udført Arbejde i Statens Tjeneste. (Finansministeriets Sekretariats Brevbog til Alm. Journal, 1849 Nr. 151 og 321. R. A.).
  - » » » 34 f. Sml. S. 54, L. 1 f.
- S. 45, L. 2. Bardenfleth, læs: Bard[enfleth].
- » » » 2. Clausen, læs: Cl[ausen].
  - » » » 3—S. 46, L. 32. Det her gengivne Forfatningsudkast for Slesvig var udarbejdet i Henhold til Palmerstons Note af 3/4 1849 (sml. Noten til S. 44, L. 3) og tilstilledes 23/4 de danske Fredsunderhandlere i London med Ordre til at meddele Palmerston det. Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, II, 979—82.
  - » » » 24. Slesvigs, læs: Slesvig.
  - » » » 24. Slesvig, rettet fra Slesvigs.
  - » » » 28. skulle, læs: særskilt [!] skulle.

- S. 46, L. 3. Tilsagnet af 27/3: i Proklamationen til Slesvigerne af 27/3 1848 (jvf. S. 20, L. 19), hvor der bl. a. loves Slesvig egen Administration.
- S. 47, L. 13. Præsident, læs: Præsident«.
- » », » 14. bestemt, læs: bestemte.
- » », » 17. Bülow, læs: Bülau.
- » », » 20 f. Der sigtes til det »Bruun-Jespersenske Forslag«, jvf. S. 116, L. 14 f. Sml. N. N. I, 433 ff.
- » », » 26—S. 48, L. 2. Sml. Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, II, 982—85; Th. I, 471 f.
- » », » 32. frugtesløse, læs: frugtesløst.
- » », » 33. 4/3: Se Noten til S. 40, L. 18. — 21/3: Se Noten til S. 41, L. 23—24. — nylig Verbalnote: Se S. 44, L. 20 med Note.
- S. 48, L. 3. F. W. R. Treschow var fra Dec. 1848 i London i diplomatisk Sendelse. Sml. Noten til S. 38, L. 14 f.
- » », » 6—15. Jvf. Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, II, 998 ff; Th. I, 475 f.
- » », » 9. mod, læs: imod.
- » », » 13. Ved Gagerns Note skal vel forstaaes den af Rigsudenrigsministeren 24/4 1849 fra Frankfurt udstedte Cirkulærnote om Forbundstroppernes Indrykning i Jylland. Gengivet i »Berlingske Tidende« 8/5 1849 (Nr. 108).
- » », » 14. Palmerstons to Noter: af 3/4 og 17/4 1849. Se Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, II, 975, 982; sml. overf. S. 44, L. 3.
- » », » 16—19. 9/5 1849 forelagde Palmerston de danske Befuldmægtigede i London en Protokol til en Vaabenstilstand, der skulde vare til 1/1 1850 og videre frem, til den opsagdes med 14 Dages Varsel. Under Vaabenstilstanden skulde Demarkationslinien mellem begge Parters Tropper drages fra et Punkt paa Slesvigs Østkyst S. Ø. for Flensborg til et Punkt paa Vestkysten S. V. for Husum. Fredsforhandlingerne skulde straks genoptages. Se Generalstabsværket, 2. Del, II, 988 f.; N. N. I, 360 f.; Th. I, 680, jvf. 473, 673.
- » », » 17 f. Brunnows Forslag: Jvf. S. 41, L. 3 med Note.
- » », » 24. Instr. f. Reedtz: som Forhandler i Berlin. Jvf. Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, II, 1003 ff.; N. N. I, 366 f.
- » », » 30. Ole Kirk havde paa Grund af svagt Helbred ønsket at udtræde af Landbokommissionen (Sml. S. 38, L. 8.), hvorfor han entledigedes. I hans Sted udnævntes 25/5 1849 Rigsdagsmand, Gaardmand Jens Jørgensen. Sml. Departementstid. 1849, 485.
- S. 49, L. 9—12. Se Generalstabsværket 1848—50 2. Del, II, 1021—25.
- » », » 13—16. Sml. S. 42, L. 1—3.
- » », » 32. den palmerstonske Basis: Palmerstons Protokolforslag af 9/5 1849. Se Noten til S. 48, L. 16—19.
- S. 50, L. 6—11. Sml. Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, II, 1034 f.
- » », » 7. Meddelelse til Lord P.: Se Noten til S. 45, L. 3 — S. 46, L. 32. Sml. N. N. I, 367.
- » », » 12. Se Noten til S. 48, L. 3.
- » », » 15—17. Orla Lehmann blev efter Koldingslaget 23/4 1849 arresteret af en slesvig-holstensk Major og sad som Fange først paa Gottorp, siden i Rendsborg, til han efter Vaabenstilstanden 15/8 1849 udveksledes mod en Toldembedsmand og tre Præster fra

Sundeved, der holdtes arresterede af den danske Regering. Se O. Lehmann: *Efterladte Skrifter* II; C. E. F. Reinhardt: *Orla Lehmann og hans Samtid*, 1871, 182—88; J. Clausen: *Af Orla Lehmanns Papirer*, 1903, 123 ff. Sml. nedenfor S. 53, L. 17 f.

S. 50, L. 18. *Instrux til Congressen*: Jfr. Th. I, 677.

» , » 18. *til Congressen*, rettet fra ulæseligt [A].

» , » 24. Paakaldelse, læs: Paakaldelsen.

S. 51, L. 4 f. Ifølge »*Preussischer Staats-Anzeiger*« traadte »*Verwaltungsrath*« for det af Preussen, Sachsen og Hannover indgaaede Forbund sammen i Berlin og holdt under den preussiske Befuld­mægtigedes Forsæde det første Møde 18/6 1849. Jvf. »*Fædrelandet*« 23/6 1849 (Nr. 143).

» , » 6—17. Schleinitz's Udkast til Fredspræliminærer i Konferencer med Reedtz 13/6 og 15/6: *Generalstabsværket* 1848—50, 2. Del, II, 1035—37; sml. Th. I, 678 ff.; N. N. I, 369; Löfgren 231.

» , » 8. Prot. 13. Marts: se Noten til S. 41, L. 25. — Dens Art. I: *Generalstabsværket* 1848—50, 2. Del, I, 200.

» , » 20—S. 52, L. 18. Sml. *Generalstabsværket* 1848—50, 2. Del, II, 1044—46. De overenskomne Punkter meddeltes Reedtz i Instruks af 21/6 1849.

» , » 31. nordlige, læs: Nordlige.

» , » 36. indtagne. 5 og 6 udgaae., læs: indtagne.

5 og 6 udgaae.

S. 52, L. 11. Bestyrelse, læs: Bestyrelsen.

» , » 17. Blokades, læs: Blokadens.

» , » 19 f. Sml. S. 50, L. 12; S. 54, L. 3.

» , » 20. Treschou, læs: Treschow.

» , » 24. »*United States*«: Det tyske Krigsdampskib »*United States*« havde 31/5 1849 forladt New York, var stødt paa Grund og havde haft Kedelskade, saa at det maatte gaa ind til Liverpool. »*Berl. Tid.*« 21/6 1849 (Nr. 145).

» , » 35. (15000): Tilføjelse [TA].

» , » 36. Tilføjelse [A].

S. 53, L. 17 f. Sml. S. 50, L. 15—17 med Note.

» , » 23. Under 23/5 1849 havde Konferensraad F. W. Treschow og Regeringsraad J. Hoepfner fra London tilstillet Premier- og Udenrigsminister Grev A. W. Moltke et af dem udarbejdet Udkast til en Grundlov for Hertugdømmet Slesvig. 27/6 takkede Grev Moltke herfor og bemærkede, at Forslaget først ved den endelige Fredsforhandling kom under Overvejelse, og derfor ikke maatte meddeles den britiske Regering. Koncept til Treschows og Hoepfners Skrivelse samt Afskrift af Lovudkastet findes i W. F. Treschows Privatarkiv I. Læg B.; Konceptet til Moltkes Svarskrivelse i Umin. 1848—56. Alm. Korr. Litra K. Krigen 1848—50: Juni—Sept. 1849, alt i R. A. Jvf. *Dske Mag.* 6. R. IV, 1925, 307 ff.

» , » 37. Underhandlingerne: i Berlin. Sml. S. 52, L. 19 f.; S. 53, L. 3.

S. 54, L. 1 f. Sml. S. 44, L. 34. C. F. Wegener: »Om Hertugen af Augustenborgs Forhold til det holstenske Oprør« udkom i »*Antislesvig-holstenske Fragmenter*«, Hefte II, 1849.

» , » 3—6. Om Reedtz's afsluttende Underhandlinger i Berlin, der førte

- til Undertegnelsen af Vaabenstilstanden og Fredspræliminæ-
rerne 10/7 1849, se Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, II,
1050 ff.; Th. I, 682 f.; N. N. I, 370 ff.
- S. 54, L. 3 f. II 2. Led, læs: II, 2. Led.
- » », » 3 f. Udeladelsen af II, 2. Led: Jvf. S. 51, L. 11—17.
- » », » 13. Se Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, II, 1056—68. Jvf. Lög-
gren 241 ff.
- » », » 14—S. 57, L. 25. Sml. hermed Referatet af Statsraadsprotokol-
lerne 13/7 og 14/7 i Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, II,
1070—74; jvf. Löfgren 242 ff. — Se desuden Udskrift af Stats-
raadsprotokollen over Mødet 13/7 1849 i W. F. Treschows Pri-
vatarkiv I. Læg B. (R. A.).
- » », » 15. Vaabenstilstand, læs: Vaabenstilstanden.
- » », » 15—16. den hemmelige Artikel, læs: de hemmelige Artt.
- » », » 34. M.s: Meyendorffs.
- S. 55, L. 10. S. & W.: Schleinitz og Westmoreland. Sml. S. 51, L. 20 ff.
- S. 56, L. 7. burde, rettet fra udraderet Ord [A].
- » », » 24. Seirherren, læs: Seierherren.
- » », » 37. afskaaret, læs: afskaaren.
- S. 57, L. 27. Grev R.: Grev F. D. Reventlow, dansk Gesandt i London.
- » », » 28. til Opmand: i Følge Art. 10 i den 10/7 1849 med Preussen slut-
tede Vaabenstilstandskonvention skulde Hertugdømmet Slesvig
under Vaabenstilstanden regeres af en Bestyrelseskommission
(Landesverwaltung), bestaaende af et dansk og et preussisk
Medlem og en engelsk Opmand. Sml. S. 62, L. 34.
- » », » 36. T., læs: P[almerston] [?].
- S. 59, L. 7 f. Commissærens, rettet fra: Commissionens [A].
- » », » 14. Etatsraad Ussing: T. Algreen-Ussing.
- » », » 16—18. Se Artikelen »Om Fredspræliminærerne og Vaabenstilstan-
den mellem Danmark og Preussen« i »Berl. Tid.« 24/7 1849
(Nr. 173), der meddeler en Oversættelse af Artiklen i »Preus-
sische Staats Zeitung«, ledsaget af nogle kritiske Bemærk-
ninger.
- » », » 20. Amtmand L. V. H. Krabbe paa Bornholm afskedigedes ved Re-
solution af 19/8 1849 efter Ansøgning i Naade og med 1200 Rdl.
i Pension. (Indenrigsministeriets Resolutionsprotokol B 1849
Nr. 199 i R. A.; Departementstid. 1849, 743, samt: H. Trier:
Gaarden Nr. 8 Amagertorv, 1900, 165 ff.). Jvf. S. 41, L. 21 med
Note.
- » », » 21. Den engelske Gesandt i Kbh. Sir Henry Wynn havde ønsket
at leje Bernstorff Slot.
- » », » 26—34. H. N. Clausens Andragende til Statsraadet af 15/7 1849
med den skriftlige Votering er trykt i Dske Mag. 6. R. IV,
1925, 339—364. Jvf. Clausens »Optegnelser om mit Levned og
min Tids Historie«, 1877, 361—65.
- S. 60, L. 18. ZAHRTMANN, læs: *Zahrtmann*.
- » », » 20. Hansen, læs: *Hansen*.
- » », » 21. Det treschowske Forslag: Se Noten til S. 53, L. 23.
- » », » 23—25. Sml. S. 33, L. 10 f.; S. 48, L. 32 — S. 49, L. 2.
- » », » 26 f. Se Generalstabsværket 1848—50, 3. Del, I, 1880, 28.
- » », » 27 f. Baron C. A. Ph. v. Werther ankom 2/8 1849 til Kbh. som
ekstraordinær preussisk Udsending.

- S. 60, L. 31. Cmsr.: Commissær, sml. Noten til S. 57, L. 28 og S. 59, L. 6—14.
- » » » 34. vilde Tillisch, læs: vilde, Tillisch.
  - » » » 35. en af C. Moltke Nütschau, læs: en [af] C. Moltke (Nütschau).
  - » » » 37. Sml. S. 63, L. 21—23.
- S. 61, L. 1. Rekruter, læs: Recruiter.
- » » » 3. Pastor Mauritz Mørch, Præst i Rejsby, blev arresteret 4/8 1849 og ført til Haderslev. Jvf. »Ribe Stifts-Tidende« 6—13/8 1849 (Nr. 91—94); Sdly. Aarbb. 1899, 198.
  - » » » 4. den hemmelige Art.: i Vaabenstilstandskonventionen. Se Noten til S. 62, L. 9—11.
  - » » » 8. F. F. Tillisch udnævntes 5/9 1849 til Medlem af den Bestyrelseskommission, der under Vaabenstilstanden skulde regere Slesvig i Kongens Navn.
  - » » » 29. Tillisch, rettet fra: Bang [A].
- S. 62, L. 7 f. en Installationscmsr.: d. v. s. en Kommissær, som skulde »installere« Bestyrelseskommissionen for Slesvig. Fra preussisk Side udnævntes hertil Overpræsident v. Bonin, fra dansk Side Gehejmekonferensraad, Friherre v. Pechlin.
- » » » 8. Moltke: vistnok A. W. Moltke.
  - » » » 9—11. Den 1. af de hemmelige Artikler i Vaabenstilstandskonventionen af 10/7 1849 bestemte, at hvis Hertugdømmerne og navnlig den slesvigholstenske Hær nægtede at rette sig efter Vaabenstilstandsbestingelserne og gjorde Modstand, som kun kunde betvinges ved Vaabenmagt, skulde det staa Kongen af Danmark frit for »at anvende alle til hans Raadighed staaende Midler«. Sml. Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, II, 1065 f. Om Ordrene til den danske Hær i dette Øjemed: sst. 3. Del, I, 27.
  - » » » 17 f. Regjeringscsmssn., læs: Regjeringscsmen.
  - » » » 24. Ved Skrivelse af 13/8 1849 til Finansministeriets 2. Departement meddeles det, at Statsraadet har tilstaaet Dr. jur. Ostwald 400 Rdl. Kvartalet indtil videre som Honorar for udført Arbejde i Statens Tjeneste. (Finansministeriets Sekretariats Brevbog til Alm. Journal 1849, Nr. 602. R. A.). Jvf. S. 44, L. 33.
  - » » » 31. have, læs: havt.
  - » » » 34. Sml. S. 57, L. 28 med Note.
- S. 63, L. 1. Ved Statsraadsbeslutning bevilgedes der 500 Rdlr. i Understøttelse til den fra sit Embede som Herredsfoged i Hohner Herred bortflygtede F. v. Gerstenberg, hvilket ved Skrivelse fra Finansministeret af 16/8 1849 til S. H. L. Kancelli meddeltes til Efterretning for Gerstenberg. Se Finansministeriets Sekretariats Brevbog til Alm. Journal 1849, Nr. 619 (R. A.).
- » » » 2 f. Se Löfgren 255.
  - » » » 7 f. Stilstandens hemmelige Art. I: Se Noten til S. 62, L. 9—11.
  - » » » 8. hemmelige: Tilføjelse [A].
  - » » » 12 f. Blokadens Ophør: Tilføjelse [TA].
  - » » » 17—20. Jvf. Generalstabsværket 1848—50, 3. Del, I, 364 f.
  - » » » 21—23. Sml. S. 60, L. 35—37; S. 63, L. 27; S. 64, L. 4.
  - » » » 26. Communalcommissionens: den 26/8 1849 nedsatte Kommission ang. Kommunalvæsenet paa Landet og i Købstæderne, bestaaende af Generalprokurør T. Algreen-Ussing (Formand), Professor A. F. Krieger (Næstform.), Ritmester P. J. Bornemann,

Sognepræst H. J. Giessing, Overretsprokurator C. M. Jespersen, Gaardejer H. Johansen, Borgmester J. B. Olrik, Oliemøller Schytte, Herredsfoged W. W. Stockfleth og Proprietær Thalbitzer. Departementstid. 1849, 745.

- S. 63, L. 31. Afholdelse, læs: Afholdelsen.
- » , » 36. Med »3/7« sigtes antagelig til en Ordre fra Lord Palmerston til den engelske Gesandt i København Sir H. Wynn af 3/7 1849, hvori Palmerston udtaler, at den engelske Regering ingen Indvending gør imod den danske Regerings Ønske, at saa vel Fredsspørgsmaalet som Successionsagen afgøres paa en almindelig Kongres i London. Se Kopi af denne Ordre i: Umin. 1848—56. Alm. Korr. Litra K. Krigen 1848—50: Juni—Sept. 1849 (R. A.). Jvf. det sammesteds liggende Koncept til Forestilling ved Grev Moltke af 15/7 s. A.
- S. 64, L. 1. Om den slesvigske Bestyrelseskommissions Installation se Generalstabsværket 1848—50, 3. Del, I, 44 og Bil. S. 5—7.
- » , » 4 f. Den kongelige Proklamation til Slesvigs Beboere af 27/8 1849 er trykt i Generalstabsværket 1848—50, 3. Del, I, 46 f. — T.: Tillisch.
  - » , » 6. *Interimsflag*: Efter Henvendelse fra Bestyrelseskommissionen for Slesvig i Henhold til Vaabenstilstandskonventionen med Preussen af 10/7 1849 resolverede Kongen, at de Skibe fra Hertugdømmet Slesvig, som ikke foretrak fremdeles at fare under uforandret dansk Flag og Mærke, saa længe Vaabenstilstanden varede, maatte i det danske Flags øverste Hjørne ved Flagstangen anbringe det slesvigske Vaaben med de to Løver samt paabrændes alene Kongens Navnetræk med Kronen. Sml. Departementstid. 1849, 761, 770.
- S. 65, L. 1 f. Stiftamtmand M. H. Rosenørn udnævntes 21/9 1849 til Indenrigsminister.
- » , » 10. Bille: Christian Høyer Bille, der fra Sept. 1849 var fungerende Direktør i Udenrigsministeriet.
  - » , » 15—17. Pechlins Sendelse til Berlin: Generalstabsværket 1848—50, 3. Del, I, 96 f.; Th. I, 703.
  - » , » 19. condolere Keiseren: i Anledning af dennes Broder Storfyrst Michaels Død.
- S. 66, L. 1—3. Se Generalstabsværket 1848—50, 3. Del, I, 81 ff.; Sdly. Aarbb. 1899, 246 ff.
- » , » 4. En Cirkulærdepeche af 4/10 1849 til de danske Gesandter i London, Paris, St. Petersborg og Stockholm befalede dem at faa de paagældende Regeringer til kraftigt at støtte Pechlins Andragende i Berlin om samvittighedsfuld Oplydelse af Vaabenstilstandskonventionen. Sml. Generalstabsværket 1848—50, 3. Del, I, 99.
  - » , » 6 f. den angelske Deputations: Se Sdly. Aarbb. 1899, 275; N. N. I, 452.
  - » , » 7. (han, læs: C. Præs. [Conseils-Præsidenten].
  - » , » 9. Parentestegnet udgaar.
  - » , » 15 f. Sml. S. 76, L. 27 — S. 77, L. 16; S. 253, L. 3—19.
  - » , » 15 f., 21—30. Hele dette Stykke er først nedskrevet Nov. 1884.
  - » , » 19 f. den slesvigske og den kongerigske Tarif: 25/8 1850 indførtes ved foreløbig Lov en ny Tarif til Udjævning af Toldforskellen

mellem Danmark og Slesvig, hvorved Skatten paa Brændevin (derunder Arrak, Genever og Rom) og Vin i Slesvig blev betydeligt forhøjet, medens den sænkedes ubetydeligt i Kongeriget. Se Departementstid. 1850, 1025.

S. 66, L. 21—30. Se Noten til L. 15 f., 21—30.

S. 67, L. 1—4. Citatet stammer fra Artikelen: »Deutschland und deutsche Staatsmänner im Januar 1851«, Erster Brief 1/1 1851, i »Protestantische Monatsblätter für innere Zeitgeschichte«, hrsg. v. Heinrich Gelzer, Bd. 23 (Januar—Juli 1864), S. 4. — Det oplyses, at Meddelelserne stammer fra en tysk Statsmands efterladte Papirer.

» , » 5. Reventlow-Farve og Harbou havde nylig været dér: Se Th. II, 104. N. N. I, 244.

» , » 8. Stathalterschaft, læs: Statthalterschaft.

» , » 11. Bundsexecutionsarmee, læs: Bundesexecutionsarmee.

» , » 14—S. 76, L. 26. Dette Afsnit er øjensynligt Uddrag af Statsraadsprotokollen.

» , » 14 f. Statsraad.

DEN 1. APRIL,

læs: DEN 1. APRIL. Statsraad..

» , » 15 Pechlins Mission til Rusland: N. N. I, 545.

» , » 17. forskellige, læs: forskellige.

» , » 22. de, læs: i de.

» , » 22. Rdl., læs: ~~Æ~~.

» , » 22 f. Ved Skrivelse af 8/4 1851 fra Finansminister Grev Sponneck til R. B. Green af Altona fik sidstnævnte Tilsagn om Tilskud af Statskassen til et nyt Blad, nemlig, som han havde foreslaaet, 2000 Banco Mark for hver af de tre første Maaneder af Bladets Eksistens og 1000 for hver af de følgende, i alt 9000 Banco Mark eller 6000 Rbd. (Brev fra Green til Sponneck 20/3 1851 og Koncept til Svarskrivelse fra Sponneck 8/4 s. A. ved Finansministeriets Alm. Journal Sag Nr. 792/1855. R. A.).

» , » 25. de lauenborgske Notabler: I Patent af 8. Jan. 1851 for Hertugdømmet Lauenborg gaves Løfte om en Notabelforsamling for dette. Grev H. A. Reventlow-Criminil blev Regeringskommisær i Lauenborg.

» , » 27. Flensborg, læs: Flbg..

» , » 29. antages, læs: antoges.

S. 68, Sideoverskriften. 29., læs: 26..

» , » L. 12 f. C. J. Hambro, Chef for Handelshuset C. J. Hambro & Søn i London, optoges ved Resolution af 8/4 1851 (Patent af 6/10 s. A.) i den danske Friherrestand, saaledes at Friherretitlen stadig skulde gaa i Arv til den af hans mandlige Descendenter, der var at betragte som Familiens Overhoved. Se A. Thiset og P. L. Wittrup: Nyt dansk Adelslexikon, 1904, 112 f. samt »Dansk biografisk Leksikon«, IX, 1936, 11 f.

» , » 14. Soldatesquens, læs: Soldatesques.

» , » 14. Under 8/4 1851 tilskrev Krigsministeriet Generalkommandoen paa Sjælland om at beordre en Kommando af 1 Officer, 2 Underofficerer, 22 Menige af Infanteriet og en Overkonstabel (til Betjening af 2 Espingoler) til at være i Beredskab til Indskibning i et Krigsskib, der skulde paa Krydstogt til Island. Hem-

melig Instruks udstedtes 15/4 til den kommanderende Officer, især gaaende ud paa, at han skulde udføre de Ordre, Stiftsamtmanden paa Island maatte anse for hensigtsmæssige (se Krigsmin. b. 258, Kopibog for 1851, IV, samt b. 242 Nr. 2875, R. A.). Jvf. Instruks til Stiftamtmand Trampe, trykt (uden Dato) i Grjótgardr: Den islandske Forfatningskamp, Kria. 1878, 15. Se ogsaa E. Hjörleifsson: Danmark og Island. En hist. Redegørelse, 1907, 25.

S. 68, L. 20. Handlen, læs: Handelen.

» », » 21 f. de slesvigske Anker: Sml. Th. II, 128 ff.

» », » 31. Betagelse, læs: Betagelsen.

» », » 35. Notabelforslaget: N. N. I, 515 f.

S. 69, Sideoverskriften. 25., læs: 26..

» », » 7—10. Afskrift af Ridderskabets Adresse, dateret Kiel 12/3 1851, findes i R. A. (Ministeriet for Hertugd. Slesvig: Briefe betr. Holstein u. Lauenburg 1851—52); sst. Afskrift af Kongens Svar 12/5 51; det anerkendte ikke Ridderskabet som politisk Organ, men henviste til Kongens Manifest 14/7 1850; om dette sidste se N. N. I, 485. Jvf. S. 71, L. 1 f.

» », » 11 f. En af Grundejerforeningens Bestyrelse opsat Adresse i det nævnte Øjemed overleveredes April 1851 til Kongen, forsynet med 14000 Underskrifter. Sml. »Fædrelandet« 28/1, 29/4 1851 Nr. 23 og 98).

» », » 16 f. Brev fra Baron Budberg til U[ngern-]Sternberg: Se N. N. I, 542 f.

» », » 26. Ophævelsen af Toldgrænsen ved Kongeaen: Se N. N. I, 526 ff.

S. 70, Sideoverskriften. 10., læs: 9..

» », L. 10. det holstenske Officeerspørgsmaal: Se N. N. I, 526 ff.

» », » 19. 28/4 1851 indkaldtes ved kgl. Rsk. en Notabelforsamling i Flensborg 15/5 s. A. Departementstid. 1851, 457, 465; N. N. I, 516, 520 f.; Sønderjyllands Historie IV, 418 ff.; Dske Mag. 8. R. I, 82 ff. Krieger var blandt de i Statsraadet 26/3 1851 udmeldte Notabler.

» », » 31—33. Andragendet fra Scheel (antagelig: L. N. v. Scheele) er ikke fundet. En Skrivelse fra Ministeren for Hertugd. Slesvig C. F. Tillisch af 20/5 1851 til Finansministeriet meddeler, at Kongen 16/5 har resolveret, at der forskudsvis maa udbetales Gehejmekonferensraad v. Scheel af Statskassen 5369 Rbd. 51 Sk., hvortil sidstnævnte anslaa sit Tilgodehavende hos Byen Slesvig for Ødelæggelse paa hans Ejendom dér. Se Finansmin. Alm. Journal 1851 Nr. 938. (R. A.).

» », » 32. Rd., læs: ~~h.~~

» », » 35 f. Mellem L. 35 og 36 indskydes følgende i Udgaven udeladte Afsnit: Reedtz erklærede, at der fra hans Side Intet var til Hinder for at arrestere Liliencron, (der havde holdt Hvervingscontoir i Berlin) hvis han kom hertil.

» », » 36 f. Der sigtes sandsynligvis til den Hjelholt 44 ff. refererede Skrivelse fra Tillisch til Udenrigsministeren af 7/5 1851.

S. 71, L. 1 f. Sml. S. 69, L. 7—10 med Note.

» », » 7. Amnestilisten: Jvf. N. N. I, 525 f.

» », » 16 f. 30/4 (12/5) 1851 modtog Udenrigsmin. Reedtz fra den russiske Gesandt i Kbh. Baron E. v. Ungern-Sternberg en Note, der indeholdt en Kopi af Ordre fra den russiske Udenrigsmin. Grev

C. R. Nesselrode til Ungern-Sternberg af 19/4 (1/5), hvori der klagedes over Grev H. A. Reventlow-Criminils Holdning over for de tyske Forbundskommissærer. Jvf. Meddelelser til Rigsdagen om Rigets politiske Stilling, Kbh. 1851 (28/10), 31—34 (Bil. 12—13).

S. 71, L. 21. mundtlige: Læsningen er ikke helt sikker.

» », » 24. end, læs: [end].

S. 72, L. 6. Rsk. Decbr. 1810: Reskriptet af 15/12 1810 om Vedtagelse af dansk Kirke-, Skole- og Retssprog i den dansk-talende Del af Slesvig.

S. 72, L. 20—23. Et Brev fra Kejser Nikolaj I til Kong Frederik VII, dat. St. Petersborg 21/4 (7/5) 1851, omhandlende Prins Christians Tronkandidatur samt Styrelsen i Hertugdømmerne, findes i Kopi i R. A. (Umin. Alm. Korr. Litra A. Aktstykker vedr. Arvefølgesagen III, 1847—63, Læg: Afskrevne og trykte Aktstykker osv.). Brevet er omtalt og delvis gengivet N. N. I, 723—27.

» », » 37. Tilstanden, læs: Tilstandene.

S. 73, L. 4. Tilveiebringelse, læs: Tilveiebringelsen.

» », » 9. Sagen med General du Plats Hilsbefaling er omtalt af K. Fabricius i »Sønderjyllands Historie« IV, 418, 533 (med Kildehenvisninger); jvf N. N. I, 525.

» », » 10. Rdl., læs: *Å.*

» », » 10 f. Jvf. S. 67, L. 22 f. Ved Skrivelse af 27/5 1851 fra Finansminister Sponneck til R. B. Green af Altona fik sidstnævnte Tilsagn om yderligere Tilskud til Starten af et nyt Blad, nemlig 666 Banco Mark for hver af de første seks Maaneder, da Green ikke paa Forhaand opnaaede Ret til Proclamata. Bladets Titel blev »Altonaer Zeitung für Politik, Handel und Schiffahrt«, Redaktør blev Dr. B. Magnusson for at forebygge, at Bladet blev anset for at være understøttet eller dannet af Regeringen. (Brev fra R. B. Green til Sponneck 12/5 og 14/6 1851 og Konzept til Skrivelse fra Sponneck til Green 27/5 s. A. ved Finansmin. Alm. Journal Sag Nr. 792/1855. R. A.).

» », » 12—14. Grev Henrik Bille-Brahes Aabningstale i Notabelforsamlingens første Møde 15/5 1851 er udførlig omtalt i et Brev fra Flensborg af s. D. fra A. F. Krieger, der var Medlem af Forsamlingen, til Kultusminister Madvig. Se J. N. Madvigs Privatarkiv I i R. A.; jfr. »Sønderjyllands Historie« IV, 420 og 533 f.; Dske Mag. 7. R. III, 82 f.

» », » 15 f. den hodeske Mission: N. N. I, 539. Sml. Dagb. S. 75, L. 24 ff.

» », » 17. Sir W. Wynn, læs: Sir H. Wynn.

» », » 23. Beleiringsstilstandspatentet: Patentet af 6/6 1851, hvorved Beleiringsstilstanden i Slesvig delvis ophævedes. Jvf. »Officiel Tidende for Hertugdømmet Slesvig« 17/6 1851 (Nr. 53).

» », » 26. Herlufsholms Resolutionen: 25/7 1851 afskedigedes Overkammerherre Stemann fra Stillingen som Forstander for Herlufsholm Skole og Gods. Den Rigsraadet tidligere tillagte Myndighed m. H. t. Bestyrelsen af H. Skole og Gods overdroges til Statsraadet og efter dettes Indstilling udnævntes 3/8 s. A. Grev F. M. Knuth til Forstander. Departementstid. 1851, 671. Jvf. Dagb. S. 128, L. 10 f.

» », » 31. Warschauerprotokollen: N. N. I, 729 ff.

- S. 74, L. 5 f. den — ikke: Tilføjelse [B].
- » » » 6. Underskrift, rettet fra: Indhold [B].
  - » » » 30. Plessen: Baron Otto Plessen, dansk Gesandt i St. Petersborg.
- S. 75, L. 2. han trak, læs: trak.
- » » » 6. den, læs: en.
  - » » » 9. Notabelprogrammet: Se Noten til S. 68, L. 35.
  - » » » 25. Hodges's Beretning: Se Noten til S. 73, L. 15 f.
- S. 76, Sideoverskriften: 1. JULI, læs: 13. JULI.
- » » » 3. Blome: vistnok Baron Ad. Frederik B. til Heiligenstädten.
  - » » » 4. Criminil: Grev H. A. Reventlow-Criminil.
  - » » » 11 f. som ikke cengang vilde have Konge tilfælles med Holsten ☉: som ikke engang vilde have Personalunion mellem Danmark og Holsten.
  - » » » 17. Paa Søndag: 29/6, sml. L. 23.
  - » » » 21 f. Læs: En Conference fandt Sted extra protocollum 28. Juni; Dimission in pleno besluttedes, og blev 29/6 overgivet.
- S. 77, L. 3—15. Sml. J. N. Madvig: Livserindringer, 1887, 194.
- » » » 5. ind og, læs: ind, og.
  - » » » 17. Selveiendomsloven: Lov af 8/4 1851 om Indførelse af Selvejendom paa det Staten tilhørende Bøndergods.
  - » » » 18 f. Jvf. N. N. I, 694 f. og »Af A. F. Tschernings efterladte Papirer« III, 1878, 46, hvor Tscherning 24/6 1851 skriver til Balth. Christensen: »Tilskuddet, Kongen har faaet til Civillisten, have Bondenvennerne voteret for Jagtloven« (☉: Lov af 25/3 1851 om Jagten og Jagttretens Afløsning).
  - » » » 19 f. Ved 2. Behandling af »Lovudkast om Udjævning af Toldforskellen mellem Danmark og Slesvig og om det midlertidige Toldforhold til Holsten« stillede Finansminister Sponneck i Mødet i Rigsdagens Folketing 6/11 1850 et Ændringsforslag om Nedsættelse af Vintolden, der vedtoges enstemmigt og gik ind i den endelige Lov af 22/12 1850. Tscherning talte ikke i Tinget om Vintolden. Se Rigsdagstid., Folket., 2. Session 1850, især Sp. 829—854.
  - » » » 22 ff. Om Modsætningen mellem Krigsminister Hansen og Overkommandoen i Foraaret og Sommeren 1849 se bl. a. N. P. Jensen: Oberst Frederik Læssøe, 1912, 123 ff., 172 ff.
  - » » » 30. Krigsbestyrelsen, læs: Krigsstyrelsen.
  - » » » 35. Directeur for det Personelle: Oberstløjtnant i Generalstaben C. J. von Flensborg, der blev udnævnt til Stabschef.
- S. 78, L. 10. Om den af Krigsminister Hansen i Forbindelse med Marineminister Zahrtmann og General Krogh 17/3 1849 i Kbh. lagte Plan for Felttogets Begyndelse, samt om General Fabviers Stilling hertil se Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, I, 301—14. Om Læssøes Kritik af denne Plan se Brev fra ham til A. F. Krieger, dat. Odense 19/4 1849, i P. Andræ: W. H. F. A. Læssøe, 1912, 121—30; fremdeles O. Vaupell: Læssøes Levned og Aktstykker til Krigen 1848—50, 1895, 111 ff. Sml. Dansk biografisk Leksikon, XIII, 1938, 355 ff. Jvf. S. 115, L. 25—28.
- S. 83, L. 6. St. Merry, læs: St. Mery.
- » » » 6. Den republikanske Rejsning i Frankrig 1832 sluttede med Kampen i Saint-Merri-Klosteret 6/6. Se: Histoire de France contemporaine V, 78.
  - » » » 7. Reform, læs: Reforme.

- S. 83, L. 14. 1/200, rettet fra: 1/100 [A].
 » » » 24. government), og, læs: government. Og.
- S. 84, L. 5. gaar, læs: gaee.
 » » » 9. uhyre, læs: en uhyre.
- S. 85, L. 4. disse, læs: de [rettet fra ulæseligt].
 » » » 4. gl., læs: gle.
 » » » 4. vise, læs: røre.
 » » » 28. magyarske, læs: magyarske.
- S. 86, L. 4. Med, læs: Ved.
 » » » 4. Ved, rettet fra: Med [A].
 » » » 4. Udløb, rettet fra: Begyndelse [A].
 » » » 9 f. Om Skandalerne i ledende Kredse i Frankrig i Slutningen af Julimonarkiets Tid, især Teste-Cubières- og Choiseul-Praslin-Affærerne se: Histoire de France contemporaine, V, 372 f. Diplomaten Bresson begik Selvmord i 1847 paa Grund af private Sorger. Mortier, Medlem af Pairskammeret, trak sig tilbage til Privatlivet 1848, men indtraadte atter i offentlig Tjeneste 1856.
- » » » 11 f. Araberføreren Abd-el-Kader overgav sig i 1847 til Fransk-mændene (Histoire de France contemporaine, V, 275). Marskal Soult trak sig tilbage som Ministerpræsident 26/9 1847. Prinsesse Adélaïde af Orléans, Søster til Kong Louis Philippe, spillede en aktiv politisk Rolle under Julikongedømmet; hun døde 30/12 1847.
- » » » 12. havde trukket, rettet fra: trak [A].
 » » » 15. Jærnbanelen, læs: Jærnbaner.
 » » » 15 f. Arbejdsløshed, da, læs: Arbejdsløshed. Da.
 » » » 28—29. Mellem disse to Linier har Originalen Ordene: »*Eenhedsbevægelse*, Tydskland legemliggjordes, Tydskland.«
- S. 87, L. 1. Indsigelse, læs: Indsigelser.
 » » » 5. Rolle, Ingen; Originalen har mellem disse to Ord Navnene paa Centralmagtens Gesandter i Torino, Paris, London og Stockholm.
 » » » 24—28. Ministeriet Wellington-Peel fremsatte i Efteraaret 1830 Forslag om en Revision af Civillisten. Oppositionen fandt imidlertid den herved fremkomne Formindskelse af Udgifterne for ringe, og da Finansministeren modsatte sig Sir Henry Parnell's Forslag om Civillistens Behandling i Udvalg, stemte ved den paa følgende Afstemning i Underhuset et Flertal paa 29 mod Regeringen. Dagen efter (15/11) indgav Ministeriet sin Afskedsbegæring og veg Pladsen for Reformministeriet Grey-Russell.
- » » » 27. økonomisk, læs: økonomisk.
 » » » 31. faa, læs: have.
 » » » 31. kan have, rettet fra: har [A].
- S. 88, L. 1—13. Kilden til Kriegers Oplysninger om Striden om Slaveriets Stilling i U. S. A. er utvivlsomt Artiklen »American Affairs« i »Times« 11/1 1849, der under Dateringerne New York 20/12 og 26/12 1848 giver en Udsigt over amerikansk Politik i den seneste Tid. Meddelelsen om Afstemningen ang. Columbia findes dog ikke her, men i »Times« 10/1 1849.
- » » » 7. dette, læs: dette dog.
 » » » 10. 93, Fejl i Originaldagbogen for: 98.
 » » » 19. P. M. Stilling: Kritisk Protest mod Udkastet til Danmarks Statsforfatning, Kbh. (Dec.) 1848. — C. W. Haagen: Om Rigs-

- dagens Ordning, Kbh. (Jan.) 1849. — P. A. Tutein: Om Valgloven, Kbh. (Jan.) 1849.
- S. 88, L. 20 f. fegtet, læs: fægtet.
- » », » 21. holdt, læs: holder.
  - » », » 37. de, læs: ikkun de.
- S. 89, L. 12 f. fremdeles: frembyde, læs: fremdeles frembyde.
- » », » 31—33. Pascal's Ord citeres i Guizot: De la démocratie en France (Janvier 1849), Paris 1849, 135.
- S. 90, L. 7—18. Citatet er taget fra Guizot: De la démocratie en France, 1849, 142—43.
- » », » 15. est on, læs: est, on.
  - » », » 18. føres, læs: fører.
  - » », » 34. Lond.), læs: (Lond.) []).
- S. 91, L. 15 f. J. Russell: Essay on the English Government and Constitution from the Reign of Henry VII. to the Present Time, 1821.
- » », » 18. store, læs: større.
  - » », » 21. aliens-acts, læs: alien-acts.
  - » », » 24. Novemberbrevet: Russell's berømte Brev til hans Vælgere i London, hvori han kundgjorde sin Omvendelse til Frihandelen. Det fremkom i »Morning Chronicle« 26/11 1845.
  - » », » 25. anticipere, læs: antecipere.
  - » », » 28—32. Det er ikke lykkedes at bestemme, hvorfra Krieger har det nævnte Citat. William Pitt d. æ. imødegik i en Tale i Underhuset 10/3 1741 Horace Walpole d. æ.s Beskyldning for »the atrocious crime of being a young man.« Se Basil Williams: The Life of William Pitt, Earl of Chatham, I, 1913, 85; Brian Tunstall: William Pitt, Earl of Chatham, 1938, 51.
  - » », » 29. sin, læs: hin.
  - » », » 31. vague, læs: rogue.
- S. 92, L. 5 f. Tutein og Haagen: Se S. 88, L. 19 med Note.
- » », » 7 f. Der maa sigtes til: [A. S.] Ørsted: Prøvelse af de Rigsforsamlingen forelagte Udkast til en Grundlov og en Valglov, Kbh. 1849, der udkom i Hefter Febr.—Maj 1849.
  - » », » 9—11. »Om almindelig Stemmeret. Tanker ved det Rigsforsamlingen forelagte Forfatningsudkast.« Kbh. (Jan.) 1849.
  - » », » 11—13. »Kritiske Bemærkninger ved Udkastet til Grundloven, i Breve fra en demokratisk Royalist til en Rigsdagsmand.« Kbh. (Jan.) 1849.
  - » », » 14. En Landbocommissions Nedsættelse: Se S. 38, L. 8 med Note og S. 94, L. 17 ff.
  - » », » 32. en, læs: een.
- S. 93, L. 3—5. Litograferet Skrivelse, hvis hele Ordlyd er gengivet her L. 5—12. Jvf. S. 37, L. 34 f. med Note.
- » », » 4. tro, læs: troe.
- S. 94, Sideoverskriften. 6., læs 7..
- » », L. 18. Præsidentpladsen: i Landhokommissionen, sml. S. 92, L. 14 ff.
  - » », » 35—S. 95, L. 2. I Grundlovsudvalgets 33. og 34. Møde, begge 8/2 1849, vedtoges en Paragraf om Nævningers Indførelse med 16 Stemmer mod ingen, 1 stemte ikke. Den var foreslaet af et mindre Udvalg, nedsat 6/2 s. A. og bestaaende af T. Algreen-Ussing, Krieger og J. E. Larsen. Se Grundlovsudvalgets Forhandlingsprotokol i Rigsdagens Arkiv.

S. 95., Sideoverskriften. 10., læs: 11..

- » » L. 7—10. M. F. Blaunfeldt: De farligste Klipper for det danske Statskib, eller om Slesvigs Deling og Unionsforhold, Kbh. 1849.
- » » » 11 f. I Grundlovsudvalgets 37. Møde 10/2 1849 afsluttedes 3. Afsnit af Grundloven med Vedtagelsen af Paragraf 29. Se Grundlovsudvalgets Forhandlingsprotokol i Rigsdagens Arkiv.
- » » » 12 f. Bebudelsen af: Tilføjelse [MA].
- » » » 12—27. I Rigsforsamlingens Møde 10/2 1849 vedtoges Værnepligtsloven ved 3. Behandling. Den af Regeringen i samme Møde bebudede Erklæring blev afgivet af Premierminister Moltke i Mødet Mandag 12/2 s. A. Se »Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen«, 1848—49, Sp. 1454—74.

» » » 28—S. 105, L. 29. Sml. P. Munch: »Monrads Udkast til Grundloven«, Tillægshæfte til II. T. 8. R. IV, 171—87; Jens Møller: »Om Orla Lehmanns Del i Udkastet til Junigrundloven«, H. T. 9. R. V, 447—85. Jvf. Povl Bagge: Studier over D. G. Monrads Statstanker, 1936, 43 ff. og Olsen 19 (Noten).

Krieger har afskrevet det her trykte Udkast efter Monrads egenhændige Udkast (»Materiale til en Forfatning«), der nu findes i A. F. Kriegers Privatarkiv i Rigsarkivet. Kriegers Afskrivning er usystematisk og meget fri. Sætninger omskrives, enkelte Ord udelades. Paragrafnumre ændres. I Almindelighed har han taget Hensyn til de Ændringer, der er foretaget med Blæk og Blyant i Monrads oprindelige Udkast, saaledes at det tilføjede medtages og det overstregede udelades. Der er dog ikke faa Tilfælde, hvor overstregede Ord, Sætninger eller Paragraffer er medtaget og Hensyn ikke taget til Ændringerne. Hvor Krieger forkorter Ord eller udelader Paragraffer eller Dele af saadanne med Henvisning til de trykte Grundlovsudkast »Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen 1848—49«, Sp. 32 ff), har Monrads Udkast den fuldstændige Ordlyd.

De væsentligste Afvigelser er følgende. (I hvert Tilfælde anføres først Kriegers Gengivelse af Stedet, derefter Monrads Udkast): S. 96, L. 25: Loven < Lovene. — S. 97, L. 2: paa-
drage < paalægge; L. 4: Lovens < Lovenes; L. 13: fra < for;
L. 15: da < de. — S. 98, L. 29: en < den; L. 33: Ordning < (dette Ord findes ikke i Udkastet); L. 35: Rigsdag < Rigsforsamling. — S. 99, L. 9 f.: af første Kammer < af det sidste; L. 15 f.: i lige saa stort Antal < ligesaa stort; L. 19: af < i;
L. 30: (Kjøbenhavn) < og Købstæderne. — S. 100, L. 20 f.: Rigsdag < Rigsforsamling; L. 24: udnævner < udvælger. — S. 101, L. 22: fordres < udfordres; L. 36: den < det; L. 37: dermed < derved; L. 38 f.: Formanden < Presidenten. — S. 102, L. 21: dennes < sin; L. 25: sammenkaldes < sammentræder; L. 33: Indretning < Indretning samt om Rettergangen. — S. 103, L. 21 f.: fastsætter < foreskriver; L. 27 f.: En Næringslovgivning, < En ny Næringslovgivning. — S. 104, L. 16: Eiendom < Selveiendom. — S. 105, L. 28: og < ogsaa.

S. 98, L. 11. en, læs: een.

- » » » 33. Ordning og, læs: og. [Ordet »Ordning« er overstreget].

- S. 99, L. 11. Lodtrækning, læs: Lodtrækning første Gang.
 » », » 13. Rdl, læs: Rbd..
- S. 100, L. 10. kommende, læs: følgende.
 » », » 13. andet, læs: anderledes.
 » », » 28. Revision, læs: Decision.
- S. 101, L. 30. at Kammeret, læs: et Kammer.
 » », » 36. Ministeren, læs: Ministrene.
- S. 102, L. 2. afholdes, læs: skal afholdes.
 » », » 30. ved, læs: for.
 » », » 31. alm., læs: rette.
 » », » 32. Edsvorneretternes, læs: Edsvornerettens.
- S. 104, L. 1. Hoveri eller Pligtarbejde, læs: Hoveri- og Pligtarbejde.
 » », » 8. Brugerne, læs: Brugere.
- S. 105, L. 8. Selvbestyrelsen, læs: Selvbestyrelse.
 » », » 18. der, læs: som.
 » », » 34—S. 106, L. 18. Omhandler Grundlovsudvalgets Arbejde. B. Christensens Udtalelser er tilført Protokollen over 38. Møde 12/2 1849. Se Grundlovsudvalgets Forhandlingsprotokol i Rigsdagens Arkiv.
- S. 106, L. 10. Maa, læs: Maae.
 » », » 19 ff. Jvf. Grundlovsudvalgets Forhandlingsprotokol 12/2, 13/2, som dog ikke giver Udtryk for de af Krieger nævnte »voldsomme Forhandlinger«.
- S. 107, L. 3. Loven om alm. Værnepligt for Kongeriget Danmark udstedtes 12/2 1849, i hvilken Anledning der 16/2 s. A. fra Justitsministeriet til alle Amtmænd udgik en Cirkulærskrivelse om dens Hovedbestemmelser. Sml. Departementstid. 1849, 183. Det er sandsynligvis dette Cirkulære, som Krieger sigter til med sit (16. FEBRUAR).
 » », » 7 ff. Sml. med det her givne Tilbageblik paa Grundlovsudvalgets Forhandlinger Udvalgets Forhandlingsprotokol i Rigsdagens Arkiv.
 » », » 9. Afdelingsindretningen: I den grundlovgivende Rigsforsamlings Forretningsordens § 7 var det bestemt, at Forsamlingens Medlemmer af Formanden ved Lodtrækning skulde fordeles i 5 Afdelinger paa omtrent lige mange Medlemmer. Som Ordfører for den til Udarbejdelse af Udkast til Forretningsorden nedsatte Komité anbefalede T. Algreen-Ussing 30/10 1848 denne Afdelingsordning. (»Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen«, 1848—49, Sp. 79, 89 ff.).
 » », » 22. staar, læs: staae.
 » », » 23. staar, læs: staae.
 » », » 30 f. Korporationsvalg, læs: Kbstdvalg [?].
 » », » 36. viste, læs: viser.
- S. 108, L. 1. viste, læs: viser.
 » », » 6 f. Bankcommiteen, læs: i Bankcommiteen.
 » », » 6 f. En Bankkomité paa 26 Medlemmer (»Committee on Commercial Distress«) nedsattes af det engelske Underhus 15/12 1847. Se Hansard's »Parliamentary Debates«, 3. series, XCV, London 1848, Sp. 1126—1178.
 » », » 7—9. Kriegers Meddelelser her om den irske Fattiglovskomité er vistnok bygget paa Referat af Underhusmødet 8/2 1849 i Hansard's »Parliamentary Debates«, LXXXIX, Sp. 448—57.

»Times« 9/2 1849 gengiver Debatten, men nævner ikke, at der først foresloges 21 Medlemmer. Om Fatiglovskomiteén og dens Virksomhed se bl. a. The Political History of England, XII, 1907, 77 f.

- S. 108, L. 14 f. Der sigtes vistnok til Omstændighederne ved det 1. Ministerium Peel's Afgang i April 1835.
- » » » 23. 3. Bd., læs: 3 för[eläsningar].
  - » » » 23, 25 f. Henvisningen er til Erik Gustaf Geijers Skrift »Om vår tids inre samhällsförhållanden i synnerhet med afseende på fäderneslandet. Tre föreläsningar ur den hösten 1844 i Upsala föredragna historiska kurs«, Stockholm 1845.
  - » » » 25. 3 för., læs: 3 för[eläsningar].
  - » » » 27. franske, læs: svenske.
  - » » » 27. Det nye sidste svenske Udkast: Antagelig det kongelige Forslag om Repræsentationsform, som blev fremsat i Foraaret 1848, men ikke gennemførtes. Se herom »Sveriges Riksdag« VIII, Stockholm 1934, 369 ff.
  - » » » 32. denne, læs: dennes.
- S. 109, L. 8. richert-anckarswärdske, læs: *richert-anckarswärdske*.
- » » » 8 f. det *richert-anckarsvärdske* Forslag: C. H. Anckarsvärd og J. G. Richert: Förslag till National-Repræsentation, Stockholm 1830. — Om E. G. Geijers Forslag til og Udtalelser om Repræsentationsspørgsmaalet se: Constitutions-Utskottets Memorial Nr. 38 (af 1/9 1840) og dets Bilag 2, 5 f. i »Bihang till samtliga Riks-ståndens Protocoll 1840 och 1841«, 3. saml., fremdeles Geijers Udtalelse i Præstestanden 24/10 s. A. i »Presteståndets Protocoll« IX, Stockholm 1840, 179—185.
  - » » » 11. imod, læs: mod.
  - » » » 16. *Oldermanskabet*, læs: *Oldermandsraadet*.
  - » » » 20. Fd'g. 29. August 1843: ang sockenstämmor, kyrkoråd och sockennämnder. Se Svensk Författnings-Samling 1843, Nr. 27.
  - » » » 21. Med »Statstidende« menes antagelig »Sveriges Stats Tidning«.
  - » » » 22 f. *Forsells antekningar*: Talen er om: Carl af Forsell: Anteckningar och statistiska upplysningar öfver Sverige. Samlade och utgifne, Stockholm 1839.
  - » » » 25. selv el. Menigheden, læs: el. Menigheden selv.
  - » » » 26. Originalen har her følgende Tilføjelse: jfr. (C. af Forsell:) om Communalnämnd 1843 (af en Jacobs Församlingsbo i Hufvudstaden.[]).
  - » » » 30. P. E. Bergfalk: Om försvarlösa personers behandling enligt kongl. förordningen den 29. junii 1833, Uppsala 1833.
  - » » » 31. Clas Livijn: Promemoria angående Sveriges försvarslöshets-system, ingifven till ... justitiestatsministern ... af (C. L.), Stockholm 1844.
  - » » » 32 f. Om Afgivelsen af Grundlovsudvalgets Betænkning under 22/2 1849, omfattende Grundlovsudkastets I—VI. og VIII. Af-snit se »Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen«, 1848—49, Sp. 1448 ff. samt Sp. 1478—1532. Jvf. S. 40, L. 6.
  - » » » 34 f. Sml. S. 39, L. 16—20 med Note.
- S. 110, Sideoverskriften. 1949, læs: 1849.
- » » L. 1 f. Sml. S. 39, L. 24 med Note.
  - » » » 6—33. Med Læssøes her mundtligt fremsatte Kritik af Tschernings Krigsledelse kan sammenholdes hans »Anmærkninger

- til »Den slesvigske Krig i 1848«, 1849, der rettedes mod Artillerimajor Ad. Wilh. Dinescens s. A. anonymt udgivne Bog med den nævnte Titel.
- S. 110, L. 9 f. Der maa sigtes til »Fædrelandet«s Tilbageblik over »Krigen 1848« i ni Artikler i Tiden 30/1—10/2 1849 (Nr. 25, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 35). Jvf. Tormod Jørgensen: Anthon Frederik Tscherning, 1938, 118.
- » » » 30. 28. Mai og 5. Juni: Slagene ved Dybbølbjærg og Nybøl-Stendrup.
- » » » 34—37. Tschernings Tale 26/2 1849 i den grundlovgivende Rigsdag under den foreløbige Behandling af Udkastets § 4 og det derefter følgende Ordskifte med Algreen-Ussing: »Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen«, 1848—49, Sp. 1851—85.
- S. 111, L. 2. Viviers, læs: Viviens.
- » » » 7 f. Der sigtes formodentlig til A. S. Ørsted: »Prøvelse af de Rigsforsamlingen forelagte Udkast til en Grundlov og en Valglov«, 1849, 213—19. Sml. S. 92, L. 7 f. med Note.
- S. 112, L. 7 f. Sandsynligvis henviser Krieger her til det i 1849 udkomne Skrift: »Om Livsfæstes Overgang til Selveiendom« af F. Sehested, Besidder af Stamhuset Broholm. Jvf. Dansk biografisk Lexikon XV, 1901, 520.
- » » » 9 f. Jvf. The Political History of England, XII, 1907, 83 f.
- » » » 11. vise bedst, læs: viste bedst.
- » » » 22. alt, læs: det.
- » » » 25—27. De Forhandlinger, som førte til Afslutningen af Vaabenstilstandskonventionen i Malmø 26/8 1848 er udførligt skildret i H. Haralds: Sveriges utrikespolitik 1848, 1912, 155 ff.; jvf. Löfgren 39 ff.
- » » » 30—32. Om Debatten i Overhuset 22/3 1849 mellem Jarlen af Aberdeen og Marquis'en af Lansdowne om Fornyelsen af Krigen i Norditalien se Hansard's »Parliamentary Debates«, 3. series, CIII, Sp. 1086—1120. Et udførligt Referat findes i »Times« 23/3, kortere i »Fædrelandet« 29/3 1849 (Nr. 75).
- » » » 35—37. Se bl. a. The Political History of England XI, 1906, 259.
- S. 113, L. 1—11. Se Noten til S. 41, L. 23—34.
- » » » 3 f. Lørdag Formiddag 24/3 1849 Kl. 1 holdtes i den grundlovgivende Rigsdag Møde for lukkede Døre for at modtage en Meddelelse fra Ministeriet. Se »Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen«, 1848—49, Sp. 2145.
- » » » 12 f. Sml. S. 43, L. 12—17.
- » » » 16 f. Det nævnte Brev fra General Fabvier er aftrykt i »Fædrelandet« 25/4 1849 (Nr. 95).
- » » » 21 f. Jfr. Berlingske T., læs: jfr. Berlingske.
- » » » 25—27. Sml. S. 110, L. 12 ff.
- » » » 28. Eckernförde-Ulykken: Se S. 43, L. 35 — S. 44, L. 1 med Note.
- » » » 29 f. Om Christian IV's Angreb paa Eckernförde 5/4 1628 se bl. a. Ax. Larsen (Liljefalk): Kejserkrigen, 1896, 252.
- S. 114, Sideoverskriften. 8. APRIL, læs: 9. APRIL.
- » » » L. 6—9. Sml. S. 6, L. 18—20.
- » » » 11 f. Krigsminister Hansens Armébefaling af 8/4 1849, der tilsignede at dæmpe Hærens Misstemning, fremkaldt ved hans Beslutning om at rømme Dybbølhøjderne, er trykt i Generalstabsværket 1848—50, 2. Del, II, 444 f.

- S. 114, L. 13. f. Under Frederik VII's Besøg paa Als 11—15/9 1848 fandt der i Sønderborg Underhandlinger Sted i Anledning af de Vanskeligheder, man fra tysk Side rejste mod Grev Carl Moltke som Præsident for Hertugdømmernes Fællesregering under Vaabenstilstanden. Heri deltog Moltke, den danske Regeringskommis­ sær Kammerherre Reedtz, der opholdt sig i Sønderborg 11—19/9, den Kongen ledsagende Kabinettssekretær Tillisch, General Hansen, der havde den militære Kommando paa Als, til han 16/11 udnævntes til Krigsminister, og Generaladjutant Oberst Schøller. Resultatet af Forhandlingerne blev Installationen i Sønderborg 18/9 af »den kgl. Immediatkommission til den fælles Bestyrelse af Hertugdømmerne Slesvig og Holsten«, bestaaende af Moltke, Amtmand Johannsen og Biskop Hansen. Reedtz gik 19/9 i Sendelse til Berlin og nedlagde 29/10 sin Stilling som Regeringskommis­ sær.
- » , » 21—S. 115, L. 5. Sml. ovenfor S. 5, L. 1—25.
- S. 115, Sideoverskriften. 10., læs: 9..
- » , L. 8. Marts, læs Novbr..
  - » , » 11. förmogenheten, læs: förmögenheten.
  - » , » 25—28. Se Brev fra Oberst Læssøe til A. F. Krieger, dat. Odense 19/4 1849, trykt i P. Andræ: W. H. F. A. Læssøe, 1912, 121—30. »Fædrelandet« indeholdt 27/4 s. A. (Nr. 97) en Leder om Eckernfördeaffæren sign. »14«.
  - » , » 29 f. I Aftenmødet 27/4 1849 i den grundlovgivende Rigsdag afgav Kultusminister Madvig en Erklæring om, at Ministeriet gjorde det til Kabinetsspørgsmaal, at Rigsdagen afviste det af Andræ stillede Hovedforslag til §§ 30—36 om Eetkammersystem samt de dertil stillede Ændringsforslag. Se »Beretning om Forhand­ lingerne paa Rigsdagen«, 1848—49, Sp. 2905 og 2917 ff.; N. N. I, 434.
  - » , » 32 f. Emil Aubert: Om mundtlig Rettergang og Edsvorne, Kria. 1849.
- S. 116, L. 1—3. Jvf. N. N. I, 434 ff. Tallene i Parentesen angiver Stem­ merne for og imod.
- » , » 2. Indflydelse, læs: Indflydelsen.
  - » , » 14 f. Bruuns og Jespersens subsidiære Forslag: N. N. I, 433. Sml. Dagb. S. 47, L. 20—22.
  - » , » 21. Baron Chr. F. Zeuthen og Godsejer P. B. Scavenius var kongevalgte Medlemmer af den grundlovgivende Rigsdag.
  - » , » 25—27. I den grundlovgivende Rigsdags Aftenmøde 1/5 1849 ved­ toges P. D. Bruuns og C. M. Jespersens Forslag til Grund­ lovens §§ 30—40 ved den foreløbige Afstemning med 68 Stem­ mod mod 66. Se »Beretning om Forhandlingerne paa Rigs­ dagen«, 1848—49, Sp. 3026—29; Th. I, 606 f.; N. N. I, 438 (der ved en Trykfejl har »d. 7. Maj«).
  - » , » 31 f. Originaldagbogen oplyser intet om Genstanden for Madvigs Bekræftelse.
  - » , » 33—S. 117, L. 4. I Rigsforsamlingens Aftenmøde 24/5 1849 bestem­ tes det, hvilke Forslag til Redaktionsforandringer der kunde komme til Forhandling og Afstemning. Se »Beretning om For­ handlingerne paa Rigsdagen«, 1848—49, Sp. 3619 ff.

- S. 117, L. 5 f. Grundlovs-Stilrettelser, læs: Grundlovs-Stilerettelser.
- » » » 9. Kammerherre Reedtz' Sendelse til Berlin (N. N. I, 366 ff.; jvf. ovenf. S. 48 ff.) omtales i »Berl. Tid.« 23/5 1849 (Nr. 121). Jvf. S. 48, L. 11.
- » » » 10. Delingstilbud, læs: Delingstilstand.
- » » » 10. Se Noten til S. 48, L. 16—19.
- » » » 11. »Fædrelandet« 23—24/5 1849 (Nr. 117—18) indeholdt en Meddelelse om det Palmerstonske Forslag af 9/5 s. A. efter »Times« 18/5 1849.
- » » » 12. Det, læs: De.
- » » » 13 f. »Berl. Tid.« 7/5 1849 (Nr. 107) og, byggende herpaa, »Fædrelandet« 18/5 (Nr. 115) gengav en Artikel i »Globe«, der meddelte det danske Ultimatumsvær med Palmerstons Protokol af 13/3 1849 (se om denne S. 41, L. 23—34 med Note).
- » » » 17. 5) Morning Cronicle. Fredsbasis., læs: Morning Cronicle.
- » » » 17 f. Der hentydes vel til en Artikel i »Morning Chronicle« 16/4 1849, gengivet i »Fædrelandet« 23/4 (Nr. 93), der meddelte Artikel 1 i Palmerstons Protokol af 13/3 s. A. og betegnede den som beregnet paa at skabe en mere end foreløbig Ordning af Slesvigs Stilling. Jvf. S. 113, L. 20. — Gagerns Note af 24/4 (jvf. S. 48, L. 13) omtalte Tysklands og Danmarks Stilling til Protokollen af 13/3.
- » » » 23 f. I »Fædrelandet« 21/5 1849 (Nr. 115) findes et Stykke »Af et Brev fra London den 13de Mai 1849«, som meddeler, at Danmarks befuldmægtigede skulde have erklæret sig villige til at antage et fra England udgaaet og af de andre Magter støttet Forslag til Vaabenstilstand, da man havde Grund til at formode, at Palmerston i det hele havde sikret sig Tysklands Samtykke. — Om Treschows Sendelse til London se S. 48, L. 3 med Note.
- » » » 26. 4): Her staar i Originalbogen en blank Linie.
- » » » 28. H. E. Schack: Om Slesvigs Deling, 1849.
- S. 118, L. 6. Protokollen over »Hemliga Utskottets« Forhandlinger 2/5 1848 er gengivet i H. Haralds: Sveriges utrikespolitik 1848, 1912, 100—103.
- » » » 24 f. C. A. Adlersparre: 1809 års revolution och dess män, I—II, 1849.
- » » » 27 f. Lexikonnet om den Tids Mænd: Der tænkes antagelig paa »Biographiskt lexicon öfver namnkunnige svenska män«, udg. 1835—57 af V. F. Palmblad, P. Wieselgren m. fl.
- S. 119, L. 6. Efter Ordet »Fuldbyrdelsen« har Originalen: jfr. Lacuisine S. 81—82; jfr. den nyeste preussiske Lov.
- » » » 6. Lacuisine S. 81—82: Henvisningen gælder: E. F. de Lacuisine: De l'administration de la justice criminelle en France depuis la réforme de la législation, Paris, Dijon 1841, 81—82.
- » » » 7. Efter »Udskydelsesretten« har Originalen: jfr. Lacuisine.
- S. 125, L. 7. Notabelprogrammet, læs: N[otabel-]Pr[ogrammet].
- » » » 7. Notabelprogrammet: Sml. S. 68, L. 35 med Note; S. 75, L. 9.
- » » » 13 ff. Statsraadmødet 15/7 1851: N. N. I, 767 f.
- » » » 15. Wegener og Larsen: Se N. N. I, 772 ff. Sml. ogsaa Dagb. S. 265, L. 29 ff.

- S. 125, L. 16. Warschauprotokollen af 5/6 1851. Se N. N. I, 729 ff. Sml. S. 73, L. 31 og S. 127, L. 19 ff.
- S. 126, L. 9. [holstenske], læs: [hessiske].
- » » » 11. helt, læs: heelt [saaledes ogsaa i det følgende].
- » » » 25. Landgrevinden: Landgrevinde Louise Charlotte af Hessen, Christian VIII's Søster.
- » » » 26. renoncere, læs: renunciere.
- S. 127, L. 16. det aabne Brev: Christian VIII's aabne Brev af 8/7 1846 om Arvefølgen i Hertugdømmerne. Jvf. N. N. I, 74.
- » » » 18—21. I 2.Punkt i Warschauprotokollen af 24. Maj/5. Juni 1851 fandtes en Passus om Prins Christians Nedstammen fra Christian I. I konfidentiel Ordre fra Udenrigsminister Reedtz til den danske Chargé d'affaires i St. Petersborg Grev Moltke af 25/7 1851 (Nr. 15) foresloges nævnte Passus strøget. Heri indvilgede den russiske Kansler Nesselrode i Ordre til den russiske Legationssekretær Tegoborski af 20. Aug./1. Sept. s. A. Kopier af disse Skrivelser samt af Warschauprotokollen saa vel i den oprindelige som i den endelige Skikkelse findes i Umin. Alm. Korr. Litra A. Korrespondancesager vedr. Arvefølgesagen I. 1849—51 (R. A.). Jvf. Dagb. S. 128, L. 2—4.
- » » » 20. Warschau: læs: W[arschau].
- S. 128, L. 2. Udeladelse, læs: Udeladelsen.
- » » » 2—4. Jvf. Noten til S. 127, L. 18—21.
- » » » 3. Warschau Protokollen, læs: W[arschau-]Pr[otokollen].
- » » » 8 f. 1/8 1851 udtalte Justitsministeriet i en Skrivelse til Amtmanden over Vejle Amt (Orla Lehmann) sin Misbilligelse af, hvad der var foretaget af Amtet i Anledning af en Selvmorders Begravelse. Amtmanden havde tillige henstillet til Ministeriets Overvejelse, om ikke »det afmægtige Forsøg paa at straffe Af-døde« helst rent burde opgives, eller i hvert Fald Bestemmelsen om Begravelsesmaaden overdrages Fogeden. Herom udtalte Ministeriet, at der ikke for Tiden fandtes tilstrækkelig Grund til at ændre de gældende Bestemmelser om Selvmorderes Begravelse. Se Ussing's Reskriptsaml. 1851, 252 f.
- » » » 10. foresloges, rettet fra: besluttedes [TA].
- » » » 10. Se Noten til S. 73, L. 26.
- » » » 13. Arveadels Nødvendighed: Ifølge Fundatsen af 1565 skulde Bestyrelsen af Hierlufsholms Skole overdrages »en gudfrygtig og vel beskeden Adelsmand«. Efter Knuths Død i 1856 blev Spørgsmaalet, om en borgerlig kunde beklæde Embedet, atter rejst. Jvf. S. 182, L. 1. Sml. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 63.
- » » » 15—34. Se N. N. I, 556 f.
- » » » 16. Manteuffel, læs: Mannt[euffel].
- » » » 19. Moltke: Carl Moltke(-Nütschau).
- » » » 28. Parentesen er egl. af Krieger — urigtigt — anbragt efter: Forordninger.
- » » » 35. Notabelprojectets: De i Flensborg samlede Notablers Betænkning af 17/7 1851 (med 2 Mindretalsbetænkninger). Den udkom i Særtryk 1851. Sml. S. 68, L. 5 med Note; S. 75, L. 9; S. 125, L. 7.
- S. 129, L. 12. Udenrigsministeren, rettet fra: Justitsministeren.

- S. 129, L. 24. Notabelforslaget, læs: Notabelforhl.[?].
 » » » 32. Notabelforslaget, læs: Notabelfh.
- S. 130, L. 5. V. Moltke, rettet fra: Scheel [A].
 » » » 14. Mening, rettet fra udraderet Ord [A].
 » » » 14. Vilde, læs: »Vilde.
 » » » 20. gjøre, læs: gjøre«.
 » » » 20. Reedtz, rettet fra ulæseligt Ord [A].
- S. 131, L. 3. Ogsaa, rettet fra: Derfor [A].
 » » » 6. Notabelforslaget, læs: Notabelfh..
 » » » 13—17. Als og Ærø dannede fra 1819 et eget Stift, der i Kirke- og Skolesager hørte under Kongeriget. Tørring Len hørte under Ribe Stift.
 » » » 22. kan, rettet fra: vil [A].
- S. 132, L. 8 f. Provindsiel Stænderne, læs: P. Stænderne.
 » » » 15 f. N. N. I, 471 ff.
 » » » 17. lbske., læs: lbske.
 » » » 19 f. Jvf. Note til S. 127, L. 18—21 og S. 128, L. 2—4.
 » » » 26. L. N. von Scheel: Fragmente in zwanglosen Heften, Kbh. 1850—51. Ogsaa paa Dansk.
 » » » 32—S. 133, L. 6. Jvf. om Depecherne fra Manteuffel og Schwarzenberg: Th. II, 153 f.; N. N. I, 558 f.; Stecfel 10 ff.
- S. 133, L. 5. det Sponneckske Project: Notabelprojektet. Se S. 125, L. 7. Sml. N. N. I, 516.
 » » » 11. Ridderskabets Adresse af 20/8: Th. II, 154 f.
 » » » 22 f. C. Moltkes Exposé: Jvf. VI, S. 292, L. 8—14.
 » » » 32. I den Notabelforsamlingen forelagte Plan til det danske Monarkis Ordning handlede Art. 6 om de Institutioner, Holsten skulde have fælles med Slesvig. Det tilsvarende Stykke i Notabelforsamlingens Indstilling var Art. 7. Jvf. »Notablernes Betænkning«, Kbh. 1851, 77 ff.
 » » » 32. C. M.: Carl Moltke.
- S. 134, L. 2. Moltke N.: Moltke-Nütschau.
 » » » 37. R. Cr.: Reventlow-Criminil.
- S. 135, L. 15 f. i Provindsialstænderne, læs: Provindsialstænderne.
 » » » 28. C. Moltke Reedtz, læs: C. Moltke, Reedtz.
- S. 136, L. 17—20. Om Oktoberministeriets Sammensætning se N. N. I, 559. Navnene i Parentes er de udtraadte Ministres, de andre deres Efterfølgeres.
 » » » 22. 17/10 1851 tilstillede Finansministeriet Premierministeren et Eksemplar af Lovudkast ang. Bestallingsgebyrer og om Eftergivelse og Nedsættelse af Summer, der skyldes Statskassen for Forskud paa Gage, Pension etc. I Forestilling af 18/10 s. A. foreslaas ovennævnte Lovforslag med Udeladelse af »Bestallingsgebyrer« forelagt Rigsdagen. Forestillingen godkendtes ved Resolution af 22/10. Se Finansmin. Alm. Journal 1851 Nr. 2135, 2172 og 2173, R. A.
 » » » 23 f. Om den retsvidenskabelige Eksamen for Slesvig og det dertil knyttede Sprogspørgsmaal: Hjelholt 56 f.
 » » » 25—S. 140, L. 2. Sml. N. N. I, 560 f.
- S. 137, Sideoverskriften. OKTOKER, læs: OCTOBER.
 » » L. 18. I, læs: 1.
 » » » 30. I, læs: 1.
 » » » 35. Hs, læs: Hs..

- S. 138, L. 1—4. Formentlig Art. 4 i Planen for den ved Reskript af 28/4 1851 sammenkaldte Notabelforsamling i Flensborg. Se Ussing's Reskriptsaml. 1851, 121 ff.
- » » » 6. I, læs: 1.
- » » » 13. Bfkst., læs: DstInst. [Døvstumme-Institutet].
- » » » 13. Døvstumme-Institutet skulde fremdeles være fælles for Hertugdømmerne efter Kundgørelsen af 28/1 1852. Jvf. N. N. I, 572.
- » » » 18. btr., læs: bte.
- S. 139, L. 1. I, læs: 1.
- » » » 19. m. H. til Slesvig, læs: m. Hs. til H. Slesvig.
- » » » 20. de, læs: den.
- » » » 24. Pat. 10. Mai 1851: Amnestipatentet. Se N. N. I, 525 f.
- » » » 26. Std.: Stænderdeputeret.
- » » » 27. Fdg. 15/5 1834: om Provinsialstændernes Indretning i Hertugdømmet Slesvig. Efter denne Frdn. havde Hertugen af Augustenborg en arvelig »Virilstemme« i den slesvigske Stænderforsamling.
- S. 140, L. 3. idag: Tilføjelse [TA].
- » » » 10 f. Om Programmet se Ordre fra Udenrigsminister Bluhme til den danske Gesandt i Wien Grev Bille-Brahe 24/10 1851 (Nr. 30) i R. A.
- » » » 12. Et Forslag om Forbundskontingentets Dannelse og Organisation, udarbejdet af General Bardenfleth i Overensstemmelse med Regeringskommisærerne i Holsten, approberedes af Kongen 24/10 1851, og 1/12 s. A. tog Bardenfleth Kommandoen derover. Se »Generalkommandoen i Holsten og Lauenborg 1851—63: Forbundskontingentet« (i Hærens Arkiv).
- » » » 25—27. Om Sponnecks Mission se N. N. I, 517 ff.
- S. 141, L. 14. (26/10): Tilføjelse [TA].
- S. 142, L. 6 og 36. Scheel: Justitsminister A. W. Scheel.
- » » » 34. D.-S.s: Danmark-Slesvigs.
- S. 143, L. 12. Standsning: af Programmets Meddelelse til Rigsdagen. Sml. S. 142, L. 7 f.
- » » » 21. G. L.: General-Lieutenant.
- » » » 33. ∞ : forbundet med.
- S. 144, L. 3. Se Noten til S. 132, L. 26.
- » » » 23—25. Om Bluhmes Noter til de tyske Stormagter af 6/12 1851 og deres Bilag se N. N. I, 563 ff.; Th. II, 174 ff.
- » » » 31. sit, læs: Sit.
- » » » 32. souverænt, læs: samlet.
- S. 145, L. 25. det, læs: det for Kongen.
- S. 146, L. 16. H. Kampmann havde interPELLERET Ministeriet om, hvornaar det havde i Sinde at meddele Rigsdagen yderligere Oplysninger om Landets ydre Politik. N. N. I, 671 f.
- » » » 26. Slutningen i Nr. 4: Se S. 144, L. 27—S. 145, L. 4.
- » » » 30. Billes extraordinære Mission til Berlin: N. N. I, 566.
- » » » 34. de øst[errigske] og pr[eussiske] Svar: N. N. I, 568 f.
- S. 147, L. 32 f. Præsident Louis Napoléon havde 2/12 1851 foretaget det Statskup, der banede Vejen for den reaktionære Forfatning af Jan. 1852 og for Kejserdømmets Indførelse 2/12 1852. — Lord Palmerston blev paa Grund af sin offentligt udtalte Billigelse af det franske Statskup i Decbr. 1851 tvunget til at udtræde

af Ministeriet Russell, hvad der i Febr. 1852 drog dettes Fald og Dannelsen af Toryministeriet Derby efter sig.

- S. 148, L. 18. sl., læs: slsk.
- » », » 19. tilføiende, læs: tilføie[n]de.
- » », » 23. DEN 28. JANUAR, læs: DEN 27. JANUAR.
- » », » 23. Jvf. N. N. I, 570. De udtrædende Ministre var: A. W. Moltke, Tillisch, Bardenfleth, Flensborg og v. Dockum.
- » », » 24. Demission, læs: Dimission.
- S. 149, L. 2. JANUARMINISTERIET: Krieger bruger denne Betegnelse for Bluhmes og Ørstedes Ministerier.
- S. 153, L. 3 f. Bluhme var 11/7 1864 blevet udnævnt til Konseilspræsident efter Ministeriet Monrads Afgang.
- » », » 6. *Sponneck* (Brochuren): Der sigtes vistnok til W. C. E. Sponneck: Den holstenske Stænderforsamling og Forfatningssagen, 1859. Sml. II, S. 29, L. 28—30.
- » », » 6 f. *Tillisch* (Valgtalen): Der sigtes til Tillisch's Tale 14/6 1858 i Københavns 5. Kreds, hvor han samme Dag valgtes til Medlem af Folketinget. Se »Berl. Tid.« 15/6 1858 (Nr. 135).
- » », » 9—S. 154, L. 16. Sml. med denne Fremstilling Skildringen i N. N. I, 965 ff., der bl. a. hviler paa Bluhmes samtidige Meddelelser til Tscherning.
- S. 154, L. 20—22. Andræ og Hall foretog, efter at de paa Grund af deres Opposition mod Ministeriet Ørsted var blevet afskediget fra deres Embeder, en Fornøjelsesrejse sammen til Frankrig og Schweiz Juni—Aug. 1854. Om deres Møde med Scheele i Pinneberg se P. Andræ: Andræ og Fællesforfatningen af 2. Okt. 1855, 1903, 9; samme Forf.: Geheimekonferentsraad C. G. Andræ, III, 1911, 121 ff.
- » », » 27. som — Betænkning: Tilføjelse [TA].
- » », » 29—35. Om Scheeles Sendelse til Berlin i Novbr. 1854 se Th. II, 412 og N. N. II, 132, Note 1. Jvf. om Preussens Holdning overfor den Bluhmeske Neutralitetspolitik N. N. I, 906 f., 933 ff.
- » », » 32. senere: Tilføjelse [TA].
- S. 155, L. 6 f. I — Vandet: Tilføjelse [A].
- » », » 6 f., 30. Jvf. Tormod Jørgensen: Anthon Frederik Tscherning, 1938, 236. Ifølge Tschernings Meddelelser stammede Tokammersystemprogrammet fra Kongen.
- » », » 8 f. (Fru Buchanans Begravelsesdag) *Løverdag d. 9.*, læs: *Løverdags d. 9.* (Fru Buchanans Begravelsesdag).
- » », » 8 f. (Fru Buchanans Begravelsesdag): Tilføjelse [TA].
- » », » 8 f. Den britiske Gesandt Sir Andrew Buchanan's 1. Hustru døde i København 4/12 1854.
- » », » 11. udtalte — tre: Tilføjelse [TA].
- » », » 14. (foreløbigt Bang): Tilføjelse [TA].
- » », » 16 f. Endnu — Treschow: Tilføjelse [TA].
- » », » 23. Stockfleth: Amtmand W. W. Stockfleth i Haderslev.
- » », » 23 f. Tillisch veg for Liebenberg: som Kabinetssekretær. Sml. S. 163, L. 7 f.
- » », » 30. Tilføjelse [B?].
- » », » 30. Se Noten til L. 6 f., 30.
- » », » 31—36. Tilføjelse [B].
- » », » 32. Mistillidsadressen: mod Ministeriet Ørsted overbragtes Kongen 19/10 1854. Se N. N. I, 954.

- S. 156, L. 1 f. Andræ og Hall afskedigedes 15/4 1854 fra deres Embeder henholdsvis som Lærer ved den militære Højskole og General-auditør; Monrad fik 26/4 sin Afsked som Biskop over Lolland-Falsters Stift.
- » , » 4 ff. Jvf. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« III, 98 f.
  - » , » 20 f. Om Sponnecks Adskillelse mellem det fælles og det særlige paa Finanslovene se Olsen 82 ff.
  - » , » 23. Andræ's Kassebeholdningslov: Formentlig sigtes der til Lov af 7/4 1855 om Tillægsbevilling for Finansaarene 1853/54 og 1854/55 samt om Fordeling af den i Kongerigets (inkl. de vestindiske og islandske) Kasser den 31/3 1853 tilstedeværende Beholdning, trykt »Love og Anordninger«, 1855—56, 181 f. Jvf. Olsen 286. — Muligvis er der dog tænkt paa Lov af 27/5 1856 om Fordelingen af Kassebeholdningens Renter, trykt »Love og Anordninger« 1855—56, 666 f. Jvf. Olsen 181.
- S. 157, L. 2—4. den Appel osv.: Der sigtes formodentlig til Ordene i Frdn. 26/8 1854 om, at Kongen havde »eftertragtet vor Krones Befæstelse og Sikring mod fremtidige Rystelser«, i Forbindelse med den i Ministeriets Forestilling til Kongen om Forfatningen givne Motivering. Sml. N. N. I, 892 og 895 f.
- » , » 14 f. Sml. S. 206, L. 7—30.
  - » , » 20. Et til Parentestegnet svarende afsluttende Parentestegn findes ikke i Originalen.
- S. 158. Til de S. 153—58 givne Betragtninger over »Januarministeriet« kan føjes Stykket under 27. April 1858: S. 284, L. 16 — S. 285, L. 36.
- S. 159, L. 5. 18. November: saaledes i Originaldagbogen. Ministeriet Bang-Scheele ophørte med Bangs Demission 18/10 1856, sml. S. 185 og S. 197, L. 22 ff.
- S. 163, L. 1. 1856, læs: 1856 (1—36) [Henvisning til Originalens Paginering].
- » , » 1. Tilføjelse øverst paa Siden [B].
  - » , » 2. DET SCHEELSKE MINISTERIUM: Disse Ord er taget fra Originalens 1. Side (jvf. S. 61); i Originalen følger L. 3 umiddelbart efter L. 1.
  - » , » 4—6. Sml. S. 155, L. 2—5.
  - » , » 5. Wulf, rettet fra: Scheel.
  - » , » 17—23. Dertil — Fællesforfatningen: Tilføjelse [B].
  - » , » 20—22. Sml. S. 155, L. 6—7, 30.
- S. 164, L. 10 f. Halls Udnævnelse til Herlufsholm: Se S. 197, L. 37 f. Sml. S. 182, L. 1; S. 189, L. 5 ff.; S. 190, L. 3 f.; S. 193, L. 1 ff.
- » , » 13. David's, læs: Davids's.
  - » , » 13. Ved kgl. Resol. af 23/10 1856 afskedigedes paa det slesvigske Ministeriums Indstilling Matthias Davids som Amtmand over Gottorp og Hütten Amter og udnævntes Amtsforvalter i Flensborg U. A. Holstein til hans Efterfølger. Davids' Afskedigelse motiveredes med hans udpræget helstatslige Standpunkt.
  - » , » 14 f. Til det ledige Embede som Toldforvalter i Holtenau i Slesvig indstillede Finansminister Andræ 18/3 1856 hidtidig Toldforvalter i Marstal Kaptajn de la Porte, der af Generaltold-direktoratet var nævnt som den mest kvalificerede. Han udnævntes 30/9 s. A.. Blandt Ansøgerne var Christian v. Ste-mann, der af den overordentlige Regeringskommission i 1850 var afskediget fra Embedet som Amtmand over Aabenraa

og Løgumkloster Amter. 24/9 1856 indstillede Ministeren for Holsten og Lauenborg Scheele v. Stemann til Embedet som Inspektør ved Godset Drage i Holsten; 28/9 udnævntes han. (Finansministeriets Reskripter og Resolutioner 1856 og Min. for Holsten: Vorstellungene 1856. R. A.).

S. 164, L. 20—22. Sml. S. 189, L. 15 f.; S. 192, L. 14 ff.

- » » » 28. Reskriptet af 1/1 1856 paalagde Konseilspræsidenten fremtidigt at lade Kongens morganatiske Ægteskab indføre i Statshaandbogen. Sml. S. 176, L. 6—10.
  - » » » 31 f. Prins Christian afrejste 11/3 1855 til St. Petersborg for at kondolere den kejserlige Familie (»Berl. Tid.« 10/3 1855 (Nr. 59)). »Fædrelandet« (13/3 Nr. 60 s. A.) fandt det beklageligt, hvis Rygtet om Prins Christians Rejse var sandt; det var usædvanligt at sende en Prins i et saadant Ærinde, og Danmark skyldte ikke Rusland nogen Tak. »Berl. Tid.« svarede 14/3 (Nr. 62).
  - » » » 33—35. Berlings Rejse til Paris omtales kort i »Kjøbenhavnsposten« 14/7 1855 (Nr. 161), der som Kilde angiver »Aarhus Stifts-Tidende« 9/7 1855. Jvf. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« I, 53 f; Fr. Bajer: Nordens særlig Danmarks Neutralitet under Krimkrigen, 1914, 550; F. A. Simpson: Louis Napoleon and the Recovery of France, 2.ed., 1930, 350; N. N. II, 335. Sml. Dagb. S. 170, L. 23.
  - » » » 34. Talen er om et Portræt af Frederik VII. Den engelske Maler Edward Young opholdt sig i 1850'erne i Danmark, hvor han udførte forskellige Arbejder for Hoffet. Sml. bl. a. H. T. 8. R. VI, 112 f.
  - » » » 37. G. C. R.:Geheime-Conferents-Raader.
- S. 165, L. 16. smaat, rettet fra udraderet Ord [B].
- » » » 17. kjendelig, rettet fra udraderet Ord [B].
  - » » » 19—23. Jvf. N. N. II, 123 og 129 f.
  - » » » 29. Transittoldsagen: Jvf. N. N. II, 63 f.
- S. 166, L. 14—19. Udenrigsminister Scheeles Erklæring til Missionscheferne af 14/12 1854 er delvis trykt i Fr. Bajer: Nordens særlig Danmarks Neutralitet under Krimkrigen, 1914, 478 f. Om de franske Forsøg paa at give et misvisende Indtryk af Preussens Hensigter se sst. 482—99 samt N. N. II, 59 f.
- » » » 30 f. Sml. S. 182, L. 2.
  - » » » 33. jfr. 30. Marts 1856: I Dagbogen er under 30/3 1856 indført en Række Uddrag af diplomatiske Aktstykker fra Krimkrigens Tid, der her er udeladt.
- S. 167, L. 1 f. Om denne Sag se bl. a. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 69 f., 76, 82.
- » » » 6. Fdg. 26. Juli 1854: N. N. I, 892 ff.
  - » » » 19. Halls Dobbeltstilling: som Minister for Kirke- og Undervisningsvæsenet og Forstander for Herlufsholm. Sml. S. 189, L. 5—15.
  - » » » 29. Fungerende Overlæge ved 2. Artilleriregiment C. L. Th. Hauschultz udnævntes 29/2 1856, efter at Raasløff 18/2 s. A. var afgaaet som Minister for Slesvig og Hall fungerede ad interim i denne Stilling, til Fysikus i Slesvigs Fysikatsdistrikt. Jvf. S. 182, L. 22.

- S. 167, L. 31. David's, læs: Davids's.
- » » » 31. Davids's Afgang: Se S. 164, L. 13 med Note.
  - » » » 32—35. Som Minister ad interim for Slesvig 18/2—18/6 1856 ansatte Hall Hammerich, Neckelmann og Tvede som Embedsmænd i Slesvig; Wolfhagen ansatte H. A. V. Knudsen og konstituerede Boesen, efter at han 18/6 s. A. var blevet Minister for Slesvig.
  - » » » 33. danske »Militære«, læs: »danske Militære«.
  - » » » 33—35. I Parentesen læs: Lieutenanter: Hall Hammerich, Neckelmann, Tvede Wolfh. jfr. Knudsen, Boesen.
  - » » » 35. Boesen.), læs: Boesen[.].
- S. 168, L. 4. herlufholmske, læs: herlufsholmske.
- » » » 19. Bryghuusportefeullen: P. G. Bang var Sekretær i Aktieselskabet Kongens Bryghus. Sml. P. Andræ: Andræ og Fællesforfatningen af 2. Oktober 1855, 1903, 77.
  - » » » 23 f. Vedels Svigermoder: Peter Vedel var i sit første Ægteskab gift med Annette Christiane Eleonora Mourier-Petersen (1830—57), hvis Moder var Anne Marie Petersen, født Mourier (1787—1879).
  - » » » 31—34. P. G. Bang udnævntes 1844 til kgl. Kommissarius ved den første sjællandske Jernbane fra Kbh. til Roskilde, der 1852 forlængedes til Korsør.
  - » » » 35—37. Prins Ferdinand afskedigedes paa Grund af sin Modstand mod Bestemmelser i Forfatningen af 2/10 1855 fra sin Stilling som kommanderende General. Han genudnævntes 6/11 1856. Jvf. N. N. II, 54.
- S. 169, L. 6. Overlærer ved Aalborg Katedralskole Dr. phil. S. L. Povelsen udnævntes 12/1 1855 til Rektor ved den lærde Skole i Slesvig By.
- » » » 7. Krieger udnævntes 24/1 1855 til Chef for 1. Dept. og for Sekretariatet under det slesvigske Ministerium.
  - » » » 8. 8/3 1856 udnævntes Herredsfoged for Uggel og Vies Herreder i Flensborg Amt J. F. C. Knudsen til 8. Raad i den slesvigske Appellationsret, efter allerede 17/1 s. A. at være blevet beskikket i denne Stilling.
  - » » » 9—11. De nævnte Jurister modtog Bestalling som Underretsadvokater i Slesvig: N. E. Muus 27/3 1855, J. C. Pingel og F. H. Th. Leth 16/4 1855, P. Stamp 17/7 1855, L. T. Haase 18/8 1855, J. G. Giessing 30/12 1855. Om Beccau se Noten til L. 11.
  - » » » 11. Christian Ulrich Beccau, der fra 1838 var Underretsadvokat og fra 1846 Notar i Husum, havde under Trearskrigen opholdt sig i Ditmarsken. 1851 fik han efter Ansøgning Lov til at returnere til Husum og ligeledes Nov. s. A. Tilladelse til at virke som Underretsadvokat i Husum mod at forpligte sig til ikke at deltage i politisk Agitation. Sidst paa Aaret 1852 blev denne Tilladelse dog frataget ham, fordi han havde underskrevet en Adresse om Ophævelse af Personalunionen mellem Kongeriget og Hertugdømmerne. En Ansøgning 1853 om paa ny at faa Tilladelse til at virke som Advokat afsloges; men 10/11 1855 fik han paa fornyet Anmodning Tilladelse til at genoptage sin Praksis som Advokat. (Min. for Hertugdømmet Slesvig, 1. Dept. A, Sag paa Brevbogsnr. 249/1861, R. A.).

- S. 169, L. 13. Ved Bekendtgørelserne af 18/12, 21/12 og 23/12 1854 ophævedes Forbudene mod Indførelse i Slesvig af henholdsvis »Fædrelandet« og »Dagbladet« (der havde været forbudte siden 4/2 1853), »Itzehoer Wochenblatt« (forbudt siden 12/8 1850) og »Altonaer Zeitung« (forbudt siden 29/11 1854).
- » » » 13. Hbg. Corr.: Hamburgischer Correspondent. — Hb. N.: Hamburger Nachrichten. — Forb.: Forbudet mod Hamburger Nachrichten hævdedes ved Kg. 20/8 1855.
- » » » 14. Illustr. Zeit.: Illustrierte Zeitung. — Morgenb. f. g. L.: Morgenblatt für gebildete Leser.
- » » » 15. 1854, læs: 1855.
- » » » 15. 14/2 1855 udstedtes en Bekendtgørelse, der bemyndigede de forskellige øverste Myndigheder i Hertugdømmet Slesvig til at give de under dem sorterende Embedsmænd Tilladelse til at foretage Rejser indenfor det danske Monarkis Grænser.
- » » » 16. En kgl. Resolution af 4/10 1855 ophævede de Privilegier til at drive et Bogtrykkeri i Husum og dér udgive et politisk Ugeblad, der tidligere var meddelt Kaptajn R. v. Petersen, og overdrog de samme Privilegier til Bogtrykkersvend J. G. Jebens.
- » » » 17. 4/10 1855 fik Bogtrykker Fr. W. L. Bade i Frederiksstad Privilegium til dér at drive et Bogtrykkeri og til at udgive et Blad under Navnet »Friedrichstädter Intelligenzblatt«, der alene maatte indeholde officielle Bekendtgørelser og private Avertissementer.
- » » » 18. Y. Nielsen, læs: G. Nielsen.
- » » » 18. P. Chr. Koch solgte 1855 »Dannevirke« til den tidligere Medarbejder ved »Dagbladet« Godske Nielsen.
- » » » 19. 8/8 1855 udstedtes en Bekendtgørelse for Hertugdømmet Slesvig, hvorved de ældre Forbud mod Brugen af fremmed Kurant-Skilleløst paany indskærpedes (Departementstid. 1855, 663). Sml. S. 178, L. 25. Om Kriegers Andel i denne Bekendtgørelse se »Geheimerådinde Andræs polit. Dagbøger« I, 218 ff.
- » » » 22. Et af Min. for Hertugdømmet Slesvig 31/7 1855 udstedt Cirkulære forbød under Trudsel om Inddragelse noget udenfor Hertugdømmet udkommende Blad at optage Artikler fra Blade eller Skrifter, der var beslaglagt i Slesvig. — Et følgende Cirkulære af 21/8 s. A. paalagde de slesvigske Politiovrigheder ikke uden særlig Ordre at forhindre Omdelingen fra Postkontorerne af de udenfor Hertugdømmet udkomne Blade, indtil det ved Gennemsyn af dem var konstateret, at de ikke indeholdt noget ulovligt.
- » » » 23. Actionen, muligvis bør der læses: Actioner.
- » » » 23. Det af P. C. Koch redigerede Blad »Dannevirke« i Haderslev var i 1855 Genstand for Sagsanlæg og en Række Beslaglæggelser fra de slesvigske Myndigheders Side.
- » » » 24. Kasserer ved Nationalbankens Filial i Flensborg Hans Frederik Torm havde i 1855 til Min. for Hertugdømmet Slesvig klaget over, at Kiel-Altona Jernbaneselskabet benyttede sig af Kurantmonthenævnelser paa deres Adressebreve og Garanti-beviser (Slesvigske Min. Journal 1855 I A Nr. 760).

- S. 169, L. 27. Blauenfeldt's Tillæg: M. F. Blaunfeldt var fra 1850—54 Herredsfoged i Hütten og Hohn Herreder. Som Erstatning for Skade, lidt ved Oprøret 1848, havde han begge Herreder under sig; i 1854 mistede han Hohn Herred, men vedblev dog at være Herredsfoged i Hütten Herred til 1864. Da H. J. A. Raasløff var blevet slesvigsk Minister, lovede han at virke for en Erstatning til Blaunfeldt, uden at der dog kom noget ud af det. Jvf. M. F. Blaunfeldt: Minder fra Sønderjylland, Kbh. 1876, 154 f.
- » , » 28. 10/11 1855 tilskrev Ministeriet for Hertugdømmet Slesvig Finansministeriet ang. et Ekstrahonorar til Oversagføreren, Justitsraad Schmidt von Leda paa Grund af hans forøgede Arbejde i den forløbne Tid med Modtagelse af alle Domme i Kriminalsager og Bedømmelse af, om de skulde appelleres eller ikke; Beløbet ønskedes afholdt af Ministeriets Konto for overordentlige Udgifter ved Justits- og Politivæsenet. Finansministeriet svarede herpaa, at man ikke skønnede, at der var Anledning til at udbetale Oversagføreren nogen Godtgørelse for den forløbne Tid, og at den paaegede Konto under alle Omstændigheder vilde egne sig mindre godt for Afholdelse af en saadan Udgift. Derimod havde Finansministeriet intet imod, at der paa Budgettet for Fremtiden optoges et Beløb til en Gageforhøjelse el. l. for Oversagføreren. — Korrespondancen mellem de to Ministerier fortsattes, og det lykkedes dog til Slut Min. for Hertugdømmet Slesvig at faa et Honorar udbetalt til Oversagføreren for hans Arbejde i den forløbne Tid. (Finansmin., Slesvigske Brevbog 1855 21/11, R. A.).
- » , » 29. Den kgl. Kommissær for Dänischwolder og Svansen Godsdistrikterne m. v. Baron H. F. A. v. Plessen havde i Maanederne Maj—August 1855 haft Orlov; under denne varetoges Forretningerne ved hans Embede af Borgmester Louis Hammerich i Eckernförde. Ministeriet for Hertugdømmet Slesvig nedlagde Forestilling om, at der maatte tilstaas Hammerich 500 Rd. herfor. Kongen bevilgede 4. Okt. s. A. denne Godtgørelse. Ministeriet for Hertugdømmet Slesvig anmodede derefter 8/10 Finansministeriet om, at Summen maatte anvises Hammerich af den i Ministeriets Budget til overordentlige Udgifter ved Justits- og Politivæsenet normerede Sum. — Herpaa svarede Finansministeriet 16/10, at en Fejltagelse maatte foreligge, da der ikke tidligere var korresponderet om denne Udbetaling, og Godtgørelsen formentlig maatte afholdes af Baron Plessen. — I en ny Skrivelse, dat. 24/10, hævdede Ministeriet for Hertugdømmet Slesvig, at der ikke forelaa nogen Fejltagelse, og at Ministeriet var af den Mening, at det uden forudgaaende Korrespondance med Finansministeriet kunde bevilge en saadan Godtgørelse. — Finansministeriet fastholdt imidlertid i sin Svarskrivelse herpaa, dat. 9. Nov., den Anskuelse, at der først efter forudgaaende Billigelse af Finansministeriet kunde træffes Disposition over de ved Budgettet bevilgede Beløb til Øjemed, til hvilke de paagældende Beløb ved Budgettets Affattelse ikke var forudset at skulle anvendes. Da dog nu den kgl. Resolution engang forelaa, vilde Finansministeriet ikke

- undslaa sig for at foranledige det omtalte Beløb anvist til Udbetaling. (Finansmin., Slesvigske Journal 511/1855, R. A.)
- S. 169, L. 30—33. Sml. S. 178, L. 25—28.
- » » » 36. Dotezac, læs: Dotézac.
  - » » » 36 f. Se S. 178, L. 5—9. — Efter Meddelelse fra Lektor J. Rahbek indeholder Dotézacs Depecher fra disse Aar intet om en Henvendelse fra Raasløff som den nævnte. I Privatbrev fra den engelske Gesandt i Kbh. Sir Andrew Buchanan til Udenrigsminister Lord Clarendon fra Foraaret 1855 (Buchanans Privatarkiv) omtales imidlertid Samtaler mellem Raasløff og denne om Danmarks eventuelle Tilslutning til Vestmagterne.
- S. 170, L. 5—14. Sml. S. 114, L. 13—20.
- » » » 6. Tilføjelse paa udraderet Sted [B].
  - » » » 7. mig, rettet fra udraderet Ord [B].
  - » » » 8. det gamle Ministerium s: Ørsteds. — Moltke: Carl Moltke.
  - » » » 18. have Sverrig med: i Alliancen mod Rusland.
  - » » » 23. Sml. S. 164, L. 33—35 med Note.
  - » » » 24—34. »Novembertraktaten« mellem Sverige-Norge og Vestmagterne, der skulde sikre Sverige-Norges Integritet, undertegnedes 21/11 1855 og publiceredes 17/12 s. A. Formelt uafhængige heraf var Kong Oscars Drøftelser med Kejser Napoleon om eventuel Deltagelse i Krigen. General Canroberts Sendelse til Stockholm 6—19/11 1855 var et Led i disse Drøftelser, der ikke resulterede i nogen Overenskomst. Se C. Hallendorff: Oscar I, Napoleon och Nikolaus, 1918, 53—125, og samme Forf.s: Konung Oscar I:s Politik under Krimkriget, i Kungl. vitterhets-, historia- och antikvitets-akademiens handlingar, del 41:2, 1930, 9—15. Jvf. Dagb. S. 172, L. 1—5, 9—11; S. 176, L. 35; S. 177, L. 1—9.
- S. 171, L. 12 f. Kundgørelsen af 10/11 1855 angaaende den nærmere Bestemmelse af Hertugdømmet Slesvigs særlige Anliggender præciserede disse under Henvisning til § 22 i Fællesforfatninger af 2/10 1855. Inden denne endnu var blevet Lov, var Ønsket om en saadan Præcision fremsat i »Fædrelandet« 3/8 1855 (Nr. 178) i en Artikel med Underskrift »18«, sandsynligvis af Madvig.
- » » » 15 f. Frdn. ang. Hertugdømmet Slesvigs særlige Anliggender af 15/2 1854 er trykt: Love og Anordninger for 1853 og 1854, 361—60 (de finansielle Forhold omtales i § 2, S. 362 f.). — Kundgørelsen af 28/1 1852 er trykt sst. 1851—52, 410—15.
  - » » » 16—21. Forh. 51/52: Aftalerne med Østrig og Preussen 1851—52. — Ved Art. II No. 5 skal forstås § 5 i Bilag II til Udenrigsminister Bluhmes Depeche til Gesandterne i Wien og Berlin af 6/12 1851. Se Actstykker angaaende Forhandlingerne mellem Danmark og Tydskland i Aarene 1851—52, Kbh. 1862, 23. Sst. 42—44 er trykt Bluhmes Depeche til Gesandten i Berlin af 29/1 1852, men uden den nævnte Apostille, som maa søges ved selve Depechen (Nr. 2) i R. A.
  - » » » 22 ff. Den slesvigske Stænderforsamling i Flensborg 1855 15/11—6/12: »Sønderjyllands Historie«, IV, 448—50.
- S. 172, L. 1 f. 1855), læs: (1855).
- » » » 1 f. Sml. Noten til S. 170, L. 24—34.
  - » » » 1 f. Den oprindelige Indførsel lyder i sin Helhed: (21.Novbr.

- 1855) Tractat mellem Sverrig-Norge og Vestmagterne (jfr. Circ. Note 18. Decbr. s. A.) i Fædr. 1856 Januar.
- S. 172, L. 8. Sprogsagen: Th. II, 475; om Kriegers Indvirken paa Regeringen og hans Støtte af Kranold se »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« I, 240 ff.; Hjelholt 82 ff.
- » » » 16—21. Fysiologen P. L. Panum dimitteredes 1840 fra Flensborg lærde Skole. Han boede i sin Skoletid hos C. C. J. Asschenfeldt, der fra 1829 var Hovedpræst ved Byens St. Nicolai Kirke. A. var gift med den holstenske Præstedatter Maria Juliane Magdalene Schmidt.
- » » » 24 f. Se S. 175, L. 10—12; S. 176, L. 22—26. Jvf. N. N. II, 114.
- S. 173, L. 5 f. Talen er om Rigsretssagen mod Min. Ørstedes Medlemmer.
- » » » 10—24. Hjelholt 82 f.
- » » » 25. Jvf. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« I, 126 f., 238 ff.
- » » » 31. Bauditz — Benzon: der maa menes Kontorchef i Udenrigsministeriet J. Th. V. Bauditz og Bureauchef i det slesvigske Ministerium C. A. L. Benzon.
- S. 174, L. 8 f. Justitiarius i Højesteret Fr. Lowzow var svagelig og gik af 1856. Professor juris J. E. Larsen, død 17/11 1856, blev hans Efterfølger. — Sml. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« I, 129.
- » » » 10 ff. Hjelholt 83.
- S. 175, L. 10—12. Sml. S. 172, L. 24 f og S. 176, L. 22—26.
- » » » 12. Sager, læs: Sogne.
- » » » 12. Den nævnte Artikel i »Berl. Tid.« 8/12 1855 (Nr. 287), undertegnet R., vilde have 5—6 smaa Sogne i Sydangel undtagne fra 1851-Sprogreskripterens almindelige Paabud om dansk Skole- og afvekslende dansk og tysk Kirkesprog.
- » » » 34. Kranolds Svigermoder var Rahel Jeanette Christiansen, f. Kuhlenkampf (1784—1867), gift med kgl. Agent Christian Andreas Christiansen (1780—1831).
- S. 176, L. 6—10. Sml. S. 164, L. 28 med Note.
- » » » 12 f. 9/11 1824 indgik Kong Frederik Wilhelm III af Preussen morganatisk Ægteskab med Grevinde Auguste Harrach, Fyrstinde af Liegnitz (1800—73).
- » » » 22—26. Se S. 172, L. 24 f.; S. 175, L. 10—12.
- » » » 25 f. »Fædrelandet«s Artikel: »Fædrelandet« 19/12 1855 (Nr. 296) indeholdt en ledende Artikel mod R-Artikelen, hvortil Fysikus Ulrich i Tønder og Premierløjtnant O. Westengaard føjede visse Bemærkninger.
- » » » 28 f. Westergaard, Fejl for: Westengaard. Se Noten til L. 25 f.
- » » » 31. Andræ, rettet fra: Hall [?] [A].
- S. 177, L. 3—6. Om General Canroberts Sendelse til Stockholm i Nov. 1855 og Afslutningen af den svensk-norske Traktat med Vestmagterne 21/11 1855 se Noten til S. 170, L. 24—34.
- » » » 7. bliver rigtignok gjort gjældende, rettet fra udraderet [A?].
- » » » 9. men — det: Tilføjelse [B].
- » » » 13. udbød, rettet fra nu ulæseligt Ord [A].
- » » » 21—24. Bangs Svar i Skrivelse til Folketingets Udvalg angaaende Forslag til Lov om Fæstes Overgang til Selvejendom, trykt Rigsdagstid. 1855—56, Anhang B, Sp. 372.
- » » » 26. H. J. A. Raasløff tog 18/2 1856 sin Afsked som Minister for

Slesvig paa Grund af sin Misbilligelse af Scheeles Afskedigelse af Overappellationsretsraad Preusser. Jvf. S. 165, L. 5 f.

S. 177, L. 30. paastaes det: Tilføjelse [B].

34 f. Sigter til Diskussionen i Folketinget 5/11 1868 mellem paa den ene Side J. A. Hansen, der paastod, at Regeringen i 1856 havde givet et afslaaende Svar i Fæstelovsspørgsmaalet, og paa den anden Side N. C. Frederiksen, Bille og Hall, der paastod, at Fæstelovsforslagets Fald ikke skyldtes Regeringens Uvilje, men Godsejerprotester. Jvf. Rigsdagstid. 1868—69, Folket., Sp. 914 ff.

S. 178, L. 5—9. Sml. S. 169, L. 36 f.

- » » » 12—16. Ved 3. Behandling i Folketinget af J. A. Hansens 4/12 1855 indbragte Forslag til Lov om Fæstes Overgang til Selveje indbragtes 16/2 1856 en af J. A. Hansen, Monrad o. fl. Medlemmer af det nedsatte Udvalgs Flertal stillet Dagsorden i Anledning af Udvalgsmindretallet Tuteins Kritik af Forslagets Ekspropriationsbestemmelser. Det fremgaar af Monrads Udtalelser i Tinget, at han saavel her som i Udvalget tilstræbte et Forlig med Tutein. Ved Dagsordenens Vedtagelse 18/2 stemte Tutein imod, skønt han i Udvalget havde erklæret sig villig til Forhandling om Afløsningsbestemmelserne. Se Rigsdagstid. 1855—56, Folket., Sp. 3054 ff.; Anhang B, Sp. 369 ff.; N. N. II, 255 ff.
- » » » 24 f. Oberstløjtnant H. A. T. Kauffmann udnævntes 1855 til Amtmand over Kiel, Cronshagen og Bordesholm Amter, hvormed bl. a. fulgte Stillingen som Kurator for Kiels Universitet.
- » » » 25. Courantforbudet: Se S. 169, L. 19 med Note.
- » » » 26 f. Afsættelsen af Overappellationsretsdømmerne: Sml. S. 169, L. 30—33.
- » » » 29 f. Se N. N. II, 197. Sml. Dagb. S. 173, L. 5 med Note.
- S. 179, L. 4. Valget: som det lauenborgske Ridder- og Landskabs Deputerede til Rigsraadet. Jvf. Th. II, 483 f.
- » » » 14. DEN 9. SEPTEMBER, læs: DEN 9. [eller: 17.] MARTS.
- » » » 14—19. [L. J. Hjerta:] Var 1812 års politik en nödvändighet? Försök at närmare än hittills belysa denne fråga med tillgängliga historiska handlingar, 1.—2. uppl., Stockholm 1856.
- » » » 20—23. [G. Svederus:] Det nya tåget öfver Bålt, Stockholm 1856.
- » » » 24. Juli: Tilføjelse [TA].
- » » » 24—32. De her anførte Oplysninger af Élias Regnault genfindes i hans Bog: »La question européenne, improprement appelée polonaise«, Paris 1863, 123. Det drejer sig om Begivenheder i 1853 og 1855. Jvf. Stern VIII, 1920, 125, hvorefter det fremgaar, at England 18/9 1855 afslog at rejse det polske Spørgsmaal.
- » » » 34—37. I Nov. 1854 rejste Lord Dudley Stuart til Stockholm for at overtale Kong Oscar til at slutte sig til Vestmagterne med Polens Genoprettelse for Øje; han døde her 17/11 s. A. (Se »Dictionary of National Biography« LV, 1898, 76 f.). I É. Regnaults Bog: »L'Odyssee polonaise«, Paris 1862, 163 gives (sikkert fejlfulde) Oplysninger om en uofficiel svensk Mission til Paris 1853 og Forhandlinger med Fyrst Czartoryski dér; jvf. C. Hallendorffs Oplysninger om Baron Bondes Sendelse til

Paris 1855 i Bogen »Oscar I, Napoleon och Nikolaus«, 1918, 103—12.

- S. 180, L. 3—6. Se »Europa's Cabinette und Allianzen, vom Verfasser der Pentarchie«, Leipzig 1862, 32, hvoraf det fremgaar, at den polske Nationalregering i 1831 tilbød Kejser Leopold II.s Søn, Ærkehertug Carl den polske Trone. Den »anden Søn«, der tales om i L. 5, var Franz Carl Joseph, Franz I.s Søn. Jvf. Stern IV, 1905, 171 f.
- » » » 6. Protarkiet, læs: Pentarkiet.
- » » » 7—19. Gengivelse af Drøftelse i Statsraadet af en Forestilling af 7/4 1856 ved Ministeren ad interim for Slesvig Hall om den retsvidenskabelige Embedseksamen for Hertugdømmet Slesvig. Jvf. Halls Forestilling om samme Sag af 25/4 s. A., hvori han omtaler en Del af det her af Krieger anførte. Det besluttedes saaledes i Statsraadet 8/4, at ingen Anordning om Spørgsmaalet maatte udstedes, før Ministeriet nærmere havde overvejet, om en forudgaaende Forelæggelse for Slesvigs Stænder var nødvendig. Dette bestred Hall 8/4 mundtligt og i Forestillingen af 25/4 skriftligt. 27/4 faldt der Resolution i Sagen, og 27/5 fulgte en Resolution, der berettigede slesvigske Kandidater til under visse Betingelser at opnaa Anerkendelse som juridiske Kandidater ved Kbh.s Universitet. Se Slesvigske Min. Vorstillingen 1856 Nr. 77 og 104 (R. A.) samt Departementstid. 1856, 558, 638 f. Jvf. Hjelholt 228 f.; »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 21, 33 f.
- » » » 20. Bargum: i Rigsraadet, hvis Samling var aabnet 1/3 1856.
- » » » 26. de 11's Andragende: N. N. II, 95 ff. Jvf. Dahl I, 162—69, 348 f.
- » » » 27 f. Sml. S. 156, L. 1 f. med Note.
- » » » 32. Hall, Monrad og Bluhme havde 12/4 1856 Ordet i Rigsraadet for at tage Afstand fra Scheel-Plessens Forslag om et Andragende til Kongen om en Fællesforfatning og Valglov for Hertugdømmernes Stænder. (Rigsraadstid. 1856, Sp. 1334 ff., 1359 ff. og 1379 ff.). Al Partimodsætning var et Øjeblik forsvundet i Kampen mod de elleves Forslag. Jvf. N. N. II, 95 ff.
- » » » 33 f. F. F. Tillisch blev 29/4 1854 udnævnt til Indenrigsminister.
- S. 181, L. 1 f. Jvf. H. T. 3. R. I, 489 ff.; 7. R. VI, 256.
- » » » 3. Lüttichau . . . Lundby: 25/5 1856 afløstes General M. Lüttichau som Krigsminister af Major C. C. Lundby.
- » » » 7—15. Jvf. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 53.
- » » » 17. den, læs: sin.
- » » » 24—26. Jvf. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 54.
- » » » 35. admittere Wolfhagen: som Minister for Slesvig. Jvf. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 57 f.
- S. 182, L. 1. Herlufsholm-Arveadelsspømt: Se S. 128, L. 13 med Note. Sml. S. 164, L. 10 f. og »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 63.
- » » » 2. Edsspørgsmaalet: Se S. 166, L. 30 f.
- » » » 8. uvillig, rettet fra udraderet Ord.
- » » » 17 f. Rigsdagsresolutionen: den i Landstinget 12/2 og i Folketinget 18/2 1856 vedtagne Dagsorden om Hovedlinierne i en kommende Lov om Fæsteafløsning (jvf. Noten til S. 178, L. 12—14). Se Rigsdagstid. 1855—56, Landst., Sp. 1027 f.; Folket., Sp. 3137 ff.

- S. 182, L. 22. Hauschultz: Se S. 167, L. 29 med Note.
- » » » 22 f. Ved Besættelsen af Embedet som Herredsfoged i Viding Herred i Slesvig 31/5 1856 forbigik man blandt Ansøgerne den konstituerede Lehnsgoged i Herredet L. A. Petersen, bl. a. under Hensyn til hans Forhold under Oprøret. Fra 1/8 s. A. bortfaldt Lehnsgogedforretningerne. (Slesvigske Min.s Forestillinger 1856. R. A.).
  - » » » 23. *Examenssagen*: Se S. 180, L. 7—19 med Note.
- S. 183, Sideoverskriften. 5. JUNI—20. JUNI, læs: 6. JUNI—18. JUNI.
- » » » L. 12. Se: »Det skandinaviske studentttåget 1856«, Stockholm 1856; Koht 34.
- S. 189, L. 1. Idag, læs: Idag d. 25/9 56.
- » » » 1 ff. Sml. med det følgende »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 83 ff.
  - » » » 3. 19/9: Tilføjelse [TA].
  - » » » 4 f. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 83 f. Sml. S. 165, L. 29 — S. 166, L. 13.
  - » » » 7 f. Halls Udnævnelse til Forstander for Herlufsholm: »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 65, 67 ff., 82, 97, 136 ff. Sml. Dagb. S. 164, L. 10 f. med Note og S. 197, L. 36 f.
  - » » » 15 f. Sml. S. 164, L. 20 f.
  - » » » 16. Kronprins Karl (XV)'s Besøg paa Sjælland 16.—22/9 1856: A. C. Manthey: Dagbøger for Aarene 1856—1874, I, 1905, 10 ff.; N. N. II, 121 f., 142; Koht 35 f.
  - » » » 17. de nyc Gesandters Udnævnelse: Jvf. S. 167, L. 1 f. med Note; S. 191, L. 34 ff.; S. 193, L. 30 ff.
  - » » » 26. da Stænder forestod: den slesvigske Stænderforsamling indkaldtes ved Patent af 19/11 1856 til Møde 15/12 s. A. Se Departementstid. 1856, 1038.
- S. 190, L. 3. herlufholmske, læs: herlufsholmske.
- » » » 10. Demission, læs: Dimission.
  - » » » 14 f. Prins Napoleon aflagde Besøg i Kbh. 23/9—28/9 1856.
  - » » » 23 f. Unsgaards Forslag til en Fæstefløsningslov naaede ikke frem til Rigsdagen. Det omtales af Hall i Folketingets Møde 18/12 1856 (Rigsdagstid. 1856—57, Folket., Sp. 623). Jvf. N. N. II, 263.
- S. 191, L. 6. altsaa, læs: omtrent altsaa.
- » » » 15 f. hans Stilling som Anklaget: L. N. Scheele var af Holstens Stænder anklaget for Overappelationsretten i Kiel. Sml. N. N. II, 81 ff.
  - » » » 36. Om Grev E. C. L. Moltkes Afskedigelse fra Posten som Gesandt i Paris se bl. a. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 206 ff.
  - » » » 24. urimeligt, læs: umuligt.
- S. 192, L. 7. paastodes at have, rettet fra: havde [TA].
- » » » 22. General Vicekongen: Kronprins Karl var 7/2 1856 blevet udnævnt til norsk Vicekonge.
  - » » » 23. sin Fjende: ved de afholdte Manøvrer.
- S. 193, L. 10 ff. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 96 ff.
- » » » 19. Cabinettet: Jvf. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 100 [1/10 1856]: »Ministrene ... havde udbedt sig ikke alene et Statsraad, men ogsaa Cabinetsreferat«.

- S. 193, L. 19 f. Prinds Christians Indtræden i Statsraadet: Jvf. S. 195, L. 4 f. og 197, L. 27 f., L. 33.
- » », » 25 ff. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 101 ff.
- S. 194, L. 8—11. Jvf. H. T. 7. R. VI, 282—83.
- » », » 10 f. (imod — Raad): Tilføjelse [TA].
- » », » 24. Rigsretssagen, rettet fra: Rigsdagssagen [?] [A].
- S. 195, L. 14. een Mand: »: Scheele. Jvf. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 112; »Livserindringer, efterladte af Geheimeconferentsraad C. E. Bardenfleth«, 1890, 181 f.
- » », » 25. Reconstruction, læs: en Reconstruction.
- S. 196, L. 7 ff. Jvf. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 116 ff.
- S. 197, L. 24 f. Et Ophold indskydes mellem L. 24 og L. 25. Det har næppe været Meningen, at Stykket L. 25—38 skulde staa under 18. Okt..
- » », » 29 f. Sml. S. 168, L. 35—37 med Note.
- » », » 32. Logesagen: Se P. Hansen: Den danske Skueplads III, 10. Jvf. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 110, 231 ff.
- » », » 33. læs: 5) Liebenberg*)—Thrap (* 19. Octbr. d. A.).
- » », » 33. 19/10 1856 ansattes J. P. Trap midlertidigt som Kabinetssekretær i Stedet for C. C. B. Liebenberg; endelig udnævnt Juli 1857.
- » », » 34. Davids's Afgang: Se S. 164, L. 13 med Note.
- » », » 35 f. U. A. Holstein udnævntes 23/10 1856 til Amtmand over Gottorp og Hütten Amter og Overstaller i Landskabet Stapelholm, i Stedet for den afskedigede Davids. Se Noten til S. 164, L. 13.
- » », » 38. Herlufsholms.
- S. 198, L. 9. den pinnebergske Tale: N. N. II, 112 f.
- » », » 10—16. Om Udenrigsminister Scheeles Sammenkomst med den preussiske Minister i Hansestæderne v. Kamptz, formentlig i Tiden mellem 29/11 og 2/12 1856, er intet fundet i de udenrigsministerielle Akter i R. A. I Følge en Depeche fra den franske Gesandt i Kbh. Dotézac til Udenrigsminister Walewski af 6/1 1857 (Danemark 230, Nr. 3, i det franske Udenrigsministeriums Arkiv) forelæste Scheele under det hemmelige Møde en Memoire, forfattet af ham selv og hans Kolleger, der gik helt tilbage til 1845 og især fordybede sig i Scheeles Sammenkomst med Manteuffel i Berlin 1854. Dotézacs Depeche af 13/1 s. A. Nr. 7 (i samme Pakke) beskæftiger sig med den preussiske Gesandt i Kbh. Oriollas Forklaringer i Anledning af Scheeles Møde med Kamptz. Om Udenrigsminister Scheeles her af Krieger anførte Udtalelser jvf. et fortroligt Brev fra den danske Gesandt i Hansestæderne C. E. J. Bülow af 14/3 1857 til Konseilspræsident Andræ, trykt i »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 239.
- » », » 17—19. Se H. T. 7. R. III, 356—65; sml. »Tilskueren« 1901, 447 ff.; Koht 36 f.
- » », » 20. contitueredes, læs: constitueredes.
- » », » 32. 24/1 1856 udstedtes et aabent Brev, hvorefter Medlemmerne af Ridder- og Landskabet for Ilertugdømmet Lauenborg skulde foretage Valg til Rigsraadet. Departementstid. 1856, 82 f.

- S. 198, L. 32 f. Om Kielmannsegg's Forhandlinger med Andræ jvf. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 135 ff.
- » , » 34—S. 199, L. 10. som — 1862; denne Tilføjelse er den første af en hel Række, der alle har deres Udgangspunkt i de Optegnelser, som Gjødvad 1862 gav Krieger, og som nu er trykt i Noter til S. 200, L. 4. — Til denne Gruppe Tilføjelser hører desuden Stykkerne S. 200, L. 4—8, L. 22—26 og L. 34 f.; S. 202, L. 4—11 og L. 12—15; S. 211, L. 25; S. 213, L. 1—4: (Stemmer—inclusive«.); S. 214, L. 35—37 + S. 215, L. 35 f.: Gjødvad—beleiligt.
  - » , » 34—S. 199, L. 2. Den »antiskandinaviske Note« af 20/2 1857 og den paafølgende Brevveksling mellem Oscar I og Frederik VII: se især N. N. II, 146 ff.; Koht 39 ff.; Koht: Norges og Sveriges politik i forholdet til Danmark 1857—1864, 1905, 3 ff. Sml. S. 199, L. 25—S. 200, L. 8; S. 200, L. 21—S. 201, L. 28; S. 202, L. 4—15; S. 204, L. 11—19; S. 209, L. 20—27; S. 211, L. 25 f.; S. 212, L. 37—S. 213, L. 8; S. 214, L. 22—S. 215, L. 10; S. 287, L. 10—S. 288, L. 18; II. S. 198, L. 19—34; S. 264, L. 5—33; S. 305, L. 14—25; III. S. 102, L. 22—25.
- S. 199, L. 4—10. Sml. J. Clausen: Skandinavismen 142; »Tilskueren« 1901, 447; Koht 37, Note 1; se ogsaa Dagb. II. S. 263, L. 13—15.
- » , » 6. Besøget i Upsala: Sml. S. 183, L. 12 med Note.
  - » , » 11—21. Jvf. Th. II, 601.
  - » , » 20 f. Sml. S. 217, L. 24—26.
  - » , » 22. Note, læs: Note 24/2.
  - » , » 22—24. Jvf. N. N. II, 140—41.
  - » , » 25—27. Denne Tilføjelse er den første af en Gruppe, der vistnok har sit Udgangspunkt i de S. 213, L. 33 f. nævnte Berlingske Papirer; disse Tilføjelser er formodentlig alle indført 1884/85 (jvf. S. 213, L. 36). — Til denne Gruppe Tilføjelser hører desuden Stykkerne S. 199, L. 32—34 og L. 35; S. 200, L. 27—33 og L. 36; S. 201, L. 12—28 og L. 36; S. 213, L. 5—8 og L. 33—36.
  - » , » 25—S. 200, L. 8. Se Noter til S. 198, L. 34—S. 199, L. 2. Jvf. »Tilskueren« 1901, 452; Koht 42 ff. At Kong Oscars Brev til Kong Frederik var af 25/2 1857, og modtoges af den svensk-norske Gesandt i Kbh. Admiral Virgin 1/3, fremgaar af Koncept til Indberetning fra denne til Kong Oscar af 1/3 s. A.; om Brevets Indhold jvf. Koncept til Indberetning fra Virgin til Kronprins Karl af 4/3 1857 (begge Stykker i et Dossier i Admiral Virgins Privatarkiv, i Afskrift i R. A.).
  - » , » 29—31. 1. Marts—dateret: Denne Tilføjelse er den første af en Gruppe Tilføjelser, der har deres Udgangspunkt i Artiklen i »Ude og Hjemme« Febr. 1861 og altsaa tidligst kan være indført i 1861. — De øvrige herhenhørende Tilføjelser findes I. S. 199, L. 31. (Ude — 1861); S. 200, L. 1—3; S. 201, L. 9—11; S. 212, L. 37—S. 213, L. 1. Afvisningsbrevet — Fbr.).
  - » , » 31. jfr. 27/3: Tilføjelse [MB].
  - » , » 31. (Ude — 1861): Hører til den i Noter til S. 199, L. 29—31 omtalte Gruppe Tilføjelser.
  - » , » 31. (Ude og Hjemme Febr. 1861): Se II. S. 198, L. 19—22 med Note.
  - » , » 32—35. Hører til den i Noter til S. 199, L. 25—27 omtalte Gruppe Tilføjelser.

- S. 200, L. 1—3. Hører efter Skriftpræget til den i Noten til S. 199, L. 29—31 omtalte Gruppe Tilføjelser.
- » , » , 4. Efter Gjødvad: Indlagt i Dagbogen findes et løst Blad med følgende Optegnelser i J. F. Giødswads Haand:
Allerede før Circulære af 20. Febr. private Forhandlinger aabnede mellem O[scar] og Fr[ederik.]
Den første udførlige Skrivelse fra O. til Fr. var af 1ste Marts og overleveredes Fr. den 4de. Fr. svarede dertil faa Dage derefter, at han var »meget glad over Tilbudet«. Ønskede blot nærmere Besked om »hvorledes«. Forøvrigt »*gaær han ind paa Alt*«.
Nyt Brev fra O. til Fr. kom hertil den 31. Marts. Afsendes strax til Frederiksborg. Tel. Dep. derfra meddelte øieblikkelig: »Brevet modtaget. Alt fortræffeligt.« Dette Brev indeholder Alliance Forslaget i dets særskilte §§. »Materiel og effektiv Bistand for Dmk.-Slesvig, bona officia (men ikke heller mere) for Holstein«; om saa maatte behøves »strax 16000 svenske Tropper ved Eideren.«
Den 2den April lader Fr. ved B[erling] V[irgin] forstaae, at han er »særdeles tilfreds« med O.'s Tilbud, men der er eet Punkt, hvorom han dog først maa conferere yderligere med O.
D. 17de April Vished for, at Fr. har meddelt Scheele Indholdet af O.'s Tilbud, uagtet Brevet udtrykkelig var skrevet »de Roi á Roi.«
D. 19de April Fr.s Svar til O. Afslaaende, fordi han ikke kunde andet end »fordre ens Garantie for alle sine Landsdele, Holstein inclusive.«
Den 23. April V[irgin] hos Hall. H. udtaler sig for Eiderpolitiken, men kan ikke strax bruge den svenske Alliance. Ønsker dog at kunne med Haab henvende sig til Sverig, naar det falder ham beleiligt.
- » , » , 4—8. Hører til den i Noten til S. 198, L. 34—S. 199, L. 10 omtalte Gruppe Tilføjelser.
- » , » , 10. *Kbhvns.*, læs: 1) *Kbhvns.*
- » , » , 11. Forhandlingerne, læs: Forhandlingen.
- » , » , 11. Forhandlingen om det madvigske Tillæg: Landstingets Udvvalg over Udkast til Lov om Bestyrelsen af Københavns kommunale Anliggender, hvis Formand Madvig var, føjede i sin Betænkning af 9/1 1857 til Udkastets § 12 et Stykke om, at ogsaa uden Kongens Samtykke kunde Borgmestre afskediges mod at erholde 2/3 af deres Gage i Pension, dog kun naar 2/3 af Borgerrepræsentantskabets Medlemmer var enige derom. Se Anhang B. til Rigsdagstid. 1856—57, Sp. 169 ff. — Forhandlinger i Landstinget: Rigsdagstid., Landst. 1856—57, Sp. 389 ff., 1184 ff. — i Folketinget: Rigsdagstid., Folket. 1856—57, 2316 ff., 3127 f., 3325 ff. Der sigtes dog vistnok her til Ministeriets Forhandling.
- » , » , 15—18. Jvf. S. 207, L. 11. Sml. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 144.
- » , » , 19. Se S. 156, L. 23 med Note.
- » , » , 20. Jernbaneloven 5: Lov af 4/3 1857 om Anlægget af en Jærnbane i Jylland, hvorved Regeringen bemyndigedes til at meddele

Koncession paa Anlæg af en Bane fra Aarhus over Viborg til Venø-Bugt eller Holstebro med Sidebane til Randers. Se Koefoed 52.

- S. 200, L. 21—23. Jvf. Noterne til S. 198, L. 34—S. 199, L. 2; S. 200, L. 4 og R. Sturzen-Becker: Oscar Patrick Sturzen-Becker I, 1911, 248 samt Koncept til Indberetning fra Admiral Virgin til Kronprins Karl af 4/3 1857, hvoraf det fremgaar, at Brevet fra Kong Oscar af Virgin overgaves til Kammerherre Berling, som 4/3 rejste til Frederiksborg med det, da Udenrigsminister Scheele havde forladt Kongen.
- » » » 22—26. Hører til den i Noten til S. 198, L. 34—S. 199, L. 10 omtalte Gruppe Tilføjelser.
- » » » 23—33. Jvf. Koht 44, og R. Sturzen-Becker: Oscar Patrick Sturzen-Becker I, 1911, 248.
- » » » 27—33. Hører til den i Noten til S. 199, L. 25—27 omtalte Gruppe Tilføjelser.
- » » » 34 f. Hører til den i Noten til S. 198, L. 34—S. 199, L. 10 omtalte Gruppe Tilføjelser.
- » » » 35. 30/7 1862, rettet fra: eller Foraaret 1863 [A].
- » » » 35. 1862, 30/7 1862: I Originaldagbogen stod oprindeligt: 1862, allerseneest 1863. De to sidste Ord er overstrøgne og erstattede med Tilføjelsen: 30/7 62. Jvf. II. S. 264, L. 31—33.
- » » » 36. Hører til den i Noten til S. 199, L. 25—27 omtalte Gruppe Tilføjelser.
- S. 201, L. 1. Her foran indskydes en ny Linie med:
DEN 13. MARTS.
- » » » 1. Et andet Brev: Ordene refererer sig til et i Originaldagbogen umiddelbart forinden refereret Brev fra Bülow af 13/3 1857 om en Samtale med Buol.
- » » » 9—11. Hører til den i Noten til S. 199, L. 29—31 omtalte Gruppe Tilføjelser.
- » » » 9—28. Jvf. Koht 44; R. Sturzen-Becker: Oscar Patrick Sturzen-Becker I, 250 ff. og Koncept til Indberetning fra Admiral Virgin til Kong Oscar af 31/3 1857 (i Dossier af Virgins Privatarkiv, i Afskrift i R. A.). Admiral Virgin modtog Brevet 31/3 og gennem Kammerherre Berling tilstilledes det s. D. Kong Frederik.
- » » » 11. Hjemme og Ude, læs: Ude og Hjemme.
- » » » 11. (Ude og Hjemme Febr. 1861): Se II. S. 198, L. 19—22 med Note.
- » » » 12—28. Hører til den i Noten til S. 199, L. 25—27 omtalte Gruppe Tilføjelser.
- » » » 29 f. Traktaten er trykt Departementstid. 1857, 361 ff.
- » » » 36. Hører til den i Noten til S. 199, L. 25—27 omtalte Gruppe Tilføjelser.
- S. 202, L. 4—11. Hører til den i Noten til S. 198, L. 34—S. 199, L. 10 omtalte Gruppe Tilføjelser.
- » » » 4—15. Jvf. S. 201, L. 9—28 med Note.
- » » » 12—15. Hører til den i Noten til S. 198, L. 34—S. 199, L. 10 omtalte Gruppe Tilføjelser.
- » » » 17. Sundtoldprotokollen af 14/3 1857 er trykt Departementstid. 1857, 371 ff.

- S. 203, L. 13 ff. Jvf. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 152 f.
 » , » 27. i Aftrædelsesværelset: Tilføjelse [TA].
 » , » 30. Scheele, læs: Scheel.
- S. 204, L. 11 f. Jvf. S. 198, L. 34—S. 199, L. 2 med Note og II. S. 305, L. 14—25.
 » , » 23—S. 205, L. 18. Jvf. S. 212, L. 10. Sml. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 154 ff.
- S. 205, L. 17. Thiele: formentlig Etatsraad, Bibliotekar ved Kongens Haandbibliotek Just Matthias Thiele.
 » , » 26 f. dog i Grunden, læs: i Grunden dog.
- S. 206, L. 8—30. Sml. S. 157, L. 14 f.
 » , » 11. »Prikkeltorne« I—IV, udgivet af Frederik Schaldemose 1851. Jvf. N. N. I, 690.
 » , » 13. Biskop, rettet fra: Minister [A].
- S. 207, L. 3 f. Der sigtes sandsynligvis til Specialkonventionerne om Sund- og Bæltoldens Afløsning med De forenede Stater (sluttet 11/4 1857, ratificeret 12/1 1858), Østrig, Belgien og Oldenburg (sluttede 14/3 1857, udvekslede 14/4 1857). Se Departementstid. 1857, 417; 1858, 209 ff.
 » , » 9. Durchl.: Hertug Carl af Glücksborg. — 11/4 1857 var der i Anledning af dennes Besøg Taffel paa Christiansborg Slot, hvortil de kgl. Prinser og flere af Rigsraadets Medlemmer var indbudte.
 » , » 11 f. Sml. S. 200, L. 9—18.
 » , » 33 f. da jeg traadte ind under A[ndræ]s Præsidium: Se S. 197, L. 22—24.
- S. 208, L. 14. hans *slesvigske*, læs: 1) hans *slesvigske*.
 » , » 19. at *han*, læs: 2) at *han*.
 » , » 24. *lidenskabelige*, læs: 3) *lidenskabelige*.
 » , » 27. endelig, læs: ventelig.
 » , » 28 f. den antiskandinaviske Note: Sml. S. 198, L. 34—S. 199, L. 2 med Note.
 » , » 29 f. [Scheeles] *Instrux til B. Bülow*: af 5/9 1856. Jvf. Th. II, 542 ff.; N. N. II, 129 f.
 » , » 32 f. Holstenernes, læs: Holsteneres.
 » , » 32 f. (Afværgelse — Embedsveien.): Tilføjelse [TA].
 » , » 34 f. Se S. 202, L. 16 ff.
- S. 209, L. 17—19. da — Folk: Denne Tilføjelse er den første af nogle Tilføjelser, der skriftmæssigt er stærkt beslægtet med den i Noten til S. 199, L. 25—27 nævnte Gruppe Tilføjelser, men har et andet Emne. De er utvivlsomt ret sent indførte, i 1870'erne eller 1880'erne. Herhen hører desuden Stykkerne S. 210, L. 1—7 og S. 210, L. 29—34.
 » , » 20—27. Med »Englands Udtalelse« sigtes antagelig til en Privatskrivelse fra den engelske Udenrigsminister Lord Clarendon til den engelske Chargé d'affaires i Kbh. Orme. Det officielle Svar paa Noten af 20/2 ved Lord Clarendon til Orme af 11/3 udtrykte Tilslutning til denne. (Public Record Office, F. O. 211/75, Nr. 68).
 » , » 29. Tillisch — Forsøget: disse Ord er i Originalen tilføjede som Fodnote.

- S. 210, L. 1—7. Hører til den i Noten til S. 209, L. 17—19 omtalte Gruppe Tilføjelser.
- » » » 8—12. Jvf. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 165.
  - » » » 29. Tillisch's skriftlige Svar: »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 172.
  - » » » 29—34. Hører til den i Noten til S. 209, L. 17—19 omtalte Gruppe Tilføjelser.
  - » » » 35 f. Der synes at være Tale om Loven om smitsomme Sygdomme hos Husdyrene, der forelagdes af Indenrigsminister Krieger i Rigsdagssamlingerne 1856—57 og 1857—58; stadfæstet 29/12 1857.
- S. 211, L. 8. de 3 frondeurs: Andræ, Hall og Krieger.
- » » » 11 f. Studentertoget: de 235 danske Students Tog til Upsala 1856. Se S. 183, L. 12 med Note.
  - » » » 25 f. Hører til den i Noten til S. 198, L. 34—S. 199, L. 10 omtalte Gruppe Tilføjelser.
  - » » » 25 f. Jvf. Koht 44 og R. Sturzen-Becker: Oscar Patrick Sturzen-Becker I, 259.
- S. 212, L. 3. B. Bülau, læs: P[lessen?]-Bülau.
- » » » 4. Arnliot Gellinas Skrift: »Den skandinaviska frågan. Några betraktelser i sak af Arnliot Gellina«, Stockholm 1857. Forfatteren var O. P. Sturzen-Becker.
  - » » » 5. Kong Oscars, rettet fra: Kongens [A].
  - » » » 22. »Quækeren og Danserinden« var et Lystspil i 1 Akt af Scribe og Paul Duport, oversat af J. L. Heiberg. Det opførtes 20/4 1857.
  - » » » 37—S. 213, L. 1. Afvisningsbrevet — Fbr.: Hører til den i Noten til S. 199, L. 29—31 omtalte Gruppe Tilføjelser.
  - » » » 37—S. 213, L. 8. Se Noterne til S. 198, L. 34—S. 199, L. 2; S. 211, L. 25 f.
- S. 213, L. 1. Hjemme og Ude, læs: Ude og Hjemme.
- » » » 1—4. (Stemmer — inclusive.): Hører til den i Noten til S. 198, L. 34—S. 199, L. 10 omtalte Gruppe Tilføjelser.
  - » » » 3. en Garantie, læs: ens Garantie.
  - » » » 5—8. Hører til den i Noten til S. 199, L. 25—27 omtalte Gruppe Tilføjelser.
  - » » » 11 f. Mellem L. 11 og L. 12 indskydes en ny Linie med: DEN 20. APRIL. Mandag.
  - » » » 13 f. 30/3 1857 udnævntes L. N. Scheele til de Kgl. Ordeners Vice-Kansler.
  - » » » 19. (÷ Sch.): Tilføjelse [MA].
  - » » » 33—36. Hører til den i Noten til S. 199, L. 25—27 omtalte Gruppe Tilføjelser.
  - » » » 33—36. De her omtalte Berling'ske Papirer opbevares i Kongehusets Arkiv (R. A.).
  - » » » 35. lykkeligt, læs: lykkeligt v.[?] mig[?].
- S. 214, L. 3. Om den gennem Aar verserende Strid om, hvorvidt Domænerne skulde være Fællesanliggende se N. N. II, 108—112 og passim til 153. Jvf. Stern VIII, 1920, 446.
- » » » 22. læs: (Jfr. 29. April 1858). 29. Juli 1862.
  - » » » 22—S. 215, L. 10. Efter Sturzen-Becker søgte Admiral Virgin en Samtale med Hall 22/4 Aften, men fik den først 23/4 Morgen.

Se R. Sturzen-Becker: Oscar Patrick Sturzen-Becker I, 258 ff. Om Indholdet af Samtalen se Koncept til Indberetning fra Admiral Virgin til Kong Oscar af 23/4 1857 (i Dossier i Admiral Virgins Arkiv, i Afskrift i R. A.). Jvf. S. 288, L. 7—18; II. S. 36, L. 23—36; S. 264, L. 5—33 og Noten til S. 198, L. 34—S. 199, L. 2.

- S. 214, L. 35—37 og S. 215, L. 35 f. Gjødvad — beleiligt: Hører til den i Noten til S. 198, L. 34—S. 199, L. 10 omtalte Gruppe Tilføjelser.
 » » » 37. man, læs: men.
- S. 215, L. 11 ff. Forhandlingerne April—Maj 1857 om en Minister for Holsten og Lauenborg: N. N. II, 149 ff.; H. T. 10. R. IV, 335 f.
 » » » 13. Sagen: Striden mellem Danmark og det tyske Forbund.
 » » » 23. Gothaerne eller Gothapartiet var et tysk politisk Parti, dannet i Gotha 1849 af den Gruppe i Frankfurterparlamentet, der vilde et Arvekejserdømme. I 1850erne betegnede Udtrykket den Retning i Tyskland, der arbejdede for en tysk Forbundsstat under Preussens Ledelse.
- S. 216, L. 7. Bl., læs: B. B.
 » » » 9. I, 4: Se S. 209, L. 2.
 » » » 19. I Samlingen 1858 indbragte Finansministeren for Rigsraadet et Forslag til en ny Rigsmøntlov, i det væsentlige en Kodificering af de gældende Regler; Forslaget bevirkede, at de politiske Lidenskaber blussede op; det blev derfor begravet i et Udvalg. Jvf. J. Wilcke: Sølv- og Guldmøntfod 1845—1914, 1930, 46 ff.
 » » » 30—35. Bernhard Bülow var fra 1847 dansk chargé d'affaires i Hamborg, men traadte ved Begyndelsen af det slesvig-holstenske Oprør i Marts 1848 ud af dansk Statstjeneste og stillede sig til Raadighed for den provisoriske Regering i Kiel. 1849 traadte han atter i dansk Tjeneste.
- S. 217, L. 6. Vilhelmine: Hertuginde V. af Glücksborg.
 » » » 24—26. Jvf. S. 199, L. 20 f.
 » » » 30. de 11: Sml. S. 180, L. 26 med Note.
- S. 218, L. 19. Hall—Bh. Bülow. (Kl. 3) 4¹/₂ o: Møde mellem H. og B. Kl. 3 udsat til Kl. 4¹/₂ (?).
 » » » 33 ff. Jvf. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 176.
 » » » 35 f. Overeenskomstforslag, læs: Overeenskomstforsøg[?].
 » » » 36. et, læs: det [? rettet fra: sit?].
- S. 220, L. 19. I August 1849 ledsagede Grev Carl Scheel-Plessen Tillisch til Flensborg for at gøre Tjeneste som Departementschef i Bestyrelseskommissionen. Dansk Biografisk Lexikon XIII, 1899, 165.
- S. 221, L. 9. Plessen, rettet fra ham [?] [A].
 » » » 10. et, læs: eet.
 » » » 18. aventurerede, læs: avanturerede.
- S. 222, L. 15. 6¹/₂, rettet fra: 7¹/₂ [A].
 » » » 15. osfr.: denne Læsemaade er ikke sikker.
 » » » 33. igaar Aftes: Tilføjelse [TA].
 » » » 33—S. 224, L. 25. Sml. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 261 f.
- S. 223, L. 10. muligt, læs: muligt.
 » » » 25. til, læs: Til.

- S. 225, L. 3. Øresundsfonden: Jvf. N. N. II, 153 og H. T. 7. R. VI, 305 ff.
 » » » 6. Scheeles, læs: Scheels.
 » » » 11 f. Amtmand V. Fr. Levetzau ægtede 5/5 1857 Caroline Moltke, Datter af Grev Magnus Th. Moltke.
 » » » 18. Kr. Ztg.: Allgemeine preussische (Kreuz-) Zeitung. — Den nævnte Artikel er gengivet i »Berl. Tid.« 15/5 1857 (Nr. 111).
 » » » 22 f. L[ovgivning], F[orvaltning], læs: L[ov]g[ivning], F[or]v[altning].
 » » » 30. St[æn]dne, læs: St[æn]derne.
- S. 226, L. 18. den gamle Levetzau: Overhofmarskal Joachim Godsche Levetzau.
 » » » 20. Sønnen: Amtmand Vilh. Fr. Ludv. Theodor Levetzau.
- S. 227, L. 29. Svaret til Berlin og Wien: Depeche af 13/5 1857 fra Udenrigsminister Michelsen til de danske Gesandter i Berlin og Wien Baron Brockdorff og Grev Bille-Brahe, trykt Actstykker, 1. Saml. (1857), 91 f.
- S. 231, L. 11. meddeles, læs: meddeltes.
- S. 233, L. 2. hier o: Frankfurt a. M.
 » » » 6. Bismarck var 1857 i København, se Dske Mag. 6. R. II, 366 og »Gedanken und Erinnerungen« I (1. Udg.), 219.
 » » » 13. Se J. L. Heiberg: Et Liv gjenoplevet i Erindringen IV, 1892, 61 f. Det med Afskeden sammenhængende Pensionsspørgsmaal foranledigede Krieger til som Indenrigsminister at aflægge Fru H. et Besøg, den første Begyndelse til deres Bekendtskab. Se sst. 73 f.
 » » » 15.—S. 234, L. 8. Lørdag 24/10 1857 modtog Frederik VII i Audiens paa Glücksborg Slot flere Deputationer fra de blandede Sprogdistrikter, især fra Angel. Kriegers Skildring af Deputationernes Krav og Kongens Svar er en omtrent ordret Gengivelse af Referatet i »Berl. Tid.« 29/10 1857 (Nr. 252).
- S. 234, L. 4. hvorfor, læs: hvorhos.
 » » » 9. Foran Optegnelserne under 20/11 1857 er et Blad udskaaet i Originaldagbogen.
 » » » 12. Prindsessen, læs: Prindsesse.
 » » » 15. Sverdsregenten: Karl (XV), der 25/9 1857 havde overtaget Sveriges Regering paa den syge Oscar I's Vegne.
 » » » 25 f. G S U, rettet fra ulæseligt [A].
 » » » 26. Commissions Nedsættelse: i Anledning af Pengekrisen. Se J. Schovelin: Fra den danske Handels Renaissance II, 1924, 303 f.
 » » » 29. Foran Optegnelserne under 6/12 1857 er et Blad udskaaet i Originaldagbogen.
 » » » 35. den pontoppidanske Krise: Jvf. bl. a. »Handelskrisernes Historie (Handelskrisen i Kjøbenhavn, ved W. Rasmussen)«, 1861; Vejle Amts Aarbøger 1912, 44—84; J. Schovelin: Privatbanken, 1907, 40 ff.; A. Rubow: Nationalbankens Historie 1818—1878, 1918, 326 ff.; J. Schovelin: Fra den danske Handels Renaissance II, 1924, 300 ff.; Det danske Folks Historie VII, 1928, 142 ff.
- S. 235, L. 5. det skriftlige Andragende: fra Grosserer-Societetets Komité om Statshjælp paa 3 Mill. Rd. Jvf. J. Schovelin: Privatbanken, 44.
 » » » 9. $\frac{1}{2}$, rettet fra: $\frac{1}{3}$ [A].
 » » » 10. $\frac{1}{4}$, begge Steder rettet fra: $\frac{1}{3}$ [A].
 » » » 23—25. Den nævnte Deputation bestod af A. N. Hansen, C. A. Bro-

- berg, Georg Petersen og J. D. S. Adolph. Kongen svarede, »at han vilde overveje Andragendet og gøre alt, hvad der stod i hans Magt som konstitutionel Konge for at skaffe Hjælp ... saa hurtigt som muligt.« Jvf. Deputationens Beretning i »Berl. Tid.« 12/12 1857 (Nr. 290).
- S. 235, L. 27. 12/12 1857 udstedtes en »Lov om Bemyndigelse til af Kongerigets Finanser at anvende et Beløb af indtil 450.000 Rd. til Deltagelse i Foranstaltninger i Anledning af de forhaanden-værende Omsætningsforhold«. Departementstid. 1857, 1198 f., 1209.
- » » » 32. 300,000, læs: 3[00,000].
- » » » 35 f. 18/12 1857 udstedtes en »Lov om Bemyndigelse for Indenrigsministeren til for Kongerigets Vedkommende at afslutte et Laan af indtil 300,000 Lstrl.«. Departementstid. 1857, 1212.
- S. 236, L. 1 f. 16/12 1857 nedsatte Indenrigsministeriet en Kommission, bestaaende af de nævnte Medlemmer (David Formand), til at gøre Forslag om, paa hvilken Maade og under hvilken Administrationsform de Summer, der bevilgedes til Omsætningsforholdenes Lettelse, skulde anvendes. 18/12 indleverede den sit Forslag til Indenrigsministeriet. Jvf. »Berl. Tid.« 18/12—19/12 1857 (Nr. 295—296).
- » » » 2 f. Mellem L. 2 og L. 3 indskydes en ny Linie med:
DEN 19. DECEMBER.
- » » » 3 f. Jvf. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« III, 37 f. Sml. Schovelin: Privatbanken, 46.
- » » » 4. Ved Bekendtgørelse af 18/12 1857 nedsattes en Kommission under Navn af »Bestyrelsen af den midlertidige Laanekasse for Kongeriget«, bestaaende af Etatsraad, Højesteretsadvokat Liebenberg som Formand, samt Departementschef, Gods-ejer T. C. Dahl, Grosserer C. A. Broberg, Fabrikejer M. P. Bruun og Grosserer J. D. S. Adolph. Departementstid. 1857, 1243.
- » » » 5—12. 27/12 1857 Kl. 1 modtog Frederik VII paa Frederiksborg Slot en Adresse med i alt 1636 Underskrifter, der udtalte Øn-sket om, at Næringsloven, saaledes som den var vedtaget af Rigsdagen, maatte erholde H. M.s allerhøjeste Sanktion. Adressen overbragtes af den nævnte Deputation. I »Berl. Tid.« 29/12 1857 (Nr. 302) gengives Kongens Svar ordret som af Krie-ger refereret. Sml. N. N. II, 291.
- » » » 15—18. Sml. S. 237, L. 16; S. 238, L. 33—S. 239, L. 12.
- » » » 18 f. L. N. Scheele forestilledes 27/12 1857 for Kejsers Napoleon af den danske Gesandt v. Dirckinck-Holmfeld. Samtalen fik et politisk Indhold, og Scheele gav efter sin Hjemkomst Hall en Beretning om sit Pariserophold. Se Fr. v. Jessen: Danske i Paris gennem Tiderne II, 1938, 124 f. Jvf. Dagb. S. 253, L. 33—S. 254, L. 5.
- » » » 23—28. Efter Forestilling af Ministeren for Slesvig Wolfhagen 28/12 1857 (Resol. s. D.) afsloges et Andragende af 21/11 s. A. fra Godsejer S. L. C. v. Hobe, Baron af Gelting, om Udøvelsen af Patronatsretten ved Gelting Kirke, skønt v. Hobe, der havde indsendt sit Andragende direkte til Kongen, gjorde gældende, at denne i en Audiens 24/10 s. A. havde indvilget.

- (Slesvigske Min. Forestillinger 1857, R. A.) Jvf. II. T. 9. R. III, 261, 305 f.
- S. 236, L. 33—S. 237, L. 19. Sml. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« III, 38 f.
- S. 237, L. 13. Indenrigs-: Tilføjelse [TA].
- » » » 16. Kirkebønhistorien: Se S. 236, L. 15—18.
  - » » » 23. Gamle Treschow: Højesteretsadvokat F. W. T. Treschow.
  - » » » 24. Sønnen: Michael Treschow til Lyngbæksgaard og Karsholm i Skaane.
  - » » » 28. syntes, læs: synes.
- S. 238, L. 3. en Indstilling: C. N. David indstilledes 8/1 1858 til Konferensraad. Jvf. S. 240, L. 12.
- » » » 11—31. Om Blixen-Fineckes Rejse til Frankfurt se Dske Mag. 6. R. II, 367 f.; »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« III, 42, 210 ff. Jvf. Dagb. S. 241, L. 25 ff.; S. 243, L. 15 ff.; S. 255, L. 4 ff.
  - » » » 33—S. 239, L. 12. Jvf. S. 236, S. 15—18.
  - » » » 36. er, læs: alt er.
- S. 239, L. 25. den russiske Note: af 19/11 1857 besvaredes fra dansk Side 14/1 1858: N. N. II, 159 f.
- » » » 28 f. C. E. van Dockum var 14/12 1857 blevet udnævnt til dansk Gesandt i London.
  - » » » 32. § 23: i Fællesforfatningen af 2/10 1855. Jvf. S. 241, L. 30; S. 251, L. 28.
- S. 240, L. 13 ff. Jvf. N. N. II, 161.
- » » » 29. utilbøielig, læs: utilbøieligt.
- S. 241, L. 25—31. Se Noten til S. 238, L. 11—31.
- » » » 32 f. Fredag: Tilføjelse [TA].
  - » » » 32—36. Om Forholdet mellem Hall og Familien Heiberg jvf. S. 233, L. 13 f. med Note og II. S. 23 f.
  - » » » 35. Halifax: et af Halls Vennekreds anvendt Kælenavn for denne. Sml. bl. a. II. S. 56, L. 29.
- S. 242, Sideoverskriften. 1855, læs: 1858.
- » » » 1. Schrencks Betænkning: Forbundsudvalget for Holsten og Laubenborgs Forfatningsanliggende afgav ved den bayerske Forbunds-gesandt Baron Schrenck Betænkning 14/1 1858. Se Actstykker, 2. Saml. (Marts 1858), 11—52; jvf. Th. II, 605 f.
  - » » » 26. gewitzt, læs: gereitzt.
- S. 243, L. 2 f. Jvf. Noten til S. 239, L. 25.
- » » » 13 f. Sml. Noten til S. 242, L. 1.
  - » » » 16. ham, læs: ham. [Punktum].
  - » » » 27 f. Ligeberettigelsen, læs: Ligeberettigelse.
  - » » » 34. Ved Amnestipatentet 10/5 1851 var det blevet forment en Række Oprørsdeltagere at vende tilbage til Slesvig, deriblandt flere Præster. Se »Sønderjyllands Historie« IV, 1937, 410.
- S. 244, L. 4. hans, rettet fra: den [?] [A].
- » » » 9 f. Ved de kgl. Anordninger af 28/5 1831 og 15/5 1834 indførtes og organiseredes de raadgivende Provinsialstænder.
  - » » » 30. de stormægtige, rettet fra udraderede Ord [A?].
- S. 245, L. 14 f. Forordning angaaende Forfatningen for Holsten af 11/6 1854 er trykt in extenso i »Love og Anordninger« 1854, 561—70.

S. 246, L. 9. Island, læs: Irland.

- » » » 20. Sendelse til Napoleon: for at lykønske Kejseren i Anledning af Orsini's og Pieri's mislykkede Attentat 14/1 1858. Rejsen fandt Sted i 1. Halvdel af Februar 1858. Sml. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« III, 44 ff. og Dagb. S. 247, L. 31—S. 248, L. 11; S. 248, L. 32—S. 249, L. 9; S. 249, L. 26—S. 250, L. 10; S. 250, L. 15—27; S. 251, L. 14 f; S. 251, L. 34—S. 252, L. 3; S. 257, L. 8—25; II. S. 106, L. 37—S. 107, L. 3.
- » » » 29. det høitidelige Bal: I Anledning af Bryllupet mellem den preussiske Tronarving Prins Frederik Wilhelm og Dronning Victorias ældste Datter, Prinsesse Victoria, gav den engelske Gesandt i København Buchanan om Aftenen 25/1 1858 en stor Fest, hvor Kongen og en Række andre Medlemmer af Kongehuset samt Ministeriet var til Stede. Se »Dagbladet« 27/1 1858 (Nr. 22).

S. 247, L. 3. saaledes — mig: Tilføjelse [B].

- » » » 4 f. Monrad — hele: Heri er der foretaget Rettelser og Raderinger [A].
  - » » » 13. Den holstenske Deputerede Etatsraad H. A. Springer tog i Rigsraadet stærkt Afstand fra et forelagt Forslag til en Rigs-møntlov. Rigsraadstid. 1858, Sp. 325 ff.; sml. J. Wilcke: Sølvs og Guldmøntfod 1845—1914, 55. Jvf. Noten til S. 216, L. 19.
  - » » » 16. Toldsagen: Fællesindenrigsminister Unsgaard fremsatte i Rigsraadssamlingen 1858 et Forslag til Lov om Told- og Skibsfgifterne. Det naaede kun igennem 1. Behandling.
- S. 248, L. 12 f. P. Vedel tiltraadte, før han 26/7 1858 udnævntes til Chef for Udenrigsministeriets 1. (politiske) Departement, 29/1 s. A. en Rejse til Frankfurt, Paris og London, under hvilken han satte sig ind i den danske Ydrepolitik's Problemer. Hans Breve til Krieger fra denne Rejse, dat. 3/2—25/7 1858, er trykte i Dske Mag. 7 R. III, 102—27 (Nr. 54—60). Jvf. Dagb. S. 249, L. 25, S. 254, L. 25.

- » » » 12—14. Rettet fra udraderede Ord [A].
- » » » 15. den sildige Erklæring i den [laue]n[bo]rgske Sag: se S. 250, L. 11 med Note.
- » » » 21. uden, læs: inden.
- » » » 28. end, læs: til [Fejlskrift for: end].

S. 249, L. 7. Wolfh.: Wolfhagen.

- » » » 9. Linstow: Hartwig Christian Wilhelm von Linstow, Kammerherre, 1. Raad i Regeringen i Lauenborg.
- » » » 15—20. 22/2 1844 indgik Forst- og Jægermester W. B. v. Linstow og Magistraten i Mölln Kontrakt om Overladelse af Skoven »Gross und Klein Drüsen«, hidtil tilhørende det offentlige og Byen Mölln i Forening, til Enebesiddelse for nævnte By. Salget bekræftedes af Christian VIII 1/5 s. A. (Rentekammerets tyske Ekspeditionsprotokol Nr. 73 (1844), S. 113—122, R. A.). Sagen fremdroges 24/5 1856 af Ministeren for Holsten og Lauenborg Scheele under 1. Behandling af Lovudkast om Afhændelse af Domænen Hollenbeck. Se Rigsraadstid. 1856, Sp. 3079.

- S. 250, L. 11. Det l[auen]b[or]gske Svar: Danmarks Erklæring, afgivet i Forbundsdagen 4/2 1858, angaaende det lauenborgske Ridder- og Landskabs Forestilling og Andragende, indbragt i Forbundsdagen 29/10 1857. Den første er trykt i Actstykker, 2. Saml. (Marts 1858), 53—68, det sidste som Bilag (S. 1—43) til samme Samling. Sml. Th. II, 617, A. O. Meyer: Bismarcks Kampf mit Österreich im Bundestag zu Frankfurt 1851—59, 1927, 350 ff.
- S. 251, L. 15. Kiær: Ritmester Fr. Fr. v. Kiær. — med: til Paris, jvf. S. 246, L. 20 med Note.
- » » » 17. hlbgske., rettet fra: hlstske[?] [A].
  - » » » 17. hlbgske.: holsten-lauenborgske.
  - » » » 26. Art. 56: i Wiener-Schlussacte af 15/5 1820. Jvf. Th. II, 602 ff., sml. sst. 981, Note 1.
  - » » » 28. Jvf. S. 239, L. 32 med Note.
- S. 252, L. 2. før, rettet fra: ved [A].
- » » » 3 f. Mandagen, rettet fra: Onsdagen[?] [A].
  - » » » 6. Comedie, læs: Comedie Mandag Aften.
  - » » » 6. ligesom — Comedie: Tilføjelse [B].
  - » » » 7. Bronchitis Mandag Aften, læs: Bronchitis.
  - » » » 7. Mandag Aften: Tilføjelse [B].
  - » » » 8—10. Et Forslag af 6 holstenske Medlemmer om under den svævende Forfatningstilstand at indskrænke Rigsraadet's Forhandlinger til det nødvendigeste for Statshusholdningens Opretholdelse og Fortsættelse af den løbende Forvaltning forkastedes af Rigsraadet 3/2 1858 ved 2. og sidste Behandling med 41 Stemmer mod 6. Se Rigsraadstid. 1858, Sp. 670; Scheeles Tale ved denne Behandling: Sp. 622—633. Jvf. N. N. II, 164—67.
  - » » » 16 f. Se Noten til S. 250, L. 11.
  - » » » 17. Udvalget, rettet fra ulæseligt Ord [A].
  - » » » 17—21. Hannover indbragte i Forbundsdagen 4/2 1858 et Andragende om et Tillæg til den forventede Forbundsbeslutning ang. Hertugdømmerne Holstens og Lauenborgs Forfatningsanliggender. Trykt i Actstykker, 2. Saml. (Marts 1858), 69 f. Referat i B. v. Bülow's Dep. til Udenrigsmin. Michelsen 5/2 1858 (Nr. 15; R. A.).
  - » » » 19. fra nu af: Tilføjelse [TA].
  - » » » 21 f. »Zimmermanns lauenborgske Memoire« er identisk med det lauenborgske Ridderskabs Klageskrift, der 29/10 1857 indgaves til Forbundsdagen (jvf. Note til S. 250, L. 11). I Depeche af 30/10 1857 (Nr. 64) formodede den danske Forbundsagent Baron Bülow, at Forfatteren var den hannoveranske Gehejmeregierungsraad Dr. Zimmermann; i Depeche af 29/1 1858 (Nr. 11) beretter han, at Dr. Zimmermann nu aabent vedkender sig Forfatterskabet til Skriftet, som han har ladet trykke paa Fransk i Hannover og selv kolporterer (R. A.). Jvf. »Zwei wichtige Actenstücke in der Sache der Herzogthümer Holstein und Lauenburg«, Hannover 1857, samt N. N. II, 186 f.
  - » » » 26. [vilde] lade, læs: lode.
  - » » » 28. Napoleon III's Trontale 18/1 1858 findes trykt i »Journal des débats politiques et littéraires« 19/1 1858.

- S. 252, L. 33. og Reedtz, rettet fra ulæseligt Ord [A].
 » » » 35 f. Tilføjelse [B].
- S. 253, L. 3. Treschow: F. W. Treschow.
 » » » 5 f. C. A. Bluhme var i Aug. 1849 midlertidig Kabinetssekretær i St. f. F. F. Tillisch. Frederik VII's Ægteskab med Grevinde Danner fandt Sted 7/8 1850.
 » » » 15. Drik, læs: Drik o. s. v..
 » » » 24 f. Se Noten til S. 215, L. 23.
 » » » 27. Scheele, læs: Scheel.
 » » » 33—S. 254, L. 5. Se Noten til S. 236, L. 18 f.
- S. 254, L. 4. Macquart, læs: Mocquart.
 » » » 11. i en vis Retning, rettet fra: og [MA].
 » » » 15. Han har ikke tilbuddet den provisoriske Regjering sin Tjeneste: som Bernhard Bülow i 1848. Jvf. S. 216, L. 30—35 med Note.
 » » » 20. Forbundsbeslutningen: i det holsten-lauenborgske Forfatningsanliggende, vedtaget 11/2 1858. Trykt i Actstykker, 2. Saml. (Marts 1858), 81—82; jvf. 71—76. Sml. N. N. II, 168—69.
 » » » 25. Om P. Vedels udenrigspolitiske Studierejse se S. 248, L. 12 f. med Note; S. 249, L. 25. Jvf. med det følgende Vedels Brev til Krieger, Frankfurt 3/2 1858, Dske Mag. 7. R. III, 102—06 (Nr. 54).
- S. 255, L. 4. Blixens Reise: Jvf. S. 238, L. 11—31 med Note.
 » » » 15. Competence, læs: Competencen.
 » » » 35 f. d. 13de Maj: Ministeriet udnævntes 13/5 1857, se S. 227, L. 35.
- S. 256, L. 15. i Forhør: der maa sigtes til Rigsretssagen mod det afgaaede Ministerium Ørsted 1855—56.
 » » » 30—37. Det citerede Forslag blev ikke forebragt Rigsraadet.
 » » » 34. d. 25. Fbr.: 25/2 1858 vedtoges det saakaldte »Inhibitorium« i den tyske Forbundsforsamling. Jvf. S. 258, L. 3 f. med Note; N. N. II, 169.
- S. 257, L. 33. Inhibitoriet: Se Noterne til S. 252, L. 17—21 og S. 258, L. 3 f.; jvf. N. N. II, 169.
 » » » 34—S. 258, L. 2. Dette Punktum er øjensynligt forskrevet; muligvis bør »at« i L. 34 udgaa.
- S. 258, L. 3 f. det *formildede hannoveranske Andragende*: Det hannoveranske Andragende til Forbundsdagen af 4/2 1858 (se Noten til S. 252, L. 17—21) ændredes noget i det holsten-lauenborgske Udvalg og vedtoges i denne Form 25/2 1858. Actstykker, 2. Saml. (Marts 1858), 76—81, 82—83. Sml. N. N. II, 169.
 » » » 5. Exposéen: Talen er om Udkastet til den Meddelelse og Erklæring, som den danske Gesandt B. Bülow 26/3 1858 afgav i Forbundsdagen i Anledning af Forbundsbeslutningerne af 11/2 og 25/2. Se Actstykker, 3. Saml. (Sept. 1859), 1—8; Th. II, 622 f. Sml. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« III, 50 f. og Dagb. S. 264, L. 20—23; S. 264, L. 29—S. 265, L. 7; S. 265, L. 18—24; S. 266, L. 3—6, 15—29; S. 267, L. 19—22; S. 268, L. 29—35; S. 269, L. 14—16.
 » » » 10. 6., rettet fra udraderet Tal [A].
- S. 263, L. 1—3. Generalmajor P. M. Bülow blev 20/8 1858 afskediget som Generaladjutant hos Frederik VII og efterfulgt af Oberst C. D. Hegermann-Lindencrone.
 » » » 10. Møller: maa være Generalmajor Fr. G. Müller, der 1856 ud-

nævntes til Kommandør for 1. Kavalleribrigade. Han havde tidligere været Adjutant hos Arveprins Ferdinand.

- S. 264, L. 8. H. L.: Hegermann-Lindenchrone.
- » , » 9. Moltke: maa være Kaptajn Fr. A. Moltke, Adjutant hos Frederik VII.
  - » , » 11. Sprengtporten, læs: Spreng[t]porten.
  - » , » 20—23. Sml. Noten til S. 258, L. 5 og »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« III, 54 f.
  - » , » 22. Forbundsbeslutningen 25. Fbr.: Se Noten til S. 258, L. 3 f.
  - » , » 29. tale, læs: bede.
- S. 265, L. 13. mislykkede, læs: mislykkedes.
- » , » 16. Selve, læs: Selv.
  - » , » 16. Arrangementscommissionen: for Prins Ferdinands Pengesager. Herom har intet nærmere kunnet oplyses.
  - » , » 21. Meddelelse, læs: Meddelelser.
  - » , » 21. 25., rettet fra: 26. [TA].
  - » , » 30. Helbredelsen: Frederik VII led i Slutningen af Februar og Begyndelsen af Marts 1858 af en katarrhalsk Feber af livsfarlig Karakter. Takkegudstjeneste i Anledning af Helbredelsen holdtes 21/3. Se »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« III, 50, 53.
  - » , » 31—35. Talen er om »Denckschrift betreffend die Successionsverhältnisse der Dänischen Monarchie, Copenhagen in December 1849«, trykt uden Forfatternavn. Forfatteren var Baron Bernhard Bülow. I Sommeren 1851 udarbejdede Gehejmearkivar Wegener og Professor J. E. Larsen for Statsraadet en Række Afhandlinger vedr. Tronfølgespørgsmaalet. Se Umin. Korr. Litr. A. Aktstykker vedr. Arvefølgesagen I. 1848—51 og II. 1851—53 (R. A.).
- S. 266, L. 1—3. Jvf. S. 252, L. 1—3.
- » , » 5 f., 15 f. Meddelelsen til Frankfurt: Se Noten til S. 258, L. 5.
  - » , » 22. General Møller: Se Noten til S. 263, L. 9.
  - » , » 27. Aktstykkerne: Der maa menes Aktstykkerne i Forhandlingerne om Holstens og Lauenborgs Stilling.
  - » , » 30. Bille: vel C. St. A. Bille, »Dagbladet«s Redaktør.
  - » , » 33—S. 267, L. 6. Den forenede Nationalbankbestyrelse afholdt Møde 18/3 1858. Referatet fra dette Møde er trykt — meddelt af David — i Departementstid. 2/10 1858, 794. Davids Forslag om en forandret Regel m. H. t. Banko ved Realisationsfondens Opgørelse omtales ikke i Referatet.
- S. 267, L. 12. Wallers, læs: Walter's.
- » , » 15. staaer, læs: staae.
  - » , » 22. Om Monrads Adresseplaner se N. N. II, 228.
  - » , » 24—26. Kammerherre Oberstløjtnant H. A. T. Kauffmann blev 1/2 1858 Medlem af Rigsraadets Udvalg for Arméorganisationslovforslaget. Det er øjensynlig Udvalgsdrøftelserne her, til hvilke Krieger sigter. Hverken Udvalgsprotokol eller Betænkning synes bevaret. Jvf. Kauffmanns Tale ved Lovforslagets 1. Behandling, hvor han udtalte sig om dette i store Træk og bl. a. anbefalede, at en Del af de Værnepligtiges Tjenestetid afkortedes. Se Rigsraadstid. 1858, især Sp. 424—27. Den i Hærens Arkiv tilgængelige Del af Kauffmanns »Mit Liv« giver ingen Oplysninger om Sagen.

- S. 267, L. 27. Rigsraadets Betænkning over Statsregnskabet 1855/56 blev først givet 7/11 1859. Jvf. Olsen 202.
- » , » 29 f. Jvf. The Political History of England XII, 1907, 164.
- S. 268, L. 17. Abdicationstanken: d. v. s. den Tanke, at Frederik VII skulde abdicere. Sml. S. 283, L. 14.
- » , » 26—28. Et Forslag til en administrativ Deling af Slesvig, forfattet af Indenrigsminister M. Rosenørn og Baron Pechlin i December 1849, overrakte gennem sidstnævnte til Konsejlspræsidenten, der forelagde det for Statsraadet. Se M. Rosenørn: »Løsevne Blade af Livsminder«, 1888, 56—62, hvor Forslaget er trykt, samt »Haandbog i det nordslesvigske Spørgsmaals Historie«, 1911, 194; J. N. Madvigs »Livserindringer«, 1887, 351 ff. Jvf. de mindre korrekte Oplysninger i H. N. Clausen: »Optegnelser om mit Levned og min Tids Historie«, 1877, 367 (Noten).
- » , » 29—35. Forhandlingerne fra Rigsraadets lukkede Møde 23/3 1858, Kl. 1—2½ Eftm. er ikke offentliggjort i Rigsraadstidende. »Dagbladet« 23/3 1858 (Nr. 70) meddeler, at Konsejlspræsident Hall vilde give en Meddelelse. — Gennem en Antydning af Scheele i Rigsraadsmødet 27/3 oplyses det, at Regeringen havde meddelt et Udkast til en Erklæring, der skulde afgives i Frankfurt. Rigsraadstid. 1858, Sp. 2055.
- » , » 36. 24/3 1858 afholdt det Kgl. Teater en Festforestilling i Anledning af Kongens Helbredelse. Jvf. Overskou-Collin VI, 1876, 506.
- S. 269, L. 6—13. Sml. hermed Vedel til Krieger, Paris 11/3 1858, Dske Mag. 7. R. III, 109—13 (Nr. 56). Samtalen med Desprez 19/3 maa være omtalt i et senere Brev fra Vedel.
- » , » 14 f. Sml. Noten til S. 258, L. 5.
- » , » 17. af Adskillige: Tilføjelse [B].
- » , » 18—25. Se Rigsraadstid. 1858, Sp. 1266 ff., 2014 ff.; N. N. II, 303 f.; Tormod Jørgensen: Anthon Frederik Tscherning, 1938, 284 ff. Gruppen a) omfatter dem, der i og for sig var Forslaget velvilligt stemte, men af politiske, især ydrepolitiske Aarsager ikke ønskede det gennemført. Af de i Gruppen b) opførte havde Sehestedt-Juel og Bargum været mod Forslaget af overvejende pekuniære Motiver; Krüger ønskede i Stedet Befæstninger i Slesvig. Gruppen b) omfatter aabenbart dem, der stemte imod af forskellige, fra a-Gruppens afvigende Motiver.
- » , » 21 f. (trods — Anstrengelser): Tilføjelse [TA].
- » , » 24 f. Pedersen, læs: Petersen[!].
- S. 271, L. 7—18. Referat af Depeche fra Gesandten i Frankfurt Bernhard Bülow til Udenrigsminister Michelsen 26/3 1858 (Nr. 39), forelagt Kongen 29/3. Bülow har afgivet Erklæringen (jvf. S. 258, L. 5 og S. 269, L. 14 f.) i det holsten-lauenborgske Forfatningsanliggende, men Forbundsforsamlingen har endnu ikke nærmere drøftet den, hvorfor han kun kan meddele nogle foreløbige Indtryk af den Virkning, den har gjort paa betydeligere Medlemmer. Med »den berlinske Indiscretion« menes Berlinerpressens Indiskretion, som Bülow beklager. (Depecher fra Frankfurt i R. A.; jvf. N. N. II, 173 f., hvor Dele af Depechen er gengivet).
- » , » 19. 23/3 1858 fik paa Grund af Svagelighed Oberst i Infanteriet Niels Georg la Cour Afsked som Generalmajor med Pension.

- S. 271, L. 25. Prindsen: der maa menes Prins Frederik af Danmark, den senere Kong Frederik VIII.
- » » » 36—S. 272, L. 1. Scheels Foredrag i Søbefæstningsloven: Der sigtes antagelig til den store Tale, L. N. Scheele holdt i Aftenmødet 27/3 1858 under 3. Behandling af Lovudkastet ang. Københavns Søbefæstning (Rigsraadstid. 1858, Sp. 2117). Ved 1. Behandling af Lovudkastet havde Scheele dog ogsaa holdt en Tale, der under 2. Behandling gav Anledning til Diskussion mellem ham og David (sst. Sp. 766 f., 1290 ff.).
- S. 272, L. 23. agtet, læs: anset.
- » » » 29 f. Jvf. Vedel til Krieger, Paris 30/3 1858, Dske Mag. 7. R. III, 113—15 (Nr. 57).
- » » » 31. Wards Report: Th. I, 581; N. N. II, 162.
- S. 273, L. 1. Udvalget: det af Forbundsdagen i Frankfurt nedsatte Udvalg ang. det holsten-lauenborgske Forfatningsanliggende.
- » » » 12—15. Den midlertidige Laanekasse, som var oprettet ved Lov af 18/12 1857, og som under Krisen ydede Laan til Kommuner, Landejendomsbesiddere o. a., skulde iflg. Departementstid. 1858, 263 f., tilbagebetale til Finansministeriet i Tiden 1/7—1/9 1858 60.000 £, som var modtaget i Sterlingveksler. Sml. »Det danske Folks Historie« VII, 1926—27, 144.
- » » » 16—21. Se de i Noten til S. 234, L. 35 nævnte Værker.
- » » » 18. £, læs: ₤.
- » » » 30 f. Detaillerne, læs: Detailler.
- S. 274, L. 4—13. Jvf. S. 278, L. 28—33.
- » » » 17—19. Der sigtes vistnok til den Memoire fra den hannoveranske Regering, som findes trykt i Actstykker, 3. Saml. (Sept. 1859), 24—35. Sml. S. 277, L. 18—25.
- » » » 20. »Augsburger Allgemeine Zeitung« 6/4 1858 (Nr. 96) indeholder under Overskriften »Frankfurt a. M. 2. April« en Gengivelse af det danske Svar paa Forbundets sidste Bemærkninger vedr. Spørgsmaalet om Hertugdømmerne og Bladets Kommentarer hertil. Denne Artikel er ikke omtalt i »Fædrelandet«. Friherre v. Schrenck var paa det Tidspunkt Bayerns Gesandt i Frankfurt.
- » » » 23 ff. Vaabenstilstanden i Malmø 2/7 1848 blev fra dansk Side godkendt af Udenrigsminister Knuth; den sammesteds indgaaede Stilstand 26/8 s. A. undertegnedes af den danske Gesandt i Stockholm Kammerherre Bille og Kammerherre Reedtz, hvilken sidste alene underskrev de dertil hørende Protokoller af 1/9, 27/9 og 12/10 s. A. Se Danske Tractater efter 1800, 1. Samling, I, 1877, Nr. 89—90. Om Knuths Forhold til Regeringens øvrige Medlemmer med Hensyn til disse Spørgsmaal jvf. Dansk biografisk Leksikon XIII, 1938, 15. — Om Kammerherre Reedtz' egenmægtige Afslutning af Vaabenstilstanden i Berlin 8/7 1849 se N. N. I, 371—75 og Dagb. S. 54—57.
- » » » 32 f. Bernh. Bülow's Depeche til det danske Udenrigsmin., Frankfurt 10/4 1858 (Nr. 46), omtaler en Artikel i »Frankfurter Journal«, dat. Berlin 9/4, som i Udklip er vedlagt Depechen.
- S. 275, L. 2 f. den Bundesbeschlüssen vom 11/2 u. 25/2: Se Noterne til S. 254, L. 20 og S. 258, L. 3 f.

- S. 275, L. 12. *Prinds Frederik*: af Hessen.
 » » » 15—23. Jvf. S. 280, L. 5—7.
 » » » 26 f. I — Erklæring: Tilføjelse [B].
 » » » 27. Regjeringens Erklæring: den danske Erklæring i Forbundsdagen af 26/3 1858; sml. Noten til S. 258, L. 5.
 » » » 28. Andrew Buchanan afløstes i April 1858 af Henry George Elliot som britisk Gesandt i København.
- S. 276, L. 13. Erkl. af 26/3: Se Noten til S. 258, L. 5.
- S. 277, L. 4—10. Tilføjelse [B].
 » » » 18—25. Jvf. S. 274, L. 17—19 med Note.
 » » » 29. Nr. II.: Se Noten til S. 286, L. 6.
- S. 278, L. 28—33. Sml. S. 274, L. 4—13.
 » » » 32. Bons, læs: Banco.
- S. 279, L. 1 f. Jvf. S. 273, L. 12—15.
 » » » 14—19. 29/4 1858 afgav Forbundsdagens Udvalg for det holstenlauenborgske Forfatningsanliggende Betænkning i Forbundsforsamlingens Møde i Anledning af den danske Erklæring af 26/3 (sml. Noten til S. 258, L. 5), trykt i Actstykker, 3. Saml. (Sept. 1859), 1—8. Den hannoveranske Forbundsgesandt Zimmermann afgav et Separatvotum, trykt sst. 8—24.
 » » » 23 f. des Beschlusses vom 11/2: Sml. Noten til S. 254, L. 20.
 » » » 30. Resl. 25/2: Sml. Noten til S. 258, L. 3 f.
- S. 280, L. 7. Om de omtalte Depecher se S. 275, L. 15 f.
- S. 281, L. 14. nævnede, læs: nævnte.
 » » » 15. Schrenks, læs: Schrencks.
- S. 282, L. 4. Finangesetz; Ordet, hvori der er rettet, er ikke til at tyde med Sikkerhed.
 » » » 35. Fdg. 26/7 1854: Forordning om det danske Monarkis Forfatning for dets Fællesanliggender, udstedt under Ministeriet Ørsted 26/7 1854; se N. N. I, 891—95.
- S. 283, L. 13—16. Sml. S. 268, L. 7—22.
 » » » 35. saa fornuftig, læs: fornuftig.
- S. 284, L. 15. Se Noten til S. 279, L. 14—19.
 » » » 16—S. 285, L. 36. De her af Krieger refererede Akter og Depecher findes alle i Dossieret »Korrespondanceakter vedr. Forbundshærens Stand og Inspection 1831—63« (R. A., Umin. Frankfurt VIII). — Inspektion af samtlige Forbundskontingenter fandt Sted 1841 (ikke 1842) og 1846 efter Forbundsbeslutninger af 24/6 1841 og 21/8 1845. Se: Protokolle der Deutschen Bundesversammlung 1841, 352; 1845, 769 ff.; 1846, 428.
 » » » 28. § 34 Krigsfh., læs: § 34 [i] Krigs[or][atningen].
 » » » 28. § 34 i det tyske Forbunds »Kriegsverfassung« af 12/4 1821 omhandlede Spørgsmaalet om »Standesausweise« 5: Styrkeoversigter. Jvf. »Instruction für die mit der Inspicierung der deutschen Bundescontingente im Jahre 1841 beauftragten Generäle« (1841) og Dep. fra den danske Forbundsgesandt B. v. Bülow af 8/12 1857 (Nr. 77 m. Bil.) i det i foranstaaende Note nævnte Dossier.
 » » » 33. 4) herefter, læs: 4). Herefter.
- S. 285, L. 11. lbgiske, læs: lbgische.
 » » » 27. indstilledes, rettet fra ulæseligt Ord [A].
 » » » 27. (af — Mai): Tilføjelse [TA].

- S. 285, L. 37. Indstillingen: Udvalgsindstillingen, afgivet i Forbundsdagen 29/4 1858, se Noten til S. 279, L. 14—19.
- S. 286, L. 1—14. Sml. hermed Actstykker, 3. Saml. (Sept. 1859), Udvalgsbetænkningen af 29/4 1858, S. 8, og den hannoveranske Gesandt Zimmermanns Separatvotum, S. 8—24.
- » » » 3. Erwidringen, læs: Erörterungen.
- » » » 6. 25/2: saaledes Originaldagbogen; Fejl for: 11/2. Jvf. Actstykker, 3. Saml. (Sept. 1859), 8, 41. — II a: § 2, a i Forbundsbeslutningen af 11/2 1858, se Actstykker, 2. Saml. (Marts 1858), 82. Sml. Noten til S. 254, L. 20.
- » » » 23 f. V. St. Act, læs: V. Sl. Act.
- » » » 23 f. V. Sl. Act.: Art. 53 i »Wiener Schlussacte« af 15/5 1820 præciserer de enkelte Forbundsstaters Uafhængighed af Forbundsforamlingen med Hensyn til den indre Statsindretning og Statsforvaltning. Den er trykt i Karl Nauwerck: Die Thätigkeit der deutschen Bundesversammlung, Erstes Heft, Berlin 1845, 18—41.
- S. 287, L. 10—S. 288, L. 18. Se Noten til S. 198, L. 34—S. 199, L. 2.
- S. 288, L. 7. 57, rettet fra: 56 [TA].
- » » » 7—11. Jvf. S. 214, L. 22—S. 215, L. 10 med Note.
- » » » 12—18. Om Udenrigsminister Halls Avancer til Admiral Virgin og Kronprinsregent Karls Stilling dertil jvf. Skrivelse fra sidstnævnte til Virgin af 17/11 1857 (i Dossier i Virgins Arkiv, i Afskrift i R. A.; sammesteds en Række ikke dechiffrede Telegrammer fra samme Tid og et enkelt dechiffret Telegram af 16/2 1858 fra Kronprinsregenten til Admiral Virgin: »Efter Noten då Scheele var Minister kan det ej ske. Eljest artig«).
- » » » 18. [ ] udgaar.
- » » » 20. Forbundsbeslutningen: af 11/2 1858: Se Noten til S. 254, L. 20.
- S. 289, L. 19. Bevægelse, læs: Bevægelser.
- » » » 22. Deutschland das, læs: Deutschland, das.
- » » » 23. oder, læs: weder.
- » » » 23 f. Schleswigholsteinism, læs: Schleswigholsteinism[us].
- S. 290, L. 1. de, læs: det.
- » » » 14. D. II. 5: Dirckinck Holmfeld.
- » » » 17—S. 291, L. 12. Afskriften af Brevet er ikke indført i Dagbogen, men blot lagt ind i den. Papiret er af andet Format og anden Art end selve Dagbogens.
- » » » 30. we, rettet fra: you [TA].
- » » » 30. Rnk[?]; Læsemaaden er højst usikker.
- » » » 36. becing, læs: being.
- S. 291, L. 34—37. Ved kgl. Reskript af 27/2 1819 befuldmægtigedes Direktionen for Statsgælden og det synkende Fond til at udfærdige Obligationer for et Beløb af 8 Millioner Mark Hamburger Banko. Heraf var de 6 Mill. Mark et 5 % Laan, hvortil kom som Præmie for Laanet 2 Millioner Mark med 6 % Forrentning. Laanet optoges i Hamborg gennem de københavnske Handelshuse C. S. Blacks Enke og Co. og D. A. Meyer og Trier. 21/1 1819 var Kontrakten om 1. Halvdel af Laanet blevet udfærdiget; 11/2 s. A. føjedes nogle Punkter dertil; 26/2 afsluttedes Kontrakt om 2. Halvdel af Laanet. — ved

kgl. Resol. af 14/4 approberedes derefter Laanet og ved kgl. Reskript af 22/5 1819 fik Statsgældsdirektionen Bemyndigelse til at udfærdige Obligationer til et Beløb af 8.571.428 Mark Hamburger Banko. (Statsgældsdirektionens kgl. Reskripter og Resolutioner m. v., Statsgælden vedkommende. 1819 Nr. 7, 8, 11 og 12. [R. A.]).

S. 291, L. 35. Rdlr. banco, læs: $\cancel{X}$ bco..

» » » 37, se, læs: sl.

S. 292, L. 1—3. Ved kgl. Resolution af 3/4 1819 bestemtes, at 1 Mill. Species af det i Hamborg optagne Laan kunde anvendes til Udlaan. Paa Beretning af 28/8 1819 approberedes det ved kgl. Res. af 7/9 s. A., at der indtil da var udlaant 5.342.885 Rbd. Sølv, og nogle overordentlige Laan bevilgedes. 3/2 1821 resolveredes det hl. a., at samtlige herhen hørende Udlaan til et Beløb af ialt 881.735 Rbd. 58 Sk. Sølv mønt og 4.752.799 Rbd. 19 Sk. Sølv med Renter ved deres Tilbagebetaling udelukkende skulde anvendes til Forrentning og Afbetaling af det hamburgske Laan af 1819. (Statsgældsdirektionens kgl. Reskripter og Resolutioner, Aktiverne vedk. 1819 Nr. 17 og 37 samt 1821 Nr. 8 [R. A.]).

» » » 2. Enkelte, læs: Enkelte (700).

» » » 31. Familieforbindelser: Baron Otto Plessen var gift med en Prinsesse Gagarin, en nær Slægtning af Nesselrode.

S. 293, L. 18. ÷ holst., læs: ÷ Holst..

» » » 18. P. Stdr. b: Provinsialstænder.

» » » 21—27. Jvf. Vedel til Krieger, London 1/5 1858. Dske Mag. 7. R. III, 121—24 (Nr. 59).

» » » 34. Gortschakof, læs: Gorchow.

S. 294, L. 4. U: Unsgaard.

» » » 8. M: Michelsen.

» » » 10. Fr. Moltke: vistnok Kaptajn Fr. A. Moltke, Adjutant hos Frederik VII.

» » » 22 f. Monrads Valgmanifest: den Valgtale, M. holdt ved Folketingsvalget 14/6 1858 i Nykøbing F. — Den findes aftrykt i »Lolland-Falsters Stifts-Tidende« 23/6 1858 (Nr. 127).

» » » 29. Desuden, rettet fra ulæseligt Ord [A].

» » » 34. sin Ansvarlighedslov, læs: Ansvarlighedslov.

» » » 34. sin Ansvarlighedslov: Monrad havde i Rigsdagssaml. 1856 forelagt et Lovforslag om Ministrenes Ansvarlighed m. H. t. Overskridelser paa Finansloven. Det standses ved 1. Behandling i Landstinget. Rigsdagstid. 1856—57, Folket., Sp. 43 ff., 413 ff., 2992 ff., 3211 ff.; Landst., Sp. 1110 ff.; Tillæg A, Sp. 131 ff., 725 ff.

» » » 34 f. Stiftelsesselveiendomslov: Et Forslag til Lov om Afhændelse af nogle Stiftelsers og beneficeredes Gods indbragtes af Lindahl m. fl. i Rigsdagssaml. 1856—57, men vedtoges ikke. Se Rigsdagstid. 1856—57, Folket., Sp. 1784 ff., 2866 ff., 3454 ff.; Tillæg A, Sp. 633. 1858 indbragte Tscherning og J. A. Hansen et Lovforslag om Afhændelse af nogle Kirkers, nogle offentlige Stiftelsers og beneficeredes Gods, som ikke vedtoges, 1859 et nyt Lovforslag af omtrent samme Indhold, som vedtoges og blev Lov 24/4 1860. Rigsdagstid. 1858—59, Folket., Sp. 819 ff., 1311 ff., 2408 ff., 2978 ff.; Landst., Sp. 1078 ff., 1421 ff.; Tillæg A,

Sp. 627 ff., 833 ff.; Tillæg B, Sp. 253 ff., 465 ff.; Rigsdagstid. 1859—60, Folket., Sp. 1150 ff., 2233 ff., 2348 ff., 2460 ff., 3655 ff.; Landst., Sp. 1007 ff., 1187 ff., 1288 ff.; Tillæg A, Sp. 609 ff., 817 ff., 981 ff.

- S. 295, L. 2. Straffelovbogscommissionen: 18/8 1850 nedsattes en Kommission til Udarbejdelse af en ny Straffelov for Danmark, af hvilken Krieger var Medlem. Den afløstes 22/2 1859 af en ny Kommission, hvori Krieger ikke sad. Jvf. Departementstid 1850, 1055 og 1859, 173 f.
- » » » 4 f. Jurycommissionen: 24/8 1857 var der nedsat en Kommission til at overveje et af Højesteretsassessor C. F. L. Mourier udarbejdet Lovforslag til Gennemførelse af Bestemmelserne i Grundlovens §§ 76 og 79, hvad Strafferetsplejen angik, samt et tilsvarende Udkast af cand. jur. H. Hage. Kommissionen ophævedes uden Resultat 13/1 1863. Departementstid. 1857, 821; 1863, 165.
  - » » » 9—13. Ved Reskript af 1/5 1858 gav Frederik VII efter Forslag af Professor J. J. A. Worsaae Ordre til at afkøbe Revisor under Generalpostdirektionen, senere Kammerassessor E. Schmidt den ham tilhørende Samling af danske Oldsager. Samlingen, over hvilken der 1857 var trykt en illustreret Katalog, skulde under Worsaaes Opsyn transporteres til Frederiksborg Slot. Her synes den at være gaaet til Grunde ved Slotsbranden 1859. Se Civillistens Journalprotokol 1858, Nr. 481 (R. A.).
  - » » » 15 f. 1855 købte Etatsraad J. G. B. Klemp Rudbjerggaard paa Lolland paa Grevinde Danners Vegne.
  - » » » 17. v. d. Recke: Kaptajn i Artilleriet J. D. Z. v. d. Recke. — Hansen: Kgl. Kammermusik, Klokker ved Garnisons Kirke C. J. Hansen.
  - » » » 18. Kirke, læs: Kirken.
  - » » » 18. Sally: Justitsraad, Hofinspektør H. N. C. V. Sally. — Laing: Kammerjunker Robert de la Laing. — Alle de nævnte var bekendte Frimurere.
  - » » » 31 f. Der sigtes sandsynligvis til »Dagbladet«s skarpe Omtale af Skandinavismen uden for den danske Nation, saaledes 1858 21/4 (Nr. 93) og 4/5 (Nr. 103); i den sidste Artikel betegnes (efter svenske Blade) det svenske Ministerium efter Hamiltons Optagelse som vel snart helt aristokratisk-konservativt, ligesom det siges, at hvis Kronprins Karl nærer omfattende Planer, navnlig i skandinavisk Retning, maa det være ad Erobringens Vej, han tænker at realisere dem.
- S. 296, L. 4 f. mulig — Paris: Tilføjelse [B].
- » » » 7. vor Afstemning, rettet fra: Afstemningen [A].
  - » » » 7—9. Jvf. S. 299, L. 12—15 med Note.
  - » » » 8 f. Ventelig — Bekostning: Rettet fra udraderet Ordforbindelse [A].
  - » » » 9—11. Prinds — ham: Tilføjelse [B?].
  - » » » 10. sin Commission: Jvf. S. 265, L. 16.
  - » » » 12. Lund: vistnok Frederik VII's Livlæge Professor J. J. G. Lund.
  - » » » 12—32, 35 f. Omtalen af Udenrigsminister Grev Knuths Rolle i Malmø sigter sikkert især til Kongemødet dér 7—10/6 1848, hvor han og den svensk-norske Udenrigsminister Baron

Stierneld sammen med Kongerne forhandlede om Vaabenstilstand og militær Kooperation. Ogsaa under de senere Forhandlinger i Malmø mellem Danmark og Preussen under Stiernelds Mægling, der resulterede i Vaabenstilstandskonventionerne 2/7 og 26/8, kom Grev Knuth til Stede. Det omtalte Brev fra Kong Frederik til Kong Oscar, dat. Flensborg 12/4 1848 og overrakt i Stockholm 29/4, er trykt N. N. I, 254 f. Jvf. Generalstabsværket 1848—50, 1. Del, II, 1. Afd., 257 f. og 2. Afd., 669, samt Orla Lehmanns Efterladte Skrifter II, 1873, 312 ff.

- S. 297, L. 3 f. G. Aagaard: Prokurator J. G. V. Aagaard (1811—57), der var Søn af Krigsassessor Holger Aagaard, Ejer af Herregaarden Iselingen ved Vordingborg. Her færdedes den hallske Kreds af unge Nationalliberale meget i Ungdomsaarene.
- » » » 8. i Grev Moltkes Hus: F. M. Knuth opdroges hos Grev A. W. Moltke.
- » » » 16 f. D. G. Monrad ægtede 1840 Emilie Nathalie Lütthans, hvis Søster var gift med Teologen Chr. Werliin.
- » » » 21 f. 18/5 1858 overrakte en Deputation, repræsenterende landøkonomiske Foreninger paa Sjælland, Fyn og Bornholm og bestaaende af Baron Zytphen-Adeler og 4 andre Landejendomsbesiddere, et Andragende til Indenrigsministeren om Hjælp til nødstedte Landbrugere. Se Andragendet, der tillige med Ministerens Svar af 19/5 er aftrykt i »Dagbladet« 2/6 1858 (Nr. 127). De to sidste af Krieger i Dagbogen noterede Punkter findes i Svaret til Deputationen, som refereret af Bladet.
- S. 299, L. 12—15. Se Actstykker, 3. Saml. (Sept. 1859), 35—39.
- » » » 22—30. Talen er om Afstemningen i Forbundsdagen 20/5 1858. Actstykker, 3. Saml. (Sept. 1859), 35—42. Sml. Th. II, 626; N. N. II, 174.
- » » » 22 f. Compromisset: Sml. L. 12—15 med Note.
- » » » 23. Ndl.s Lxbg.: Nederlandenes Luxemburg. Nederlandene afgav paa Forbundsdagen sit Votum »Wegen Luxemburg und Limburg«. Den citerede Del af Votum'et af 20/5 1858 er trykt i Actstykker, 3. Saml. (Sept. 1859), 41.
- » » » 30. Herefter er der udskaaret et Blad i Originaldagbogen.
- » » » 31—33. Prinsesse Victoria af Storbritannien, Dronning Victorias ældste Datter, havde Jan. 1858 ægtet Prins Frederik Wilhelm af Preussen (den senere Kejser Frederik III). — Prinsesse Anna Friederike (Frederikke) af Preussen var fra 1853 gift med Landgrev Frederik af Hessen, Broder til Prinsesse Louise af Danmark.
- S. 300, L. 8. le Cbt. tory: Whigministeriet Palmerston var 1/3 1858 blevet afløst af Toryministeriet Derby med Lord Malmesbury som Udenrigsminister.
- » » » 16 f. Montenegro-Affairen: Montenegrinerne havde i Marts 1858 grebet til Vaaben mod Tyrkiet, hvis Hær de 13/5 besejrede ved Grahowo. Konflikten bilagdes ved Stormagternes Mægling i Novbr. 1858, saaledes at Montenegro fik en Landudvidelse. Jvf. Stern VIII, 212 f.
- S. 302, L. 16. (20/8): d. v. s. 20. Maj ny Stil, 8. Maj gammel (russisk) Stil.
- S. 303, L. 17. le prince: Gorčakov.
- » » » 25. Iselingen, Læsningen er usikker. Jvf. Noten til S. 297, L. 3 f.

- S. 303, L. 26. (Løverdag): Tilføjelse [TA].
 » » » 26. Levetzou: Tilføjelse [TA?].
 » » » 27. Fra Sverrig: Om Berlings Rejse til Sverrig se S. 295, L. 12—31.
 » » » 29. almindelige, læs: almindeligt.
 » » » 30. Leiligheden i Ordrup: Der tænkes antagelig paa en Sommerlejlighed i Ordrup, som Kammerherre Berling eller andre Medlemmer af Familien Berling har haft.
 » » » 33. Hjemreisen: Se Noten til S. 248, L. 12 f.
 » » » 34. Scheele, læs: Scheel.
- S. 304, L. 19. Osten-Sacken: Tilføjelse [TA].
 » » » 26. 3¹/₂, læs: halvfjerde.
 » » » 35. »boulet« var en tung Kugle, som Galejsslaver bar fastgjort med en Lænke om Benet.
 » » » 36. Regenten: Kronprins Karl (XV).
- S. 306, L. 9 f. 2/1 1858 afsluttedes i Kbh. af Udenrigsminister Michelsen og den sicilianske Gesandt G. C. G. Regina en Særkontrakt mellem den danske og den sicilianske Regering om Afløsningen af Sund- og Bæltolden. Departementstid. 1858, 577—85.
 » » » 18. wusste, læs: wisse.
 » » » 26. Zusammenhörigkeit, læs: Zusammengehörigkeit.
- S. 307, L. 17. Platen: den hannoveranske Udenrigsminister Grev Platen-Hallermund.
 » » » 19. 14/6 1858 afholdtes almindeligt Valg til Folketinget. N. N. II, 243 f.
 » » » 23. (18/5): Tilføjelse [TA].
 » » » 29—33. C. W. Haagen var 1838—69 en af Nationalbankens Direktører. Om hans Genvalg 17/6 1858 til Direktør se Departementstid. 1858 (2/10), 795. Af »Fædrelandet« 18/6 1858 (Nr. 138) fremgaar det, at H.s Genvalg havde været tvivlsomt. C. N. David var Repræsentantskabets Formand; hans Skrivelse til Bankens Direktør af 7/6 ang. dennes Tilbagevisning af Finansministerens Tilbud omtales i Departementstid. 1858, 795 og (udførligere) i »Dagbladet« 19/6 1858 (Nr. 142).
- S. 308, Sideoverskriften. 17., læs: 18..
- S. 308, L. 1. D. 18. Juni, læs: DEN 18. JUNI.
 » » » 1—10. Sml. S. 301, L. 1—S. 302, L. 14 og S. 310, L. 11—17.
 » » » 11. Fyrst G.: Fyrst Gorčakov.
- S. 309, L. 5. un, læs: son.
- S. 310, L. 10. det manteuffelske Expedient: Se S. 301—302, 308.
 » » » 25. Broderen: Carl Scheel-Plessen.
 » » » 32. Middag, rettet fra: Dag [A].
 » » » 34. Rusland, rettet fra: Tydskland [A].
 » » » 35. Kongen, rettet fra: vi [A].
- S. 311, L. 6 f. Forbundets Fordring af 3. Juni: Forbundsbeslutningen af 20/5 1858 (Se S. 299, L. 22—30 med Note) tilgik først den danske ForbundsGesandt Bernhard Bülow 3/6 s. A. (Bülows Depeche til Udenrigsminister Michelsen 4/6 1858 Nr. 72 (R. A.).
 » » » 35 f. Sml. S. 308, L. 27 f.
- S. 312, L. 10. Brevet til Plessen: Jvf. S. 310, L. 29—36.
 » » » 14. Forespørgslen af 19. Juni: Se S. 310, L. 17—19.
 » » » 24. Fællesffg., læs: Fællesffgen.

- S. 313, L. 15. være ment; Læsningen er usikker.
- S. 314, L. 1. (efter — Vidnesbyrd): Tilføjelse [B].
- » » » 2. der — gunstigt: Tilføjelse [B].
- » » » 4. 1) (20/5): Art. 1 i Forbundets Beslutning af 20/5 1858. Se Actstykker, 3. Saml. (Sept. 1859), 41. Sml. Noten til S. 299, L. 22—30.
- » » » 13. [hvilende], læs: hvilende.
- » » » 13. hvilende: Tilføjelse [TB] over Ordene: ude af Kraft. — Kommaet skyldes Udgiverne.
- » » » 25. Prinds Frederik: af Hessen.
- S. 315, L. 29—33. § 23 i Fællesforfatningen af 2/10 1855 bestemte i sine første Punkter, at denne Forfatningslov ikke berørte Hertugdømmerne Holstens og Lauenborgs Forhold til det tyske Forbund. Enhver af dette Forhold flydende Forpligtelse dannede et særligt Anliggende og var som saadant Rigsraadet uvedkommende.
- Landstingets Udvalg over Udkastet ang. Ikrafttræden af Grundlovsbestemmelsen af 29/8 1855 bemærkede i sin Betænkning, at det forstod § 23 saaledes, at det tyske Forbund ikke havde nogen Beføjelse til at blande sig ind i Fællesforfatningen eller dennes Virksomhed og Udvikling.
- »Skulde det Tilfælde altsaa nogensinde indtræffe, at en Indblanding i disse Anliggender fra det tyske Forbunds Side ikke længere factisk kunde afværges, vilde Følgen deraf ikke være, at dettes Fordring, for at opretholde den constitutionelle Forening med Holsteen og Lauenborg, toges til Følge i Forfatningens hele Omraade, men at den constitutionelle Forbindelse med Holsteen og Lauenborg indskrænkedes saa vidt, som dette maatte være nødvendigt, for at skaffe Forbundets Villie Gyldighed indenfor Forbundsgebetets Grændser, uden at tilstede samme nogen Retsvirkning ud over disse«. Ministeriet fandt i det væsentlige intet at erindre mod denne Opfattelse af § 23. I Landstinget pegede O. Lehmann paa Udvalgets Fortolkning i Mødet 11/2 1855 og fremhævede, at han fandt stor Betyggelse i Ministeriets Tiltræden af Udvalgets Fortolkning. Jvf. »Love og Anordninger« 1855—56, 320, og Rigsdagstid. 1855 (ekstraordinær Session), Anhang B, Sp. 10 og Landst. 233 f.
- S. 316, L. 19. Om Ramlösamødet se N. N. II, 237.
- » » » 29. Udtalelse, læs: Udtalelser.
- S. 317, L. 26—S. 318, L. 2 Jvf. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« III, 68 f.; N. N. II, 185.
- S. 318, L. 11 f. Hall udnævntes til Udenrigsminister, Krieger til Finansminister, begge midlertidigt.
- » » » 13 f. han havde jo dog ikke gjort det selv: Der maa formodentlig sigtes til den dansk-sicilianske Traktat, jvf. S. 306, L. 9 f. med Note og II, S. 11, L. 11—20.
- » » » 17. Det, læs: Der.
- S. 319, L. 8—12. Det drejer sig om Formuleringen af den danske Erklæring angaaende Forbundsbeslutningen af 20/5 1858, der afgaves af den danske Gesandt B. Bülow i Forbundsforsamlingen 15/7 1858. Den er trykt i Actstykker, 3. Saml. (Sept.

- 1859), efter S. 42; den omtalte Passus refererer sig til Erklæringens S. 4, hvor den danske Regering erklærer sig beredt til »in Uebereinstimmung mit den Bundesbeschlüssen vom 25. Februar, so wie 20. Mai d. J. Nr. 2 die Gesamtverfassung vom 2. October 1855 als für die Herzogthümer Holstein und Lauenburg mittlerweile ausser Wirksamkeit seyend zu betrachten . . .«. Sml. S. 314, L. 13; S. 327, L. 3—5.
- S. 319, L. 9. seyend, rettet fra: gesetzt [TA].
- » » » 11. seyend, rettet fra: gesetzt [TA].
- » » » 12. fra 1 til 2: der sigtes til Erklæringens Omtale af Forbundsbeslutningen af 11/2 og 20/5 1858 (Sml. Noterne til S. 254, L. 20 og S. 299, L. 22—30).
- » » » 16—27. Se N. N. II, 185—190.
- S. 320, L. 1—14. Dette Stykke er adskilt fra det foregaaende ved en blank Side og er ikke forsynet med nogen Datering. Det kan ikke sikkert ses, naar det er nedskrevet.
- S. 325, L. 3 f. Om Bismarcks Rejse til Baden-Baden i Midten af Juli 1858: Gedanken og Erinnerungen (Udg. 1915) I, 226.
- » » » 25. 12/7, læs: 13/7 [?].
- S. 326, L. 16. lämnar, læs: lemnar.
- » » » 19—28. Jvf. om denne Sag N. N. II, 336; R. Sturzen-Becker: O. P. Sturzen-Becker II, 1912, 87 f. Sml. Dagb. S. 327, L. 23 f., S. 328, L. 24—28, S. 330, L. 9 f., S. 334, L. 12—17. Manderströms Ordre til Virgin 20/7 1858 findes i Afskrift i R. A. sammen med andre Akter om Sagen (Umin. Diverse Sager 1857 —, Læg: Berling-Jonas).
- » » » 20. V. M., læs: Adm[iral].
- » » » 22. Presse -: Tilføjelse [MA].
- » » » 26. Møller: vistnok Kaptajnløjtnant i Søetaten C. H. Møller, 1858 Adjutant hos Frederik VII.
- » » » 27. Moltkes: Kaptajn F. A. Moltke, Adjutant hos Frederik VII.
- » » » 29—31. Tilføjelse [B]. Under 28. Juli findes i Originalen en i Udgaven udeladt Notits skrevet med samme Blækart og dateret Marts 1880.
- » » » 29 f. 20/7 1858 ankom den sardinske Ministerpræsident Cavour til Badestedet Plombières i Vogeserne, hvor Kejser Napoleon III da opholdt sig. Dagen efter havde de en Samtale, i hvilken Kejseren stillede Sardinien fransk Krigshjælp i Udsigt mod Østrig.
- S. 327, L. 3—5. Sml. S. 319, L. 8—12 med Note.
- » » » 12 f. Formælingsfesten d. 7. August: 7/8 1850 var Frederik VII's og Grevinde Danners Vielsesdag.
- » » » 16—22. Der sigtes til Udvalgsbetænkningen i Forbundsdagen 29/7 1858 i Anledning af den danske Erklæring af 15/7 1858 (sml. S. 319, L. 8—12 med Note og L. 16—27). Se Actstykker, 3. Saml. (Sept. 1859), 1—9.
- » » » 26. utilfreds, læs: veltilfreds.
- S. 328, L. 7—9. F. v. d. Maase var dansk Legationssekretær i Stockholm; Grev Bylandt var hollandsk Gesandt sst.
- » » » 19—23. Jvf. S. 319, L. 8—12 og S. 329, L. 5—15 med Noter.
- » » » 24—28. Se S. 326, L. 19—28 med Note.
- » » » 29. Monrad til Directeur: i Kirke- og Undervisningsministeriet, sml. S. 331, L. 15 f.

- S. 329, L. 1 f. Jvf. S. 327, L. 12 f. med Note.
- » » » 4. Dokkens Indvielse: Jvf. »Geheimeraadindø Andræs polit. Dagbøger« III, 246.
  - » » » 5—15. Talen er om Forbundsragens Afstemning 12/8 1858 om Udvalgsbetænkningen af 29/7 (se Noten til S. 327, L. 16—22). Se Actstykker, 3. Saml. (Sept. 1859), 9—42; sml. N. N. II, 190 f.
  - » » » 6. dog, rettet fra: kun [A].
  - » » » 7. Zimmermanns Opus: Sml. Noten til S. 279, L. 14—19 og S. 284, L. 15. Hannovers Erklæring i Forbundsragen 12/8 1858 er trykt i Actstykker, 3. Saml. (Sept. 1859), 10—36.
  - » » » 8. overseet, læs: overstemt.
  - » » » 11 f. I Originalen ingen ny Linie.
  - » » » 21. Bille: Admiral St. A. Bille.
  - » » » 24. § 5: i Fællesforfatningen af 2/10 1855, der paabød Kongen før sin Regeringstiltrædelse at aflægge Ed paa Forfatningslovene.
  - » » » 29. Haffner: vistnok Ritmester, Kammerherre Wolfgang H., den senere General og Minister.
- S. 330, L. 19—31. Jvf. de paa flere Punkter afvigende Oplysninger om Magda v. Dolcke i Afhandlingen »Enken Bosse« i R. Neiiendam: »Mennesker bag Masker«, 1931, 159—71 hvis Meddelelser om Audiensscenen bygger paa Udtalelser af Magda v. Dolcke selv.
- » » » 26. Schaade, læs: Schmidt [?].
  - » » » 26. Schmidt [?]: Den jourhavende Adjudants Protokol for 1858 med Lister over Audienssøgende brændte ved Frederiksborg Slots Brand 17/12 1859. Det i Manuskriptet ulæselige Ord, der her er gengivet »Schaade«, skal vistnok læses: »Schmidt« »: Kongens Adjudant Orlogskaptajn P. H. Classen Smidth.
  - » » » 31. Slesvigerinden., læs: Slesvigerinden!.
  - » » » 32. Glücksborg-Reisen: Jvf. S. 333, L. 3 f.; S. 334, L. 18 f.
  - » » » 33. Jespersen: Stadsfysikus i Flensborg Carsten Friis Jespersen.
  - » » » 33. Lund: Frederik VII's Livlæge J. J. G. Lund.
- S. 331, L. 1. EEN, læs: DEN.
- » » » 1—4. »Udgifter, forlods afholdte af Domaineindtraderne« bestod af Udgifter til Domæneoverbestyrelsen, til de egentlige Domæner (Landvæsen), til Skov- og Jagtvæsen, til adskillige Staten tilhørende Bøndergaard, Tiender o. a. Paa Statsregnskabet 1856—57 opføres denne Post under Ministeriet for Monarkiets fælles indre Anliggender (§ 18, S. 67). Paa Statsregnskabet 1857—58 er den derimod overført til Indtægterne: »Domaine-Indtægter« (§ 1, S. 9 ff.). Ved Bekendtgørelse af 2/8 1858 blev bl. a. de i Kongeriget og Hertugdømmet Slesvig beliggende Domæner og deraf faldende Domæne- og Forstindtægter henlagt under Finansministeriet. Departementstid. 1858, 714 f. Jvf. Olsen 189.
- S. 332, L. 7 f. Kongens: Kong Georg V af Hannover.
- » » » 34 f. Forfatningsspørgsmaalets: Ordet synes forskrevet i Originalen.
- S. 333, L. 13 f. Frankfurtermeddelelsen, rettet fra: Frankfurt [B].
- » » » 13 f. Frankfurtermeddelelsen: den danske Erklæring ang. Forbundsbeslutningen af 12/8 1858 (sml. Noten til S. 329, L. 5—15),

- afgivet af B. Bülow i Forbundssamlingens Møde 9/9 1858. Trykt Actstykker, 3. Saml. (Sept. 1859); sml. N. N. II, 191.
- S. 333, L. 14. den slesvigske Sprogsag: Det blev bestemt, hvilken Skrivemaade Ministeriet vilde anvende m. II. t. de slesvigske Stednavne i sine Skrivelser. Hjelholt 156 f.
- » », » 14. afgjordes: Tilføjelse [B].
  - » », » 16. foretoges, rettet fra: vedtoges [A].
  - » », » 18—21. Tilføjelse [B].
  - » », » 18—21. Ved Skrivelse af 9/9 1858 afviste Kabinetssekretær Trap Bondevenneselskabets Bestyrelses Anmodning om Audiens for at overrække den Adresse, som allerede 1/10 1857 var forebragt Folketingets Formand, men af denne var blevet afvist. Se »Fædrelandet« 30/9 1858 (Nr. 227). Sml. N. N. II, 235.
  - » », » 19. (Bondevennernes Bestyrelse): udgaar.
  - » », » 20. de, læs: Bondevennernes Bestyrelse.
  - » », » 21. Mon, rettet fra ulæseligt og udraderet Ord [B].
  - » », » 25. Det har ikke kunnet ses, til hvilke Artikler Krieger her siger.
  - » », » 27. Sætningen er ved Rettelse blevet delvis ulæselig.
  - » », » 29. meget, læs: noget.
- S. 334, L. 4 f. den unge Erkehertugs Fødsel: Kronprins Rudolf af Østrig blev født i Wien 21/8 1858.
- » », » 6. (malicieusement!): Tilføjelse [TB].
  - » », » 12—17. Se S. 326, L. 19—28 med Note.
  - » », » 13. 7/9, læs: 3/9 [?].
  - » », » 15. har forladt, rettet fra: forlader [?] [A].
  - » », » 31 f. Hall—Sligt: Tilføjelse [B].
  - » », » 33. DEN 16. SEPTEMBER, læs: DEN 17. SEPTEMBER.
  - » », » 33—35. B. Bülow's »Vertrauliche Mittheilungen« i Udvalgsrådet i Frankfurt 13/9 1858 er trykt Actstykker, 3. Saml. (Sept. 1859).
- S. 335, L. 8. Erklæring, rettet fra: Resolution [B].
- » », » 10 f. Det — derud: Tilføjelse [B].
  - » », » 11. Bemyndigelse, læs: Bemyndigelsen.
  - » », » 11—13. naturligtvis — Trumf: Tilføjelse [B].
  - » », » 12. en høi, rettet fra udraderet [A].
  - » », » 19. Scheel, læs: Scheele.
  - » », » 26. Generalconsul: i Hamborg.
  - » », » 31. Taube: muligvis den russiske Viceadmiral Baron Vasilij Fedorovič Taube, der 1857 som Kaptajn foretog et Togt med Korvetten »Retvizan« til Middelhavet.
- S. 336, L. 2 f. die Bundesbeschlüsse von 11 u. 25 Fbr. u. 20. Maj: Se Noterne til S. 254, L. 20, S. 258, L. 3 f. og S. 299, L. 22—30.
- » », » 3. und, læs: 3) und.
  - » », » 4. mit 3), læs: mit.
  - » », » 7. Unterhandlung, rettet fra: Vorhandlung [A].
  - » », » 7. treten!!, læs: treten«.
  - » », » 23. Fallitlovsforslaget: Udkast til Lov, indeholdende forskellige Bestemmelser angaaende Behandlingen af Fallit- og andre Boer. Det forelagdes af Justitsminister Simony i Landstinget

- 9/10 1858. Den endelige Lov udstedtes 30/12 1858. Rigsdagstid. 1858—59, Landst., Sp. 22 ff.
- S. 336, L. 26. vistnok, læs: Diderik.
- » », » 26 f. Paa det Besøg Frederik VII Mandag 27/9 1858 aflagde i Sydangel »fortrædigedes han«, ifølge »Flyveposten« 4/10 1858 (Nr. 230), »af nogle Tydskere, som vilde have det danske Sprogs Brug afskaffet og udelukkende Tydsk igjen indført«. Hovedmændene var i Sørup Aftægtsmand Diderik Jakobsen, i Nørrebrarup en forhenværende Natvægter fra Bøl, »som Anglerne kalde Bankerotspilleren«.
  - » », » 31 f. Suspensionserklæringens: Se S. 319, L. 8—12, S. 328, L. 19—23 og S. 329, L. 5—15 med Noter.
  - » », » 34—37. Se Dagb. L. 2—7.
- S. 337, L. 5. Warschauerreisen: Imod Slutningen af September 1858 sendte Napoleon III sin Fætter Prins Napoleon i overordentlig Mission til Warschau, hvor Kejser Alexander opholdt sig under Manøvrerne. Følgen af Besøget blev en Forstaaelse, som stillede Frankrig Ruslands velvillige Neutralitet i Udsigt under en Krig mod Østrig i Italien. Se Stern II, 301.
- » », » 8. den geltingske Sag: Jvf. Noten til S. 236, L. 23—28.
  - » », » 27. rystede, læs: rystet.
  - » », » 28 f. sine Bondevenner, rettet fra: Bondevennerne [A].
  - » », » 30 f. Grev Alfred Reventlow-Criminil fratraadte 31/10 1858 sin Stilling som Legationssekretær i London. — Bille-Brahe: Grev Henrik B.-B., dansk Gesandt i Wien; han beklædte dette Embede fra 25/11 1847 til 4/6 1862.
- S. 338, L. 8 f. dänen-freundliche, læs: »dänen-freundliche«.
- » », » 23 f. Om Manderströms Depeche af 2/10 1858 se Koht 54 f. Den er trykt H. T. 3. R. III, 681—84. Sml. S. 339, L. 20—36; S. 344, L. 19 f.; S. 349, L. 20 — S. 350, L. 13.
  - » », » 27. »Jylland«: Dampskibet »Jylland« gik i fast Fart mellem Korsør og Kiel.
- S. 339, L. 4 f. Klokkeren: vistnok Kammermusik, Klokker ved Garnisonskirken Chr. Julius Hansen.
- » », » 11. Curlands, læs: Livlands.
  - » », » 11—15. Den nævnte U. Stbg. er aabenbart Reinhold (Renaud) VII. von Ungern-Sternberg (1656—1713), Friherre og svensk Oberst, Præsident for Estlands Landraadskollegium, som 1712 i St. Petersborg modtog Peter I's Konfirmation af Estlands Privilegier. — Livlands i L. 11 er øjensynligt Fejl for Estlands. Sml. Landrath Wrangell's Chronik von Ehstland nebst anhängten Ehstländischen Capitulations-Punkten und Nystädter Friedensschluss. In Druck gegeben von Dr. C. J. A. Paucker, Dorpat 1845, 96 f., 199—218.
- S. 340, L. 1—3. 24/9 1858 afløste Oberst I. M. Björnstjerna Grev A. F. N. Gyldenstolpe som Krigsminister; 29/1 1859 blev Grev Henning Hamilton Chef for Ecklesiastikdepartementet efter L. A. Anjou, der blev Biskop i Visby. Se »Sveriges historia från äldsta tid till våra dagar« XII, 1923, 241.
- » », » 10. protestantiske, læs: protestantiske.
  - » », » 12. Rechberg, rettet fra ulæseligt Ord [A].

- S. 341, L. 1—7. Beretning om Bankbestyrelsens Møde 7/10 1858 er givet af David i Departementstid. 1858, 851 ff. (16/10).
- » , » 8 f. Ophævelse, læs: Ophævelsen.
  - » , » 31. et, læs: det.
- S. 342, L. 6 f. I Depechen af 12. Okt. 1858 (Nr. 129) fremhævede Bülow, at blandt de preussiske Statsmænd var Bismarck den, der havde Selvstændighed nok til at ønske en Udligning af den dansk-tyske Modsætning. Han havde efter Bülow's Overbevisning det Ønske at faa Sagen afgjort med status quo for 1852 og at bane Vejen for en bedre Forstaaelse mellem Danmark og Preussen. Bülow raadede derfor til, at den danske Gesandt i Berlin under Bismarcks Ophold dér skulde sætte sig i direkte Forbindelse med ham for at forsikre saavel ham som v. Manteuffel om, at Kongen af Danmark ufortøvet vilde udtale Ophævelsen af Forfatningslovene for Holsten og Lauenborg. Fordelene herved var, at Danmark saa — enig med Preussen — roligt kunde se Forhandlingerne med de holstenske Provinsialstænder og med Forbundet i Møde og maaske med Resultat kunde gennemføre dem. Blev Ophævelsen derimod til under Tryk af en Eksekution, var Stillingen meget vanskeligere. Bülow var dog godt klar over, at der vilde opstaa store Vanskeligheder ved en formel Ophævelse af Forfatningen af 2. Okt. 1855, der var givet for hele Monarkiet og derfor ikke kunde ophæves for en Del af det. Naar Kongen selv tog Regeringen af de tyske Hertugdømmer i sin Haand, var ganske vist ikke enhver Vanskelighed overvundet, men dog Hovedsagen klaret.
- » , » 13—16. Se: Troels G. Jørgensen: Anders Sandøe Ørsted, hans Liv og Arbejde, 1933, 304 ff., 310 f.
  - » , » 16. A. S. Ørsted udgav 1851—57 »Af mit Livs og min Tids Historie«, Bd. I—IV.
  - » , » 33. Prindsessen af Preussen: Augusta, gift med Prins, senere Kong og Kejser Wilhelm I.
- S. 343, L. 6. hurtigst, læs: snarest.
- » , » 7. Søndag. [17. October], læs: $\frac{\text{Søndag}}{17. \text{ Octbr.}}$
  - » , » 7. Søndag, rettet fra ulæseligt Ord [A].
  - » , » 7. 17. October: Tilføjelse [A].
- S. 344, L. 1. iaftes, læs: Aftes.
- » , » 9—12. I Samlingen 1858—59 havde J. A. Hansen paa ny indbragt sit Fæsteafslønningsforslag (jvf. Noten til S. 178, L. 12—16). 19/10—21/10 1858 var det til 1. Behandling i Folketinget. Indenrigsministeren [Unsgaard] erklærede her 21/10, at Regeringen for Øjeblikket havde Betænkeligheder ved at fremkomme med nogetsomhelst Forslag ang. Fæsteafløsning. S. D. vedtoges Forslagets Overgang til 2. Behandling uden Udvalg. Først ved denne Behandling (30/10) trak J. A. Hansen sit Forslag tilbage. Jvf. Rigsdagstid. 1858—59, Folket., Sp. 591 ff., 1078 ff. N. N. II, 226.
  - » , » 14 f. Wards Udnævnelse: Se S. 335, L. 25 f. med Note.
  - » , » 19 f. den svenske Henvendelse: Sml. S. 338, L. 23 f. med Note.
  - » , » 22 f. preussisk: Læsningen er usikker.

- S. 344, L. 30. Meddelelser, læs: Meddelelse.
- S. 345, L. 1—5. H. N. Clausen fik 1857 i Landstinget vedtaget et Lovforslag om Dannelse af et Kirkeraad. Dette Forslag indbragte H. Hage 1858 i Folketinget, hvor det kom til 1. Behandling 22/10. — J. A. Hansen ønskede et Kirkeraad indført, men ikke dette Forslags. — Hall fandt ikke, at Tiden var belejlig til Indførelse af Kirkeraad. — Jvf. Rigsdagstid. 1858—59, Folket., Sp. 609 ff.; Det danske Folks Historie VII, 120.
- » , » 11 f. Jvf. Noten til S. 347, L. 8—13.
  - » , » 18. B., læs: Bh..
  - » , » 19. havde [sagt], læs: sagde.
  - » , » 19. sagde, rettet fra: havde [A].
  - » , » 33 f. Lord Malmesbury's Cirkulærnote til de britiske Gesandter i Tyskland af 20/10 1858 er trykt i »Denmark and Germany« 1858, 2 (Nr. 3).
- S. 346, L. 14. hvad, rettet fra ulæseligt Ord [A].
- S. 347, L. 8—13. En Ordre fra Udenrigsminister Hall til Gesandten i Berlin Baron Brockdorff aff 18/10 1858 (uden Nr.) havde udtrykt Tilhøjelighed hos den danske Regering til at gaa med til Ophævelse af Fællesforfatningen for Holstens og Lauenborgs Vedkommende, men under Forudsætning af, at Forbundsdagen ikke senere søgte at fremme Separatisme i de holstenske Stænder. Ved Ordren var lagt Genpart af Instruktion til Baron Bülow i Frankfurt af 15/10. I Depeche fra Brockdorff af 23/10 s. A. (Nr. 72) meddeltes det, at Baron Manteuffel stillede sig velvilligt, men ikke kunde give Tilsagn om, at Forbundsdagen ikke senere kom tilbage til Sagen. Jvf. Ordre fra Hall til Brockdorff af 29/10 1858 (Nr. 21). (R. A.)
- » , » 22. det preussiske Giftermaal: Se Noten til S. 299, L. 31 f.
- S. 348, L. 1. Forbindelse, læs: Forbindelsen.
- » , » 21. Halls Tirsdagsbrev: Jvf. S. 345, L. 18.
  - » , » 24 f. Om den Brockdorffske Episode se Note til S. 347, L. 8—13. Om Ministeren for Holsten og Lauenborg Unsgaards Forbeholdenhed med Hensyn til Fællesforfatningens Ophævelse se S. 341, L. 8 f.; S. 343, L. 32—34 og S. 345, L. 17 f. og L. 23 ff.
  - » , » 25 f. den Oriolla-Manteuffelske Intervention: Se S. 346, L. 12 ff.
  - » , » 28. Scherff, læs: at Scherff.
  - » , » 31—38. Dette Stykke er i Originalen indført paa en aaben Plads under 31. Okt..
  - » , » 31—37. »L'Allemagne actuelle«, et anonymt Skrift, som udkom i Paris 1887. Jvf. om den foreliggende Sag E. Ollivier: L'Empire liberal III, 1911, 504 f.; Stern VIII, 1920, 301; Histoire de France contemporaine VII, 1921, 105, hvoraf det fremgaar, at i Forsættelse af Prins Napoleons Warschaurejse i September 1858 (se Note til S. 337, L. 5) sendtes Marinekaptajn La Roncière le Noury i to hemmelige Missioner til St. Petersborg, der resulterede i en Traktat mellem Frankrig og Rusland om Neutralitet og gensidig diplomatisk Hjælp.
  - » , » 32. Nvbr., læs: Octbr..
  - » , » 34. (U. M.): Udenrigsministeren.

- S. 348, L. 38. Jvf. 1887 2. Novbr.: En Krieger-Dagbog for 1887 vides ikke at være bevaret.
- S. 349, L. 2—5. 6/11 afgik Ministeriet Manteuffel. Det afløstes af Ministeriet Hohenzollern-Sigmaringen med Schleinitz som Udenrigsminister. Jvf. S. 353, L. 3 ff.
- » » » 3 f. Arnim-Boitzenburg Schleinitz, læs: Arnim-Boytzenburg, Schleinitz.
  - » » » 4. Bonin) Fyrst, læs: Bonin), Fyrst.
  - » » » 17 f. den ledige Bankdirecteurpost: i Nationalbanken. Den besattes s. A. med C. N. David.
  - » » » 20. synes ikke at have, rettet fra: har ikke [TA].
  - » » » 20—S. 350, L. 13. Se Noten til S. 338, L. 23 f.
  - » » » 25. da, læs: dh..
  - » » » 25. dh., rettet fra: da [A].
- S. 350, L. 15. Fællesffgn., læs: Fællesffgen.
- » » » 23. »Mais si, læs: si.
  - » » » 24. effectivement«, læs: effectivement.
  - » » » 24. raadede, læs: vilde.
  - » » » 29. Rbd., læs: Rth..
  - » » » 31. Forbindelse, læs: Forbindelser.
- S. 351, L. 10—16. Uddrag af Forbundsgesandten Baron Bülow's Depeche til Udenrigsminister Hall af 2/11 1858 (Nr. 135). De i L. 11 omtalte »Preussiske Instructioner«, som man, o: de forenede Udvalg, 1/11 sluttede sig til, er identiske med en Ordre fra den preussiske Udenrigsminister Baron Manteuffel til den preussiske Chargé d'affaires i Wien Grev v. Flemming af 6/10 s. A., hvis Indhold Baron Bülow i Fortrolighed havde lært at kende og meddelt Udenrigsminister Hall i sin Depeche af 10/10 (Nr. 128); alt i R. A.
- » » » 13. Separatnote, læs: Separatnoter.
  - » » » 14. vel: Tilføjelse [MA].
  - » » » 19 f. Jvf. S. 349, L. 8 f. — i Torsdags: 4. Novbr.
- S. 352, L. 1 f. Den omtalte telegrafiske Ordre til den engelske Gesandt i Kbh. Elliot er ikke trykt. 6/11 1858 telegraferedes de i L. 5—9 anførte Beslutninger til den danske Gesandt i London, som uopholdelig meddelte dem til den engelske Udenrigsminister Lord Malmesbury. Se Ordre til London 1858 i R. A.
- » » » 2. Depechen, læs: Ophævelsen.
  - » » » 5—9. Se N. N. II, 192 f.
  - » » » 16 f. 6/11 1858 udstedtes en Anordning, hvorved de i Lov af 29/12 1857 indeholdte Bestemmelser om Eftertryk gjordes anvendelige paa Værker, som udgaves i Frankrig. Departementstid. 1858, 917 f.
  - » » » 18. 8/11 1858 udstedte Kirke- og Undervisningsministeriet Bekendtgørelse ang. nogle Forandringer og nærmere Bestemmelser ved den kgl. Resolution af 6/5 1850 ang. en Undervisningsplan og Eksamensbestemmelser for de lærde Skoler i Danmark. Jvf. Departementstid. 1858, 945 ff.
  - » » » 19 f. Et Andragende fra de holstenske Stænder af 18/2 1856 om, at blot Fødsel og ikke 15 Aars Ophold i en Kommune gav Forsørgelsesret, afvistes af Kongen i en af Ministeren gav Holsten kontrasigneret Aabningskrivelse af 30/12 1858 til

- Ständerforsamlingen. Se »Holsteinische Ständezeitung« 1855—56, II. Beilagen-Heft, Sp. 320—24 og 1859, I. Beilagen-Heft, Sp. 2 f. og 216—24.
- S 352, L. 21. Der tænkes formentlig paa det Udkast til en Forordning om Brugen af Stempelpapir, som den slesvigske Ständerforsamling havde vedtaget i Samlingen 1856—57 i St. f. det af Kongen forelagte. Stændernes Udkast gik ud paa fuldstændig Afskaffelse af Stempelpapir. Jvf. Tidende for Forhandlingerne ved den 8. Provindsialständerforsamling for Hertugdømmet Slesvig 1856 og 1857, Tillæg, 2. Afdeling, Sp. 240 og Tillæg, 1. Afdeling, Sp. 294 ff.
- » » » 22. Et Udkast til Lov om Bidrag til Anlæg af en Hovedlandevej fra Ribe til Tønder m. m. blev forelagt Rigsdagen af Indenrigsminister Unsgaard i Samlingen 1858—59; det er aftrykt i Departementstid. 1858, 1077—84. Loven herom udkom 30/12 1858, jvf. »Love og Anordninger 1857—58, 820 f.
- » » » 29. Han, læs: Mann[tueff].
- » » » 29. Mann[tueff], rettet fra: Han [A].
- S. 353, L. 28. Vilse: vel Højesteretsassessor C. F. Wilse.
- » » » 36. Rastatterspørgsmaalet drejede sig om Retten til den militære Besættelse af Forbundsfastningen Rastatt, beliggende paa Badens Grund. Der førtes herom en langvarig Strid mellem Øst-rig, Preussen og Baden. En indgaaende Behandling af Spørgsmaalet findes i A. O. Meyer: Bismarcks Kampf mit Österreich im Bundestag, 1927, passim. Sml. »Fædrelandet« 24/7, 5/10, 10/11 1858 (Nr. 169, 231, 262).
- S. 354, L. 11. Kirkeforfatningssagen: Se Sagregistret under: Kirkeraad, samt Høgsbro I, 15 ff., 280.
- » » » 14. Bondegods, læs: Bøndergods.
- » » » 31. bliver, læs: blive.
- S. 355, L. 1. tre, rettet fra: tre Fslg. [?] [A].
- » » » 3. *Elbtoldsagen*: En Sag om Fritagelse for Erlæggelse af Elbtold for en Sending Krudt og Patroner, der for den preussiske Regerings Regning sendtes fra Magdeburg til de preussiske Rhinfæstninger. Bevilgedes ved kgl. Resolution af 29/5 1859. (Finansmin. Resolutionsprotokol og Alm. Journal 1859, R. A.).
- » » » 3. *Canalsagen*: Gennem en Hr. C. Hansen i New York havde nogle Amerikanere ansøgt om at faa Koncession paa Anlæg af en Kanal fra Brunshüttel til Neustadt for at forbinde Elben med Østersøen. Sagen blev efter nogle Undersøgelser henlagt. (Finansmin., Alm. Journal Sag Nr. 1096/1860, R. A.).
- » » » 3. *Transitsagen*: En Sag om Ændring i Betalingen af Vareafgiften paa Ejderkanalen; den resulterede i Lov af 4. Nov. 1859 om en Forandring af § 6 i Lov af 6. Maj 1857 ang. Transittolden m. m. Jvf. »Love og Anordninger« 1859—60, 218.
- » » » 4. *Hamborg-Altona* Forbindelsesbanen ☉: Banelinjen mellem Altona Banegaard og Hamborg Banegaarden paa Berlin—Bergedorf—Hamborg-Jærnbanen. Jvf. Gesetz- und Ministerialblatt für die Herzogthümer Holstein und Lauenburg 1858, 122.
- » » » 4 f. Forbindelsesbanen, læs: Forbindelsesbane [,].

- S. 355, L. 5. *Hb-Lybeck* Bane: Der var et Projekt fremme om Anlæg af en Jærnbane Hamborg—Wandsbeck—Oldesloe—Lübeck.
- » » » 6. I Anledning af at Præsteembedet ved den katolske Menighed paa St. Thomas af den katolske Biskop af Roseau, hvorunder Menigheden hørte, var blevet besat med en anden Præst, end den Menigheden ønskede, kom det 28/9 1857 til Optøjer. Adskillige Personer blev tiltalte og straffede herfor ved den vestindiske Landoverrets Dom, senere stadfæstet af Højesteret 25. Juni 1858.
-

2. BIND

- S. 5, L. 2. maatte: Tilføjelse [TA].
» , » 13. Tanron, læs: Tauvon.
» , » 22. Beretninger bekræfter, læs: Beretninger, bekræfter.
- S. 6, L. 2. lod, læs: lader.
» , » 3. DH: Dirckinck-Holmfeld.
» , » 28—36. Alle de her nævnte Navne er overstregede i Originalen med Undtagelse af Clausens, Chr. Winthers og Tuteins.
» , » 35. Scheel, læs: A. W. Scheel.
» , » 35. A. W. Scheel: Dette Navn er senere tilføjet efter Høyens og med en Henvisningsstreg forbundet med samme Navn i 1800—1809-Gruppen (S. 7, L. 8).
» , » 36. Høyens, læs: Høyen.
- S. 7, L. 21. Circ. Dep. 8. Novbr.: Se N. N. II, 193 f.
» , » 24 f. Beslutningerne af 6. Novbr.: Se I. S. 352, L. 5 ff.
» , » 29 f. Ved kgl. Res. af 14/12 1858 ophævedes for Slesvigs Vedkommende bl. a. »Schleswig-Holstein-Lauenburgische Gesellschaft für Sammlung und Erhaltung vaterländischer Alterthümer« og »Schleswig-Holstein-Lauenburgische Gesellschaft für vaterländische Geschichte«. Bekendtgørelsen herom udgik 23/12 1858, trykt »Love og Anordninger« 1857—58, 736 f. Sml. Th. II, 660. Jvf. Dagb. S. 11, L. 7 f.
- » , » 34. den foreløbige Lov: d. v. s. en foreløbig Lov af 29/12 1857, hvorved § 2 i Lov af 6/4 1855 ophævedes, saa at der gaves Indenrigsministeren Bemyndigelse til at udstede Bevilling til at tage højere Rente end 6 pCt. — J. A. Hansen ønskede, at denne Lov, der aldrig var vedtaget af Rigsdagen, men derimod sat ud af Kraft ved en Bekendtgørelse af 18/3 1858, skulde ophæves af Rigsdagen, og fremsatte Lovforslag herom; det kom til 1. Behandling 20/12 1858, men nægtedes Overgang til 2. Behandling. Jvf. Rigsdagstid. 1858—59, Folket., Sp. 4028 ff.
- » , » 34 f. Forbeholdet m. Hs. til Statsregnskabet 55/56: Se Olsen 292.
- S. 8, L. 18. svenske-norske, læs: svensk-norske.
» , » 31. Lovscommissionen, læs: Lovcommissionen.
- S. 9, L. 13 f. Banen Lübeck-Hamborg blev først aabnet 1865. Jvf. G. Stürmer: Geschichte der Eisenbahnen I, 1872, 19.
- » , » 18. Den omtalte Traktat er en Overenskomst mellem Danmark, Lübeck og Hamborg af 17/6 1858 ang. Anlæg af en Jærnbane fra Lübeck over Oldesloe og Wandsbeck til Hamborg. Jvf. »Danske Tractater efter 1800, 2. Saml.: Handels- og andre Tractater«, 1. Bd.: 1800—1863, 1871, 246.

- S. 10, L. 1. Et Lovudkast ang. en Retsordning for den Holsten-Lauenborgske Overappellationsret blev forelagt de holstenske Stænder 7/1 1859. Jvf. »Zeitung für die Verhandlungen der zehnten Holsteinischen Provinzialstænderversammlung« 1859, Sp. 29 og Erstes Beilagen-Heft, Sp. 96 ff.
- » , » 2. Et Udkast til en »Verordnung, betreffend die Anfechtbarkeit und Strafbarkeit gewisser vor eröffnetem Concourse vorgenommener Rechtsgeschäfte« blev forelagt de holstenske Stænder 7/1 1859. Jvf. »Zeitung für die Verhandlungen der zehnten Holsteinischen Provinzialstænderversammlung« 1859, Sp. 29 og Erstes Beilagen-Heft, Sp. 157 ff.
- » , » 2 f. Thingretsafskaffelsesloven: Et Udkast til en Lov om Ophævelsen af Tingretterne (Dinggerichte) i Holsten og Overførelsen af deres Dommyndighed til andre Domstole forelagdes de holstenske Stænder 5/1 1859. Jvf. »Zeitung für die Verhandlungen der zehnten Holsteinischen Provinzialstænderversammlung«, 1859, Sp. 22 og Erstes Beilagen-Heft, Sp. 177 ff.
- » , » 3. Vægtloven, læs: Vægtloven.
- » , » 3. Vægtloven: 22/1 1859 blev der forelagt de holstenske Stænder et Lovudkast om Indførelse af Pundet paa 500 Gram som Vægtenhed i Hertugdømmet Holsten. Jvf. »Zeitung für die Verhandlungen der zehnten Holsteinischen Provinzialstænderversammlung« 1859, Sp. 38 og Erstes Beilagen-Heft, Sp. 227 ff.
- » , » 10. Sønnen i Paris: F. C. L. v. Scheele, der var dansk Legationssekretær i Paris.
- » , » 13. Efter »Landsdelsforfatningerne« synes et eller flere Ord at være glemte i Originaldagbogen.
- » , » 19 f. Først — Tid! Tilføjelse [B].
- » , » 31. Om det holstenske Provinsforfatningsudkast se S. 16, L. 8 f.
- S. 11, L. 4. I Forbundsdagens Møde 23/12 1858 vedtoges det i Overensstemmelse med de forenede Udvalgs Beretning af 9/12 at indstille Forberedelserne til Eksekutionen mod Danmark og at afvente Udfaldet af Forhandlingerne med den holstenske Stænderforsamling. Se Depecher fra Forbundsgesandten Baron Bülow til Udenrigsminister Hall af 9/12 og 23/12 (Nr. 152 og 157) i R. A. samt N. N. II, 195.
- » , » 5. disses, læs: Deficits.
- » , » 5. Deficits: Sml. S. 12, L. 6 f.
- » , » 7 f. Se Noten til S. 7, L. 29 f.
- » , » 9 f. Tilføjelse [B?].
- » , » 9 f. Meningen er utvivlsomt den, at hvis V. F. L. Th. Levetzow var blevet Minister for Holsten, vilde han have valgt G. J. Malmros til Kommissarius ved den holstenske Stænderforsamling.
- » , » 11—20. Jvf. I. S. 306, L. 9 f. med Note og Dagb. S. 24, L. 11 ff.
- » , » 12. Regnier, læs: Regina.
- » , » 24. sin Kone (fra Juni 54): Blixen Finecke blev gift med Prinsesse Augusta af Hessen 28/5 1854.
- » , » 35 f. Kong Ferdinand II af Begge Sicilier døde 22/5 1859.
- S. 12, L. 12. 55/56, læs: 53/54.
- » , » 23. norske-svenske, læs: norsk-svenske.

S. 13, L. 4. Sk.: Storkors.

- » » » 8 f. Hertugen af Glücksborgs Uniform: Ved kgl. Rsk. 5/11 1858 fik Hertug Carl af Glücksborg, som 28/2 1848 havde faaet Generalmajors Karakter, men kort efter gik i den provisoriske slesvigholstenske Regerings Tjeneste, ny Afsked i Naade som dansk Generalmajor. Krigsmin., Indkomne Sager 1858, C. 66—77, Nr. 3182, R. A.; jvf. Departementstid. 1858, 1007. Han mentes herved at faa Ret til at bære dansk Generalsuniform. Jvf. E. Bodenhoff: Den gamle General, 1914, 127 og »Fædrelandet« 25/11 1858 (Nr. 275).
- » » » 9. Glückborgs, læs: Glücksborgs.
- » » » 9. Kgl. Høihed: Sml. S. 10, L. 21 f.
- » » » 19. den slesvigske Bekjendtgørelse: Jvf. S. 11, L. 7 f. med Note.
- » » » 20. Levetzov, læs: Levetzou [saaledes ogsaa i det følgende].
- » » » 24. Arrangementscommissionens: Se I. S. 265, L. 16 f.
- S. 14, L. 14 f. den høie Orden: Se I. S. 306, L. 12.
- » » » 18. den slesvigske Ophævelse: Jvf. S. 11, L. 7 f. med Note.
- » » » 19 f. Om det holstenske Provinsforfatningsudkast med Motiver jvf. S. 16, L. 8 med Note.
- » » » 29 f. H. J. A. Raasløff: Die Verfassungs-Zustände der Dänischen Monarchie und der Deutsch-Dänische Conflict dargestellt und erörtert, Kbh. (Dec.) 1858.
- » » » 30 f. Jvf. N. N. II, 305 ff.
- » » » 32—34. 3/1 1859 sendte den i København samlede Deputation af ca. 200 Bonderepræsentanter fra Østifterne et Udvalg paa 5 Mand til Kongen for at bede ham om at lade Regeringen forelægge den først sammentrædende Rigsdag Forslag til en Afløsning af Fæstevæsenet. En anden 5-Mands-Deputation havde samme Dag Foretræde for Indenrigsminister Unsgaard. Jvf. »Fædrelandet« 5/1 1859 (Nr. 3).
- » » » 35—S. 15, L. 2. Scheel-Plessen havde i en Tale i den holstenske Stænderforsamling 3/1 1859 rettet Kritik mod slesvigske Forhold og Tilstande. For Kundgørelsen om Ophævelsen af de for Slesvig og Holsten fælles Foreninger af 23/12 1858 (se Noten til S. 7, L. 29 f.) gjorde han alene den slesvigske Minister Wolfhagen, ikke den samlede Regering, ansvarlig. Jvf. »Zeitung für die Verhandlungen der zehnten Holsteinischen Provinzialständeversammlung 1860, Sp. 8 ff.
- » » » 36—S. 15, L. 2. Forsøg — Andre: Tilføjelse [B?]
- S. 15, L. 3 f. Det nævnte Brev fra Hall til Manderstrøm ses ikke at være trykt eller omtalt i den trykte Litteratur.
- » » » 28 f. 6/1 1859 valgtes i Kiel Etatsraad, Dr. jur. A. F. W. Preusser og Advokat Th. H. W. Lehmann ind i den holstenske Stænderforsamling. Se »Fædrelandet« 21/1 59 (Nr. 9).
- S. 16, L. 4 f. og — tilbagevises: Tilføjelse [A].
- » » » 6. JANUARR, læs: JANUAR.
- » » » 6. Herefter fulgte et i Udgaven udeladt Referat af Bülow's Depeche.
- » » » 8 f. Ved de holstenske Provinzialstænders Sammentræden 3/1 1859 forelagdes straks et Udkast til en revideret Særforfatning for Høsten. Se N. N. II, 305 og Holsteinische Stände-Zeitung 1859, Erstes Beilagen-Heft, Sp. 32—50, hvor selve Forslaget med Mo-

- tiver er trykt. — Om Bekendtgørelsen af 23/12 1858 jvf. S. 7, L. 29 f. med Note.
- S. 16, L. 15. Blinner, læs: Blumer.
- » », » 24. Lord Ellenborough udtraadte i Maj 1858 af Ministeriet Derby paa Grund af en stærkt kritiseret Depeche, han havde skrevet til den indiske Generalguvernør Lord Canning. Sagen fremkaldte en hidsig Debat i Underhuset, hvor Oppositionen vilde gøre Kabinetet som Helhed ansvarligt for Depechen. Sml. The Political History of England XII, 1907, 167.
- » », » 26. Diciplin, læs: Disciplin.
- S. 17, L. 1—3. I »Preussische Zeitung« 5/1 1859 (Nr. 5) findes den her omhandlede Artikel om Aabningen af den holstenske Stænderforsamling, dateret: Berlin 4/1. Den er i Udklip vedlagt Depeche fra den danske Gesandt i Berlin til Kbh. Nr. 2 af 5/1 1859. (R. A.). Depeche Nr. 3 af 8/1 beretter om Artiklens Virkninger i den tyske Presse, og Depeche Nr. 4 af 11/1 udtaler, at den preussiske Udenrigsminister fralægger sig enhver Viden om Artikelens Tilblivelse.
- » », » 9. venter, læs: vente.
- » », » 28—32. Levetzov's Forespørgsel: Intet er fundet til Oplysning herom.
- » », » 30. Statsraad, Vægtsagen, læs: Statsraad. Vægtsagen.
- » », » 30. Vægtsagen: Antagelig den i Noten til S. 10, L. 3 f. omtalte Sag.
- » », » 34. den 11. Fbr.: 200-Aarsdagen for Stormen paa København 11/2 1659.
- S. 18, L. 4. Der sigtes til Spændingen mellem Østrig og Frankrig-Sardinien.
- » », » 18—21. Talen er aabenbart om Lord Malmesbury's Depeche til Elliot af 12/1 1859, trykt i »Denmark and Germany« 1858, 3 (Nr. 6).
- » », » 23. den unge Augustenborgers Démarche: Prins Frederik af Augustenborg nedlagde 15/1 1859 Protest mod den danske Arvefølgelov af 31/7 1853. Jvf. Th. II, 1026; N. N. II, 889.
- » », » 25. Suum cuique: Pseudonym for Forfatteren John Aschlund. Det ses ikke, til hvilke Artikler der sigtes.
- » », » 33. i Paris: Tilføjelse [TA].
- S. 19, L. 2. Cirkulærdep. 6/1: Se S. 16, L. 7 f.
- » », » 11. Crowes, læs: Crowe's.
- » », » 11. Paastanden om britisk Generalkonsul i Christiania Sir John Rice Crowe's Mission i Danmark for at undersøge Forholdene i Slesvig stammede ifølge »Fædrelandet« fra norske Blade, bl. a. »Morgenbladet af 13/11 1858. Se »Fædrelandet« 18/11 1858 (Nr. 269) og 15/12 s. A. (Nr. 292).
- » », » 13—15. Ved kgl. Resolution af 17/2 1859 bemyndigedes Finansministeriet til at opsigte Restbeløbet af det 1849 med Huset Hambro & Søn afsluttede 5 pCt.s Laan. Sml. C. St. A. Bille: Tyve Aars Journalistik II, 1876, 447—49.
- » », » 33 f. Comitebetænkningen: N. N. II, 310 ff.
- S. 20, L. 4. slutter, læs: sluttes.
- » », » 33. urolig, læs: urolig af Frygt.
- S. 21, L. 26. den augustenborgske Protest: Jvf. S. 18, L. 23 med Note.
- S. 22, L. 11. Ved Nytaarskuren i Tuillierierne 1859 beklagede Kejser Napoleon overfor den østrigske Gesandt Baron Hübner, at Forholdet mellem de to Regeringer ikke var saa godt som forhen.

- S. 22, L. 12. 4/2 1859 udsendte den franske Publicist og Politiker Alfred Vicomte de la Guéronnière en Brochure: »L'Empereur Napoléon et l'Italie«. Den var inspireret af Kejseren og vakte megen Opsigt. Se Stern VIII, 306; »Fædrelandet« 7/2 1859 (Nr. 31).
- » » » 12. Den britiske Minister i Paris Lord Cowley sendtes i Begyndelsen af 1859 til Wien for at virke for Fredens Bevarelse.
- » » » 22. DHf.: Dirckinck Holmfeld.
- S. 23, L. 10. vise, læs: reise.
- » » » 12—15. Sir Samuel Morton Peto indgav i Febr. 1859 et Andragende til den danske Regering om Koncession paa Anlæg af Banen Aarhus—Viborg—Venøbugt ell. Hølstebro med Sidebane til Randers. Efter Forhandlinger med de af Regeringen udnævnte Delegerede udfærdigedes Koncessionen 21/10 1859. Jvf. Køfoed 53 og Dagb. S. 30, L. 8—12; 59, L. 20 f.; 61, L. 8—10, 17 f.; 170, L. 19—24.
- » » » 14. angaar. Betingelserne, læs: angaar: Betingelserne.
- » » » 20 ff. Krieger har aabenbart her opnoteret Emner, der til forskellige Tidspunkter er blevet drøftet i hans Samtaler med Fru Heiberg. Om Forholdet mellem Fru Heiberg og Ægteparret Hall, efter at hun 16/10 1857 havde indsendt sin Ansøgning om Afsked fra det kgl. Teater, kan henvises til hendes »Et Liv gjenoplevet i Erindringen« IV, 1892, 72 ff. Sml. Dagb. I. S. 241, L. 32 ff.
- S. 24, L. 4. Bornemann — (Vipstjerten), læs: Bornemann (Vipstjerten) —.
- » » » 6. han: Hall.
- » » » 11 ff. Jvf. S. 11, L. 11—20.
- » » » 23. senere, læs: seneste.
- » » » 25. mere: Tilføjelse [MA].
- » » » 25. Fru: Tilføjelse [TA].
- » » » 28 f. det suhrske Legat: »I sit Testamente havde Theodor Suhr indsat endel af sine Venner til at nyde et aarligt Legat; mellem disse vare ogsaa Heiberg og jeg«. Johanne Louise Heiberg: »Et Liv gjenoplevet i Erindringer« IV, 121—22. Jvf. »Geheime-raadinde Andræs polit. Dagbøger« III, 76, 248 f.
- S. 29, L. 3. 16/6, læs: 16/3.
- » » » 10. Notabelprojectet: Jvf. I. S. 68, L. 35 med Note.
- » » » 25—27. Jvf. S. 23, L. 12—15 med Note.
- » » » 26. Antagelse, læs: Antagelsen.
- » » » 28. W. C. E. Sponneck: Den holsteenske Ständerforsamling og Forfatningssagen, Kbh. 1859. Sml. Th. II, 682 f.; N. N. II, 318.
- » » » 30. Hjorth, læs: Hjort.
- S. 30, L. 5. En Indbydelse til et Jærnbanelmøde i Aarhus, 15/4 1859, dateret: »i Marts 1859« og underskrevet bl. a. af A. F. Tscherning, M. Drowsen og G. H. Winther, tryktes 9/4 i »Dagbladet« (Nr. 84). Om Mødets nærmere Forløb se »Aarhuus Stifts-Tidende« 15/4 (Nr. 90) samt »Fædrelandet« 16/4 (Nr. 90). Det vedtoges ved en Deputation at tilstille Indenrigsministeren et Andragende om Opgivelse af Tværbanen mellem Viborg og Venøbugten, Gennemførelse af en Længdebane og en fynsk Bane.
- » » » 8—12. I Departementstid. 16/4 1859 (Nr. 20), 265 ff. aftryktes i en Efterretning fra Indenrigsministeriet den Sir Samuel Morton Peto givne Koncession (jvf. Noten til S. 23, L. 12—15) og Betingelserne derfor, bl. a. at Regeringen 25 Aar efter Banens Aabning skulde have Ret til at fordre sig Banen overdraget mod

kontant Udbetaling af en Sum, lig 25 Gange Beløbet af den gennemsnitlige aarlige Nettoindtægt for de sidst forløbne 5 Aar.

- S. 30, L. 13—21. Sml. S. 20, L. 17—19.
- » , » 24. Provisoriet: Sml. S. 20, L. 33 ff.
  - » , » 25—27. Referat—Holstenerne: Dette Stykke sættes i skarp Parentes, da det er tilføjet af Udgiverne.
- S. 31, L. 2. med, læs: mod.
- » , » 4. (Af—Hall): Tilføjelse øverst paa Siden [A].
  - » , » 6. »utomordentlig, læs: »utomordentlig«.
- S. 32, L. 14. D. G. Monrad og C. E. Fenger indtraadte 6/5 1859 i Ministeriet, henholdsvis som Kirke- og Undervisnings- og som Finansminister. Krieger overtog samtidig, idet han afgav Finansministeriet, Indenrigsministeriet fra Unsgaard.
- » , » 19—21. og — Nødvendigheder: Tilføjelse [B?].
  - » , » 28—30. (Hall — Noget): Tilføjelse [B].
  - » , » 32 f. Beslutningen af 28. April: Th. II, 678 f.
  - » , » 35. Novbr. 59: Tilføjelse [TA].
- S. 33, L. 11 f. Hall blev 6/5 1859 definitivt udnævnt til Udenrigsminister efter fra 10/7 1858 at have beklædt Posten ad interim; han overgav samtidig Kirke- og Undervisningsministeriet til Monrad.
- » , » 14 f. Det — mildnedes: Tilføjelse gjort senere end Stykket L. 15—19: (Det — Løfte).
  - » , » 15—19. (Det — Løfte): Tilføjelse.
  - » , » 28—30. 22/6 1859 undertegnedes af den danske Udenrigsminister og en Repræsentant for den dominikanske Republik, F. de Castro, en Protokol angaaende nogle af Dominikanerne beslaglagte danske Handelsskibe. Se Departementstid. 16/7 1859 (Nr. 33), hvor Protokollen er trykt med en Redegørelse for Sagens Forhistorie. Jvf. »Fædrelandet« 23/6 og 18/7 1859 (Nr. 142 og 163) og 3/12 1860 (Nr. 283) samt Dagb. S. 36, L. 10—13.
  - » , » 30. mener Hall: Tilføjelse [B].
  - » , » 31—34. Jvf. S. 36, L. 6—9.
  - » , » 32. Udenrigsminister Halls Ordre til den danske Gesandt i St. Petersborg Baron Plessen af 20/4 1859 (Nr. 7) (R. A.), var foranlediget af Gorčakovs Ordre af 16/3 (jvf. S. 29, L. 3) og søgte Ruslands Støtte over for de tyske Stormagter for at hidføre en fredelig og paa Lovens Grund hvilende Løsning af Spørgsmaalet om Holstens forfatningsmæssige Stilling.
  - » , » 33. G, have, læs: G. have.
  - » , » 36. den ægyptiske Prindses Besøg: Prins Mehemet Ali's Besøg ved det danske Hof. Se N. N. II, 336.
- S. 34, L. 10—24. Sml. med det følgende Halls Fremstilling (1875), som den gengives i »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« III, 162 ff.
- » , » 16. stramme, læs: strammere.
  - » , » 21. de Tscherningske Prindseideer: Det er ikke fundet, hvortil der her sigtes.
  - » , » 25. Indførselen L. 10—24 staar paa en Rectoside (pag. 117); samme Blads Versoside indeholder nogle her udeladte Optegnelser under 17/5; det er det følgende Blad, som er bortskaaret.
  - » , » 28. »Neutralitetsakter til de fremmede Kabinetter« føres ned til L. 29, efter DEN 19.—20. MAI.

- S. 34, L. 28. I Circulærdepecher af 19/5, 20/5 og 3/6 1859 til de forskellige danske Gesandtskaber gaves der Meddelelse om Danmarks Neutralitet under den forestaaende Krig mellem Østrig og Italien. Dette Aktstykke meddeltes ikke Offentligheden, men forelagdes efter Krigens Slutning Rigsraadets Medlemmer. Se »Meddelelser til Rigsraadet ang. Monarkiets polit. Stilling under den italienske Krig« (uden Trykkaar).
- » » » 30. meget, læs: noget.
- S. 35, L. 9. Officerer: Je, læs: Officerer. Og see det lød: Je.
- » » » 9 f. Je garderai la neutralité, rettet fra en ulæselig Ordforbindelse [A].
- » » » 18. Christensen: H. C. Christensen, det kgl. Teaters Direktør.
- » » » 20 f. Om Monrads Forsøg paa at faa Fru Heiberg (der boede i Søkvæsthuset) til at vende tilbage til Teatret, se »Et Liv gjenoplevet i Erindringen« IV, 134 ff.
- S. 36, L. 4 f. Tilføjelse [B] øverst paa Siden med 10. Juni.
- » » » 6—9. Sml. S. 33, L. 31—34.
- » » » 10—13. Jvf. S. 33, L. 28—30 med Note.
- » » » 16. meldte, læs: melder.
- » » » 17. Det 10de Armeecorps: i den tyske Forbundshær. Heri indgik det holsten-lauenborgske Kontingent.
- » » » 18. stillet, læs: stillede.
- » » » 23 f. Jvf. I, S. 214, L. 22—S. 215, L. 10.
- » » » 23—36. Om Ministeriets Plan om en Ændring af Fællesforfatningen i Forstaaelse md Preussen se Th. II, 685 f.; Koht 57 ff. Jvf. S. 39, L. 9 ff.; S. 49, L. 1 ff.; S. 131, L. 29—35. Sml. ogsaa S. 156, L. 9 med Note.
- S. 38, L. 4—7. »Dagbladets« Holdning belyses ved de i C. St. A. Bille: Tyve Aars Journalistik II, 1876, 524—39 optrykte Artikler.
- » » » 8—10. »Kom — Skatteudskrivning«: Tilføjelse [B].
- » » » 9. de, læs: De.
- » » » 13. Itzehoe, læs: Itzeho.
- » » » 21 f. Stændernes Indkaldelse: De holstenske Stænder indkaldtes til en overordentlig Samling 25/7 1859 i Anledning af den italienske Krig, men efter Villafrancafreden 11/7 s. A. ophævedes Indkaldelsen.
- » » » 23. Augustin, læs: Augustus.
- » » » 29. for, læs: hos.
- S. 39, L. 9 ff. Jvf. S. 36, L. 23—36 med Note; S. 49, L. 1 ff.
- S. 41, L. 20. Jvf. S. 40, L. 16.
- S. 42, L. 20. bifalde, rettet fra et ulæseligt Ord [A].
- S. 43, L. 8. Arme-, læs: Armee-.
- » » » 12. b (Hærudsondringen), læs: a (Hærudsondringen).
- » » » 12. a, rettet fra: b.
- » » » 27. v. d. M.: v. d. Maase.
- S. 49, L. 1—16. Jvf. S. 36, L. 23—36 med Note; S. 39, L. 9 ff.
- » » » 2. et Brev, læs: ¹) et Brev.
- » » » 2 f. et Memorandum, læs: ²) et Memorandum.
- » » » 5. 1853, læs: 1859.
- » » » 17. DEN 24. AUGUST, læs: DEN 30. AUGUST [Krieger har dog ingen saadan Datoangivelse ud over den L. 18 givne].
- » » » 18. (30.): Tilføjelse [A].

- S 50, L. 13—15. Sml. I, S. 326, L. 19—28; II, S. 12, L. 30—34; S. 33, L. 35 — S. 34, L. 28.
- » », » 34 f. Tilføjelse [B].
- S. 51, L. 6. østindisk, læs: ostindisk.
- » », » 6. den ostindisk—vestindiske Hansen: Peder Hansen, Guvernør i Dansk-Ostindien, senere i Dansk-Vestindien.
- » », » 11. DEN 6. SEPTEMBER læs: SEPTEMBER [Krieger har dog ingen Maanedsangivelse ud over den i de følgende Datoer givne].
- » », » 13—15. Kongens Budskab til Rigsraadet : den trykte »Meddelelse til Rigsraadet om Forhandlingerne med det Tydske Forbund angaaende den Holsteen-Lauenborgske Forfatningssag«. Hermed fulgte en trykt Samling »Actstykker ang. Hertugdømmerne Holsteen og Lauenborgs Forfatningsforhold« (3. Saml., 26. Marts—23. Dec. 1858) og en Samling haandskrevne Bilag, til hvilke der var henvist i Meddelelsens Margen. Det er disse Bilag, Krieger henviser til. Bilag 1 er en Betænkning fra den danske Gesandt i Frankfurt Bernhard Bülow af 8/3 1858 om den senere (26/3 s. A.) af den danske Regering i Frankfurt afgivne Erklæring. Dette Bilag findes i Kriegers Privatarkiv (R. A.) Bilag 2 var Lord Malmesbury's Instruks for de engelske Agenter i Wien og Berlin af 30/3 1858; dette Bilag findes ikke i Kriegers Arkiv.
- (I det i Kriegers Privatarkiv liggende Eksemplar af Meddelelsen til Rigsraadet er indført Datoerne for Bilagenes Udstedelse).
- » », » 22. Slutningsactens Art. 56: Jvf. I, S. 251, L. 26 med Note.
- » », » 26. Se Noten til L. 13—15. Bilag 3 var en Instruks af 4/4 1858 fra den preussiske Udenrigsminister v. Manteuffel til den preussiske Legationsraad v. Flemming i Wien. Bilag 4 var en Instruks af 11/4 1858 fra den østrigske Udenrigsminister v. Buol til den østrigske Gesandt i Berlin v. Koller. Begge disse Bilag er bevaret i Kopi i Kriegers Privatarkiv (R. A.)
- » », » 26. Pat. 23. Septbr. 1859: Det kgl. Patent af 23/9 1859 er trykt Actstykker, 4. Saml. (Jan. 1862), 2—3.
- S. 52, L. 1. Procentforholdets Opstilling, rettet fra: Procentforholdet [A].
- » », » 4. Se Noterne til L. 13—15 og 26. Bilag 5 var en engelsk Henstilling af 28/4 1858, der opfordrede saavel Danmark som det tyske Forbund til Maadehold, og et engelsk Forslag af 7/5 s. A. til den franske Regering om at forene sig med England for at bevæge den danske Regering til at gøre alle de Indrømmelser, som lod sig forene med dens Sikkerhed. Dette Bilag er ikke opbevaret i Kriegers Privatarkiv.
- » », » 4. Bkg. 25. Septbr. 1859: om »de Bidrag, der skulle ydes af Hertugdømmet Holsten til Dækning af Monarkiets fælles Udgifter i Finantsperioden fra 1ste April 1860 til 31. Marts 1862«. Departementstid. 1859, 622 f.
- » », » 6. Bkg. 24. Sptbr. 59 : den af Finansministeriet 24/9 1859 udfærdigede »Bekanntmachung wegen Allerhöchst veränderter budgetmäßigen Postirung und Berechnung verschiedener, die in dem Herzogthume Holstein belegen Domainen betreffender Einnahmen und Ausgaben s. w. d. a.« (Departementstid 1859, 619 ff).

- S. 53, L. 5. Pat. 23/9: Jvf. S. 51, L. 26 med Note.
- » » » 26 ff. Om Rigsraadssamlingen 26/9—24/11 1859 se N. N. II, 323 ff; Th. II, 688 ff; Tormod Jørgensen: Anthon Frederik Tscerning, 1938, 295 ff.
  - » » » 31—S. 54, L. 26. Dette Stykke staar i Originalen mellem 30/9 og 5/10, men har ingen Datooverskrift.
- S. 55, L. 18. være, læs: blive.
- » » » 21. Se Fru Heibergs »Et Liv, gjenoplevet i Erindringer IV, 150 f.
- S. 56, L. 6—17. Se N. N. II, 342; C. St. A. Bille: Tyve Aars Journalistik II, 1876, 576; sml. Dagb. S. 59, L. 36; S. 61, L. 11 f.; S. 64, L. 15—23, 27—29; S. 65, L. 5—13; S. 69, L. 10—20, 30—34; S. 71, L. 11—14; S. 74, L. 11—19; S. 84—86; S. 155, L. 17.
- » » » 10 og 14 f. Jørgensen: Fejl for Johansen, jvf. S. 85, L. 35.
  - » » » 23 f. meest af Alle, næst Kongen, læs: meest af Kongen, næst Alle [!].
- S. 58, L. 28. Hidtilværende Generaldecisor og Departementschef under Ministeriet for Holsten og Lauenborg G. Grothusen forflyttedes 7/11 1859 til Stillingen som Amtmand i Travendal, Reinfeld og Rethwisch Amter. Jvf. Departementstid. 1859, 768.
- » » » 29 f. sin Broder i Lauenborg: Grev A. F. A. Moltke, Amtmand i Lauenborg.
  - » » » 31. traitabel, læs: tractabel.
- S. 59, L. 6. 10, Octbr., læs: 10. Octbr..
- » » » 14 f. Det kgl. Teater opførte 19/10 1859 »Bagtalelsens Skole« uden Abonnement. Fru Heiberg spillede Hovedrollen.
  - » » » 20 f. Om Forhandlingerne med Sir M. Peto se Noten til S. 23, L. 12—15, og Dagb. S. 61, L. 8—10, 17—18.
  - » » » 22. Kallebodstrandsagen: 26/9 1856 og 31/3 1857 indsendte Grosrerer A. W. Andersen Andragender til Kongen om Koncession for et Aktieselskab til Anlæg af et Haavnebassin i Kalvebodstrand og Tilvejebringelse af et Skibsløb fra Køge Bugt gennem Kalvebodstrand til Havnen. En 17/10 1857 sammentraadt Kommission afgav Betænkning 31/7 1858. — 21/10 1859 fik A. Koncessionen; men det lykkedes ham ikke at realisere Forslaget. »Dagbladet« 21/1 1859 (Nr. 17); Departementstid. 1859, 722 ff.; G. L. Grove: Kjøbenhavns Havn, 1908, 58 ff.; »Ingeniøren«, 1918, 131.
- S. 60, L. 16. var, læs: er.
- S. 61, L. 16. Sml. Noten til S. 59, L. 22.
- » » » 17 f. Se Noten til S. 23, L. 12—15.
  - » » » 25. Arveprindsen at: Tilføjelse [TA?].
- S. 62, L. 23. hans: Berlings. Denne frattraadte 30/12 alle sine Hofstillinger, deriblandt Embedet som Generalintendant for Civilisten. Sml. S. 116, L. 33 f.
- » » » 32. Scheel, læs: Scheele.
- S. 63, L. 22—24. Ved 2. Behandling i Rigsraadet 24/10 1859 af Lov om Indfødsret til forskellige Udlændinge afgaves kun 40 Stemmer for (ingen imod), og Sagen maatte derfor udsættes til næste Møde. Rigsraadstid. 1859, Sp. 684 ff.
- S. 64, L. 15—23. Jvf. N. N. II, 342. Sml. Dagb. S. 56, L. 17 med Note.
- S. 65, L. 14. Nebel, læs: Uebel.
- » » » 15. Pat. 23. Sptbr.: Jvf. S. 51, L. 26 med Note; S. 53, L. 4 ff.

- S. 65, L. 19—23. Jvf. Tormod Jørgensen: Anthon Frederik Tscherning, 1938, 297 ff.
- S. 66, L. 18—30. Jvf. N. N. II, 327 f. og Noten til S. 65, L. 19—23.
 » , » 31. Meddelelse, læs: Meddelelsen.
- S. 67, L. 10—12. Jvf. Svenskt biograf. Lexikon I, 640 og »Fædrelandet« 9/11 1859 (Nr. 261).
 » , » 15—19. Det her anførte synes at bygge paa B. v. Schinkel (Bergman): Minnen VII, 1855, 328 f. I Følge Schinkel meddelte Grev Wetterstedt dog ikke Kronprins Karl Johan den omtalte Depeche før Fredens Ratifikation.
- S. 68, L. 6. Indenrigsm., læs: I. M. f. K..
 » , » 6. I. M. f. K.: Indenrigsminister for Kongeriget.
 » , » 7. mig tilsagte, læs: mig all. tilsagte.
 » , » 13 f. Den af B. Bülow 2/11 1859 i Frankfurt meddelte danske Note er trykt i Actstykker, 4. Saml. (Jan. 1862), 3—8. Jvf. Th. II, 704 f.
- S. 69, L. 29. 4/11 1859 opførtes Goldonis Lystspil »Tilfældet har Ret« med Fru Heiberg som Mlle Hanna. Jvf. Aumont-Collin V, 2, 1899, 331 f.
- S. 71, L. 17—20. Jvf. Rigsraadstid. 1859, Sp. 942.
 » , » 25. Candidater: til Embedet som Overhofmarskal.
 » , » 26. Paris Kiel, læs: Paris, Kiel.
 » , » 26. Moltke: Grev Ehrenreich Moltke, som efter at have været Gesandt i Stockholm og Paris i 1856 tog Ophold i Kiel. Se Biografisk Lexikon XI, 1897, 410 f.
 » , » 28. (efter — Carlsen): Tilføjelse [TA].
- S. 74, L. 9 f. Jvf. S. 96, L. 30.
 » , » 29. Schillerfestens: 10/11 1859 fejredes Hundredearsdagen for Friedrich Schillers Fødsel.
 » , » 31—S. 75, L. 8. Jvf. Dahl II, 123—63, 425—29.
- S. 75, L. 7. gjensidige: Tilføjelse [TA].
 » , » 20. holstensk Provindsraad, rettet fra: Holsteen [TA].
- S. 76, L. 7. det thomsenske Udvalg: Raadmand i Oldensworth A. Th. Thomsen, Repræsentant for Slesvig, bestred Rigsraadets Competence og forlod som Protest dets Forhandlinger. 16/11 1859 foreslog Madvig som Rigsraadets Præsident at rette et Andragende til Kongen om Thomsens Udelukkelse af Rigsraadet. Om de herom førte Forhandlinger se Tormod Jørgensen: Anthon Frederik Tscherning, 1938, 299 f.; N. N. II, 328 f.; Th. II, 701.
 » , » 21. følge mig i alle, rettet fra en ulæselig Ordforbindelse [A].
 » , » 28. til mig: Tilføjelse [TA].
- S. 77, L. 23. Prindsen: Prins Frederik af Noer.
- S. 78, L. 23. Jvf. S. 97, L. 3.
 » , » 28. meddeler, læs: meddelte.
- S. 79, L. 1—9. Sml. S. 76, L. 7 med Note.
 » , » 7. frustrerende Minoritet: Jvf. N. N. II, 328 f.
 » , » 8. siger, læs: (siger).
 » , » 10. (Kl. 1^{1/2}): Tilføjelse [TA].
 » , » 31. indgive Petition derom, rettet fra: samtykke deri [A].
 » , » 31 f. det vil den gjøre, rettet fra: dertil er den villig [A].
- S. 80, L. 7. Jeg — Ministeriet: Tilføjelse [TA].

- S. 80, L. 11. at de havde netop: Tilføjelse [TA].
 » , » 12. Hensigt, rettet fra: Begrundelse [?] [TA].
 » , » 29 f. der bød Scheele, som fulgtes med ham, ind: Tilføjelse [TA].
- S. 81, L. 3. det forlader man aldrig: Tilføjelse [TA].
 » , » 8. Af C. Reitzel: Fortegnelse over danske Kunstneres Arbejder paa Charlottenborg, 1883, 625 ses, at Professor J. N. Madvig ejede et Billede af P. C. Skovgaard: Skovparti, Formiddag i Juni Maaned, Motiv fra Jægersborg Dyrehave, udstillet i 1860. Det har ikke kunnet oplyses, hvorledes Billedet kom i M.s Eje.
 » , » 12 f. Noten 2. Novbr.: Th. II, 704 f.
 » , » 24. Platou, læs: Platen.
 » , » 24. 11. Novbr.) Preussen, læs: 11. Novbr.) Preussen.
 » , » 24. Det drejer sig øjensynligt om Referat af et Brev fra Scheele af 11/11 1859.
 » , » 35. Flenborg, læs: Flensborg.
- S. 83, L. 9. Mødet i Breslau mellem Kejser Alexander II og Prinsregenten af Preussen fandt Sted 23/10 1859. Jvf. »Dagbladet« 26/10 1859 (Nr. 249).
 » , » 9. 24. Octbr., læs: 24. Octbr.
 n: [p: Nov. 5. ny Stil?].
 » , » 9. Om Gorčakovs Note til Ungern-Sternberg af 24/10 1859 se Th. II, 704.
- S. 84, L. 1—12. Ang. dette Reskripts Tilblivelse se S. 98, L. 15—17.
 » , » 12. Fr. N., læs: Fr. R.
 » , » 19. d, 22. N., læs: d. 22. N.
- S. 85, L. 6. S. L., læs: L. S..
- S. 86, L. 1. den, læs: en.
 » , » 2. Telegraphdirectionen, læs: Telegraphdirecteuren.
 » , » 2. Telegraphdirecteuren, rettet fra: Telegraphstationen [TA].
 » , » 2. indsendte, læs: indsendt.
 » , » 34. snart — snart, rettet fra: og [TA].
 » , » 36. vil maaskee ikke heller: Tilføjelse [TA].
- S. 87, L. 16. Oberstleutnant, læs: Oberstlieutt..
- S. 88, L. 11 f. den efter en systematisk Opposition tørstende: Tilføjelse [TA].
 » , » 33. nødig, læs: saare nødig.
- S. 89, L. 16. endog: Tilføjelse [TA].
 » , » 17. finder han, rettet fra: har [TA].
 » , » 19. si tacuisses: Sml. Th II, 682. Jvf. Note til S. 29, L. 28.
- S. 90, L. 8—10. Der sigtes formodentlig til følgende Erklæring, der er trykt i »Berl. Tid.« 25/11 1859 (Nr. 275): »I Anledning af de Rygter, der som sædvanlig ere satte i Bevægelse paa Grund af Geheimeraad *Scheeles* Nærværelse ved Jagten paa Jægerspriis, ere vi bemyndigede til at oplyse, at Geheimeraad *Scheele* ikke har villet modtage Overhofmarskalposten, samt at han er udenfor al Deeltagelse i Øieblikkets politiske Forhold.«
 » , » 26. holde for her, læs: holde her.
 » , » 27. (d. 17. Novbr.): Tilføjelse [TA].
 » , » 29. Ved Opførelsen af Henrik Hertz's Lystspil »Den Yngste« 29/11 1859 medvirkede Fru Heiberg som Fiorella. Jvf. Aumont-Collin V, 2, 1899, 441.
 » , » 30 f. Citatet er fra »Den Yngste«, 1. Akt, 7. Scene. Se Henrik Hertz: Udvalgte dramatiske Værker VII, 1897, 180.

- S. 90, L. 32. tidlig: Tilføjelse [TA].
 » » » 34 f. idag, Mandag, rettet fra udraderet [A?].
- S. 91, L. 1. med Flensborg—Borgen: som Departementschefer for Indenrigsministeriets 1. og 2. Departement.
 » » » 6. i Fbg: i Frederiksborg, i Rottwitzs Sted.
 » » » 7. Vist, læs: Vist.
- S. 93, L. 10 f. idet — Oppermann: Tilføjelse [B?].
 » » » 12. til Høire: Tilføjelse [TA].
 » » » 15. Konge, læs: Kongen.
 » » » 15. Ministerier, læs: Ministerierne.
 » » » 33. Borgmester, læs: Borgemester.
 » » » 33. den tilkaldte Borgemester fra Hørsens: J. C. Jessen.
- S. 95, L. 33. Søquæsthuset: her boede Heibergs.
- S. 96, L. 6 f. Men — noget: Tilføjelse [A].
 » » » 9—16. D. G. Monrad tilbragte med sin Familie Vinteren 1859—60 i Frankrig, til han 14/2 1860 telegrafisk hjemkaldtes i Anledning af Ministeriet Rottwitzs Afgang. Efter at han 24/2 1860 var udnævnt til Kirke- og Undervisningsminister, rejste han atter til Frankrig for at hente Familien hjem. Se S. 135, L. 11—15; S. 144, L. 1—3; S. 160, L. 16; S. 164, L. 8—25; S. 169, L. 4 f.
- S. 97, L. 4 f. Reskriptet om Berling: Se S. 84, L. 1—12.
- S. 98, L. 8. ham:, læs ham;
 » » » 11. Tilbudet indlod, læs: Tilbudet, indlod.
 » » » 15—17. Jvf. S. 84, L. 1—12.
 » » » 24 f. i Længden: Tilføjelse [MB].
 » » » 36 f. Noten 20. Fbr. 1857: »den antiskandinaviske Note«, se I, S. 198, L. 34—S. 199, L. 2 med Note.
- S. 99, L. 5 f. Finansministerens — o. s. v.: Tilføjelse [A].
 » » » 13. skulde, rettet fra udraderet: holdt [A].
 » » » 13 f. efter — holdt: Tilføjelse [TA].
 » » » 16. idag, rettet fra: igaar [?] [B].
 » » » 25. Slots-: Tilføjelse [TA].
- S. 100, L. 1. halvt om halvt, rettet fra: alt [A].
 » » » 24. »Grevinden og hendes Sødskendebarn«, Vaudeville af Erik Bøgh, bearbejdet efter Theaulons: »La comtesse du tonneau«.
 » » » 28. Petersen: Lauritz Wilhelm Petersen, Lærer hos Prins Christian.
- S. 102, L. 9. en Samtale med, læs: [en Samtale] med.
 » » » 22. Torsdags, rettet fra ulæseligt Ord [A].
- S. 103, L. 3. ham at kjende, læs: ham, at kjende.
 » » » 8. Dotésac, læs: D[otézac].
 » » » 11. Indsigelser; udentvivil, læs: Indsigelser. Udentvivil.
 » » » 37—S. 104, L. 3. Der hentydes sandsynligvis til Madvigs mundtlige Udtalelser mod Ministeriet, som Krieger i det følgende ofte omtaler. Noget skriftligt herom har Madvig næppe publiceret, før han 31/1 1860 under Navn udsendte Flyveskriftet: »Ministeriet af 2. December, betragtet fra Monarchiets Standpunkt« (se S. 132, L. 27). Se J. N. Madvigs »Livserindringer«, 1887, 218; »Gcheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« III, 107.
- S. 104, L. 22. (O.Prs.): Overpræsidenten.
 » » » 30. Petersens: Jvf. S. 100, L. 28 med Note.
 » » » 33. Tale i Svendborg: N. N. II, 348 f.

- S. 105, L. 3. En Tillidsadresse til det afgaaede Ministerium, underskrevet af 58 Rigsdagsmænd, overraktes Hall 11/12 1859. Se bl. a. C. St. A. Bille: Tyve Aars Journalistik II, 1876, 613—17; Høgsbro I, 33, 34, 283.
- » » » 13—17. Sml. Madvigs »Livserindringer«, 1887, 210, hvor Madvigs Henvendelse ved en Erindringsforskydning henlægges til Dagen for Frederiksborgslottets Brand, d. 17. Dec.
- » » » 18 f. syntes at blive, rettet fra: blev [MB].
- » » » 22. havde havt, læs: [havde] havt.
- » » » 33 f. Jvf. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« III, 99.
- S. 106, L. 19—30. Talen er om det saakaldte »Svogerbrev« fra Blixen til Prins Christian af 11/12 1859, se N. N. II, 353. Sml. S. 117, L. 9—14; S. 118, L. 11 f.; S. 123, L. 10—16; S. 124, L. 32—S. 125, L. 2; S. 129, L. 26—29; S. 134, L. 35 f.
- » » » 20 f. Udenrigsminister-: Tilføjelse [TA].
- » » » 37—S. 107, L. 3. Sml. I, S. 246, L. 20 med Note og I, S. 238, L. 11—31 med Note.
- S. 107, L. 36. Halls sidste magne Note: af 19/11 1859, jvf. S. 83, L. 17—22.
- S. 108, L. 12. Phønix-Rigsdagsmøderne: Der sigtes øjensynligt til nogle private Rigsdagsmøder. Naar disse fandt Sted, har ikke kunnet oplyses. Jvf. S. 90, L. 20.
- » » » 36. Bl. eller Dd.: Bluhme eller David.
- S. 109, L. 1 f. iforgaars, rettet fra udraderet Ord [A?].
- » » » 33. permanent, læs: permanent.
- S. 110, L. 18. M., rettet fra: han [A].
- » » » 21. Tirsdag, læs: Tirsdags.
- » » » 29. Rbg.: Regenburg.
- S. 111, L. 30—32. Sml. S. 103, L. 37—S. 104, L. 3.
- S. 112, L. 15. I. H.: I Henseende.
- » » » 24. pønste, læs: pønser.
- » » » 32. Statholderen, læs: Statholderne.
- » » » 32 f. Venezien, læs: Venetien.
- S. 113, L. 20. Dirckink, læs: Dirckinck.
- » » » 26. 40,000 Rdlrs Laan: vel til Fordel for Arveprins Ferdinand. Sml. S. 100, L. 4 f.
- » » » 33. stor, læs: dem.
- » » » 34. Dommere: Læsningen er usikker.
- S. 115, L. 26 f. Tvangsloven: Loven om tvungen Afløsning af Fæsteforholdet.
- » » » 30 f. A. Thornam's Lystspiel »En ministeriel Embedsmand« opførtes i Sæsonen 1859—60 4 Gange: 5/12 1859, 16/2, 3/3 og 13/3 1860. Jvf. Aumont-Collin: V, 2, 1899, 84 f.
- S. 116, L. 2 f. Rector magnificus Nov. 1859—Nov. 1860 var Professor F. C. Bornemann.
- » » » 17. Wieses, læs: Wiehes.
- » » » 17. Wiehes: Der menes Skuespiller Vilhelm Wiehe, der i nogle Aar havde Engagement paa Christiania Teater.
- » » » 21. Clausens Anbefaling: I »Berl. Tid.« 22/12 1859 (Nr. 298) fandtes et Indlæg af Professor H. N. Clausen: »Skal Frederiksborg virkelig blive henliggende som Ruin?« Indlægget rettede sig mod Artikler i »Fædrelandet« og »Dagbladet« af 19/12 og 20/12, der kraftigt tog Ordet mod en Restauration af Slottet. Sml. H. N. Clausen: Optegnelser om mit Levned og min Tids Historie, 1877, 456 ff.; Stemann III, 1929, 86.

- S. 117, L. 9—14. Sml. S. 106, L. 19—30 med Note.
 » » » 18. (Petersen): Sml. Noten til S. 100, L. 28.
- S. 123, L. 2. Tilsigelse, læs: Tilsigelsen.
 » » » 5. I Originalen stod oprindeligt yderligere to Linier; men der er senere raderet i dem, saa de er ulæselige. [A].
 » » » 10—16. Se S. 106, L. 19—30 med Note.
 » » » 23 f. Andræ, læs: Andræ's.
 » » » 25. Folkethingsmand, læs: Folkethingsformand.
- S. 124, L. 1. Knudtzon, læs: Knutzon.
 » » » 17 f. 22/12 1859 var udkommet en anonym Brochure: »Le Pape et le Congrès«, om hvilken man snart vidste, at den var skrevet paa Kejsereens Forlangende af Vicomte de la Guéronnière. Walewskis Afsked som fransk Udenrigsminister 4/1 publiceredes i »Fædrelandet« 5/1 1859 (Nr. 4) i telegrafisk Meddelelse efter »Le Moniteur« af s. D. Jvf. »Histoire de France contemporaine« VII, 1921, 14.
 » » » 27. Usedorn, læs: Usedom.
- S. 125, L. 12. I Zürichfreden 10/11 1859 mellem Frankrig og Østrig henskødes den endelige Ordning af Italiens Forhold til en kommende Kongres, men denne traadte bl. a. paa Grund af Pavens Modstand ikke sammen.
 » » » 18—32. Om den nævnte Komité, hvis Formand var Overkammerherre Grev A. V. Moltke, og Arbejdet for Frederiksborg Slots Genopførelse efter Branden: Stemann III, 1929, 89 ff.; H. N. Clausen: Optegnelser til mit Levned og min Tids Historie, 1877, 456—60.
 » » » 25. Broberg, Holmblad: Tilføjelse [TB].
- S. 126, L. 7. Se Fru Heibergs »Et Liv, gjenoplevet i Erindringen« IV, 178.
 » » » 14—31. Jvf. N. N. II, 370 f.
 » » » 35. troer oprigtigt, læs: troer, oprigtigt.
- S. 127, L. 16. Om Optøjerne i Kbh. se N. N. II, 358.
 » » » 22. C. Berlings Moder, Sophie Hedevig, f. Glasing, døde 16/11 1859.
 » » » 31. Rgbg: Regensburg.
 » » » 33. Sø- : Tilføjelse [A].
- S. 128, L. 1—8. Rigsdagstallet: Sml. N. N. II, 377.
 » » » 3. Madvig) udbrod, læs: Madvig), udbrod.
 » » » 22 f. Westenholtz's Jernbaneplan: det af Indenrigsminister J. Chr. Jessen 11/1 1860 i Folketinget forelagte Lovudkast om Bygning af en Jærnbane fra Nyborg til Middelfart med Dampfærge over Bæltet og fra Aalborg til den slesvigske Grænse og desuden at lade Tværbanen til Skive udføre. Jvf. Koefoed 54 ff., 61.
 » » » 26. Overenskomsten med Peto: Se Noten til S. 23, L. 12—15.
 » » » 27. Activerne, læs: Actierne.
 » » » 32. Frederiksborg-Comiteens: Jvf. S. 125, L. 18—32 med Note.
- S. 129, L. 28. det offentliggjorte Brev: Se S. 106, L. 19—30 med Note.
- S. 130, L. 11. Louise., læs: Louise — Kongens Læge —.
- S. 131, L. 7. Frederiksborg Byes Kirke: Jvf. S. 116, L. 24—27; S. 125, L. 29—32 med Note.
 » » » 7 f. Om Blixen-Fineckes Flensborgrejse se H. T. 9 R. III, 240 ff.; Sønderjyllands Historie IV, 485 f.

- S. 131, L. 11. Kirke- og Skolesagen, læs: Kirke- og Skolesagerne.
- » » » 12. Huslærersagen: d. v. s. Spørgsmaalet ang. Behandlingen af Huslærerne i Slesvig. Først 9/1 1861 udstedtes Cirkulære om Undervisning ved Huslærere. Jvf. Hjelholt 114 ff., 182 ff.
  - » » » 17. En Skildring af det omtalte Gilde i Venstres Klub gives bl. a. Høgsbro I, 42 f.
  - » » » 18 f. Til — Tre!«: Tilføjelse [TB].
  - » » » 25. derefter: Tilføjelse [MA].
  - » » » 29—32. Sml. S. 36, L. 23—36 med Note.
- S. 132, L. 4. hans Tilbagekaldelse, læs: hans senere Tilbagekaldelse.
- » » » 7. her, han, læs: her. Han.
  - » » » 17. Underhandlingerne om den simple Fred: Der menes Freden i Berlin 10. Juli 1849. Sml. I, S. 48 ff.
  - » » » 18. fandt Sted, læs: [fandt Sted].
  - » » » 22. Aeolsharpe, læs: Aeolsharfe.
  - » » » 24. Wulff-Plessen, læs: Wulff Plessen.
  - » » » 27 f. Brochure. Ministeriet, læs: Brochure Ministeriet.
  - » » » 27 f. Madvigs Brochure Ministeriet af 2den December: Se Noten til S. 103, L. 37—S. 104, L. 3.
  - » » » 28. »Jægerne«, et Skuespil af Iffland, oversat af Th. Overskou, genoptoges 31. Jan. 1860. Jvf. Aumont-Collin V, 1, 1897, 442 ff.
  - » » » 31 f. Den nævnte Memoire af H. C. Reedtz »Sur les inconviens du partage projeté du duché de Slesvic« forfattedes i London i første Halvdel af Juni 1848 og tilstilledes 17/6 s. A. det engelske Udenrigsministerium af den danske Gesandt Grev F. D. Reventlow. Den er refereret Th. I, 28—32. Et Udkast i Reedtz' Haand findes i R. A. (Umin., Alm. Korr., Litra K. Krigen 1848—50, Korrespondance vedr. Slesvigs og Holstens Styrelse 1848 m. m.).
  - » » » 32—35. Jvf. S. 143, L. 35—38.
- S. 133, L. 14. Aarstallene angiver Tiden for Grevinde Danners Rejser i de nævnte Landsdele.
- » » » 15. Hans Mikkelsen: »Trende Epistolæ eller Sendebreve til ... Herr Pastor Claudi, item ... Herr Bladskriver Ree, item Author af den Skrift, kaldet »En Stemme fra Folket«, 1852 (Juli). — Samme: »Om Danner-Litteraturen«, 1852 (Aug.). — Intrepidus: »Et Par Ord til Jyderne i Anl. af H. M. Kongens Reise«, 1852 (Juli). — H. Mikkelsen var P. L. Møller, Intrepidus P. G. H. L. Salicath.
  - » » » 16. C. Dirckinck-Holmfeld udgav 1855 anonymt »Grevinde Louise Danner, født Rasmussen, Danmarks Genius«.
  - » » » 17 f. Sml. S. 100, L. 24 f.
  - » » » 24. Interesser, læs: Adresser.
- S. 134, L. 5. modtager, rettet fra: tager [TA].
- » » » 6. med, læs: imod.
  - » » » 7. Generaldecisor., læs: G[eneral]decisors.
  - » » » 10 f. Det — Ministerium: Tilføjelse [B].
  - » » » 14. Rancune: Jvf. Th. II, 683 Anm.
  - » » » 19. Ih!, læs: Ih! Ih!.
  - » » » 21—23. Om Forhandlingerne i den slesvigske Stænderforsamling i Flensborg Jan.—Marts 1860 se H. T. 9. R. III, 209—344; Sønderjyllands Historie IV, 484—89.

- S. 134, L. 24. Jvf. S. 135, L. 26—28.
- S. 135, L. 5. Jægerspriis, rettet fra: Christianspriis [MA].
- » » » 23. Forfatningsordenen, læs: Forfatningsordningen.
  - » » » 26. Depechen, læs: Depeche.
  - » » » 28. jfr., læs: cfr..
  - » » » 28. (cfr. 3. Marts): Depeche fra O. Plessen 20/2 (3/3) 1860, som Krieger har refereret under 3. Marts, men som er udeladt i Udgaven.
  - » » » 29—31. Rottwitts Død: Høgsbro I, 45.
- S. 136, L. 4 f. Der maa sigtes til Rottwitt, som opr. var Underretsprokurator i Thisted, men i 1842 blev Højesteretsadvokat forud for Orla Lehmann, som havde højere Anciennitet. Som Grund har man anført, at Rottwitt under Christian VIII's Jyllandsrejse i 1840 havde gjort et heldigt Indtryk ved sin raske og frejdige Person. Se Fr. Barfods Nekrolog i Ill. Tid. I, 1860, Nr. 20. Hvad der menes med »Howards Skaal (Schack)« er ikke oplyst.
- » » » 25—S. 137, L. 9. Sml. Madvigs »Livserindringer«, 1887, 218 ff.
- S. 137, L. 14. svenske, læs: franske.
- » » » 28—S. 138, L. 7 Sml. Madvigs »Livserindringer«, 1887, 218 ff.
  - » » » 29. til, læs: hos.
  - » » » 37. Kl. 11: Tilføjelse [TA].
  - » » » 37. ham, læs: denne.
- S. 138, L. 3. Paastand, læs: Halls Paastand.
- » » » 22 f. Hall — Meddelelsen: Tilføjelse [B].
  - » » » 22 f. Jvf. S. 143, L. 3—6.
  - » » » 33. de, læs: der.
- S. 139, L. 5. »retfærdiggjør, læs: retfærdiggjør.
- » » » 7. Tractaten, læs: Tractaterne.
  - » » » 7 f. En Blaabog indeholdende en Samling »Treaties of Guarantee« forelagdes Parlamentet ved dets Sammentræden i Januar 1860. Se Depecher fra Gesandten i London v. Dockum 21/1 1860 (Nr. 6) og 6/2 (Nr. 10) i R. A.; jvf. Hansard's »Parliamentary Debates«, 3. series, CLVI, Sp. 1204 f.
  - » » » 19. at han, læs: han.
  - » » » 22 ff. Om den Rumohrske Adresse se H. T. 9. R. III, 258 ff.
  - » » » 25. H. C. Ahlefeldt, læs: H. O. Ahlefeldt.
  - » » » 25. Buckwald, læs: Buchwald.
  - » » » 26. Rudbrück, læs: Radbruch.
  - » » » 35. Se I, S. 171, L. 12—15 med Note.
- S. 140, L. 1. Hrs., læs: Hzs..
- » » » 4. Vh.: Verhältnisse.
  - » » » 11. Landesrichte, læs: Landesrechte.
  - » » » 11. zeitgemäsen, læs: zeitgemäse.
  - » » » 19. (Flbg.): Flensburg.
  - » » » 23. Omsthder, læs: Omsthder.
  - » » » 24. Minoriteten, rettet fra: Majoriteten [?] [A].
  - » » » 28. kunde have, rettet fra: havde [A].
  - » » » 29. holdt moderatere, rettet fra ulæselig Ordforbindelse [A].
- S. 141, L. 4. indsætte, læs: udsætte.
- » » » 27. to Indenrigs-, læs: to, Indenrigs-.
  - » » » 34. Madvig; der, læs: Madvig: der.
  - » » » 35. Loyalitet, læs: Capacitet.
- S. 142, L. 5 f. (Med — overbord): Tilføjelse [B].

- S. 142, L. 13 f. Fredag Middag: Tilføjelse [TA].
- » » » 19. var, læs: vare.
  - » » » 30. Bluhme: Tilføjelse [TB].
  - » » » 30. o. s. v.: Tilføjelse [TB].
  - » » » 31. sponneck -: Tilføjelse [TB].
  - » » » 32 f. constitutionelle: Tilføjelse [TB].
  - » » » 35. Brochuren: Se S. 132, L. 27 med Note.
- S. 143, L. 3—6. Jvf. S. 138, L. 22.
- » » » 9. (uvist — Tilbud): Tilføjelse [TB].
  - » » » 25. de 26: Underskriverne af den Rumohrske Adresse, jvf. Dagb. S. 139, L. 22 f.
- S. 144, L. 1—3. Se Noten til S. 96, L. 9—16.
- » » » 3. (Mandag Aften): Tilføjelse [B].
  - » » » 3—4. Sml. S. 133, L. 28—31.
  - » » » 9. N. F. S. Grundtvig holdt Tale ved Rottwitts Begravelse. Se N. N. II, 375 f.
  - » » » 9 f. Tilføjelse [B].
  - » » » 11 f. De til Rottwitts Begravelse forsamlede Bonderepræsentanter indbødes 15/2 1860 af Kongen til at overvære det kgl. Teaters Opførelse af Sheridan's »Bagtalsens Skole«.
  - » » » 13. C. Dirckinck-Holmfeld: Det personlige Principis Seier i 1859, Kbh. 1860 (Jan).
  - » » » 15. et Svar: læs: de Svar.
  - » » » 18. (13/1 60): Tilføjelse [TA?].
  - » » » 26. Modstander, læs: Modstander«.
  - » » » 27. og, læs: »og.
  - » » » 31 f. Originalen har her ingen Skillestreg. »Prindsens« følger umiddelbart, i samme Linie, efter »forøget«.
- S. 145, L. 17. Muligvis skjuler Tegnet ** et til Anførselstegnet S. 144, L. 27 svarende Slutanførselstegn; i alt Fald ses intet saadant i Originalen.
- » » » 26. den paatænkte Anklage: Den slesvigske Stænderforsamlings Flertal forsøgte at faa Wolfhagen sat under Anklage. Jvf. N. N. II, 401; H. T. 9. R. III, 314 f.
  - » » » 31. have, læs: havt.
- S. 146, L. 3. igaar: Tilføjelse [TA].
- » » » 14. det, læs: »det.
  - » » » 16. kunde, egl. kunde han.
  - » » » 23. aldeles, læs: omtrent.
  - » » » 23. omtrent, rettet fra en ulæselig Bogstavforbindelse.
- S. 147, L. 13. Om Monrads Tilbud til Amtmand M. H. Rosenørn om Indenrigsministerposten og dennes Afvisning deraf se: M. H. Rosenørn: Løsrevne Blade af Livsminder, 1888, 125 f.
- S. 148, L. 6. maatte, læs: vilde.
- » » » 11. Hall, rettet fra: Fenger[?] [A].
  - » » » 18. *Frankfurterindstillingerne*: Der sigtes til den af Forbundsdagens Udvalg for Holstens og Lauenborgs Forfatningsanliggende 18/2 1860 afgivne Betænkning, trykt Actstykker, 4. Saml. (Jan. 1862), 1—24. Jvf. Th. II, 724 f.
  - » » » 18. i Løverdags: Tilføjelse [A].
  - » » » 26. Moltke Hvidtfeldt, læs: Moltke-Hvidtfeldt.
  - » » » 30. kom, læs: kom nu.

- S. 149, L. 16. Jeg: Krieger var 21—22/2 i Odense for at bearbejde Unsgaard. Jvf. S. 151, L. 18—20.
- » » » 28. Kontorchef Chr. Fischer var fra 29/12 1856 til 21/12 1859 konstitueret som Stiftamtmand i Fyns Stift.
  - » » » 32. Interpellation til Borgen: 5/1 1860 anmeldte Folketingsmand for Bornholms 1. Kreds L. Kofoed for Folketinget følgende Forespørgsel til Ministeren for Kirke- og Undervisningsvæsenet: »Agter den høitærede Kirke- og Underviisningsminister snarest mulig at drage Omsorg for, at der i de ham underlagte høiere Lærestalter (lærde, Real- og høiere Borger-skoler, samt Seminarier) i Forbindelse med Underviisningen i Dansk bliver meddeelt Veiledning i de øvrige nordiske Sprog og Litteraturer?« 13/1 vedtoges det, at Forespørgslen maatte nyde Fremme, men Samlingen sluttede, før den blev foretaget. Rigsdagstid. 1859—60, Folket., Sp. 387, 761.
  - » » » 33. *Communallovsbetænkningen*, læs: *Communalvalglovsbetænkningen*.
  - » » » 33. *Communalvalglovsbetænkningen*: Jvf. N. N. II, 371 f., 798 ff.
  - » » » 34. »*Erklæringsloven*«: Der sigtes til det 19/12 1859 af J. A. Hansen indbragte Forslag til Lov om Erklærings Meddelelse til Ansøgere og Klagere, der foretoges til 3. Behandling 22/2 1860 og vedtoges samme Dag med 67 Stemmer mod 7. Lovforslaget vedtoges ogsaa af Landstinget, men fik ikke kgl. Stadfæstelse. Rigsdagstid. 1859—60, Folket., Sp. 59, 222 f., 1178 ff., 2209 ff., 2336 ff.; Landst., Sp. 775, 958 ff., 1143 ff., 1257 ff.; Anhang A, Sp. 377 ff., 783. Jvf. S. 159, L. 18.
- S. 150, L. 9. Se Th. II, 716; N. N. II, 398 ff.
- » » » 25. Sætningsfølgen er her ikke rigtig.
  - » » » 31 og S. 151, L. 1 f. Igjennem — gal: Tilføjelse [B].
  - » » » 32—34. Tilføjelse [MB].
- S. 151, L. 9 f. Jvf. S. 147, L. 13 med Note.
- » » » 11. M. Rosenørns Fættre: Hvem disse er, har ikke kunnet oplyses.
  - » » » 26. sine Brochurer: Foruden den i Noten til S. 14, L. 28 f. nævnte udgav H. I. A. Raasløff under Mærket »Theophilus«: Die schleswigsche Sprachsache betrachtet vom Standpunkt der Gezetzgebung und Politik, Kbh. 1858, oversat paa Dansk af P. Chr. Zahle, Kbh. 1860, samt under sit eget Navn: Die Deutschen Forderungen und die Dänische Monarchie, Kbh. 1859.
  - » » » 35 f. og S. 152, L. 35 f. Tilføjelse [B].
- S. 152, L. 10. staar, læs: staae.
- » » » 24. Ægypteren: Se S. 33, L. 36 med Note.
  - » » » 27. Ministeriet [af 24. Febr. 1860]: Se N. N. II, 378.
  - » » » 35. anbefalende, læs: anbefalede.
  - » » » 36. Rosenkrantz., læs: Rosenkrantz!.
- S. 153, L. 17. den haarde Tiltale: Jvf. S. 150, L. 9.
- S. 154, L. 9—11. Tilføjelse [B]; efter Skriften at dømme en meget sen Tilføjelse [fra o. 1880?].
- » » » 35 f. Mellem L. 35 og L. 36 indskydes ny Linie med: DEN 1. MARTS. TORSDAG..
  - » » » 37. de frankfurtske overspændte Fordringer: Se Noten til S. 148, L. 18.

- S. 155, L. 4. hos, læs: med Hall hos.
- » » » 12. Svaret til Frankfurt: den danske Gesandts Erklæring paa Forbundsdagen 8/3 1860, trykt Actstykker, 4. Saml. (Jan. 1862), 24—31. Jvf. Th. II, 725 f.
  - » » » 15. stort, læs: stor.
  - » » » 17. Sagen mod Berling: i Anledning af den glücksborgske Telegramaffære. Jvf. S. 56, L. 6—17 med Note.
  - » » » 19. den Briegerske Sag: Se H. T. 9. R. III, 323 ff.
  - » » » 20. Optegnelse, læs: Senere Optegnelser.
  - » » » 24 f. Regeringen havde i Rigsdagssamlingen 1859—60 forelagt et Forslag om en Bane fra Slesvigs Grænse til Aalborg. Det nedsatte Udvalg var stærkt uenigt, og Folketinget forkastede Forslaget ved 3. Behandling. Jvf. Koefoed 54 f.
- S. 156, L. 9—34. Anførselstegnene mangler i Originalen.
- » » » 9. i Sommer: Frederik VII rejste 25/7 1859 inkognito fra Kbh. og ankom 27/7 uventet til Stockholm, hvor han i 2 Dage var Karl XV's Gæst. Det var muligvis ved denne Lejlighed at Karl XV og Manderström tilbød deres bona officia i Berlin. Se Koht 57; Th. II, 702. Sml. Dagb. S. 36, L. 23—36 med Note og S. 174, L. 2.
  - » » » 29 f. D. M. kaldte — Dødsfjende: Tilføjelse [TA].
  - » » » 35. Jernbanesagen: Sml. S. 128, L. 22—28.
- S. 157, L. 1 f. Den slesvigske Stænderforsamling 1860 afholdt sit sidste Møde 19/3 1860. Th. II, 720.
- » » » 9. er blevet, læs: var blevet.
  - » » » 11 f. den tilbageviste Adresse: Se S. 139, L. 22 ff. med Note.
  - » » » 17. Bemyndigelse, læs: Bemyndigelsen.
  - » » » 29. eengang, læs: engang.
  - » » » 30. Fyrst G: Gorčakov.
- S. 158, L. 6. »Skikkelige Folk«, Lystspil i 4 Akter af Th. Barrière og E. Capendu, oversat af H. P. Holst. Jvf. Overskou-Collin VII, 27 ff. Fru Heiberg medvirkede ikke ved Stykkets Opførelse.
- » » » 7. vende, læs: vente.
  - » » » 9—11. Om den Brieger'ske Sag i Almindelighed se Noten til S. 155, L. 19. — Den nederlandske Gesandt Dubois' Brev af 9/3, offentliggjort i »Altonaer Mercur« 16/3 1860 (Nr. 65) indeholder en Erklæring om, at Brieger har handlet fuldstændig i Overensstemmelse med Dubois' Instruktioner ved i Politiretten i Flensborg at nægte at give enhver Oplysning om sine embedsmæssige Handlinger og Meddelelser, og at Instruktionerne iøvrigt er anerkendt af den danske Konseilspræsident og Udenrigsminister som fuldkommen rigtige.
  - » » » 13. D.: Dubois.
- S. 159, L. 1—3. Det nævnte Cirkulære fra det slesvigske Ministerium af 25/3 1860 er bl. a. trykt C. St. A. Bille: Tyve Aars Journalistik II, 1876, 645, Note 1.
- » » » 6 f. Regenburg, læs: Regenburg.
  - » » » 9—12. Det drejer sig om den fransk-engelske Noteveksling angaaende Frankrigs Udvidelse i Italien (Savoyen, Nizza).
  - » » » 18. Erklæringsloven: Se S. 149, L. 34 med Note.
  - » » » 26. Müller afskedigede*, læs: Müller* afskedigede.
  - » » » 27—29. I Finanslovsstriden mellem Folketing og Landsting om

- nogle juridiske Embedsmænds Lønninger forsvarede bl. a. M. P. Bruun Landstingets Standpunkt. Jvf. Olsen 234 ff.
- S. 159, L. 31. Theatersagen: Hall forsvarede i en Tale i Folketinget 28/1 1860 den økonomiske Ordning af det kgl. Teater. Jvf. Rigsdagstid. 1859—60, Folket., Sp. 1571 ff.
- S. 160, L. 16. Monrads Reise: Se Noten til S. 96, L. 9—16.
- » , » 17. Af Adolphe Thiers' Værk »Histoire du consulat et de l'empire« (I—XXI, Paris 1845—69) udkom de 17 første Bind i dansk Oversættelse 1845—60.
- » , » 25. Om Gotha'erne, der traadte i Forgrunden efter den tyske Nationalforenings Dannelse September 1859 se I, S. 215, L. 23 med Note.
- » , » 25. Nationalforsamling, læs: Nationalforening.
- » , » 27. Annexion, læs: Annexion.
- » , » 27. Annexion, rettet fra: Annexion.
- S. 161, L. 3. Om Grevinde Mathilde du Berthier gives der enkelte Oplysninger i »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 149, 245 f.
- » , » 4. Jfr. Hirsch: Tilføjelse [TA].
- » , » 11. G. J. Quaade udnævntes 31/3 1860 til Ministerresident (kort efter til befuldmægtiget Minister) i Haag og Bruxelles, hvorfra han dog allerede 19/10 s. A. forflyttedes til Berlin.
- » , » 12. af, læs: [af].
- » , » 13. ønsker tildels, læs: ønsker, tildeels.
- » , » 27. Den japanske Expedition: Der var paatænkt en fællesnordisk Ekspedition til Kina og Japan for at faa Handelstraktater i Stand, men det hele blev ikke til noget.
- » , » 35. Bertouchs, rettet fra udraderet [A?].
- S. 162, L. 5. »Livet i Skoven«, v: Shakespeare's Lystspiel »As you like it«, opførtes 11/4 1860 med Fru Heiberg som Celia. Jvf. Aumont-Collin V, 2, 1899, 22 f.
- » , » 8. Følge, læs: Følge (C. D.en 2 [b: Commandeur af Danebrogen af 2. Grad]).
- » , » 11. K's Eftermand: som Amtmand over Kiel, Cronshagen og Bordesholm Amter og Kurator for Kiels Universitet.
- » , » 12. Rosenkrantz: Ivar Holger R., Udskrivningschef i Korsør, fra 1863 dansk Minister i Italien.
- » , » 14. Schack: L. F. H. Brockenhuus-Schack. — R's: Reventlows.
- » , » 15. Eftermand: som Amtmand over Tønder og Løgumkloster Amter.
- » , » 16. Rohweder og Langheim var Stadssekretærer henholdsvis i Eckernförde og Slesvig By og afskedigedes begge 1860 som tysksindede.
- » , » 17. Enheder, læs: Embeder.
- » , » 23—30. Karl XV nægtede 4/4 1860 i norsk Statsraad at sanktionere Stortingsbeslutningen af 9/12 1859 om Statholderpostens Ophevelse, skønt han »i alt væsentligt« erklærede sig enig med Statsraadets Indstilling om Sanktion, da han fandt Tidspunktet ubelejligt. I svensk Statsraad 7/4 1860 oplæste han en Erklæring om Udsættelsen, der da og senere vakte stærk norsk Modstand. J. E. Sars: Norges Historie VI, 1. Del, 1913, 541 ff. Jvf. »Fædrelandet« 13/4 1860 (Nr. 86).
- » , » 31. noget, læs: meget.

- S. 162, L. 35. Ved kgl. Resolution af 26/5 1855 meddeltes der Oberstløjtnant i Generalstaben H. A. T. v. Kauffmann Afsked af Krigstjenesten — dog med Ret til at genindtræde i sin hidtidige Stilling — efter at han 11/5 s. A. var blevet udnævnt til Kurator for Kiels Universitet og Amtmand over Kiels Amt.
- » » » 36 f. O. W. Tidemand var Provst i Tønder 1852—60. Om Forholdet mellem ham og Amtmanden over Tønder og Løgumkloster Amter A. C. D. L. E. Reventlow se Hjelholt 107 og 129 f. J. H. Holm var Borgmester i Tønder.
- S. 163, L. 5 f. Der maa sigtes til den Cirkulærdepeche til de danske Gesandtskaber i Udlandet, dat. 26/3 1860 (ang. den slesvigske Stænderforsamlings Optræden), som er trykt Actstykker, 4. Saml. (Jan. 1862), 40—43. I Følge B. Bülows Depeche fra Frankfurt 12/4 1860 (Nr. 47) var den blevet omtalt og analyseret i forskellige tyske Blade, bl. a. »Frankfurter Post« 11/4 (Udklip vedlagt Depechen). (R. A.).
- » » » 10. G-w: Gorčakov.
  - » » » 18. Paget, rettet fra: Monrad [B].
  - » » » 23—29. Den engelske Præst John Jeffrey skrev talrige Artikler i engelske Tidsskrifter og Aviser om dansk Litteratur og talte varmt Danmarks Sag i det slesvigske Spørgsmaal; bl. a. oplyste han den engelske Offentlighed om Sprogforholdene i Slesvig ved en Artikel om C. F. Allens Værk »Det danske Sprogs Historie i Hertugdømmet Slesvig eller Sønderjylland« (I—II, 1857). Se »Dagbladet« 21/10 (Nr. 245) 1869 og »Regenburgs Samlinger«, Pakke: A III K, Læg 1 (R. A.).
  - » » » 24. den unge Paget: Sir Augustus Paget var i 1860 i 37-Aarsalderen.
- S. 164, L. 4. den Briegerske Sag: Se Noten til S. 155, L. 19.
- » » » 8 f. Se Noten til S. 96, L. 9—16.
  - » » » 25. Jvf. S. 169, L. 32 f. »Fædrelandet« 19/4 1860 (Nr. 91) meddeler, at Kammerraad Jonas i Følge Korrespondance fra Kbh. til »Morning Post« havde vidst at skaffe sig Audiens hos Kejser Napoleon, som til ham udtalte, at »naar Danmark ønskede en fransk Garanti for Besiddelsen af Slesvig, kunde der blive sluttet en Traktat i dette Øiemed«. »Fædrelandet« betragter dette som et taabeligt Rygte. — Den ufuldstændige Depecherække fra Paris (i R. A.) indeholder intet om Jonas paa denne Tid.
  - » » » 33—36. En norsk Kroningsdeputation om Bord paa eget Dampskib paa Vej til Karl XV's Kroning i Stockholm gjorde nogle Dages Ophold i Kbh. »Fædrelandet« 24/4 1860 (Nr. 95) oplyser, hvem den bestod af. 26/4 var Deputationen til Kongens Taffel, jvf. »Fædrelandet« 27/4 1860 (Nr. 98).
- S. 165, L. 4. Om den kurhessiske Sag, se Stern VIII, 1920, 444 f.
- » » » 7. non-esses, læs: non-esse.
  - » » » 15—18. En Depeche fra den engelske Gesandt i Berlin Lord Bloomfield af 3/3 1860 om Udenrigsminister Schleinitz' Holdning i Spørgsmaalet Savoyen-Nizza offentliggjordes i en »Blue Book« og var Genstand for en Debat i det engelske Underhus 16/3. Se »Times« 17/3 1860 og Depecher fra den danske Gesandt i Berlin 19/3 (Nr. 20) og 20/3 (Nr. 21) 1860 i R. A.

- S. 166, L. 2. tvende, læs: trende.
- » » » 4. Statholder, b) efter, læs: Statholder b) efter.
  - » » » 7. Der er Tale om den af Forbundsgesandten Baron Pechlin 7/9 1846 afgivne Erklæring i Frankfurt i Anledning af de holstenske Stænders Klageskrift af 3/8 s. A. Jvf. A. Thorsøe: Den danske Stats Historie fra 1814—1848, 1879, 680—83.
  - » » » 9—11. Sml. I. S. 5, L. 20—22.
  - » » » 13. C. Præsident: Cancelli-Præsident.
  - » » » 14. Danckw.: Dankwart. — Directeur: i Udenrigsministeriet.
  - » » » 15—17. Jvf. N. N. II, 408 ff.
  - » » » 16. Carlawitz, læs: Carlowitz.
  - » » » 17. Blankenburg, læs: Blanckenburg.
  - » » » 18. Berichte, læs: Stenogr. Berichte.
  - » » » 18 f. Berichte 1860 S. 29: Den paagældende Passus i den preussiske Landdags Forhandlinger er ikke set refereret i Bladene.
  - » » » 18—24. Th. II, 728.
  - » » » 22. Wehrung, læs: Wahrung.
  - » » » 23. Wehrung, læs: Wahrung.
  - » » » 25. Fr. Meyer: sandsynligvis Assessor i Overappellationsretten i Flensborg Fritz Meyer. Jvf. S. 218, L. 12—19.
  - » » » 32. Karl XV kronedes 3/5 1860 i Uppsala til Sveriges Konge.
- S. 167, L. 36. »Ligeberettigelse«: mellem det danske og det tyske Sprog i Slesvig — i Henhold til Kundgørelsen af 28/1 1852.
- S. 168, L. 14 f. de slesvigske Urolighedstendentser: Herom er intet fundet.
- » » » 24. Examinatoren, læs: Examinationen.
- S. 169, L. 4 f. Se Noten til S. 96, L. 9—16.
- » » » 12. Bearbejdelse, læs: Bearbejdelsen.
  - » » » 19 f. Se Noten til S. 151, L. 26.
  - » » » 20. (Theophilus), læs: ((Theophilus)).
  - » » » 20. ((Theophilus)), rettet fra: om Theophilus [A].
  - » » » 32 f. Jvf. S. 164, L. 25 med Note.
  - » » » 33—35. I Følge Telegrafdepeche i »Fædrelandet« 8/5 1860 (Nr. 106) meldte »Kölnische Zeitung« fra Paris 6/5, at Benedetti, Chef for den politiske Direktion i Udenrigsministeriet, vilde afgaa i en Sendelse til Danmark. — 14/5 s. A. (Nr. 111) hedder det i »Fædrelandet« efter »Kölnische Zeitung«, at Benedettis Rejse var opsat og fra anden Side fuldstændig dementeredes.
  - » » » 36—S. 170, L. 2. Den paagældende Art. i »Times« 5/5 1860 (Pag. 9, Sp. 2) omtaler Rygtet om, at en Traktat var sluttet mellem Frankrig og Danmark, samt en Tale af den preussiske Udenrigsminister i Landdagen, som bebudede, at Preussen atter havde til Hensigt at blande sig i Slesvig-Holstens Anliggender. »Times« beklagede, at Preussen drev Norden i Frankrigs Arme.
- S. 170, L. 4. Prindsregenten: Prins Wilhelm af Preussen, der fra 1858 var Regent for sin sindssyge Broder Kong Frederik Wilhelm IV. — Om hans Skrivelse se nedenfor L. 32—34.
- » » » 16. Kallebodstrandsagen: Se Noten til S. 59, L. 22.
  - » » » 18. Commissionen, læs: Concessionen.
  - » » » 21. Noget, læs: Meget.
  - » » » 22. den jyske Concession: Se Noten til S. 23, L. 12—15.
  - » » » 28. var og er, læs: da var.
- S. 171, L. 4 f. Meddelelsen til Manderström-Schleinitz: Se Noten til S. 36, L. 23—36.

- S. 171, L. 15. Mellemkomst, Lord, læs: Mellemkomst. Lord.
- » » » 19. Protesten: Halls Protestnote af 16/5 1860 til den preussiske Regering i Anledning af Udtalelserne i det preussiske Deputeretkammer 3.—4. Maj 1860, trykt i Actstykker, 4. Saml. (Jan. 1862), 47—48. Sml. N. N. II, 410; Koht 60 og Dagb. S. 172, L. 35—S. 173, L. 3.
- » » » 22. *reelle*: Tilføjelse [A].
- S. 172, L. 1 f. Med »Vorlage« af 1852 menes den Beretning, som Østrigs og Preussens Gesandter 29/7 1852 forelagde Forbundsdagen ang. Udførelsen af det disse Magter i den holstenske Sag overdragne Forbunds-kommissorium. Beretningen sammen med den danske Gesandts Indlæg og Forbundsbeslutningen af samme Dag er trykt i »Urkundenbuch zur Geschichte der Holstein-Lauenburgischen Angelegenheit am Deutschen Bunde in den Jahren 1851 bis 1858«, Frankfurt a. M. 1858, 37—46. Et Uddrag findes N. N. I, 575.
- » » » 9. De Coninck, læs: Sincerus De Coninck.
- » » » 9—20. Tidl. Bureauchef ved Rigsdagen, senere Justitssekretær A. L. C. de Coninck skrev 13/4—1/5 1860 i »Dagbladet« under Mærket »S—s« en Række »politiske Breve«, som skarpt angreb Bondevennerne og Junigrundlovens Valgretsbestemmelser. Han udgav i Maj s. A. under Mærket »Sincerus« et Udtog af Artiklerne med Titelen »Bidrag til det bondevenlige-menigmandige Partis Karakteristik«. Sml. C. St. A. Bille: Tyve Aars Journalistik II, 1876, 658—76; N. N. II, 806 ff.
- » » » 14. J. A. H's og B. Chr's: J. A. Hansens og Balthasar Christensens.
- » » » 16. den jydsk Reise: I Sommeren 1852 foretog Frederik VII og Grevinde Danner en Rejse i Nørrejylland, der blev en stor Sukces, ogsaa for Grevinden. Jvf. Anton Jakobsen: Kong Frederik VII's Rejse i Vendsyssel 1852 i »Vendsyssel Folk og Land« I, 1908, 102 ff.
- » » » 30. hvornedefra, læs: hvornede.
- » » » 35—S. 173, L. 3. Jvf. S. 171, L. 19 med Note.
- S. 173, L. 8. som Times: Se S. 169, L. 35—S. 170, L. 2 med Note.
- » » » 9. Circulærdepechen: af 25/5 1860, trykt i Actstykker, 4. Saml. (Jan. 1862), 48—53.
- S. 174, L. 2. Visiten til Stockholm: Se Noten til S. 156, L. 9.
- » » » 26. G I.: Generalintendant for Civillisten.
- » » » 28. Brocks, læs: Bocks.
- » » » 29 f. Sml. S. 160, L. 32—34.
- » » » 33. foruden, læs: vil foruden.
- S. 175, L. 5 f. Schleinitz's Moderklæring: Depeche fra Schleinitz til Hr. v. Balan af 29/5 1860, trykt Actstykker, 4. Saml. (Jan. 1862), 54—56. Sml. N. N. II, 411.
- » » » 15. Grevindens Forsøg: Jvf. S. 181, L. 1—16.
- S. 181, L. 1 ff. Kong Karl XV aflagde 10/6 1860 Besøg paa Kronborg; 17—24/6 var derpaa Frederik VII den svenske Konges Gæst i Militærlejren i Skaane. Sml. N. N. II, 437; Koht. 61 f.
- » » » 5. Dreyr og Ahr., læs: Drr og Ahrs [5: Dreyer og Ahrens].
- » » » 5. Dreyer og Ahrens, Selskabsdamer hos Grevinde Danner.
- » » » 15. sin Datters: Charlotte Løvenskiold, født Lagerheim, gift med Hofmarskal C. L. Løvenskiold.
- » » » 18. Liliencrantz, læs: Liliecrantz.

- S. 181, L. 18. Liliocrantz: Der menes vistnok Johan Liljencrantz, Ordonnansofficer hos Karl XV.
- S. 182, L. 5—18. Jvf. J. E. Sars i »Norges Historie« VI, 1. Del, 1913, 533 ff.
- » » » 13 f. Mening. men, læs: Mening, men.
  - » » » 15. Døren, læs: Dørren.
  - » » » 20. M's: Motzfeldts.
  - » » » 25 f. »Keisernes Sammenkomst« maa være en forkert Betegnelse for det Møde, som i Dagene 15—17/6 1860 fandt Sted i Baden-Baden mellem Kejser Napoleon og Prinsregenten af Preussen og forskellige tyske Fyrster. Om dette Møde indberettede B. Bülow i Depeche af 22/6 (Nr. 65) fra Frankfurt (R. A.).
  - » » » 29. Kongens Besøg endte, læs: endte Kongens Besøg.
  - » » » 33. ved, læs: efter.
- S. 183, L. 1. Mange, rettet fra udraderet [A?].
- » » » 2. Man, rettet fra: han[?] [A?].
  - » » » 2. Man: Krieger synes ifølge III. S. 102, L. 28 at sigte til Udsagn fra norsk Side.
  - » » » 2 f. A. D. Jørgensens Tilføjelse staar som en Note.
  - » » » 6. Oberstudnævnelser: Frederik VII udnævntes under sit Ophold i Lejren i Skaane til Oberst for de skaanske Husarer.
  - » » » 8. kan, læs: han.
  - » » » 34. Smaatræk: fra Opholdet i Skaanelejren.
- S. 184, L. 5. anbefalede, læs: anbefalende.
- » » » 12. tredve, læs: tredive.
  - » » » 30. mere eller mindre: Tilføjelse [B].
- S. 185, L. 4 f. Bechfriis om, læs: Beckfriis, om.
- » » » 20. Skandinavisme, læs: Scandinavisme.
  - » » » 22—28. Sml. Noten til S. 187, L. 7—14.
  - » » » 27. Russell til Platen, rettet fra udraderet [A?].
  - » » » 28. (jfr. 8. Nov.): Under 8/11 1860 findes følgende ikke i Udgaven medtagne Indførsel: Man synes i det Hele at antage en Tilnærmelse mellem Preussen og Frankrig efter Warschauconferentsen. Russel's Ytringer (7 N.) bestyrkes af Woodhouse.
  - » » » 32. Tydskland, rettet fra ulæseligt [A?].
  - » » » 35. I en Samtale, rettet fra udraderet [A?].
  - » » » 35 f. Russell, rettet fra Palm. [A?].
- S. 186, L. 1—2. Talen er om Schleinitz's Depeche til den preussiske Gesandt Grev Bernstorff i London af 8/11 1860, ledsaget af et Memorandum om de Indrømmelser m. H. t. Holsten, hvortil Danmark var villigt, som i Slutn. af Okt. overraktes Schleinitz af den engelske Gesandt i Berlin Lord Bloomfield. De to Akter er trykt i Actstykker, 4. Saml. (Jan. 1862), 113—18. Sml. N. N. II, 426—30.
- » » » 6. Der var indkommet et Andragende fra Højesterets Justitiarius og Assessorer med Beklagelse over, at Etatsraad Krieger var udnævnt til 7. Assessor i Højesteret med Forbigaaelse af 5 andre Assessorer i Retten. Man ønskede, at denne Udnævnelse maatte betragtes som ekseptionel og ikke indeholde noget Præcedens for Fremtiden.
  - » » » 24. NOVEMBFR, læs: NOVEMBER.
  - » » » 29. Tankesæt, læs: Tænkesæt.

- S. 187, Sideoverskriften. NOVEMBER, læs: NOVEMBER.
- » » » 5. Rouvière, læs: Roncière.
  - » » » 5 f. La Roncière de Nourry, »: La Roncière le Nourry. Jvf. Noten til I. S. 348, L. 31—37.
  - » » » 6. 1859, læs: i 1859.
  - » » » 7—14. Napoleon i Baden-Baden: Jvf. N. N. II, 425—26.
  - » » » 15. Russel, læs: Russell.
  - » » » 33. mærkeligt, læs: mærkeligst.
- S. 188, L. 4 f. den forestaaende Theaterstrid: Der tænkes maaske paa Forhandlingerne i Folketinget 19/1 1861 om Statsrevisorernes Beretning om Statsregnskabet 1858—59; heri forekom nogle Antegnelser ved Overskridelser paa det kgl. Teaters Budget. Jvf. Statsrevisorernes Beretning om Statsregnskabet 1858—59, 11 ff. og Rigsdagstid. 1860—61, Anhang B., Sp. 607 ff. og Folket., Sp. 5702 ff.
- S. 189, Sideoverskriften. 1861, læs: 1860.
- » » » 9 f. Definitivet—Provisoriet: Talen er om Ordningen af Forfatningssagen for Hertugdømmernes Vedkommende. Sml. S. 20, L. 33 ff.; S. 30, L. 24; S. 37, L. 31—33 og Noten til S. 190, L. 12—21.
  - » » » 12 f. sine holstensk-engelske Tanker: Der sigtes aabenbart til de Indrømmelser m. H. t. Holstens Stilling, som var meddelt Berlin ved engelsk Mellemkomst. Se Noten til S. 186, L. 1—2.
  - » » » 20—22. Talen er om »Dannevirkeforeningen«, der stiftedes 15/1 1861. Se bl. a. Høgsbro I, 80 f., 290.
  - » » » 21. Carlsen: Tilføjelse [MA].
  - » » » 25. Gelting: Jvf. I. S. 236, L. 23—28 med Note; S. 337, L. 8.
  - » » » 27. Graasten Slot med Tilliggende solgtes 1861—62 til det Hvitfeldtske Fideicommiss, Besidder Grev G. L. Moltke-Hvitfeldt. Jvf. J. P. Trap: Statistisk-topographisk Beskrivelse af Hertugdømmet Slesvig, 1864, 364.
  - » » » 30—32. Dette er Referat af Frederik VII's Udtalelse. Den omtalte østrigske Ovrerrumpling af Magdeburg staar for Kongens Regning.
  - » » » 33—35. Kong Frans II af Neapel var af den sardinske Hær blevet indesluttet i Fæstningen Gaëta, som han 19/1 1861 nødtes til at overgive. — St. Januarius' Orden var en siciliansk Orden.
- S. 190, L. 1—3. Jvf. N. N. II, 433.
- » » » 9—11. Ved Afslutningen af 2. Behandling i Folketinget af Lovforslaget om Jærnbaneanlæg vedtoges § 2 i A. Hages Affattelse. Om den jyske Længdebane vedtoges det, at den skulde føres fra Vamdrup over Horskjær, Randbøl, Jellinge, langs Gudenaaalen til Ry Mølle, og derfra over Aarhus, Langaa, Randers. (Rigsdagstid. 1860—61, Folket., Sp. 5067.)
  - » » » 12—21. Forbundsdagens Udvalg i den holsten-lauenborgske Forfatningssag og dens Eksekutionskomité afgav 17/1 1861 Betænkning ved den bayerske Forbundsgesandt v. d. Pfordten. 7/2 fandt Afstemning Sted og Beslutning toges. Se Actstykker, 4. Saml. (Jan. 1862), 136—56; jvf. 24—25. Sml. Noterne til S. 52, L. 6 og I, S. 329, L. 5—15.
  - » » » 26. Landags, læs: Landdags.

- S. 191, L. 13—15. Jvf. Høgsbro I, 80 f.
- » » » 18. Khr. Johansen, læs: Khre Johannsen.
  - » » » 19—21. Jvf. N. N. II, 439 f.
  - » » » 22. *Den preussiske Trontale*: Jvf. Th. II, 751; N. N. II, 436.
  - » » » 25. Dannevirkeforeningen: Jvf. N. N. II, 440 ff.
  - » » » 28. F. Hvidt, læs: E. Hvidt.
  - » » » 30. Poulsen 5: Hans Frederik Poulsen, der især i 1840'erne havde spillet en vis Rolle i Studenterforeningspolitikken. Jvf. H. C. A. Lund: Studenterforeningens Historie, II, 1898, passim.
- S. 192, L. 1—5. Jvf. Th. II, 758; N. N. II, 444 f.
- » » » 6 f. D. F.: Dannevirkeforeningen.
  - » » » 6—13. Jvf. Th. II, 757; N. N. II, 440 f.
  - » » » 7. S. b.: Sturzenbecker.
  - » » » 8. Avlsfm., læs: Amsfm..
  - » » » 8. Dreier, Andersen, læs: Dreier Andersen.
  - » » » 14. Rainals's Reise: N. N. II, 451. Jvf. Dagb. S. 218, L. 37—S. 219, L. 7.
  - » » » 18—20. 11/1 1861 (Nr. 9) rejste »Dagbladet«s Redaktion Spørgsmaalet om, hvilken Vej Regeringen skulde slaa ind paa i Tilfælde af, at Eksekutionen blev til Virkelighed. Derefter fulgte 16/1 (Nr. 13) Indlæg herom af »8.6.«, 18/1 (Nr. 15) af Generalmajor Aug. Baggese, 26/1 (Nr. 22) af »en større Eiendomsbesidder paa Halvøen« og 2/2 (Nr. 28) et Indlæg uden Underskrift. Artiklen af 26/1 skyldes da antagelig Ejeren af Katholm Major A. W. Dinesen, og Artiklen af 2/2 Oberst J. Harbou.
  - » » » 19. føre, læs: fare i.
  - » » » 21. S. C. 2. Fbr. 1861: Det franske Senatskonsult af 2/2 1861 gav Regler for Ordningen af Kamrenes Adressedebat, Redaktionen af Mødeprotokollen og Referatet af Forhandlingerne. Ved de kejserlige Dekreter af 24/11 1860 havde Senatet og den lovgivende Forsamling faaet Ret til hvert Aar at indgive og frit drøfte en Adresse som Svar paa Trontalen. Jvf. »Fædrelandet« 9/2 1861 (Nr. 34).
- S. 197, L. 1—S. 198, L. 2. Jvf. N. N. II, 451 f.
- S. 198, L. 6. *Ude og Hjemme*: 5: *Hjemme og Ude*.
- » » » 8. Estetiker, læs: Æsthetiker.
  - » » » 12. Søn, læs: Vei Hansens Søn.
  - » » » 12. »Vei Hansen« var Øgenavn for Landmanden og Politikeren Chr. Henrik Hansen. Hans Søn var Journalisten, den senere Diplomat Jens Julius (Jules) Hansen.
  - » » » 19—22. »Hjemme og Ude« 1861, Nr. 5 og 6 indeholdt en Artikel »Stockholm og Kjøbenhavn« af en »Svensk«, d. v. s. O. P. Sturzen-Becker. Den er delvis genoptrykt i Koht: Norges og Sveriges Politik i Forholdet til Danmark 1857—64, 1905, 7—8. Sml. Koht 42 f.
  - » » » 19—34. Se Noten til I. S. 198, L. 34—S. 109, L. 2.
  - » » » 27. Vergin, læs: Virgin.
  - » » » 28. Vergin, læs: Virgin.
- S. 199, L. 6 f. I en ledende Artikel af 12/2 1861 (Nr. 36) omtaler »Fædrelandet« Ministrenes Uenighed efter længe at have vægret sig ved at tro paa de idelig tilbagevendende Rygter herom.

18/2 (Nr. 41) siger Bladet, at Uenigheden ved de i Ugens Løb holdte Konferencer skal være blevet hævet.

- S. 199, L. 10. 12., rettet fra: 13. [A].
- » » » 11. 13., rettet fra: 14. [A]
- » » » 11. 12., rettet fra: 13. [A].
- » » » 11. 12) d. v. s. 12. Februar.
- » » » 12. Monrad med sit Curieforslag: Sml. S. 197, L. 13—16.
- » » » 15. Der sigtes til Tschernings Dissens i Bemærkningerne til Udkast til en Valglov for Dannelsen af den bebudede Rigsforsamling. Departementstid. 1848, 28.
- » » » 16. 12. Februar, læs: 13. Fbr..
- » » » 16. 13., rettet fra 12. [A].
- » » » 22—24. Se Th. II, 758; N. N. II, 449.
- » » » 23. Debuterede, læs: Deputerede.
- » » » 32 f. Se S. 190, L. 1—3 med Note.
- S. 200, L. 2. foreløbigt: Tilføjelse [A?].
- » » » 7 f. Det fengerske Udkast: Antagelig et Forarbejde til Lovforslaget om Holstens provisoriske Stilling i Monarkiet, som forelagdes i den holstenske Stænderforsamling, der traadte sammen 6/3 1861. Det endelige Forslag er trykt i »Holsteinsche Ständezeitung« 1861, I. Beilagenheft, Sp. 14—18. Udkastet findes ikke i Kriegers Privatarkiv, R. A.
- » » » 17 f. Det — Madvig: Tilføjelse [B].
- » » » 24. Fengers nye Udkast: Jvf. L. 7 f.
- » » » 25 f. Optagelse, læs: Optagelsen.
- » » » 27. Ventilen: Jvf. »Udkast til Grundlov for Kongeriget Danmarks og Hertugdømmet Slesvigs Fællesanliggender«, forelagt i Rigsraadssaml. 1863, midlertidige Bestemmelser, § 1: »Angaar et Fællesanliggende, som tillige omfatter Hertugdømmet Holsten, Forhold, hvori Fællesskabets Opretholdelse kræver en ensartet Lovgivning, og vedtager Rigsraadet derom en ny Lov med den udtrykkelige Betingelse, at den kun skal træde i Kraft for Kongeriget og Slesvig, saafremt en tilsvarende Lov samtidig kan udstedes for Holsten, kan den ikke stadfæstes af Kongen, forinden Betingelsen er opfyldt. Lykkes dette og stadfæster Kongen derefter Loven, vedbliver Fællesskabet under de tvende nye, samstemmende Love. Lykkes det ikke, bortfalder Loven.« § 2: »Vedtager Rigsraadet om et Fællesanliggende af fornævnte Beskaffenhed en Lov uden saadan Betingelse, og stadfæster Kongen samme, uden at der er tilveiebragt en tilsvarende Lov for Hertugdømmet Holsten, bliver dens Gjenstand et Fællesanliggende for Kongeriget og Slesvig alene. Der skal i saa Fald træffes de Foranstaltninger, som er en Følge af, at det tidligere Fællesskab med Holsten forsaavidt er ophørt.« Rigsraadstid. 1863, Tillæg A, Sp. 29. Jvf. Dagb. S. 248, L. 17, S. 249, L. 30, S. 287, L. 32, S. 292, L. 9.
- S. 201, L. 16. Pat. 23. Spt. 1859: Se S. 51, L. 26 med Note.
- » » » 22. *Budgettet*: Jvf. Th. II, 759 f.; N. N. II, 456 f.
- » » » 36 f. Forbundsbeslutninger, læs: Forbundsbeslutningen [?].
- S. 202, L. 6. G.: Gorčakov.
- S. 203, L. 7—10. Manderstrøms Depeche til Wachtmeister af 14/3 1861 er trykt bl. a. H. T. 3. R. III, 690—93.

- S. 203, L. 8. *anbefale Udsondringstanken*, læs: *anbefale Forslagene til de holstenske Stænder*, fordi de ikke hvile paa *Udsondringstanken*.
- » » » 11. at, læs: (at).
- » » » 11 f. Den danske Forbundsogesandts Erklæring i Frankfurt, afgivet 16/3, 13/4 og 27/4 1861 som Svar paa Forbundsbeslutningen af 7/2 (sml. Noten til S. 190, L. 12—21) er trykt i Actstykker, 4. Saml. (Jan. 1862), 172—81.
- » » » 11—15. at — Mening: Tilføjelse [B] gjort i Jan. 1862. Jvf. Rettelsen til L. 15.
- » » » 12—15. Der sigtes øjensynlig her til Indholdet af en Depeche fra Frankfurt, som ikke er fundet. § 13: i det provisoriske Lovudkast, som 6/3 1861 var forelagt de holstenske Stænder.
- » » » 13. [ ], læs: ( ).
- » » » 14. § 13: i Lovforslaget om den foreløbige Ordning af Holstens Stilling i Fællesmonarkiet. Se N. N. II, 465.
- » » » 15. *Mening*, læs: *Mening*. Jan. 1862).
- » » » 16. ( ): Anbragt af Udgiverne. Ikke i Teksten.
- » » » 27. 29. Juli Indrømmelsen: N. N. II, 489 f.
- » » » 31. Halls Circulære: til de kongelige Gesandtskaber i Udlandet af 22/3 1861, trykt Actstykker, 4. Saml. (Jan. 1862), 163—65. Sml. N. N. II, 458, 468.
- » » » 34 f. Sml. Th. II, 768 f.; N. N. II, 459 f.
- S. 204, L. 3 f. Sml. Th. II, 772 ff.; N. N. II, 467 ff.
- » » » 5—7. Jvf. N. N. II, 468—474.
- » » » 14. Rl.: Raasløff.
- » » » 17—21. Manderstrøms fortrolige Depecher af 29/3 1861 til de svensk-norske Ministre i London, Paris og St. Petersborg er trykt bl. a. H. T. 3. R. III, 693—704. Sml. Koht 70 f.; N. N. II, 478 f. og Dagb. L. 24—S. 205, L. 18.
- » » » 26 f. Stænderforsl., læs: Stænderforhll.
- S. 205, L. 3. *sin Forpligtelse*, læs: *sine Forpligtelser*.
- » » » 19. Halls all[erunderdanigste] Beretning: »Allerunderdanigste Beretning, afgiven til Hans Majestæt Kongen af Conseilspræsidenten den 3die April 1861,« om Forhandlingerne med de holstenske Stænder. Trykt Departementstid. 1861, 417—23; i engelsk Oversættelse i »Correspondence respecting the Affairs of the Duchies of Holstein, Lauenburg and Schleswig« (1863), 30—33 (Nr. 23). Sml. N. N. II, 476; 462, Note 1; 464, Note 2; 469, Note 1.
- » » » 22. Moltke: Gesandten i Paris L. Moltke-Hvitfeldt.
- » » » 23. bringer, læs: bringe.
- S. 206, L. 1. Raasløffs Optræden: Se S. 204, L. 5—7 med Note.
- » » » 4. *zeitweiligen*, læs: *zeitweiligen*.
- » » » 18. Ved Kundgørelse for Armeen af 13/4 1861 fordeltes Infanteriets Officerskorps paa samtlige Stam- og Fordoblingsbatalioner. Se »Fædrelandet« 15/4 1861 (Nr. 86).
- » » » 29. anseer, læs: ansaae.
- S. 207, L. 1. Word, læs: Ward.
- » » » 16. Maade, læs: Møde [!].
- » » » 29 f. Der sigtes vel til Omtale i tyske Blade eller Tidsskrifter af P. Hjorts 1860 udgivne Skrift »Schlichte Stimmen gewisser Holsteiner«. Hjort var Lektor i Tysk ved Sorø Akademi.

- S. 207, L. 31—S. 208, L. 2. 25/4 1861 afholdtes paa Sofus Høgsbros Initiativ et Møde i Løgumkloster af o. 100 Nordlesvigere, deriblandt 6 Stænderdeputerede og 2 Rigsdagsmænd. Sml. Høgsbro I, 88, 90 ff.
- » » » 23. Lord Ellenboroughs Optræden: Se S. 203, L. 34 f. med Note.
- S. 208, L. 3. ingen, læs: megen.
- » » » 12 f. Udenrigsmt., læs: Udenrigsst[yre].
- » » » 12 f. Udenrigsst. — men og: Tilføjelse [A].
- » » » 13. af, læs: [af].
- » » » 29—33. Om O. Blome's Rejse er intet fundet.
- » » » 31. opfattede, læs: opfatter.
- S. 209, L. 7—14. Der sigtes til Russells Depeche af 19/4 1861, trykt bl. a. H. T. 3. R. III, 704 f., Noten. Sml. Koht 71; N. N. II, 479 f.
- » » » 10. Hele, læs: Hele Nr. 1), forkaster i det Hele.
- » » » 10 f. Tallene henviser til Paragraferne i det Manderstrømske Forslag af 29/3 1861, se Dagb. S. 205, L. 3 og L. 11.
- » » » 15 f. I »Dagbladet« af 2/5 1861 (Nr. 100) findes en Forsideartikel af H. N. Clausen: »Efterskrift til Adressen af 16de Januar; omtalt i Clausens »Optegnelser om mit Levned og min Tids Historie«, 1877, 472.
- S. 210, L. 1—3. Det engelske 5 % Laan af 1850, der var nedbragt til 691.300 £, blev opsagt til Indfrielse pr. 1/4 1861; 400.000 £ blev dog konverteret til 4 % Ordningen vakte stærk Kritik. Jvf. Olsen 204.
- » » » 4 f. [ ], læs: ( ).
- » » » 12 f. Lord John Russells Depeche 19/4: Se Noten til S. 209, L. 7—14.
- » » » 24. Den 7. Hertug af Bedford, Lord (Francis) Tavistock, Broder til Ministeren Lord John Russell, døde 14/5 1861. Se Spencer Walpole: The life of Lord John Russell II, 1889, 336, 512.
- » » » 25 f. Jvf. S. 330, L. 26 f.
- » » » 27—31. Se N. N. II, 483; Th. II, 783.
- S. 211, L. 1. Plessen Moltke, læs: Plessen; Moltke.
- » » » 4—8. Referat af en Depeche fra den danske Gesandt i Paris Moltke-Hvitfeldt til Udenrigsminister Hall af 17/5 1861 (Nr. 34) i R. A.
- » » » 8. Nr. 4: vistnok i det engelske Forslag af 19/4 1861, trykt H. T. 3. R. III, 707. § 4 her drejer sig om den slesvigske Stænderforsamlings Competence.
- » » » 13. dh.: derhos.
- » » » 16. Difinitiver, læs: Definitiver.
- » » » 23—26. Om Forhandlingerne om Orla Lehmanns Indtræden i Ministeriet se J. Clausen: Af Orla Lehmanns Papirer, 1903, 203—12.
- » » » 24. en, læs: een.
- » » » 35. R. d. d. M.: Revue de deux Mondes, sml. S. 212, L. 16.
- S. 212, L. 21. Hs.: Hamiltons.
- » » » 31. hans, læs: taus.
- S. 213, L. 9—18. 22/12 1862 holdt Kongen Rigsdagstaffel paa Fredensborg. Tscherning og Madvig var Viceformænd, henholdsvis i Folketinget og i Landstinget. Højesteretsassessor P. D. Bruun var Landstingets Formand, Justitsraad L. N. Bregendahl, som ved Taffelet udbragte Kongens Skaal, var Folketingets Formand.

Se Rigsdagstidende, 13. Session 1861, samt »Berl. Tid.« 23/12 1862 (Nr. 300).

- S. 213, L. 20. Svaret: Depeche fra den danske Udenrigsminister til de danske Gesandter i Berlin og Wien af 26/12 1861 som Svar paa Depecher fra Udenrigsministrene i Wien og Berlin til deres Gesandter i Kbh. af henholdsvis 30/11 og 5/12 1861. Trykt Actstykker, 5. Saml. (April 1863), 13—19, jvf. 7—12. Sml. N. N. II, 503.
- » » » 21. O, læs: Ol
  - » » » 23. paa, læs: [paa].
  - » » » 28—33. Sml. Manderströms Depeche af 27/12 1861 til Hamilton og af 29/12 1861 til Kabinetterne i London, Paris og St. Petersborg, trykte bl. a. H. T. 3. R. III, 726—30. Sml. Koht 78 ff.; N. N. II, 540 f. og Dagb. S. 231, L. 13—18; S. 232, L. 3—18; S. 234, L. 3—21; S. 237, L. 12—16.
- S. 214, L. 1. Hamilton til Danebrogsmand: Jvf. Posthumus [o: J. C. Hellberg]: Ur minnet och dagboken om mine samtida personer och händelser efter 1815 inom och utom fäderneslandet, X, Stockholm 1874, 189 f.; Marcellus [o: A. W. Bergstrand]: Ur dagens krönika VI, 1886, 310 f.
- » » » 1. Danebrogsmand, rettet fra: Danebrogsridder. [A].
  - » » » 1 f. den unge Prinds: Prins Frederik af Danmark, den senere Kong Frederik VIII.
  - » » » 7—9. Tilføjelse [B?].
  - » » » 11 f. ligesom — o.s.v.): Tilføjelse [?] [B].
  - » » » 12. Domæne, læs: Domæner.
  - » » » 18. frygtede, læs: frygte.
- S. 215, L. 5—7. H. Hage indbragte i Rigsdagssaml. 1861—62 i Folketinget Forslag til Love om Behandlingen af Straffesager, der hører under Nævningeretter, og om Behandlingen af Straffesager, der hører under Underretternes Omraade. De naaede ikke ud over 1. Behandling. Rigsdagstid. 1861—62, Folket., Sp. 621 ff., 1164 ff.; Tillæg A, Sp. 1027 ff.; Tillæg B, Sp. 556 ff., 567 ff.
- » » » 7—12. Der sigtes til den af Justitsmin. Casse i Rigsdagssaml. 1860—61 forelagte Lov om Oprettelse af en Sø- og Handelsret for Kbh., der stadfæstedes 19/2 1861 og traadte i Kraft fra Nytaar 1862. Rigsdagstid. 1860—61, Folket. Sp. 14 ff., 48 ff., 741 ff., 1094 ff., 5550 ff.; Landst. 516 ff., 2009 ff., 2133 ff.; Tillæg A, Sp. 583 ff., 1473 ff., 1929 ff.; Tillæg B, Sp. 529 ff.
  - » » » 16. Moltke: Carl Moltke (- Nütschau).
  - » » » 18 f. Carl Moltkes Broder: Jvf. S. 58, L. 29 f. med Note.
  - » » » 22—25. Krieger er noget i Vildrede med Hensyn til Grev Otto Blomes 3 Ægteskaber. Se Navneregistret under Blome, Otto.
  - » » » 33. Constitution i Altona: L. N. Scheele beklædte 1861—63 Overpræsidentembedet i Altona.
  - » » » 34. foreløbigt skal: Tilføjelse [TA].
  - » » » 34. have, rettet fra: har [A].
- S. 216, L. 4. hans Broder: Baron Adolf Frederik Blome.
- » » » 8. Oldersworth, læs: Oldensworth.
  - » » » 9. modtages, læs: modtoges.
  - » » » 17. Rottwith, læs: Rottwitt.
  - » » » 21 f. Mellem L. 21 og 22 indskydes Ophold og en ny Linie med: DEN 15. JANUAR.

- S. 216, L. 23. Prins Albert af Sachsen-Koburg-Gotha, Dronning Victorias Gemal, var død 14/12 1861.
- » » » 24 f. den thomsenske Sendelse: Chr. Jürgensen Thomsen overbragte 1861 en Oldsagssamling til Napoleon III fra Frederik VII.
- » » » 30 f. Mellem L. 30 og L. 31 indskydes Ophold og en ny Linie med: DEN 17. JANUAR.
- S. 217, L. 4—6. »Altonaer Mercur« 14/1 1862 (Nr. 12) indeholdt en Meddelelse fra Kbh., dateret 11/1, om at der gik Rygter her om, at Grev Blome-Salzau var villig til at overtage Posten som Minister for Holsten. »Dagbladet« 16/1 1862 (Nr. 13) gengav Meddelelsen, men tilføjede, at det ikke var sandsynligt, at der i Øjeblikket tænktes paa nogen Forandring i det holstenske Ministerium, og at det var endnu mindre sandsynligt, at man skulde vælge Grev Blome-Salzau til denne vanskelige Post.
- » » » 14—17. Om Aftenen 13/1 1862 fejredes i Studenterforeningen en »nordisk Højtid«. Blandt Talerne var Orla Lehmann; han udtalte bl. a. — efter Referatet i »Dagbladet« 15/1 1862 (Nr. 12) —, at hos nogle svenske Statsmænd, nemlig Wachtmeister, Platen, Hamilton og Manderström, havde han fundet en saa levende Kærlighed til Danmark som hos nogen Dansk. »Deres Hengivenhed for os gjorde vor Stilling nu betydelig bedre end i 1848«.
- » » » 18. Flaadesagen: Sml. S. 212, L. 19—37.
- » » » 18—20. 29/10 1861 var til 1. Behandling i Folketinget Fr. Barfods Forslag til Lov om nogle Tillæg til Universitetsfundatsen (om danske Statsborgeres Ret til Embeder i Danmark uanset, ved hvilket af de nordiske Universiteter de havde taget Embedseksamen). Kirke- og Undervisningsminister Monrad billigede Aanden i Forslaget, men ønskede Sagen forberedt ad diplomatisk Vej, inden den lovgivende Magt medvirkede. Se Rigsdagstid. 1861, Folket., Sp. 955—960, 970 f. samt Tillæg A, Sp. 1039 f.
- » » » 19. Prostitution, læs: Paatrængen [?].
- » » » 21 f. I Dagene 8/7—14/7 1862 afholdtes det 8. nordiske Naturforsker møde i Kbh. I et Fællesmøde 13/7 af Naturforsker mødets farmaceutiske og lægevidenskabelige Sektioner vedtoges en Opfordring til Regeringerne om at udarbejde en Fællesfarmakopé for de 3 skandinaviske Riger. Jvf. »Fædrelandet« 14/7 1860 (Nr. 162).
- » » » 22. Pharmacopie, læs: Pharmacopée.
- » » » 33 ff. Om de af Regeringen Jan. 1862 fremlagte Forslag om Ændringer i Fællesforfatningen af 2/10 1855 se N. N. II, 508 ff.; Dahl I, 177 ff.
- S. 218, L. 3. Tallets Ændring: Efter Forfatningen af 1855 krævedes til Rigsraadets Beslutningsdygtighed et Antal af mindst 41 tilstedeværende Medlemmer. I sit Forslag om Ændringer i Forfatningen, fremlagt i Rigsraadet Jan. 1862, foreslog Ministeriet i St. f. 41 at sætte: over Halvdelen af Raadets Medlemmer. Se N. N. II, 510. Jvf. S. 221, L. 25; S. 223, L. 25; S. 231, L. 1; S. 232, L. 19 ff.; S. 234, L. 1.
- » » » 8. Oldersworth, læs: Oldensworth.
- » » » 12—19. Fritz Meyer, Medlem af Appellationsretten i Flensborg, var

Forfatter til Skriftet: »Schleswigsche Beleuchtung einer preussischen angeblich officiellen Denkschrift, schleswigsche Verhältnisse betreffend«, Kbh. (April) 1862; det udsendes for den danske Regering som Indlæg imod det preussiske: »Das Verfahren der dänischen Regierung bezüglich der deutschen Sprache im Herzogthum Schleswig. Nach einer officiellen Denkschrift«, Hamburg 1861. Jvf. »Fædrelandet« 10/5 1862 (Nr. 108).

- S. 218, L. 37. der, læs: som.
 » » » 37. Rainals's Reise: Se S. 192, L. 14 med Note.
- S. 219, L. 1 f. Understatssecretairen, læs: Understatssecretairen [!].
 » » » 1 f. eller Understatssecretairen: Tilføjelse [TA?].
 » » » 2. Undersøgelse, læs: Undersøgelser.
 » » » 10. Inden, læs: Under.
 » » » 10—16. Sml. S. 242, L. 20—26.
 » » » 29. Om denne Commission [ang. en slesvigsk Matrikel?] er intet fundet.
 » » » 34. af nogen Betydning: Tilføjelse [B].
 » » » 37. Blixen, rettet fra: Paget [B?].
- S. 220, L. 4. Ratjen, Fejl for: Rathgen.
 » » » 8. Ministeren, læs: Ministrene.
 » » » 24 f. Forfatningsforandringen (41): Se Noten til S. 218, L. 3. Jvf. Tormod Jørgensen: Anthon Frederik Tscherning, 1938, 337.
 » » » 31. Sehested, læs: Sehesteds [!].
- S. 221, L. 13. Januarindrømmelserne: Se S. 190, L. 1—3 med Note.
 » » » 16. § 13: Se S. 203, L. 14 med Note.
 » » » 16. 29. Juli: Se S. 203, L. 27 med Note.
 » » » 24. Kroningen: Kong Wilhelm I af Preussen kronedes 18/10 1861 i Königsberg.
 » » » 32. 29. Juli: Se Note til S. 203, L. 27.
- S. 223, L. 2. for, læs: 1) for.
 » » » 5. G. W.: Geert Winther. — Jensen: Folketingsmand, Gaardmand Jens J. af Trunderup.
 » » » 16. Dallund: Blixen-Finecke var Besidder af Stamhuset Dallund paa Fyn. I 1857 havde han faaet Tilladelse til at sælge Stamhuset mod at substituere en Fideikommiskapital, hvilken Tilladelse han dog ikke benyttede. Jvf. J. P. Trap: Kongeriget Danmark 4. Udg., 1923, 516.
 » » » 25. Forandringen af Tallet 41: Se Noten til S. 218, L. 3.
 » » » 25. ( ): findes ikke i Originalen, men er anbragt af Udgi-verne.
 » » » 27. see videre Andræ, læs: saa vidner Andræ.
- S. 229, L. 10. wohl, læs: wol [!].
 » » » 14. doch, læs: dog [!].
 » » » 20. wirklich, læs: rechtlich.
 » » » 20 f. eingenommen das, læs: eingenommen ... das.
 » » » 25. Fütter, læs: Futter.
 » » » 27. Jahr, læs: Jahre.
 » » » 30. von uns, læs: von Wie[n] [??].
- S. 230, L. 2. Wenn, læs: Wen [!].
 » » » 3. und, læs: og [!].
 » » » 3. keinem, læs: keinen.
 » » » 6. 1/2 1862 udsendte Indenrigsmin. et Cirkulære til samtlige Amt-

mænd ang. Oprettelse og Fremme af Skytteforeninger m. m. Departementstid. 1862, 115—17.

- S. 230, L. 19 f. Tilføjelse [B].
- » » » 22. Campagner, læs: Campagne.
  - » » » 24 f. Manderströmschleinitzke, læs: manderström-schleinitzke.
  - » » » 24 f. Det manderström-schleinitzke Experiment: Jvf. S. 36, L. 23—36 med Note; S. 131, L. 29—35.
  - » » » 29—33. Raasløff som kgl. Kommissær ved den holstenske Stænderforsamling i Itzehoe: N. N. II, 468—74; sml. Dagb. S. 204, L. 5—7.
  - » » » 30. han, læs: denne.
  - » » » 34 f. det engelske Memorandum: Se S. 209, L. 7—14 med Note; S. 210, L. 6—18; S. 210, L. 32—S. 211, L. 14.
- S. 231, L. 3 f. Actstykker ang. Hertugdømmerne Holsteens og Lauenborgs Forfatningsforhold. Trykt som Manuskript for Rigsraadets Medlemmer. 4. Saml. [18/2 1860—18/10 1861], Kbh. (Januar 1862).
- » » » 5—12. De paagældende Ord i Trontalen lød efter Rigsraadstid. 1862, Sp. 6 saaledes: »Dette Haab [5: at faa en Fællesforfatning i Stand igen] er ikke gaet i Opfyldelse. Det er strandet paa den holsteenske Stænderforsamlings Modstand.« Af Rigsraadstid. ses det ikke, at Lehmann har omtalt eller fortolket Trontalens Ord. Referatet fra Mødet 30/1 1862 findes Rigsraadstid. 1862, Sp. 132 ff. Jvf. Dagb. S. 233, L. 1—17; S. 238, L. 7 f.; N. N. II, 508 f.
  - » » » 13. Manderströms Note: Se Noten til S. 213, L. 28—33.
  - » » » 27. Begyndelsen, læs: Begrundelsen.
- S. 232, L. 24. 6, rettet fra: 5 [A].
- » » » 27. David, læs: Davids.
  - » » » 33—37. Jvf. J. Clausen: Af Orla Lehmanns Papirer, 1903, 210 ff.
- S. 233, L. 14. Nødvendighed, læs: Nødvendigheden.
- » » » 18—24. Jvf. Olsen 195 f. — Tallet 0,7836 angiver Kongerigets og Slesvigs sammenlagte Andel i Monarkiets fælles Udgifter, saaledes som den ud fra Folketællingen 1855 var fastsat i Bekendtgørelsen af 25/9 1859 ang. de Bidrag, der skulde ydes af Hertugdømmet Holsten til Dækning af Monarkiets fælles Udgifter i Finansperioden 1/4 1860—31/3 1862. Jvf. »Love og Anordninger« 1859—60, 185 ff. og Olsen 190. Se Dagb. S. 241, L. 24—33 og Noten dertil.
  - » » » 25 f. Jvf. N. N. II, 540.
- S. 234, L. 22 f. [Erik Sparre:] Om den skandinaviske frågan, Stockholm 1862.
- » » » 36. Nordmand, læs: Normand.
- S. 235, L. 4—11. Jvf. Dahl I, 177 ff., 350—53 og Noten til Dagb. S. 217, L. 33—S. 218, L. 11.
- » » » 10. østerrisk-preussiske, læs: østerrigsk-preussiske.
  - » » » 12—14. De nævnte østrigske og preussiske Svarnoter paa den danske Note af 26/12 1861 (se Noten til S. 213, L. 20), dat. 8/2 og 14/2, er trykt Actstykker, 5. Saml. (April 1863), 20—27. Sml. Th. II, 806; N. N. II, 506.
  - » » » 24—26. Til — foretog: Tilføjelse [A].
  - » » » 27 f. Se Th. II, 822 f. — L. 27: S. F.: Stænderforsamling.
  - » » » 29. Wien 8 indeholder, læs: Wien 8. indeholder.

S. 235, L. 24. kunne: Tilføjelse [TA].

- » » » 26—28. Kong Karls Resolution af 18/2 1862 i Revisionssspørgsmaalet, indeholdende Meddelelse om, at Aktstykkerne i Sagen skulde offentliggøres, publiceredes 25/2 i »Aftenbladet« (Norsk). Se »Fædrelandet« 4/3 1862 (Nr. 53) samt »Norges Historie« VI ved J. E. Sars, 1913, 554—57.
- » » » 33. Localiseringen: Skønt Udgifterne forudsattes som hidtil at blive fælles for hele Monarkiet, var der paa Finansministeriets Budget ikke optaget adskillige Udgifter, som man havde tillagt en mere lokal Karakter. Rigsraadets Samtykke var saaledes ikke søgt til Detailler i de lokale holstenske Toldbestyrelses-, Post- og Telegrafvæsens- samt Domænevæsensudgifter. Nogen Ændring heri skete ikke. Jvf. Olsen 199.
- » » » 34 f. Udgifterne var ved en Række Hovedposter forlods fradragne Indtægterne. En Oversigt over disse Forlodsudgifter findes Rigsraadstid. 1862, Anhang A, Sp. 1239 ff.; her findes ogsaa opført 28.000 Rd. til Erhvervelse af Hedestrækninger til Opelskning af Skov i Henhold til herom fremsat Lovudkast. — Finansudvalget rejste i sin Betænkning ikke nogen Indsigelse herimod. Jvf. Rigsraadstid., Anhang B, Sp. 223.

- S. 237, L. 1. Krigsministeriets Abortudsondring: Formodentlig sigtes der til det Forhold, at paa Krigsministeriets Tillægsbevillingslov for 1862—64 var et Kavalleriregiment og 5 Infanteribatailloner m. m. sat uden for Rigsraadets Bevillingsmyndighed, d. v. s. de regnedes ikke længere til Monarkiets fælles Anliggender. Paa Finansudvalgets Forslag ændredes dette, saaledes at den hidtidige Ordning opretholdtes. Jvf. Olsen 198.
- » » » 2. Statsgjældssystem, læs: Statsgjældssystem.
  - » » » 2. Ifølge Udkastet til Tillægslov til Normalbudgettet 1862—64, Statsindtægterne vedkommende, skulde der stiftes en særlig Statsgæld for Kongeriget og Slesvig. Jvf. Rigsraadstid. 1862, Anhang A, Sp. 1227 ff. (især 1239).
  - » » » 3—5. I Forslagene til Tillægsbevillingslovene stod Holstens Forpligtelse til at yde Bidrag hen i det uvisse. Paa Finansudvalgets Foranledning indsattes en Klausul i samtlige Tillægsbevillingslove af følgende Ordlyd: Dersom det skulde vise sig, at det for den i Rigsraadet ikke repræsenterede Del af Monarkiet paaregnede Bidrag til Fællesudgifterne ikke kan erholdes, træde de i denne Lov indeholdte Bevillinger ud af Kraft den 31/3 1863. Jvf. Olsen 196 f. og N. N. II, 520 ff.
  - » » » 6. Der sigtes formodentlig til den delvise Konvertering af det engelske Laan af 1850 fra 5 til 4 %, hvorved £ 400.000 konverteredes. (Rigsraadstid. 1862, Anhang B 223). Jvf. V. Falbe-Hansen og Will. Scharling: Danmarks Statistik IV, 393 f.
  - » » » 8. Den omtalte spanske Gæld til Danmark skrev sig fra 17. Aarh. og beløb sig efter en spansk Opgørelse 1851 til over 46 Mill. Reales Vellon (uden Renter); for overhovedet at faa noget ud af disse Fordringer gik den danske Regering ind paa at nedskrive dem til 13 Mill. Reales Vellon. Jvf. Rigsraadstid. 1862, Anhang A, Sp. 1158 og Anhang B 323 og 363 ff.; »Danske Tractater efter 1800« II Saml.: »Handels og andre Tractater«, 1. Bd. 1800—63, 264 ff.; H. T. 9. R. I, 43 ff.

- S. 237, L. 12—16. Manderstrøms Depeche til den svensk-norske Gesandt i Berlin af 27/2 1862 er trykt bl. a. H. T. 3. R. III, 731—34. Sml. Koht 80.
- » » » 13. Preussen: Maa være Fejlskrift for: Sverige. [for »Sverrig«?] er Tilføjelse af Udgiverne.
  - » » » 30. Indfødsretsmeddelelse, læs: Indfødsrets Meddelelse.
  - » » » 32 f. Statsgjælds Toldloven: Synes Fejlskrift for: Statsgjælds- og Toldloven.
  - » » » 34 f. Sml. S. 210, L. 1.
  - » » » 35. en, læs: er.
- S. 238, L. 8. sin Throntale: Sml. S. 231, L. 5—12 med Note; S. 233, L. 1—17.
- » » » 10 f. [Lehmanns] Motivering af Fællesforfatningsforslaget: Der sigtes utvivlsomt til Motiverne til Udkast til Forfatningslov indeholdende nogle Forandringer og Tillæg til Forfatningsloven af 2/10 1855«, i Rigsraadstid. 1862, Anhang A, Sp. 9, jvf. N. N. 511 f., 514 ff. Dette Forslag skyldte Lehmann sin Fremkomst, se Poul Andræ: Andræ og Fællesforfatningen af 2. Oktober 1855, 158.
  - » » » 13. Krigsminister, læs: [i] Krigsministeriet.
  - » » » 15—32. Jvf. Noterne til S. 233, L. 18—24 og S. 241, L. 24—33.
  - » » » 24. een, læs: ene en.
  - » » » 33—37. Sml. hermed J. Clausen: Af Orla Lehmanns Papirer, 1903, 185—89, 201—12.
- S. 239, L. 2. »Bernhard Severin Ingemanns Levnetsbog, skreven af ham selv«, udgaves 1862 af J. Galskjøt.
- » » » 3 f. I Efteraaret 1858 udarbejdede Ingemann en Række religiøse Digte, samlede under Titlen: »Blik paa det første og det sidste.« De tryktes efter hans Død i »Samlede Skrifter«, 4. Afd., 10. Bd., 1865, 207 ff., udgivet af J. Galskjøt. Jvf. F. Rønning: B. S. Ingemann. Liv og Digtning, 1927, 311.
  - » » » 8. tyede, læs: tyedede [!].
  - » » » 16. Forfatningstalforslaget, læs: Forfatning[s]talforslaget.
  - » » » 23. Regnskabslovforslaget: det af Fenger 28/1 1862 i Rigsraadet forelagte Udkast til Lov om Finansperioden og Statsregnskabet (Rigsraadstid. 1862, 527 ff.). Forslaget gik i Udvalg og naaede ikke videre. Jvf. Olsen 203 f.
  - » » » 33—S. 240, L. 2. 20/4 1848 angreb Pastor F. E. Boisen i »Fædrelandet« (Nr. 107) Dr. A. G. Rudelbach i en Artikel: »Olshausen og Rudelbach«, fordi han forherligede den tyske Teologi paa den danske Bekostning. Rudelbach svarede i »Fædrelandet« 24/4 (Nr. 110) og bad sig fri for at sidestilles med Forræderer Olshausen. De trykte Beretninger om Forhandlingerne i 1848 i Københavns gejstlige Konvent, hvis Formand var Stiftsprovst Tryde, indeholder intet om Sagen.
- S. 240, L. 7. (1794): H. N. Clausen var født 1793.
- » » » 9. (1798): A. F. Tscherning var født 1795.
  - » » » 20—23; S. 241, L. 1—9. Jvf. Paget's Depecher til Russell 4/3 og 6/3 1862, trykte i »Correspondence«, 1863, 231—33 (Nr. 198—201).
  - » » » 31—36. Jvf. Russell's Depeche til Paget 26/2 1862, trykt i »Correspondence«, 1863, 224 f. (Nr. 190).

- S. 241, L. 18—S. 242, L. 7. Om Tallet 0,7836 se Noten til S. 233, L. 18—14. De i L. 31—33 nævnte Tal er Fordelingstallene paa Grundlag af Folketællingen 1860. 62,65 og 16,04 er Tallene for henholdsvis Kongeriget og Slesvig; 78,69 det samlede Tal for disse to Omraader; 21,31 er Fordelingstallet for Holsten. Disse Tal blev fastsat ved Forfatningsloven af 25/3 1862 som gældende. Andræ havde ønsket, at Kongeriget og Slesvigs Andel blev særskilt angivet, og dette blev Tilfældet i Loven. Jvf. Olsen 196.
- S. 242, L. 6. Jeg, læs: Han.
- » » » 8. Det preussiske Deputeretkammer opløstes 11/3 1862 i en ringe Anledning. Den egentlige Aarsag var Uenighed med Regeringen om Militærspørgsmaalet. Jvf. Stern VIII, 476 f.
  - » » » 9. de, læs: de tre.
  - » » » 16. F. Olliviers Tale, læs: E. Ollivièr tale[r].
  - » » » 16 f. 12/3 1862 talte E. Ollivier i Deputeretkammeret under Adressedebatten om det romerske Spørgsmaal. Han sluttede sig til Jules Favre's Ønske om en snarlig Evakuering af Rom. Se »Journal des Débats« 14/3 1862. Hovedafsnittet af Talen, omhandlende Betydningen af Ordet »Revolution«, er trykt i E. Ollivier: *L'Empire libéral*, V, 1900, 330—337.
  - » » » 17—19. Andræ var Formand i det Udvalg, der behandlede Lovudkastet om Forandring af Fordelingstallet. 12/3 1862 afgav det sin Betænkning, trykt Rigsraadstid. 1862, Anhang B, Sp. 33 ff.; heri lagdes Folketællingen 1860 til Grund. David talte i Rigsraadet 17/3 for Fastholdelsen af Folketællingen 1855, men lod dog et Ændringsforslag i den Retning bortfalde. (Rigsraadstid. 1862, Sp. 1519 ff., 1528 ff.).
  - » » » 20—26. Sml. S. 219, L. 10—16 .
  - » » » 26. gaaer., læs: gaaer« [Punktum udgaar].
  - » » » 27. Halls Depeche til de danske Gesandter i Berlin og Wien af 12/3 1862 som Svar paa de østrigsk-preussiske Noter af 8/2 (se S. 235, L. 12—14 med Note) er trykt Actstykker, 5. Saml. (April 1863), 27—31.
- S. 243, L. 4—6. Der sigtes til en Art. i »Dagbladet« 15/3 1862 (Nr. 63), der bl. a. angriber Andræ og Krieger for en negativt-kritisk Indstilling overfor Ministeriet Hall.
- » » » 7. Tillægsbevillingsloven, læs: Tillægsbevillingslovene.
  - » » » 7—20. Jvf. N. N. I, 519 f.
  - » » » 21—26. Jvf. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« III, 128 f.
  - » » » 27—30. Tilføjelse [B].
  - » » » 29 f. Om Underholdningen ved Studenterkarnevalet 20/3 1862 fortæller »Fædrelandet« 21/3 (Nr. 68), at alt var krydret med lidt Satire over Personer og Forhold, men med utvungen Lystighed.
  - » » » 31. Russell's Depeche til Paget af 14/3 1862 er trykt i »Correspondence«, 1863, 235 f. (Nr. 206).
  - » » » 35 f. Forholdstalforfatningssagen, læs: Forfatningsforholdstalsagen.
  - » » » 35 f. Forfatningsforholdstalsagen, rettet fra: Forfatningssagen [TA].
  - » » » 35 f. Udkast til Lov ang. en Forandring i § 53 af Forfatningsloven

for det danske Monarchies Fællesanliggender af 2. Okt. 1855 var til 2. Behandling i Rigsraadet 17/3 1862 (Rigsraadstid. 1862, Sp. 1517 ff.).

- S. 243, L. 36. med, læs: mod.
- S. 244, L. 2—5. Om dette Forbehold se Olsen 196 f. og N. N. II, 521 f.
- » » » 3. sammenkalder, læs: sammenkaldes.
- » » » 6, 35. Andræs's Forslag: Sml. S. 242, L. 17 f.
- » » » 14 f. Birch-Reichenwald's Forslag blev udgivet anonymt i »Actstykker angaaende Revision af Foreningen«, Kria. 1862. Det er optrykt i H. T. 3. R. II, 1863, 738 ff.
- » » » 16. meldte, læs: melder*.
- » » » 18. ønske, læs: ville.
- » » » 26. Senere, læs: *Senere.
- » » » 34—36. Monrad — Indrømmelse: Tilføjelse [B].
- S. 245, L. 3 f. § 6 i »Udkast til Lov ang. Hertugdømmet Holstens provisoriske Stilling m. H. t. det danske Monarchies fælles Anliggender« af 2/3 1861 til Forelæggelse for de holstenske Provincialstænder omhandler Spørgsmaalet om Overensstemmelse mellem Rigsraadets og de holstenske Stænders Beslutninger. Se Departementstid. 1861, 294; N. N. II, 453 f.
- » » » 6—8. Hall — Mødet: Tilføjelse [B] delvis paa udraderede Ord.
- » » » 9 f. Halls konfidentielle Cirkulærdepeche til de danske Gesandter i Haag, London, Paris, St. Petersborg og Stockholm 25/3 1862 er trykt Actstykker, 5. Saml. (April 1863), 60—62. Sml. Th. II, 823 ff.
- » » » 12. Finans-Udgifts-udkastene, læs: Finans-Udgiftsudkastene.
- » » » 15. Om Quasiudsondringen paa Militærbudgettet se Noten til S. 237, L. 1.
- » » » 17—21. Om H. Krügers i Rigsraadet 4/4 1862 indbragte Forfatningsudkast se Th. II, 817 f.; N. N. II, 516 f. og Dagb. S. 246, L. 10—29; S. 246, L. 34—S. 247, L. 11; S. 247, L. 31—S. 248, L. 1, 30—37.
- » » » 24. Normalbudgettet, læs: Normalreglementet.
- » » » 27. *Bhd.*, læs: Bhd..
- » » » 34 f. 1861—62 konstruerede John Ericsson for de amerikanske Nordstater det pansrede Dampskib »Monitor«, der 9/3 1862 paa Hamptons Red ødelagde Sydstaternes Panserfregat »Merrimac«.
- S. 247, L. 8. havde, læs: have.
- » » » 35 f. (Han — Forfatningsudvalget): Tilføjelse [A].
- S. 248, L. 1—11. Jvf. Olsen 197.
- » » » 2. Anskaffelsen, læs: Anskaffelse.
- » » » 17. Ventilen: Jvf. S. 200, L. 27 med Note.
- » » » 24—29. Regnskabsaffattelsesloven, se Noten til S. 239, L. 23.
- » » » 29. Tilføjelse [B].
- S. 249, L. 1. Beslutningsudvalget: »: det Udvalg, der var nedsat for at afgive Betænkning om de 3 i Henhold til § 54 i Fællesforfatningen af 2/10 1855 udstedte kgl. Beslutninger af 27/4, 4/10 og 29/10 1861, hvorved næsten 2 Mill. Rd. stilledes til Raadighed for Krigs- og Marineministeriet til Rustninger. Jvf. Th. II, 820 ff.; N. N. II, 447 f. 30/1 1862 forelagde Finansministeren Beslutningerne for Rigsraadet. Rigsraadstid. 1862, Sp. 137 ff.

- Det nedsatte Udvalg afgav Betænkning 8/4, sml. Rigsraadstid. 1862, Anhang B, Sp. 613 ff.
- S. 249, L. 6. Afsnit, læs: Afsnit af.
- » » » 21. Jvf. Noten til L. 1.
  - » » » 22. Blixen's modne Frugt: Der sigtes til Blixen-Fineckes Udtalelser i Rigsraadet 12/4 1862 i Anledning af Ytringer i Udvalgsbetænkningen om de kgl. Resolutioner af 27/4, 4/10 og 29/10 1861, hvorefter Forholdene i Vinteren og Foraaret 1861, især efter Forbundsbeslutningen af 7/2, med bydende Nødvendighed krævede Rustninger fra dansk Side. Se Rigsraadstid. 1862, Sp. 2574 ff. Sml. S. 250, L. 15 med Note.
  - » » » 30. Ventilens: Jvf. S. 200, L. 27 med Note.
- S. 250, L. 3—8. Der sigtes til Englænderen W. Armstrong's Forsøg med Beskydning af Panserplader.
- » » » 10—14. Andræ havde i en Tale i Rigsraadet 11/4 1862 imødegaaet Alfr. Hages og L. Skaus Forslag om, at Rigsraadet strøg det Beløb, der var foreslaaet til Kbh.s Søbefæstning. Sml. Dahl II, 319 f., 452 f.
  - » » » 13. Landhæren, rettet fra: man [A].
  - » » » 15. Ussings modne Frugt: I Anledning af Blixen-Fineckes Tale 12/4 1862 (se Noten til S. 249, L. 22) og Algreen-Ussings Tale 14/4 udtalte Krieger under sidstnævnte Dato i Rigsraadet: »Forleden Dag bragte os jo en »moden Frugt« af lang Tids Overvielse, med Hensyn til den Sag, som da forelaa; denne Dag bringer os nu omsider en anden moden Frugt af længere Tids Overveielse med Hensyn til den her foreliggende Sag.« Jvf. Rigsraadstid. 1862, Sp. 2649.
  - » » » 16 f. Indrømmelsen af 29. Juli: Se Noten til S. 203, L. 27.
  - » » » 21. uomtvistelige, læs: uomtvistelig[e].
  - » » » 24 f. Forfatningsloven af 25/3 1862 indeholdt de Fordelingstal, hvorefter Underskuddet paa Statsbudgettet skulde fordeles paa Kongeriget, Slesvig og Holsten. (»Love og Anordninger« 1861—62, 566 f.) Se Noten til S. 241, L. 18—33.
- S. 251, L. 1—3. Arvestorhertug Peter var den af Oldenborgerne, som Tsar Nikolaj nærmest havde været stemt for til dansk Tronfølger, men som han lod falde til Fordel for Prins Christian af Glücksborg. Se N. N. I, 696—745. Om Madvigs og Clausens Stilling hertil som Medlemmer af Novemberministeriet jvf. J. N. Madvigs Livserindringer, 1887, 195 f.
- » » » 3. have, læs: havde.
  - » » » 10—12. »Dagbladet« 30/4 1862 (Nr. 99) indeholder et meget skarpt Angreb paa Baron Blixen Finecke i Anledning af den Tale, han havde holdt i Rigsraadet 12/4 (Se Noten til S. 249, L. 22). »La Presse« findes ikke i de kbhvske Biblioteker.
  - » » » 13 f. Under 1/5 1862 meddelte Kongen Firmaet Peto, Brassy & Betts i London Koncession til at anlægge og drive en Jernbane med tilhørende Sidebaner i Nordslesvig. Se »Love og Anordninger« 1861—62, 635—44.
  - » » » 23. udtræde, hvorfor, læs: udtræde. Hvorfor.
- S. 252, L. 10. Sproghistorie, læs: Sproghistorien.
- » » » 13. Literaturhistorie, læs: Literaturhistorien.
  - » » » 20. den churhessiske Sag: Se N. N. II, 500 f.; Stern VIII,

- 482 f.; »Dagbladet« 15/5 1862 (Nr. 112); »Fædrelandet« 15/5 1862 (Nr. 112).
- S. 252, L. 24. I Bülau, læs: I. Bülau.
- » , » 25. ham, læs: ham. Ventelig havde Admiral Bille alt indviet ham.
  - » , » 26—28, 31—35. Om Studentermødet i Lund og Kbh. 11—19/6 1862 se »Studentmötet i Lund och Köpenhamn 1862«, Upsala 1863; C. St. A. Bille: Tyve Aars Journalistik II, 1876, 1031—37; Koht 84; N. N. II, 564 f.
  - » , » 28. 1845: da det berømte nordiske Studentermøde i Kbh. fandt Sted.
  - » , » 29 f. Blixen-Finecke's Rejse til Stockholm i første Halvdel af Juni 1862 omtales i det Referat af et Brev fra Blixen til Baron Otto Blome-Salzau, der er gengivet i Hall's Brev af 25/6 1862 til Grev Hamilton. Jvf. »Ur Henning Hamiltons Brefsamling«, utg. af Gunnar Carlquist, II, 1914, 70 ff. Sml. »Fædrelandet« 7/7 1862.
  - » , » 32 f. som — Hurraet: rettet fra udraderet Ordforbindelse [B].
- S. 253, L. 2. Kongebesøget: Se S. 257, L. 32 f med Note.
- » , » 4. han skuffer sig, læs: denne skuffer sig.
  - » , » 7. reiste, læs: reiser.
  - » , » 9—18. Grev Otto Blome's Billet til Hall, som denne modtog 25/6, er gengivet i Halls Brev til Hamilton af 25/6 1862. Jvf. »Ur Henning Hamiltons Brefsamling« II, 1914, 70. — Krieger gengiver det væsentlige i Brevet rigtigt; han har dog glemt, at Hall skulde have underrettet det svenske Kabinet (ikke som i L. 16: Hoffet), om at Blome var udset til holstenisk Minister. Jvf. »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« III, 130 f. — Forhandlingerne med Blome: N. N. II, 577 ff.; H. T. 10. R. IV, 321 ff.
  - » , » 12. B., læs: B. Salz..
  - » , » 16. Kundskab, læs: Kendskab [?].
  - » , » 27 f. Sml. S. 215, L. 13—S. 216, L. 7; S. 217, L. 3 f., 7—13.
  - » , » 30. Manches, læs: — — Manches.
- S. 254, L. 4. Bl., læs: B..
- » , » 11. Jahren, læs: Jahre.
  - » , » 21. des Liberalismus, læs: des moderirten [?] Liberalismus.
  - » , » 22 f. Gutsherr für, læs: Gutsherr, für.
  - » , » 24. Standedeputirter, læs: Ständedeputirter.
  - » , » 30. aber, læs: aber eben.
  - » , » 34. seyn, læs: sey[n].
  - » , » 36. Intriguen, læs: Intrigue.
  - » , » 37. Stadtsactstücken, læs: Statsraatsvhlgen [!].
- S. 255, L. 4. kein, læs: keine.
- » , » 6. läugnen, læs: leugnen.
  - » , » 11. Discourirren, læs: Discurriren.
  - » , » 11. udgl.: Læsningen er usikker.
  - » , » 22. wden., læs: wde[n]..
  - » , » 23. eine, læs: eine Art.
  - » , » 35. Blomes Brev: Sml. S. 253, L. 9—18 med Note.
- S. 256, L. 1—5. Kbh.s Kommunalbestyrelse agtede at afholde en Banket i Anledning af Kong Karl XV's bebudede Besøg som Gæst hos Frederik VII (sml. S. 253, L. 2 og S. 257, L. 32 f. med Note).

- Banketten fandt Sted 19/7 1862 i Børshallen, sml. S. 258, L. 26.
- S. 256, L. 9. Stadetold, læs: Stadertold.
- » » » 9. Pensionslove, læs: Pensionsloven.
- » » » 15. det, læs: det tildeels.
- » » » 15. intet Svar: paa Halls Noter af 12/3 1862 (Se S. 242, L. 27 med Note).
- » » » 16. Nebel, læs: Uebel.
- » » » 33. Sponnecks Hjemkomst, læs: Sponneck hjemkommer.
- » » » 33 f. Generaltolddirektør Grev Sponneck afrejste 18/5 1862 til England for — efter »Berl. Tid.« 19/5 1862 (Nr. 115) — at foretage en Undersøgelse af de engelske Toldforhold i Almindelighed og navnlig af Virkningerne af de i England i den seneste Tid iværksatte Tarifforandringer. 5/7 kom han atter til København. Jvf. »Berl. Tid.« 5/7 1862 (Nr. 154).
- S. 257, L. 1 f. Talen er om Indbydelsen til den S. 256, L. 3 nævnte Kommunalbanket.
- » » » 3. Kongen, læs: Ingen.
- » » » 4. Sagen og, læs: Sagen, og.
- » » » 4. bebudet, læs: bebudede.
- » » » 6. Indbydelse, læs: Indbydelsen.
- » » » 8. Kongen: Karl XV.
- » » » 12. Danske, læs: danske.
- » » » 25 f. Det — Afgjørelse: Tilføjelse [B].
- » » » 29—31. Tilføjelse [B?].
- » » » 32 f. Kong Karl XV aflagde 17—20/7 1862 Besøg paa Fredensborg, Frederiksborg og Christiansborg. Se Koht 85 og de dér anførte Kilder.
- S. 258, L. 1. Antydninger, læs: givet Antydninger.
- » » » 15. Igaar, læs: Idag.
- » » » 15. Idag, rettet fra: Igaar [A].
- » » » 15. Lehmann, rettet fra: Hall [A].
- » » » 15—18. Jvf. N. N. II, 570.
- » » » 18. Ordenen: Orla Lehmann var i Juli 1861 blevet udnævnt til Ridder af Nordstjerneordenen. Sml. J. Clausen: Af Orla Lehmanns Papirer, 1903, 203.
- » » » 19—25. Ved Poltavafesten i Stockholm 9/7 1862 talte den svenske Rigsarkivar J. J. Nordström, der indtil 1846 havde været Professor i Helsingfors. Se »Fædrelandet« 15/7 1862 (Nr. 161) samt »Lefnadsteckningar öfver kungl. svenska vetenskapsakademiens efter år 1854 aflidna ledamöter« II, Stockholm 1878—85, 301—45. Om Kong Oscars Holdning under den orientalske Krig se I, S. 179, L. 24—180, L. 6 med Note. Om »de antiliberala Brochurer fra 1856« er intet fundet.
- » » » 27. indbudte, læs: indbudne.
- » » » 31. veltilmode, læs: ret veltilmode.
- » » » 31. Clausen og, læs: Clausen, og.
- » » » 32 f. Oudinot, Generalquarteermeister, læs: Oudinots Generalquarteermeister.
- S. 259, L. 1 f. »Correspondance de Napoléon I« I—XXXII udkom 1858—70. — »Histoire de Jules César« udkom 1865—66 (ikke fuldendt) under Napoleon III's Navn.

- S. 259, L. 33. 30. Bind, læs: 30 Bind.
 » » » 18. særligt, læs: ærligt.
 » » » 24. gaaer, rettet fra: kom [A].
 » » » 24—27. Om Afsløringen af H. V. Bissens Istedløve paa Flensborg Kirkegaard se N. N. II, 571, hvor 25. Juni i L. 2 er en Trykfejl for 25. Juli.
 » » » 31. endnu, læs: næsten.
 S. 260, L. 9. Salen, læs: Salonen [?].
 » » » 29. England, læs: Finland.
 » » » 30. Hjerta Sturzenbecker, læs: Hjerta, Sturzenbecker.
 S. 261, L. 1. 1820, læs: 1720.
 » » » 4. Fredagen, læs: Fredagen 18/7.
 » » » 4. Formiddag: Tilføjelse [TA].
 » » » 6. 18/7 sagde, læs: sagde.
 » » » 15 f. Jvf. S. 258, L. 15—18.
 » » » 24. ved, læs: til.
 S. 262, L. 1—S. 265, L. 10. Om Forhandlingerne mellem Hall og Grev C. Moltke om dennes Overtagelse af Ministeriet for Holsten og Lauenborg se: H. J. H. Glædemark: »Carl Moltke og den holstenske Ministerportefeuille 1862«, H. T. 10. R. V, 1939, 185—240.
 » » » 5 f. i Forbindelse, læs: i nogen Forbindelse.
 » » » 14. ellers ikke, læs: ikke.
 » » » 22. afviklende, læs: tumlende.
 » » » 24—27. Den preussiske Udenrigsminister Grev Bernstorffs Depeche til den preussiske Gesandt i London Grev Brandenburg af 27/6 1862, meddelt Lord Russell 2/7, var fremkaldt ved Halls Cirkulærdepeche af 8/5 1862 til de danske Gesandter i Paris, London, St. Petersborg og Stockholm. De to Depecher er trykt i »Correspondence«, 1863, 286—88 (Nr. 252) og 274—76 (Nr. 247). Sml. Th. II, 825 ff.
 » » » 26. paaviste, læs: paaviser.
 » » » 31. vilde, læs: »vilde.
 » » » 32. Vilkaar, læs Vilkaar«.
 S. 263, L. 13—15. Jvf. I. S. 198, L. 17 ff.; S. 199, L. 6—10.
 » » » 16. (5: Søndag): Tilføjelse [TA].
 » » » 22. U. M. men, læs: U. M., men.
 » » » 24 f. i Overensstemmelse, læs: i Mangel af Overensstemmelse.
 » » » 28. dansk-Holstensk, læs: dansk-holstensk.
 » » » 32. seer, læs: saae.
 S. 264, L. 5—33. Se Noterne til I, S. 198, L. 34—S. 199, L. 2 og S. 200, L. 4.
 » » » 18. efter Folkemængden, læs: (efter Folkemængden).
 » » » 22. forat, læs: for at.
 S. 265, Sideoverskriften. 1861, læs: 1862.
 » » » 2. Krigsministeren, læs: Krigsministrene.
 » » » 4. forpligte, læs: [faa Lov?] at forpligte.
 » » » 4 f. ham: den holstenske Minister.
 » » » 11. Otto von Bismarck udnævntes 22/9 1862 til preussisk Statsminister og foreløbig Præsident i Statsministeriet. Udnævnelsen offentliggjordes 23/9. Den definitive Udnævnelse til Ministerpræsident og Udenrigsminister fandt først Sted 8/10 1862.

- S. 265, L. 12. Russell's Note: Lord John Russell's »Gothadepeche« af 24/9 1862, trykt i »Correspondence«, 1863, 305—07 (Nr. 274). Sml. Koht 87 f.; N. N. II, 553; Steefel 43 ff. — Om Russell's Depecher af 20/11 1862 og 21/1 1863 og Halls Svar af 5/1 1863 se Th. II, 848 f.; N. N. II, 549 ff.
- » » » 12. (5.—21. Jan. 1863), læs: ($\frac{5. \text{Jan.}}{21}$ 1863).
  - » » » 14. Maier, læs: Morier.
  - » » » 19. vare, læs: ere.
  - » » » 20 f. Prindsessen af Preussen: Victoria, g. m. Kronprins Frederik Wilhelm af Preussen.
  - » » » 30—32. Saaledes — bedømme: Tilføjelse [B].
  - » » » 33. Halls Værelser: d. v. s. paa Glücksborg Slot, hvor Scheele opholdt sig i Anledning af Kongens Fødselsdag 6/10 1862. Sml. S. 266, L. 1—3.
- S. 266, L. 4. Manderstrøm til London: Manderstrøms Depeche til den svenske Gesandt i London, Grev Wachtmeister, af 12/10 1862, trykt bl. a. H. T. 3. R. III, 744—46. Sml. N. N. II, 551; Koht 88 f.
- » » » 5. Heelstats-: Tilføjelse [TA].
  - » » » 11—14. Om Halls Rejse til Holsten i Okt. 1862 se N. N. II, 578.
  - » » » 12. Moltke, rettet fra ulæseligt Ord [A].
  - » » » 12. Moltke: Ministerialsekretær i Ministeriet for Holsten og Lauenborg Grev V. I. J. C. Moltke.
  - » » » 19 f. Res. 2. October [1862]: Anordning ang. Adgang for dem, der have løst Sognebaand, til at benytte deres egen Sognekirke og Kirkegaard. Departementstid. 1862, 866—67. Jvf. S. 279, L. 24—26.
  - » » » 21—30. Jvf. N. N. II, 608.
  - » » » 31. Bh. Bülow entlediget: som den danske Konges Gesandt ved Forbundsdagen i Frankfurt.
  - » » » 33. Attaché: i London.
- S. 267, Sideoverskriften. 2., læs: 27..
- » » » 8. Bülow i Wien: Johan Bülow, der 4/6 1862 var udnævnt til dansk Gesandt i Wien.
  - » » » 17. Larsen: Prof. juris J. E. Larsen (død 1856).
  - » » » 24—26. 11/10 1862 fremsatte Monrad som Min. for Kirke- og Undervisningsvæsenet i Landstinget under 1. Behandling af Lovudkastet ang. nærmere Bestemmelse vedrørende Danske Lovs 2—23—64 m. m. nogle Udtalelser om velhavende Kirkers Laan til daarligt stillede Kirker. Jvf. Rigsdagstid. 1862—63, Landst., Sp. 129 ff., 138 f.
  - » » » 27 f. Svarene til Østerrig og Preussen: Sml. Noten til S. 270, L. 10 f.
  - » » » 31. Plougs Broder Poulsen, læs: Plougs Broder, Poulsen.
  - » » » 31. Plougs Broder, Poulsen: Der menes Gerhard Ploug og Hans Frederik Poulsen. Iøvrigt havde hverken disse eller C. Juel Del i »Norden«s Redaktion.
  - » » » 32. Atti-Schwartz, læs: Ath. Schwartz.
- S. 268, L. 3. Projekt, rettet fra ulæseligt Ord [A?].
- » » » 4. noget, rettet fra udraderet Ord [A?].
  - » » » 6. Henimod Slutn. af Oktober, antagelig 27/10, rejste Bismarck

til Paris for, efter at have ombyttet Gesandtposten dér med det preussiske Statsministerium, at aflevere sit Tilbagekaldelsesbrev til Kejseren. — 3/11 afrejste han igen fra Paris. Jvf. »Bismarck's Briefe an seine Braut und Gattin«, 2. Udg., 1906, 517.

- S. 268, L. 22 f. den svenske Jernbanes Aabning: Sml. S. 269, L. 17 f. Jærnbansen Stockholm—Göteborg (den vestre Stambane) aabnedes 4/11 1862. Fra Norge deltog Repræsentanter for Stortinget; fra Danmark var der ingen officiel Repræsentation. »Fædrelandet« 7/11 1862 (Nr. 260).
- » » » 27. Canalen: Götakanalen, hvis Indvielse fandt Sted 26/9 1832.
- S. 269, L. 12 f. Frederik VII vendte tilbage fra sin Rejse til Slesvig. Folketingets Formand Bregendahl bød ham velkommen tilbage. Jvf. »Dagbladet« 3/11 1862 (Nr. 256); N. N. II, 603.
- » » » 13. Bregenholt, læs: Bregendahl.
- » » » 17. G.: Göteborg. Jvf. Noten til S. 268, L. 22 f.
- » » » 21. forlanger, læs: forlange.
- » » » 30. maa, læs: maae.
- » » » 31. maa, læs: maae.
- S. 270, L. 1—6. Jvf. N. N. II, 607.
- » » » 8. Noten af 5. November: Der menes vistnok Halls Depeche til den danske Gesandt i Berlin Quaade af 6/11 1862, sml. Noten til L. 10 f.
- » » » 8 f. Tilføjelse [B].
- » » » 8 f. siden Juli 1861: Der sigtes til de engelske Forslag i Spørgsmaalet om Hertugdømmerne af 10/7 og den danske Regerings Depeche af 29/7 1861. Se Actstykker, 4. Saml. (Jan. 1862), 195 ff.; Th. II, 798 f.; N. N. II, 489 f. Sml. Dagb. S. 203, L. 27 f.; S. 221, L. 16; S. 271, L. 8.
- » » » 10 f. Talen er om Halls Depecher til de danske Gesandter i Berlin og Wien af 6/11 1862, med Bilag, trykt Actstykker, 5. Saml. (April 1863), 91—109. Sml. Th. II, 842 ff.
- » » » 29. ham: Hall.
- S. 271, L. 8. 29. Juli 1861: Jvf. S. 270, L. 8 f. med Note.
- » » » 14. 40, læs: to.
- » » » 19 f. Spønneck var i April 1859 i sin Pjece »Den holstenske Stændersforsamling og Forfatningssagen« (Se S. 29, L. 28 med Note) gaet ind for det Princip i de holstenske Stænders Forslag, at enhver Fælleslov skulde vedtages i de enkelte Landdeles Repræsentationer. Jvf. N. N. II, 318. I »Dagbladet« 5/11 1862 (Nr. 258) og »Fædrelandet« 6/11 s. A. (Nr. 259) tages der til Orde for en Udsondring af Holsten fra Danmark og Slesvig.
- » » » 20. populær, læs: populært.
- » » » 21 f. Jvf. N. N. II, 578 f.; H. T. 10 R. IV, 328 ff.
- » » » 22. Regjeringens Oprettelse besluttet, rettet fra: Regjering [B].
- » » » 26. have, læs: have nu.
- » » » 30. Ørefigenet af 24. September: Russell's »Gothadepeche«. Sml. Noten til S. 265, L. 12.
- » » » 31 f. Talen er om Anlægget af en Fællesbanegaard i Kbh. med en ny Bane Vest om Frederiksberg til Vestbanen. Jvf. Koefoed 95.
- » » » 33. skulle, læs: skulde.

- S. 272, L. 3 f. Tilføjelse [B].
- » » » 5. vedkjendte, læs: vedkjender.
  - » » » 8—10. Som — Kiel: Tilføjelse [B].
  - » » » 21 f. Den nye holstenske Regering traadte i Virksomhed 1/12 1862. Jvf. »Fædrelandet« 2/12 1862 (Nr. 284).
  - » » » 24 f. Prinds Frederik: af Danmark, den senere Frederik VIII.
  - » » » 32. er saare ildesindet imod os, rettet fra udraderet Ordforbinding [B].
  - » » » 33 f. Jvf. Th. II, 851 f.
- S. 273, L. 1. Jvf. Dahl I, 170 ff., 349 f.
- » » » 16 f. Manderstrøms Depeche til den svensk-norske Gesandt i St. Petersborg af 30/12 1862, trykt H. T. 3. R. III, 746—51. Den var et Svar paa Fyrst Gorčakovs Depeche til den russiske Gesandt i Stockholm Daškov af 13(1)/12 1862. Jvf. Th. II, 850 f., 853; Koht 90 f.
  - » » » 17. H.s, læs: G[ortchacow]s.
  - » » » 17. i Dag, læs: 1. D. v. s. [š: 1. December veteris styli].
  - » » » 19 f. Jvf. S. 282, L. 13 f. med Note.
  - » » » 20 f. Mellem L. 20 og L. 21 indskydes ny Linie med: DEN 31. DECEMBER.
- S. 279, L. 12. Affejning, læs: Afspisning.
- » » » 12. Jvf. Noten til S. 217, L. 4—6.
  - » » » 24—26. Om H. N. Clausens Stilling til Anordningen af 2. Okt. 1862 om Sognebaandsløserne (sml. Noten til S. 266, L. 19 f.) se H. N. Clausen: Optegnelser om mit Levned og min Tids Historie, 480 ff.
- S. 280, L. 5 f. Jvf. N. N. II, 857.
- » » » 7—10. Tirsdag Aften 13/1 1863 afholdt Studenterforeningen paa Skydebanen sin aarlige »nordiske Højtid«. 200 Borgere og Studenter deltog i Festen. Taler holdtes af C. Ploug, M. Hammerich, H. N. Clausen, Fr. Schiern, D. B. Adler og flere andre. Kgl. Skuespiller Kr. Mantzius udbragte — efter en Indledning, hvori han angreb den daværende danske Regering — et Leve for den svenske Udenrigsminister Grev Manderström, hvorpaa Redaktør C. St. A. Bille svarede med en Tale for Orla Lehmann, idet han mindede om hans store Fortjenester af Danmarks og hele Nordens Sag. Se »Fædrelandet« 14/1 (Nr. 11) og »Dagbladet« 15/1 (Nr. 12) 1863.
  - » » » 17. De Geers Repræsentationsforslag fremlagdes for Stænderne 14/1 1863. Se »Sveriges Historia«, udg. af E. Hildebrand og L. Stavenow XII, 1923, 279—95.
  - » » » 24 f. 5/1 udnævntes Medlem af Appellationsretten for Hertugdømmet Slesvig E. A. E. Lehmann til Departementschef for 2. Departement under Min. for Slesvig. Jvf. Departementstid. 1863, 40.
- S. 281, L. 19. Dagen: for hans Regeringstiltrædelse.
- » » » 21 f. Kranold var 30/11 1862 blevet Generaldecisor for Regnskabsvæsenet under Min. for Slesvig. Jvf. Departementstid. 1862, 1064.
- S. 282, L. 1. Russell's Slutningsdepeche: til Paget, af 21/1 1863, trykt Actstykker, 5. Saml. (April 1863), 133—35. Sml. Th. II, 852.
- » » » 1—4. I »Charlotte von Schiller und ihre Freunde«, udg. af Lud-

wig Urlichs, II, Stuttgart 1862, 363—444 findes en Række Breve fra Grev og Grevinde Schimmelmann, især til Charlotte S., fra Tiden 1795—1815; deriblandt er ogsaa Breve fra de af Krieger nævnte Aar, dog ikke fra 1813. Den omtalte Christian er den senere Christian VIII. Da han Maj 1813 rejste til Norge, lod han Sønnen Frederik (VII) blive tilbage i Danmark; jvf. Brevene af 17/8 1814 og 24/4 1815. Udtrykket »sit Alt, sin elskede Søn« er ikke nøjagtigt gengivet. Brevene har »Sein theuerstes Pfand liesz er hier zurück, seinen einzigen Sohn« (S. 439) og »Sein einziger Sohn, ein schöner Knabe von fünf Jahren, sein Alles, dieser ist hier noch geblieben« (S. 443).

S. 282, L. 2. Fr., læs: Fru.

- » , » 9. Om Fr. Høegh-Guldbergs Daniseringsbestræbelser i Holsten i Aarene 1805—10 se K. Fabricius i »Sønderjyllands Historie« IV, 1937, 55 f.
- » , » 10—12. I Fortalen til »Tysk-Dansk Ordbog« I, 1807, p. V, taler Forfatteren G. H. Müller om »die Sprache und Schriften des zahlreichen und ehemals mächtigern Deutschen Volks, dessen Name allmählig aus der Geschichte zu verschwinden beginnt«. Jvf. K. Fabricius i »Sønderjyllands Historie« IV, 56.
- » , » 13 f. Manderströms Depeche til Hamilton af 21/1 1863 er trykt H. T. 3. R. III, 751—52. Sml. S. 273, L. 16 f. med Note.
- » , » 18—24. 19/1 1863 anmeldtes i Landstinget et Forslag fra 4 Landstingsmænd (deriblandt H. N. Clausen og Ploug) om at indgive en Adresse til Kongen om Fædrelandets Stilling. Adressen vedtoges 20/1. Jvf. Rigsdagstid., Landst. 1862—63, Sp. 1304, 1614; Dahl II, 20—22. — Adressen i sin endelige Form er trykt Rigsdagstid. 1862—63, Tillæg A, Sp. 1805 ff. — Clausen var Formand og Ordfører i Landstingets derom nedsatte Udvalg. — Kongens af Krieger L. 21 f. citerede Udtalelse sigter til Adressens sidste Sætning: »Han [o: Gud] sikre Dem derved et ærefuldt Eftermæle«.
- » , » 23. kunde, rettet fra: burde [B?].
- » , » 24. en Grund, rettet fra: nok [B?].
- » , » 32 f. men — Stykket: Tilføjelse [B?].
- » , » 34. 22. og 23., rettet fra: 21. og 22. [A].

S. 283, L. 1 f. Jvf. N. N. II, 579 f.

- » , » 5. Halls læs: Halls.
- » , » 5—8. Jvf. S. 280, L. 34 f.
- » , » 6. Indfødslovene: o: Indfødsretslovene.
- » , » 12—14. Jvf. Russell's Depeche til Paget af 21/1 1863, trykt i »Correspondence«, 1863, 30—33 (Nr. 23).
- » , » 27. galère, læs: galère.
- » , » 28 f. Ægteskabs-Ratificationerne: i Anledning af Ægteskabet mellem Prinsesse Alexandra og Prins Albert Edward af Wales. Formælingen fandt Sted i Windsor 10/3 1863.

S. 284, L. 6—10. Jvf. N. N. II, 586.

- » , » 24. truer, læs: kuer.
- » , » 32 ff. Om Ministeriet Halls Virke før en nordisk Union i Foråret 1863: Aage Friis: »Skandinavismens Kulmination«, H. T. 10. R. III, 1936, 583—642.

- S. 284, L. 33. Vilhelm Birkedal rettede i en signeret Artikel i »Fædrelandet« 24/1 og 27/1 1863 (Nr. 20 og 22), dateret Ryslinge 16. Jan. 1863, under Overskriften »Ministrene og Oppositionen« et voldsomt Angreb paa Orla Lehmann. Om Skuespiller Mantzius' Angreb jvf. S. 280, L. 7—15.
- » , » 33. sætter Lehmann, rettet fra ulæselig Ordforbindelse [A].
  - » , » 34. i Bevægelse, rettet fra udraderet Ordforbindelse [A].
  - » , » 34 f. skandinavisk Forbundsstat, læs: *skandinavisk Forbundsstat*.
  - » , » 36. finder: Tilføjelse [MB].
  - » , » 36. først, rettet fra: finder [B].
- S. 285, L. 3. Fredags, rettet fra Tirsdags [el. Torsdags].
- » , » 6. anbefalet sit Forslag, rettet fra udraderet Ordforbindelse [A].
  - » , » 13. 29. Juli: Se Noten til S. 203, L. 27.
  - » , » 17. mærkværdigt, rettet fra udraderet Ord [A].
  - » , » 18 f. Ulykken — tier: Tilføjelse [B?].
  - » , » 20—23. 18/2 1863 foregik i de holstenske Stænder sidste Behandling af Baron A. F. Blomes Forslag om en Adresse til Kongen. Ifølge »Fædrelandet« 10/4 1862 (Nr. 85) tilsigtede Processen mod Advokat Bargum Aaret før at udelukke ham fra Stænderforsamlingen. 1863 var han ikke Medlem. Agent Renck mødte ikke, og hans Plads indtoges af Suppleanten. Se »Holsteinische Stände-Zeitung« Nr. 14 og 15 af 21/2 og 22/2 1863, Sp. 169—200; »Berl. Tid.s« Morgenudgave 26/1 1863 (Nr. 21); N. N. II, 573 ff. og H. T. 10. R. IV, 320 f.
  - » , » 25. Vorsmann, læs: Versmann.
  - » , » 30. Den nye blaa Bog: »Diplomatiska handlingar rörande den Danska frågan. På k. maj:ts Nådiga befallning meddelade Sveriges Rikes Ständer och Norges Stor-Thing, Febr. o. Mars 1863,« Stockholm 1863.
- S. 286, L. 21—S. 287, L. 2. Se Manderströms Depeche til Hamilton af 22/2 1863, trykt H. T. 3. R. III, 753—57; jvf. Koht 95 f., H. T. 10. R. III, 615 og Dagb. S. 299, L. 15 ff. — Manderströms Depeche til de svensk-norske Gesandter i Paris og London, Adelswärd og Wachtmeister, af 22/2 1862 er trykt H. T. 3. R. III, 757 f. Jvf. N. N. II, 613.
- » , » 35. 1861, læs: i 1861.
  - » , » 35. i 1861: Tilføjelse [TA].
- S. 287, L. 4. klage, rettet fra ulæseligt Ord [A].
- » , » 9. Talen er om de Forhandlinger om Holstens og Lauenborgs forfatningsmæssige Stilling, der afsluttedes med Kundgørelsen af 30/3 1863 (sml. Noten til S. 297, L. 35).
  - » , » 10. 1): Tilføjelse [TA].
  - » , » 11. 2): Tilføjelse [TA].
  - » , » 32. større, læs: det større.
  - » , » 32. Ventilen: Jvf. S. 200, L. 27 med Note.
- S. 288, L. 5. T. L.: Toldloven.
- » , » 14. Fællesudkast, læs: Fælleslovudkast.
  - » , » 23. DEN 8. MARTS, læs: DEN 8. MARTS—9/3.
  - » , » 27. og, rettet fra: men [A].
- S. 289, L. 1. Forelæggelse, læs: Forelæggelsen.
- » , » 30 f. Tilføjelse [A].
  - » , » 32. 10), rettet fra: 9) [A].

- S. 289, L. 33. Rigsraadet, læs: Rigsraad.
 » » » 33. Rigsraad: Tilføjelse [A?].
 » » » 33. Appanager, rettet fra: Pensioner. [A].
 » » » 35—S. 290, L. 6. Om den Petoske Emission af Statsobligationer se bl. a. Schovelin: Privatbanken, 1907, 50 f.
- S. 290, L. 9—11. I det norske Stortings Møde 6/3 1863 meddelte Præsidenten (Harbitz), at der til Fordeling blandt Medlemmerne var indkommet en Række Eksemplarer af en trykt Samling af Akter fra det svenske Udenrigsministerium vedrørende det danske Spørgsmaal (sml. Noten til S. 285, L. 30). Efter Forslag af Ueland, der støttedes af Aall, vedtog Tinget enstemmigt, at Akterne skulde fremlægges til Eftersyn for senere at tages under Behandling. Sml. »Fædrelandet.« 13/3 1866 (Nr. 61).
- » » » 19. Der sigtes til: H. I. A. Raasløff: Det slesvigske Spørgsmaal, en politisk Undersøgelse, Kbh. (Marts) 1863.
 » » » 20—28. Jvf. S. 297, L. 14—23 med Note.
- S. 291, L. 36. Portov[æsen], læs: Postv[æsen].
- S. 292, L. 2. Marine- og Finants, læs: Marine-, Finants.
 » » » 9. Ventilen: Jvf. S. 200, L. 27 med Note.
 » » » 10 f. c. 800 Fælles Krigsudg.: Ved Kundgørelsen af 30/3 1863 fastsattes Krigsministeriets Udgift paa Fællesbudgettet til 770.000 Rd.
 » » » 14. idag med mig og, rettet fra udraderet Ordforbindelse [A].
- S. 293, L. 23. fordre, læs: fordre i [!].
 » » » 27. Tilføjelse [B] øverst paa Siden for 22. Marts.
 » » » 27. 22/3, jfr. 25/3: Referencen gælder en i Udgiven udeladt Indførsel under 25/3 om en Meddelelse i den franske »Moniteur« 22/3 ang. fransk Indrepolitik.
- S. 294, L. 11. forberedte, læs: beredte.
 » » » 15. Modsatte, læs: modsatte.
 » » » 29 f. Raasløff og Krüger udgive Brochurer: Se Noten til S. 290, L. 19 og H. A. Krüger: Mit Forslag til Grundlov for Danmarks Riges Fællesanliggender. Nogle politiske Betragtninger, Haderslev (Febr.) 1863.
- S. 295, L. 11. Ventilen: Jvf. S. 200, L. 27 med Note.
 » » » 18. Lehmann, læs: 1) Lehmann.
 » » » 27. 6. Nov.: Kundgørelsen om Fællesforfatningens Ophævelse af 6/11 1858; sml. I, S. 352 ff.
 » » » 30. med, læs: ved.
- S. 296, L. 30. Ballenstädt: i Anhalt. Slottet var fra 1863 Enkesæde for Prins Christians Søster Enkehertuginde Friederike af Anhalt-Bernburg.
- S. 297, L. 14—23. Om Casinomødet 28/3 1863 se N.N. II, 610 ff.; Th. II, 881. Sml. S. 290, L. 20—28.
 » » » 34—S. 298, L. 6. Statsraadets Forhandlinger 1—3; Halls Forestilling er trykt sst. 400—412.
- S. 298, L. 29—S. 299, L. 28. Se Noten til S. 284, L. 32 ff. og H. T. 10 R. III, 617.
- S. 299, L. 33. Telegraph, læs: Telegraph [!].
- S. 300, L. 18. Th. Lehmann, læs: Th[estrup], Lehmann.
 » » » 32—S. 301, L. 13. Jvf. N. N. II, 667.

- S. 301, L. 17. Stemmeret, læs: Stemme.
- » » » 22—25. 26/2 1863 afrejste Prins Christian til England (sml. S. 286, L. 16 f.), 11/4 vendte han tilbage til Kbh. Jvf. »Dagbladet« 27/2 (Nr. 49) og 13/4 (Nr. 85) 1863.
- S. 302, L. 4 f. »Deutsche Vierteljahrs-Schrift«, 26. Jahrg., 1863, 2. Heft, indeholder S. 250 ff. »Confessionen eines Groszdeutschen«.
- » » » 17—20. Den Side i Originaldagbogen, hvorpaa 29. April nu staar, var oprindelig afsat til Indførsler for 22. April, og Stykket vistnok til og med Ordet: agiterede i L. 20 var indført. Da Datoen ændredes, foretoges nedennævnte Ændringer i Teksten i L. 17, 18 og 19.
  - » » » 17. traadte, rettet fra: træder [A].
  - » » » 18. for otte Dage siden, rettet fra: i Dag [A].
  - » » » 19. vare, rettet fra: ere [A].
  - » » » 21 f. Toldudvalget, læs: Toldudkastet.
  - » » » 23. Hansen, læs: Hansens.
  - » » » 23. Blixen, læs: Blixens.
  - » » » 23 f. Jvf. Dahl I, 353 ff. Andræs Tale mod Clausen—Hages Adresse-forslag 12/5 1863: sst. 199—219. Jvf. N. N. II, 624.
  - » » » 25. Torsdagsmødet, rettet fra: Fredagsmødet [A].
  - » » » 25. 23/4, rettet fra: 24/4 [A].
  - » » » 26. Fredag, rettet fra: Løverdag [A].
  - » » » 26—36. Jvf. H. N. Clausen: Optegnelser til mit Levneds og min Tids Historie, 1877, 486.
  - » » » 26 f. d. 24/4: Tilføjelse [MA].
- S. 303, L. 1. Cons-[orter], læs: Cons[orter].
- » » » 3. Den Side i Originaldagbogen, hvorpaa 30. April nu staar, var oprindelig afsat til Indførsler for 23. April, og Stykket vistnok til og med Ordet: Krigsbudgettet i L. 5 var indført. Da Datoen ændredes, foretoges nedennævnte Ændringer i Teksten i L. 3—4.
  - » » » 3. forelagde, rettet fra: forelægger [A].
  - » » » 3 f. for otte Dage siden: Tilføjelse [TA].
  - » » » 4. Toldff., læs: Toldfs. [5: Toldforslaget].
  - » » » 9—22. Jvf. Steefel 60 f.
- S. 304, L. 17—25. Jvf. N. N. II, 646 f.
- » » » 22. Ruslands, læs: Russels.
  - » » » 34. Optøjerne i Altona fandt Sted 28/4 og 29/4 1863. Jvf. »Dagbladet« 2/5 1863 (Nr. 101).
- S. 305, L. 4 f. Urquhardt: David Urquhart.
- » » » 12. selvstændig, læs: fuldstændig.
  - » » » 14—26. Jvf. I. S. 198, L. 34—199, L. 2 med Note samt I. S. 204, L. 11 f.
  - » » » 15. Scheels, læs: Scheeles.
- S. 306, L. 4. Tingen, læs: Tingene.
- » » » 17—24. Se om denne kirkelige Strid og dens Indlæg fra forskellige Sider: Skat Arildsen: H. L. Martensen I, 1932, 302 ff.
  - » » » 21. Christensen: maa være Kriegers Fejlskrift for Christiani. Det var en Artikel af Pastor Christiani i »Dansk Kirketidende« 1/2 1863 (Nr. 5) om »Inspirationsbegrebet«, der satte Diskussionen i Gang.
- S. 307, L. 6. Noten til Rusland om det polske Spørgsmaal 8/5 1863 overrak-

- tes i St. Petersborg af Gesandten Baron O. Plessen. Fredag 29/5 s. A. tryktes den sammen med Gorčakovs Svar af 3/15 Maj i »Berl. Tid.«s Aftenudgave (Nr. 122). Se N. N. II, 658—64.
- S. 307, L. 13 f. som — Skikkelighed: Tilføjelse [B?].
- » » » 15. jfr. 13. Juli, læs: (jfr. 13. Juli).
  - » » » 15. (jfr. 13. Juli): Krieger har under 13/7 1863 indført følgende, i Udgaven ikke medtagne Bemærkning: Londontr. stadfæster Kong Georgs Valg.
  - » » » 15—32. Jvf. N. N. II, 671.
- S. 308, L. 18—21. 18/6 1863 afholdt 100 københavnske Valgmænd i »Apollosalen« et af Borgmester L. C. Larsen ledet Prøvevalg til Landstinget. Ved Afstemningen opnaede Krieger og Madvig henholdsvis 91 og 85 Stemmer. (»Fædrelandet« 19/6 1863).
- » » » 24. direkte, læs: discrete.
  - » » » 24. nærværende, læs: nuværende.
  - » » » 33—35. Redaktøren af »Danmark« Christoffer Krabbe ironiserer i sit Blad for 18/6 1863 (Nr. 139) over »Berl. Tid.«s Gengivelse af et russisk Telegram om Kampene mod Polakkerne. — Buchheister var 1860—64 Redaktør af »Berl. Tid.«.
- S. 309, L. 1. den Saxo Politicus-ske Brochure: Christoffer Krabbe udgav Marts 1863 under Pseudonymet »Saxo Politicus« Brochuren »Kort Udsigt over Danmarks Historie i 1864—65.«
- » » » 14 f. Krieger udgav i 1863 sammen med C. Goos: Samlede Skrifter af Frederik Christian Bornemann. 1. Bind: Foredrag over den almindelige Rets- og Statslære, Kbh. 1863.
  - » » » 16 f. Se S. 308, L. 22 ff. og H. T. 10. R. III, 636 f.
  - » » » 18 ff. Krieger opholdt sig i Juni—Juli 1863 i Stockholm, hvor han boede hos den danske Gesandt, Grev Wulf Scheel-Plessen. Jvf. Dske. Mag. 7. R. III, 1475—48 (Nr. 76—77).
- S. 310, L. 18. Den *krabbeske* Sag: Jvf. S. 308, L. 33—35 med Note og Dske Mag. 7. R. III, 147.
- S. 311, L. 13—15. Om Novembraktatens Afslutning sml. I, S. 170, L. 24 ff.; S. 172, L. 1 ff.; S. 177, L. 28 ff.
- » » » 26. Zierbengel = Laps. I Uppsala fandtes endnu i 1830'erne en Studentsammenslutning, der kaldtes Zierbengler. (Jvf. E. Hellquist: Svensk Etymologisk Ordbok).
  - » » » 36. alene, læs: *alene*.
- S. 312, L. 5. af Ministrene: Tilføjelse [TB?].
- » » » 12. noget, rettet fra: meget [A].
  - » » » 25. ret, rettet fra udraderet Ord [A].
  - » » » 30—S. 313, L. 3. Karl XV's Besøg paa Skodsborg 22/7 1863 og hans Samtale med Hall: N. N. II, 679; Koht 105—07; S. Clason i (Svensk) Hist. Tidsskr. 1914, 72 ff.; Hamilton 9—11; 201.
- S. 313, L. 12—21. Jvf. N. N. II, 704 ff.
- » » » 23 f. C. St. A. Billes Artikel i »Dagbladet« 1/8 1863 er optrykt i hans »Tyve Aars Journalistik« III, 156—59.
  - » » » 25 f. de blixenske Aabenbaringer i *Fbr. 1861* i »Hjemme og Ude«: Se S. 198, L. 19—22 med Note.
  - » » » 29. jf. 20/7: Henvisningen gælder en Artikel i »Aftenbladet« under nævnte Dato, ikke Dagbogen.
- S. 314, L. 1 f. C. C. Lundbye afløste 13/8 1863 H. N. Thestrup som Krigsminister.

- S. 314, L. 3 f. 16/8 1863 udnævntes H. N. Thestrup til Generallieutenant. — 4/9 blev de Meza, der var kommanderende General i 2. Generalkommandodistrikt (Jylland, Fyn og Slesvig), forflyttet til 1. Generalkommandodistrikt (Sjælland). Samtidig udnævntes Thestrup til kommanderende General i 2. Generalkommandodistrikt. Jvf. Departementstid. 1863, 668, 724.
- » » » 12—14. Sml. Koht 115; Hamilton 38 f.; N. N. II, 686 f.
- » » » 15. Jvf. det danske Traktatudkast, der er trykt H. T. 3. R. III, 763—65, og det derfra en Del afvigende hos Hamilton 31—36. Sml. Koht 114 f.; Steefel 66.
- » » » 17. Indtryk, rettet fra: Tryk [A].
- » » » 33. reiste, læs: reiser.
- » » » 33 f. Hamiltons Rejse til Sverige og det svenske Statsraadmøde paa Ulriksdal 8/9 1863: Hamilton 40—42, 280 (Noten). Sml. Dagb. S. 315, L. 8 f.; S. 317, L. 15—18; S. 319, L. 30; S. 320, L. 13—S. 321, L. 6; S. 322, L. 10—19; VII, S. 261, L. 3—17, 29—36.
- S. 315, L. 1—3. Jvf. N. N. II, 707 ff.
- » » » 2. nu, læs: en.
- » » » 8. reiste, læs: kom.
- » » » 8 f. Hamilton ankom 5/9 1863 til sin Gaard Hedenlunda i Södermanland, hvorfra han ved Brev fra Manderström beordredes til Stockholm. Sml. Hamilton 40.
- » » » 13. yderligere, læs: yderlige[re].
- S. 316, L. 1. har, læs: have.
- » » » 35—S. 317, L. 14. Jvf. N. N. II, 705 f.
- S. 317, L. 2. Stege, læs: Stavn.
- » » » 8. *Havariloven*, læs: *Hoveriloven*.
- » » » 8. *Hoveriloven*, Documentfremlæggelsesl.: Tilføjelse [B].
- » » » 10. Vidnesbyrdloven, læs: Vidnebeviisloven.
- » » » 12. De holsteenske Bevislove: »Gesetz betreffend das Beweisverfahren im Civilprocesz«, »Verordnung für das Herzogthum Holstein, betreffend die Verlängerung der Fristen und die Aussetzung der Gerichtstermine« og »Verordnung für das Herzogthum Holstein betreffend die Folgen des Ungehorsams der Parteien in der ersten Instanz des Civilprocesses«, alle af Regeringen forelagt den holstenske Ständerforsamling 1863, udstedt 14/7 1863.
- » » » 19—24. De to tyske Forbundsgeneraler var heroppe for at inspicere de til Forbundsarmeen hørende holsten-lauenborgske Tropper, der havde Garnisoner i Rendsborg, Næstved og Kbh. Jvf. »Dagbladet« 16/9, 19/9 og 21/9 1863 (Nr. 217, 220—21).
- » » » 31. forkjellige, læs: forskjellige.
- S. 318, L. 2. afslog, rettet fra: nægtede [A].
- » » » 3. den Gamle: H. V. Bissen, der udførte den senere i Rigsdagen opstillede Buste af Hall.
- » » » 7. skulle: Tilføjelse [A].
- » » » 18 f. Den amerikanske General William Starke Rosecrans, der førte en af Nordstaternes Hære, blev 19/9 og 20/9 1863 slaet af Sydstaternes Tropper i et stort Slag ved Chickamauga og trak sig derefter tilbage til Chattanooga, hvor han blev belejret. Jvf. »Dagbladet« 3/10 1863 (Nr. 232) og »The Campaign for Chattanooga«, Washington 1902, 26 ff.

- S. 318, L. 19: sin Stilling, hvor han bliver, læs: sin Stilling (Chattanooga), hvor han beleires.
- » » » 22. forvalde, læs: forvalde os.
- » » » 28 f. Sml. S. 324, L. 22. — Af et Brev fra Martensen til Otto Laub 29/7 fremgaar det, at M. tænkte paa at tage nogle grundtvigianske Særstandpunkter op til Behandling (Otto Laubs Levned II, ved Mynster og Schepelern, 1886, 336). Det meste af Skriftet udarbejdede han i Eftersommeren. I Beg. af Oktober 1863 udsendtes det med Titlen »Til Forsvar mod den saakaldte Grundtvigianisme«. Jvf. Skat Arildsen: H. L. Martensen I, 307.
- S. 319, L. 18. vanskelig, læs: vanskeligere.
- » » » 26—29. Iøvrigt — derom: Tilføjelse [B?].
- S. 320, L. 3—12. Jvf. N. N. II, 718 f.; Th. II, 956; Steefel 70 f.
- » » » 13—S. 321, L. 6. Indført paa det tiloversblevne paa de 3 Sider for 28/9, 29/9 og 30/9, altsaa tidligst indført 30/9, utvivlsomt adskilligt senere.
- » » » 13: Hedelunda: Hamilton opholdt sig i Sept. 1863 paa sin Gaard Hedelunda i Södermanland. Sml. Hamilton 40.
- » » » 13—S. 321, L. 6. Jvf. »Tilskueren« 1902, 311.
- » » » 22. Lord Russell, læs: Lord John Russell.
- » » » 24. noto, læs: note.
- » » » 26 f. svaret från Drouin de Lhuys: Manderström havde i Depecher af 11/9 1863 givet Sveriges Gesandter i Paris og London Ordre til at udtale sig for den franske og engelske Regering om Sveriges Holdning i den dansk-tyske Konflikt. Den franske Udenrigsminister Drouyn de Lhuys svarede i en Depeche af 23/9 til den franske Gesandt i Stockholm. Se Koht 263—74; Hamilton 43 ff., 68.
- » » » 31. Frankrikes, læs: Frankrigs [!].
- » » » 31. bestämdare, læs bestämtare [!].
- S. 321, L. 10—14. Jvf. Koht 125 f.; Steefel 69.
- » » » 25. Oscars, rettet fra udraderet Ord [A].
- » » » 26—S. 322, L. 3. Jvf. Dahl I, 219 f., 231—45, 355—59; II, 22—30, 409—12.
- S. 322, L. 7. L. Skou, læs: L. Skau.
- » » » 10—19. Sml. Noten til S. 314, L. 33 f.
- » » » 19. Prikkerne efter Punktum udgaar.
- » » » 25—29. Prins Oscar aflagde paa Hjemrejse fra Tyskland Besøg paa Glücksborg i Anledning af Frederik VII's Fødselsdag 6/10 1863. Ogsaa Hall var til Stede og rejste tilbage til Kbh. i Følge med Prinsen og Baron Blixen-Finecke. Selskabet ankom til Kbh. 8/10; de to sidstnævnte fortsatte, ledsagede af Hamilton, samme Dag til Malmø. Sml. Koht 145 og Dagb. V, S. 257, L. 13—17.
- » » » 30—34. Hamilton 93 f.
- » » » 32. Oberst: er udraderet.
- » » » 32 f. Liliencrantz, rettet fra udraderet Ord (Liliencreutz) [A].
- » » » 32 f. Liliencrantz: Kriegers Fejl for Liljenstolpe.
- » » » 33. Alt — Manderström: Tilføjelse [A].
- » » » 33. Varsel, læs: Varsel.

- S. 323, L. 6—19. Jvf. Joseph Michaelsen: Fra min Samtid, 1890, 80 ff., 288 ff.; Koht 129; Hamilton 42 ff. Sml. Dagb. S. 328, L. 11—27.
- » » » 12 f. idet — dertil: Tilføjelse [?] [A].
- » » » 33. forecnet, rettet fra udraderet Ord [A].
- » » » 36—S. 324, L. 5. Om Paget's Forhandlinger med Hall se »Denmark and Germany«, No. 3, 1864, 158—63 (Nr. 164—66); jvf. N. N. II, 743 ff.
- S. 324, L. 9. 29. Juli: Se Noten til S. 203, L. 27.
- » » » 22. Se Noten til S. 318, L. 28 f.
- » » » 25. Motivering, rettet fra: Motiverne [MA].
- » » » 28 f. Originalen har herefter en udførlig Redegørelse for Udvalgsordningen i den svenske Rigsdag efter 1809-Forfatningen.
- » » » 1—4. Jvf. Hamilton 66 f.
- » » » 10. J. N. Madvig udgav i Okt. 1863 anonymt Brochuren »Om Udkastet til en Grundlov for Kongeriget Danmarks og Hertugdømmet Slesvigs Fællesanliggender og det dertil hørende Udkast til Valglov. Et Tillægsforedrag til den første Behandling af disse Lovudkast i Rigsraadet af en Tilhører.«
- » » » 31. umiddelbare, læs: *umiddelbare*.
- » » » 33—S. 326, L. 17. Jvf. hermed Kriegers Brev til Monrad [ca. 13/10 1863], Dske Mag. 7. R. III, 152 (Nr. 80).
- » » » 36. umiddelbare, læs: *umiddelbare*.
- S. 326, L. 1—14. I Tallene i dette Stykke er der mange Steder foretaget Udraderinger og Rettelser [A].
- » » » 4. som Censusvalg, læs: *som Censusvalg*.
- » » » 23. *igaa*, rettet fra: *iforgaars* [A].
- » » » 23; S. 327, L. 1—4. Jvf. Hamilton 70—74, 240—42; Koht 146.
- » » » 24—26. Manderströms Telegram til Hamilton 13/10 1863 er trykt Hamilton 69 f.
- » » » 26—35 og S. 327, L. 29—37. Dette Stykke er i Originaldagbogen indført paa den tiloversblevne Plads for 14., 15., 16. og 17. Oktober [B].
- » » » 27 f. de Uddrag, han [Hamilton] meddelte Hall, Marts 1864: Sml. Dagb. S. 332, L. 30 f. og III, S. 94, L. 33—35.
- » » » 28. Depechen af 5. Octbr.: fra Manderström til Hamilton (Nr. 100), trykt Hamilton 42—55; sml. Depechen af samme Dato (Nr. 101), trykt sst. 55—57.
- » » » 29. et Privatbrev: Krieger daterer S. 331, L. 23 dette Brev til 11/10. Et Privatbrev fra Manderström af denne Dato er ikke nævnt hos Hamilton. I øvrigt udtalte Manderström i sin Depeche Nr. 106 »particulière« af 13/10 1863, trykt Hamilton 75—77, tilsvarende Synspunkter, som i Kriegers her givne Referat.
- » » » 33—35; S. 327, L. 29—37. Sml. S. 331, L. 25—30. Kriegers Referat dækker her delvis Hamiltons Depeche »particulière« til Manderström af 20/10 1863, trykt Hamilton 79—82.
- S. 327, L. 6. ogsaa: Tilføjelse [A].
- » » » 6—9. Om Paget's Virksomhed jvf. Koht 155.
- » » » 15 f. Blixens bismarckske Bevægelser: Jvf. N. N. II, 753 ff.; Dske Mag. 6. R. II, 382 ff.; Steefel 91 ff.
- » » » 16. Bevægelse, læs: *Bevægelser*.
- » » » 17. Statsraadets Forhandlinger 12 f.
- » » » 21. Conferents, læs: *Conference*.

- S. 328, L. 11—27. Jvf. Hamilton 42—70 og Dagb. S. 331, L. 7—30.
- » » » 13. (5. Oct.): Tilføjelse [A].
  - » » » 19. et Svar, læs: sit Svar.
  - » » » 19. faaet sit, rettet fra: venter nu [B].
  - » » » 19 f. (d. 13. Oct.): Tilføjelse [TB].
  - » » » 23. Fløde, læs: Fløden.
  - » » » 31 f. Statsraadets Forhandlinger 13—18.
  - » » » 32. Kongen — Aften: Tilføjelse [B].
  - » » » 33—35. Tilføjelse [B].
- S. 329, L. 1. (d. 16de Octbr.): Tilføjelse [B].
- » » » 4—8. Alt — Grundlovsudkastet: Tilføjelse [B].
  - » » » 16 f. Halls Svar: Verbalnote fra Hall til Paget af 20/10 1863, trykt i Diplom. Aktstykker 1863—64, 3—4. Sml. »Denmark and Germany«, No. 3, 1864, 172 f., jvf. sst. 171 f. (Nr. 165).
  - » » » 31—35. Hamilton 74; sml. H. T. 3. R. III, 772.
  - » » » 34—S. 330, L. 6. Jvf. S. 303, L. 27 ff. og L. 36 med Noter.
- S. 330, L. 3. DFN, læs: DEN.
- » » » 7 f. (Dep. 19. Octbr.): Tilføjelse [B].
  - » » » 12—15. »Fædrelandet« 21/10 1863 (Nr. 245) indledes med et Digt af Chr. Winther »Til en vis Mand« (optrykt i »Samlede Digtninger« X, 1865, 105—08), rettet til den svensk-norske Konge. Den derpaa følgende Lederartikel vendte sig imod, at Kongen af Danmark i den forestaaende Vinter tog Ophold paa Odense Slot, fjærnet fra sin Hovedstad, og tog Ordet for Bevillingen til Frederiksborg Slots Fuldførelse.
  - » » » 15. Forslag til, læs: Forslag.
  - » » » 16—20. Blixen-Finecke, J. A. Hansen og Krüger tilføjede i Udvalgsbetænkningen over Grundlovsudkastet for Kongerigets og Slesvigs Fællesanliggender en Slutningsparagraf (Ændringsforslag Nr. 56), der bl. a. bestemte, at Loven ikke traadte i Kraft, før den havde været forelagt til Vedtagelse eller Forandring for en Forsamling for Kongeriget og Slesvig, valgt efter Valgloven af 7/7 1848. I et Tillæg til Betænkningen fulgte Motiveringen for det fremsatte Ændringsforslag. Jvf. Rigsraadstid. 1863, Tillæg B, Sp. 111 ff.
  - » » » 21. begyndte, læs: begynder.
  - » » » 26 f. Kriegers Konzept til en Exposé om det dansk-tyske Spørgsmaal i Tiden mellem 1815 og 1860 med Paaskriften »1861 meddelt Hage til Lord Brougham« findes i Kriegers Privatarkiv, D (i R. A.). Jvf. S. 210, L. 25 f.
  - » » » 32—34. Hamilton 86.
  - » » » 33. har [Tit], læs: Du [?] har.
- S. 331, L. 7—30. Sml. S. 328, L. 11—27 med Note.
- » » » 15—19. Se Noten til S. 326, L. 29 og Hamilton 82 f.
  - » » » 19 f. Halls Brev er trykt Koht 274 f. og Hamilton 72—74.
  - » » » 23. d. 11., læs: M[anderstrøm].
  - » » » 23—25. Jvf. Noten til S. 326, L. 29.
  - » » » 25—30. Jvf. S. 326, L. 33—35; S. 337, L. 29—37 med Note.
- S. 332, L. 22. er blot, læs: er internationalt [,] er blot.
- » » » 22. blot: Tilføjelse [A].
  - » » » 24—31. Jvf. Koht 150—52, 275—82; H. T. 3. R. III, 773 f.; Hamilton 86 f.

- S. 332, L. 26. blive, læs: bleve.
- » » » 36 f. Der maa med den nævnte Erklæring menes den, som den danske Forbundsgesandt afgav 29/10 1863. Se S. 333, L. 8—10 med Note.
- S. 333, L. 3. Forbundets Afviisning af Mæglingforslaget: Forbundsdagen afviste 22/10 1863 et Forslag af Lord Russell i Depeche til den engelske Gesandt i Frankfurt Sir Alexander Malet af 29/9 om at underkaste det dansk-tyske Stridsspørgsmaal udenforstaaende Magters Mediation. Se Actstykker, 7. Saml. (Juni 1864), 21—26. Samtidig afslog Flertallet en Begæring af den nederlandsk-luxemburgske paa den danske Gesandts Vegne om at bevilge en Frist til at indhente Instrukser, før Afstemning foretoges (sst. S. 26).
- » » » 8. jvf. 14. Novbr.: Tilføjelse [B].
- » » » 8—10. Se Actstykker, 7. Saml. (Juni 1864), 27, 30—35; N. N. II, 748.
- » » » 11 ff. N. N. II, 749 ff.
- S. 334, L. 14. Hall, rettet fra: Madvig [A].
- » » » 18 f. Der sigtes formentligt til den Paget-Rainals'ske Undersøgelse i Slesvig. Jvf. S. 192, L. 14—17; S. 218, L. 37—S. 219, L. 7.
- » » » 19 f. Det maa dreje sig om Lord Russell's »Gothadepêche«. Jvf. S. 265, L. 12 med Note.
- » » » 32—S. 335, L. 2. Jvf. Halls Depeche til Quaade af 31/10 1863, trykt Diplom. Aktstykker 1863—64, 6 f.; N. N. II, 751.
- S. 335, L. 3—6. Se Noten til S. 330, L. 16—20.
- » » » 12. kun: Tilføjelse [TA].
- » » » 14 f. Canon og Herrepenge: to særligt slesvigske Grundafgifter. Da de hidtil havde været medtagne i Beregningerne af Skatte-census i Slesvig ved Udarbejdelsen af Rigsraadsvalglisterne, stillede L. Skau som Medlem af Grundlovsudvalget Forslag om, at der i Regeringsudkastets § 22 tilføjedes: »I Hertugdømmet Slesvig skal i nærværende Tilfælde skyldsats Canon og Herrepenge regnes lig direkte Skat.« Regeringen tog for saa vidt Hensyn til dette Forslag, som den i den ved 3. Behandling forelagte Form af Grundlovsudkastets § 22 efter Ordene »direkte Skat [til Staten eller Kommunen]« tilføjede »eller Afgift« og i Valglovsudkastets § 10 indsatte en Bestemmelse om, at ved Beregningen af Afgifter »medregnes i Slesvig skyldsats Canon og Herrepenge.« Se Rigsraadstid. 1863, Tillæg B, Sp. 61 ff., 95; Tillæg A, Sp. 11, 913, 975.
- » » » 19. efter Ønske: Tilføjelse [B].
- » » » 23—28. Andræ stillede i Rigsraadet under Behandlingen af Grundlovsudkastet for Kongerigets og Slesvigs Fællesanliggender Ændringsforslag til Udkastets § 57: Var en Tillægslov 2. Gang oversendt til det Ting, der behandlede den sidst, og Enighed ikke opnaaedes, skulde et Fællesudvalg, hvortil hvert Ting valgte 15 Medlemmer, tage den endelige Beslutning. Forslaget vedtoges med 36 Stemmer mod 20. Rigsraadstid. 1863—64, Sp. 1134. Bestemmelsen indgik i den endelige Lovs § 56. Jvf. »Love og Anordninger« 1863, 379; Dahl I, 38 f., 321; P. Andræ: Andræ og Fællesforfatningen, 1907, 187—200.
- » » » 28—S. 336, L. 2. Hamilton 88; sml. H. T. 3. R. III, 775.

- S. 336, L. 3. Jvf. Koht 153 og sammes »Norges og Sveriges Politik i Forholdet til Danmark 1857—64«, 1905, 32.
- » » » 3. udfærdiges, læs: udfærdigedes.
- » » » 4. Kong Carls Digtsamling: »En Samling Dikter af C«, Stockholm 1863; 2. Udg. 1870.
- » » » 6. vedtages, læs: vedtoges.
- » » » 16 f. Jvf. S. 306, L. 17—24; S. 318, L. 28 f.; S. 324, L. 22.
- » » » 20—25. »Aftonbladet« 5/11 1862 (Nr. 257) indeholder en Artikel »Allians eller icke allians, det är frågan«, der udtrykkelig er mærket »(Insändt)« og signeret O. Sml. »Fædrelandet« 10/11 1862 (Nr. 263). Artiklen om Gustav Adolfs nordiske Politik i 1627—28 findes i »Aftonbladet« 6/11 (Nr. 258); den er Nr. 2 i en Serie Artikler med Titlen »Är upprätthållandet af Danmarks integritet och politiska frihet af något intresse för Sverige?«
- » » » 22. Lige, læs: Ligl. [v: Ligeledes].
- S. 337, L. 1—3. Jvf. S. 338, L. 5—12 med Note.
- » » » 7 f. med »Lamaen« menes muligvis D. G. Monrad (velvillig Oplysning af Herr Rigsdagsarkivar Victor Elberling).
- » » » 22—24. Jvf. III, S. 40, L. 33 f.
- » » » 25 f. Der sigtes utvivlsomt til en Udtalelse af Lehmann om Prins Christians Holdning i det græske Tronfølgerspørgsmaal i Statsraads mødet 14/4 1863. Lehmann saarede her Prinsen ved at spotte over Ballenstädt, hvor han hos sin Søster Hertuginde af Anhalt-Bernburg og andre Slægtninge skulde være blevet støttet i sine legitimistiske Anskuelser, der afholdt ham fra at træde det bayerske Hus' Rettigheder for nær. Se N. N. II, 667—68 samt Lehmanns Papirer i Ny kgl. Saml. 1477 Fol., XIII. Læg: Den græske Tronfølgesag. Sml. Dagb. S. 300 f.
- S. 338, L. 3. David, læs: Davids.
- » » » 5—12. Efter Premierminister Halls Tale i Rigsraads mødet 13/11 1863, hvor han erklærede ikke at ville give nogen slesvigsk Repræsentation Bevillingsmyndighed for de særlige Anliggender, frafaldt samme Dag en Del Medlemmer, saaledes II. R. Carlsen, A. Hage og Chr. Juel, Modstanden mod Grundlovsudkastet. Se Rigsraadstid. 1863, Sp. 1297—1330, samt N. N. II, 763—777.
- » » » 13 f. Efter at Georg I var blevet Konge i Grækenland, blev de ioniske Øer, der siden 1815 havde staaet under engelsk Protektorat, efter en Folkeafstemning forenede med det helleenske Kongerige. — Jvf. III, S. 49, L. 20 ff.
- » » » 14. foreløbigt, læs: — foreløbigt.
- » » » 15 f. Se Actstykker, 7. Saml. (Juni 1864), 35 f.
- » » » 16. Bismarcks, læs: bismarckske.
- » » » 22 f. skal have mindet, rettet fra: minder [MB].
- » » » 22 f. Monrad, der skal have mindet om Schulin's Ord: Der er ikke fundet noget, der kan belyse dette Sted.
- S. 339, L. 4—6. Jvf. Hamilton 96.
- » » » 9. (Kl. 7): Tilføjelse [MA?].
- » » » 10. Kl. 2,35 [TA?].
- » » » 12 ff. Om Kong Christian IX's Holdning overfor Novemberforfatningen og om de storpolitiske Forhandlinger i de nærmeste Dage efter Frederik VII's Død: N. N. II, 878 ff.; Steefel 77 f.; H. T. 9. R. VI, 119 ff.; Scandia I, 1928, 119 ff.; II, 1929, 1 ff.

- S. 339, L. 18. *ikke*, som: rettet fra udraderet og ulæseligt Ord [A?].
- » » » 18. det lovedes: Tilføjelse [TA?].
  - » » » 18 f. jeg har: Tilføjelse [TA?].
  - » » » 19. hørt, at: Tilføjelse [TA?].
  - » » » 19 f. søgte ham, men at Berner: Tilføjelse [TA?].
  - » » » 20. ikke turde give, rettet fra udraderede Ord [A?].
  - » » » 20 f. sig — selv: Tilføjelse [A?].
  - » » » 25 f. Tilføjelse [MB].
  - » » » 25 f. Der sigtes til en Depeche fra Bismarck til v. Balan af 13/11 1863, som v. Balan 15/11 meddelte Hall. Trykt Actstykker, 7. Saml. (Juni 1864), 94 f.; Bismarck: Die gesammelten Werke IV, Nr. 151. Sml. Steefel 93 f.
  - » » » 27 f. Jvf. S. 345, L. 25—28.
  - » » » 30. Dagen, læs: to Dage.
  - » » » 30. to Dage, rettet fra: Dagen [B].
  - » » » 30 f. nogle Dage, rettet fra: Dagen [B].
  - » » » 32. alle, rettet fra: de [A].
- S. 340, L. 11—13. Ved — Eideren: Tilføjelse [A].
- » » » 15. 15—24, læs: 16—25.
  - » » » 16—25. Statsraadets Forhandlinger 18—22.
  - » » » 26—30. Tilføjelse [MB].
  - » » » 26—30. Manderstrøms Brev til Hamilton af 16/11 1863 er trykt Koht: Norges og Sveriges Politik i Forholdet til Danmark 1857—1864, 1905, 30—32 (paa norsk) og Hamilton 102—04 (de citerede Ord S. 104; sml. H. T. 3. R. III, 775). — Det norske Statsraads Betænkning af 9/11 1863: Koht 283—84, sml. 165.
  - » » » 32. efter Nogles Paastand: Tilføjelse [TA].
  - » » » 33. Tilføjelse [A].
  - » » » 35 f. Familiegælde, læs: Familiegælder.
- S. 341, L. 2. d. 15. d. M.: Tilføjelse [TB].
- » » » 2—4. N. N. II, 878; H. T. 9. R. VI, 156—58.
  - » » » 7 f. Jvf. N. N. II, 748 ff.
  - » » » 15 f. Ved en Fest paa Hotel Phønix 31/10 1863 bad Hall Tietgen om at virke hen til, at det svenske Statslaan, hvormod Tietgen den næste Dag skulde være med at forhandle i Hamborg, blev til Virkelighed, idet den svenske Regering havde opsat Forhandlingerne om Alliancetraktat til dets Afslutning. Det lykkedes Tietgen at faa tilvejebragt et Tilbud, som imidlertid blev forkastet af den svenske Regering. Se C. F. Tietgen: Erindringer og Optegnelser, udg. af O. C. Molbech, 1904, 78 f., samt (om Phønixfesten) »Fædrelandet« 2/11 1863 (Nr. 255).
- S. 342, L. 5. den syge: Tilføjelse [TA].
- » » » 5—16. Jvf. Hamilton 9 ff.
  - » » » 11 f. som — Supplement: Tilføjelse [A].
  - » » » 15 f. Det — bevisligt: Tilføjelse [B].
  - » » » 28. Søndags, rettet fra: Løverdags [A].
  - » » » 35—37. Tilføjelse [MB].
  - » » » 36 f. Om Dronningens Holdning jvf. IV, S. 23, L. 17 ff.
- S. 343, L. 9 f. dog — Styret: Tilføjelse [B?].
- » » » 16. længere, læs: længe.
  - » » » 20. Congress-: Tilføjelse [TA].

- S. 343, L. 20—22. Napoleon III.s Indbydelsesskrivelse til den danske Konge til Deltagelse i en Kongres i Paris af 4/11 1863 og den danske Sværskrivelse af 20/11 1863 er trykt i Diplom. Aktstykker 1863—64, 8 f., 12 f. Jvf. Steefel 115.
- » , » 21. besindede, læs: bestemte.
- » , » 33—S. 344, L. 1. Den nævnte Ordre til Paget, afsendt af Udenrigsminister Russell som Telegram 17/11 1863, er trykt H. T. 9. R. VI, 236 [hvor L. 2 »I. D.« rettes til »F. O.«, og L. 5 f. »infere« til »interfere«].
- » , » 33. Blomfield, læs: Bloomfield.
- » , » 34. Ordre til, læs: Ordre.
- S. 344, L. 6. *Rochussen*, læs: 18. N. Forts. *Rochussen*.
- » , » 8—29. Om Bevægelsen i Holsten se N. N. II, 892 f.
- » , » 13. Deputerede, læs: de Deputerede.
- » , » 21. 17. Novbr.: Tilføjelse [MA?].
- » , » 28 f. Ogsaa — Meddelelser: Tilføjelse [A] øverst paa en Side.
- » , » 29. havt, læs: faaet [?].
- » , » 33—S. 345, L. 6. Statsraadets Forhandlinger 22—30; Halls Forestilling er trykt sst. 413—19.
- S. 345, L. 7. $3\frac{2}{3}$, rettet fra: $3\frac{1}{2}$ [A].
- » , » 25—28. N. N. II, 887.
- » , » 29 f. N. N. II, 890.
- » , » 30. Ordre til, læs: Ordre.
- S. 346, L. 1—5. Jvf. »Denmark and Germany« No. 3 (1864), 219 (Nr. 257); Steefel 133.
- » , » 4. i det Øieblik, læs: i et Øieblik.
- » , » 5. Congressen: den af Napoleon III planlagte almindelige Kongres i Paris. Jvf. Steefel 111 ff.
- » , » 17 f. 20.—30. *Novbr.* — Plessen: Tilføjelse [A] øverst paa Siden.
- » , » 17 f. N. N. II, 941 ff.; H. T. 10. R. IV, 330 ff., 338 ff. Jvf. *Dagh.* S. 365, L. 1—11.
- » , » 20. os 5: Rigsraadet, der 20/11 1863 blev modtaget i Audiens paa Christiansborg. Jvf. »Fædrelandet« 21/11 1863 (Nr. 272).
- » , » 24. Madvigs Tale findes i »Fædrelandet« 23/11 1863 (Nr. 273).
- » , » 28—35. Jvf. S. 344, L. 22—27 og N. N. II, 892.
- S. 347, L. 7—9. Om Edsnægterne indeholder »Dagbladet« 24/11 1863 (Nr. 276) nærmere Efterretninger.
- » , » 8. Schroder, læs: Schrader.
- » , » 8. Schrader, L. C., Medlem af den holstenske Stænderforsamling 1861—64.
- » , » 10 f. Se Actstykker, 7. Saml. (Juni 1864), 45 f., 47, 48 f. Sml. N. N. II, 897.
- » , » 13. »Sjælland«, rettet fra udraderet Ord [A].
- » , » 17. igaar, rettet fra: idag [A].
- » , » 19—21. Jvf. S. 365, L. 7.
- S. 348, L. 2. Moltke, læs: C. Moltke.
- » , » 8. for, læs: imod.
- » , » 28. kaldt, læs: faldt.
- » , » 29 f. Tilføjelse [A] øverst paa Siden.
- » , » 32. Meddelelse, læs: Meddelelsen.
- S. 349, L. 4. (?): Tilføjelse [MA].
- » , » 10. Aand?, læs: Aand (?).

- S. 349, L. 10. 3, rettet fra ulæseligt Tal [A].
- » » » 15—18. Jvf. de i Noten til S. 339, L. 12 ff. nævnte Arbejder.
  - » » » 24. billigede, læs: billige.
  - » » » 26—30. Gorčakovs Depeche til Baron Nicolay af 19(7)/11 1863 er trykt Diplom. Aktstykker 1863—64, 22 (Noten). Jvf. Th. II, 1031; N. N. II, 919 f.
  - » » » 29 f. Kongens Svar af 17. Novbr. til Borgerrepræsentationen: N. N. II, 875 f.
  - » » » 32. Hvem, læs: Hvo.
- S. 350, L. 10. fraraadet, rettet fra delvis ulæseligt, delvis udraderet Ord [A].
- » » » 14. Over »holst. Dep.« staar Tallet »(40)«.
  - » » » 14 f. Th. II, 1029; N. N. II, 892. Jvf. S. 358, L. 15—17.
  - » » » 15. Over »Suppl.« staar Tallet »23«.
  - » » » 16. skal i Rigsraadet ville erklære, rettet fra: har i Rigsraadet erklæret [TA].
  - » » » 19. Fr., læs: Tr.
  - » » » 19. Tr. 8. Mai 1852: Londontraktaten om den glücksborgske Arvefølge.
  - » » » 21 f. en Udsættelse: med Edsaflæggelsen. Se herom Jansen-Samwer 122 ff.
- S. 351, L. 3. Udtalelse, læs: Udtalelser.
- » » » 9. 3 Mill. sv. Rdl.: Sml. Koht: Norges og Sveriges Politik i Forholdet til Danmark 1857—1864, 1905, 34 ff.; Hamilton 112.
  - » » » 15. Manderströms Cirkulærdepeche af 20/11 1863 er bl. a. trykt H. T. 3. R. III, 776 f.
  - » » » 16 f. Hamilton overrakte Christian IX sine Kreditiver i Privataudiens 23/11 1863. Jvf. Hamilton 117.
- S. 352, L. 7—10. Jvf. Hamilton 117.
- » » » 22—25. De nævnte Værker er: Olof Wingquist: Om svenska representationen i äldre tider till och med riksdagen år 1617, (posthumt) 1863. — Carl Gustaf Malmström: Sveriges politiska historia från K. Carl XII.s död till statshvålfningen 1772, II, 1863. — Anders Fryxell: Berättelser ur svenska historien, 32. Del, (Arvid Bernhard Horn och hans samtida), 1863.
  - » » » 25 f. I Rigsraadets Møde 25/11 1863 støttede Indenrigsminister Lehmann ved 2. Behandling af Lovudkast ang. Valgene til Rigsraadet et af Udvalget stillet Ændringsforslag om, at Valg til Landstinget kun kunde opnaas ved fuld Kvotient. Forsamlingen vedtog — med Andræs Støtte — at fastholde den siden 2/10 1855 gældende Regel om den halve Kvotients Tilstrækkelighed. Se Rigsraadstid. 1863, Sp. 1503—46, samt Tillæg A, Sp. 33—54.
  - » » » 27 f. Jvf. N. N. II, 923; Steefel 112 f. Sml. Dagb. S. 362, L. 1 ff.
  - » » » 29. der kom igaar: Tilføjelse [TB].
  - » » » 29—S. 353, L. 33. Om Forhandlingerne med C. Moltke, Scheel-Plessen og Reventlow-Criminil se N. N. II, 941 ff.
  - » » » 30. alt: Tilføjelse [B].
- S. 353, L. 32 f. Scheels Overpræsidium: Jvf. S. 215, L. 33 med Note.
- S. 355, L. 9. paa een Dag, læs: een Dag.
- » » » 17. Molet, læs: Malet.
  - » » » 31—35. Th. II, 1033.
  - » » » 36 f. meldt af Bille i Fredags: Tilføjelse [B].

- S. 356, L. 5 f. Igaar — Ord: Tilføjelse [A] øverst paa Siden.
- » » » 13. igaar: Tilføjelse [TB].
  - » » » 17. Torsdags: Tilføjelse [TB].
  - » » » 20 f. han roste — Mst.: Tilføjelse [A].
  - » » » 21. Mist., læs: Mst..
  - » » » 22—24. Halls Depeche af 26/11 1863 til de danske Gesandter i Paris og London er trykt Diplom. Aktstykker 1863—64, 17—19.
  - » » » 25 f. Halls til Depecher til Scheel-Plessen af 27/11 1863 er trykt Archives diplomatiques, 1864, IV, 213—15, 215—16; den sidste tillige Hamilton 130—33. Sml. Koht 170 f.
  - » » » 32. Pernice: Rechtsgutachten des preussischen Kronjuristen Dr. Pernice betr. die eventuelle Succession der Sonderburger Linie des Hauses Holstein-Oldenburg in das Hrz. Holstein. Abgegeben an die preussische Regierung d. 30. Septbr. 1851, Kbh. 1863.
  - » » » 35. Jvf. S. 353, L. 28—30.
- S. 357, L. 10. (23. Novbr.): Tilføjelse [TA].
- » » » 17. 27de Novbr., læs: 27/N..
  - » » » 17. 27/N: Tilføjelse [MA].
  - » » » 30 f. Den lille Lov om Valgtiden: den af Finansminister Fenger i Rigsraadssamlingen 1863 (5. ordentlige Saml.) forelagte Lov om Udløbet af Funktionstiden for de middelbart og umiddelbart valgte Medlemmer, stadf. 27/11 1863. Rigsraadstid. 1863, Sp. 1468 ff., 1547 ff., 1602 ff.; Tillæg A, Sp. 963 ff., 995 ff.
- S. 358, L. 13. Jvf. S. 346, L. 28 ff.
- » » » 15—17. Jvf. S. 350, L. 14 ff.
  - » » » 16. Rev., Farve, R. Jersbeck, Mesmer, Saldern, læs: Rev. Farve, R-Jersbeck, Mesmer-Saldern.
  - » » » 18. Ridderskabet besluttede 27/11 1863 at rette en Petition til Forbundsdagen til Gunst for Hertug Frederik. Jvf. Jansen-Samwer 124.
  - » » » 19—30. Sml. Noten til S. 356, L. 25 f.
  - » » » 22. Arvetvistighederne, læs: Arvetvistigheden.
  - » » » 23 f. at Successionen vil aftvinge os, læs: at man til Vederlag for Erkjendelsen af Successionen vil aftvinge os.
- S. 359, L. 5. Dobbelte, læs: Dobbelt[atailloner].
- » » » 5. 27/11 1863 udstedtes en Kundgørelse for Hæren (Nr. 68) om, at Linieinfanteribataillonerne fra 1/12 s. A. skulde formeres i 22 Regimenter, hvert paa 2 Batailloner. Jvf. Generalstabsværket 1864 I, 118.
  - » » » 11. Danmark, læs: Danevirke.
  - » » » 16. Cadrer, læs: Cadres.
  - » » » 23. Edsfrist: Jvf. S. 350, L. 21 f. med Note.
- S. 360, L. 5—7. Se Actstykker, 7. Saml. (Juni 1864), 51—54; »Denmark and Germany« No. 3 (1864), 308—10 (Nr. 355 med Bilag).
- S. 362, L. 1 f. Jvf. S. 352, L. 27 f. med Note.
- » » » 24. (jvf. 1857): Der sigtes vistnok til Klagerne i den holstenske Stænderforsamling Aug.—Sept. 1857 over Fællesforfatningen af 1855. Carl Scheel-Plessen var Forsamlingens Præsident. Jvf. N. N. II, 152 ff.
- S. 363, L. 10. hele Liniens: Tilføjelse [TB].
- » » » 11. 45.000, rettet fra udraderet Tal [A].

S. 363, L. 34. fronderende, læs: Renitente.

S. 364, L. 3. Civillisterne, læs: Civillisteloven.

- » » » 6 f. Manderströms Depeche til Hamilton af 2/12 1863 er trykt H. T. 3. R. III, 777—82 og Hamilton 121—30, sml. 133—35.
  - » » » 7—23. Jvf. Hamilton 102 ff.; H. T. 3. R. III, 777—82. Sml. Dagb. S. 340, L. 26—30 og III, S. 52, L. 29—35; S. 94, L. 16 f.
  - » » » 17—23. »Dagbladet« 9/3 1864 (Nr. 60) indeholdt en Erklæring af Hall, dat. 7/3, foranlediget ved Bladets Referat 6/3 (Nr. 57) af en Udtalelse i hans Valgtale 5/3 om Forsvarsforbundet med Sverige og Norge. Jvf. Koht: Norges og Sveriges Politik i Forholdet til Danmark 1857—1864, 32 f.; Hamilton 213 f. Sml. III, S. 94, L. 16 f.
  - » » » 25. Claus Pavels's Biografi og Dagbøger. Udg. i Uddrag af Claus Pavels Riis, Bd. I, Bergen 1864, Bd. II, Kria. 1867.
  - » » » 26. Af Geheimeraad Johan v. Bülow's Papirer. Udg. af Ludv. Daae, Kria. 1864.
  - » » » 29—31. H. L. Rydin: Föreningen emellan Sverige och Norge från historisk och statsrättslig synpunkt betraktat, Uppsala 1863.
- S. 365, L. 4—11. Sml. Statsraadets Forhandlinger 31—34; H. T. 10. R. IV, 330 ff.
- » » » 19 f. Samtidig med L. 3—11 og med de i L. 1 nævnte Tilføjelser; alle disse Tilføjelser er gjort med en fra de øvrige Dagbogsindførsler stærkt afvigende Blæktype.

3. BIND

- S. 5, L. 10. Garde, læs: Garder.
- S. 6, L. 14. Fhlg., læs: Forhlg.
- » » » 14 f. Kronprindsen — vedtages: Tilføjelse øverst paa Siden [B].
  - » » » 14. Kronprinsens Indførelse i Statsraadet: Statsraadets Forhandlinger 30 f.
  - » » » 14 f. Fhlg. med Moltke: Sml. II, S. 365, L. 4—11 med Note.
  - » » » 15. Procl. til Holst. og Lbg.: Proklamationen til de to Hertugdømmer af 4/12 1863 er trykt Departementstid. 1863, 981—83; sml. Th. II, 1041 f.
  - » » » 21. 100,000: Tilføjelse [TB].
  - » » » 21. Dækning, læs: (Dækning.
  - » » » 22. Reiseomkostninger), læs: Reiseomkostninger) [D].
  - » » » 22. ligl., læs: lig [!].
  - » » » 26 f. dog — nyttigt: Tilføjelse [B].
  - » » » 32—34. Fenger — Rdl.: Tilføjelse [B].
  - » » » 33. have, læs: havt.
  - » » » 35. Ønske, læs: Ordre.
  - » » » 35. Ordre, rettet fra Ønske [A?].
  - » » » 35 f. Tilføjelse [B]
- S. 7, L. 7. Occupations-, læs: Occupations-,
- » » » 11 f. Jvf. N. N. II, 913; sml. Denmark and Germany No. 3 (1864), 337—39 (Bilag til Nr. 383).
  - » » » 30. Udtrykket, at Frankrig »admet la distinction« belyses nærmere ved Halls Cirkulærdepeche 7/12 1863, hvor det hedder, at efter hans Oplysninger »le Cabinet de Paris aurait »admis« la distinction établie par le Prince entre ces deux questions«, d. v. s. Londontraktaten og Aftalerne 1851—52. Se Geheimeregistraturen 1863, R. A.
  - » » » 31—34. Dr. Georg v. Bunsen, en Søn af den preussiske Diplomat, Friherre C. K. J. Bunsen, udtalte 2/12 1863 i det preussiske Deputeretkammer, at Preussen til Løn for Tilslutning til Vestmagterne i Begyndelsen af Krimkrigen kunde have opnaaet Ordningen af Spørgsmaalet om Hertugdømmerne i national Aand. Se »Berl. Tid.« 4/12 1863 (Nr. 284).
- S. 8, L. 11—18. Hamilton 126 ff.; sml. II, S. 364, L. 6—7.
- » » » 19 f. Jvf. Denmark and Germany No. 3 (1864), 354—55 (Nr. 395 med Bilag), 359 (Nr. 405).
  - » » » 37. Pfenningmestrene og Lehnsmændene: Pfenningmestre hed nogle Oppebørselsbetjente i Ditmarsken og Eidersted; Lensmænd Oppebørselsbetjente i Eidersted.

- S. 9, L. 1. Oppebørselsbetjente, læs: Oppebørselsbetjentene.
- » » » 6. Gamle Schirach: W. B. v. Schirach, indtil 1854 Medlem af Overappellationsretten i Kiel. — Pernices Skrift: Jvf. II, S. 356, L. 32 med Note.
  - » » » 6. Pernices Skrift, rettet fra: Pernice [TA].
  - » » » 9—13. Jvf. N. N. II, 893.
  - » » » 15—18. Se Actstykker, 7. Saml. (Juni 1864), 67—82; sml. Th. II, 1042; N. N. II, 909 f.; Steefel 101.
  - » » » 22. de 3: Fenger, Lehmann og Wolfhagen; sml. S. 5, L. 22 f.
  - » » » 30. S. 10, L. 1—6. Sml. N. N. II, 925.
- S. 10, L. 12. Om Schlegels Sendelse se N. N. II, 924 f.
- » » » 17—23. Hamilton havde efter Christian IX's Ønske Audiens 6/12 1863; sml. Hamilton 137—39.
  - » » » 27 f. Se Drouyn de Lhuys' Depeche til Dotézac af 8/12 1863, trykt Diplom. Aktstykker 1863—64 26 f. Jvf. Steefel 121.
  - » » » 30. Grev V. C. E. Sponneck ledsagede Kong Georg som dennes private Raadgiver paa hans Rejse til Grækenland. Jvf. II, S. 308, L. 13 f.
- S. 11, Sideoverskriften. DECFMBER, læs: DECEMBER.
- » » L. 4. Om Irmingers Sendelse se N. N. II, 915 ff.
  - » » » 7. Englands Afslag: paa Napoleon III's Kongresforslag. Se II, S. 352, L. 27 f. med Note.
  - » » » 14. C. E. Fengers Hustru fødte 10/12 1863 Tvillinger, der kort efter døde (Medd. af Fru Alma Boeck, f. Fenger). Fenger var A. F. Tschernings Huslæge og Ven.
  - » » » 19—28. Sml. N. N. II, 920.
  - » » » 31 f. »Ligeberettigelse«: Der sigtes vistnok til Noterne til de tyske Stater af 6/12 1851, hvori der loves »en organisk og ensartet forfatningsmæssig Forbindelse af samtlige Landsdele til et samlet Monarki«. Jvf. N. N. I, 565.
- S. 12, Sideoverskriften. 11., læs: 10..
- » » L. 5—19. Jvf. N. N. II, 916 ff.
  - » » » 20 ff. Om Ruslands og Englands gennem Ewers og Wodehouse udøvede »Pression« i Kh. se N. N. II, 952 ff.; Steefel 135 ff.; H. T. 10. R. IV, 1937, 285 ff. (O. Lehmanns Skildring).
- S. 13, L. 3. Der sigtes til et Digt af A. Munch: »De to Venner« [Karl XV og Frederik VII] i »Fædrelandet« 8/12 1863 (Nr. 286).
- » » » 21. Robert, rettet fra ulæseligt Ord [A].
  - » » » 21. Robert: vistnok Kammerherre Erik Wilhelm Robert Skeel til Dronninglund, Indenrigsminister 1875—84, der var en intim Ven af Kongeparret.
  - » » » 30 f. Den — samtykket: Tilføjelse mellem Linjerne [A].
  - » » » 36. Moltke i Berlin: General Helmuth v. Moltke. — A. M.: Adolph Moltke, Administrator for Grevskabet Rantzau.
- S. 14, L. 3—10. Sml. hermed Hamiltons Brev til Manderström af 4/12 1863, cit. Hamilton 174, Noten, samt sst. 178—80.
- » » » 13—22. Jvf. N. N. II, 958 f.
  - » » » 24 f. Tilføjelse øverst paa Siden [B].
  - » » » 24 f. Jvf. S. 45, L. 1—13.
  - » » » 26 f. Tilføjelse øverst paa Siden [A].
  - » » » 28 ff. Jvf. den Steefel 131 delvis refererede Depeche fra O. Plessen til IIall 10/12 1863; N. N. II, 920 f.

- S. 15, L. 4—12. Jvf. N. N. II, 931. Om General Fleury's Mission i Kbh. og Berlin: Steefel 123 ff., 136 ff.
- » » » 9. men om: Tilføjelse [MA].
  - » » » 9. i den Grad, rettet fra udraderet Ordforbindelse [A].
  - » » » 9—12. som — forstaaer): Tilføjelse [A].
  - » » » 22—25. De nævnte Skrivelser (enslydende) fra Østrigs, Preussens, Sachsens og Hannovers Udenrigsministre til Hall afgaves 15/12 1863 i Kbh. af den østrigske Gesandt v. Brenner og den preussiske Gesandt v. Balan. Se Actstykker, 7. Saml. (Juni 1864), 85.
- S. 16, L. 2. ei blot: Tilføjelse [TB].
- » » » 3. men, rettet fra: om [B].
  - » » » 3. og om: Tilføjelse [MB].
  - » » » 14. parat, læs: hævet [?].
- S. 17, L. 8—15. N. N. II, 953.
- » » » 9 f. Om Telegrammet i »Fædrelandet« 15/12 1863 (Nr. 292) og dets Forhistorie se Koht 175—78 og Hamilton 162 f., 176—78. Sml. Dagb. S. 18, L. 5—18.
  - » » » 34. Efter »Sammentræf« er ét eller to Ord og et Udraabstegn udraderet.
- S. 18, L. 5. dog, læs: i Dag.
- » » » 23 f. i Raadvildhed søger de Beslutninger, rettet fra udraderet Ordforbindelse.
  - » » » 24 f. som — Rigsraadet: Tilføjelse.
- S. 19, L. 8—10. hvor — vedtages: Tilføjelse øverst paa Siden [B]. Tilføjelserne S. 19, L. 19 f. og S. 23—36 er samtidige hermed.
- » » » 8—20, 23—36. Statsraadets Forhandlinger 37—48.
  - » » » 10—12. om — Suspension: Tilføjelse [TB og MB].
  - » » » 19 f. Monrad — Ministerium: Tilføjelse [B].
  - » » » 20 f. Jvf. S. 11, L. 4 med Note.
  - » » » 23—36. Tilføjelse [B].
  - » » » 28. ei mulig; uden, læs: ei mulig uden.
  - » » » 31 f. Londonerts.: Londonertraktaten af 8/5 1852, der fastsatte den glücksborgske Arvefølge for det samlede Monarki.
- S. 20, L. 21. Conducten: Overførelsen af Frederik VII's Lig til Roskilde Domkirke.
- » » » 22. Kundgørelsen af 18/12 1863 ang. Kongerigets og Hertugdømmet Slesvigs midlertidige Toldforhold til Hertugdømmet Holsten. Departementstid. 1863, 1070.
  - » » » 35. imorgen: ved Frederik VII's Begravelse i Roskilde 19/12 1863.
- S. 21, L. 15—23. Manderströms Brev til Hamilton af 16/12 1863 er trykt Hamilton 160—62.
- » » » 29—31. Jvf. »Denmark and Germany« No. 4 (1864), 407—09 (Nr. 492 med Bilag).
  - » » » 31 f. Angreb paa Marineminister Bille fremkom i »Fædrelandet« 14/12 1863 (Nr. 291) og i »Dagbladet« 18/12 1863 (Nr. 297).
- S. 22, L. 1. Svenson, læs: Suenson.
- » » » 1. Suenson: Kontorchef i Marineministeriet Jean Nicolas Suenson.
  - » » » 7—9. 66 Borgere i Christiania indbød 19/12 1863 til et Møde 22/12 for at vedtage en Adresse til Karl XV om Deltagelse i Danmarks Kamp. Indbydelsen og Indbydernes Navne er aftrykt i »Extrablad til »Fædrelandet« Nr. 297, 19. December 1863«. Paa Mødet vedtoges en Adresse til Kong Karl XV med Opfordring til at yde Danmark Hjælp. Jvf. N. N. II, 951.

- S. 22, L. 9 f. Jvf. Aug. Chr. Mantheys Dagbøger fra Aarene 1856—1874, I, 1909, 350.
- » , » 11. H. L. Martensen: Sørgetale ved Kong Frederik VII's Bisættelse i Roeskilde Domkirke, Kbh. 1863.
  - » , » 15—17. Jvf. Hamilton 163—71; Koht 178 f., 301 ff.
  - » , » 26—31. Jvf. Hamilton 172.
- S. 23, L. 1—20. N. N. II, 963 ff.; Steefel 141 f.
- » , » 14—17. Jvf. Steefel 147.
  - » , » 21—24. Jvf. Th. II, 1061; N. N. II, 956.
  - » , » 28. imod; læs: imod [uden Semikolon].
- S. 24, L. 2 f. A. Geffroy skrev 15/12 1863 i »Revue des deux mondes« en Artikel »L'agitation allemande contre le Danemark«.
- » , » 5. O. P., læs: O. Pl.
  - » , » 7 f. Fyrst Sergei Dolgorukij sendtes i ekstraordinær Mission til Kbh. i Marts 1813. Se E. Holm: Danmark-Norges Historie (1720—1814) VII, 2. Afd., 1912, 374 ff.
  - » , » 11—16. Statsraadets Forhandlinger 48—62.
  - » , » 16—18. Om Andræs Syn paa Statsregnskabets Revision og Decision jvf. Dahl I, 53 ff.
  - » , » 33 f. Jvf. Koht 289—96; Hamilton 175 f., 224—33.
  - » , » 36 f. Jvf. N. N. II, 988 f.
- S. 25, L. 4. befalede, læs: anbefalede.
- » , » 4. anbefalede, rettet fra: befalede [TA].
  - » , » 9. Kundgjørelsen: Opraabet til de permitterede holstenske Soldater om at melde sig i Flensborg. Den var udstedt 15/12 1863, kontrasigneret af Krigsminister C. C. Lundbye. Jvf. Gesetz- und Ministerialblatt für die Herzogthümer Holstein und Lauenburg 1863, 330.
  - » , » 15 f. Sml. Th. II, 1043 f.; H. v. Sybel: Die Begründung des deutschen Reiches III, 1889, 195 (hvor Tallet af tilstedeværende Deputerede sættes til 491).
  - » , » 17—21. Den nævnte Forbundsbeslutning toges 23/12, ikke 22/12 1863. Det bayerske Forslag om 8 Dages Frist ændredes til »ohne weiteren Verzug«. Se Actstykker, 7. Saml. (Juni 1864), 86—88; sml. Th. II, 1071; Sybel: Die Begründung des deutschen Reiches III, 1889, 201.
  - » , » 25—32. Se Steefel 139 og N. N. II, 939, der dog fejlagtigt nævner Wodehouse som Medunderskriver. Det paagældende Memorandum er trykt Diplom. Aktstykker 1863—64, 28.
- S. 26, L. 14. Jvf. P. Andræ: Andræ og Fællesforfatningen af 2. Oktober 1855, 1903, 276, Note 1.
- » , » 17. som, læs: hvem.
  - » , » 17—37. Jvf. N. N. II, 971.
  - » , » 27. Ministrene, læs: Ministeriet.
- S. 27, L. 34 f. Sml. Hamilton 183.
- S. 28, L. 2 f. Det — sikkert: Tilføjelse [A].
- » , » 15—17. Sml. S. 17, L. 9 f. og de i Noten dertil citerede Kilder.
  - » , » 18—22. Jvf. S. 31, L. 26—29.
- S. 29, L. 10—S. 32, L. 24. Jvf. N. N. II, 978 ff.; H. T. 8. R. V, 54—61; 10. R. IV, 290—96; Scandia I, 1928, 141 ff.
- » , » 11—18. Jvf. P. Vedels Brev til Krieger 26/12 1863, Dske Mag. 7. R. III, 152 f. (Nr. 81).

- S. 29, L. 22. Frijs: Læsningen af dette Ord er usikker, da der er foretaget en Rettelse i det.
- S. 31, L. 26—29. Jvf. S. 28, L. 18—22.
- » » » 31. ved en masse: dels rettet fra udraderet Ord, dels Tilføjelse [MB].
- S. 32, L. 21. Lørdagen, rettet fra: Søndagen [B].
- » » » 25 ff. Sml. med det følgende O. Lehmanns Skildring af Ministeriet Monrads Dannelse, trykt H. T. 10. R. IV, 292 ff.
  - » » » 26. syntes, rettet fra: synes [B].
  - » » » 27. maatte blive, rettet fra: blev [B].
  - » » » 27—29. det — Conference: Om dette Stykke, der i Originalen staar tilføjet mellem to Linier, har Krieger sat skarp Parentes med et Notetegn. I Noten, hvortil der henvises, staar: [ ] senere Tillæg.
  - » » » 32. fremdeles saare vaklende, rettet fra udraderet Ordforbindelse [B?].
- S. 33, L. 5—10. Talen er om et Panserskib, som de nordamerikanske Syd-stater lod bygge paa Clyde, og som den britiske Regering efter Nordstaternes Henstilling havde beslagnet. Sydstatsregeringen tilbød da samtidig den danske og den preussiske Regering Skibet. Tietgen og Orlogsværftets Fabrikmester O. Fr. Suenson sendtes til Glasgow, hvor de besigtigede og for den danske Stats Regning købte Skibet. Det kom imidlertid, dels paa Grund af Arbejdsstandsninger, dels paa Grund af den britiske Regerings Modstand mod dets Afsejling, ikke til at deltage i Krigen. Jvf. »Nogle Erindringer af Balthasar Münter« (Memoirer og Breve, udg. af Clausen og Rist, XXIV, Kbh. 1915) I, 51 ff. Jvf. Dagb. S. 43, L. 5 ff.; S. 59, L. 30 ff.; S. 66, L. 18 ff.; S. 124, L. 20 ff.; S. 171, L. 19 ff.; S. 355, L. 31; S. 357, L. 27; S. 370, L. 1—4; IV, S. 19, L. 29—35. Sml. Dske Mag. 7. R. III, 165, Note 1.
- » » » 6. Moltkes: Grev Leon Moltke-Hvitfeldt, dansk Gesandt i Paris.
  - » » » 12 f. kort —, læs: kort;.
  - » » » 14. erkjendte det som sin Pligt at forsvare Slesvig, læs: erkjendte sin Pligt til at forsvare Slesvig.
  - » » » 18—23. Se S. 22, L. 7—9 med Note.
  - » » » 31—34. Jvf. N. N. II, 982.
  - » » » 34. ville, læs: vilde.
  - » » » 36. Indbydelsen til Conferencen: Se S. 11, L. 15; S. 16, L. 10.
- S. 34, L. 25. Bille, rettet fra et udraderet Ord, vistnok: Wolfhagen [A].
- » » » 32 f. Tilføjelse [A].
  - » » » 32 f. Indbydelse til: Sætningen fortsætter egentlig direkte i L. 35 f.
- S. 35, L. 18. , hans egne: Tilføjelse [TA].
- S. 36, L. 2. Ja tilvisse: Tilføjelse [B] foretaget samtidig med Understregningerne i L. 1 f.
- » » » 12 f. Tilføjelse [TA], delvis paa udraderet Sted.
  - » » » 12 f. 28/12 1863 stillede Østrig og Preussen i Forbundsdagen Andragende om, at Forbundsdagen skulde opfordre den danske Regering til at ophæve Grundloven af 18/11 1863 for Slesvigs Vedkommende og erklære, at Forbundet i Tilfælde af en Vægning var nødt til at gribe til de nødvendige Forholdsregler, for ved en militær Besættelse af Slesvig at skaffe sig et Pant for Op-

fyldelsen af sine Fordringer. Andragendet overgaves til Udvalget for det holsten-lauenborgske Forfatningsanliggende. Se Actstykker, 7. Saml. (Juni 1864), 88—94. Sml. N. N. II, 992; Steefel 102.

- S. 36, L. 19. Madvig — Nci: Tilføjelse [MA].
 » » » 34. *eftergivende*: Tilføjelse [MA].
 S. 37, L. 2 f., 32—35. Det slesvigske Ministerium forlangte i en Skrivelse af 20/12 1863 Ed aflagt af Embedsmændene inden 3 Dage (Jansen-Samwer 123 f.). Da de adelige Godsejere i Slesvig udøvede Politi- og anden Øvrighedsmyndighed, blev ogsaa de affordret Hyldingseden. Godsejerne i Dänischwold og til Dels i Svans nægtede at aflægge Eden; blandt Edsnægterne var Christian IX's ældste Broder, Hertug Carl af Glücksborg (»Fædrelandet« 28/12 1863 (Nr. 302), efter et Forlydende). I »Fædrelandet« 25/1 1864 (Nr. 20) omtales Rygter om, at Minister Wolfhagen i Statsraadet skulde have foreslaaet at fratage de opsætsige Godsejere deres Øvrighedsmyndighed, men havde mødt Modstånd. 13/1 1864 (Nr. 10) beretter »Fædrelandet« efter »Hamburger Correspondent«, at Hertug Carl under sit Ophold i Kbh. ved Frederik VII's Bisættelse (19/12 1863), gentagne Gange opfordret af den slesvigske Minister, gik ind paa at aflægge Eden mod Ministerens Løfte om at standse Aktionen mod de øvrige edsnægtede Godsejere. Da dette Tilsagn blev brudt, erklærede Hertugen, at han ikke følte sig bundet af sin Ed, og paa hans Forlangende blev den af ham udstedte Revers tilbagesendt. Jvf. S. 39, L. 3—9; S. 55, L. 30—35.
 » » » 14. har antydet, rettet fra udraderet Ord el. Ordforbindelse [A].
 S. 38, L. 15 ff. Sml. med det følgende N. N. II, 981 ff.
 » » » 17. opstaaet: Om Lehmanns Sygdom jvf. S. 13, L. 5.
 » » » 29. som i Dchr. 1859: Der sigtes til Situationen ved det første Ministerium Halls Afgang, da Ministeriet Rottwitt udnævntes, efter at Monrad havde afslaaet Kongens Opfordring til at danne Ministerium. Jvf. II, S. 78 og S. 97 f.
 S. 39, L. 3—9. Om Edssagen se Noten til S. 37, L. 2 f., 32—35.
 » » » 13. Onsdag Aften: 23/12; jvf. S. 26, L. 24; S. 30, L. 22 ff.; S. 44, L. 26 ff.
 » » » 27. 2 Krigsministre: Jvf. S. 36, L. 17 f.
 » » » 32. Efter, rettet fra ulæseligt Ord [A].
 S. 40, L. 2. Om, læs: Johannsen er undervejs. Om.
 » » » 10 f. skæbnsvangre, læs: skævbenede.
 » » » 11. Casse: Tilføjelse [MB].
 » » » 12. den Retsindige: C. F. Simony; jvf. II, S. 103, L. 34.
 » » » 14. til Flensborg: Tilføjelse [TA].
 » » » 19. den Blide synes ogsaa at betegne Simony, der 31/12 1863 udnævntes til Minister for Slesvig ad interim. Jvf. Noten til L. 12.
 » » » 22. Fyens Biskop: C. Th. Engelstoft.
 S. 41, L. 35. Keiserens Brev: Th. II, 1065.
 S. 42, L. 6—10. Se II, S. 214, L. 7—9.
 » » » 36 f. Wodehouses Forslag: Jvf. S. 29, L. 12—18.
 » » » 36 f. fra forrige Løverdag: Tilføjelse [TA].
 S. 43, L. 5 f. de lairdske Skibe: John Laird, senere: Laird Brothers, engelsk Skibsbyggerfirma. — Om Glasgowskibet se S. 33, L. 5—10 med Note.

- S. 43, L. 13. Part, læs: Pant.
 » » » 25. personligt, rettet fra udraderet Ord [A].
 » » » 35. gav en Prinds en Ørefigen: Se I, S. 271, L. 23—26.
- S. 44, L. 10—12. Jvf. IV, S. 294, L. 19 ff.
 » » » 21. Madvig, rettet fra udraderet Ord [A].
 » » » 29. 24. Dcbr.: skal være 23/12; jvf. S. 26, L. 20 ff.
- S. 45, L. 14 f. N. N. II, 992 f.
- S. 46, L. 2. rolige og fredelige, læs: roligere og fredeligere.
 » » » 3. med, læs: ved.
 » » » 5. Moltke: Carl Moltke.
 » » » 5 f. § 1 i den slesvigske Forfatning af 15/2 1854: »Vort Hertugdømme Slesvig er et uadskilleligt Tilbehør af Vor danske Krone. I Henseende til Arvefølgen i samme tjener Thronfølgeloven af 31te Juli 1853 til Rettesnor . . .«. Se »Love og Anordninger« 1853—54, 362.
- S. 46, L. 18 f. Om Monrads Samtale med Wodehouse og Ewers se »Denmark and Germany« No. 4, 1864, Nr. 632, hvor den sættes til 3/1 1864, og Statsraadets Forhandlinger 64 f.
- S. 47, L. 13 f. Jvf. S. 42, L. 6—13.
- S. 48, L. 9. Indbydelse, læs: Indbydelser.
 » » » 10. Acception, læs: Acceptation.
 » » » 12. størst, læs: største.
 » » » 23—26. Jvf. Steefel 156.
 » » » 27. Krogh: Landfoged i Stapelholm F. C. H. Krogh.
- S. 49, L. 1 f. og — Kongen: Tilføjelse [TB].
 » » » 2. ud, egl. staar der: ind.
 » » » 5 f. Se Origines I, 85 ff.
 » » » 9—12. Jvf. Th. II, 1071 ff., Denmark and Germany No. 3, 436 ff.
 » » » 13—18. Jvf. Jansen-Samwer, 170 f., 160.
 » » » 28. antiengelsk, læs: (antiengelsk).
- S. 50, L. 9—11. Jvf. IV, S. 281, L. 29—S. 282, L. 6. Af det i C. Hallendorff: Från Karl XV:s dagar, 1924, 106 f. nævnte Brev fra Manderström til Hamilton af 16/11 1863 synes at fremgaa, at Prins Oscar denne Dags Morgen var i Stockholm.
 » » » 20—22. Se Depecher fra Monrad til Gesandterne i London og St. Petersborg af 5/1 og til Gesandten i Paris af 6/1 1864, trykte Diplom. Aktstykker 1863—64, 31—34, 37—39.
 » » » 24. Aften, egl. staar der: Aftes.
 » » » 29—31. Om det med C. J. Hambro & Søn i London afsluttede Statslaan: J. Schovelin: Privatbanken, 1907, 56.
- S. 51, L. 13. J. N. Madvigs Sørgetale over Frederik VII paa Universitetet tryktes Jan. 1864 (sml. S. 63, L. 20), men kom ikke i Handelen. Den er genoptrykt i Madvigs »Livserindringer«, 1887, 287 ff.
 » » » 19 ff. Jvf. Steefel 163 f.
- S. 52, L. 5—9. Det — Kongen: Tilføjelse [B].
 » » » 11. Kongen: Christian IX; Dronningen: Louise.
 » » » 11—27. Adskilligt i disse Optegnelser, hvor der hentydes til Forhold i Christian VIII's og Frederik VII's Tid, har ikke kunnet bringes paa det rene.
 » » » 12. Broderen: antagelig Prins Hans, Christian IX's yngste Broder.
 » » » 12—15. Der maa her hentydes til Begivenheder, medens Kronprins Frederik (VII) fra Juni 1841 til September 1846 var gift med Prinsesse Mariane.

- S. 52, L. 15—18. Her maa sigtes til Frederik VII's Tid; Prins Vilhelm, den senere Kong Georg af Grækenland, var født 1845.
- » », » 16. Sessan: Kælenavn for Karl XV's Datter Prinsesse Lovisa, født 1851, senere gift med Kronprins Frederik (VIII) af Danmark.
- » », » 19 f. Plessen og Blome: Talen er om Baron Otto v. Plessen, som 1841—67 repræsenterede Danmark i St. Petersborg, fra 1843 som Legationssekretær, fra 1847 som Chargé d'affaires, fra 1849 som Gesandt, og Lensgrev Otto Blome, 1804—41 med enkelte Afbrydelser dansk Gesandt sst. Jvf. den i »Zeitschrift der Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte« XLII, 1912, 253—371 trykte Brevveksling mellem Kong Christian VIII og Blome, der især omhandler Udstedelsen af det aabne Brev af 8/7 1846; her henvises flere Steder til en samtidig Korrespondance med Otto v. Plessen.
- » », » 20. det gule Palais: her boede fra 1842 Prins Christian (IX) af Glücksborg med Familie.
- » », » 21. C. Pl.n: Carl Scheel-Plessen, som 1846—48 var Deputeret i Rentekammeret og Chef for dettes 3. Sektion.
- » », » 22. Overenskomst paa, læs: Overenskomst. Paa.
- » », » 22 f. Louisenlund: ejedes af Prins Christians Moder Enkehertuginde Louise Caroline af Glücksborg.
- » », » 23. i Hamborg: her boede Enkehertuginde Louise Caroline en Del af Sommeren 1848 (Jvf. »Hans Majestæt Kong Christian IX.s Forældre«, 1918, 44).
- » », » 24. Kongen: Christian IX. — Storhertug Peter af Oldenburg var paa Tale som Kandidat til den danske Trone i 1849 ff.
- » », » 25. Htg. Hans: Formentlig Christian IX's ovennævnte Broder, Prins Hans.
- » », » 29—35. Jvf. Hamilton 104—05 og Dagb. II, S. 364, L. 17—23.
- » », » 32. nu bliver, rettet fra: er [TA].
- S. 53, L. 2. med, muligvis skal der læses: veed.
- » », » 9. gjør det maaskee, rettet fra udraderet Ordforbindelse [B?].
- » », » 10. stærkt: Tilføjelse [TB].
- S. 54, L. 1—5. 16/10 1857 havde Fru Heiberg — mens Hall var bortrejst — søgt sin Afsked paa Grund af det daarlige Forhold til Teatrets Direktør Harald Christensen. Da Monrad i Maj 1859 var blevet Kultusminister, drog han hurtigt Omsorg for at faa Fru Heiberg knyttet til Teatret igen; Christensen afskedigedes og erstattedes som Direktør af F. F. Tillisch. Jvf. Johanne Luise Heiberg: Et Liv gjenoplevet i Erindringen IV, 1892, 61 f., 65, 135 f., 143.
- » », » 2. denne, læs: dem.
- » », » 16. hvorlidt, læs: hvorlidet.
- » », » 22. vel, rettet fra udraderet Ord [A].
- » », » 24 f. De latinske Ord (»Lad Jøden Apella tro paa det!«) er Citat fra Horats' Satirer.
- S. 55, L. 1—8. Se S. 56, L. 23 f. med Note.
- » », » 10—12. Den nævnte Note af 16/1 1864 fra Østrigs og Preussens Gesandter v. Brenner og v. Balan er trykt Actstykker, 7. Saml. (Juni 1864), 98—99. Sml. N. N. II, 1008.
- » », » 27 f. Tilføjelse [B].
- » », » 30—35. Se Noten til S. 37, L. 2 f., 32—35.

- S. 56, L. 9 f. Den danske Svarnote af 18/1 1864 er trykt Actstykker, 7. Saml. (Juni 1864), 100. Sml. N. N. II, 1010.
- » » » 12. ad forfatningsmæssig Vei: Tilføjelse [TA].
  - » » » 23 f. N. N. II, 1010 f. Jvf. S. 55, L. 1—8.
  - » » » 28. har da, læs: havde.
  - » » » 28—S. 57, L. 11. Statsraadets Forhandlinger 62—71; Denmark and Germany, No. 4 (1864), 591—93 (Nr. 790); N. N. II, 1011, 1024; Steefel 161 f.
- S. 57, L. 7. om — Kraft: Tilføjelse [TA].
- » » » 9. erklærer, læs: erklære.
  - » » » 26. hos *England*, rettet fra ulæseligt Ord [A].
  - » » » 26. Han spekulerer i: Tilføjelse [TA].
  - » » » 27. *dersom* — *Bistand*: Tilføjelse [TA].
  - » » » 34. Brevene til England etc.: Diplom. Aktstykker 1863—64 39—42. Sml. N. N. II, 1012 ff.; Steefel 162.
- S. 58, L. 21—24. Jvf. II, S. 67, L. 15—19.
- » » » 24 f. Ved Festen til Fædrenes Minde i det norske Studentersamfund 13/1 1864 mindedes Professor M. J. Monrad Kielstraktaten, for hvilken 50-Aarsdagen faa Timer senere vilde være inde. Det er antagelig til denne Tale der her sigtes, saa vidt det kan ses af »Morgenbladet«s korte Referat 15/1 1864 (Nr. 14).
  - » » » 32—37. Jvf. *Origines* I, 134 ff.; Steefel 163 f.
- S. 59, L. 4—6. Niels Rosenkrantz, den senere Udenrigsminister, var Juni 1800—Jan. 1801 fungerende dansk Gesandt i St. Petersburg. 9/1 1801 udvistes han og Gesandtskabspersonalet ved kejserlig Ordre, efter at hans Forhold til Tsar Paul I i længere Tid ikke havde været godt. Tsaren skal efter et Sagn endog have lagt Haand paa ham. Jvf. *Dansk biografisk Lexikon* XIV, 1900, 268; E. Holm: *Danmark—Norges Historie (1720—1814)* VII, 1. Afd., 1912, 36 f.
- » » » 7—11. Jvf. II, S. 365, L. 13—18.
  - » » » 25. Cousa's Sequestration: Der sigtes vistnok til den under Fyrst Alexandru Joan I (Cuza) i December 1863 foretagne Inddragelse af de saakaldte »dedicerede« Klostres Godser i Moldau og Valakiet.
  - » » » 32 f. det store Skib: Se S. 33, L. 5—10 med Note. Planen om det svenske Pseudo-Køb skyldtes Englands Modstand mod at udlevere Skibet til en krigsførende Magt.
  - » » » 34 f. Ifølge »Fædrelandet« 25/1 1864 (Nr. 20) efter »Advertiser« og »L'Indépendance Belge« skulde Napoleon III have sendt Privatbreve til Preussens, Østrigs, Englands, Bayerns og Danmarks Regenter, i hvilke han udtalte Ønske om en Konference paa Grundlag af status quo med en Deling af Hertugdømmerne: Holsten forbundet med Tyskland, Slesvig forenet med Danmark.
- S. 61, L. 3. Aviserne, læs: Avisen.
- » » » 22—28. Alle Anførselstegn i disse Linier er indsat af Udgifverne.
  - » » » 33. Den Blide: Jvf. S. 40, L. 12, 19 med Note.
  - » » » 37—S. 62, L. 9. Jvf. *Origines* I, 134 f., 169 ff.
- S. 62, L. 12 f. I Udkastet til Rigsdagens Adresse til Kongen taltes om »det i Tydskland gennem en saa lang Aarrække ved allehaande falske Fremstillinger opfostrede og nærrede Ifad til Danmark,

forenet med rovbegjærlig Attraa efter at tilrane sig en Deel af det danske Monarki«. I Landstinget vedtoges det 27/1 1864 at udelade Ordet »rovbegjærlig« af Adressen; i Folketinget vedtoges det samme i Mødet 30/1. Rigsdagstid. 1863—64, Tillæg A, Sp. 917 og 920; Landst., Sp. 297; Folket., Sp. 785.

- S. 62, L. 13. »rovbegjærlige«, læs: »rovbegjærlig«.
- » , » 19—20. Varia—Francs propos: Hvad der sigtes til med disse Ord, hvis Læsemaade til Dels er usikker, har ikke med Sikkerhed kunnet oplyses.
  - » , » 22. Bordeaux, læs: Bourdeaux.
- S. 63, L. 8. da — hjælpe: Tilføjelse [TB].
- » , » 12. skal være, rettet fra: var [B].
  - » , » 14—18. I — over: Tilføjelse [TB], dog saaledes at inden for dette Afsnit Stykket: hvis — sandt (i L. 15) er en med de omgivende Linier samtidig Tilføjelse over Linien.
  - » , » 15. Jvf. N. N. II, 1016.
  - » , » 20. Jvf. S. 51, L. 13 med Note.
  - » , » 24. Hvasser, læs: Hwasser.
  - » , » 31. Foraaret, rettet fra: Sommeren [B?].
  - » , » 34. Jvf. N. N. II, 227 f.
  - » , » 35. 1848, læs: 1858.
- S. 64, L. 1. *Ligeberettigelsesgrs.*: Ligeberettigelsesgrundsætningen.
- » , » 3. 12. Mai 1858, læs: 13. Mai 1858.
  - » , » 3. 13. Mai 1858: Sml. I, S. 294, L. 21—28, 32—36; jvf. III, S. 40, L. 14—S. 42, L. 20.
  - » , » 4. Om den anden Behandling af Landstingsadressen til Kongen 27/1 1864 (jvf. Dagb. S. 62, L. 15): Rigsdagstid. 1863—64, Landst., Sp. 263 ff.
  - » , » 8. Adskillelsen af de to Sætninger: Jvf. S. 57, L. 1—9.
  - » , » 23 f. Se Russell's Depeche af 23/1 1864 til de engelske Gesandter i Berlin og Wien: Denmark and Germany, No. 4, 1864, Nr. 777; Steefel 164. Sml. S. 61, L. 37—S. 62, L. 9.
- S. 65, L. 5. Om Paget's Holdning se S. 376, L. 23—37.
- » , » 8. E. Banér, læs: E. Bauer.
  - » , » 8. meldte, læs: melder.
  - » , » 23—30. Jvf. Steefel 65.
  - » , » 35 f. Prinds Frederik: af Hessen.
- S. 66, L. 5 f. de østerrigsk-preussiske Legationssecreterær, læs: den østerrigsk-preussiske Legationssecreter.
- » , » 10 f. Se Generalstabsværket 1864 I, 204 og Bil. 22; J. Johansen og J. Nordentoft: Hæren ved Danevirke 1864, 1938, 147 f.
  - » , » 19. det bestilte Skibs: Se S. 33, L. 5—10 med Note.
- S. 67, L. 3 f. »Hvor er i dette Øjeblik Faren for Danmarks Ret og Selvstændighed?« Usigneret Artikel i »Dagbladet« 2/2 1864 (Nr. 27). Sml. Madvigs »Livserindringer«, 1887, 224. — Krieger har indført sin Notits under forkert Datum.
- » , » 21—25. Se Denmark and Germany, No. 5, 1864, Nr. 880, 881; sml. Steefel 167 f.
  - » , » 30 f. Lord Robert Cecil (den senere Marquis af Salisbury) udgav Jan. 1864 anonymt Artikelen »The Danish Duchies« i »The Quarterly Review«, vol. CXV, 236—87. Jvf. Dagb. S. 80, L. 22—24; S. 120,

- L. 8—12 med Note. Den er genoptrykt i »Essays by Robert, Marquess of Salisbury: »Foreign Politics«, 1905.
- S. 68, L. 2 f. Se J. Johansen og J. Nordentoft: Hæren ved Danevirke 1864, 198—224.
- » , » 15 ff. 4/2 1864 fandt en Forpostfægtning Sted mellem Preusserne og Danskerne, ved Kl. Reide, hvorefter de sidste blev trukket noget tilbage. Se J. Johansen og J. Nordentoft: Hæren ved Danevirke 1864, 225 ff.
  - » , » 17—24. Om Krigsraadet 4/2 se Generalstabsværket I, 253—59 og J. Johansen og J. Nordentoft: Hæren ved Danevirke 1864, 235—245.
  - » , » 19. Rosen og 7, rettet fra: og 8 [A].
- S. 69, L. 12—15. Se om Tilbagetoget J. Johansen og J. Nordentoft: Hæren ved Danevirke 1864, 250—274. Det fremgaar heraf, at Telegrammet til Krigsministeren afsendtes Kl. 9,50 Aften.
- » , » 17 f. men — altsaa: Tilføjelse [TA].
  - » , » 20 f. det — Ordene: Tilføjelse [TA].
  - » , » 22. endnu: Tilføjelse [MA].
  - » , » 22 f. noget længere, rettet fra udraderet Ordforbindelse [A].
  - » , » 23. (Natten — Minutter): Tilføjelse [TA].
  - » , » 26. Linje 4, læs: Linje 21.
- S. 70, L. 2 ff. Efter J. Johansen og J. Nordentoft: Hæren ved Danevirke 1864, 273 kørte General de Meza fra Slesvig allerede ca. Kl. 5 Aften. Se fremdeles samme Værk S. 287 f.
- » , » 4. uden: Tilføjelse [MA].
  - » , » 4. Tvivl, rettet fra udraderet Ord [A].
  - » , » 7 f. (i Sønderborg): Tilføjelse [MA].
  - » , » 27—31. Proklamationen til Hæren af 6/2 1864 er trykt i »Love og Anordninger« 1864, 39; sml. Generalstabsværket 1864 I, 305 ff.; N. N. II, 1065 ff. og Statsraadets Forhandlinger 75.
- S. 71, L. 1. omsider: Tilføjelse [TA].
- » , » 1 f. Diplom. Aktstykker 1863—64 50—54; jvf. N. N. II, 1123; Steefel 170, 277.
  - » , » 9. Blüner, læs: Blumcr.
  - » , » 15—21. Om den engelske Regerings Holdning i de nævnte Dage se Steefel 173.
  - » , » 22 f. Hamilton udvirkede selv i Slutningen af Jan. 1864 Tilladelse til at rejse til Stockholm for at opnaa Afsked fra Gesandtposten i Kbh. Han afrejste herfra 14/2. Sml. Hamilton 199 f. og Dagb. S. 73, L. 7 ff.; S. 76, L. 2 ff.; S. 78, L. 28.
  - » , » 25—28. Jvf. Generalstabsværket 1864 I, 305.
- S. 72, L. 34—36. Hele Anmærkningen er skrevet paa et udraderet Stykke.
- S. 73, L. 1. ikke: Tilføjelse [TA].
- » , » 1. vel-udrustet, rettet fra: udmattet [A].
  - » , » 1 f. udrustet, læs: udmattet [!].
  - » , » 5. antages, rettet fra udraderet Ord [A].
  - » , » 5. havde — 50,000, rettet fra udraderet Ordforbindelse [A].
  - » , » 32—36. Konseilspræsident Monrad gav i Rigsdagens Folke- og Landsting 9/2 1864 nogle supplerende Bemærkninger til sin Meddelelse i Rigsdagen 7/2 om Regeringens og sin egen Stilling til Danevirkes Rømning. Han oplyste, at han ikke forud havde

kendt noget til Rømningen, og meddelte, hvorledes den Proklamation, der blev offentliggjort i København 6/2, var kommet i Stand, og hvorfor Borgmester Jørgensen i Slesvig havde forladt sin By. Jvf. Rigsdagstid. 1863—64, Folket., Sp. 1020 ff. og Landst., Sp. 422 ff.

- S. 73, L. 35. andre Grunde, læs: anden Grund.
- S. 74, L. 6. gennembrudt, rettet fra udraderet Ord [A].
- S. 75, L. 13. Scheel-Brock, læs: Skeel-Brock.
- » », » 34. Om Krigsministerens Skrivelse til de Meza 10/2 1864, hvori han affordrede ham Beretning om Motiverne til Tilbagetoget, indsendt 15/2, se Generalstabsværket I, 314 samt Bilag 31; N. N. II, 1073 f.
- » », » 36—S. 76, L. 27. Statsraadets Forhandlinger 72—80; Monrads Forestilling af 10/2 1864 er trykt sst. 419 f.
- » », » 37—S. 76, L. 1. den usalige Proclamation: Christian IX udstedte 8/2 1864 i Sønderborg en Proklamation til Hæren, der ikke var meddelt til og kontraseret af nogen Minister. Den er trykt i »Love og Anordninger« 1864, 38 f. Sml. Statsraadets Forhandlinger 75 ff., 81; N. N. II, 1066 f.
- S. 76, L. 23. Sh., læs: SH..
- » », » 28. Det — men: Tilføjelse [A].
- » », » 28. det, rettet fra: Det [A].
- » », » 29. retter, rettet fra udraderet Ord [A].
- S. 77, L. 1. Foran »Forberedelsen« er Ordet: »og« udraderet.
- » », » 6—14. Om Konference- og Vaabenstilstandsforhandlingerne se bl. a. de H. T. 3. R. IV, 587 ff. aftrykte Depecher; N. N. II, 1126 ff.; Steefel 203 ff.
- » », » 7. den kgl. Res.: Der siges vistnok til: Foreløbig Lov af 11/2 1864 ang. extraordinær Udskrivning til Søkrigstjenesten. Departementstid. 1864, 193.
- » », » 12 f. Frygtsomhed, rettet fra: Feighed [A].
- » », » 15—17. Jansen-Samwer 237 f.; Generalstabsværket 1864 II, 159 ff.; Der deutsch-dänische Krieg 1864, hrsg. v. d. Grossen Generalstabe, I, 1886, 270—75.
- » », » 27. Det lille Trykkefrihedsudvalg: Jvf. S. 74, L. 34 f.
- S. 78, L. 8—20. Jvf. Dske Mag. 7. R. III, 153, Nr. 82 (P. Vedel til Krieger [medio Februar 1864] og Note 2).
- » », » 11. telegrapherede, læs: telegrapherer.
- » », » 12. accepterede, læs: accepterer.
- S. 79, L. 3—8. Se Manderströms Note til den danske Gesandt i Stockholm og hans Cirkulærdepeche til de svensk-norske Gesandter, begge af 12/2 1864, H. T. 3. R. III, 783—90; sml. N. N, II, 1125; Koht 210 ff.; Steefel 170 f.
- » », » 12. Jvf. Rockstroh: General de Meza og Dannevirkes Rømning 69. Sml. Dagb. S. 75, L. 34.
- » », » 13. den civile: Tilføjelse [TA].
- » », » 13. Embedsklasse, rettet fra: Embedsklassen [A].
- » », » 29 f. I Overhusets Møde 15/2 1864 talte Lord Campbell om det slesvig-holstenske Spørgsmaal. Jvf. »Det engelske Parlaments Forhandlinger i Sessionen 1864 om det dansk-tydske Spørgsmaal«. Efter »Times«. Overs. af L. Moltke, 1864, 84 ff.
- S. 80, L. 3. Intendanturen, læs: Intendanten.

- S. 80, L. 20 f. Der synes at sigtes til den S. 58, L. 28 nævnte Berigtigelse i »Morning Post«.
- » , » 22. mærkelige, læs: mærkværdige.
  - » , » 22 f. skal være, rettet fra: er [MB].
  - » , » 22—24. Se S. 67, L. 30 f. med Note.
  - » , » 26—29. Om Udnævnelsen af de Meza til Overgeneral og H. A. T. Kauffmann til Stabschef, se J. Johansen og J. Nordentoft: Hæren ved Danevirke 1864, 95 ff.
  - » , » 29 ff. Om General de Mezas Inspektion af Stillingen Torsdag 4/2 se J. Johansen og J. Nordentoft: Hæren ved Danevirke 1864, 236—239.
- S. 81, L. 9. General de Mezas Beretning til Krigsministeren af 15/2 1864: se Generalstabsværket 1864 I, Bil. 31 (S. 109—16).
- S. 82, L. 11—16. Krigsminister Lundbyes Skrivelse til General de Meza 18/2 1864: Generalstabsværket 1864 I, 314 f. samt Bil. 31 (S. 116 f.).
- » , » 18. Fjenden overskred 18/2 den nørrejyske Grænse og besatte Kolding. Det var ikke Kongeaen, Fjenden gik over, men Kolding Aa. Se Generalstabsværket 1864 II, 23 ff.
  - » , » 20—26. Jvf. S. 76, L. 16—25.
  - » , » 27—34. Om Drøftelserne Aftenen 3/2 mellem Stabschefen og Monrad og senere mellem Monrad og Kongen se Generalstabsværket 1864 I, 248—50.
  - » , » 35 f. Om det nævnte kgl. Reskript har intet kunnet findes.
  - » , » 37. Robert: Se Noten til S. 13, L. 21.
- S. 83, L. 9 f. Foreløbig Lov af 19/2 1864 ang. en Krigsskat paa Brænderidriften og Vareindførselen. Departementstid. 1864, 193—96.
- » , » 14—21. De Mezas Beretning til Krigsministeren 20/2 1864: Generalstabsværket 1864 I, 316 f. samt Bil. 31 (S. 118—20).
  - » , » 22 f. Jvf. Rockstroh: General de Meza og Dannevirkes Rømning, 67.
  - » , » 28. Vedel: Wedell-Jarlsberg.
- S. 84, L. 33 f. Jvf. Noten til S. 83, L. 14—21.
- » , » 34. med, læs: ved.
- S. 85, L. 7. religiøse Trang, læs: *religiøse Trang*.
- » , » 15. ere, læs: men.
  - » , » 19. Foran »E. Laboulaye« er Ordet: »og« udraderet [A].
  - » , » 21. Foran »alvorlige« er et Ord udraderet [A].
  - » , » 26. Taillandier, St. Renée, læs: Taillandier St. Rénee.
  - » , » 30. (Dep. 1863): Tilføjelse [A].
  - » , » 33. lyder, læs: lyde.
  - » , » 36. *Fredag* Formiddag: 5/2 1864; jvf. S. 70, L. 2—6.
- S. 86, L. 2—7. Underhusets Møde 22/2 1864: Jvf. »Det engelske Parlaments Forhandlinger i Sessionen 1864 om det dansk-tydske Spørgsmaal«. Efter »Times«. Overs. af L. Moltke, 94 ff.
- » , » 8—10. General de Mezas Brev til Krigsministeren 20/2 1864: Generalstabsværket 1864 I, 317; N. N. II, 1075; Rockstroh: General de Meza og Dannevirkes Rømning, 70.
  - » , » 12—24. Jvf. Drouyn de Lhuys til Dotézac 19/2 og 23/2 1864: Origines I, 334—36; Diplom. Aktstykker 1863—64, 63 f. Sml. N. N. II, 1123.
  - » , » 17. Cavaignac-Bastide: Jules Bastide var fransk Udenrigsminister 28/2—20/12 1848; Louis Eugène Cavaignac var 24/6—20/12 1848 Chef for den franske Republiks udøvende Magt. 7/8 1848 for-

- nyede Frankrig sin Garantiforpligtelse af 1720 m. H. t. Slesvig ved Note fra Bastide til den danske Gesandt E. Moltke. Jvf. Th. I, 364; Fr. v. Jessen: Danske i Paris II, 1938, 74.
- S. 86, L. 19—21. I Foraaret 1849 udtalte den danske Gesandt E. Moltke overfor Udenrigsminister Drouyn de Lhuys Ønske om, at 1720-Garantien anførtes i den af Lord Palmerston fremsatte Fredsbasis. Drouyn de Lhuys udtalte sig om Sagen 7/3 1849, jvf. Depecher fra E. Moltke til Udenrigsminister A. W. Moltke 3/3 og 9/3 1849 (Nr. 40, 43) (R. A.).
- » , » 25—27. Der sigtes til [P. Chr. Zahle:] Danmarks Arvefølgeorden. Af Forf. til Skrifterne om »Holstens Udsondring« og »Slesvigs Deling«, (Febr.) 1864.
  - » , » 31—34. Jvf. N. N. II, 1004.
- S. 87, L. 1 f. C. Frantz: Der dänische Erbfolgestreit und die Bundespolitik, Berlin 1864.
- » , » 6. Conferenceforslaget: Russell's Depeche til Paget 23/2 1864, trykt Denmark and Germany No. 5 (1864), (No. 1040) og Note fra Paget til Quaae 24/2 1864, trykt sst. (Nr. 1069). Sml. Diplom. Aktstykker 1863—64, 65; N. N. II, 1127 ff.
  - » , » 10—20. Jvf. Statsraadets Forhandlinger 82 f. og Noten til S. 89, L. 4—19.
  - » , » 22. Hamilton var 25/2 kommet tilbage til Kbh. efter i Stockholm at have udvirket sin Rappel. Jvf. Hamilton 203 og Noten til S. 71, L. 22 f.
- S. 88, L. 9—22. Rigsdagen havde 25/2 1864 vedtaget en Adresse til Kongen (Rigsdagstid. 1863—64, Folket., Sp. 1858 ff. og Landst., Sp. 657). Kongens Svar oplæstes i Folketinget 27/2 s. A. (Mødet Kl. 4 Eftm.). Det omtalte Stykke lød i den endelige Redaktion saaledes: »Jeg vil ikke Ophævelsen af den bestaaende politiske Forbindelse mellem Kongeriget og Slesvig«. (Rigsdagstid. 1863—64, Folket., Sp. 1933).
- » , » 14 f. J. H. T. Hasles Forespørgsel i Landstinget, anmeldt 24/2, lød: »Vil Ministeriet, saasnart Undersøgelsen om Grundene til Dannevirkestillingens pludselige Opgivelse er endt, meddele Rigsdagen alle vedkommende Aktstykker, og naar antager Ministeriet i saa Fald, at Meddelelsen vil kunne finde Sted?« (Rigsdagstid. 1863—64, Landst., Sp. 653). Den kom til Behandling 27/2 Kl. 1. — Monrad svarede, at Aktstykkerne antagelig vilde kunne lægges paa Tingets Bord, dog at de benyttedes med Diskretion. (Rigsdagstid. 1863—64, Landst., Sp. 713 ff.).
  - » , » 23—27. Jvf. S. 91, L. 10 f.
  - » , » 31—S. 89, L. 3. Se Madvigs »Livserindringer«, 1887, 226 f.
- S. 89, L. 4—19. Jvf. om General de Mezas Fjernelse fra Overkommandoen 26/2 1864 Statsraadets Forhandlinger 81—94; Generalstabsværket 1864 I, 321 ff.; N. N. II, 1073 ff.; Rockstroh: General de Meza og Danevirkes Rømning 68 ff.
- » , » 6. aldeles: Tilføjelse [TA].
  - » , » 22—24. 25/2 — ca. 1/3 1864 forelagdes for det engelske Parlament Blaabogen »Denmark and Germany«, Nr. 1—4 (London 1864). Paget har 29/2 muligvis besiddet Nr. 1 og 2 i færdig Skikkelse, mens han kun besad Nr. 3 (og maaske Nr. 4) i en Korrektur, hvor hans Depecher ifølge hans Klage til det engelske Udenrigs-

ministerium 25/2 var trykt i saa forkortet Skikkelse, at der gaves et skævt Indtryk af hans Meddelelser. Med den endelige Redaktion udtrykte han 9/3 og 10/3 Tilfredshed. Jvf. H. T. 9. R. VI, 106; Hansard's »Parliamentary Debates«, 3. series, CLXXIII, Sp. 1061 ff., 1071 f., 1615.

S. 89, L. 28—32. Jvf. N. N. II, 1133.

- » , » 33. 22/2 1864 rettede Disraeli i Underhuset en Forespørgsel til Regeringen om Englands Forhold til Danmark. 29/2 kom han atter i Anledning af en Interpellation ang. det af Mazzini ledede Attentat paa Kejser Napoleon ind paa en Omtale af de danske Forhold. Jvf. »Det engelske Parlaments Forhandlinger i Sessionen 1864 om det dansk-tydske Spørgsmaal«. Efter »Times«. Overs. af L. Moltke, 97 ff., 116 ff.

S. 90, L. 19 f. Om Telegrammet fra Frankrig er intet fundet.

- » , » 20. antaget, rettet fra udraderet Ord, vistnok: afslaaet [A].
- » , » 27. hvad évènements ultérieurs kunne medføre, læs: hvad man kan gjøre, naar évènements ultérieurs kunne medføre.
- » , » 32 f. Der maa sigtes til den franske militære Intervention i Belgien i 1831.

S. 91, L. 10 f. Jvf. S. 88, L. 23—27.

- » , » 12 f. Haderslev Latinskole lukkedes af de preussisk-østrigske Civilkommissærer, efter at den ny Skoleinspektør Dr. Lübker havde forhørt en tysk Elevs Fader om Skolens Danisering; Lærerne afskedigedes 14/3 1864. Sml. »Fædrelandet« 22/3 1864 (Nr. 69).

S. 92, L. 5. det lille Skrift om Arvefølgeordenen: Se S. 86, L. 25—27 med Note.

- » , » 9. imod, læs: *imod*.
- » , » 14. igaar: Tilføjelse [TB].
- » , » 14. Torsdag, rettet fra udraderet Ord [B].
- » , » 14 f. Jvf. Hamilton 204.
- » , » 21—23. Jvf. om Artikelen i »Morning Post« 3/3 1864: Statsraadets Forhandling 96, Note 1.
- » , » 24—27. Jvf. S. 89, L. 16—19.

S. 93, L. 5—9. 1/3 1864 udkastedes og 6/3 undertegnedes en Punktation, hvorved Preussen og Østrig besluttede at rette Hovedangrebet mod Dybbøl-Als, men tillige rykke op i Jylland. Se Generalstabsværket 1864 II, 26 f.

- » , » 12—16. Jvf. Hamilton 213; sml. Noten til II, S. 364, L. 17—23.
- » , » 17—19. Jvf. Generalstabsværket 1864 II, 84.
- » , » 21 f. S. Jessen Rude, læs: S. Jensen Rude.
- » , » 32 f. Oberstløjtnant Charles Beck var opstillet i Fredensborg som Kandidat til Rigsraadets Folketing ved Valget 5/3 1864. Den lovbefalede Erklæring om, at Kandidaten aflagde Ed paa Forfatningen, var imidlertid ikke indløbet i rette Tid fra Beck, der opholdt sig ved Hæren i Jylland. Hans Valg blev ved denne Formfejl forhindret. (»Dagbladet« 6/3 1864 (Nr. 57)).

S. 94, L. 2. Kongens Omgivelser, rettet fra: Kongen [A].

- » , » 6—9. Jvf. S. 76, L. 16—25; S. 77, L. 32—S. 78, L. 3; S. 82, L. 20—26.
- » , » 10. 4/3 afsendtes fra Sjælland to danske Gardekompanier til Østholsten, hvor de i Dagene omkr. 6/3 forgæves foretog Landgangsforløb ved Hohwacht og Lütjenburg. Se Generalstabsværket 1864 II, 151 ff.

- S. 94, L. 16 f. Se Noten til II, S. 364, L. 17—23.
- » », » 25 f. Jvf. Generalstabsværket 1864 II, 208 f.
  - » », » 29 f. Jvf. Tormod Jørgensen: Anthon Frederik Tscherning, 1938, 380.
  - » », » 32—35. Sml. II, S. 326, L. 27 f.; S. 332, L. 30 f. og Hamiltons »Beriktigande« af 22/3 1864, optaget i »Post- och Inrikes Tidningar« 4/4 s. A. og genoptrykt Hamilton 215 f.; Koht: Norges og Sveriges Politik i Forholdet til Danmark 1857—1864, 33.
- S. 95, L. 5. Eugène Beauvois: La Nationalité du Slesvig, Paris 1864.
- » », » 9. Bamberg: Formentlig Dr. Felix Bamberg, preussisk Generalkonsul i Paris. — »La Revue contemporaine«, grundlagt 1851, findes ikke i København, og den omtalte Artikel er istedetsteds set omtalt.
  - » », » 13. sig, læs: sig d. [en Dato synes udeladt].
  - » », » 13 f. 6—8/3 1864 foranstaltedes en Række skandinaviske Gadedemonstrationer i Stockholm, især rettede mod Ministrene Manderström og Gripenstedt. Jvf. L. de Geer: Minnen I, 1892, 259—60; »Dagbladet« 11/3 1864 (Nr. 62).
  - » », » 16 f. Johs. Forchhammer: »Gustav den fjerde og den finske Krig« i »Dansk Maanedsskrift« 2. R. I, 1864, 165 ff.
  - » », » 20. ny, læs: ung.
  - » », » 24. H. L. Rydin: Föreningen emellan Sverige och Norge från historisk och statsrätlig synpunkt betraktad, Stockholm 1863. — A. Faye: Norge i 1814, Kria. 1863—64 (1. Tillægshäfte til Folkevennen, Aarg. 12, 1863). — L. K. Daa: Begivenhederne i Norge i Aaret 1814. Forhandl. i Videnskabs-Selskabet i Christiania Aar 1859 (1860), 190—250. — J. Réé: Om Begivenhederne i Norge 1814, et Bidrag til den norske Statsforfatnings Historie. Dansk Maanedsskrift 1860 2. R. III, 96—164.
  - » », » 29 f. C. Rosenberg: Den politiske Skandinavisme, Hindringerne, Nødvendigheden og Muligheden for dens Gjennemførelse, med Forslag til en »skandinavisk Forbundsforfatning«. Kbh. [Okt.] 1864. Jvf. S. 189, L. 18—20.
  - » », » 31—34. C. W. Smith: »Preussen og Polen« tryktes i »Dansk Maanedsskrift« 2. R. I, 1864, 369—454 og II, 1864, 142—198.
- S. 96, L. 3 f. [Thor Heramb:] Et Forsøg paa at stille de skandinaviske Folkeafdelinger i deres rette Forhold til hverandre indbyrdes og til Brødrene udenfor Skandinavien. Ved Th—b, Kbh. 1851.
- » », » 15—17. Karl XV ankom til Christiania 12/3 1864 for at aabne Stortinget. I de følgende Dage indtraf Ministrene de Geer, Manderström, Lagerstråle og Thulstrup og den franske Gesandt Fournier. Sml. Koht 222; Aug. Chr. Mantheys Dagbøger for Aarene 1856—1874 I, 1909, 382 ff.
  - » », » 17 f. Det svenske officielle Blad »Post- och Inrikes Tidningar« 14/3 1864 (Nr. 61) indeholdt en Erklæring, hvori det benægtes, at der i November 1864 afsendtes eller udfærdigedes Fuldmagter til Undertegnelse af et dansk-svensk Forsvarsforbund. Jvf. Hamilton 214 f. og Dagb. S. 93, L. 12—16; S. 94, L. 16 f.
  - » », » 19—S. 97, L. 10. Jvf. Noterne til S. 87, L. 6 og S. 97, L. 12—27.
- S. 97, L. 12—27. Jvf. om Overvejelserne ang. Russell's Konferenceforslag: Statsraadets Forhandlinger 94—105; sml. N. N. II, 1131 f.
- » », » 28—33. Se Sir A. Paget's Depeche til Lord Russell af 19/1 1864, trykt »Denmark and Germany« No. 3, 591 ff. »L'Indépendance

- Belge 9/3 1864 meddelte en fransk Oversættelse af den paa-gældende Depeche.
- S. 97, L. 36. Herom indeholder Statsraadsprotokollen 12/3 1864 intet; sml. Statsraadets Forhandlinger 105.
- S. 98, L. 2. Lov af 21/3 1864 om Krigsskat for Finansaaret 1864—65: Departementstid. 1864, 150—53, 338—47; jvf. Rigsdagstid. 1863—64, Folket., Sp. 824 ff.; Landst., Sp. 835 ff., Tillæg A, Sp. 989 ff., 1313 ff.; Tillæg B, Sp. 261 ff.
- » » » 24—30. Ved et privat Aftenmøde i Rigsdagens Landsting 14/3 1864 oplæste Formanden de her nævnte fra Konseilspræsidenten samme Dag modtagne Aktstykker. Se Rigsdagstid. 1863—64, Landst., Sp. 816—31. Nogen Meddelelse fra A. Hage ses ikke omtalt i Rigsdagstid. 14/3, ej heller i »Fædrelandet«.
- » » » 29 f. A. Hages Meddelelse til Wodehouse, og gennem Peto til Parlamentet: Herom er intet fundet.
- » » » 30. Teto, læs: Peto.
- S. 99, L. 2—4. »Meddelelser om Preussernes og Østrigernes Færd i Slesvig, udarbejdede paa Grundlag af Vidneforklaringer afgivne for Retten«, dat. 11/3 1864, med en Efterskrift af 15/3, trykt som Manuskript. Skriftet vilde bl. a. vise, at Fjendens Hensigt var at udslutte Kongens Højhedsret i Slesvig. Det samme gælder Skriftet »Bidrag til Belysning af Danmarks nærværende Stilling. Februar 1864. Erindringsord fra Foredrag«, Kbh. 1864, hvis Forfatter var M. H. Rosenørn. (Se dennes: »Løsrevne Blade af Livsminder«, 1888, 168).
- » » » 8. Halschner, Fejl for: Hälschner.
- » » » 15. Ved »Sprængning paa Als« maa antagelig tænkes paa en Sprængning af Ministeriet paa Spørgsmaalet om Opgivelse af Dybbøl og Als som Betingelse for Vaabenstilstand. Sml. de tyske Magters Tilbud af 7/3 1864, omtalt S. 100, L. 17—20 med Note.
- » » » 16—21. Orlogskaptajn, Departementsdirektør i Marineministeriet M. B. Bøcher udnævntes 18/1 1864 til Chef for Orlogsværftet. — Kaptajn, Direktør for Orlogsværftets Skibsbyggeri O. F. Suen-son blev 18/3 udnævnt til Departementsdirektør i Marineministeriet. — Karakteriseret Kaptajn N. E. Tuxen blev 19/3 udnævnt til Bestyrer af Orlogsværftets Skibsbyggeri. Jvf. T. A. Topsøe-Jensen og Emil Marquard: Officerer i den dansk-norske Sætet 1660—1814 og den danske Sætet 1814—1932 I, 230; II, 579, 643.
- » » » 24. Moltke: Kongens Adjudant Kaptajn Frederik Andreas Moltke.
- » » » 27 f. I »Flyveposten« 17/3 1864 (Nr. 65) betegnedes Kammerherre W. Dinesen Vaabenstilstand med Bibeholdelse af status quo som noget, den nuværende Konseilspræsident aldrig vilde indlade sig paa. I »Berl. Tid.« 17/3 (Nr. 66) findes under Titlen »Kammerherre Dinesen bliver vildere og vildere« en ikke underskrevet Artikel, foranlediget ved Dinesens Udtalelser i »Flyveposten«; den udtrykker Enighed med ham i Spørgsmaalet om Vaabenstilstanden.
- » » » 35. Panserkorvetten »Dannebrog« var bygget 1850, men ombyggedes 1863—64. Jvf. Calender for den kongelige danske Sætet 1866, 36.

- S. 100, L. 4 f. Livgarden til Fods afgik 18/3 fra Kbh. til Als. Generalstabsværket 1864 II, 184.
- » , » 15—20. Jvf. Generalstabsværket 1864 II, 27, 222.
- S. 101, L. 13—22. E. v. Quantens Besøg i Kbh.: Koht 232. Sml. IV, S. 292, L. 19—S. 293, L. 8; S. 295, L. 5—30.
- » , » 23 f. Jvf. N. N. II, 1137 f.
- S. 102, L. 4—7. Jvf. Hamilton 214—16; sml. Noten til II, S. 364, L. 17—23 og Dagb. S. 93, L. 12—16; S. 94, L. 16 f.; S. 96, L. 17 f.
- » , » 9—11. Jvf. S. 147, L. 19—21; S. 253, L. 9—11; S. 300, L. 30—S. 301, L. 8.
- » , » 18 f. Efter Forhandlinger, indledede i Juli 1853, udsendte de tre nordiske Riger 20/12 s. A. enslydende Neutralitetserklæringer i Anledning af den orientalske Krig og Faren for, at England og Frankrig skulde træde ind i denne. Se N. N. I, 906 f., Fr. Bajer: Nordens, særlig Danmarks Neutralitet under Krimkrigen, 1914, 21—103, C. M. Runeberg: Sveriges politik under Krimkriget. Neutralitetsforklaringen 1853—54, 1934.
- » , » 19 f. Tr[aktat] 21. Nov. 1855: Sml. I, S. 170, L. 24—34 med Note.
- » , » 20 f. S. 19: henviser til Originaldagbogens 6. Bog, S. 19. Den paagældende Indførsel er med Udeladelse af diverse Uddrag af diplomatisk Korrespondance trykt I, S. 166, L. 14—19. Nogen Optegnelse under 19/11 1855 findes ikke, men kan have staaet paa et nu udskaaet Blad.
- » , » 22—25. Se Noten til I, S. 198, L. 34—S. 199, L. 2.
- » , » 24. $\frac{22-23}{4}$, læs: $\frac{22 \text{ eller } 23}{4}$.
- S. 103, L. 2. den blaae Bog 2—4: den engelske Blaabog »Denmark and Germany«, Nr. 2—4, London 1864. Jvf. S. 89, L. 22—24 med Note.
- » , » 7. ikke: Tilføjelse [TA].
- » , » 25. Om Forhandlingerne i det norske Storting om Krigshjælp til Danmark se H. Koht: Norges og Sveriges Politik 1857—1864 62 ff.; Koht 222 ff. Sml. Dagb. S. 105, L. 2—3. Stemningen i Norge overfor den dansk-tyske Krig i 1848: Koht Kap. 1.
- » , » 26 f. Russells Forespørgsel 25/3 1864, rettet til Sir A. Paget, findes i Blaabogen »Denmark and Germany«, Nr. 5, London 1864, 819 (Nr. 1212).
- » , » 30. Karl XV's Bibliotekar E. von Quanten overbragte 24/4 1864 et egenhændigt Brev af 18/4 fra den svenske Konge til Monrad om et nordisk Statsforbund og overleverede 26/4 i Audiens Christian IX et tilsvarende Brev fra Kongen. Se »Af Dagens Krønike«, 1889, (Juli—Dec.), 1—49, 170—201, 301—27, 605—19; Koht 224, 232—36; N. N. II, 1173—81; Dske Mag. 7. R. III, 172, Note 2, 184 f. (P. Vedel til Krieger 30/4 1864, Nr. 101), 211 f. (Monrad til Krieger 15/5 1864, Nr. 119), 223 f. (Vedel til Krieger 23/5 1864, Nr. 124). Jvf. Dagb. IV, S. 295, L. 5—30.
- » , » 31. jfr. Oct. 7. og 18., læs: jfr. Oct. 17. og 18.
- » , » 31. jfr. Oct. 17. og 18.: Se IV, S. 292, L. 19—S. 293, L. 36.
- » , » 33. Se IV, S. 288, L. 14—25.
- » , » 34. Se IV, S. 292, L. 14—16.

- S. 104, L. 7. cfr. 1856 Marts 30. Anm.: Den i Udgaven udeladte Anm., som føjes til en 19/1 1855 Baron v. Brockdorff af Balan givet Meddelelse »om de absurde Hensigter, Frankrig nu igjen tillagde Preussen par rapport au Holstein & au Sund«: »Det vinder herved i Sandsynlighed, hvad der forsikkes, at Frankrig to Gange før har gjort lignende Tilbud, nemlig efter Sick under Underhølgene i Berlin, der endte med den simple Fred (Pechlin's Rapport) og i Efteraaret 1851 (Worsaae ifølge en Yttring af Buloz, der i Geffroys Nærværelse tog W. for en Svensker)«.
- » , » 8. 1856 Marts 30.: I denne i Udgaven udeladte Indførsel giver Krieger væsentlig paa Grundlag af Depecher fra danske Diplomater Novbr. 1854 — Marts 1855 en Oversigt over »de diplomatiske Intriguer mellem Frankrig og Preussen om Danmark«.
- » , » 9. La Rouerre de Nouerres, læs: La Roncière le Nourry.
- » , » 9. La Roncière le Nourry »: La Roncière le Nourry: Sml. II, S. 187, L. 5 f. og Noten til I, S. 348, L. 31—37.
- » , » 11—13. Se II, S. 185, L. 22—30; S. 186, L. 24—S. 187, L. 14.
- » , » 18. Se IV, S. 136, L. 30—S. 137, L. 5.
- » , » 19. 1868 25 Octbr.: Der sigtes antagelig til en i Udgaven udeladt Optegnelse under den nævnte Dato om Christian IX's Stemning over for Kongen af Preussen.
- » , » 20. Se S. 361, L. 15—S. 362, L. 26.
- » , » 21. Se IV, S. 232, L. 22—34.
- » , » 22. Der sigtes aabenbart til de S. 210—20 under Teksten trykte Optegnelser.
- » , » 24. Se S. 247, L. 31; S. 248, L. 1—8.
- » , » 25. Se S. 286, L. 12—16.
- » , » 26. Se S. 292, L. 27—32.
- » , » 29. jfr. 25/9 1864: Der maa menes de S. 210—16 under Teksten trykte Optegnelser.
- » , » 30. 6. Juli: Der maa sigtes til Kriegers Samtale med Christian IX paa Bernstorff 5/7 1864. Se S. 186, L. 10—31.
- » , » 31. Sml. S. 210—16 (Optegnelserne under Teksten).
- » , » 32. Se S. 210, L. 30—36.
- » , » 33. Se S. 210, L. 13—29; S. 213, L. 16—216, L. 24; S. 186, L. 10—31.
- » , » 34. Se S. 211, L. 20—24; S. 212, L. 12—16.
- » , » 35. Se S. 211, L. 25—34.
- S. 105, L. 2 f. Stortingskomiteen ang. de kgl. Propositioner om Norges Stilling til Danmarks Kamp havde afgivet Udvalgsbetænkning, hvori det udtaltes, at skønt det store Flertal af det norske Folk sikkert ikke ønskede nogen nærmere politisk Forbindelse med Danmark, saa kunde Begivenhederne drage Norge og Sverige ind i Krigen. Komiteen indstillede, at Kongen fik Raadighed over den norske Hær og Flaade for i saa Fald at kunde anvende den til Danmarks Bistand. I Betænkningen udtaltes Tillid til Udenrigsministeren. 29/3 1864 vedtog Stortinget Indstillingen. Sml. »Fædrelandet« 29/3 1864 (Nr. 72); H. Kohrt: Johan Sverdrup I, 378 ff.
- » , » 4. Se S. 212, L. 17—35; S. 213, L. 13—15.

- S. 105, L. 5. Se S. 213, L. 16—33; S. 214, L. 14—30; S. 215, L. 14—30; S. 216, L. 12—24.
- » » » 6. Se IV, S. 106, L. 28—S. 108, L. 32.
- » » » 7. Se S. 219, L. 30 ff.
- » » » 13. Se S. 225, L. 8—36.
- » » » 14. Se S. 337, L. 33—S. 338, L. 15.
- » » » 15. Se S. 382, L. 5.
- » » » 16. Se IV, S. 122, L. 3—16; S. 178—79; S. 187, L. 11—S. 188, L. 8; S. 210, L. 36—S. 211, L. 7.
- » » » 16 f. 5. Nov. 1869: Fejlskrift af Krieger for: 5. Nov. 1868. Se IV, S. 210, L. 36—S. 211, L. 7.
- » » » 17. 1869, Marts 16.: Der sigtes til følgende i Udgaven udeladte Notits: Mohrenheim fortalte nylig, at han med Gortchakow, Jomini, Hamburger var reist til Kissingen, da der efter Conferentsens Afbrydelse kom gennem Brunnow telegraphisk Forespørgsel, om Rusland vilde tillands indtage en truende Stilling mod Preussen, hvis England sendte sin Flaade til Østersøen. Dette er altsaa vist, selv om man lader det staae ved sit Værd, hvad han tilføier, at Gortchakow svarede: »Det kunne vi ikke, naar Frankrig forholder sig stille«.
- » » » 18. Se IV, S. 187, L. 11—S. 188, L. 8.
- » » » 21. Se S. 215, L. 24—30.
- » » » 22. Se S. 216, L. 25—30; S. 217, L. 11—18; S. 249, L. 34—S. 250, L. 5; S. 283, L. 18—23.
- » » » 23. Se S. 222, L. 9; S. 223, L. 1—10; S. 224, L. 1—6.
- » » » 24. Se S. 224, L. 7; S. 225, L. 1—7; S. 226, L. 1—4.
- » » » 25. Se S. 232, L. 29—S. 233, L. 9.
- » » » 26. Se S. 240, L. 11—15.
- » » » 27. Se S. 247, L. 31; S. 248, L. 1—8.
- » » » 28. Se S. 254, L. 1—11.
- » » » 29. Se S. 286, L. 12—16.
- » » » 30. Se S. 292, L. 26—32.
- » » » 31. Se S. 221, L. 21 ff.
- S. 106, L. 7. Se S. 237, L. 13—S. 238, L. 5.
- » » » 8. Se S. 238, L. 25—S. 239, L. 6.
- » » » 9 f. Se S. 253, L. 3—S. 255, L. 13; S. 257, L. 8—19.
- » » » 11. Se S. 264, L. 11—14.
- » » » 12. Se S. 261, L. 22—S. 262, L. 5.
- » » » 13. Se S. 273, L. 25—S. 274, L. 4.
- » » » 14. Se S. 354, L. 8—26.
- » » » 15. Der hentydes til en i Dagbogen under 12/5 1866 indført, men i den trykte Udgave udeladt Notits saalydende: »Chaudordy siger idag til H—n: Reis paa Mandag*) til B. og sig ham, at han ikke har handlet rigtigt ved ikke at begynde strax efter den skarpe Notevexel med Sachsen. Da var Øieblikket der. Istedetderfor lod han Sachsen fremkomme med sit Andragende i Frankfurt. Det blev klart for Alverden, at Preussen ikke havde Mellemstaterne for sig. Situationen er derved forandret noget; Østerrig lader skimte en vis Tilboielighed til en fredelig Afgjørelse«. — Om de her og i det flg. medtagne, i Udgaven (1921) udeladte Oplysninger vedrørende Jules Hansens Meddelelser og Virksomhed se, senere tilgængelig-

gjorte, Akter, Umin.s Arkiv. Jvf. Friis I, 41 ff. og flere Steder.
») det blev Tirsdag.«

— Jvf. S. 375, L. 22—S. 376, L. 13.

- S. 106, L. 16. 28/5 1866: Under denne Dag er i Dagbogen indført nogle i den trykte Udgave udeladte Oplysninger om, at »Thiers bebreidede Frankrigs Regjering, at den ikke mere støttede England paa Conferencen; saa havde vi havt Stillingen«; og ankede over, »at de franske Blade omkap med Russell klage over Danmarks Brud paa 1851/1852«.

6/6 1866: Her er indført følgende, i den trykte Udgave udeladte Notits: »den 3die Juni havde H. igjen en Samtale med Thiers. Han kom tilbage til, at vi burde havt Danevirkelinien; vi vilde havt den, naar Russell og Drouyn havde støttet os; men Drouyn narrede alle; *Ingen havde Credit for ham i Europa; thi Enhver vidste, at han kun var et Redskab.* Iøvrigt var det vor Ulykke, at Frankrig var saa stærkt engageret i Italien; maaskee opnaaede vi Mere ved at henvende os umiddelbart til Bk., end ved Drouyn«.

- » , » 17. 1866 Aug. 11: Under denne Dato har Originalen, efter en Omtale af en fransk Ouverture i Berlin ang. Genoprettelsen af de franske Grænser af 1814, følgende i Udgaven udeladte Indførsel: »Idag sendte Chaudordy derpaa [Jules] Hansen med en Memoire, skrevet paa Udenrigsministeriets Papir uden Underskrift, som anbefalede Oprettelsen af en vesttydsk Mellemstat, under Prindsen af Hohenzollern-Sigmaringen. Den maatte kun leveres Bismarck selv«. — jfr. 13/8, 17/8: Se IV, S. 8, L. 1—2, 20—36.

- » , » 18. 20/8: Under 20/8 1866 findes følgende i Udgaven udeladte Indførsel: »Spidsmusen forsikkrer, at Frankrigs Begjæringer hverken ere saa nye, som det siges, ei heller opgivne. Man skal i Berlin være bekymret for Frankrigs Holdning, trods den tilsyneladende Fredsstemning, der ytrer sig i saa mange af de franske offentlige Organer. At Napoleon, hvis han lever et Par Aar, attraaer Krig mod Preussen, bekræfter og Toledo (der nu skal hjem). Efter hans Sigende er Orleanismen baade i Bourgeoisiet, Hæren og Flaaden meget stærk.«

- » , » 18. 22/8: Se IV, S. 8, L. 34—S. 9, L. 1—8.

- » , » 18. 24/8: Under 24/8 1866 findes følgende, i Udgaven udeladte Indførsel: »Fra Paris lyder Hansens Budskab (22/8) anderledes. Han venter Krig i en nær Fremtid. Bladene have faaet Ordre til at bringe incendiære Artikler imod Preussen; danske, polske, hannoverske, saxiske Hyl! Keiseren er i høj Grad forbittret over den Maade, hvorpaa han er bleven narret; osv.; Hansen skulde udarbejde en Beretning til Drouyn om Reisen, saa skarp som muligt.

Dette gjorde han strax, optagende de berlinske Blades Haansord imod Keiseren af Frankrig.«

- » , » 19. Se IV, S. 11, L. 13—22.

- » , » 20. Der sigtes til nogle under den nævnte Dato gengivne, i Udgaven ikke medtagne Udtalelser af den østrigske Statsmand Grev R. Belcredi til Jules Hansen om prussisk og fransk Politik.

- S. 106, L. 21 f. Se S. 261, L. 17—21; S. 267, L. 1—2; S. 292, L. 19 f.
- » » » 23. Der sigtes til følgende i den trykte Udgave udeladte, men i Dagbogen under 25/11 1865 indførte Bemærkning: »D. 25 Novbr. skrev Bismarck til Vagener, at han ikke kunde indlade sig med Moltzen, der var aldeles ulegitimeret (jfr. 30/1 1866).« Jvf. S. 344, L. 19—S. 345, L. 15; S. 377, L. 1—15.
  - » » » 24. Se S. 378, L. 21—23; IV, S. 26, L. 33—S. 27, L. 12; S. 33, L. 26—S. 34, L. 2.
  - » » » 25. Til IV, S. 9, L. 4, Ordet »Kongen« er i Originalen føjet følgende, i Udgaven udeladte Note: »Moltzen er i det preussiske Udenrigsministeriums Sold«.
  - » » » 26. Se S. 263, L. 7—12.
  - » » » 27. Se IV, S. 12, L. 17—19.
  - » » » 28—31. Se IV, S. 67, L. 1—10; III, S. 276, L. 30—34; IV, S. 13 L. 1—7; III, S. 363, L. 3—13; S. 364, L. 12—S. 366, L. 15; S. 377, L. 2 f.; IV, S. 16, L. 20—26; S. 17, L. 35—S. 18, L. 15; S. 20, L. 20—25; S. 23, L. 17—25.
  - » » » 32. Se S. 244, L. 6—19.
  - » » » 34. Se IV, S. 19, L. 14—28.
  - » » » 36. Se S. 260, L. 32 f. med Note.
  - » » » 37. Se IV, S. 232, L. 22—34.
- S. 107, L. 13. Se S. 361, L. 15—S. 362, L. 26.
- » » » 14. Se IV, S. 34, L. 12—29.
  - » » » 15 f. Se S. 362, L. 30—36.
  - » » » 17 f. Se IV, S. 236, L. 10—19.
  - » » » 19. Se IV, S. 23, L. 17—25.
  - » » » 20. Se IV, S. 136, L. 30—S. 137, L. 5.
- S. 108, L. 3 f. Dr. Fabers Artikler findes i »Deutsche Vierteljahrs-Schrift«, 27. Jahrg., 1864, 1. Heft, 1—48; G. Majers Artikel sst. 49—68.
- » » » 5. [ ] udgaar.
  - » » » 10. if., læs: cf..
  - » » » 10 f. Der henvises til i Udgaven udeladte Dagbogsindførsler.
  - » » » 11. 7/10, rettet fra: 6/10 [A].
  - » » » 13 f. Der henvises ved de nævnte Datoer til utrykte Indførsler i Dagbøgerne 23 og 24. Lamarmora afsluttede fra italiensk Side Alliancen mellem Italien og Preussen af 8/4 1866. Jvf. Stern X, 1924, 161.
  - » » » 14. Stefano Jacini udgav 1868 Piecen »Due anni di politica italiana«.
  - » » » 16—18. Den italienske Førsteminister Ratazzi havde opmuntret den nationalistiske Bevægelse i Rom, men veg for et fransk Ultimatum og traadte tilbage 27/10 1867. Se Histoire de France contemporaine VII, 1921, 166 ff. Artikler i »Times« 23/10 og 16/11 1867 omtaler Kejser Franz Josephs Besøg i Paris 23/10—2/11 og Forlydender om Ouverturer til en østrigsk-fransk Alliance; jvf. »Fædrelandet« 30/10, 1/11, 7/11 1867 (Nr. 252, 254, 259). Krieger omtalte disse Begivenheder i Indførsler under de nævnte Datoer, som her er udeladt.
  - » » » 20. 11/5 65, læs: 11/6 65.
  - » » » 20 f. Se S. 253, L. 3—17; S. 282, L. 12—21; S. 279, L. 8—17; IV, S. 8, L. 34—S. 9, L. 8; S. 63, L. 19—S. 64, L. 3.
  - » » » 26 f. Originaldagbogen (Bog 23) har under 2/3 1868 nogle Citater

- af Hertugen af Aumale's Artikel i »Revue des Deux Mondes« 15/2 1868 »under Buloz's Mærke«.
- S. 108, L. 28. Om Thiers' Udtalelser til Jules Hansen 28/5 1866 se Noten til S. 106, L. 16.
- » , » 30. Under 19/3 [ikke 14/3] 1867 indeholder Originalen (Bog 22) et Referat af Rouher's Svar paa en storpolitisk Interpellation af Thiers.
  - » , » 32. Prévost. Paradol, læs: Prévost Paradol.
  - » , » 32. Prévost Paradol: Se IV, S. 196, L. 13—22.
  - » , » 33. I Originalen (Bog 22) findes under 2/3 1868 et her udeladt Udtog af A. de Broglie's anførte Artikler i »Revue des Deux Mondes«.
  - » , » 34 f. Se S. 300, L. 30—S. 301, L. 8; S. 308, L. 16—29.
  - » , » 36. André, læs: Andre.
- S. 109, L. 4. Originalen har under 11/6 1866 intet om Cobden.
- » , » 5. I Originalen (Bog 22) under 11/1 1868 omtales Newdegates Tale i Birmingham 21/12 1866 med Angreb paa Lord Stanleys Ikke-Interventionspolitik.
  - » , » 6. Der sigtes til en af Kinglake i Bridgewater 11/11 1868 holdt Tale, som bl. a. angreb Underhusresolutionen af 9/7 1864 (se S. 188, L. 20 med Note), refereret i Originalen (Bog 24) under 13/11 1868.
  - » , » 6—8. Herudfor tilføjes: Ant. Nov. 13 68.
  - » , » 7. Originalen (Bog 24) har under 12/11 1868 en Bemærkning om, at Layard denne Dato havde »den Uforskammethed at gjentage sin Paastand, at Krigen udbrød, fordi Bille havde forsikkret Regjeringen, at England vilde komme den til Hjælp«.
  - » , » 8. 1866, læs: 1868.
  - » , » 8. Under 25/6 1868 findes i Originalen (Bog 24) et Referat af en Debat i Underhuset denne Dato, under hvilken Layard paa- stod, »at Salisbury vilde havde fremtvunget Krigen, om han havde kunnet«.
  - » , » 11. Jvf. Noten til L. 6.
  - » , » 12. Under 13/11 1868 findes i Originalen (Bog 24) en Antegnelse om, at »Times« i Nov. 1868 betonedede, »at det var Gladstone, der med Flertallet i Ministeriet hindrede Russell-Palmerston i at staae Danmark bi.« — Under 11/6 1866 findes ingen Om- tale af Salisbury eller engelsk Politik.
  - » , » 15. Jvf. Noten til L. 8. — Under 9/5 1866 (Bog 21) refereres i Originalen en Debat i Overhuset denne Dato, hvorunder Earl Grey og Lord Redcliffe erkendte »Englands Usselhed«; Grey udtalte, »at Grunden var, at England svigtede Danmark. Selv Derby skal have vovet sig til lignende Yttringer«.
  - » , » 19 f. 1864 Sptbr. 11: Se S. 216, L. 31—35; jfr. S. 253, L. 26—34; IV, S. 38, L. 4—14; III, S. 65, L. 3—6.
  - » , » 21. Se S. 376, L. 23—37.
  - » , » 22. Se S. 215, L. 27—37.
  - » , » 25. Se S. 230, L. 36—S. 231, L. 10.
  - » , » 26. Se S. 300, L. 30—S. 301, L. 8.
  - » , » 27 f. Se S. 222, L. 26—37; S. 229, L. 33—S. 231, L. 24; S. 240, L. 23—S. 241, L. 16; S. 247, L. 21—30; S. 355, L. 9—25; S. 371, L. 9—13.

S. 109, L. 27. 1864 19. og 20. Oct., læs: 1864 19.—22. Oct.

- » » » 28 f. Under 4., 5. og 7. Maj 1866 nævnes Wachtmeister ikke i Originalen.
- » » » 29 f. 16/7 1866: Her er i Originalen (Bog 22) indført følgende i den trykte Udgave udeladte Sted: »Wachtmeister fortæller, at da de Geer vil have ham til Udenrigsminister og Kongen ikke er tilfreds dermed, ønsker denne nu at danne et heelt nyt Raad. Han har indbudt Bildt, Blixen, Arvid Posse og Tornérhjelms til Beckeskog«. — Under 18/9 1866 omtales Wachtmeister ikke i Originalen. — Jvf. IV, S. 25, L. 14—18. — I Originalen 1867 13/10, 2/11 og 4/11 (Bog 23) og 1868 3/3, 1/5 og 13/6 (Bog 23 og 24) gengiver Krieger en Række Udtalelser til ham af Wachtmeister om europæisk Stormagtspolitik og om svensk Indrepolitik.
- » » » 30. 1868 13/6: Der sigtes til følgende i Udgaven udeladte Afsnit: »Wachtmeister sagde mig idag, at han var traadt ind for at bidrage til at holde Bildt med hans System ude. Han vilde medvirke til at befæste det parlamentariske System, som vel ikke de Geer personligt, men dog flere af Statsraadets Medlemmer ikke ret kunde vænne sig til. Og navnlig vilde han, som svensk- norsk Udenrigsminister bidrage til at befæste den Indretning, der siden Vinteren 63/64 havde dannet sig, nemlig at Udenrigsministeren maatte vise sine Depecher til de Geer og Sibbern. Kom Bildt nu, vilde det briste og han vilde afgjøre Alt med Kongen; men bragtes det nu i fast Gang, vilde det ikke let kunne kuldkastet. Iøvrigt vilde han ikke finde sig i Stændernes Omkalfatring paa Udenrigsbudgettet i det Enkelte; han erkjendte, at de hemmelige Fonds (hvoraf M[anderstrøm] i sin Tid [?] aarlig tog sig en 6000 Rdl.) maatte undergives Bevilling, men naar saaledes baade diplomatiske og Consulatsudgifter blev Gstd. for aarlig Rigsdagsvotering, vilde det snart vise sig, at man ikke kunde undvære om ikke et Unionsting, saa dog een eller anden Form for de to Repræsentationers Samvirken (Delegationer à la Østerrig). Iøvrigt havde han betinget sig deels at han som Fællesminister ikke behøvede at blande sig meget i de indre Anliggender, dels, at han ifølge sit Helbred holdt sig fri for Middagselskaberne. Ogsaa han klager over den materialistiske, for ikke at sige nihilistiske Stemning i Sverrig. Til Kongen havde han gjort sine bestemte Forbehold mod Bildt. Han havde fundet Kongen meget medgjørlig — saalænge det varer. Manderstrøm vil om et Par Aar have naaet den Alder af 65 Aar, der udkræves til at opnaae Pensionsret (ved Siden af Tjenestetid)«.
  - » » » 31 f. Se S. 340, L. 21—S. 341, L. 2; S. 382, L. 30—S. 383, L. 14; S. 253, L. 9—12.
  - » » » 34. Rathe, læs: Rothe.
  - » » » 34. Se S. 374, L. 8—17; IV, S. 39, L. 22—25.
  - » » » 35. Se S. 379, L. 1—5; IV, S. 21, L. 27—S. 22, L. 4.
  - » » » 36 f. Se S. 240, L. 32—S. 241, L. 3; IV, S. 22, L. 31—S. 23, L. 3; S. 22, L. 1—4; S. 20, L. 20—25 (Intet er her udeladt).

- S. 110, L. 8. Se S. 302, L. 3—5, L. 33—S. 303, L. 2; S. 378, L. 14—20.
- » » » 9 f. Se S. 302, L. 7—S. 303, L. 5. — 13. Nov., Fejl for: 14. Nov., se IV, S. 24, L. 5—18. Se S. 347, L. 1—14; S. 283, L. 24—S. 284, L. 2.
- » » » 11. Se S. 254, L. 1—11.
- » » » 12. 1866 18. Mai: Der sigtes til en i den trykte Udgave udeladt Indførsel om en Løsning af det østrigsk-italienske Mellemværende ved en Afstaaelse af Venedig til Italien. Østrig og Preussen skulde have Kompensationer, Preussen i Nordtyskland »og som det synes, endog udenfor Elbhertugdømmerne«. Men hvem skulde have Mod til at foreslaa Østrig Venedigs Afstaaelse? »Prinds Vilhelm skriver til Prinds Hans, at Keiseren ikke vil samtykke deri, for at undgaae Krigen«. — Jvf. S. 375, L. 6—11.
- » » » 13. Se S. 232, L. 33—36; IV, S. 3—13.
- » » » 14. Se IV, S. 36, L. 22—31.
- » » » 19—21. Se S. 233, L. 16—31; S. 247, L. 21—30; S. 303, L. 23—S. 304, L. 22; S. 305, L. 23—25. — Nogen Omtale af Manteufel under 21/10 1865 findes ikke i Originalen; jvf. S. 304, L. 34—36.
- » » » 22 f. Se S. 306, L. 10—25; S. 307, L. 23—35.
- » » » 24. Se S. 311, L. 17—23 (under 14/10 1865 har Originalen intet udover det trykte); S. 282, L. 27—S. 283, L. 8; S. 262, L. 10 f. (Under 13/2 1865 findes i Originalen intet herhenhørende); S. 317, L. 27—32; S. 276, L. 19—29.
- » » » 27. Se S. 361, L. 8—14.
- » » » 30 f. Under 1/10 1868 er der ikke indført noget om det nordslesvigske Spørgsmaal; maaske har Krieger villet henvise til den 2/10 s. A. indførte sen. Anm. af 23/10 1868 (IV, S. 199, L. 25—30), der netop passer ind i de øvrige S. 110, L. 30 f. givne Henvisninger. Jfr. IV, S. 168, L. 32—S. 169, L. 3; S. 174, L. 17—24; S. 174, L. 33—S. 175, L. 16; S. 176, L. 28—S. 177, L. 4; S. 178, L. 32—S. 179, L. 21; S. 187, L. 11—S. 188, L. 8.
- » » » 32. 21—23/4, læs: 21, 23/4.
- » » » 32. Se S. 363, L. 21—30; S. 364, L. 12—S. 366, L. 20; S. 367, L. 5 f.; S. 367, L. 33—S. 368, L. 17.
- » » » 33. Congrestanken, læs: *Congrestanken*.
- » » » 33 f. Se S. 377, L. 16—24; S. 378, L. 24—37; S. 380, L. 24—29.
- » » » 35. Se IV, S. 7, L. 29—36; S. 9, L. 36—S. 10, L. 7; S. 12, L. 20—29 (Originalen har under 21/9 1866 intet herhenhørende).
- » » » 36. Se IV, S. 20, L. 20—32.
- » » » 37. Se IV, S. 23, L. 4—16; S. 24, L. 19—30 (Under 14/11 1866 findes intet herhenhørende).
- S. 111, L. 1. Se IV, S. 31, L. 8—S. 32, L. 9; S. 24, L. 3.
- » » » 2. Se IV, S. 39, L. 32—36; S. 51, L. 13—30 (Originalen er her fuldstændigt gengivet).
- » » » 3. Under 7/6 1867 findes i Originalen (Bog 22) følgende i Udgaven udeladte Indførsel: »Baade Heydebrand og Moltke troe virkeligt, at man i Paris sammenflikker Noget med Hensyn til Nordslesvig, uden Afstemning, og uden at spørge Danmark om Andet end Ja eller Nei.«
- » » » 3. Tale, læs: Taler.
- » » » 4 f. Se IV, S. 115, L. 28—30; S. 117, L. 30—S. 118, L. 22; S. 123,

- L. 24—S. 125, L. 38; S. 147, L. 14—22; S. 148, L. 8—23; S. 164, L. 29—S. 165, L. 29; S. 166, L. 1—13.
- S. 111, L. 5. 5/6, læs: 5/6. [Punktum].
- » » » 6 f. Se IV, S. 219, L. 5—9; S. 221, L. 12—28.
  - » » » 8. Se S. 383, L. 29—S. 387, L. 13.
  - » » » 35 f. Se S. 340, L. 8—20; V, S. 167, L. 24—S. 168, L. 2.
  - » » » 37. Se S. 213—216.
- S. 112, L. 8 f. 4/7 1864 fremsatte C. Newdegåte i Underhuset et »amendment« d. v. s. Ændringsforslag til Disraelis Forslag af samme Dag om et Mistillidsvotum til Regeringen. N. ønskede, at Huset skulde udtale sig for en Garanti af hele det danske Monarkis Integritet. Se Hansard's »Parliamentary Debates«, 3. series, CLXXVI, Sp. 777.
- » » » 25. 12/9 1864: Se S. 216, L. 25—30.
  - » » » 34 f. Se S. 109, L. 6 og 7 med Noter.
  - » » » 36. Se S. 230, L. 17—32.
  - » » » 37 f. Se IV, S. 210, L. 36—S. 211, L. 7.
- S. 113, L. 4 f. *endsige*, læs: *endsige*.
- » » » 35. Se S. 230, L. 17—32; S. 222, L. 26—37.
  - » » » 36. Se S. 224, L. 12—17.
- S. 114—S. 184. Om Londonkonferencen April—Juni 1864, hvor Krieger sammen med G. C. Quaade og Gesandten i London Torben Bille repræsenterede Danmark, se især: N. N. II, Kap. 9; Statsraadets Forhandlinger 108—93; Festskrift til Kr. Erslev, 1927, 515—36; Steefel; H. T. 3. R. IV, 645—844 (Protokollerne over Konferencemøderne 20/4—25/6 1864); P. Andræ: En Brevvexling mellem Andræ og Krieger under Londonkonferencen 1864, 1894 (Særtryk af H. T. 6. R. V, 121—82); Dske Mag. 7. R. III, 1940, 154—259 (Nr. 84—151).
- » » » 27. Se IV, S. 110, L. 25—S. 111, L. 3.
  - » » » 29. Henry George Grey: On parliamentary government, 1858; 2. Udg. 1864.
  - » » » 29 f. G. Herbert, Graf zu Münster: Politische Skizzen über die Lage Europas vom Wiener Kongress bis zur Gegenwart, 1867. Jvf. S. 189, L. 34 f.
  - » » » 33. (See 1866 20/6): Under denne Dato har Originalen (Bog 21) en Bemærkning om den nævnte Artikel i Revue des deux mondes af 15/6 1866.
- S. 115, L. 2. Lord Russells Datter Victoria havde i 1861 ægtet Rev. Henry Montagu Villiers, Prebendary of St. Paul's, en Brodersøn af Lord Clarendon.
- » » » 11 f. *Diciplin*, læs: *Disciplin*.
  - » » » 14 f. *Afstemningsforslaget*: N. N. II, 1151 f.
  - » » » 30. Jvf. N. N. II, 1219.
  - » » » 30—S. 116, L. 13. Jvf. Kriegers Brev til P. Vedel 12/4 1864, Dske Mag. 7. R. III, 157—59 (Nr. 85), og til Monrad 13/4 1864, sst. 161 f. (Nr. 87).
  - » » » 34. Om Clarendon's Rejse til Paris: N. N. II, 1161 f.; Steefel 205 f.
- S. 116, L. 15—29. Jvf. Kriegers Brev til Monrad 18/4 1864, Dske Mag. 7. R. III, 166 (Nr. 91).
- » » » 26. skulde, læs: skal.
  - » » » 28. saa, læs: for.

- S. 116, L. 31. Den engelske Kabinetminister Lord Clarendon var i særlig Sendelse i Paris 13.—18. April 1864. Jvf. Dske Mag. 7. R. III, 157.
- S. 119, L. 2. Om Wachtmeisters Instrukser: N. N. II, 1172, 1206; Koht 241; jvf. Dske. Mag. 7. R. III, 158, Note 3.
- » » » 4. er, læs: ere.
- » » » 27. 19/4 1864 holdt Bernal Osborne (M. P. for Liskeard) i Underhuset en længere Tale om det dansk-tyske Spørgsmaal og sluttede med at andrage om en Erklæring mod Fastholdelsen af Londonertraktatens Bestemmelser om Arvefølgen i Hertugdømmerne, samt om Forelæggelse af Afskrifter af de af det tyske Forbund og de til Konferencen indbudte Magter afgivne Svar. Jvf. »Det engelske Parlaments Forhandlinger i Sessionen 1864«. Overs. af L. Moltke, 1864, 260.
- » » » 30. Osborne havde stillet en Resolution, der fastslog, at det var uretfærdigt og uhensigtsmæssigt som Grundlag for Afgørelsen af den dansk-tyske Strid at fastholde Bestemmelserne i Londonertraktaten af 1852, forsaavidt disse tog Hensyn til Arvefølgen i Slesvig og Holsten. Resolutionen kom til Behandling i Underhuset 19/4. Disraeli foreslog her at gaa over til Dagsordenen og henlægge Resolutionen («the previous question» 5: Overgang til Dagsordenen, Henlæggelsesforslag). Se »Times« 20/4 1864.
- » » » 31—33. Layard's Tale: Se »Det engelske Parlaments Forhandlinger i Sessionen 1864«. Overs. af L. Moltke, 268. Zoologen C. C. A. Gosch, Attaché ved det danske Gesandtskab i London, skrev 1864 Brochuren »Explanation of the Danish Question« og flere Artikler om samme Emne i engelske Blade. Jvf. Krieger til Vedel 26/4 1864, Dske Mag. 7. R. III, 176 (Nr. 96).
- S. 120, L. 9—12. Artiklen »Foreign Policy of England« i »Quarterly Review«, vol. CXV (April 1864), 481 ff. er forfattet af Robert Cecil. Den er optrykt i »Essays by Robert Marquess of Salisbury«: »Foreign Politics«, 1905, 149 ff. Jvf. Gwendolyn Cecil: Life of Robert Marquis of Salisbury I: 1830—68, 1921, 310 f. Jvf. S. 67, L. 30 f. med Note og Kriegers Brev til Vedel 26/4 1864, Dske Mag. 7. R. III, 176 (Nr. 96).
- » » » 11 f. Jvf. S. 80, L. 22—24 med Note.
- » » » 14. Vicecantsleren: Fyrst Gorčakov, der 1862 afløste Nesselrode som russisk Rigsvicekansler og 1867 fik Titel af Rigskansler.
- » » » 14. $\frac{11. April}{30. Marts}$, læs: $\frac{11. April}{20. [!] Marts}$
- S. 121, L. 8. 23/4 1864 var 300-Aarsdagen for William Shakespeare's Fødsel.
- » » » 11 f. Giuseppe Garibaldi aflagde 3/4—25/4 1864 under stor Begejstring fra alle Klasser i den engelske Befolkning et Besøg i London, hvor han som Hertugen af Sutherland's Gæst boede paa Stafford House. Hans ret pludselige Afrejse gav Anledning til Rygter om, at den franske Kejsers skulde have protesteret mod den Modtagelse, der blev ham til Del, Rygter som Gladstone dog offentlig nedslag i en Erklæring i Underhuset. Jvf. bl. a. J. Morley: Life of Gladstone II, 1912, 83 ff.; Dske Mag. 7. R. III, 167 f. (Nr. 92), 169 (Nr. 93).
- » » » 15. Sommerset, læs: Somerset.

- S. 121, L. 15. Somersset, rettet fra: ulæseligt Ord [A].
 » » » 24 ff. Sml. med den følgende Skildring af Londonkonferencens Møder N. N. II, 1213 ff.
- S. 122, L. 2. Russell: Navnene i Begyndelsen af denne og de følgende Datoers Optegnelser angiver øjensynligt de prominente engelske Personer, hos hvilke de danske Forhandlere aflagde Visit.
 » » » 3—S. 123, L. 3. Jvf. N. N. II, 1229 f. og Kriegers Brev til Vedel 27/4 1864. Dske Mag. 7. R. III, 177 (Nr. 97).
 » » » 17 f. quelleque, læs: quelque.
- S. 123, L. 6. M. m: Manderström.
 » » » 19 f. Monrads Chiffertelegram til den danske Legation i London, indleveret i Kbh. 26/4 Kl. 6⁵⁵ p. m. og modtaget i London Kl. 1²⁰ udtalte Frygt for, at den østrigske Flaade trods Englands Forsikringer skulde begive sig ind i Østersøen; den danske Regering ønskede, at en Del af den engelske Flaade fulgte Østrigernes Bevægelser. Russell fik en Kopi af Telegrammet og svarede 3/5 med at udtale, at den britiske Regering var fast overbevist om, at de østrigske Skibe ikke vilde gaa ind i Østersøen. Se Koncept til Depeche Nr. 44 af 27/4 1864 fra Gesandten i London Bille, hvor Monrads Telegram (med Tydning) og Russells Svarnote findes som Bilag (Umin.'s Arkiv, R. A.).
 » » » 22—S. 124, L. 5. Sml. Kriegers Breve til Monrad og Vedel af 28/4 1864, Dske Mag. 7. R. III, 178—83 (Nr. 98—100).
- S. 124, L. 4 f. Store Troppeamlinger var anmeldt i Skaane, men mentes i Følge »Dagbladet« 28/4 1864 (Nr. 99) bestemt at skulle bortfalde.
 » » » 8—23. Jvf. Dske Mag. 7. R. III, 182, Note 1.
 » » » 20. vort Jernskib: Jvf. S. 33, L. 5—10 med Note.
 » » » 25. Osborne: hvor det engelske Hof opholdt sig.
 » » » 30. Skinner (D. N.): I. E. H. Skinner var Krigskorrespondent for »Daily News« ved den danske Krigsskueplads.
- S. 125, L. 4—30. Jvf. Kriegers Breve til Monrad af 1/5 1864, Dske Mag. 7. R. III, 185—90 (Nr. 102—04).
 » » » 5. Fredericia rømmedes 28/4. Se Generalstabsværket 1864 III, 13 ff.
 » » » 7. »dem Bischof«: Konseilspræsident Monrad.
 » » » 33. Russell-P—n: Ministeriet Russell-Palmerston.
 » » » 36 f. Kronprindsessen: af Preussen.
- S. 126, L. 6. Jvf. Generalstabsværket 1864 III, 95—98.
 » » » 11—24. Tilføjelse [A].
 » » » 37. W.s: Wachtmeisters. Jvf. S. 119, L. 2 med Note.
- S. 127, L. 2. Jvf. N. N. II, 1218 f.
 » » » 4—29. Jvf. Kriegers og Quaades Breve til Vedel af 4/5 1864, Dske Mag. 7. R. III, 195—97 (Nr. 109—10).
 » » » 9. Overgivelse: Tilføjelse [TA].
 » » » 32. Q[aade], læs: Q[uaade].
- S. 128, L. 24. med, læs: ved.
 » » » 34 ff. Jvf. N. N. II, 1228.
- S. 129, L. 5. en tydsk Fyrste, læs: en tydsk Fyrste.
 » » » 5. en tydsk Fyrste, rettet fra udraderet Ordforbindelse [A].

- S. 129, L. 15. Kong Carls sidste Bedrift: Der sigtes til den svenske Konges Oversendelse af »det skandinaviske Unionsprojekt«. Se Noten til S. 103, L. 30. Jvf. Dske Mag. 7. R. III, 171 f.
- » » » 29—32. Jvf. N. N. II, 1290.
- S. 130, L. 12—S. 131, L. 2. Jvf. Kriegers Brev til Vedel 8/5 1864, Dske Mag. 7. R. III, 200 f. (Nr. 113).
- » » » 35. burde, rettet fra: kunde [A].
- S. 131, L. 9—11. Jvf. Dske Mag. 7. R. III, 199; N. N. II, 1223.
- » » » 20—S. 132, L. 11. Jvf. Dske Mag. 7. R. III, 203—05 (Krieger til Vedel 11/5 1864, Nr. 115).
- » » » 31. i 1856: ved Fredskonferencen i Paris, hvor Baron Brunnow og Grev Orlov repræsenterede Rusland.
- » » » 36. Bevarelsen, læs: Bevarelse.
- S. 132, L. 13. Cordwill, læs: Cardwell.
- » » » 17. Kampen ved Helgoland stod 9/5. Se Generalstabsværket 1864 III, 99—105.
- » » » 18. Carnavan, læs: Carnarvon.
- » » » 18—21. I Overhusets Møde 9/5 1863 erklærede Lord Carnarvon, at han efter Meddelelsen om den mellem de tyske Magter og Danmark indgaaede Vaabenhvile udskød sit Forslag om at henlede Opmærksomheden paa det danske Spørgsmaals nuværende Stilling, med den Bemærkning, at Danmark ved at antage de ugunstige Vilkaar for Vaabenhvile havde Krav paa Europas Sympati i lige saa høj Grad som ved den store Tapperhed, det havde vist. Se Hansard's »Parliamentary Debates«, 3. series, CLXXV, 1864, Sp. 175 ff.
- » » » 20. Sympathien, læs: Sympathie.
- S. 133, L. 10—12. Se J. Morley: Life of Gladstone II, 1912, 96 ff. Jvf. Dske Mag. 7. R. III, 213 (Krieger til Vedel 18/5 1864, Nr. 120).
- » » » 14 f. Jvf. N. N. II, 1228 f.
- S. 134, L. 4. 12/5 1864 angreb Jules Favre i den franske lovgivende Forsamling i stærke Udtryk de tyske Magters Overfald paa Danmark og den franske Regerings Passivitet heroverfor. Statsminister Rouher forsvarede den kejserlige Regerings Holdning. Jvf. Referat efter »Moniteur« i »Dagbladet« 17/5 1864 (No. 113).
- » » » 5 ff. Jvf. Kriegers Brev til Vedel 13/5 1864, Dske Mag. 7. R. III, 209 f. (Nr. 118).
- » » » 7. Dep. 31/1: N. N. II, 1022.
- » » » 22. Debr., læs: Decbr..
- S. 135, L. 17 f. Lord Ellenborough stillede i Overhusets Møde 13/5 1864 3 Spørgsmaal ang. Udredelsen af Krigskontributioner i Jylland til den preussisk-østrigske Hær under Vaabensstilstanden. Jvf. »Times« 14/5 1864 og Hansard's »Parliamentary Debates«, 3. series, CLXXV, 1864, Sp. 437—41.
- » » » 23—27. Et Griggsskib, »Georgia«, der havde tilhørt et engelsk Firma, men nu var Sydstaternes, havde med Basis bl. a. i en engelsk Havn foretaget Krydstogter og ødelagt Skibe, ogsaa mens det endnu var indregistreret i England. Den omtalte Diskussion fandt Sted i Underhuset 13/5 1864. Jvf. »Times« 14/5 1864.
- » » » 25. Historicus: Under dette Mærke skrev William Vernon Harcourt i »Times« om internationale Retsspørgsmaal, hyppigt i

Forbindelse med den nordamerikanske Borgerkrig (E. D. Adams: Great Britain and the American Civil War I, 1925, 222).

- S. 135, L. 29. intet Spm., læs: intet Spml.
 » , » 33. paa, rettet fra: ved [A].
 » , » 33. en: Tilføjelse [TA].
 » , » 36 f. Jordans Aabenbaring: Jvf. »Smaaskrifter tilegnede Aage Friis«, 1940: »De polske Papirer« S. 295—316 og den der omtalte Litteratur. Jvf. S. 142, L. 10—13; S. 145, L. 17; S. 149, L. 2; S. 182, L. 23; S. 192, L. 15; S. 228, L. 6 f.; S. 233, L. 22.
- S. 136, L. 4. V. d. Pfordtens Beretning: »Votum des königl. bayerischen Bundestagsgesandten Freiherrn von der Pfordten über die Erbfolge in Schleswig-Holstein« [12. Marts 1864], Braunschweig 1864. Oversat til Fransk under Titlen »Rapport sur la succession dans le Schleswig-Holstein.« Frankfurt am Main 1864.
- » , » 5. Quarterly Reviews Art: Sml. S. 67, L. 30 f. med Note. Den udsendes i fransk Oversættelse under Titlen »Question des duchés danois.« Jvf. Dske Mag. 7. R. III, 214 (Vedel til Krieger 19/5 1864, Nr. 121).
- » , » 5. »The Quarterly Review«s Januarhæfte 1864 havde indeholdt en usigneret Artikel: »The Danish Duchies«, S. 236—87. Den var nu udsendt i fransk Oversættelse under Titlen: »Question des duchés danois« af Decazes (formentlig den franske Hertug L. Ch. E. A. Decazes), jvf. Dske Mag. 7. III, 176 og 214.
- » , » 5 ff. En Brochure »L'Alliance anglaise, le Danemark et la Pologne« udkom hos Dentu i April 1864. Den vakte en Del Opsigt, da den ansaas for at være halvofficiel eller dog inspireret. Udførligt Referat i »Fædrelandet« 21/4 1864 (Nr. 92).
- » , » 10 f. I det engelske Tidsskrift »The Athenæum« 14/5 1864 (pp. 676—77) findes en Artikel »Social Aspects of the Danish War«, dateret »Copenhagen, May 5, 1864« og undertegnet »M. G.«. Forfatteren, der i »Fædrelandet« 18/5 s. A. (Nr. 112) identificeres med Meir Goldschmidt, skildrer Tilstandene i Kbh. under Krigen og vender sig mod visse engelske Blades Paa-stande om, at »the thirst of blood and the terrorism of the Copenhageners were the cause of the catastrophe of Duppele«.
- S. 137, L. 5 f. Løverdag d. 23/4: Fejl for: Fredag 22/4; jvf. S. 120, L. 37—S. 121, L. 2.
- » , » 13 f. Stamhusbesidder H. R. Carlsen afløste 10/5 1864 C. L. V. R. Nutzhorn som Indenrigsminister.
- » , » 15—29. Jvf. N. N. II, 1235.
- » , » 35 f. og S. 138, L. 1 f. Tilføjelse nederst paa Siden [B].
- S. 138, L. 3 f. Tilføjelse [MB].
- » , » 3 f. Bismarcks Brev er trykt bl. a. i L. Hahn: Fürst Birsmarck I, 232. Jvf. N. N. II, 1184 f.
- » , » 11. tilstede: Tilføjelse [TA].
- » , » 17. Apponyi, læs: Appony [saaledes ogsaa i det følgende].
- S. 139, L. 9 f. Garantie, læs: Garantier.
- » , » 17—29. Jvf. Vedels Brev til Quaade 9/5 1864. Dske Mag. 7. R. III, 201 f. (Nr. 114).
- » , » 22. Cowley (s. Dag) har: Tilføjelse [TA].

- S. 140, L. 1. Oberstløjtnant C. E. Reich udnævntes 18/5 1864 til dansk Krigsminister ad interim.
- » , » 33—37. Tilføjelse [M(B?)].
- S. 141, L. 15. Tr. Novbr. 1855: Traktaten af 21/11 1855, hvorved England og Frankrig ydede territorial Garanti for den skandinaviske Halvø. Jvf. I, S. 170, L. 24—34 med Note.
- » , » 21. ei: Tilføjelse [TA].
- » , » 25. ere, læs: vare.
- » , » 25. vare, rettet fra: ere [A].
- » , » 25. efter »ikke« er et Ord udraderet.
- » , » 25. kunde, læs: havde [!].
- » , » 30. den store Scene med Apponyi: Se Evelyn Ashley: The Life of Viscount Palmerston II, 1876, 432 f. Jvf. Koht 238; N. N. II, 1164 f.
- S. 142, L. 6 f. den v. quantenske Mission: N. N. II, 1173—81, Koht 224, 232—36, »Af Dagens Krønike« 1889 (Juli—December) 1—49, 170—201, 301—27, 605—19, P. Vedels Brev til Quaade 26/4 1864 trykt i Dske Mag. 7. R. III, 170 ff.
- » , » 10—13. Se Noten til S. 135, L. 34 f.
- » , » 14—16. 18/5 fejrede »The Royal Literary Fund« sin 75-Aarsdag i Nærværelse af Prinsen af Wales og Prinsesse Alexandra. Russell talte for den engelske Litteratur; det fremgaar ikke af Referatet, at der herskede Misstemning mod ham. Jvf. »Times« 19/5 1864.
- » , » 19. Beust's Protest: Der sigtes formentlig til en af Beust afgivet Protest mod Biegelebens Udtalelse i Konferencemødet 17/5 om, at han ikke indsaa, hvorfor de danske befuldmægtigede ikke tog de tyske Magters Forslag ad referendum. Jvf. H. T. 3. R. IV, 679 og Dagb. S. 138, L. 18 ff. om Biegelebens Privatsamtale med Quaade.
- » , » 32—S. 143, L. 38. Jvf. N. N. II, 1261 f.
- S. 144, L. 27—S. 145, L. 2. Drouyn de Lhuys' Instruktion til la Tour d'Auvergne 8/5 1864: Origines II, 1910, 353—57. Jvf. Dske Mag. 7. R. III, 220 f. (Krieger til Vedel 20/5 1864, Nr. 123).
- S. 145, L. 10. beslutter at reise, rettet fra: reiser.
- » , » 10 ff. Kriegers Rejse til Paris varede 21/5—26/5 (eller 25/5) 1864. Jvf. Dske Mag. 7. R. III, 226 (Krieger til Vedel 27/5 1864, Nr. 127).
- » , » 13 f. Efter Henvendelse fra Martsforeningens Bestyrelse til Krigsministeren tilstillede denne 18/5 Foreningen et Uddrag af Aktstykker, der belyste Forhandlingerne mellem Krigsministeren og Overkommandoen i de sidste 9 Dage af Dybbølstillings Forsvar. Se »Fædrelandet« 19/5 1864 (Nr. 113), hvor de omtalte Aktstykker er trykt.
- » , » 17. Se Noten til S. 135, L. 34 f.
- » , » 25 f. N. N. II, 1182 f.
- S. 146, L. 12. V. Schmidt: Tilføjelse [TA].
- » , » 12. Disse Navne er øjensynligt Personer, som Krieger traf under sit Parisophold. Hansen maa være Jules Hansen.
- » , » 16. Der kan intet oplyses om Prins Christian (IX)'s Inkognitobesøg i Paris.
- » , » 16 f. Sml. Brev fra Krieger til Vedel 27/5 1864 og Vedels Brev

til Krieger 9/6 s. A., hvor det bekræftes, at Christian IX for længe siden har passeret Paris uden at hilse paa Kejseren. Se Dske Mag. 7. R. III, 226 (Nr. 127) og 239 f. (Nr. 135).

- S. 146, L. 34. Dicile, læs: Disciple.
 » » » 35. Gefroy ligeledes: Tilføjelse [TA].
 » » » 36 f. Jvf. Statsraadets Forhandlinger 152—62.
- S. 147, L. 1 f. Tilføjelse [A].
 » » » 6. G.s, læs: Q.s.
 » » » 6. Q.: Quaade.
 » » » 9. endelig, læs: *endelig*.
 » » » 13. Btg.: Betragtning.
 » » » 22.—S. 148, L. 16. Jvf. N. N. II, 1280.
 » » » 15—18. Malmesbury—Paris: Tilføjelse [A].
 » » » 36. Mskr., læs: Msker.
- S. 148, L. 18—21. Tilføjelse [A].
 » » » 34 f. Om Karl XV's Brev til Christian IX og Monrad se Noten til S. 103, L. 30; sml. S. 129, L. 15.
- S. 149, L. 2. Se Noten til S. 135, L. 34 f.
 » » » 16. Jvf. N. N. II, 1267 f.
 » » » 21. Conferencen i: Tilføjelse [TA].
 » » » 21. Resultat: Tilføjelse [TA].
- S. 150, L. 4. Overraskelske, læs: Overraskelse.
- S. 151, L. 1—4. Jvf. N. N. II, 1281.
 » » » 24. igjen, læs: igaar.
- S. 152, L. 14—30. Jvf. N. N. II, 1271.
 » » » 31. Efter »Wachtmeister« er et Ord udraderet.
- S. 153, L. 2. Kauffmann (Art.): Kaptajn i Artilleriet W. F. L. Kauffmann (den senere General og Krigsminister), der efter at have været næstkommanderende Artilleriofficer i Dybbølstillingen sendtes til London som militær Konsulent for de danske Forhandlere.
 » » » 7. vente, læs: hjælpe [!].
 » » » 9—17. Jvf. N. N. II, 1271 f.
 » » » 15—17. Jvf. Dske Mag. 7. R. III, 230 (Krieger til Vedel 3/6 1864, Nr. 130).
- S. 154, L. 3—24. Jvf. N. N. II, 1281—84; Dske Mag. 7. R. III, 229 f. (Krieger til Vedel 3/6 1864, Nr. 130).
 » » » 6. Moignard, læs: Mocquart.
 » » » 33. Beust sagde Intet: Tilføjelse [TA].
 » » » 35. Hvorfor, læs: Hvorfra.
- S. 155, L. 13. hvem — Forslag: Tilføjelse [TA].
 » » » 26—29. Tilføjelse [MA].
- S. 156, L. 27. vilde, læs: ville.
 » » » 29. S. F.s: Sir [William] Fitzgerald's.
 » » » 32. P. Grey'erne, læs: [ubestemmelig Krusedulle] Grey'ere.
 » » » 34. Efter »jeg« er et Ord udraderet.
 » » » 35. hidrører, rettet fra ulæseligt Ord.
- S. 157, L. 21 ff. Jvf. N. N. II, 1293; Dske Mag. 7. R. III, 231 (Krieger til Vedel 7/6 1864, Nr. 131). Instruksen af 2/6 overbragtes af Grosserer M. G. Melchior, der ankom til London 5/6 sammen med Etatsraad Th. A. J. Regensburg. Jvf. med det følgende Dske Mag. 7. R. III, 232 ff.

- S. 157, L. 26—30. Sml. Brunnows Brev til den russiske Gesandt i Kbh. Baron Nicolay, London 13 (1)/6 1864 og de dertil føjede »Articles preliminaires de paix«: Statsraadets Forhandlinger 420—26.
- » » » 35 f.; S. 158, L. 28—33. Tilføjelse [B].
  - » » » 35 f.; S. 158, L. 28—33. Der sigtes aabenbart til Slutningsordene i Monrads Udkast til Instruks for de danske Forhandlere, oplæst i Statsraadet 24/5 1864. Se Statsraadets Forhandlinger 160 f.
- S. 158, L. 1. B—w, læs: Br—w.
- » » » 1—12. Jvf. N. N. II, 1293 f.
  - » » » 16. E. Banér, læs: E. Bauer.
  - » » » 28—33. Se Noten til S. 157, L. 35 f.; S. 158, L. 28—33.
  - » » » 36. med, læs: ∞.
  - » » » 37. Augstbg., læs: Augustbg.).
- S. 159, L. 2 ff. Jvf. Dske Mag. 7. R. III, 236—38 (Krieger og Quaade til Vedel 8/6 1864, Nr. 133—34).
- » » » 29. Dage, rettet fra Aar [TB].
- S. 160, L. 4 f. I Underhusets Møde 6/6 1864 spurgte Osborne, om Londonkonferencen var naaet til en Beslutning m. H. t. Opretholdelsen af Londontraktaten, og om Ministeren var i Stand til at give Huset Oplysninger derom. Palmerston erklærede ikke at kunne udtale sig. Jvf. »Times« 7/6 1864 og Hansard's »Parliamentary Debates«, 3. series, CLXXV, 1864, Sp. 1262 f.
- » » » 26. Cambridge, rettet fra: Clarendon [TB].
  - » » » 31. Jvf. Dske Mag. 7. R. III, 231—36 (Krieger til Vedel 7/6 1864, Nr. 131—32).
- S. 161, L. 5 f. Bernstorferne fra Wienerkongressen: A. P. Bernstorffs Sønner Christian Günther og Joachim Frederik B., der begge repræsenterede Danmark paa Wienerkongressen. Den første var gift ikke med sin Broders, men med sin Søsters Datter (Elisabeth v. Dernath).
- » » » 25 ff. Jvf. N. N. II, 1310; Dske Mag. 7. R. III, 240 f. (Krieger til Vedel 10/6 1864, Nr. 136).
- S. 162, L. 17. Om Blaunfeldternes Fængsling: M. F. Blaunfeldt: Det preussiske Militairs grusomme Adfærd imod mig og min Familie, Kbh. 1864.
- S. 163, L. 15 ff. Jvf. med det følgende Dske Mag. 7. R. III, 244—48 (Krieger til Vedel 13/6 1864, Nr. 138).
- » » » 26. baldest, læs: boldest.
  - » » » 27. counsils: Fejl for counsels.
  - » » » 36—S. 164, L. 2. Jvf. N. N. II, 1298 ff. Sml. Dagb. S. 210, L. 5—10; S. 220, L. 31—S. 221, L. 20.
  - » » » 37 f. Danmark, læs: D~~ø~~.
- S. 164, L. 7 f. Jvf. J. Schovelin: Privatbanken, 1907, 56 f.
- » » » 11 f. Tilføjelse [MB] foretaget samtidig med L. 35.
  - » » » 11 f. N. N. II, 1316 f.
  - » » » 14—S. 165, L. 2. N. N. II, 1317 f.
  - » » » 25. inanimation, læs: inanition.
  - » » » 26 f. inanimation, læs: inanition.
  - » » » 29. inden d. 25/6: Tilføjelse [TA].
  - » » » 35. Tilføjelse [MB].

- S. 164, L. 35. I »Dagbladet« 8/2—13/2 1879 gives en Række Uddrag af »L'Allemagne nouvelle« af Mémor, ♂: Hertugen af Gramont, omhandlende Begivenhederne i 1864. Dog ses intet om det af Krieger under 10/6 1864 refererede. I Nr. 36 og 37 (12/2 og 13/2) omtales Mødet i Karlsbad 18—19/6 og Begivenhederne paa Londonkonferencen 22/6 1864.
- S. 165, L. 34. Dk., læs: D $\frac{1}{2}$ [saaledes ogsaa ofte i det følgende].
- S. 166, L. 7. Lr., læs: Ltr..
- » , » 11 f. Jvf. N. N. II, 1319.
  - » , » 16 f. Men — igjen: Tilføjelse [A].
  - » , » 18 f. DSts. [Danske Stats], læs: D $\frac{1}{2}$ s. [5: Danmarks].
  - » , » 23. Bis[marck], læs: Bis $\frac{1}{2}$ [5: Bismarck].
  - » , » 23. Bismarcks Konference med Gorčakov fandt Sted 12/6 1864 i Berlin. Jvf. Hørst Kohl: Bismarck Regesten I, 233.
  - » , » 32. »Dagbladet« 4/6 1864 (Nr. 129) indeholder en redaktionel Artikel om Virkningerne af Londontraktatens Ophævelse for det glücksborgske Dynastis Arveret til det danske Monarki.
- S. 167, L. 6. Quaade, da denne tog: Tilføjelse [TA].
- » , » 19—22. Krieger sigter aabenbart her til sit Brev til P. Vedel af 13/6 1864, jvf. Dske Mag. 7. R. III, 244—48 (Nr. 138).
  - » , » 26 ff. Jvf. Dske Mag. 7. R. III, 248—50 (Krieger til Vedel 14/6 og 15/6 1864, Nr. 139—41).
- S. 169, L. 29—S. 170, L. 10. Sml. Krieger til P. Vedel 15/6 1864, Dske Mag. 7. R. III, 249 f. (Nr. 140—41).
- S. 170, L. 33. St. North, vist Kriegers Forkortelse for: St. Northcote.
- S. 171, L. 7—11. Jvf. N. N. II, 1329 f. Jvf. Dske Mag. 7. R. III, 252 (Krieger til Vedel 16/6 1864, Nr. 143).
- » , » 13. Eager [Fitz-eager]: Øgenavn for Sir W. R. S. V. Fitzgerald.
  - » , » 19—23. Jvf. S. 124, L. 19—23; S. 33, L. 5—10 med Note.
  - » , » 23 f. I Underhusmødet 16/6 1864 stillede Sir John Hay et Spørgsmaal til Koloniministeren om Ashanti-Krigen. Se Hansard's »Parliamentary Debates«, 3. series, CLXXV, 1864, Sp. 1839 ff.
  - » , » 31 f. Jvf. N. N. II, 1019.
  - » , » 32 f. Krieger tænker antagelig paa den Tale, som Palmerston holdt i Underhuset 4/2 1864. Jvf. »Det engelske Parlaments Forhandlinger i Sessionen 1864«. Overs. af L. Moltke, 35 ff.
- S. 172, L. 9 ff. Jvf. Dske Mag. 7. R. III, 253 (Krieger til Vedel 17/6 1864, Nr. 143).
- » , » 13. det Rygte: Tilføjelse [TA].
  - » , » 25 f. Ellenborough talte i Overhuset 17/6 1864 Danmarks Sag, bl. a. for en Sydgrænse ved Dannevirke. Jvf. »Times« 18/6 1864 og Hansard's »Parliamentary Debates«, 3. series, CLXXV, 1864, Sp. 1917—21.
  - » , » 30—S. 173, L. 3. I Underhuset fremsatte Sir John Hay 17/6 1864 Forslag til en Resolution, der fastslog Regeringens store Ansvar for ved manglende Forsyninger at have undergravet Sundhedstilstanden i den Hær, der kæmpede mod Ashantierne (i 1863), og derved foraarsaget stort Tab af Menneskeliv. Debat fulgte samme Dag. Se Hansard's »Parliamentary Debates«, 3. series, CLXXV, 1864, Sp. 1950—2023.
- S. 173, L. 6—11. Sml. Understatssekretær A. H. Layard's Telegram til Sir Augustus Paget, London 19/6 1864: Statsraadets Forhandlinger 430.
- » , » 12—19. Jvf. N. N. II, 1338.

- S. 174, L. 13. *Bstf.*: Bernstorff.
- » » » 31 f. Om Karlsbadmødet: N. N. II, 1361.
  - » » » 33. Sml. Noten til S. 164, L. 35.
- S. 175, L. 8—12. N. N. II, 1346 f.; *Dske Mag.* 7. R. III, 257 (Krieger til Vedel 24/6 1864, Nr. 149).
- » » » 16—25. N. N. II, 1348 ff.
  - » » » 23. *kom*, læs: *kunde komme*.
  - » » » 26. *Krig*, læs: *Krigen*.
- S. 176, L. 5 ff. N. N. II, 1357; *Dske Mag.* 7. R. III, 254 f. (Krieger til Vedel 21/6 1864, Nr. 146).
- » » » 35—S. 77, L. 6. *Jvf. Statsraadets Forhandlinger* 183—93.
- S. 177, L. 20. *Blik*, rettet fra: *Ansigt* [A].
- » » » 27 f. Sml. Noten til S. 174, L. 31 f.
- S. 178, L. 1. W—r: *Wachtmeister*.
- » » » 3 f. *Vaabenstilstanden*, læs: *Stilstanden*.
  - » » » 13. *change af*, læs: *change of*.
  - » » » 36. *Jvf. Noten* til S. 164, L. 35.
- S. 179, L. 25. *sin russiske Gave*: *Jvf. N. N. II*, 1394 f.
- » » » 28 ff. *Jvf. Dske Mag.* 7. R. III, 258 (Krieger til Vedel 24/6 1864, Nr. 149).
  - » » » 30. *Den irske Brigade: de irske Underhusmedlemmer*.
  - » » » 34 ff. I »*Dagbladet*« 20/6 1864 (Nr. 142) — ikke, som Krieger skriver, 19/6 — redegjorde en redaktionel Artikel for den herskende Ministerkrise.
- S. 180, L. 18 ff. N. N. II, 1370; *Dske Mag.* 7. R. III, 258 (Krieger til Vedel 27/6 1864, Nr. 150).
- » » » 35—38. *Jvf. VI*, S. 240, L. 23—33 (12/9 1877); *Steeffel* 245 ff.
- S. 181, L. 23—30. *Jvf. J. Morley: Life of Gladstone II*, 1903, 118; *S. Walpole: Life of Lord John Russell II*, 1889, 394 f.; *E. G. P. Fitzmaurice: Life of Lord Granville I*, 1905, 473.
- S. 182, L. 9 f. *Et andet Udenrigsministerium*, læs: *En anden Udenrigsminister*.
- » » » 21 f. *Oppositionens Møde* 28/6, se S. 183, L. 25—32 med Note.
  - » » » 23. *Se Noten* til S. 135, L. 34 f.
  - » » » 26—32. 27/6 1864 bekendtgjorde Russell i Over- og Palmerston i Underhuset Regeringens Beslutning om foreløbig ikke at gribe ind i den dansk-tyske Krig. Kun saafremt Kbh. truedes, vilde man anse det for nødvendigt at træffe en ny Afgørelse. *Jvf. N. N. II*, 1391, 1393 f.; *Steeffel* 248 f., og *Dagh. S.* 183, L. 25—33; *S. 184*, L. 15—17, 24—30; *S. 185*, L. 13 f.; *S. 187*, L. 16—21; *S. 188*, L. 20, 25.
  - » » » 33 ff. *Jvf. N. N. II*, 1358; *Dske Mag.* 7. R. III, 257, Note 5.
- S. 183, L. 22—24. *Da — sig: Indført paa udraderet Sted* [A].
- » » » 24. *dengang Bille forløb sig*: *Se S. 174*, L. 34—38.
  - » » » 25—32. *Den nævnte Adresse* blev anmeldt i Underhuset 28/6 af Disraëli, i Overhuset 4/7 af Jarlen af Malmesbury. Den kom til Behandling i Underhuset 4—5/7 og 7—8/7, i Overhuset 8/7. *Mistillidsvotumet* vedtoges 8/7 i Overhuset med 177 Stemmer mod 168, forkastedes derimod i Underhuset med 313 mod 295 Stemmer s. D. *Jvf. Hansard's »Parliamentary Debates«, 3. series, CLXXVI*, 1864, Sp. 709—814, 826—930, 951—1073, 1076—1305; *E. Jørgensen: »Dansk Tidsskrift«* 1903, 839 ff.; *N. N.*

- II, 1393 f.; S. Walpole: The History of Twenty-Five Years, I, 1904, 449 ff.; Steefel 248 f. Sml. Noten til S. 182, L. 26—32.
- S. 184, L. 1—3, 11—13. Jvf. Generalstabsværket 1864, III, 180 ff.
- » » » 6. Jfr. Andræ ad 7.—9. Septbr. 64: Se S. 214, L. 23—29.
  - » » » 8. Se S. 225, L. 9—36.
  - » » » 13. her: ikke i Originalteksten.
  - » » » 17. P—n, rettet fra: D $\frac{1}{2}$ [TB].
  - » » » 23. Se S. 222, L. 26—37.
  - » » » 24. Underhusfhlg., læs: Underhusforhlg..
  - » » » 26. falde — eller: Tilføjelse foretaget paa udraderet Sted [A].
- S. 185, L. 11 f. 4/7 frattraadte General Gerlach Overkommandoen, der overdroges til General Steinmann. Jvf. Departementstid. 1864, 640.
- » » » 13 f. Se bl. a. J. Morley: Life of Gladstone II, 1912, 90 ff. Sml. Noten til S. 183, L. 25—32.
  - » » » 31—S. 186, L. 11. Statsraadmødet 20/6: Statsraadets Forhandlinger 183—93.
  - » » » 33. Septbr., rettet fra : $\frac{1}{\text{Aug.}}$ [A].
  - » » » 33. Se S. 213, L. 16 ff.
  - » » » 34 f. Se IV, S. 106, L. 28 ff.
- S. 186, L. 8 f. Se S. 210, L. 30 ff. og IV, S. 106, L. 28 ff. Jvf. S. 222, L. 24 ff.
- » » » 21. Ameot, læs: Amelot.
  - » » » 33. Sptbr., rettet fra: Aug. [A].
  - » » » 33. Septbr., rettet fra ulæseligt Ord [A].
  - » » » 33 f. Se S. 210, L. 30 ff.; S. 211, L. 20 ff.; S. 212, L. 7 ff.
- S. 187, L. 12 f. Jvf. Statsraadets Forhandlinger 199—205.
- » » » 16—21. Sml. Noten til S. 183, L. 25—32.
  - » » » 23. Vaabenstd., læs: Vaabenststd..
  - » » » 25 f. om Prins Hans' Sendelse til Bryssel: N. N. II, 1410.
  - » » » 27. Jvf. S. 192, L. 12. Sml. N. N. II, 1396, 1397 f.
  - » » » 29 f. »Denmark and Germany« No. 7 (1864), 4—5 (Nr. 2), sml. N. N. II, 1392.
  - » » » 31—33. Tilføjelse [TB]. I L. 31 f. er Ordene: (efter hans personlige Mening) tilføjet over Linien, men er samtidige med Stykket, hvori de staar.
- S. 188, L. 1 f. Statsraadets Forhandlinger 205 f.
- » » » 10—18. N. N. II, 1401 ff.
  - » » » 12. Udenrigsministeriet, læs: Conseilspræsidiat [!].
  - » » » 18 f. See — 1867: Tilføjelse [TB].
  - » » » 20, 23—26. Der tænkes paa Afstemningen om Oppositionens Mistillidsvotum; den fandt Sted ikke 9/7, men 8/7. Se Noten til S. 183, L. 25—32.
  - » » » 31 f. Rigsraadets Folketing vedtog 11/7 1864 et privat indbragt Forslag om at nedsætte et Udvalg paa 9 Medlemmer til at modtage Oplysninger af Krigsministeren. Medlemmer valgtes 12/7. Betænkningen afgaves 18/8 1864. Nogle Indstillinger fra Udvalget, hovedsagelig om Fordelingen af Ansvaret for forskellige Episoder under Krigen, kom til Behandling i Folketinget 9/8, 16/8, 24/8—26/8, 31/8. Sidstnævnte Dag vedtoges det at opfordre Krigsministeriet til at afgive eller fremskaffe yderligere Oplysninger. Jvf. Rigsraadstid. 1864, Folket., Sp. 223, 237, 832 ff., 1014 ff., 1367 ff., 1399—1592, 1727 ff.; Anhang A, Sp. 259 f.; Anhang B, Sp. 101 ff., 127 ff., 147 ff.

S. 189, L. 3 f. N. N. II, 1410 f.

» » » 4—6. Se S. 187, L. 31—33.

» » » 9. Et Udkast til en Adresse til Kongen var under Debat. Det bortfaldt ved en Dagsorden i Landstinget 3/8, da Adressen ikke længere svarede til de foreliggende Forhold. N. N. II, 1376, 1406 ff.; Rigsraadstid. 1864, Landst., Sp. 419. Sml. Dahl I, 245—50, 359 f. og Dagb. S. 193, L. 33.

» » » 18—20. Jvf. S. 95, L. 29 f. med Note.

» » » 23 f. Jvf. Noten til S. 95, L. 31—34.

» » » 24 f. Bernhard v. Beskow skildrer Gustav III's Holdning over for Frederik II og Katarina II i Værket: »Om Gustaf den tredje såsom konung och menniska«, der udkom i Svenska akademien's handlingar D. 32 (1860), 71—378; D. 34 (1861), 3—438 og D. 37 (1863), 3—440. Senere udkom endnu et Par Afsnit, nl. i D. 42 (1867), 3—409 og D. 44 (1869), 165—362.

» » » 28. Spektakler i Rendsborg: Jansen-Samwer 370; jfr. Generalstabsværket 1864, III, 301; »Dagbladet« 25/7 1864 (Nr. 172).

» » » 34 f. Sml. Noten til S. 114, L. 29 f.

S. 190, L. 13. Kfm.: Kauffmann.

» » » 13. Jvf. Statsraadets Forhandlinger 229—59.

» » » 16. Se Noten til S. 189, L. 28.

» » » 18 f. Krigsminister General Hansen, der var af uformuende Familie og ikke vides at have haft andre indtægtgivende Hverv af Betydning end sine Embeder, forbavsede Samtiden ved i 1852 at købe Snertingegaard for den i de Tider betydelige Sum af 85.000 Rdl. Monrad, der stod i skarpt Modsætningsforhold og politisk Opposition til Hansen, alluderede oftere i sine Taler til Købet af Snertingegaard paa en Maade, der i høj Grad vakte Hansens Raseri.

S. 191, L. 10—17. Jvf. Statsraadets Forhandlinger 260—72.

» » » 33 f. Se IV, S. 110, L. 25 ff.

S. 192, L. 11. Se S. 187, L. 29 f. med Note.

» » » 12 f. Se S. 187, L. 27.

» » » 15. Se Noten til S. 135, L. 34 f.

» » » 34 f. Jvf. N. N. II, 1455.

S. 193, L. 2. Hage, II.: Hage, Hother.

» » » 21—23. Iøvrigt — her: Indført paa raderet Sted [A].

» » » 33. bortfaldt, læs: beholdt [I].

» » » 33. Se Noten til S. 189, L. 9.

» » » 34 f. 4/6 1864 havde Kongen udstedt en foreløbig Lov om Stiftelse af en svævende Statsgæld; 2/8 havde den været til 1. Behandling i Rigsraadets Landsting. Finansmin. David forlangte oprindelig Ret til at rejse indtil 20 Mill. Rd. I en Skrivelse til Finansudvalgets Formand (udateret, men oplæst i Landstinget 9/8), meddelte David, at Summen kunde nedsættes til indtil 12 Mill. — Finansudvalget satte i sin 15/8 afgivne Betænkning Summen til 8 Mill. Rd. Loven stadfæstedes 18/8 1864. Jvf. Rigsraadstid., Overord. Saml. 1864, Landst., Sp. 413 f., 490; Anhang B, Sp. 142.

» » » 36. Telegrammet: fra de danske Forhandlere i Wien.

S. 194, L. 5. Fredspræliminærene og Protokol angaaende Vaabenstilstan-

- dens Betingelser, begge undertegnede i Wien 1/8, er trykt i Generalstabsværket 1864, III, Bilag 27 (S. 94—97).
- S. 194, L. 11—15. Trykte Afskrifter og Oversættelser af Fredspræliminæ-
 rerne, af Protokollen om Vaabenstilstanden og en Ekstrakt
 af de befuldmægtigedes Rapport om Forhandlingernes Gang
 omdeltes til Rigsraadsmedlemmerne. Jvf. Rigsraadstid. 1864,
 Folket., Sp. 825 f.; Landst., Sp. 454 f.
- » » » 16. Der sigtes til en Artikel af E. Forcade i »Revue des deux
 mondes«, T. 52, 1864, 762—773.
- » » » 29. Fredspræliminarierne, læs: Fredspræliminærerne.
 » » » 33—S. 195, L. 6. Se Noten til S. 193, L. 34 f.
- S. 195, L. 7. Nota, læs: Vota.
- » » » 7. Vota: 8/8 1864 lod Udenrigsminister Bluhme blandt Mem-
 berne af Rigsraadets Landsting omdele Eksemplarer af en
 som Manuskript trykt konfidentiel Meddelelse om de af Krigs-
 ministeren, Marineministeren og Finansministeren i Stats-
 raadsmødet 21/7 s. A. afgivne Vota. Rigsraadstid., Overord.
 Saml. 1864, Landst., Sp. 457.
- » » » 23 f. 12/7 1864 nedsatte Rigsraadets Folketing et Udvalg paa 9
 Medlemmer til at modtage de Oplysninger, som Krigsministe-
 ren i Anledning af Forespørgsler 6/7 og 7/7 havde stillet og
 fremdeles maatte stille til Tingets Disposition (Sml. Noten
 til S. 188, L. 31 f.). 5/8 afgav Udvalget en Indstilling angaa-
 ende nogle 6/2 i Flensborg Fjord efterladte Skibsladninger,
 der 9/8 kom til 1. Behandling i Tinget. Jvf. Rigsraadstid.,
 Overord. Saml. 1864, Folket., Sp. 237, 832 ff.
- » » » 24. begyndte, læs: begynder.
- » » » 25 f. Instruxen: for de danske Forhandlere i Wien Quaade og
 Kauffmann angaaende Grænsespørgsmaalet og Fredsprælimi-
 nærernes Art. 1 og 2. Sml. N. N. II, 1469 ff. og Statsraadets
 Forhandlinger 273—76.
- S. 196, L. 16 f. H. Hage foreslog Nedsættelse af et særligt Udvalg til at
 afgive Betænkning over Oplysningerne om Fredspræliminæ-
 rerne og Vaabenstilstanden (se S. 194, L. 11—15 med Note).
 Klein stillede et Ændringsforslag, der vedtoges, gaende ud
 paa, at den nævnte Undersøgelse skulde overdrages til det
 15-Mands Udvalg, der var nedsat 30/6, væsentligst for at be-
 handle den kgl. Resol. af 19/3 angaaende de ekstraordinære
 Udgifter til Flaaden og Hæren. Jvf. Rigsraadstid., Overord.
 Saml. 1864, Folket., Sp. 64 f., 905 ff. — Udvalgets Betænkning
 afgaves 29/8 1864. Jvf. Rigsraadstid. 1864, Anhang B, Sp.
 473 ff. Krieger synes at forveksle Resol. af 19/3 1863 (Rigs-
 raadstid. 1864, Anhang A, Sp. 1—14) med Lov af 31/3 1864
 om Tillægsbevilling for Finansaaret 1863—64 (Rigsdagstid.
 1863, Anhang A, Sp. 995—1046).
- » » » 26—29. Se Noten til S. 193, L. 34 f.
- » » » 28. Betækningsudkastet, taler, læs: Betækningsudkastet taler.
- S. 197, L. 8. Winter, læs: Winther.
- » » » 8. RR-: Tilføjelse [TA].
- » » » 33—36. N. N. II, 1543; Dahl I, 250—56, 360 f.
- S. 198, L. 14. Vidre, læs: Videre.
- » » » 20 f. Redaktør H. C. L. Buchheisters Offentliggørelse i »Berl.

Tid.« af Aktstykker, som 13/8 1864 konfidentielt var meddelt Rigsraadets Medlemmer, vakte Misfornøjelse i Paris og medførte hans Afgang som Redaktør. Jvf. »Fædrelandet« 27/8 1864 (Nr. 199) og Dagb. L. 34 ff.; S. 200, L. 7—13; S. 203, L. 14—16; S. 228, L. 20—26.

S. 199, L. 14. Statsraadets Forhandlinger 273—76.

- » » » 16 f. Idag — Militærudv.: Indført paa raderet Sted [A].
  - » » » 16 f. Jvf. Noten til S. 188, L. 31 f.
  - » » » 23 f. I »Dagbladet« 17—19/8 1864 (Nr. 192—194) fandtes en Artikelrække »Hvem fravinder Danmark det danske Kronland Slesvig?« Artiklerne er usignerede; den sidste dog mærket »18«.
  - » » » 24. de slesvigske Frederiksværkere: Der sigtes med dette Udtryk formodentlig til Huset Hessens Tilhængere i Slesvig. Prins Karl af Hessen, Statholder i Hertugdømmerne 1768—1836, i hvilken Stilling han efterfulgtes af sin Søn Prins Frederik, var 1792—1804 Ejer af de classenske Etablissementer i Frederiksværk.
  - » » » 26—29. Sml. S. 191, L. 18 f.; S. 198, L. 27—30.
  - » » » 30. Det diplomatiske Udvalg af 30/6: Jvf. S. 196, L. 16 f. med Note.
- S. 200, L. 4 f. 24/8 anmeldtes et Forslag i Rigsraadets Landsting fra de 3 nævnte Medlemmer til Beslutning i Anledning af det til Tinget indbragte Andragende fra 124 slesvigske Medborgere om den slesvigske Befolknings Ret til en alm. Afstemning. Jvf. Rigsraadstid., Overord. Saml. 1864, Landst., Sp. 665 f., 707.
- » » » 7—13. Se Noten til S. 198, L. 20 f.
  - » » » 14. Behlg., læs: Behlg. i.
  - » » » 18. Femtenmandsudvalget: Jvf. S. 196, L. 16 f. med Note.
  - » » » 25 f. Dette — Erklæring: Tilføjelse [TA].
  - » » » 25 f. Jvf. N. N. II, 1547 ff.
  - » » » 28 f. Sammenkomsten mellem Kong Vilhelm I og Kejser Franz Joseph fandt Sted i Schönbrunn 22/8 1864. Jvf. Stern IX, 1923, 387.
  - » » » 29. Jvf. S. 194, L. 16.
  - » » » 37—S. 201, L. 1. N. N. II, 1465 f.
- S. 201, L. 6. Statslaaneloven: Se Noten til S. 193, L. 34 f.
- » » » 13 f. 23/8 afgav det af Rigsraadets Folketing i Anledning af den kgl. Resol. af 19. Marts 1864 nedsatte Udvalg (se Noten til S. 196, L. 16 f.) Beretning om Forhandlingerne med Preussen i Oktober og November 1863. J. C. H. Fischer var Medlem af Udvalget. Jvf. Rigsraadstid., Overord. Saml. 1864, Sp. 429 ff.
  - » » » 15 f. Statsraadets Forhandlinger 276 f.
  - » » » 20—23. Fischer angreb Ejderpolitikken, hvis Resultat Nederlaget var. Hall hævdede heroverfor, at forud for 12/12 1854 laa ogsaa en Politik. Bluhme og Tillisch havde været Tilhængere af Ejderpolitikken. Jvf. Rigsraadstid., Overord. Saml. 1864, Folket., Sp. 1311 ff.; N. N. II, 1458 ff.
  - » » » 27. Femtenmandsudvalgets: Jvf. S. 196, L. 16 f. med Note; S. 200, L. 18. Den afgivne Betænkning er trykt Rigsraadstid., Overord. Saml. 1864, Tillæg B, Sp. 29 ff.
  - » » » 34 f. Den af Udvalget til at modtage Oplysninger af Krigsministeriet 18/8 afgivne Betænkning (se S. 199, L. 16 f.) kom 24/8 til

1. Behandling i Folketinget. Jvf. Rigsraadstid., Overord. Saml. 1864, Folket., Sp. 1367 ff.
- S. 201, L. 35—S. 202, L. 1. Se Aage Friis: D. G. Monrads Deltagelse i Begivenhederne 1864, 1914, 273—78, efter Rigsraadstid., Overord. Saml. 1864, Folket., Sp. 1391—96.
- S. 202, L. 1 f. De — Striden: Tilføjelse [TA].
- » » » 15—18. I sin Tale i Rigsraadets Folketing 24/8 1864 nægtede Monrad Kendskab til Krigsminister Lundbyes Telegram til Overkommandoen, som afsendtes 14/4 Aften, om Vigtigheden af at holde Dybbølstillingen, selv om heraf skulde resultere forholdsvis betydelige Tab. Se Rigsraadstid., Overord. Saml. 1864, Folket., Sp. 1392; Tillæg A, Sp. 282; Aage Friis: D. G. Monrads Deltagelse i Begivenhederne 1864, 293 ff.; Generalstabsværket 1864 II, 361. Jvf. Dagb. S. 362, L. 30—36.
  - » » » 18. Hall, rettet fra ulæseligt Ord [A].
  - » » » 24 f. Beretningen er trykt Rigsraadstid., Overord. Saml. 1864, Tillæg B, Sp. 457 ff.
Jvf. Koht: Norges og Sveriges Politik 1857—1864, 71 ff.
  - » » » 29. støde, læs: skade.
- S. 203, L. 2 f. Sml. S. 198, L. 27—30; S. 199, L. 26—29.
- » » » 12. H. Hage var Ordfører for det Udvalg, der 29/8 afgav Betænkning over de af Regeringen meddelte Oplysninger angaaende Fredspræliminærene og Vaabenstilstanden. Jvf. Rigsraadstid., Overord. Saml. 1864, Tillæg B, Sp. 473 ff.; N. N. II, 1467 f.
  - » » » 15 f. Fischer-Buchheisters Indiscretion: Jvf. S. 198, L. 20 f. med Note.
  - » » » 18 f. Christoffer Krabbe udtalte, at han vilde stemme imod Loven om Tilvejrbringelse af ekstraordinære Midler, fordi han derved vilde give Udtryk for sin Mening: at stemme mod det siddende Ministerium og mod Systemet af 15/11 1863. Jvf. Rigsraadstid. 1864, Folket., Sp. 1686 ff.
  - » » » 21 f. Se Aage Friis: D. G. Monrads Deltagelse i Begivenhederne 1864, 1914, 278—83, efter Rigsraadstid., Overord. Saml. 1864, Folket., Sp. 1812—18.
- S. 209, L. 10. Storfyrsten: Storfyrst Nikolaj Aleksandrovič (1843—65), den russiske Tronfølger.
- S. 210, L. 1 f. Femtenmandsudvalgets: Jvf. S. 196, L. 16 f. med Note; S. 200, L. 18; S. 201, L. 27.
- » » » 5 f. de plessenske Aktstykker: Sml. S. 163, L. 36—S. 164, L. 6; S. 220, L. 31—36; S. 221, L. 11—20.
  - » » » 13 f. Jvf. Friis: D. G. Monrads Deltagelse i Begivenhederne 1864, 1914, 128 ff.
  - » » » 13 ff. Til Belysning af Forholdet mellem Monrad og Kongen jvf. VI, S. 137, L. 20—S. 138, L. 26 (7/4 1876).
- S. 211, L. 2. Om Augustforeningens Dannelse se N. N. II, 1453 f.
- » » » 5 f. Mindesmærket for Christian Magnus Falsen afsløredes paa hans Gaard Vollebek i Aas. Om Afsløringshøjtideligheden se (norsk) »Morgenbladet« 15/9 1864 (Nr. 254).
  - » » » 6. Vedel: den norske Statsmand Grev H. Wedell-Jarlsberg.
- S. 212, L. 1—3. I Ordre fra Bismarck til den preussiske Gesandt i London Grev Bernstorff, dat. Gastein 9/8 1864, hvormed fulgte Kopi af Fredspræliminærene af 1/8, omtaltes de tyske Magters

Maadehold og Forsonlighed over for Danmark. Trykt i engelsk Oversættelse sammen med Russells Svar af 20/8 i »Das Staatsarchiv« VII, 1865 (Nr. 1696 og 1697).

- S. 212, L. 2. 19. Aug., læs: 9. Aug.
 » » » 8. Andersen: H. C. Andersen. Under Soireen paa Christiansborg blev givet en Koncert. I en Pause mellem dennes to Afdelinger blev flere Notabiliteter præsenterede for Prinsen af Wales, bl. a. Professor H. C. Andersen, med hvem Prinsen underholdt sig i længere Tid (»Dagbladet« 19/9 1864 (Nr. 220)).
 » » » 10 f.; S. 213, L. 1 f. I »Dagbladet« 17/9 1864 (Nr. 219) findes et Indlæg af C. Hall, dat. 16/9 1864, der imødegaaer en Artikel i »Nya Dagligt Allehanda« 2/9 1864 om de dansk-svenske Allianceforhandlinger i Efteraaret 1863. Sml. H. T. 3. R. III, 768—70, Noten; P. Andræ: Andræ og Fællesforfatningen af 2. Oktober 1855, 1903, 434—75; Hamilton 237—43.
- S. 213, L. 34 f. Jvf. IV, S. 106, L. 33.
- S. 214, L. 6—9. »Fædrelandet« indeholdt 12/8 (Nr. 186) og 9/9 1864 (Nr. 210) Artikler om Skandinavismen af Bj. Bjørnson (Breve fra Christiania 8/8 og 5/9). Sml. Bjørnsons Breve til Ploug 8/8, 9/9 og 12/9 1864 i Bj. Bjørnson: Gro-tid. Brev fra årene 1857—1870, utg. av H. Koht, 1912, 131—36. I Brevet af 12/9 omtaler Bjørnson sit Forhold til Dunker og Birch-Reichenwald.
 » » » 11—13. »Post- och Inrikes Tidningar« 20/9 1864 indeholdt en af Udenrigsminister Manderström inspireret Artikel »Om de diplomatiska förhandlingarne i danska frågan«, trykt Koht 296—99; Hamilton 244—50, der vendte sig mod Rigsraadsudvalgets Beretning (sml. Noten til S. 202, L. 24 f.) og Halls Erklæring i »Dagbladet« 17/9 1864 (sml. Noten til S. 212, L. 10 f.; S. 213, L. 1 f.). Den førstnævnte Beretning havde imidlertid allerede 1/9 og 2/9 været Genstand for kritisk Behandling i det nævnte Blad og i »Nya Dagligt Allehanda«. Sml. Hamilton 237—39.
- S. 215, L. 8—10. J. L. Ussing: De lærde Skolers Underviisningsplan og de levende Sprogs Stilling i samme, 1864. — K. Rovsing: Om Sprogundervisningen i de lærde Skoler, 1863.
- S. 216, L. 31—35. Jvf. IV, S. 38, L. 4—14.
- S. 217, L. 1—3. 24/9 1864 styrtedes i Italien Ministeriet Minghetti. 29/9 havde Lamarmora dannet sit Ministerium. Jvf. Stern IX, 137. At Lamarmora fik overdraget Dannelsen af et nyt Ministerium, omtales i »Dagbladet« og »Berl. Tid.« 26/9 1864 (Nr. 226).
- S. 218, L. 2. Forlovens mellem Prinsesse Dagmar og Storfyrsttronfølger Nikolaj af Rusland. Jvf. N. N. II, 1507 f.
 » » » 6 f. Den preussiske Prinsesse: Tsar Nikolaj I ægtede 1817 Prinsesse Charlotte af Preussen, senere kaldet Alexandra Feodorovna. Om hendes Overgang til den ortodokse Kirke se Th. Schiemann: Geschichte Russlands unter Kaiser Nikolaus I, I, 1904, 217.
 » » » 13. Brock, læs: Brasch.
 » » » 13. Henvisningen gælder C. H. Brasch: Vemmetoftes Historie som Herregaard, Slot og Kloster III, 1863.
 » » » 20. Den italienske Prinds: Kronprins Umberto (Humbert) af Italien. Sml. S. 219, L. 12; S. 220, L. 1—2.

- S. 219, L. 5. M—m: Manderström. Jvf. S. 214, L. 11—13 med Note; S. 226, L. 7—9 med Note.
- » » » 5—10. I Anledning af Prinsen og Prinsessen af Wales' nær forestaaende Besøg i Danmark fandtes i »Dagbladet« 5/9 1864 (Nr. 208) en usigneret Leder om de Skuffelser, Danmark havde lidt siden Alexandras Giftermaal. Artiklen slutter med, at Prinsessen uden Tvivl let vil kunne fatte, »at naar hun ikke hilses med Jubelraab og Blomster«, saa er det bl. a., »fordi Danmark har lagt alle sine Blomster paa de Faldnes Grave«.
- » » » 13. Kapellan Christen Wolf i Gentofte blev 14/7 1864 udnævnt til Sognepræst i Egebjærg.
- S. 220, L. 29 f. den hegermannske Crise: Se IV, S. 95 ff.
- » » » 31—36; S. 221, L. 11—20. Se Noterne til S. 163, L. 36—S. 164, L. 2 og S. 210, L. 13 f.
- S. 221, L. 5—9. Hertuginde Louise Augusta af Augustenborg skal som Modstander af sin Mands Hertug Frederik Christians Valg til svensk Tronfølger i Sommeren 1810 have meddelt sin Broder Frederik VI Rygter om, at der var lagt Planer om at føre Hertugen hemmeligt til Sverige paa et svensk Krigsskib. Se E. Holm: Danmark-Norges Historie (1720—1814) VII, 2. Del, 1912, 228, 246.
- » » » 6. Louise, læs: Lovise.
- » » » 11; S. 222, L. 1—7. Jvf. Friis I, 43.
- » » » 26—30; S. 222, L. 10—17. Jvf. N. N. II, 1396.
- » » » 31. Under 25—26/9 1864 findes i Originaldagbogen de Optegnelser, som her er trykt S. 222, L. 22—25; S. 223, L. 11—37; S. 224, L. 8—15.
- S. 222, L. 1. Drouin, læs: Drouyn.
- » » » 2. Drouin, læs: Drouyn.
- » » » 21. Jf. 1874: Henvisningen synes at gælde V, S. 382, L. 31—34.
- » » » 30. mig, læs: nu.
- » » » 30. nu, rettet fra: mig [B].
- » » » 36. blive, læs: bleve.
- S. 224, L. 20. Der sigtes til Andræs Brev til Krieger af 24/5 1864, trykt i H. T. 6. R. V, 154 f.
- » » » 20. Der sigtes til Udtrykket »Lad bristell« i Andræs nævnte Brev.
- » » » 36. Mohrenheims Udtalelse, der stod i Dagbogen for 16/3 1869, er udeladt i Udgaven, men gengivet i Noten til S. 105, L. 17.
- S. 225, L. 2. aandelige, rettet fra udraderet Ord [A].
- » » » 18. Keiser Alexanders Brev til Storhertugen af Old[en]b[or]g: N. N. II, 1394 f.
- S. 226, L. 5. W.: Wachtmeister. — Jvf. S. 165, L. 18—20; S. 222, L. 26—30.
- » » » 7—9. Se Hamilton 250—58.
- » » » 8. Dagbladsartiklen: Jvf. S. 219, L. 5 og S. 214, L. 11—13 med Note.
- » » » 10. [Note — Notetegn]: udgaar.
- » » » 13. Ankjer, læs: Ankjær.
- » » » 13. Talen maa være om en af de i Aaret 1864 fremkomne Skildringer af Slaget ved Helgoland, formodentlig den i »Tidsskrift for Søvæsen« 1864, 81—114 trykte Afhandling »Søtræfningen ved Helgoland« (uden Forfatternavn).
- » » » 14. Lidt, læs: Lidet.
- » » » 17. faaer, læs: faae.

- S. 226, L. 18. Svenson, læs: Suenson.
 » » » 35. vilde gjærne: Tilføjelse [TB].
 » » » 35. *nationalliberale*, læs: *national-liberale*.
- S. 227, L. 7 f. Adresseudkastets: N. N. II, 1556.
 » » » 21—36. Om de Fengerske Forhandlinger: N. N. II, 1485 ff.
 » » » 22. August, rettet fra ulæseligt Ord [A].
 » » » 23. Quaade. Kaufm., læs: Quaade—Kaufm.
 » » » 28. (fra *tydsk* Side): Tilføjelse [MA].
- S. 228, L. 6 f. Se Noten til S. 135, L. 34 f.
 » » » 13—19. Om Forhandlingerne i Wien om det finansielle Mellemværende mellem Danmark og Østrig-Preussen se Statsrådets Forhandlinger 279—88 (Statsraadmøderne 7/10 og 10/10); jvf. N. N. II, 1483 ff., 1509 ff., 1513.
 » » » 20. overtog, læs: overtager.
 » » » 22. *Buchheister*, læs: *Buchheister* ☉: »en Mand, der faldt i Vandet«.
 » » » 22. Jvf. S. 198, L. 20 f. med Note og II, S. 308, L. 33.
 » » » 24. ham, ☉: »en Mand, der faldt i Vandet«, læs: ham.
 » » » 24. ☉: »en — Vandet«: Tilføjelse [TB].
 » » » 27—S. 229, L. 7. Jvf. S. 239, L. 7 med Note.
 » » » 30. engang, rettet fra udraderet Ord [A].
 » » » 33—35. Saaledes — Actionen: Tilføjelse [B].
- S. 229, L. 2. vilde, rettet fra delvis udraderet: skal [A].
 » » » 2. Heltzen have: Tilføjelse [TA].
 » » » 2. tiltalt, rettet fra: tiltales [A].
 » » » 4. Htz., rettet fra ulæseligt Ord [A].
 » » » 8 f. Sverig og Rusland i det 19de Aarhundrede, af A. Gefroy, oversat af C. Rosenberg, Dr. phil., Kbh. 1865.
 » » » 10. R.: Rosenberg.
 » » » 13. er, læs: ere.
 » » » 13. Mankell, læs: Manckell.
 » » » 16. ansete, læs: ansetere.
 » » » 18. Om Martsforeningen jvf. S. 145 med Note.
 » » » 20. *Bestyrelse*, læs: *Bestyrelsen*.
 » » » 27 f. Gøtheborg, læs: Gothenborg.
- S. 230, L. 13—16. Af Manderstrøms to Depecher til Hamilton af 5/10 1863, Nr. 100 og 101, offentliggjordes Nr. 101 (den kortere) i »Post- och Inrikes Tidningar« 1/9 1864; sml. Hamilton 238. Nr. 100 meddeltes først i Uddrag af Hall i »Dagbladet« 17/9 1864 (Nr. 219); sml. Hamilton 241 f., derpaa udførligere i »Post- och Inrikes Tidningar« 20/9 1864; sml. Hamilton 245. Begge tryktes i H. T. 3. R. III, 1864—65, 765—72 og i »Archives diplomatiques« 1864, IV, 206—10; de er desuden trykt hos Hamilton 42—57. — Ved Depechen fra Grev Moltke-Hvitfeldt tænkes der vistnok paa hans Depeche til Hall fra Paris 7/10 1863, der tryktes i »Archives diplomatiques« 1864, IV, 210—12; sml. Kohrt og Sveriges Politik i Forholdet til Danmark 1857—1864, 26—28.
 » » » 19. Tilbøielighed, rettet fra: Leilighed [A].
 » » » 20 f. Jvf. S. 112, L. 8 f. med Note.
 » » » 21. krigerigsk, læs: krigerisk.
 » » » 27. 15/9 Tractaten: den fransk-italienske Traktat af 15/9 1864 om de franske Troppers Rømning af Rom. Jvf. N. N. II, 1496 f.
 » » » 30 f. Territorial Vederlag, læs: Territorialvederlag.

- S. 230, L. 33—35. [Alfr. H. E. Fich:] Några blad om danska statens nutid och framtid, Stockholm 1864. Jvf. S. 246, L. 16—20.
- S. 231, L. 5. Originalen har intet Spatium mellem »gamle« og »Personal-«.
- » » » 11 f. mange, læs: mange underlige.
  - » » » 14. da de reiste til Norge: Jvf. S. 96, L. 15—17 med Note.
  - » » » 14. Storthingets Votum: Se Noten til III, S. 105, L. 2 f.
  - » » » 18. afgjøres: Tilføjelse [TB].
  - » » » 19. som — troer: Tilføjelse [TB].
  - » » » 19. det [foran: som]: rettet fra udraderet Ord [B].
  - » » » 25—30. »Berl. Tid.« 22/10 1864 (Nr. 249) indeholdt en Artikel, undertegnet »H.«, om »Hr. Bille og Rigsdagens Folkething«.
  - » » » 28. H: Heltzen.
  - » » » 29. Bl.: Bluhme.
- S. 232, L. 1. »Heltzen og Bille en Parallel«, Artikel underskrevet »En af dem, som vare med at overdrage Thronfølgen til Kong Christian IX«, i »Fædrelandet« 19/10 1864 (Nr. 244).
- » » » 5—8. Det Udvalg, der var nedsat til at afgive Betænkning over det af 6 af Folketingets Medlemmer (J. A. Hansen, Alberti m. fl.) indbragte Forslag til en Adresse til Kongen, afgav 22/10 1864 Betænkning. Det oprindelige Forslag udtalte, at naar Konge og Folk sluttede sig sammen om Opretholdelsen af en national og uafhængig Statstilværelse og »om Frihedens Bevarelse under Grundloven af 5te Juni 1849 i dens oprindelige Skikkelse og Omfang«, vilde Enighed gøre stærk, og Saarene læges. I Udvalgets Betænkning foreslog 7 Bondevenner at beholde denne Redaktion, mens 6 nationalliberale og højreprægede kun vilde bevare Friheden under Junigrundloven »i dens oprindelige Omfang«. Jvf. Rigsdagstid. 1864—65, Tillæg A, Sp. 957 f., Tillæg B, Sp. 1 ff. Bondevennernes Ændringsforslag vedtoges i Mødet 26/10; men senere samme Dag forkastedes hele Adressen med 44 Stemmer mod 44. Jvf. Rigsdagstid. 1864—65, Folket., Sp. 737 ff.
  - » » » 7 f. Fleertallet, (Skikkelse, læs: (Fleertallet Skikkelse.
- S. 233, L. 8. ham: Tilføjelse [TB].
- » » » 8. dens Modtagelse, rettet fra: den [MB].
  - » » » 10. Bille: Gesandten i London Torben Bille.
  - » » » 22. Se Noten til S. 135, L. 34 f.
  - » » » 24 f. (Bl.): Berlin. — (St. Ptg.): St. Petersborg.
- S. 234, L. 1. Bluhme fils: Løjtnant H. E. Bluhme.
- » » » 10. Statsraadet 26/10 1864: Statsraadets Forhandlinger 293—302; sml. 288—93 (Statsraad 25/10).
  - » » » 10. Efter »igaar« er en Sætning udraderet.
  - » » » 27. meget, læs: noget.
  - » » » 32. blev, læs: bleve.
- S. 235, L. 21—23. Jvf. N. N. II, 1479 f.
- » » » 24 f. forelægges — Ratificationer, rettet fra: forelægges Regjeringen uden Rigsraadets Ratification(er?) [A].
  - » » » 26. iaften, læs: i Aften.
  - » » » 26—30. Om Bræstrups Rejse: N. N. II, 1516.
  - » » » 36 f. Julian Klaczko: Forløberne for Sadowa. (Efter »Revue des deux mondes«. Oversat af L. Moltke). »Fædrelandet« 25/9, 26/9, 28/9, 29/9 1868 (Nr. 223—226).

- S. 236, L. 4 f. Formændene J. A. Hansen, læs: Formændene, J. A. Hansen.
- » » » 7—11. Om Baron L. P. v. (de) Brettons Forhandlinger med Kongen af Preussen i Kissingen i Efteraaret 1864 se bl. a. Dansk biografisk Leksikon IV, 1934, 85. — Sml. VII, S. 214, L. 25—28.
  - » » » 10 f. Jvf. S. 231, L. 11 ff.
  - » » » 18. Den sørgelige Fred: Tilføjelse øverst paa Siden [B].
  - » » » 19—21. Der var af Folketinget nedsat et Udvalg til at afgive Betænkning i Anledning af Justitsminister Heltzens Begæring om Tingets Samtykke til at rejse Tiltale mod Folketingsmand, Redaktør C. St. A. Bille (sml. S. 228, L. 27—S. 229, L. 7 og S. 239, L. 7 med Note). Dets Betænkning blev afgivet 3/11. Paa Udvalgets Forespørgsel af 28/10, om hvad Bille agtedes tiltalt for, svarede Heltzen i en Skrivelse af 1/11, at han ikke vilde give nogen Karakteristik heraf. De to Aktstykker er trykt i Betænkningen i Rigsdagstid. 1864—65, Tillæg B, Sp. 49 ff.
  - » » » 25. Hidtilværende Amtsforsvalter for Aabenraa Amtsstuedistrikt P. M. Worsaae beskikkedes 12/11 1864 til Herredsskriver i Nørvang-Tørrild Herreder. Jvf. Departementstid. 1864, 946. — Den omtalte Glückstadt var antagelig Sekretær ved Roskilde Amtsråd W. N. B. Glückstadt, Klosterskriver og Kasserer.
  - » » » 32 f. Hvilken—Dygtighed!: Tilføjelse [B].
  - » » » 37. Rigsraadet, rettet fra delvis udraderet: Rigsdagen [A].
  - » » » 37. tvende, rettet fra ulæseligt Ord [A].
- S. 237, L. 13—37. Jvf. Friis I, 44.
- S. 238, L. 19. 5. Juni: Tilføjelse [TA].
- » » » 23 f. Den tyske Forbundsforsamlings Beslutning 3/11 1864 gjaldt Hertugen af Augustenborgs og Storhertugen af Oldenborgs Arvekrav paa Slesvig og Holsten. De indkomne Skrivelser fra de to Herrer henvistes til Udvalget for det holsten-lauenburgske Forfatningsanliggende. 7/7, 21/7 og 1/9 havde de augustenborgske Arvekrav været til Behandling i Forbundsforsamlingen. Se: Protokolle der Deutschen Bundesversammlung vom Jahre 1864 (Sitzung 1 bis 46), 365 ff., 392 ff., 449 ff., 532 ff.
- S. 239, L. 7. 4/11 1864 beordrede Justitsministeren efter at have erhvervet Samtykke fra Rigsdagens Folketing Tiltale mod Redaktør C. St. A. Bille for at have gjort sig skyldig i Angreb paa den bestaaende Tronfølgeorden i en Række Artikler i »Dagbladet« for 13.—15. Oktober s. A. (Nr. 241—243) med Overskriften »Fredsslutningen og Arvefølgen«. Senere tilbagekaldtes Aktionsordren; men en ny udstedtes paa omtrent samme Grundlag, og 26/5 1866 dømtes Bille ved Kriminal- og Politiretten til 1 Aars Statsfængsel, men frifandtes ved Højesteretsdom 6/2 1867. Se Højesteretstid. 1866, 714—18; N. N. II, 1557. Jvf. S. 228, L. 27—S. 229, L. 7; S. 377, L. 5 f.; IV, S. 35, L. 30 f.; S. 43, L. 17.
- » » » 8 f. Jvf. S. 232, L. 25 ff.
  - » » » 11—13. Friis I, 48.
  - » » » 14 f. Chr. E. Reich blev Oberstløjtnant og Chef for den militære Højskole 26/9 1863.
  - » » » 15 f. Flaadeundersøgelsen: 10/11 1864 nedsattes en Kommission, bestaaende af Kontreadmiral M. B. Bøcher, Orlogskaptajn O.

C. Pedersen, Direktør i Marineministeriet F. C. Esskildsen og Kaptajn­løjtnant G. P. Schønheider. Kommissionen skulde tage under Overvejelse, hvilket af det paa Orlogsværftet beroende Materiel (incl. Sejlskibene og Roflotillen) der var uanvendeligt eller utidssvarende og derfor kassabelt. (Marinemin., Kopibog M, 1864, Nr. 4723, R. A.).

- S. 239, L. 16 f. Ved kgl. Resolution af 1/11 1864 nedsattes en Kommission med Oberst P. U. Scharffenberg som Formand og Kaptajnerne Aug. L. Klein og J. Th. Ravn som Medlemmer til at undersøge, hvorledes den Del af Besætningen paa Øen Als, hvem den Nord for Kæravig beliggende Del af Allsundstillingen var betroet, havde røgtet sit Hverv. (Krigsmin., Kgl. Res. 1864, R. A.).
- » » » 27 f. Første Behlg. i Folketinget: af Fredstraktaten af 30/10 1864. Jvf. N. N. II, 1528 ff.
  - » » » 34 f. Monrad hævdede »Vanvidet«s Ret: Se Aage Friis: D. G. Monrads Deltagelse i Begivenhederne 1864, 1914, 284—87 efter Rigsraadstid., Overord. Saml. 1864, Folket., Sp. 59—62.
- S. 240, L. 1 f. Behandling i Landstinget af Forslag til Rigsraadsbeslutning om Rigsraadets Samtykke til Fredstraktaten med Øst­rig og Preussen foretoges i et hemmeligt Møde. Jvf. Rigsraadstid. 1864—65, Landst., Sp. 15.
- » » » 7—10. Ved anden og sidste Behandling i Rigsraadets Landsting af Forslag til Beslutning ang. Fredstraktaten vedtoges dette 11/11 1864 med 55 Stemmer mod de 4, som nævnes i L. 10. De i L. 9 anførte stemte ikke. Se Rigsraadstid. 1864—65, Landst., Sp. 29.
  - » » » 8. Lehmann — Hall, læs: Lehmann = Hall.
  - » » » 11—15. Sml. S. 235, L. 26—30 med Note.
- S. 241, L. 16. Bonneville, læs: Banneville.
- » » » 18. Decem­ber­ministeriet: Der maa menes Ministeriet Ørsted—Bluhme, som Krieger I, S. 149 kalder »Januarministeriet«.
  - » » » 21—26. I »Dagbladet« 1855 18/10, 22/10, 23/10, 29/10, 31/10, 22/11 og 24/11 (Nr. 244, 247, 248, 253—54, 256, 275 og 277) findes en Række Artikler med Fællestitlen »Den reaktionære Partikel, i Belysning af de sidste Dages Kiøbenhavnsposter«, hvoraf de to sidste er undertegnet »Niemann, Kammerraad«. Forfatteren var daværende Auditor C. V. S. Schønberg. »Den reaktionære Partikel« bruges som Betegnelse for det afgaaede Ministerium Ørstedes Tilhængere, der kun udgjorde »en Part og det en uendelig lille Part af Befolkningen, man kunde maaske kalde det: den exministerielle Partikel« (Jvf. den utvivlsomt fra samme Pen stammende »reaktionære Aforisme« i »Dagbladet« 1855 12/3 (Nr. 60)).
  - » » » 27—30. Statsraadets Forhandlinger 307. De to aabne Breve om Landsdelenes Afstaaelse er trykt Departementstid. 1864, 924 ff.
- S. 242, L. 1 f. Jvf. S. 228, L. 27—S. 229, L. 7; S. 236, L. 19—21 med Note; S. 239, L. 7 med Note.
- » » » 13—16. N. N. II, 1558 ff.; Dahl I, 256—58, 361 f.
  - » » » 15 f. Ingenting, læs: Ingenting.
  - » » » 17. Bluhmes Svar til Lehmann: Se S. 197, L. 33—S. 198, L. 16.
  - » » » 21. ifølge Sagens Natur, rettet fra ulæselig, delvis udraderet Ordforbindelse [MA].

- S. 242, L. 30 f. indbringes, rettet fra: vedtoges [A].
- S. 243, L. 9 f. hvilket—Brystet: Tilføjelse [B].
- » » » 11 f. Om Tschernings Angreb: N. N. II, 1560 f.
  - » » » 32. [ ], læs: ( ).
- S. 244, L. 6—14. Friis I, 48 f.
- » » » 12 f. at antyde: Tilføjelse [TA].
  - » » » 16. Sml. S. 237, L. 34.
  - » » » 24. Samtalen: Jvf. S. 243, L. 18 ff.
- S. 245, L. 1. Bluhme og Johannsen afgik henholdsvis som Minister for Holsten og Lauenborg og som Minister for Slesvig.
- S. 246, L. 13 f. En utrykt Fremstilling af O. Lehmann: »Den græske Tronfølgesag« findes blandt hans Papirer i Ny kgl. Saml. 1477 Fol., XIII. Jvf. II, S. 337, L. 26 med Note.
- » » » 14 f. Orla Lehmann: Om Aarsagerne til Danmarks Ulykke, Kbh. 1865.
  - » » » 15. den — udgive: Tilføjelse foretaget tidligst 1865 [B].
  - » » » 16—20. Se S. 230, L. 33—35 med Note.
  - » » » 21 f. C. Liebenberg: Om at rydde Kongen af Veien, m. m., Kbh. (27. Nov.) 1864. — Om Troskab mod Kongen og Danmark. Kbh. (11. Dec.) 1864. Jvf. N. N. II, 1557.
  - » » » 22 f. H. I. A. Raasløff: Den Hallske Politik. En Skizze. Udg. af Augustforeningen, Kbh. (Dec.) 1864.
  - » » » 26. endnu: Tilføjelse [MA].
  - » » » 26 f. I Maj 1865 udkom Raasløffs Piece »Londoner-Conferencen, Nordslesvigs Tilbagegivelse og Augustforeningen«.
- S. 247, L. 10 f. Mackeprang 8.
- » » » 12. Bls. [Berlingskes], læs: hs [?hans].
  - » » » 12. Der sigtes til 2 Artikler »Hvorlænge er der til den 9de Januar 1865? (En Regneopgave for Rigsraadet). Af x + y« i »Berl. Tid«. 6/12 og 7/12 1864 (Nr. 287—88).
  - » » » 21—30. Sml. Friis I, 52.
- S. 248, L. 9—20. Jvf. N. N. II, 1572.
- » » » 14 f. uventet, Bregendahl, læs: uventet. Bregendahl.
  - » » » 20. Efter »den« er et Ord udraderet.
- S. 249, L. 3 f. Jvf. Noten til S. 247, L. 12.
- » » » 5 f. 66 Mands Theorien: Sml. S. 243, L. 1—5.
  - » » » 13—17. Om Kongens Rejse og Taler i Jylland se N. N. II, 1574 f.
  - » » » 29. Kongen, rettet fra: Sponneck [A].
  - » » » 30. Afskedigelserne: af forskellige Militære paa Grund af Hærreduktion. Jvf. S. 251, L. 19 f.
  - » » » 32 f. Talen er om den Deputation af Slesvigere, som Christian IX modtog i Kolding 7/12. Den oplæste en Adresse, som Kongen besvarede. Adresse og Svar er gengivet i »Berl. Tid.« 8/12 (Nr. 289). Jvf. »Dagbladet«s Leder 12/12 1864 (Nr. 293). Sml. S. 247, L. 10 f. med Note.
- S. 250, L. 19. det store Udvalg: Fællesudvalget paa 30 Medlemmer, nedsat 16/12 1864, angaaende Forslag til Grundlovsbestemmelser, hvorved Grundloven af 18/11 1863 indskrænkes og forandres. Betænkning afgaves 19/12. Krieger var Fællesudvalgets Ordfører i Landstinget. Rigsraadstid. 1864—65, Folket., Sp. 631 f.; Landst., Sp. 313., Tillæg B, Sp. 11 ff.
- » » » 20. Fonnesbech —: Tilføjelse [TA].
  - » » » 23. 2—7, læs: 2—3.

- S. 251, L. 9. Onsdag, læs: Søndag.
- » » » 9 f. Om Halls Samtale med Bluhme og David: N. N. II, 1578.
  - » » » 14. Sml. Noten til S. 250, L. 19.
  - » » » 28. Tillægs§§er, læs: Tillægs§er.
  - » » » 29. de nuværende valgte: Tilføjelse [TA].
  - » » » 34—S. 252, L. 4. Om Andræs Stilling til Regeringens Grundlovsudkast jvf. Dahl I, 258—91, 362—65; II, 31 f., 122 f., 424 f.
- S. 252, L. 14. Initiativet, læs: Initiativ.
- » » » 33. maatte, rettet fra ulæseligt Ord [MA].
  - » » » 36—S. 253, L. 2. Jansen-Samwer 429.
- S. 253, L. 6. fordrede, rettet fra: fik [A].
- » » » 9—11. Jvf. S. 300, L. 30—S. 301, L. 8.
  - » » » 30—34. Jvf. S. 215, L. 27—30.
- S. 254, L. 10. Blome: vistnok Lensgreve Gustav Blome-Salzau, som var i østrigsk diplomatisk Tjeneste.
- » » » 15. Se S. 237, L. 34.
  - » » » 16. Der sigtes til Brochuren: »Allianzen. Ein Blick auf die gegenwärtige politische Situation. Nicht von einem Literaten«, Berlin 1864.
  - » » » 25 f. Friis I, 60.
- S. 255, L. 14 f. J. N. Madvig: Den nationale Politik og det danske Monarchi, 1864.
- » » » 16 f. J. Forchhammer: »Betragtninger over »Minnen ur Sveriges nyare historia«, samlade af B. von Schinkel, författade och utgifne af C. W. Bergman I—VIII og »Minnen ur Sveriges och Norges historia, efter år 1814«, samlade af B. von Schinkel, författade och utgifne af Carl Rogberg. I« i »Dansk Maa- nedsskrift« 2. R. I, 1865, 1—22.
  - » » » 19. gjør, læs: gjøre.
  - » » » 22. af C. J. og er-: Tilføjelse [MA].
  - » » » 22. navnlig: Tilføjelse [TA].
  - » » » 29—S. 256, L. 1. Af Beskow's her nævnte Værker har følgende kunnet identificeres: »Minne af riksrådet friherre Johan Gyllenstjerna« (1858), »Minne af riksrådet och öfverste marskal- ken, grefve Karl Gustaf Tessin« (1864), »Minne af stats-sekre- teraren Carl Gustaf af Leopold« (1862), »Minne af kongl. bibliothekarien Karl Kristofer Gjörwell« (1863), »Carl Thomas Järta« (1864). De omtalte publicistiske Arbejder er vel »Har Sverige publicitet och publicister?« (1839) og »Den irrande publicisten, sin samtids nöje och varning« (1840). Jvf. Biblio- grafien i »Lefnadsteckningar öfver svenska vetenskapsakade- miens ledamöter« I, 448 ff.
  - » » » 30. Carl XI, læs: *Carl XI*.
  - » » » 30. *Carl XI*: Tilføjelse [TA].
  - » » » 30. *Frihedstiden*: Tilføjelse [TA].
  - » » » 33. fire, læs: fem.
  - » » » 33. fem, rettet fra: fire [A].
- S. 256, L. 2. Anders Fryxell: Berättelser ur svenska historien, 34. Del, 1864.
- S. 257, L. 8—10. Se Akter I, 1 ff.
- » » » 25. Andræ, rettet fra ulæseligt Ord [A].
  - » » » 25 f. Jvf. Dahl I, 307 f., 368.
  - » » » 34. ei: Tilføjelse [TA].

- S. 258, L. 8—10. Jvf. S. 235, L. 26—30 med Note.
- » » » 14. Estrup—Fonnesbech's Forslag: Se S. 250, L. 20—22.
  - » » » 14 f. Men — rolig: Tilføjelse [B].
  - » » » 22. Meddelelse, læs: Meddelelsen.
  - » » » 22. Pressen, læs: Presse.
  - » » » 23. Lodenberg, læs: Ladenberg.
  - » » » 30—33. og S. 259, L. 1—17. Skal — forhastet: Tilføjelse [B].
  - » » » 35. læs: 7. og 23. April 1865 1865 Mai 4. og 8. 13.
Jan. 1866.
- S. 259, L. 18—20. Under 2. Behandling af Forslaget til Grundlovsbestemmelser ang. Ophævelsen af Forfatningsloven af 18/11 1863 foreslog Lehmann en Tilføjelse til Udkastets § 8: Var der ved Tronledighed ingen Tronfølger, skulde den forenede Rigsdag vælge en Konge og fastsætte den fremtidige Arvefølge. Jvf. Rigsraadstid. 1864—65, Landst., Sp. 603.
- » » » 27 f. C. St. A. Bille, der var gammel Soraner, protesterede 21/1 1865 i Rigsdagens Folketing mod Anvendelsen af Sorø Akademis Overskud til Ting, der laa Akademiets Formaal fjernt. Jvf. Rigsdagstid., Folket. 1864—65, Sp. 1518 ff.
- S. 260, L. 3. Professor i Statistikk og Statsøkonomi ved Universitetet C. J. H. Kayser afgik Jan. 1865 paa Grund af Sygdom.
- » » » 11. Birkedals Optræden: Jvf. N. N. II, 1614 f.
  - » » » 15. — ikke J. A. Hansen: Tilføjelse [B].
  - » » » 25—27. Tilføjelse [B].
  - » » » 28—31. »Stærkodder«, Panserbrig, bygget i Bordeaux efter dansk Bestilling, blev tilbageleveret, da den ikke opfyldte de stillede Betingelser. Sml. »Fædrelandet« 30/1 1865 (Nr. 25).
  - » » » 32 f. I »Fædrelandet« 4/2 1865 (Nr. 30) averteredes som udkommet: W. Kauffmann: Tilbagetoget fra Dannevirke og dets hemmelige Historie, Kbh. 1864.
- S. 261, L. 15 f. men — igjen: Tilføjelse [B].
- » » » 22—S. 262, L. 5. Om Affæren Heltzen-Molzen-Hansen: Friis I, 58—77.
- S. 262, L. 10—11. Friis-Bagge I, 9, 13, 15, 21 f.
- S. 263, L. 1. meget, rettet fra: ret [TA].
- » » » 4 f. Jvf. N. N. II, 1639.
  - » » » 8. Redaction, læs: Redacteur.
  - » » » 11 f. Tilføjelse [B].
  - » » » 13. Hansen: General C. F. Hansen.
  - » » » 18—23. Der sigtes til Kriegers Artikel »Nogle Betragtninger i Anledning af Skrifterne om Aarsagerne til Danmarks Ulykke«, der under Mærket V. S. fremkom i »Dansk Maanedsskrift« 2. R.I, 1865, 206—30.
  - » » » 19. Madvig's Brochure: Jvf. S. 255, L. 14 f. med Note.
  - » » » 25—29. Jvf. N. N. II, 1628.
  - » » » 30 f. Jvf. S. 235, L. 26—30 med Note; S. 258, L. 8 f.
  - » » » 32 f. N. N. II, 1633.
- S. 264, L. 2 f. Der — gjælder [B].
- » » » 13 f. der — Artiklen: Tilføjelse foretaget samtidig med Indførelsen af L. 35, altsaa tidligst 1878.
  - » » » 18—25. N. N. II, 1633.
  - » » » 31. Se VII, S. 75, L. 15 ff.

S. 265, L. 19—22. N. N. II, 1645 f.

- » » » 26—29. H. P. Giessing: Kong Frederik VII's Ungdoms- og Regjeringshistorie, Kbh. 1865. — Struensee og Guldberg eller tvende Revolutioner ved Hoffet i Kjøbenhavn, Kbh. 1849. — Kong Frederik VI's Regjeringshistorie, 1.—2. Bd., Kbh. 1850.
  - » » » 33—35. Se: Nogle Meddelelser fra den Bülow'ske Manuskriptsamling i Sorø Bibliothek. Ved J. H. Bang. »Dansk Maanedsskrift« 2. R. I, 1865, 23—68.
- S. 266, L. 7—11. D. H. Wulff: Bidrag til Kulturens, Universitetets og Litteraturens Historie i sidste Halvdel af forrige Aarhundrede. Uddrag af J. H. Taubers Dagbøger. »Dansk Maanedsskrift« 2. R. I, 1865, 69—126, 417—74.
- S. 267, L. 1—6. »Flyveposten« 23/3 1865 (Nr. 70) aftrykte en Skrivelse fra C. Molzen, der indeholdt bl. a. et Brev af 15/12 1864 fra C. St. A. Bille til Jules Hansen og et Brev af 29/1 1864 fra C. Juel til Jules Hansen. Se iøvrigt Oplysningerne om den Heltzen-Molzen-Hansen'ske Episode i N. N. II, 1636 ff.; Friis I, 67 ff. Heltzen forsvarede sig i denne Sag mod en Antydning fra A. Hage; men da Spørgsmaalet var det behandlede Lovforslag uvedkommende, tillod Tingets Formand (Bregendahl) ikke yderligere Diskussion herom. Jvf. Rigsdagstid. 1864—65, Folket., Sp. 2995 ff.
- » » » 2. Nicolai?: antagelig den daværende russiske Gesandt i København, Baron N. von Nicolay, med hvem Molzen mentes at have Forbindelse.
  - » » » 7. vil eller kan, rettet fra: har [A].
  - » » » 8. ikke længere modsætte sig, at man foreslaaer, rettet fra: været med at foreslaae [A].
  - » » » 11. fundet sig deri, rettet fra: samtykket [A].
  - » » » 16. Adj., læs: GAdj..
  - » » » 18. 4de, læs: 5te.
  - » » » 18—21. Talen er om et Suppleringsvalg til Rigsraadet. Premierløjtnant Riise var anbefalet af Frølund, Alberti og Balthazar Christensen. J. A. Hansen havde tidligere anbefalet C. Rosenberg, men da denne ikke vilde være med i en Alliance med »Augustforeningen« mod de nationalliberale, trak J. A. Hansen sin Anbefaling tilbage. Rugaard valgtes. Jvf. »Fædrelandet« 27/3 1865 (Nr. 73).
  - » » » 28. de 5: Se S. 268, L. 18. Jvf. N. N. II, 1642.
  - » » » 29 f. Jvf. S. 265, L. 29 f.
  - » » » 31—S. 268, L. 2. N. N. II, 1642 f.
- S. 268, L. 5. De Rygter, som ulme her, læs: De Russere, som var her.
- » » » 10. ham tilladt, læs: tilladt ham.
  - » » » 17—19. N. N. II, 1643 f.
- S. 269, L. 6. eller, læs: og.
- » » » 30. (— kommer hjem til ham —): Tilføjelse [A].
  - » » » 36—S. 270, L. 1. Sml. Friis I, 72 f. og de der i Noterne 53 og 57 citerede Akter i R. A., blandt hvilke findes Udtalelser af Quaade.
  - » » » 37. hans Beretning om: Tilføjelse [TA].
- S. 270, L. 4. Bd.: Bregendahl.
- » » » 26. hvorfra, læs: herfra.

- S. 270, L. 27. Historie, læs: Historie).
- » » » 29. *Dcbr.*, læs: i *Decbr.*.
  - » » » 31. Personalunion;), læs: Personalunion;.
- S. 271, L. 1. de 16's Forslag: N. N. II, 1657.
- » » » 13—15. Et Forslag af dette Indhold var fremsat af Brinck-Seidelin i Fællesudvalget ang. Forslag til Grundlovsbestemmelse om Ophævelse af Forfatningsloven af 18/11 1863, hvor det var blevet forkastet ved 3. Behandling 28/3 1865 (Rigsraadstid. 1864—65, Tillæg B, Sp. 139 ff.). Et lignende Forslag fra Strøm ses ikke at være fremsat.
  - » » » 30. Poulsen: Jernbanedirektør, Dr. phil. C. M. Poulsen.
- S. 272, L. 6 f. Fællesudvalgets Betænkning om Grundlovssagen afgaves 7/4 1865; jvf. N. N. II, 1657 ff.
- » » » 8 f. Som — 1866: Tilføjelse [B].
  - » » » 9. 14. Aug., rettet fra: Jan. [B].
  - » » » 10. Tilføjelse foretaget samtidig med Rettelsen i L. 9. [B].
  - » » » 10. Tilsvaret: J. A. Hansen: Mit Tilsv. Kortfattet historisk Fremstilling af min Virksomhed i Forfatningssagen, Kbh. (14. Aug.) 1866. Jvf. N. N. II, 1648 ff. og Dagb. S. 341, L. 22—24; IV, S. 9, L. 30—32.
  - » » » 20 f. den Person: Jules Hansen. Jvf. Friis I, 70.
  - » » » 26 f. 4 usignerede Artikler om »Det Kauffmannske Skrift om Dannevirkes Rømning« findes i »Dagbladet« 5/4—8/4 (Nr. 81—84). Om Kauffmanns Dannevirkebrochure se Noten til S. 260, L. 32 f.
  - » » » 30—32. Jvf. Dahl II, 33—36.
  - » » » 35. L. Pedersen, læs: S. Pedersen.
- S. 273, L. 5. efter Paaske: Tilføjelse [TA].
- » » » 15—21. 25/3 1865 udnævntes Oberst H. A. Th. Kauffmann til Generalmajor og Generaladjutant for Landetaten fra 1/4. Krigsminister General C. F. Hansen var blevet Ridder af Elefanten 23/2 s. A. 24/3 udnævntes den hidtil tjenstgørende Generaladjutant C. D. Hegermann-Lindencrone til kommanderende General i 1. Generalkommando fra 1/4; 31/3 fik han Storkorset. 6/4 ansattes Generalmajor J. A. P. F. Wörishöffer som fungerende Kommandant i København samtidig med, at Generalmajor C. A. Schepeletern fratraadte denne Stilling og fik Afskedspatent som Generalløjtnant. Se Kundgørelse for Armeen 4/3, 24/3, 25/3, 6/4 1865.
  - » » » 19. Irm.: Irminger. — Kfm.: Kauffmann.
  - » » » 22—24. Jvf. S. 271, L. 30—33.
  - » » » 25 f. Talen er om Redaktørskifte ved »Berl. Tid.«; sml. S. 274, L. 13—18.
  - » » » 27—S. 274, L. 1. Jvf. Friis I, 74 f.
  - » » » 30. Efter »En« er et Ord udraderet.
- S. 274, L. 10—12. Charlotte Dorothea Biehls historiske Breve, meddelte af Overlærer J. H. Bang efter Originalerne i Sorø Academies Manuskriptsamling. H. T. 3. R. IV, 1865—1866, 147—494.
- » » » 22—27. Om Kongens Modstand mod at underskrive det aabne Brev af 15/4 1865 om Rigsdagens Slutning og den dermed følgende Ministerkrise indtil 18/4 se N. N. II, 1669—73.
  - » » » 23. *Rigsdagen*, rettet fra: Rigsraadet [A].

- S. 274, L. 26. Aabningsbrevet, læs: Afslutningsbrevet.
- » » » 26. Afslutningsbrevet o: det kgl. aabne Brev af 15/4 1865 om Rigsdagssamlingens Afslutning. Jvf. Rigsdagstid. 1864—65, Folket., Sp. 3683 f.
  - » » » 28 f. Th. Mommsen: Die Annexion Schleswig-Holsteins. Ein Sendschreiben an die Wahlmänner der Stadt Halle und des Saalkreises, Berlin (4. April) 1865. Optrykt i Mommsens »Reden und Aufsätze«, Berlin 1905, 373—401. Jvf. L. M. Hartmann: Theodor Mommsen. Eine biografische Skizze, 1908, 113 f.
- S. 275, L. 1. Heltzen: Berghauptmand C. E. Heltzen (1745—1825).
- » » » 1—4. Talen maa være om: L. Daac: Udvalg af Breve, hovedsagelig fra bekendte Nordmænd til R. Nyerup, Kria 1861. Senere udgav Daac: Af Geheimeraad Johan v. Bülow's Papirer, Kria. 1864.
  - » » » 7. Et »Udvalg af Laurids Engelstofts Breve« (1797—1850) tryktes i: Udvalg af L. E.'s Skrifter III, 1862.
  - » » » 8. (D. M.): Dansk Maanedsskrift. Se S. 266, L. 7—11 med Note.
  - » » » 9—11. Sml. »Breve til Rasmus Nyerup« (Til Belysning af literære Personer og Forhold i Slutn. af det 18. og Beg. af det 19. Aarh. En Samling Breve udg. af S. Birket Smith, 1884, 203—352).
  - » » » 13. Nogle af: Tilføjelse [TA].
  - » » » 13. igaar: Tilføjelse [TA].
  - » » » 13 f. N. N. II, 1668 f.
  - » » » 15—21. Om Forhandlingerne mellem Grev Frijs og J. A. Hansen: N. N. II, 1648 ff. Sml. Dagb. S. 341, L. 22 ff.
  - » » » 29—31. Talen er om: Danmarks Riges gennemsete Grundlov af 5. Juni 1849, som, vedtagen af Rigsraadets Landsting og tiltraadt af Kongens Regjering, inden Aarets Udgang kunde have været Rigslov, hvis den ikke var bleven forkastet af Rigsraadets Folkething. Udg. af Den danske Folkeforening med indledende Bemærkninger af Orla Lehmann, Kbh. (Maj) 1865.
  - » » » 32. forlovet d. 28de Sptbr.: med Prinsesse Dagmar. Se Dagb. S. 218, L. 2.
  - » » » 33. Den næste: Storfyrst Aleksander Aleksandrovič, den senere Kejser Aleksander III.
  - » » » 33. næsten: Tilføjelse [TB].
  - » » » 34. dum, rettet fra: aandssvag [B].
- S. 276, L. 4. Privatrettens, læs: PR.s [?].
- » » » 15. efter 1854: o: i Henhold til Forfatningslovene for Slesvig og Holsten af 1854.
  - » » » 16. til, læs: NB til.
  - » » » 21. Hansen: Jules Hansen. — B.: Bismarck.
  - » » » 21—24. I en Depeche af 23/2 1865 til v. Heydebrand i Kbh. hævdede Bismarck ang. sin Samtale med Jules Hansen i Biarritz i Okt. 1864 (sml. S. 237, L. 13 ff.) bl. a., at han (B.) bestemt havde afvist, at Grænselinien kunde drages ved Flensborg. — B. overlod til Gesandten selv ved Lejlighed at gøre mundtlig Brug af denne Meddelelse til Berigtigelse af urigtige Opfattelser. Hähnsen I, 1929, 399 f.; jvf. 402, 413 f.
  - » » » 31. fra 1863, 8. Sptbr.—18. Novbr.: Den første Dato angiver Tidspunktet for det svenske Statsraadsmøde paa Ulriksdals Slot

- (jvf. Noten til II, S. 314, L. 33 f.), den anden Tidspunktet for Novemberforfatningens Underskrivelse.
- S. 277, L. 10. Under 9/5 1865 (Nr. 54) meddeler Bladet »Freia« efter »Hamburger Nachrichten«, at Etatsraad Regenburg, Professor Schütze og en Herre ved Navn Jespersen er ankommet til Flensborg og senere i Slesvig har haft Audiens hos Civilkommissærerne for at protestere mod, at den danske Nationalitet i Nordslesvig undertrykkes.
- » » » 13. [C. A. Warburg:] Grublerier over danske Forhold og Tilstande, udg. af Q, Kbh. (April) 1865. Jvf. S. 336, L. 28.
  - » » » 17 f. [H. P.] Koføed-Hansen: Et Blik efter Dannevirke. Politisk Polemik, Kbh. (31. Marts) 1865.
  - » » » 25. Wulf-Plessen, læs: Wulf Plessen.
  - » » » 26. Julius, læs: Jules.
- S. 278, L. 2. Blix o: Blixen.
- S. 279, L. 3 f. G. Svederus: Sveriges krig och politik åren 1808—15, I—II, 1864—65.
- » » » 8. C. A. Adlersparre: 1809 års revolution och dess män, I—II, 1849.
  - » » » 9. statshvålvning, læs: statshvålfning.
  - » » » 15. dolgoruskiske, læs: dolgoruckiske.
  - » » » 15. dolgoruckiske: Om Fyrst S. Dolgorukij's Sendelse til Kbh. Marts 1813 se Noten til S. 24, L. 7 f.
  - » » » 16. Geschichte der Nord-Armee im Jahre 1813, I—III, Beiheft zum Militair-Wochenblatt 1859, 1863, 1865. [Udg. i ny Bearbejdelse af B. v. Quistorp, I—III, Berlin 1894].
  - » » » 22—28. Johs. Forchhammer: »Billeder af Sverrigs Historie, navnlig efter den 13de Marts 1809« i »Dansk Maanedsskrift« 2. R. II, 1865, 85—116 og 161—97.
  - » » » 30. Schinkel VI, 312 og VII, S. 34: Henvisningen synes at gælde: Minnen ur Sveriges nyare historia, samlade af B. v. Schinkel, författade och utgifne af C. W. Bergman, C. Rogberg o. J. A. C. Hellstenius, D. 1—11, Stockholm 1852—72 — men Sidetalene passer ikke paa de Udgaver, der findes paa Kgl. Bibl., Kbh.
- S. 280, L. 6—10. H. I. A. Raasløff: Londoner-Conferencen, Nordslesvigs Tilbagegivelse og Augustforeningen, Kbh. (Maj) 1865.
- » » » 11—15. F. C. Sibbern: Samfundsbetragtninger, 1. Hefte, Maj 1865.
  - » » » 22 f. Sml. S. 266, L. 16—18.
  - » » » 24—36. Jvf. S. 274, L. 22—27 med Note.
- S. 281, L. 1. Italien fejrede i Maj 1865 600-Aarsfesten for Dante Alighieris Fødsel.
- » » » 11. Der var rejst Tiltale mod J. A. Hansens Broder N. Hansen for Bedragerier, som han sigtedes for at have begaaet i sin Egen-skab af Stillingskommisær.
  - » » » 12 f. J. A. Hansens Son Orla Lehmann Hansen var som Dreng blevet straffet for Tyveri.
  - » » » 33. skriftlig, rettet fra: tilskrive [B].
  - » » » 33. meddele: Tilføjelse [TB].
- S. 282, L. 1. »Ny Brochure«, læs: Ny Brochure.
- » » » 1. Det drejer sig vistnok om den anonyme Brochure »Ministeriet af 11. Juli 1864 og Forfatningssagen«, Kbh. (23. April) 1865.

- S. 282, L. 12. 25/5, læs: 23/5.
- » » » 12. 23/5: Tilføjelse [A].
  - » » » 12. 23/5: Se Akter I, 21 f. (Nr. 10).
  - » » » 14. selv: Tilføjelse [A].
  - » » » 22—26. Om Opløsningsvalget til Rigsraadets Folketing 30/5 1865 se N. N. II, 1682 ff.
  - » » » 26—31; S. 283, L. 1—8. Se Quaades Depeche 25/5 1865, Akter I, 22—26 (Nr. 11).
  - » » » 27. melder (25/5) melder.
  - » » » 31. Benedetti, rettet fra: Benedetti og Napoleon [A].
  - » » » 31 og S. 283, L. 1—4. Friis-Bagge I, 29 (Nr. 76 med Note).
  - » » » 34. Se om de to nævnte franske Presse-mænd: Akter I, 22 (Nr. 10).
  - » » » 35. I, læs »I.
  - » » » 36. op, læs: op«.
- S. 283, L. 2. Adressen til Napoleon: Mackeprang 19.
- » » » 6. henviste, læs: henviser.
  - » » » 11. Jacob Scavenius' Modkandidat i Præstø Amts 1. Kreds var Gaardejer Lars Hansen af Bjelkerup. Jvf. »Dagbladet's Ekstranummer 31/5 1865; N. N. II, 1679.
  - » » » 21. indtil Syd for Flensborg, læs: (indtil syd for Flensborg).
  - » » » 21. (jfr. 12/9): Henvisningen synes at gælde S. 216, L. 25—30; S. 217, L. 11—18.
  - » » » 22. nærmere, læs: nærmest.
- S. 284, L. 3—7. Se Koefoed 100.
- » » » 24 f. En Broder til Adjudant hos Kongen, Oberstløjtnant J. Chr. Dahl var Ritmester Valdemar Dahl, der afskedigedes 1/6 1866 og senere blev karakteriseret Oberstløjtnant. Se Landkadetkorpsets Stambog 1813—1861 (Hærens Arkiv) og Militært Tidsskrift 1902, 342.
  - » » » 28. have indhentet, læs: indhente.
- S. 285, L. 4. Om Prins Kraft v. Hohenlohe-Ingelfingens Sendelse til Slesvig se Jansen-Samwer 475 ff.; Mackeprang 12 f.
- » » » 18. Steen—Bille: Admiral, tidligere Marineminister Steen Andersen Bille.
  - » » » 28. er gjorde, læs: ere gjorde.
  - » » » 32. Krøhncke's Project: Koefoed 99 f.
- S. 286, L. 1 f. Saa — vente: Tilføjelse [B].
- » » » 3—8. I Henhold til Artt. XIV, XV og XVI i Fredstraktaten af 30/10 1864 var en international Kommission sammentraadt i Kbh. for at fastslaa Ordningen af Kongerigets og Hertugdømmernes finansielle Mellemværende. Dens Medlemmer var fra dansk Side Etatsraaderne C. E. Fenger og J. Th. Schovelin, fra østrigsk Ministerialraad Eduard v. Lakenbacher, fra preussisk Gehejme-Over-Finansraad J. G. R. Meinecke. Slutningsprotokollen undertegnedes i Kbh. 17/4 1866. Departementstid. 1866, 476 ff. Jvf. Dagb. S. 339, L. 8—12; S. 348, L. 3—5; S. 352, L. 26—29, 33—36; S. 355, L. 33 f.
  - » » » 23. Aktstykkerne: Actstykker, vedk. den dansk-tyske Strid. 1. Actstykker, der belyse den svensk-norske Regjerings Stilling til Sagen (1858—64). H. T. 3. R. III, 1864, 677—792.
  - » » » 28 f. En Jærnbane-kommission, bestaaende af 9 Medlemmer, nedsattes 28/6 1865; 4 var udnævnt af Indenrigsministeren (Tillisch),

deriblandt Monrad og Ploug (»Berl. Tid.« 29/6 1865 (Nr. 148)). Kommissionen sammentraadte 3/7 under Monrads Forsæde. 15/7 havde den afsluttet sit Arbejde (»Fædrelandet« 15/7 1865 (Nr. 162)). I Betænkningen tilraades det at give Krøncke Koncessionen. Jvf. Koefoed 100.

- S. 286, L. 29. sat**, læs: sat.
 » » » 32. Det — Vind: Tilføjelse [B].
 » » » 34. Udgaar. Hører til et udeladt Stykke.
- S. 287, L. 8. faaet, læs: seet.
 » » » 8—14. Jvf. N. N. II, 1671.
 » » » 10. »Bl. var, læs: Bl. »var.
 » » » 19 f. jeg — er: Tilføjelse [B].
- S. 288, L. 4. Noget, rettet fra udraderet Ord [B].
 » » » 5. næppe, rettet fra udraderet Ord [B].
 » » » 6. videre — at, rettet fra udraderet Ordforbindelse [B].
 » » » 6 f. gjøre — Prindsesse: Tilføjelse [B].
 » » » 7. have, læs: faae.
 » » » 23. Hsfors: Læsningen er usikker.
 » » » 24. Krook, læs: Krok.
 » » » 29—31. skjøndt — Skandinavisme: Tilføjelse [B].
- S. 289, L. 9—16. Jvf. Koefoed 100.
 » » » 15 f. Men — Anbefalingen: Tilføjelse [B].
 » » » 18 f. Jvf. S. 227, L. 37—S. 228, L. 6; S. 235, L. 35 f. med Note.
 » » » 25 f. 4 Artikler »Ministeriet Monrad, et Tilbageblik« findes i »Dagbladet« 26—29/7 1865 (Nr. 171—74).
- S. 290, L. 28—32. Christian IX og Kronprinsen besøgte 29/7 1865 Kong Karl XV paa Bäckaskog.
 » » » 33—S. 291, L. 5. Den østrigske Gesandt i München Grev Gustav Blome var 26/7 1865 sendt til Gastein for at forhandle med Preusserne om Hertugdømmernes fremtidige Stilling. Efter at have været i Wien og Ischl rejste han atter til Gastein med nye Instruktioner og undertegnede 14/8 sammen med Bismarck den Overenskomst, hvorved det bestemtes, at Holsten skulde styres af Østrig, Slesvig og Kielerhavn af Preussen. Se Stern IX, 192, 418—23.
- S. 291, L. 6. Karl XV besøgte 3/8 1865 Christian IX paa Bernstorff.
 » » » 15. Blome: Lensgreve Gustav Blome-Salzau.
 » » » 28—31. Planerne om Knippelsbros Ombygning: Den tekniske For- enings Tidsskrift, XXXI, 1907, 7. — J. P. Købke udgav 1865 Skriftet »Om Knippelsbroes Ombygning«. Dette og andre Smaaskrifter om samme Sag er samlede i Bindet »Forhand- lingen om den ny Knippelsbro 1858—67« (Kgl. Bibl.).
 » » » 29. Carlsen: Vandbygningsinspektør Carl Carlsen.
- S. 292, L. 1—3. I »Dansk Maanedsskrift« 2. R. I, 1865, 475—506, fandtes en anonym Afhandling »Theatersaionen 1864—65«. Af 46 (5: A. F. Krieger). Herimod fandtes i »Fædrelandet« 11/8 1865 (Nr. 185) »En Modbemærkning«, mærket C. P. 5: Carl Ploug (Jvf. Johanne Louise Heiberg og Andreas Frederik Krieger: En Samling Breve II, 392, 395). Ploug skrev deri om 46's Artikel, at »den er af og til saa ungdommelig hidsig og vild«; Ud- trykket »frembusende« er Kriegers eget.
 » » » 3. »frambusande«, læs: »frembusende«.

- S. 292, L. 4—8. En Komité for Afholdelsen af en dansk Industri- og Kunst-udstilling i København 1866, hvis Formand var Direktøren for den polytekniske Lærestanstalt J. G. Forchhammer, og af hvilken Kronprinsen var Medlem, mødte stærk Modstand, fordi der samme Aar skulde holdes en fælles Udstilling i Stockholm. 27/9 1865 opløste Komitéen sig. Se »Fædrelandet« 21/8 og 29/9 1865 (Nr. 193 og 227).
- » » » 16 f. Forslaget: Regeringens Grundlovsforslag.
  - » » » 19 f. »Kopist J. J. Hansens Indberetning til Geheimeraad Hall« er trykt i »Tillæg« til »Enhver Sat« 26/8 1865 (Nr. 36).
  - » » » 21. reiste, læs: reiser [?].
  - » » » 23—26. Jvf. Akter I, 33—37 (Nr. 18).
  - » » » 27—32. Friis I, 85.
- S. 297, L. 23. Om de 2000 Slesvigeres Tog til København se Garrigue: Beretning om Slesvigeres Besøg i Kjøbenhavn 1865, Kbh. 1865.
- » » » 26 ff. En saadan Piece af Madvig er ikke fundet trykt, ej heller findes den i Madvigs Papirer i R. A. og Kgl. Bibl.
  - » » » 29. og Linie: Tilføjelse [TA].
- S. 298, L. 10 f. Talen er om de slesvigske Gæsters Besøg i Roskilde, hvor bl. a. Frederik VII laa begravet. Jvf. Noten til S. 297, L. 23.
- » » » 14—16. [Joh. Th.] Ravn: Tabet af Als, fremstillet paa Grundlag af officielle Documenter og de ved Als-Commissionerne vundne Oplysninger, Tidsskrift for Krigsvæsen 1865, 79—120.
  - » » » 17. Foscade, læs: Forcade.
  - » » » 22. Nyholm's Forslag: N. N. II, 1699 ff.
  - » » » 27 f. H. M. Petersen's Forslag: N. N. II, 1697.
- S. 299, L. 3—6. N. N. II, 1697 f.
- » » » 16. Oldenburg, læs: Asseburg.
- S. 300, L. 3. Rosenørn: Matthias Hans Rosenørn, Amtmand i Randers.
- » » » 12 f. Billes sidste Artikel: aabenbart Artiklen i »Dagbladet« 14/8 1865 (Nr. 187). Billes tidligere Artikel: antagelig Artiklen i »Dagbladet« 3/12 1864 (Nr. 286). Begge Artikler indeholder kraftige Angreb paa Prinserne Hans og Julius.
  - » » » 13. Lange: C. W. Lange, Generalintendant for Christian IX's Civil-liste.
  - » » » 21. Lov af 6. Mai 1857: om Anvendelsen af de ved Sundtoldafløsningen indvundne Penge.
  - » » » 23. Afstemning: i Rigsraadets Folketing om forskellige Ændringsforslag ved 3. Behandling af Udkastet til Grundlovsbestemmelser ang. Ophævelse af Grundloven af 18/11 1863. Jvf. Rigsraadstid. 1865, Folket., Sp. 573 ff.; N. N. II, 1707 f.
  - » » » 27. Jespersen's Forslag: N. N. II, 1707 f.
  - » » » 33. M—m: Manderström.
  - » » » 33. viser, læs: viste.
  - » » » 34. Dreyer, læs: Drouyn.
  - » » » 35. vilde, læs: ikke vilde.
- S. 301, L. 9. Vilh. Birkedal afskedigedes ved kgl. Resolution af 22/9 1865 som Sognepræst. Jvf. L. Nyegård: Vilhelm Birkedal. En Levnedstegning II, 1896, 340, 355 ff.
- » » » 12—25. Molzens Virksomhed i Berlin i Efteraaret 1865: Friis I, 191 ff.
  - » » » 14. Opfyldelsen, læs: Opfyldelse.

- S. 301, L. 22. ham: Tilføjelse [TA].
- » » » 22. denne, rettet fra: ham [A].
  - » » » 23. »Hver Sit«: Fejl for »Enhver Sit«.
  - » » » 26 f. Bluhme's Erklæring i Rigsraadets Landsting 23/9 1865 findes i Rigsraadstid. 1865, Landst., Sp. 141. Jvf. N. N. II, 1715.
  - » » » 34. fra Nytaar, læs: før Nytaar.
- S. 302, L. 23. Blome: Lensgreve Gustav Blome-Salzau.
- » » » 23. Jvf. S. 290, L. 33—S. 291, L. 5.
- S. 303, L. 6. Jvf. S. 301, L. 9 med Note.
- » » » 13. et Provisorium: Gasteinoverenskomsten af 14/8 1865. Jvf. Friis I, 83.
  - » » » 16. Hohenlohe er hjemkaldt: Jvf. S. 285, L. 4 med Note.
  - » » » 19—22. Grev A. Reventlow havde i December 1863 taget Afsked som Amtmand over Kiel m. fl. Amter. Der sigtes her antagelig til en Forbigaaelse af Reventlow ved Embedsudnævnelse efter, at Preussen ved Gasteinoverenskomsten havde overtaget Styrelsen i Slesvig. — Under Kong Christians og Dronning Louises Rejse gennem Fyn spistes der Middag paa Brahetrolleborg 9/9 1865. Se »Fædrelandet« 12/9 1865 (Nr. 212).
  - » » » 22. tydskede, læs: tydskedes.
  - » » » 23—S. 304, L. 22. Referat af Depeche fra den danske Gesandt i Paris Grev Moltke-Hvitfeldt, til Udenrigsminister Bluhme af 19/9 1865, modtaget 25/9, trykt Akter I, 37—48.
  - » » » 28 ff. *Deschamps*, Fejl for: *Dechamps*. — Titlen paa Adolphe Dechamps' Skrift, der udkom anonymt, er: »La France et l'Allemagne. Situation de la Belgique«, Bruxelles 1865. Det var udkommet 10/8 og udsendtes i Oktober s. A. i udvidet Form under Titlen: »La convention de Gastein. La France et L'Allemagne. Situation de la Belgique«. Sidstnævnte Arbejde er af Krieger meddelt udtogsvis i »Dansk Maanedsskrift« 2. R. II, 1865, 347—88 (under Pseudonymet »A. D. N.«).
  - » » » 33. mindste, læs: ringeste.
  - » » » 36. Den i L. 28 nævnte Adolphe Dechamps udgav i 1859: »Le second empire. Dialogues politiques. Fragment. Premier dialogue«, Bruxelles, og Aart efter: »L'Empire et l'Angleterre«, Bruxelles. Jvf. Kriegers Omtale af disse Skrifter i »Dansk Maanedsskrift« 1865, 347—88.
- S. 304, L. 12. Drouyn d. L's Circulære: den franske Udenrigsminister Drouyn de Lhuys' Cirkulære til de franske Gesandter af 29/8 1865 angaaende Gasteinoverenskomsten. Trykt i Origines VI, 1912, 453 f. Jvf. Akter I, 43; Friis-Bagge I, 38.
- » » » 22. Allianceplaner, læs: Delingsplaner.
  - » » » 23 f. A. H. E. Fich var Redaktør og Udgiver af »Dansk Rigstidende«, fra den begyndte at udkomme 26/9 1865, til 31/3 1866.
  - » » » 27. Om det Krønckeske Depositum: Koefoed 101; J. Schovelin: Privatbanken, 1907, 61.
  - » » » 34 f. Guvernør i Slesvig E. v. Manteufel erklærede 25/9 1865 i en Tale til Embedsmændene i Slesvig, at hver 7 Fod lang Jordstrækning vilde han, førend den skulde afstaas, dække med sit Lig. Jvf. »Dagbladet« 28/9 1865 (Nr. 226); Jansen-Sanwer, 529; Friis-Bagge I, 41.
  - » » » 37. Tilføjelse [B].

- S. 305, L. 3. Køln-Altonabanen, læs: Kieler-Altonaerbanen.
- » » » 6 f. Orla Lehmann: Norge og Nordmændene, Rejseerindringer fra 1836 og 1864, Kbh. 1865.
  - » » » 8—10. Se Noten til S. 291, L. 28—31.
  - » » » 11. Jvf. S. 292, L. 4—8 med Note.
  - » » » 14. den jydskse Reise: Kongen og Dronningen foretog i Midten af Septbr. en Rejse over Fyn til Jylland, hvor Besøg aflagdes i en Række Byer. I Aarhus og Aalborg overrakte Bondedeputationer Kongen Adresser med Bøn om Junigrundlovens Opretholdelse. Aalborgadressen udtalte bl. a.: »Den menige Befolkning vilde foretrække at se Enevoldsmagten restitueret i Deres Majestæts Person, fremfor at se Forfatningen saaledes omdannet, at Statens lønnede Tjenere blev Kongens og Landets Herrer.« Kongens Svar gik ud paa, at han havde Tillid til sit Ministerium og maatte følge den Vej, der betegnedes ved det kgl. Budskab til Rigsraadet. Se »Dagbladet« 15/9 og 25/9 1865 (Nr. 215, 223).
  - » » » 16. (Rigsraadet), læs: (i Rigsraadet).
  - » » » 20. støttedes, læs: stillede.
  - » » » 22. det nyholmske Forslag: Jvf. S. 298, L. 22 med Note.
  - » » » 26. det nye Ministerium: Grev Richard v. Belcredi var efter Ministeriet Schmerlings Afgang 27/7 1865 blevet østrigsk Ministerpræsident.
  - » » » 33 f. Tilføjelse [B].
  - » » » 33 f. Maaske sigtes til: Julian Klaczko: »La crise en Allemagne. — Le conflit Austro-Prussien et M. de Bismarck« i »Revue des deux mondes« Maj-Juni 1866, 199—220.
  - » » » 35 f. fra Italien, London, Rothschild's Agent i Florents og fra Bismarck, læs: fra Italien (London[?], Rothschilds Agent i Florents) og fra Bismarck.
- S. 306, L. 6 f. har maaskee, læs: har man fra.
- » » » 9. Bismarck ankom 1/10 til Paris og rejste Dagen efter videre til Biarritz, hvor han havde Samtaler med Napoleon III. 1/11 rejste han tilbage til Paris, 6/11 derfra til Tyskland. Jvf. Horst Kohl: Bismarck Regesten I, 264 f.; P. Matter: Bismarck et son temps II, 1906, 351 ff.
  - » » » 10. Bluhmes Instrux til Moltke: af 30/9 1865, se Akter I, 52 f. (Nr. 21).
  - » » » 11. ostensibel: Tilføjelse [TA].
  - » » » 11. officiel, læs: (officiel).
  - » » » 20. Gjengivelsen, læs: Gjengivelse.
  - » » » 28 f. Moltkes Svar: Se S. 303, L. 23 f. med Note.
- S. 307, L. 3. Boisen, læs: Bruun.
- » » » 3. Ovesen, læs: Owesen.
  - » » » 9. C. Rosenberg udgav 1865—67: Blade til Menigmand fra danske Skandinaver: I. Hvad er Skandinavismen? Og hvorfor er den nødvendig for Danmark? II. Ville Skandinaverne dele Danmark? Kbh. 1865. — Om de senere Hefter i Serien se Erichsen og Krarup: Dansk historisk Bibliografi I, 1919, 331 (Nr. 5729).
  - » » » 10. Mannteuffel: Se S. 304, L. 34 f.
  - » » » 17. Finansministeriets, læs: Finansministerens.

- S. 307, L. 20. Activer, læs: Actierne.
- » » » 23—25. Af Depeche fra Dotézac til Udenrigsminister Drouyn de Lhuys af 30/9 1865 fremgaar det, at Direktør Vedel har læst for Dotézac Bluhmes officielle Depeche til Moltke-Hvitfeld af s. D.. Se Origines VII, 1913, 102 f. Jvf. Dotézacs Depeche af 10/10, se sst. 121. Sml. Dagb. S. 306, L. 10—31.
  - » » » 26—35. Om de Bluhme-Dotézacske Forhandlinger se Friis I, 88 f.; Friis-Bagge I, 42.
- S. 308, L. 4 f. tidligere, læs: lidt tidligere.
- » » » 4 f. lidt tidligere, rettet fra: tidligt [A].
  - » » » 5. lidt sildigere, rettet fra: sildigt [A].
- S. 309, L. 1. Phoenixgildet: Se N. N. II, 1720 ff.
- » » » 3—7, 13 f. Kriegers Ændringsforslag til Lovudkast om Erstatning for Krigsskade fremsattes i Rigsraadets Landsting 12/10 1865, vedtoges 14/10 s. A. Jvf. Rigsraadstid. 1865, Landst., Sp. 435, 550.
  - » » » 4. indvinde, læs: udrede.
  - » » » 5. ved Penge, læs: rede Penge.
  - » » » 10. Birkedahls, læs: Birkedals.
  - » » » 10. Birkedals Viceformandsvalg: N. N. II, 1709.
  - » » » 14—17. Rigsraadsfolketinget havde foretaget Ændringer i Landstingets Affattelse af Grundlovsbestemmelsen om Ophævelse af Grundloven af 18/11 1863. Bluhme førte ved sine 12/11 i Rigsraadslandstinget fremsatte Ændringsforslag Forslaget tilbage til Landstingsaffattelsen, bortset fra enkelte Bestemmelser, bl. a. m. H. t. Rigsretten. Jvf. Rigsraadstid. 1865, Landst., Sp. 422 ff.; N. N. II, 1719.
- S. 310, L. 13. trods al Elendigheden!: Tilføjelse [B].
- » » » 16—23. Det 13/10 af Rigsraadet nedsatte Fællesudvalg ang. Forslag til Grundlovsbestemmelse om Ophævelse af Grundloven af 18/11 1863 bestod af 15 af Landstinget og 15 af Folketinget valgte Medlemmer med Krieger som Formand. Jvf. N. N. II, 1723 ff.
  - » » » 18. Jacobsen og: Tilføjelse [TA].
  - » » » 19. Sonne: Tilføjelse [TA].
  - » » » 29. parat, læs: beredt.
- S. 311, L. 1—16. De indledende Forhandlinger mellem Raasløff og Staternes Udenrigsminister var paabegyndt i Januar 1865, se nærmere herom Tansill 9 ff. — Supplerende Oplysninger om Forholdet til England findes sst. 15 ff.
- » » » 9 f. Udtalelse, læs: Udtalelser.
  - » » » 17 f. i den første Uge i Octbr.: Tilføjelse [TA].
  - » » » 37. Davids Søn: Utvivlsomt cand. jur. Ludvig Ernst David, der 25/3 1866 døde i Rom. Jvf. Georg Brandes: Levned I, 1905, 180 ff.
- S. 312, L. 1. til, læs: [til].
- » » » 6—10. Akter I, 55—57 (Nr. 23).
  - » » » 14. omtalt, læs: omdeelt.
  - » » » 23 ff. Jvf. N. N. II, 1726.
  - » » » 29 f. det første, rettet fra udraderet Ord, vistnok: dette [TA].
  - » » » 31. de 10: de L. 20—23 nævnte 10 Rigsdagsmænd.
- S. 313, L. 7. Kongevalgene, læs: Kongevalg.

- S. 313, L. 24. Nyholm og Hasle, læs: Nyholm, Hasle.
 » » » 30—36. Ændringsforslag til det nedsatte Fællesudvalg var indkaldt til 18/10 1865. Se nærmere N. N. II, 1725 ff., hvor Fællesudvalgets Protokol er benyttet.
- S. 314, L. 1—27. Talen er om et Møde af Fællesudvalget i Forfatnings-sagen, se N. N. II, 1728.
- S. 315, L. 11—18. N. N. II, 1728 ff. — K. P. II. Hbg.: det Knud Pedersen-Holstein-Holsteinborgske Forslag (sml. S. 313, L. 32—34).
 » » » 16. Hn.: Holstein.
 » » » 25—S. 316, L. 11. Jvf. N. N. II, 1732 ff.
- S. 316, L. 12—37. N. N. II, 1731 ff.
 » » » 13. Hansen: J. A. Hansen.
 » » » 19. Afstemningen, læs: Afstemningerne.
 » » » 29. Holstein, læs: Holsteins.
 » » » 31—35. læs:
 Tilsidst stemte Alle foreløbigt for Forslaget undtagen 4 Nei (Lehmann, Mourier — A. Jensen, J. Jørgensen) og 3 ikke Stemvende (Formanden — J. A. Hansen, G. Winther).
- S. 317, L. 1. Bluhme, læs: Bluhme idag.
 » » » 8. vil frygte, læs: vel frygter.
 » » » 17. C. Moltkes Sekretær var vistnok hans Halvfætter Grev V. I. J. C. Moltke, Chef for Sekretariatet i Ministeriet for Holsten og Lauenborg.
 » » » 27. Thiele, læs: Thile.
 » » » 27 f. Sml. Noten til S. 306, L. 9.
 » » » 30. Hansen: Jules Hansen.
- S. 318, L. 11. Tingene, læs: Tingen.
 » » » 17 f. Sagtens — det: Tilføjelse [B].
- S. 320, L. 12. Aalborg: C. A. Bluhme var 1838—43 Stiftamtmand i Aalborg.
 » » » 20. 1863, 30/3, læs: 1863 30/3.
 » » » 20. Der sigtes til »Martskundgørelsen« om Holsten og Lauenborgs Udsondring af 30/3 1863.
 » » » 35 f. Baron Holger Rosenkrantz var Legationssekretær i London April 1864—Sept. 1866. Okt. 1864—20/4 1865 fungerede han som Chargé d'affaires.
- S. 321, L. 19. den umiddelbare: Tilføjelse [TA].
 » » » 31. De 23's Forslag: N. N. II, 1734 f.
- S. 324, L. 10. vilde, læs: vil.
 » » » 17 f. Skatteydere (Indtægtsbeskatn., læs: Skatteydere [tilføjet over dette Ord:]Skattenyd.
 » » » 18. 2000 (1000)—75, læs: $(2000 - \frac{1000}{75})$.
 » » » 20. eller — fortrinsviis: Tilføjelse [TA].
- S. 325, L. 5. blev 8 staaende, vilde, rettet fra: i ventet Fald [TA].
 » » » 13. Mourier, læs: P. Mourier.
 » » » 28—30. Holstein — Sammenkomst: Tilføjelse [A].
- S. 326, L. 6 ff. N. N. II, 1746 ff.
- S. 327, L. 21. de 30 o: Fællesudvalget, der behandlede Forslaget om Op-hævelse af Novemberforfatningen (sml. Noten til S. 310, L. 16—23); dette Udvalg afgav først 4/11 1865 sin Betænkning.
 » » » 28. Hansen: Jules Hansen. Sml. S. 261 ff.

- S. 328, L. 3—5. Jeg — U.M.: Tilføjelse [A].
- » » » 13 ff. N. N. II, 1748 ff.
  - » » » 18. Alliance, læs: Alliancen.
- S. 329, L. 16 f. Jvf. Friis I, 210.
- » » » 23. (Glt.): Generalløjtnanten, »: General H. A. T. Kauffmann.
  - » » » 26. K.-M.: Krigsminister. — M.-M.: Marineminister.
  - » » » 34—S. 330, L. 6. Jvf. S. 303, L. 23—S. 304, L. 22 med Note.
- S. 330, L. 22. kongelige Udnævnelser: Der menes Kongens Ret til at vælge Medlemmer af Landstinget; jfr. S. 316, L. 8—10, L. 27 f.; S. 333, L. 24—26.
- » » » 34. Ordensf.: Ordensforfremmelse.
- S. 331, L. 2. Godsejerne Grevenkop-Castenschiold, Scavenius, Wichfeld og Zytphen-Adeler indbød paa flere Godsejeres Vegne de c. 30 Medlemmer af Venstre, der havde indbudt til Mødet 10/10 (se S. 309, L. 1 f., 18 ff.), og alle de øvrige Rigsraadsmedlemmer af Bonde- og Godsejerstand til en Afskedsfest 8/11 1865 paa Hotel »Phønix«. Paa dette Møde vedtoges den Sammenkomst 21/11, hvor »10. Oktoberforeningen« stiftedes. Jvf. »Dansk Rigstidende« 9/11 1865 (Nr. 39).
- » » » 2. Onsdag, rettet fra ulæseligt Ord [A].
  - » » » 5 f. Andræs Tale i Landstinget 7/11 1865 ved Enestebehandlingen af Fællesudvalgets Indstillinger til Grundlovsbestemmelsen om Ophør af Grundloven af 18/11 1863: Dahl I, 292—301, 365—67; N. N. II, 1758 ff.
  - » » » 19 f. Monrads Udtalelse om C. St. A. Bille som »vor lille Rigsdagsnisse« findes Rigsraadstid. 1865, Folket., Sp. 1392.
  - » » » 20. han: Monrad, der nedlagde sit Rigsraadsmandat med Afslutningen af Samlingen.
- S. 332, L. 13—15. Regeringsforandringen 14. April 1784, fremstillet af Charlotte Dorothea Biehl. Medd. af E. Holm, H. T. 3. R. V, 1866—67, 281—455.
- » » » 26. Keudd[ell], læs: Heydt [?].
- S. 333, L. 15—19. Talen er om den af Justitsmin. Leuning i Rigsdagssaml. 1865 forelagte Straffelov, stadf. 10/2 1866. Jvf. S. 260, L. 10—12.
- » » » 30. I »Dagbladet« 20—21/11 1865 (Nr. 271—72) fandtes en Artikel: »Øieblikkets Krav til det nye Ministerium«. Herimod fremkom i »Berl. Tid.« 23/11 1865 (Nr. 295) en usigneret Artikel. — Hvem Sl. er, har ikke kunnet oplyses.
  - » » » 30 f. Slige—Omstændighederne: Tilføjelse [B].
  - » » » 34. antages, læs: antoges.
- S. 334, L. 2. Alting i, læs: Alting:.
- » » » 3 f. uden—Intet: Tilføjelse [B].
  - » » » 11. D. G. Monrad rejste 30/11 1865 med sin Familie til New-Zealand. Han forlod i Decbr. 1868 Australien og kom i April 1869 tilbage til Danmark. Jvf. IV, S. 263 f.
  - » » » 21. Splittelsen—hertil: Tilføjelse [B].
  - » » » 24. Reformsagen: den svenske Rigsdagsreform.
- S. 335, L. 1 f. Et. Knudsen: Etatsraad J. F. C. Knudsen.
- » » » 3—7. Paa et politisk Møde, foranstaltet af »Femte-Juni Folkeforeningen« i Skjensved ved Køge 16/12 1865, havde J. A. Hansen beskyldt Kredsens Repræsentant Knud Pedersen og

de øvrige fra J. A. Hansen faldne Folketingsmænd for at være Skyld i Junigrundlovens Opgivelse. Knud Pedersen, støttet af Folketingsmand N. Andersen, rettede derefter stærke Angreb paa J. A. Hansen. N. Andersen fremkom med den nævnte Oplysning, hvis Rigtighed J. A. Hansen indrømmede. (»Fædrelandet« 19/12 1865 (Nr. 296)).

S. 335, L. 10—17. Jvf. Noten til S. 333, L. 15—19.

» » » 14. Livet: Tilføjelse [TA].

» » » 18. Det 31/1 1865 af Kongressen i Washington vedtagne Amendment til Forfatningen, som afskaffede Slaveriet i De Forenede Staters samlede Omraade, erklæredes 18/12 1865 for Bestanddel af Staternes Grundlov.

» » » 31 f. Om »10. Oktoberforeningen« se N. N. II, 1788 ff.

S. 336, L. 1—3. Se J. Schovelin: Privatbanken, 1907, 62 f. Jvf. Koefoed 33.

» » » 13—22. Om A. Hansen-Grumbys »Dänenfahrt«: Mackeprang 15 f. Jvf. Dagb. S. 343, L. 2 ff.

» » » 23 f. Konstitueret Amtmand Kier i Haderslev fik fast Ansættelse. Konstitueret Herredsfoged Chr. Matthiesen i Flensborg konstitueredes som Amtmand for Sønderborg og Nordborg Amter. »Dagbladet« 29/12 1865 (Nr. 304).

» » » 28—30. [C. A. Warburg:] Grublerier over danske Forhold og Tilstande, udg. af Q., Kbh. (April) 1865. — Yderligere Grublerier af Q., Kbh. (Dec.) 1865. — Sml. S. 338, L. 27—34.

» » » 35. Bokmann, læs: Bætzmann.

» » » 35 f. Den norske Forfatter Fr. Bætzmann havde i November-Hæftet 1865 af »Dansk Maanedsskrift« (II, 333—46) skrevet en Afhandling »Lionardo da Vincis Nadverbillede i Milano«, hvori han søgte at paavise, at L. havde haft til Hensigt i Maleriet at give en aldeles verdslig Fremstilling af det bibelske Emne. Herimod tog Henrik Scharling til Orde sst. 1866, I, 283—92: (»Leonardo da Vincis Nadverbilled i Milano. Et Gjenmæle«).

S. 337, L. 5. Se Noten til S. 307, L. 9.

» » » 17. forelægger, læs: foreligger [!].

» » » 26—29. E. Bluhme: Tabet af Als, Tidsskrift for Søvnæsen, Ny Række, I, 1865, 97—112.

» » » 32. antaget, læs: antages.

S. 338, L. 21 f. Se S. 335, L. 3—7 med Note.

» » » 23. Straffelovforhandlingerne, læs: Straffeforhandlingerne.

» » » 23—27. Jvf. Dske Mag. 7. R. III, 287—92 (Nr. 187—90) og P. V[edel] i »Tiilskueren« 1905, 398.

» » » 27. Se S. 336, L. 28—30 med Note.

S. 339, L. 8—12. Talen er om Ordningen af Danmarks og de afstaaede Hertugdømmers finansielle Mellenværende i Henhold til Bestemmelserne i Fredstraktaten af 30/10 1864. Jvf. S. 286, L. 3—8 med Note.

» » » 19. Constantin, læs: Constantins.

» » » 27 f. Madvigs Personalunionsartikler: J. N. Madvig: Personalunionen mellem Danmark og Slesvigholsteen, betragtet fra et dansk Standpunkt. Særskilt aftrykt af Dagbladet, Kbh. (Dec.) 1865.

S. 340, L. 4 f. S. Suenson, læs: E. Suenson.

- S. 341, L. 3—12. Sml. J. Schovelin: Privatbanken, 1907, 63. Om det Krønneske Depositum jvf. S. 304, L. 27 med Note.
- » , » 13, 17. Birkeland, læs: Birkedal [!].
  - » , » 13—21. Tilføjelse [B].
  - » , » 22—24. I »Morgenposten« 15/1 1866 (Nr. 7) aftryktes en Erklæring af 12 Folketingsmænd om, at de var blevet meddelt Indholdet af en 7/4 1865 af J. A. Hansen og 9/4 s. A. af Grev Frijs underskrevet skriftlig Opsats om Indholdet af nogle Forhandlinger mellem de to sidstnævnte om Forfatningssagen. Opsatsen selv er aftrykt i J. A. Hansen: Mit Tilsvar. Kortfattet historisk Fremstilling af min Virksomhed i Forfatningssagen, 1866, 22 ff. Sml. S. 272, L. 10 med Note.
  - » , » 25—31. Jvf. S. 344, L. 6—18 med Note; S. 343, L. 14—20.
- S. 342, L. 4—8. 14/2 1865 afsluttedes Handels- og Søfartstraktater paa tolv Aar mellem Sverrig-Norge og Frankrig. Da Handels-traktaten fremlagdes for Stænderne til Godkendelse, kom det til et stort Sammenstød mellem Protektionister og Frihandelsmænd, hvor Minister Gripenstedt maatte anspænde sig haardt for at afvise Protektionisternes Stormløb. Jvf. »Sve-riges Historia intill tjugonde seklet« X, 1909, 46 f.
- » , » 5. stor Majoritet, læs: stor Majoritet (30.17).
  - » , » 18. ominøse: Læsemaaden er usikker.
  - » , » 18 f. Ved Studenterforeningens »nordiske Højtid« 13/1 1866 holdt Carl Ploug en Tale om »Den skandinaviske Sags Stilling i Danmark«. Talen er trykt i »Fædrelandet« 15/1 1866 (Nr. 12).
  - » , » 22 f. Steen Bille: Nogle Ord om vort Søforsvarsvæsen, Kbh. (Jan.) 1866.
  - » , » 25. Kauffmanns Danevirkebrochure: Se S. 260, L. 32 med Note; S. 272, L. 27. Den paagældende Anmeldelse findes i Dansk militært Tidsskrift 1865, 294—308.
  - » , » 29. Julian Klaczko: Deux négociations de la diplomatie européenne. Pologne et Danemark. 1863—64. III—VI. (Revue des deux mondes 1865, I, 85—125; II, 725—66; IV, 329—81, 900—957.). — Dansk Oversættelse: Europa, Polen og Danmark i 1863—64, Kbh. 1866.
  - » , » 30—34. »Det birkedalske Forslag« 5: Forslag til Lov om Forandring i Lov om Sognebaands Løsning af 4/4 1855 (Valgmenighedsforslag), indbragt af Hasle m. fl. 29/11 1865. § 1 var i det oprindelige Forslag meget vidtgaaende, idet Sognebaand efter den kunde løses til enhver, der havde modtaget Folkekirkens Indvielse til Præst; den blev nedstemt med 21 Stemmer mod 20 ved 3. Behandling i Rigsdagslandstinget 20/1 1866. Rigsdagstid. 1865—66, Tillæg A, Sp. 589 ff.; Landst., Sp. 772. Forslaget naaede ikke at blive færdigbehandlet i Folketinget før Samlingens Slutning.
- S. 343, L. 2. Om Hansen-Grumby se S. 336, L. 13—22 med Note.
- » , » 10—12. Forslaget om at overdrage Industriforeningen Frederiks Kirkeplads med tilhørende Bygninger til Opførelse af en permanent Udstillingsbygning nedstemtes i Folketinget ved 3. Behandling af Finansloven 24/1 1866. Rigsdagstid. 1865—66, Folket., Sp. 3019 f.
  - » , » 13. Johnstrup's Concurrence: Paa Finansloven 1866—67 var under

Universitetets Konto foreslaaet 1900 Rdl. som »Lønning til den nye Professor i Mineralogi«. Folketingets Finansudvalg, hvis Ordfører var C. E. Fenger, havde hertil stillet følgende Ændringsforslag: »efter 1,900 Rd. sættes: efter afholdt Konkurrence«, men dette forkastedes ved Afstemningen i Tinget 24/1 1866 med 35 St. mod 35. J. F. Johnstrup udnævntes s. A. uden Konkurrence til Professor mineralogiæ.

- S. 343, L. 14—20. Jvf. S. 341, L. 25—36; S. 344, L. 6—18 med Note.
- » » » 26. I Odense afholdtes 26/1 1866 et Møde mellem Pastor Vilh. Birkedal og hans Venner; man vedtog en Resolution, hvori udtaltes Ønsket om, at Rigsdagen vilde genoptage og støtte Forslaget om en fri, præstelig Virksomhed inden for Folkekirken; desuden erklæredes det, at man vedkendte sig Birkedals præstelige Virksomhed. Jvf. »Dagbladet« 29/1 1866 (Nr. 24); »Dansk Kirketidende« XXI, 1866, 100—112.
  - » » » 33—S. 344, L. 2. Jvf. S. 341, L. 3—12 med Note.
- S. 344, L. 6—18. 2/2 1866 nedsattes en Kommission med Krieger som Formand ang. Udarbejdelsen af en ny Plan for Ordningen af Landets Forsvarsvæsen. Kommissionen afgav Betænkning 19/11 1866 (der med Bilag tilstilledes Rigsdagens Medlemmer) og opløstes 11/1 1867. Departementstid. 1866, 97 f.; 1867, 77. Jvf. S. 341, L. 25—36; S. 343, L. 14—20.
- » » » 9. N—m: Nyholm [C. C. V.].
  - » » » 19—S. 345, L. 15. Friis I, 199 ff.
  - » » » 21 f. til — Neutralitet: Tilføjelse [A].
  - » » » 22. Neutraliteten, læs: Neutralitet.
  - » » » 22. skulde, rettet fra: skulde ville [A].
  - » » » 27 f. og S. 345, L. 1—15. Dette Stykke er anbragt forkert; det skal anbringes som Note med Notetegn svarende til Notetegnet paa S. 344, L. 26.
  - » » » 27 f. A. V.: Endnu et Tilbageblik fra Danmark Ulykke, Kbh. (Jan.) 1866.
  - » » » 30—33. Dette Stykke er anbragt forkert; det er ingen Note, men skal læses i umiddelbar Fortsættelse af L. 26.
  - » » » 32. Bauer: Dr. Edgar B.
  - » » » 36. Se Noten til III, S. 106, L. 23.
- S. 345, L. 10. M. P. B.: Minister-Präsidenten Bismarck.
- » » » 16. Krøncke-Loven: Ved Lov af 9/2 1866 gaves der Civilingeniør Krøncke Koncession paa Anlæg og Drift af en Bane Kbh.—Vordingborg, m. m. Se Koefoed 100 f.; Schovelin: Privatbanken 65.
- S. 346, L. 8. Thomsen: Oberst, senere General og Krigsminister C. A. F. Thomsen.
- » » » 8 f. General C. F. Hansen afskedigedes som Krigsminister 6/11 1865.
  - » » » 14. Kauffmanns Udnævnelse: Oberst og fungerende Chef for Generalstaben H. A. Th. Kauffmann udnævntes uden Krigsminister C. F. Hansens Indstilling ved Reskript (Resolution af 31/3 1865) til Generalmajor og tjenstgørende Generaladjutant for Landetaten og Chef for Kongens Adjudantstab fra 1/4 s. A. at

- regne. Departementstid. 1865, 248, samt Dansk biografisk Leksikon XII, 1937, 360.
- S. 346, L. 33—35. Imidlertid — (Fbr.): Tilføjelse [B].
- S. 347, L. 10. Bladet: »Anglerzeitung«, som C. H. Erichsen redigerede.
- » , » 15 f. Paa Udkastet til Finanslov for 1866—68 var Told-, Post-, Telegraf- og Domæneindtægter opført med det fulde Brutto-beløb, uden at Udgifterne var fradragne. Jvf. Rigsraadslands-tingets Finansudvalgs Betænkning af 3/3 1866; for dette Udvalg var Krieger Formand. Rigsraadstid. 1866, Tillæg B, Sp. 13 ff.
- » , » 24. Madsen: Kaptajn Emil Madsen. — til Secretær: i Forsvarskommissionen af 2/2 1866.
- » , » 34—S. 348, L. 2. Under 3/4 1866 afskedigedes følgende Lærere ved den militære Højskole: Kaptajn F. C. Good, Kaptajn J. Linne-
mann og Professor H. P. J. J. Thomsen (Afskedsansøgningerne var indgivet henholdsvis 16/2 1866, 13/9 1865 og 9/3 1866). Oberst Klingsey indgav Afskedsansøgning 6/11 1867, som bevilgedes 22/11 s. A. Professor J. G. Forchhammer (død 14/12 1865) havde med Aars Mellemrum holdt ikke foreskrevne Kur-
sus i Geognosi ved Højskolen. Se Stambog for den militære Højskole fra 1830 —, Registratur over indkomne Sager til den militære Højskole (alt i Hærens Arkiv) samt Kundgørelser for Hæren 14/4 1866 Nr. 6 og 27/11 1867 Nr. 93.
- » , » 35. Goos, læs: Good.
- » , » 35. samt, læs: snart[?] og.
- S. 348, L. 3—5. Jvf. Noten til S. 286, L. 3—8.
- » , » 15. Larsen: Cand. theol. A. C. Larsen.
- S. 349, L. 3. Cadren, læs: Cadrene.
- » , » 3. stærk, læs: stærke.
- » , » 7. Den preussiske Gesandt i Paris von der Goltz var blevet hjemkaldt fra Paris for at tage Del i det store Ministerraad 28/2 1866. Se nærmere Erich Brandenburg: Untersuchungen und Aktenstücke zur Geschichte der Reichsgründung, 1916, 460; Origines VII, 299, 310.
- » , » 17 f. Det ungarske Deputeretkammer vedtog 21/2 enstemmigt en Adresse, der fremhævede Nødvendigheden af, at Monarkiet opretholdtes og forøgede sin Styrke som Stormagt. »Dag-
bladet« 21—22/2 1866 (Nr. 44—45).
- » , » 28—31. Jvf. Akter I, 113 (Nr. 59).
- » , » 30. tause: Tilføjelse [B].
- » , » 31 f. At — klart: Tilføjelse [B].
- » , » 33. Rigsdagstaffel, læs: Rigsraadstaffel.
- » , » 34. Kronprindsens Reise: Om Kronprins Frederiks Rejse til Paris i Foraaret 1866 se Friis I, 110. Han ledsagedes af General H. A. T. Kauffmann. Sml. S. 351, L. 21 f. med Note.
- S. 350, L. 5. (jvfr. 7/3): Der sigtes til en i Dagbogen indført, men i den trykte Udgave udeladt Bemærkning om, at Mensdorf havde sagt til Falbe, at Bismarck havde sejret paa alle Punkter i det store Stats- og Krigsraad.
- » , » 8. (5/3): Der hentydes til en i Dagbogen indført, men i den trykte Udgave udeladt Notits om, at den østrigske Kejser i et

Svar til Landdagen i Pest ikke havde gjort nogen principiel Indrømmelse.

- S. 350, L. 15 f. Tilføjelse [B].
- » » » 15 f. An[n]exationsadressen fra det holstenske Ridderskab: 23/1 1866 indgav C. Scheel-Plessen og 18 andre Medlemmer af det slesvigholstenske Ridderskab en Adresse om Hertugdømmernes Forening med den preussiske Krone, rettet til Bismarck. Jansen-Samwer 557 f.; Mackeprang 17; Friis-Bagge I, 47.
  - » » » 20—28. Det drejer sig om Rigsraadslandstingets Finansudvalgs Betænkning over § 10 i Forslag til Lov om Udgifter for Finansperioden 1866—68; Betænkningen blev afgivet 7/3 1866. (Rigsraadstid. 1866—67, Tillæg B, Sp. 55 ff.). Det omtalte »Vandterritorium« var den saakaldte Mastegrav paa Gammelholm, der foresloges opfyldt. Om den nye Bebyggelse af Gammel- og Nyholm: Stemann III, 1929, 26 ff.
  - » » » 27. venstre, læs: en stor.
- S. 351, L. 21 f. Akter I, 113—119 (Nr. 60).
- » » » 25. for Indflydelsen, læs: hans Indflydelse.
  - » » » 26 f. Iøvrigt — nødvendig: Tilføjelse [B].
  - » » » 30. Johannes H. [H. I. Daue]: Uhildede militær-politiske Betragtninger, Kbh. (Marts) 1866.
  - » » » 36. Dauw, læs: Daue.
- S. 352, L. 3 f. Dauwernc, læs: Dauerne.
- » » » 6. de Bedste, læs: den Bedste.
  - » » » 6. Dotézac's Brev: af 8/12 1865. Origines VII, 215 f. (Nr. 1691); Friis-Bagge I, 43 f.
  - » » » 6. forvinde, læs: forvinder.
  - » » » 12. »Provisorische Verordnung, betreffend die Bestrafung feindlicher Handlungen gegen die souveräne Gewalt in Schleswig-Holstein«. Se Jansen-Samwer 567 f.; Mackeprang 16.
  - » » » 16. Cl. Winsløw: Der maa menes Claudius Wilkens, der i Pjecen »Nationalitetsdicens Gyldighed« (Kbh. 1866) vendte sig kritisk mod P. Kofoed-Hansens »Nationalitet og Christendom. En Afhandling« (Særtryk af »Ugeblad for den danske Folkekirke«, Kbh. 1866).
  - » » » 26—29, 33—36. Jvf. Noten til S. 286, L. 3—8.
- S. 353, L. 21. »Bjørneskindshuerner«: Rigsraadsfolketingets Finansudvalg afgav 14/3 1866 Betænkning over Krigsministeriets Budget for Finansperioden 1866—68. M. H. t. Livgarden til Fods foreslog et Mindretal at stille denne Bataillon som de øvrige. Et andet Mindretal vilde fratage Livgarden dens dyrere Uniform m. m. Jvf. Rigsraadstid. 1866, Tillæg B, Sp. 173 ff.
- S. 354, L. 8—13. Om Jules Hansens Forhandlinger i Foraaret 1866: Friis I, 211.
- » » » 22. dog, læs: dog nu.
  - » » » 27—S. 355, L. 8. Den nævnte Sag afsluttedes med Pastor L. Gudes Udnævnelse til Domprovst 23/3 1866.
- S. 355, L. 29—32. Jvf. Rigsraadstid. 1866, Landst., Sp. 452—53.
- » » » 33 f. Jvf. Noten til S. 286, L. 3—8.
- S. 356, L. 7 f. Jvf. N. N. II, 1790 f.
- » » » 25 f. Jvf. IV, S. 120, L. 20—22.

- S. 357, L. 2. Rasmus Nielsen: Grundideernes Logik, I—II, Kbh. 1864—66.
- » » » 3. Otto Vaupell: Kampen for Sønderjylland 1848—50, I—III, Kbh. 1863—67.
  - » » » 4—6. Manifestet er trykt i »Dansk Kirketidende« XXI, 1866, 265—268.
  - » » » 21. vi: Rigsraadet, af hvis Landsting Krieger var Medlem.
  - » » » 28. »Danmark«s Salg: Se S. 33, L. 5—10 med Note.
  - » » » 29 f. David's Forslag: Se Dagb. S. 355, L. 29—32.
- S. 358, L. 5 f. 5/4 1866 overraktes der Indenrigsministeren en Adresse med ca. 1900 Underskrifter om Forandringer i Havnebestyrelsens, af Indenrigsministeriet approberede Planer til Kbh.s Havns Forbedring og Udvidelse. Se »Fædrelandet« 22/3, 30/3, 31/3, 5/4, 7/4 1866 (Nr. 69, 74, 75, 78, 80).
- » » » 18. Gude-Sagen: Se Dagb. S. 354, L. 27—S. 355, L. 8.
  - » » » 19. 31/3 1866 nedsatte Kirke- og Undervisningsministeriet en Kommission til Undersøgelse af Sorø Akademis Stilling. Redaktør C. St. A. Bille var Medlem. Se A. F. Asmussen: Meddelelser angaaende Sorø Academi for Aarene 1857—1878, 1880, 1—65, samt »Sorø, Klosteret, Skolen, Akademiet gennem Tiderne«, udg. af Sorøansk Samfund II, 1931, 437—447.
  - » » » 32 f. Der maa sigtes til den østrigske Note til Preussen af 7/4 1866. Jvf. H. Sybel: Die Begründung des deutschen Reiches IV, 339.
- S. 359, L. 3—7. Frijs fremsatte sine Udtalelser 9/4 i Rigsraadsfolketinget under 3. Behandling af Lovudkastet om Bevillinger til Krigsministeriet for 1866—68. C. St. A. Billes Udtalelser fremsattes senere i Mødet. Jvf. Rigsraadstid. 1866, Folket., Sp. 1649 f., 1692.
- » » » 13. de enkelte, læs: Adjudanter som de enkelte.
  - » » » 28. Exudvalget: Det af Rigsraadets Landsting til Behandling af Lovforslag om Udgifter for Finansperioden 1866—68 (Loven stadfæstet 27/3 1866) nedsatte Udvalg.
- S. 360, L. 20 f. Akter I, 129 (Nr. 69).
- » » » 23. den anden Conference: Sml. S. 359, L. 25—30.
  - » » » 29 f. Andræs Tale i Landstinget 16/4 1866 ved 1. Behandling af Lovudkastet om Bevillinger til Krigsmin. for 1866—68: Jvf. Dahl I, 309 f., 368.
- S. 361, L. 8—14. Jvf. Friis I, 107 ff.; Akter I, 129—136 (Nr. 69).
- S. 362, L. 5. eiendommelige: Tilføjelse [TB].
- » » » 5. sære: Tilføjelse [MA].
  - » » » 6. Cynisme i forskjellige Henseender, rettet fra udraderet Ordforbindelse [A].
  - » » » 23 f. Kaptajn L. A. Petersen bestyrede i Rustningsperioden 1861—63 Arbejderne i Dybbølstillingen, hvilken Virksomhed han beholdt i 1864, indtil han i Marts blev syg. Se Dansk biografisk Leksikon XVIII, 1940, 234 f. samt V. E. Tychsen: Fortifikations-Etaterne og Ingenieurkorpsen 1684—1884, 1884, 115—117, 125 f., 134, og samme Skrifs: Personalhistorisk Oversigt, 1893, 84.
  - » » » 30—36. Jvf. Noten til S. 202, L. 15—18.
- S. 363, L. 3—13. Om Blixen-Fineckes diplomatiske Virksomhed i Foraaret 1866: Friis I, 182 ff.

- S. 363, L. 14—19. Under Rigsraadslandstingets 2. Behandling af Krigsministeriets Budget havde Ploug foreslaaet at stille en rund Sum af 10.000 Rd. til Raadighed for Adjudanter hos Kongen. Krigsministeren gik ikke ind paa Forlig. Ploug fremsatte derfor sit Ændringsforslag igen ved 3. Behandling (24/4 1866); Summen var dog nu nedsat til 8000 Rd., da Kongen ved 2. Behandling havde faaet bevilget en General til Adjutant, hvis Løn ikke skulde afholdes af de 8000 Rd. Plougs Forslag bortfaldt. Rigsraadstid. 1866, Landst., Sp. 687, 783 f., 802. Jvf. S. 366, L. 21—23.
- » » » 21. den italienske Tractat: af 8/4 1866. Jvf. S. 358, L. 27—29.
  - » » » 21—23. Om O. Plessens Mission: Friis I, 111 ff.; Akter I, 137 ff.
  - » » » 23. f. det virkeligt, rettet fra udraderede Ord [B].
  - » » » 27—30. Jvf. Akter I, 137 (Nr. 71).
- S. 364, L. 15—19. Se Akter I, 142—43 (Nr. 74—76).
- S. 365, L. 24. Postesp., læs: Postinsp..
- » » » 24. Postinsp. Petersen, d. v. s. Postinspektør Harald Georg Petersen.
  - » » » 25. Postsagen: Der sigtes til Forhandlingerne om Ophævelsen af det danske Postkontor i Hamborg, der afsluttedes i Dec. 1866.
  - » » » 26. burde, læs: turde.
  - » » » 27. Om Jules Hansen i Frankfurt: Akter I, 145 f. (Nr. 78 a).
  - » » » 35 f. den franske Note: Jvf. S. 363, L. 27—30 med Note.
- S. 366, L. 3. Sp's: Sponnecks.
- » » » 16—20. Østrig havde 18/4 1866 tilbudt at lade Rustningsbefalingerne gaa tilbage, hvis Preussen vilde give Befaling om Afvæbning af sine opstillede Tropper. I Svaret af 21/4 1866 lovede Bismarck, at den preussiske Afvæbning vilde ske i samme Omfang som Østrigs. Jvf. Stern IX, 1923, 462.
  - » » » 21—23. Se Noten til S. 363, L. 14—19.
  - » » » 21. en, læs: een.
  - » » » 23 f. E. Holm: Om Danmarks Deeltagelse i Forhandlingerne om en væbnet Neutralitet fra 1778—1780, H. T. 3. R. V, 1866, 1—164.
  - » » » 28. S. 367, L. 1—4. Jvf. Noten til II, S. 59, L. 22.
- S. 367, L. 5 f. O. Plessen taler med Bismarck: Friis I, 114 f.; Akter I, 147 f. (Nr. 79).
- » » » 7. den 13de om Aften[en]: Dette er galt. Den Samtale med Drouyn de Lhuys, som Moltke-Hvitfeldt indberettede i »Lettre confidentielle« af 13/4 1866, fandt Sted »mardi soir« (Akter I, 131), altsaa 10/4.
  - » » » 26 f. C. F. Wegener: Mindeskrift over Kong Frederik VII, Aarbb. for nordisk Oldkyndighed 1866, 1—106.
  - » » » 33—S. 368, L. 17. Jvf. Akter I, 147 f. (Nr. 79); sml. sst. 149.
- S. 368, L. 11 f. have — den: Tilføjelse [B].
- » » » 16 f. Crisen — Sagen: Tilføjelse [B].
  - » » » 27—29. Talen er om Tjenst dage.
  - » » » 37. Afgjørelsesudvalget: Tingenes Fællesudvalg; sml. S. 369, L. 14—17.
- S. 369, L. 18—20. Jvf. H. Sybel: Die Begründung des deutschen Reiches IV, 348 ff.
- » » » 22. *Beust*, læs: *Arese*.
- S. 370, L. 1. Panterskibet: Jvf. S. 33, L. 5—10 med Note.
- » » » 5—7. Tilføjelse [B].

- S. 370, L. 28—31. Af Grundtvigs Afhandling »Om Religions-Frihed« tryktes 1. og 2. Stykke i »Theologisk Maanedsskrift« VIII, 1827, 28—59 og 136—171. 3. og sidste Stykke blev — trods Politiets Trykke-tilladelse af 6/3 1827 undertrykt og først »løsladt 1866«, som Titelbladet meddeler.
- S. 371, L. 3 f. Nordisk Tidskrift för Politik, Ekonomi och Litteratur. Red. af Prof. G. K. Hamilton, C. Rosenberg og G. A. Krogh.
- » , » 19 f. den Instrux, der venter Plessen: Akter I, 152—54 (Nr. 87).
  - » , » 21—23. Akter I, 159 (Nr. 91).
  - » , » 31. Privatmødet, læs: Privatmøde.
- S. 372, L. 2. mit Tilbud: Jvf. S. 363, L. 14—19; S. 364, L. 5—11.
- » , » 3 f. men — Vanskelighed: Tilføjelse [B].
  - » , » 5—14. Akter I, 156—59 (Nr. 90); Friis I, 118.
  - » , » 14—16. Akter I, 159 (Nr. 92).
  - » , » 15. gjøre, rettet fra udraderet Ord [A].
  - » , » 20—24. Akter I, 162 (Nr. 94).
- S. 373, L. 3—8. Akter I, 148 f. (Nr. 79), 164 (Nr. 96), 165 f. (Nr. 99).
- » , » 23—28. Tilføjelse [B].
  - » , » 29—35. Sml. IV, S. 127, L. 29—34 og III, S. 358, L. 27—29; S. 363, L. 20 f.
  - » , » 32—34. Dette — ratificeret: Tilføjelse [B].
- S. 374, L. 9. Jernbanehøitideligheden i Skaane: Herom er intet fundet.
- » , » 14. det maatte komme; disse Ord gentages i Originalen.
  - » , » 18. Zedeler[?], læs: Zedeler.
  - » , » 23—32. Foreningen »Nordisk Samfund i Danmark«, stiftet paa et Møde 29/4 1865, traadte i Tiden mellem 4/6 og 19/6 1866 aabenlyst frem med Høfjærgermester H. R. Carlsen som Formand for den foreløbige Bestyrelse. Se »Blade til Menigmand fra danske Skandinaver« VII, 1866, 23 f.; »Fædrelandet« 19/6 1866 (Nr. 139); »Af Dagens Krønike«, red. af P. Nansen (Juli—December), 1889, 324 ff.; J. Clausen: Skandinavismen, 1900, 215.
- S. 375, L. 22—S. 376, L. 22. Jvf. Friis I, 211; Akter I, 183 (Nr. 108).
- » , » 22. Bck.: Bismarck. — H.: Jules Hansen.
  - » , » 22—24. Se Noten til III, S. 106, L. 15.
- S. 377, L. 1. Om Molzen i Paris: Friis I, 203.
- » , » 5 f. Se Noten til S. 239, L. 7. Jvf. IV, S. 35, L. 30 f.; S. 43, L. 17.
  - » , » 7. H—n: Jules Hansen. — Ch—y; Ch.: Chaudordy.
  - » , » 25—27. 28/5 1866 fejredes Hundredaarsdagen for Indførelsen af Arvefæste paa Ryttergodserne i Gl. Københavns Amt ved en Fest ved Eremitagen og paa Klampenborg. Kongen udtalte bl. a., at han haabede paa Landbostandens Understøttelse til Tilendbringelsen af Forfatningssagen. »Dagbladet« 29/5 1866 (Nr. 122); N. N. II, 1806.
  - » , » 33—S. 378, L. 13. Muligvis sigtes til den Akter I, 176—80 (Nr. 105) trykte Depeche fra Quaade af 18/5 1866. I saa Fald er den dog ikke helt nøjagtigt refereret.
- S. 378, L. 1. gjør Avancer; Originalen har mellem disse to Ord et ulæseligt Ord.
- » , » 14. W. P.: Wulff Scheel-Plessen.
  - » , » 15. Carl: Carl Scheel-Plessen.
  - » , » 27. Conferencen: i Paris 10/3 1866. Jvf. Friis-Bagge I, 59 f.

- S. 379, L. 6—8. Man havde fra dansk Side allerede i Begyndelsen af 1860'erne gennem den nederlandske Generalkonsul i Japan forhandlet om en Venskabs- og Handelstraktat med dette Land; men Forhandlingerne var strandet paa den japanske Regerings Modstand. I Foraaret 1866 bemyndigede imidlertid den danske Regering den ny nederlandske Generalkonsul D. de Graeff van Polsbroek til at optage ny Underhandlinger om Sagen, og 12/1 1867 undertegnede denne i Yedo paa Kongen af Danmarks Vegne en Venskabs-, Handels- og Skibsfartstraktat med Taikunen af Japan.
- » , » 27—32. Om Valget til Rigsdagens Folketing 4/6 1866 se N. N. II, 1808 ff. I Rudkøbing-Kredsen faldt J. A. Hansen for Pastor Fr. Bülow, i Viborg Amts 5. Kreds (Løvel-Kredsen) Klein for Kapellan Bertelsen, i Horsens-Kredsen Gaardejer J. Jørgensen for Borgmester Jessen og i Aarhus Generalmajor J. W. A. Harbou for Konsul J. Mørk. I Randers Amts 3. Kreds (Hørning-Kredsen) faldt Estrup for Skolelærer Poulsen. I Grenaa-Kredsen sejrede Gaardejer C. C. Bønløkke over Proprietær C. Mourier-Petersen og i Æbeltoft-Kredsen Gaardmand J. Andersen over Godsejer F. Mourier-Petersen. »Dagbladet« 5/6 1866 (Nr. 128).
- S. 380, L. 2. Tingster, læs: Tingester.
- » , » 6. Commissionen: Se Noten til S. 344, L. 6—18.
- » , » 9—11. Akter I, 187—94 (Nr. 113—17); Friis I, 125.
- » , » 13 f. Manteuffels Proklamation af 7/6 1866 er trykt i dansk Oversættelse i »Dagbladet« 12/6 (Nr. 133); sml. Jansen-Samwer 613.
- » , » 21. Den fransk-østrigske Overenskomst om Frankrigs Stilling under en preussisk-østrigsk Krig undertegnedes først 12/6 1866. Jvf. Stern IX, 1923, 485.
- » , » 24—29. Akter I, 194 (Nr. 116—17).
- S. 381, L. 1 f. J. W. A. Harbou var opstillet ved Valgene til Rigsdagens Folketing i Aarhus-Kredsen 4/6 1866, umiddelbart forinden hidkaldt af Bjørnbakkerne; iøvrigt tilhørte Harbou »Augustforeningen«. »Dagbladet« 8/6 1866 (Nr. 130), 14/6 1866 (Nr. 135).
- » , » 17. Gallay, læs: Gallenga.
- » , » 24. Industriudstillingen: den i Sommeren 1866 i Stockholm afholdte skandinaviske Industri- og Kunstudstilling.
- » , » 26. de Frijske Ministres, rettet fra: Frijs's [TA].
- » , » 33 f. den russiske Forlovelse: mellem Prinsesse Dagmar og Storfyrsttronfølgeren Aleksander (III).
- S. 382, L. 1—3. Om Valgene til Rigsdagens Landsting 23/6 1866 se N. N. II, 1820 ff.
- » , » 2. Øst-: Tilføjelse [TA].
- » , » 3. Venstre havde hidtil behersket Landstingsvalgene i Roskilde; men ved dette Valg blev det slaaget af Modpartiet, hvis Hovedtaler Hall var. (N. N. II, 1820). Beretningen om Valget i Roskilde i »Dagbladet« 28/6 1866 (Nr. 147) slutter med Ordene: »Saaledes endte Slaget i Roskilde den 23de Juni 1866«.
- » , » 6—10. Jvf. Akter I, 200—203 (Nr. 124—29).
- » , » 12. Kbhvn., læs: Sthun..

S. 382, L. 12. Møderne begyndte 26/6 1866 i Stockholm.

- » » » 12—14. Kongen, Kronprinsen, Prins Hans og Storfyrsterne Aleksander og Vladimir rejste til Aarhus 26/6 1866 i Anledning af Landmandsforsamlingen.
  - » » » 15—17. Akter I, 203—05 (Nr. 130); sml. 206—09 (Nr. 133).
  - » » » 30—S. 383, L. 14. Orla Lehmann var i Sommeren 1866 i Stockholm i Anledning af »Nordiska Nationalföreningen«s Møde. Jvf. hans egen Skildring af hans Besøg hos Kong Karl XV paa Ulriksdal i J. Clausen: Af Orla Lehmanns Papirer, 1903, 238 ff.
- S. 383, L. 15—17. Friis I, 151.
-

4. BIND

- S. 5, L. 1 f. Jvf. II, S. 364, L. 25 med Note.
» », » 2. Vedel: Grev Herman Wedell-Jarlsberg.
» », » 5. Holst: Overintendant Kammerherre Christian Holst, Sekretær hos den norske Statholder.
- S. 6, L. 5—7. I Slutningen af 1864 gik Veksel- og Pengemæglerhuset i Stockholm Johan Holm fallit; 1865 stilledes de to Brødre Greverne Malcolm og Hugo Hamilton under Administration; 1866 solgtes Konkursmasse tilhørende Högbo Staal- og Jernværks Aktieselskab; og i Sommeren standsede det ved Victor Kjellbergs Initiativ startede Gellivaraselskab Betalingerne. Jvf. »Fædrelandet« 20/6 1864 (Nr. 140), 27/12 1864 (Nr. 302), 21/9 1865 (Nr. 220), 4/8 1866 (Nr. 178) og »Aftonbladet« 10/8 1866 (Nr. 184).
» », » 12 f. Ved »Ueland« staar Notetegn. I Noten dertil: »»Norsk Folkeblad« 1866, No. 24, 27«.
» », » 21. (44): o: med 44 Stortingsmænd af Bondestanden. Det virkelige Tal var dog 45. Se J. E. Sars: Norges Historie VI, 1. Del, 1913, 298.
- S. 7, L. 8—19. Se Akter I, 242—46 (Nr. 157); Friis I, 154 ff.
» », » 20—28. B. Dunker: Om Revision af Foreningsacten mellem Sverige og Norge I, udkom 28/10 1866. Jvf. S. 198, L. 4 f. med Note. — Krieger nærede, som Dagbøgerne viser, stor Interesse for Dunkers nævnte Afhandling; han skrev i »Fædrelandet« 4/1, 5/1, 8/1 og 9/1 1867 (Nr. 3, 4, 6, 7) en anonym Anmeldelse af den, ogsaa udgivet i Særtryk s. A.
» », » 26. optages, læs: optoges.
» », » 32. vil, læs: vilde.
- S. 8, L. 17—19. Vedels Memoire: Akter I, 259—266 (Nr. 166); Friis I, 168—175; II, 130 ff.
» », » 26. Preussens, læs: Preussernes.
- S. 9, L. 1 f. vedbliver at være, rettet fra: bliver [TB].
» », » 3. til — Allierede: Tilføjelse [TB].
» », » 4. Efter »Kongen« staar Notetegn. I Noten dertil: »Moltzen er i det preussiske Udenrigsministeriums Sold«.
» », » 7—11. Senere Tilføjelse [B].
» », » 9. Hertugen af Östergötland (Prins Oscar) aflagde 22/8 1866 sammen med Hertuginde det danske Kongepar et Besøg paa Bernstorff. Sml. »Dagbladet« 24/8 1866.
» », » 29. [Halls] Veltalenhed i Roeskilde: Jvf. III, S. 382, L. 3 f. med Note.
» », » 30—32. Jvf. III, S. 272, L. 10 med Note.

S. 10, L. 4. Navn, læs: Navne.

- » , » 10—12. Under 30/8 bifaldt den svenske Konge den norske Regerings Indstilling af 25/8 om, at Sognepræst Harbitz fritoges for at være Medlem og Ordfører fra norsk Side i den 6/2 1865 nedsatte Unionskomité. Amtmand Meinich udnævntes i hans Sted til Medlem af Komitéen, og Stiftamtmand Vogt blev Ordfører. (Norsk) »Morgenbladet« 2/9 1866 (Nr. 242).
- » , » 14. saae, læs: seer.
- » , » 20. Ecklesiastikminister, Statsraad F. F. Carlson holdt Festtalen ved Festen for den svensk-norske Unions 50 Aars Bestaaen 4/11 1864 i Rikssalen paa Stockholms Slot. Talen er gengivet i »Aftonbladet« 5/11 1864 (Nr. 258).
- » , » 20. han, læs: ham.
- » , » 26. afskediget (midlertidig), læs: afskediges vist —.
- » , » 29—31; S. 11, L. 1. Jvf. Jansen—Samwer 634 ff.
- S. 11, L. 27—30. »Kölnische Zeitung«s 2 Artikler om Nordsløvig findes i Oversættelse i »Dagbladet« 15/9 1866 (Nr. 215) og 17/9 1866 (Nr. 216).
- » , » 36. Lalaings, læs: Leunings.
- S. 12, L. 17. Fick, læs: Fich.
- » , » 17. Fich: Stenograf A. Fich.
- » , » 17. Plessen, læs: C. Plessen.
- » , » 18. P. L. Møller's Broder: Materialist Marcus Laurentius Møller.
- » , » 20—24. Jvf. Akter I, 298 (Nr. 191); Friis-Bagge I, 82, 91 f., 94 f., 97 f.
- » , » 22. Saalströmer, læs: Sandströmer.
- » , » 22. Sandströmer: Jvf. Bismarck u. d. n. Fr., 118 f.
- S. 13, L. 16. venteligt, læs: rimeligt.
- » , » 16—19. Talen er om Forhandlingerne i Militærkommissionen af 2/2 1866. Jvf. III, S. 344, L. 6—18 med Note.
- » , » 20—21. Den schweiziske Finansmand Jakob Stämpfli ankom til Kbh. 27/9 i Forretningsærinde, der stod i Forbindelse med Udførelsen af den Ingeniør L. Carlé 15/2 1866 givne Koncession paa Anlægget af en Havn ved Helsingør Nord for Kronborg (»Dagbladet« 28/9 (Nr. 226) og 4/10 1866 (Nr. 231). Carlé blev dog ikke i Stand til at udnytte sin Koncession. Jvf. »Bettænkning afgiven af den af Indenrigsministeriet under 13/4 1871 nedsatte Commission angaaende Helsingørs Havn«, 1872, 5.
- » , » 26 f. Breve til og fra F. C. Sibbern. Udg. af C. L. N. Mynster I—II, Kbh. 1866.
- » , » 31 f. Jvf. S. 7, L. 20 med Note.
- S. 14, L. 5—13. Se Noten til S. 13, L. 16—19.
- » , » 8. Jonquière's, læs: Jonquières's.
- » , » 14. Intendant: ved Det kongelige Teater.
- S. 15, L. 12. 12/10 1866 fandt alm. Valg til Folketinget Sted.
- S. 16, L. 13. Skarpskytte, Cpt., læs: Skarpskytte Cpt..
- » , » 23. stærkt, rettet fra udraderet Ord [B].
- » , » 27—29. Rudolf Schmidt: »Faktiske Anmærkninger til Hr. Dr. theol. Wilhelm Rothes Artikel »Professor R. Nielsen og Theologien« er trykt i »Dansk Kirketidende« 1866, 673—680.
- » , » 29 f. F. L. B. Zeuthen udgav 1866 »Om Tro og Viden. Sendebrev til Rasmus Nielsen«. Om Skriftets Indhold og Stridens videre Udvikling se Skat Arildsen: H. L. Martensen I, 344 ff.

- S. 16, L. 32. Prøvevalg: til det alm. Valg til Landstinget, som fandt Sted 10/10 1866.
- S. 17, L. 3 f. Orla Lehmanns Tale er trykt i »Nordisk Tidskrift för Politik, Ekonomi och Litteratur« I, 1866, 459—462.
- » , » 8. Kamp i Roeskilde: ved Landstingsprøvevalget.
  - » , » 11—13. R. Nielsen: Skjæbne og Forsyn for store og smaa Nationer. Et Foredrag i Folkeforeningen, 1866.
og samme: Svar til Zeuthen i Anledning af hans Sendebrev om Tro og Viden, 1866.
  - » , » 15. A. Lütken, læs: O. Lütken.
  - » , » 15. O. Lütken o: Orlogskaptajn O. H. Lütken.
  - » , » 18. Larsen, Budinge: der staar egl. Hansen-Budinge; men Larsen er vist rigtigt o: Landstingsmand, Proprietær Hans Peter Lauritz Larsen til Søborggaard.
  - » , » 35—S. 18, L. 1. »Dagbladet« 19/10 1866 (Nr. 244) indeholder et Brev af 15/10 fra »Dagbladet«s Korrespondent i Stockholm: Det danske Kongehus' Slægtskab med Ruslands havde fremkaldt en Svingning i svensk Politik; Baron Blixen-Finecke havde i fortroligt Ærinde begivet sig til Bismarck for at arbejde for en svensk-preussisk Alliance.
- S. 18, L. 10. Spt. Octb.heftet: af det af G. A. K. Hamilton i Lund redigerede »Nordisk Tidskrift för Politik, Ekonomi och Litteratur«.
- » , » 16—18. Saint-René Taillandier's Artikel »Études sur la nouvelle Allemagne. — I. — Les Droits et les Devoirs de la Prusse« findes i »Revue des deux mondes«, Sept.—Oct. 1866, 925—952.
  - » , » 19. Sybels Artikel: Se S. 12, L. 9 f.
- S. 19, L. 1. Prinsesse Dagens Bryllup i St. Petersborg 9/11 1866 fejredes s. D. i Kbh. ved et Festbal i Casino, hvor bl. a. Kongefamilien var til Stede. Sml. »Ill. Tid.« 18/11 1866 (Nr. 373), 51—54.
- » , » 8. Vaabencommissionen: Oplysninger om denne er forgæves søgt i Krigsministeriets Arkivalier.
  - » , » 11—13. Jvf. S. 13, L. 16—19; S. 14, L. 12 f.
  - » , » 12. Staben, læs: Stabene.
  - » , » 19. Væddeløber, » - Spillernatur«, læs: Væddeløber -, »Spillernatur«.
  - » , » 30. Pantserskibet: Se III, S. 33, L. 5—10 med Note.
  - » , » 33. Fred: Spanien var fra 1865 i Krig med Peru og Chile; Freden sluttedes først 1871.
- S. 20, L. 5. d. 26/6, læs: d. 29/6.
- » , » 5. Orla Lehmann's Tale 29/6: Jvf. S. 17, L. 3 f. med Note.
  - » , » 9. Tid, læs: Mod.
  - » , » 17—19. G. Brandes: Dualismen i vor nyeste Philosophie, Kbh. 1866.
  - » , » 24. *le Nord*: Om det franske Dagblad *Le Nord's* Program, se Henri Avenel: Histoire de la presse française depuis 1789 jusqu'à nos jours, Paris 1900, 519.
  - » , » 33—35. Se Noten til II, S. 309, L. 14 f.
  - » , » 34. Retsphilosophiens, læs: Retsphilosophiens.
- S. 22, L. 17. Bibliografien i V. Spångberg: Adolf Hedin, tal och skrifter, 1904, indeholder intet Arbejde om 1863—64. Der anføres kun en Artikel fra »Stockholms-Tidningen« 4/11 1892: »År 1863. Utkastet till ett krigsförbund mellan Sverige-Norge och Danmark«.

- S. 22, L. 22. for sildigt, læs: saa sildigt.
- » », » 24 f. Jvf. Noten til S. 19, L. 1.
  - » », » 27. Der — denne: Tilføjelse [B].
  - » », » 33—S. 23, L. 3. og — Deel: Tilføjelse [B].
- S. 23, L. 7. Trontalens Omtale af Pragfreden: Akter II, 796.
- » », » 8—12. Jvf. Statsraadets Forhandlinger 321—23.
- S. 24, L. 19 ff. Se Bismarck u. d. n. Fr. 126 f.
- » », » 34. omsendt, læs: omsendtes.
- S. 25, L. 8. eiede, læs: nyder.
- » », » 15—17. »Skandinavisme i den svenske og norske Presse I—II« i »Fædrelandet« 15/11 og 16/11 1866 (Nr. 266—67) undertegnet »17«.
  - » », » 18. har været, læs: dog har været.
  - » », » 21. meentes, læs: naaedes.
  - » », » 29. I Anledning af, at Professor H. N. Clausen trak sig tilbage fra parlamentarisk Virksomhed, fejredes han ved en Fest paa Skydebanen 1/12 1866. — Referat i »Dagbladet« 3/12 1866 (Nr. 282).
  - » », » 33. Instruxer, læs: Instructioner.
- S. 26, L. 2. det birkedalske Lovforslag: Forslag til Lov om Tillæg til Lov om Sognebaandets Løsning af 4. April 1855 (Valgmenighedslovforslag), indbragt af Dam m. fl. i Saml. 1866—67. Sml. Noten til III, S. 342, L. 30—34.
- » », » 12. Carlson-Christensen, læs: Carlsen-Christensen.
  - » », » 26. Mandskabet, læs: hele Mandskabet.
  - » », » 29—32. T. Aschehoug var 1865—67 Medlem af den Kommission, der var nedsat for at udarbejde Forslag om en ny Unionsakt mellem Sverige og Norge.
- S. 27, L. 4 f. Der har intet kunnet oplyses om den i sig selv usandsynlige Historie om Grev C. E. Frijs' Tab i Spil.
- » », » 9. F. F. s: Frijs-Frijsenborg.
  - » », » 12. J. A. Hansens Valgtale: Antagelig den Tale, J. A. Hansen holdt ved Tiendeoktober-Foreningens Møde i Avnstrup Skov i Syd-sjælland 9/9 1866 (sml. den tilsvarende ved Foreningens Møde i Store Hedinge 19/9 s. A.). »Dagbladet« 12/9 og 25/9 1866 (Nr. 212 og 223).
  - » », » 17—22. Der afholdtes i Slutn. af Novbr. 1866 Konkurrence om et teologisk Docentur. Indstillet af Bedømmelseskomitéen blev lic. theol. H. Scharling.
  - » », » 29. Om Kronprins Frederiks Besøg i Berlin: Friis I, 225 ff.
  - » », » 33 f. vel muligt — men det: Tilføjelse [TB].
  - » », » 34 f. umuligt, rettet fra: muligt [B].
  - » », » 36. skulde: Tilføjelse [MB].
  - » », » 36 f. uagtet — paastaact: Tilføjelse [B].
- S. 28, L. 2. Efter »1860—1864« maa aabenbart skulle indskydes et af Krieger forglemt »til Grund«.
- » », » 17. Dunckers Bog: Se S. 7, L. 20—28 med Note.
- S. 28, L. 18. lykkedes, læs: lykkes.
- » », » 26 f. Bag Liniærne tilføjes: { i een Lov..
- S. 29, L. 20. Theatercommission: Se Noten til S. 37, L. 25.
- » », » 31. Ballenstädt: Se Noten til II, S. 296, L. 30.
- S. 30, L. 16 f. læs:

- 3) Ordningen af Jernbanedriften, hvorom Peto-Brassey-Betts, (Obligationerne afhændes til 92).
- S. 30, L. 26—28. »Det Forenede Dampskibs-Selskab« konstitueredes 11/12 1866. Jvf. »Det forenede Dampskibs Selskab 1866—91«, 1891, 9 ff.
- » » » 29. det helsingørske Foretagende: Jvf. S. 13, L. 21 med Note.
  - » » » 30. Ottawa-Expeditionen: I Begyndelsen af August 1866 var der til Kbh. ankommet et amerikansk Dampskib »Ottawa«, der ifølge »Fædrelandet« 10/8 1866 (Nr. 183) var fragtet af »et amerikansk Compagni til Selvciendoms Erhvervelse for Udvandrere«, og som med Emigrantransport som Hovedformaal skulde gaa i Rute mellem St. Petersborg, København og New York.
- S. 31, L. 4—7. B. Dunker havde Dec. 1859—Marts 1860 udgivet »Flyveblad. Om Statholderposten« I—V. — 1866 udkom 2. Udg.; Teksten er det oprindelige Tryk fra 1859—60 med Undtagelse af, at enkelte Udtryk er noget mildnede.
- » » » 12. hedder, læs: hedder nu.
  - » » » 27—29. Vidar [o: Chr. Jul. H. B. Juel]: Fremtiden. Politiske Betragtninger, Kbh. (Dec.) 1866.
  - » » » 31. Kirkeloven: Valgmenighedsloven, sml. Noten til S. 26, L. 2. Folketingets Udvalg herover blev nedsat 6/12 1866 og afgav Betænkning 12/1 1867 (jvf. Rigsdagstid. 1866—67, Tillæg B, Sp. 139 ff.). Hall var Udvalgets Formand. Høgsbro og 2 andre af Udvalgets Medlemmer afgav en Mindretalsudtalelse.
- S. 32, L. 15—17. Friis I, 244 f.
- » » » 24—27. Breve fra Helvede, af M. Rowel [o: Valdemar Thisted], 1866. — »Grublerierne«: Se III, S. 277, L. 13 med Note.
  - » » » 28. Pavens Udtalelser: Der sigtes antagelig til Pave Pius IX's Afskedstale til de franske Officerer i Anledning af, at de franske Tropper drog bort fra Rom. Paven udtalte, at Revolutionen vilde trænge ind i Byen. Jvf. »Dagbladet« 18/12 1866 (Nr. 295).
  - » » » 30 f. 22/12 1866 udstedtes Kundgørelse om den 2/10 1866 i København mellem Danmark og Rusland afsluttede Konvention om gensidig Udlevering af Forbrydere. Sml. »Love og Anordninger« 1866, 482—87.
- S. 33, L. 10. for Skade, læs: for Skade ved.
- » » » 32. kan under ingen, læs: kan ikke under nogen.
  - » » » 34 f. Breve fra og til Hans Christian Ørsted. Udg. af Mathilde Ørsted, 1.—2. Samling, Kbh. 1870.
- S. 34, L. 16. formentlige, læs: hemmelige.
- » » » 19. tuskende, læs: tudende[?].
  - » » » 22. Den preussiske Eskadre løb 17/3 1864 ud fra Swinemünde Havn og angreb den danske Eskadre i Østersøens østlige Del under Kontreadmiral van Dockum; efter en Fægtning ved Rügen samme Dag trak Preusserne sig tilbage; Tabene paa begge Sider var ubetydelige. Se Generalstabsværket 1864 III, 216—221.
  - » » » 24—27. Om Forvarslerne om den preussiske Hærs Overgang til Als 29/6 1864 se N. P. Jensen: Den anden slesvigske Krig 1864, 1900, 473 og 480 f.; N. N. II, 1382.
- S. 35, L. 2. Militærøms's Forslag: Se Noten til III, S. 344, L. 6—18. Kommissionens Betænkning tryktes 1866 i 3 Bind.
- » » » 16. Gr., læs: Fr..
  - » » » 21 ff. Jvf. Akter I, 170 ff.
  - » » » 30 f. den billeske Sag: Se Noten til III, S. 239, L. 7.

- S. 36, L. 1 f. Sml. III, S. 357, L. 3 med Note.
- » , » 8. Vanskeligheder, læs: Vanskelighed.
  - » , » 10—13. Friederike Sandmann var en gammel tyskfødt Lærerinde i Korsør, som havde søgt dansk Indfødsret. Landstinget afviste hendes Andragende, da Motivet blot var lettere Adgang til offentlig Understøttelse. »Norddeutsche Allg. Zeitung« opfattede Afslaget som dikteret af nationale Grunde, støttende sig til en Artikel i »Enhver Sit«. I »Fædrelandet« 7/1 1867 (Nr. 4) formodes Molzen at være det tyske Blads Kilde. Jvf. »Berl. Tid.« 7/1 1867 (Nr. 4).
  - » , » 18—21. Se S. 37, L. 9 med Note.
  - » , » 19. med, læs: imod.
- S. 37, L. 9. Als-Dommen: Talen er om Kommissionsdommen i Sagen mod Orlogskaptajnerne F. C. G. Muxoll og H. P. Rothe for det af dem udviste Forhold ved Indtagelsen af Als 29/6 1864. Rothe frikendtes; Muxoll idømtes 1 Maanedes Fæstningsarrest. Sml. »Dagbladet« 11/1 1867. (Nr. 9).
- » , » 16. 3½ Millioner, læs: de 3½ Millioner.
  - » , » 18. Tredelingen ∅: en Deling af det indkaldte Soldatermandskab, saaledes at den dygtigste Tredjedel (m. Undt. af de til Korporaler udtagne) hjemsendtes efter 5 Maaneders Tjenestetid, den næstdygtigste efter 9 og Resten efter 16 Maaneder. Jvf. »Berl. Tid.« 10/1 1867 (Nr. 8).
  - » , » 25. Theatercomiteen ∅: den Teaterkommission, som Rosenørn-Teilmann arbejdede paa at faa nedsat og fik nedsat 7/6 1867 med Krieger som Formand. Betænkning afgaves 5/10 1868, trykt s. A. Jvf. Th. Overskou: Den danske Skueplads VII, 1876, 382, 394 ff., 461, 493 ff. og Dagb. S. 40, L. 12; S. 46, L. 4; S. 64, L. 18.
  - » , » 33. Nedlæggelsen: af Frederiksborgstutteriet.
- S. 38, L. 4—14. Sml. III, S. 216, L. 31—35.
- » , » 16. Andræs Tale i Landstinget 14/1 1867 ved 1. Behandl. af Forslag til Lov om Indkomstskat: Dahl II, 189—99, 435 f. Jvf. sst. 199—205, 436 f.
  - » , » 18. erkjendes, læs: erkjendtes.
  - » , » 19 f. Kontingentsystemet: Se Noten til S. 58, L. 26—30.
  - » , » 23. Lehmanns Tale: S. 17, L. 3 f. med Note.
  - » , » 24 f. den nordiske Høitid: i Studenterforeningen 14/1 1867.
- S. 39, L. 13—21. Se Akter I, 350, 353; Friis I, 247 f.
- » , » 17. meget, læs: noget.
  - » , » 19—21. som — Ret: Tilføjelse [TA?].
  - » , » 32—36. Jvf. Friis-Bagge I, 97 f.
- S. 40, L. 1—5. Friis I, 247 ff. Interpellationen foretoges 4/2 1867.
- » , » 12. Theaterkommission. Se Noten til S. 37, L. 25.
  - » , » 14 f. det birkedalske Lovforslag: Se S. 26, L. 2 med Note.
  - » , » 20 f. Sml. Dahl II, 443 f. og Andræs Tale i Landstinget 22/1 1867: sst. 261.
  - » , » 26—29. Jvf. Dahl I, 72 ff., 336.
- S. 41, L. 3. Lehmanns Anmeldelse: Se Noten til S. 47, L. 8—10.
- » , » 17. Raasløffs Forslag: til Hærlov.
  - » , » 19 f. Jvf. Noten til S. 40, L. 20 f.
  - » , » 22. Udenrigs-M., læs: Underv. M..
  - » , » 30—35. Der sigtes til Artikler af Tscherning i »Nørrejylland Ti-

- dende«, jvf. Tormod Jørgensen: Anthon Frederik Tscherning, 1938, 434.
- S. 42, L. 7. Det — at: Tilføjelse [A].
- » » » 8. reiste, rettet fra: reiser[?] nu [A].
  - » » » 8. Regentskabet: i Grækenland. Jvf. S. 34, L. 8 f.
  - » » » 9 f. Men — opsat: Tilføjelse [TA].
- S. 43, L. 3 f. fra — Generaladjutantstillingen: Tilføjelse [TA].
- » » » 17—22. Se Noten til III, S. 239, L. 7.
  - » » » 18. O. Müller, læs: O. Müllen.
  - » » » 25. sit Lovforslag: Lov om Søværnets Ordning.
  - » » » 34. Brettons Pensionssag: Stiftamtmand over Viborg Stift, Baron Lucas Peter von Bretton (1797—1880) afskedigedes 1/8 1866 med Pension. Da Dagspressen fremdrog forskellige uheldige Forhold, vedrørende bl. a. den af ham 1858 stiftede Ilyptek-Laa-reforening af Landejendomsbesiddere i Nørrejylland og et uforholdsmæssigt stort Laan i B.s Ejendom »Staarupgaard«, rejstes der i Folketinget Indvendinger mod hans Pensionering. Jvf. Rigsdagstid. 1866—67, Folket., Sp. 189 f., 2801 ff.; Tillæg B, Sp. 323 ff.
- S. 44, L. 13. Underbefalingsmændene, rettet fra: Befalingsmændene [?] [A].
- » » » 17. visselig, rettet fra ulæseligt Ord [A].
  - » » » 18. noget rokket, rettet fra ulæselig Ordforbindelse [A].
  - » » » 19. uden videre, rettet fra: at [A].
  - » » » 20 f. hvis — Begrænsning: Tilføjelse [A].
  - » » » 25 f. Danmark som Krigsmagt, til Overveielse for Militaire, Politikere og Skatteborgere, at en gammel Militair. [: N. M. L. Roving], Kbh. (Febr.) 1867.
- S. 45, L. 1. »Fædrelandet« 21/1 1867 (Nr. 171) indeholdt en Artikel uden Underskrift »Af et Brev fra Norge, først i Januar«. I samme Blad 9/2 (Nr. 40) optoges en Berigtigelse hertil af Bj. Bjørnson.
- S. 45, L. 2 f. Birkelands Tale: Antagelig Foredraget »Vore Fædre«, holdt i Studentersamfundet 13/1 1866. 1867 optrykt sammen med J. E. Sars Modforedrag i »To Foredrag om Skandinavisme og Norskhed«. — Dunckers: Der tænkes vel paa B. Dunkers Skrift: »Om Revision af Foreningsacten mellem Sverige og Norge«, 1. Del (1866).
- » » » 16. Jvf. Friis I, 266; Mackeprang 34 f.
  - » » » 29. Krag, læs: Krog.
  - » » » 29. Krog: H. A. C. Krog, Sognepræst, Landstingsmand for 8. Kreds.
- S. 46, L. 4. Theatercommissionen: Se Noten til S. 37, L. 25.
- » » » 34. Nielsens: Yngvar Nielsen.
- S. 47, L. 8—10. Lehmann's Anmeldelse af B. Dunkers Bog: »Om Revision af Foreningsacten mellem Sverige og Norge«, Kbh. 1866, findes i »Nordisk Tidsskrift för Politik, Ekonomi och Litteratur« II, 1867, 177—193. — Hans Forssell's Anmeldelse findes i »Svensk Literatur-Tidsskrift« III, 1867, 1—29.
- » » » 18. Jvf. S. 44, L. 25 f. med Note.
  - » » » 29. Müller, læs: Müllen.
  - » » » 31. Winther. S. Kjær, læs: Winther, S. Kjær.
  - » » » 32 f. havde skullet vente, læs: skulde vente.
- S. 48, L. 6. nu, læs: en.
- » » » 16. Garde, læs: Garden.

- S. 48, L. 21. R.s, læs: K.s.
 » » » 21. Schfbg.: Scharffenberg.
 » » » 27—37. Se Akter I, 404, Note 1. Sml. Dagb. S. 51, L. 31—33.
- S. 49, L. 9. Ernst Bruun, læs: Ernst, Bruun.
- S. 51, L. 13 ff. Akter I, 365 f., 374 f.; Friis I, 254 f.; Friis-Bagge I, 119, 124, 127 ff.
 » » » 31—33. Se S. 48, L. 25—37 med Note.
 » » » 34. Brock, læs: Broch.
 » » » 34. B. Dunker stillede i [Norsk] »Aftenbladet« 19/2 1867 (Nr. 42) O. J. Broch 3 Spørgsmaal i Anledning af hans Foredrag i »Det skandinaviske Selskab« 12/2 1867. Broch svarede i »Aftenbladet« 22/2 (Nr. 45), og en Polemik udspandt sig i dette Blad mellem de to nævnte. En Oversigt over Striden findes i »Nordisk Tidsskrift för Politik, Ekonomi och Litteratur«, Tilläggsblad 1867, 29. Jvf. Sars i »Norges Historie« VI, 1. Del, 573 f.
- S. 52, L. 1. Brock, læs: Broch.
 » » » 3. Birchs Nota, læs: Birchs Vota.
 » » » 3. Birchs Vota i 1863: Der sigtes formentlig til Birch-Reichenwalds Vota under Lagtingets Behandling af Regeringens af ham bekæmpede Forslag om en ny Værnepligtslov i Foraaet 1863. Se [Norsk] »Morgenbladet« 31/1 og 1/2 1863 (Nr. 31 og 32).
 » » » 12 f. Der maa sigtes til den Fest i Lund 22/2 1867, hvor »den nordiske Høitid« fejredes. Jvf. »Fædrelandet« 28/2 1867 (Nr. 50).
 » » » 25. Vandflugtslovene, læs: Sandflugtslovene.
 » » » 26 f. Christoffer Bruuns Foredrag for Maalsagen i det norske Studentersamfund 3/11 1866, udkom i Trykken.
- S. 53, L. 13—18. Talen er om C. Plougs Artikel i »Fædrelandet« 14/3 1867 (Nr. 62).
 » » » 18—20. Lehmann's Anmeldelse, se Noten til S. 47, L. 8—10. Hamilton's Tillæg: i »Nordisk Tidsskrift för Politik, Ekonomi och Litteratur«, II, 1867, 194—220.
- S. 54, L. 26 f. Det hedder, at: Tilføjelse [TA].
- S. 55, L. 6. vist, læs: tils..
 » » » 10. Om Luxemburgsagen se Stern X, 1924, 181 ff.
- S. 56, L. 1. Moderens Død: Enkehertuginde Louise Caroline af Glücksborg døde 13/3 1867.
 » » » 3. en af de 42 Notificationer, læs: nu de 42 Notificationer.
 » » » 3. til London: Christian IX opholdt sig i Begyndelsen af April 1867 som Gæst ved det engelske Hof.
- S. 57, L. 4—8. Jvf. Friis I, 262 ff.
- S. 58, L. 1. Se Noterne til S. 47, L. 8—10 og S. 53, L. 18—20.
 » » » 4 f. Hansen — stærkt: Tilføjelse øverst paa Siden [A].
 » » » 11. Udstillingen: 1867 afholdtes en Verdensudstilling i Paris.
 » » » 19 f. Jvf. Friis I, 263.
 » » » 22. viser, læs: viste.
 » » » 26—30. Kontingenteringssystemet opretholdtes i Indkomstskatteloven af 1867. Om Afstemningen i Landstinget ved Lovens 2. Behandling jvf. Rigsdagstid. 1866—67, Landst., Sp. 2874 ff.; jvf. Dahl II, 189—205, 435 ff. Om Loven og Kontingenterings-

systemet se iøvrigt Falbe-Hansen og Scharling: Danmarks Statistik IV, 1880, 269 ff. Sml. Dagb. S. 38, L. 19 f.; S. 81, L. 6 f.; S. 86, L. 35 ff.; S. 201, L. 4 ff.; S. 340, L. 30 ff.

- S. 59, L. 9 f. under disse Omstændigheder: i det foregaaende Stykke, der er udeladt i den trykte Udgave, stod der, at Holland nu mente, at Turen kom til det og dets Kolonier, hvis Preussen fik Lov at raade, — og desuden, at der ikke var nogen Tro til at en fransk-preussisk Krig kunde undgaaes, selv om den ikke brød ud i Anledning af det luxemborgske Spørgsmaal.
- » , » 17—27. Under Palmesøndagsgudstjenesten 14/4 1867 indtraf Grundtvigs 4. og sidste Sindssygdomsanfald. Den følgende Dag indgav han selv sin Afskedsansøgning («Dansk Kirketidende» 1867, 256); denne blev dog senere, da han igen var blevet rask, annulleret, og inden Aarets Udgang forrettede Grundtvig atter Kirketjenesten. Jvf. Hj. Helweg: Grundtvigs Sindssygdом, 2. Opl., 1932, 82—105.
  - » , » 18. Sammenstemning, læs: Samstemning.
  - » , » 25. skriver, læs: skrev.
  - » , » 28 f. Flensborgske Tilstande under det preussiske Herredømme, I, Kbh. (Marts) 1867.
  - » , » 33. fandt, læs: fundet.
- S. 60, L. 5—7. Jvf. Friis I, 270 ff.
- » , » 13. Bamberg, læs: Bamberger.
  - » , » 27—29. Om Udvandringen af nordslesvigske Værnepligtige 1866—67: Mackeprang 61 f.
  - » , » 30 f. Jvf. Akter I, 420—22 (Nr. 270).
  - » , » 34. de, læs: det.
- S. 61, L. 6. Henvendelse, læs: Henvendelser.
- » , » 8. Arminius: preussisk Panserbatteri, der var under Bygning. Jvf. V, S. 47, L. 17.
  - » , » 32—35. Jvf. Akter I, 419 (Nr. 269).
- S. 62, L. 13—16. »Forhandlinger i Det skandinaviske Selskab i Christiania 1864« udgaves i Christiania 1867. — I Det skandinaviske Selskabs Møde 23/4 1867 forsvarede O. J. Løvenskiold og O. J. Broch Selskabet mod de Angreb, der var rettet mod det. En Gengivelse af deres Taler og den paafølgende Debat findes i [Norsk] »Morgenbladet« 26/4 1867 (Nr. 114). — Angrebet paa Ploug—Rosenberg: »Fædrelandet« 14/3 1867 (Nr. 62) havde fraraadet at virke for en svensk-norsk Fællesrepræsentation. Broch benægtede, at Selskabet havde haft en saadan Plan. I Rosenbergs »Uge-Blade til Menigmand« 22/3 1867 (Nr. 12) fandtes en Artikel »Skandinavismen i Norge«, hvis Forfatter fraraadede en nærmere Sammenlutning mellem Norge og Sverige, saalænge Danmark ikke kunde være med.
- » , » 27 f. Der sigtes til et Foredrag af Cand. mag. Clemens Petersen i den danske Folkeforening 1/5 1867 om den danske Folkekarakter. Foredraget er ikke trykt, men nævnt i »Meddelelser om den danske Folkeforening« Nr. 16, givne i Foreningens Skrift Nr. XVIII, Kbh. 1867.
- S. 63, L. 13 f. Communalloven, læs: Communallovene.
- » , » 14. den, læs: dem.

- S. 64, L. 18. Theatercommissionen: Se Noten til S. 37, L. 25.
- » , » 19—22. Se Friis I, 280.
  - » , » 23—S. 65, L. 2. Se Akter I, 431—37; Bismarck u. d. n. Fr. 159—61; Friis I, 286 f.; Friis-Bagge I, 151 f.
  - » , » 29. først: Ordet er sikkert ikke rigtigt læst; men Originalens Ord har ikke kunnet tydes.
- S. 65, L. 3 f. Heydebrand — Form: Tilføjelse [A].
- » , » 29 f. Heydebrand's Spm. — D. D.: Senere Tilføjelse øverst paa Siden [B].
  - » , » 29—32. Statsraadets Forhandlinger 323—26.
  - » , » 34 f. Sølvbryllupet: Kongeparret fejrede Sølvbryllup 26/5 1867; jvf. S. 70, L. 23.
- S. 66, L. 20. Forestillingen: Akter I, 431—37 (Nr. 276).
- » , » 25. Svaret: Akter I, 437—38 (Nr. 277); Bismarck u. d. n. Fr. 163—64.
- S. 67, L. 9 f. hans — Bayern: Tilføjelse [A].
- S. 68, L. 2. Betænkningens: Folketingsudvalgets Betænkning i Hærlovsspørgsmaalet; jvf. S. 66, L. 2 f.
- » , » 3—7. Jvf. H. T. 10. R. V, 97.
  - » , » 10 f. En — Mund: Tilføjelse [B].
  - » , » 21—25. Se Noten til S. 59, L. 17—26.
  - » , » 26—S. 69, L. 5. Akter I, 441—444 (Nr. 279).
- S. 69, L. 5. Gjentaelse, læs: Gjentaelser.
- » , » 7. Jvf. Tormod Jørgensen: Anthon Frederik Tscherning, 1938, 435.
  - » , » 8. Om »Den gode Villie« som Magt i Videnskaben. Af R. Nielsen, Kbh. 1866.
- S. 70, L. 9. Bismarcks Dep. til Heydebrand: Akter I, 444—445 (Nr. 280); jvf. Friis I, 291.
- » , » 24. melder, læs: viser [?].
  - » , » 33—37. Friis-Bagge I, 155—57.
- S. 71, L. 11. skal gives, læs: skal kunne gives.
- » , » 16 f. Yeaman's Tilbud, der blev givet efter hans Udenrigsministers telegrafiske Instruks, lød paa 7½ Million Gulddollars for alle 3 Øer. Traktaten skulde ratificeres af Danmark inden 4/8 1867, ellers ophørte Forhandlingerne; Øernes Samtykke til Overdragelsen var ikke nødvendig. Jvf. Tansill 56.
  - » , » 19. Ændringen, læs: Ordningen.
  - » , » 28. syntes, rettet fra: var [A].
- S. 72, L. 11. fungere, læs: en Stund fungere.
- » , » 17. Forløb, læs: Udløb.
  - » , » 30 f. Tilføjelse [MB].
  - » , » 30 f. Se Akter I, 447—52 (Nr. 283); Statsraadets Forhandlinger 326 f.
- S. 73, L. 12. den slesvigske Expedition: Depeche til Quaade og Instruks til samme, begge af 1/6 1867, se Akter I, 455—62 (Nr. 285—87); jvf. Friis-Bagge I, 160.
- » , » 17—24. Det drejer sig om en slesvigsk Deputation, der overrakte Prinsesse Dagmar et Maleri i Anledning af hendes Bryllup med Storfyrsttronfølgeren af Rusland.
  - » , » 30. holde, læs: falde.
- S. 74, L. 24 f. Om Fyrstemødet i Paris i Juni 1867: Friis I, 299 ff.

- S. 75, L. 4—6. Frijs forlangte . . . 15 Mill. Dollars: i en Samtale med den amerikanske Gesandt Yeaman 17/5 1867. Jvf. Tansill 52 ff. — Om det amerikanske Tilbud, se Noten til S. 71, L. 16 f.
- » » » 15—20. Jvf. Dahl II, 320—35, 453—55.
  - » » » 30. Conference, læs: Doolittle's Conferents.
  - » » » 30. Tilføjelse [B].
- S. 76, L. 17 f. Om — April: Tilføjelse [B].
- » » » 18. 19. Juni, se Noten til IV, S. 77, L. 18.
  - » » » 18. s. A., læs: d. A..
  - » » » 24 f. den sidste uforskammede Fordring: Se S. 70, L. 9—14 med Note.
  - » » » 34. Valglovsudvalg: i Landstinget.
- S. 77, L. 3. med, læs: ved.
- » » » 11. Myntconference, læs: Myntconferencen.
  - » » » 11. Om Møntkonferencen i Paris jvf. S. 69, L. 25 f.
  - » » » 18. jfr. 19. Juni: Krieger har skrevet fejl; det maa være 18/6 1866, han sigter til.
  - » » » 26—36. Yeaman's Tilbud gjordes dels i Henhold til telegrafisk Anvisning (se herom Noten til S. 71, L. 16 f.), dels i Henhold til udførligere skriftlig Instruktion med Oplysninger om Øernes Beboeres Stilling efter en evt. Overdragelse. Jvf. Tansill 56, 58.
- S. 78, L. 5—8. Akter I, 484—87 (Nr. 303); jvf. Friis I, 302 f.
- » » » 8. gjentage, læs: gjentager.
  - » » » 9 f. Jvf. Mackeprang 62.
  - » » » 11—15. Se S. 74, L. 24 f. med Note; S. 77, L. 17 f.
  - » » » 12 f. nævne Grændsen til Gortschakow, sagde, læs: nævne Grændsen. Til Gortschakow sagde.
  - » » » 13. Preussen., læs: Preussen:.
  - » » » 27. vil, læs: vilde.
  - » » » 33 f. Driftsactierne: Jvf. S. 71, L. 17.
- S. 79, L. 18 f. De—Interpellation: Tilføjelse [TA].
- S. 80, L. 9—22. Om Yeaman's Tilbud se Noterne til S. 71, L. 16 f. og S. 77, L. 26—36. — Frijs afslog dette Tilbud ved en Konference med Yeaman 16/6 1867, hvorved ogsaa Raasløff var til Stede. Jvf. Tansill 58 f.
- S. 81, L. 7. Contingentsystemet: Jvf. S. 58, L. 26—30 med Note.
- » » » 9. Stadfæstelsen, læs: Stadfæstelse.
  - » » » 25. Landcommunallovene, læs: Landcommunalloven.
- S. 82, L. 9. vilde, læs: ville.
- » » » 12. Søfartstog, læs: Søfortstog.
  - » » » 12. Søfortstog: 27/6 1867 om Eftermiddagen besøgte Rigsdagens Medlemmer efter Krigsministerens Indbydelse Søforterne Trekroner og Prøvestenen. »Dagbladet« 29/6 1867 (Nr. 147).
  - » » » 13 f. Akter I, 498—500 (Nr. 310—11); Friis I, 309.
  - » » » 15. Adressen: Jvf. S. 84, L. 9 med Note.
- S. 83, L. 1. Nyholms ene, rettet fra: een [MA].
- » » » 3—5. Frijs—Vanskeligheder: Tilføjelse [TA].
  - » » » 4. fordrevne: fra Slesvig. Jvf. S. 78, L. 9 f.
  - » » » 5—8. Akter I, 489—94 (Nr. 308).
  - » » » 17. vilde, læs: vil da.
  - » » » 18—34. Akter I, 500—503 (Nr. 311—12); Friis I, 306 f.
  - » » » 29. meget, læs: noget.
  - » » » 33 f. de formentlige Skuffelser, læs: den formentlige Skuffelse.

- S. 84, L. 8. Valget, læs: Valgene.
- » » » 9. Adresseudkastet: Forespørgsel om Meddelelse af Oplysninger om Regeringens Udenrigspolitik m. m., se Rigsdagstid. 1866—67, Folket., Sp. 2590. Det indbragtes 3/7 1867. Sml. Det danske Folks Historie VII, 196 og Dagb. L. 22—24; S. 86, L. 5—7.
  - » » » 17. for, læs: Ja.
  - » » » 19. Med »Den lille Fyldestgjørelse i Valgloven« tænkes muligvis paa den Indrømmelse, som Landstingsrepræsentanterne i det i Anledning af Valglovsforslaget nedsatte Fællesudvalg gjorde Folketingsrepræsentanterne m. H. t. Forlængelse af Fristen for Anmeldelse af Kandidater til Folketinget i Kalundborg-Samsø Kredsen. Jvf. Rigsdagstid. 1866—67, Tillæg B, Sp. 1681 ff. Fællesudvalget var nedsat 29/6 og 1/7 1867, men afgav først sin Betænkning 3/7 s. A.
- S. 85, L. 19. Hans Hazelius: »Krigsvæsendet i Schweiz«, Stockholm 1867.
- S. 86, L. 16. blev, læs: var.
- » » » 32. Skattecommissionen, læs: Skattecommissionerne.
- S. 87, L. 22—24. Først 3/4 1868 udnævntes Nils Christian Irgens til Statsraad i H. N. S. Wergelands Sted (Norsk biografisk Leksikon VI, 1934, 531).
- » » » 25 f. forstyrrede Voigt—Løvenskjold: Dec. 1845 optoges Frederik Stang i det Vogt—Løvenskioldske Ministerium, hvor han repræsenterede et liberalt Standpunkt. (J. E. Sars: Norges Historie VI, 1. Del, 1913, 388 f.).
  - » » » 27—29. 1869 blev Amtmand John Collett Falsen Statsraad. (Norsk biografisk Leksikon IV, 1929, 54).
  - » » » 29. Falsen, Amtmand, læs: Falsen, Amtmand (tidl. Sagfører), Vogt, Meinich, maaske Løvenskjold.
  - » » » 30—S. 88, L. 2. T. Aschehoug opholdt sig som Medlem af den siddende Unionskomité i Sverige; 4 andre Medlemmer af den norske Højesteret var bortrejst (deriblandt de 3 i Parentesen nævnte); 1 Medlem var sygt. Højesteret anmodede derfor om at faa 2 ekstraordinære Assessorer udnævnt. Om dette og den videre Udvikling af Striden mellem Regeringen og Højesteret, se G. Hallager: Norges Højesteret 1815—1915 II, 1916, 26 ff.
- S. 88, L. 3—6. Jvf. Akter I, 547 f. (Nr. 332); Friis I, 320 ff.; Friis-Bagge I, 179, 182, 186 f.
- » » » 11 f. Birkedal, Fejlskrift for: Birkeland.
  - » » » 15. *indenfor*, læs: *udenfor*.
- S. 89, L. 3. til Preussen: Tilføjelse [TB].
- » » » 3. 27 eller: Tilføjelse [TB].
  - » » » 4. til den franske Repræsentant: Tilføjelse [TB].
- S. 95, L. 8. Steemann, læs: Steinmann.
- » » » 14—16. Breve, fra Grev H. H. von Essen til H. K. H. Kronprins Carl Johan, indeholdende Bidrag til Norges og Sveriges Historie 1814—1816. Udgivne af Yngvar Nielsen, Christiania 1867. Johan Dahls Forlag.
  - » » » 18. Vedel, læs: Storth[inget].
  - » » » 19. Pavel's, læs: Pavels'.
  - » » » 19. Pavels: Sml. Noten til II, S. 364, L. 25.
- S. 96, L. 5. Broderens: Henrik Wergeland.
- » » » 24. Howitz, læs: Havin.
  - » » » 24, 28. Tolv franske Journalister med de Deputerede C. Morin og

- V. Piccioni i Spidsen besøgte Danmark i August 1867. Jvf. Friis I, 361 f.
- S. 96, L. 26. Howitz, læs: Havin.
- » , » 31. Gardermona, læs: Gardermoen.
- » , » 33—36. Om Forhandlingerne angaaende Afstemningen se Tansill 61 ff.
- S. 97, L. 1 f. C. F. Allen: De tre nordiske Rigers Historie . . . 1497—1536, Bd. 1—5, udkom 1864—72.
- » , » 5 f. Sml. S. 95, L. 8—13.
- » , » 7—12. Friis I, 329 f.
- » , » 9 f. at—Ministerium: Tilføjelse [TA].
- » , » 34. 25/7: Tilføjelse [MB].
- » , » 36. Ministeren, læs: Ministrene.
- S. 98, L. 13—17. De franske Journalister rejste efter Besøget i Kbh. videre til Stockholm. 21/8 1867 fejredes de dér ved en stor Diner, hvor de nævnte Taler holdtes. Jvf. »Fædrelandet« 24/8 1867 (Nr. 195).
- » , » 25. Conference, læs: Concurrence.
- » , » 34. venligsindet, læs: velsindet.
- S. 100, L. 1—3. Akter I, 564—66 (Nr. 340); Friis I, 301, 330 ff.
- » , » 25 f. I »Norsk Folkeblad« 1867, Nr. 32 ff. gav Bj. Bjørnson en Biografi af B. Dunker.
- » , » 30. Løncomiteen, læs: Lovcomiteen.
- S. 101, L. 1 f. Om Købet af Samana Bay er Krieger galt underrettet. Handelen gik ikke i Orden, se S. 112, L. 2.
- » , » 2. men—Thomas: Tilføjelse [A].
- » , » 3—5. Krigsministeren, støttet af hele Ministeriet, ønskede af Hensyn til den ny Hærlovs Gennemførelse Generalerne Hegermann-Lindencrone og Kauffmann afskediget; Kongen modsatte sig dette, men fik Valget mellem Afskedigelse af Generalerne eller Ministeriets Demission. Saaledes tvunget afskedigede Kongen de to Generaler ved kgl. Resolution af 30/8 1867. Kauffmann skulde dog fremdeles staa til Disposition for Krigsministeren. »Dagbladet« 2/9 1867 (Nr. 202); Departementstid. 1867, 912.
- » , » 8—10. Sponeck—Spørgsmaal: Tilføjelse [B].
- » , » 10. Jfr.—Octbr.: Tilføjelse [B].
- » , » 20. Det franske Kejserpar ankom 18/8 1867 til Salzburg og afrejste derfra 23/8 (»Dagbladet« 19/8 (Nr. 190) og 24/8 1867 (Nr. 195)). Jvf. Pierre de la Gorce: Napoleon III et sa politique, 1933, 139 f.
- » , » 22—24. Jvf. Friis I, 266.
- » , » 25—30. Friis I, 340.
- » , » 37. hun, læs: han.
- S. 102, L. 19. Krans, læs: Kraus.
- S. 103, L. 5 f. som—dertil: Tilføjelse [B].
- » , » 6 f. Om Raasløffs Tale se Noten til S. 101, L. 25—30. Den preussiske Agerdyrkningsminister v. Selchow holdt sin Tale ved den tyske landøkonomiske Forenings Frokost i Haderslev. Referat i »Dagbladet« 2/9 og 3/9 1867 (Nr. 202 og 203).
- » , » 9—11. Statsraadets Forhandling 326 f.; jvf. Friis I, 336.
- » , » 10. Meddelelsen, læs: Meddelelserne.

- S. 104, L. 1—3. Sml. S. 95, L. 1—7.
 » » » 20. til Kongen: Tilføjelse [TA].
- S. 105, L. 2 f. oprindeligt i Udkastet til, rettet fra: i [TA].
 » » » 19. Quaade's Udnævnelse: til at føre Forhandlingerne i Berlin om en Udførelse af § 5.
 » » » 24. ventes, læs: vindes.
- S. 106, L. 16 f. [Rudolf Schmidt:] R. Nielsens Philosophi og den Grundtvigske Anskuelse, ved Gb., Kbh. 1867.
 » » » 18. Times's Korrespondenter, læs: Times Korrespondenten.
 » » » 18—20. Den paagældende Artikel findes i »Times« 7/9 1869. Jvf. Noten til S. 103, L. 6 f.
 » » » 21—23. Emil Madsens Afhandling: »Norges Hærvæsen. En sammentrængt Oversigt« blev trykt i »Dansk Militairt Tidsskrift« 1867, 201—252.
 » » » 22. Correctiver, læs: Correcturer.
 » » » 24—27. Se de omtalte to Arkæologers Ordskifte i Aarbb. for nordisk Oldkyndighed og Historie 1867, 257 ff.
 » » » 32. *Søndag den 19de Juni*: 1864. Jvf. III, S. 213, L. 20—24.
- S. 107, L. 1. Udvej for, læs: Villie hos.
 » » » 2. Antagelse, læs: Antagelsen.
- S. 108, L. 1. den lehmanke Forespørgsel: Se III, S. 195, L. 10 f.
 » » » 2. uden at, læs: uden her [?] at.
 » » » 9. Veie; der staar egl.: Vegne [!].
 » » » 33 f. Dronning Louise afrejste 18/9 Morgen til Tyskland, hvor hun besøgte Prinsesse Alexandra af Wales, der syg opholdt sig i Wiesbaden. 27/9 var begge, Kronprins Frederik af Danmark, Kong Georg af Grækenland og mange andre af Familien til Stede ved afdøde Landgrev Wilhelm af Hessens Begravelse paa Familiebesiddelsen Rumpenheim i Hessen. Se »Fædrelandet« 18/9 1867 (Nr. 216) og »Berl. Tid.« 2/10 1867 (Nr. 229).
- S. 109, L. 1 f. Sølvbryllupskortet, læs: Sølvbryllupskorset.
 » » » 13—18. Jvf. S. 108, L. 33 f. med Note.
 » » » 29. Alabamasp. : Om Alabamasagen se bl. a. The Political History of England XII, 1907, 264 ff.
- S. 110, L. 7. han, læs: man.
 » » » 15—24. Jvf. S. 108, L. 33 f. og S. 109, L. 13—18 med Noter. I Følge »Berl. Tid.« 21/9 1867 (Nr. 220) havde Kongen af Preussen udtalt Ønsket om at besøge Prinsesse Alexandra i Wiesbaden; men hun afslog det af Helbredshensyn.
 » » » 25—S. 111, L. 3. Akter I, 585 (Nr. 349), 588—91 (Nr. 352); Friis I, 342—46.
 » » » 29. Samtalen med Hansen: Se III, S. 237, L. 13 ff.
- S. 111, L. 27—30. For at stemme den danske Befolkning gunstig over for en Afstaaelse af de vestindiske Øer blev Admiral Farragut med en amerikansk Flaade sendt til Kbh., hvortil han ankom 13/9 1867. Raasløff havde allerede i April opfordret dertil. Tansill 67 f.
- S. 112, L. 2. Samana: Jvf. S. 101, L. 1 med Note.
 » » » 16—18. »Fædrelandet« 2/10 1867 (Nr. 228) indeholdt et Indlæg, mærket »99«, mod Gg.s (o: Georg Brandes') Anmeldelse i Tillæg til »Dagbladet« 28/9 1867 (Nr. 225) af Gb.s (o: Rudolf Schmidt) Skrift »R. Nielsens Filosofi og den Grundtvigske

Anskuelse« (optrykt i Georg Brandes: Samlede Skrifter XIII, 1903, 93—97). »99« var Bjørnstjerne Bjørnson's Mærke, som Krieger rigtigt har formodet (Jvf. Brandes l. c. 93, 102).

S. 113, L. 5. voxet, læs: voxende.

» » » 11. syntes at, læs: syntes og at.

» » » 22 f. Jvf. Friis I, 347 f.

» » » 30 f. af Frygt for at, rettet fra: men [TA].

» » » 31. ellers forinden: Tilføjelse [TA].

» » » 34—36. Nu—Retning: Tilføjelse [A].

S. 114, L. 1—6. Akter I, 594—97 (Nr. 355).

» » » 8—10. Frijs—samtykker: Tilføjelse [B].

» » » 14. Larsen: Professor Frederik Julius Larsen. Jvf. Friis I, 350.

» » » 17—19. »Fædrelandet« 10/10 1867 (Nr. 235) indeholdt en Opfordring om at hjælpe, da der var Hungersnød i Norrland. — Kronprinsen kom 14/10 1867 til København fra Rumpenheim.

» » » 24. *Hjælpe*-Menigheder, læs: *Hjælpe*-Menighederne.

» » » 28. gives, læs: gaves.

S. 115, L. 4. vil, læs: er.

» » » 5—8. Statsraadets Forhandlinger 332—38.

» » » 10 f. E. Carstensen—Afstemningen: Tilføjelse [A].

» » » 19—23. 17/11 1865 havde et engelsk-kanadisk Selskab opnaaet Koncession paa en Telegrafforbindelse mellem Danmark og England og Danmark og Norge samt mellem England og Nordamerika over Færøerne, Island og Grønland (Departementstid. 1865, 853 ff.). Paa Grundlag af denne Koncession stiftedes 1866 i England »The North-Atlantic Telegraph Company«, i hvis Bestyrelse Tietgen og O. B. Suhr sad; det er antagelig dette Selskabs Koncession, der er Tale om; den blev aldrig udnyttet. Jvf. Det st. nord. Telegraf Selsk. 1869—1894, 1894, 11.

» » » 24 f., 31 ff. Jvf. Tansill 76.

» » » 26—28. »Statistiske Meddelelser angaaende den danske Krigsmagt«, 1. Bd., udarbejdet under Ledelse af Kaptajn Emil Madsen, udkom 1867. Det indeholdt bl. a. en Afhandling: »Hærens Styrke af Combattanter og Hærens Mandskab under Felttoget 1864«.

» » » 28—30. Se Akter I, 608—10 (Nr. 362); sml. 604, Noten.

S. 116, L. 9—15. Der sigtes til H. Martensen: Den danske Folkekirkes Forfatnings-Spørgsmaal, paany betragtet, 1867. Hans Hovedpaastand om Kongens Myndighed i Kirkens indre Anliggender findes fremsat S. 90 ff. i Skriftet.

» » » 27—S. 117, L. 3. Friis I, 359 f.

» » » 31 f. det preussiske Aar 1846: Det af Preussen som Normalaar opstillede Aar 1846. Sml. Akter I, 609 (§ 6).

» » » 35. Skattevæsnet, læs: Skolevæsnet.

S. 117, L. 1—3. Tilføjelse [B].

» » » 6 f. Men—Colleger: Tilføjelse [A].

» » » 8—24. Friis I, 354 f.

S. 119, L. 1 f. Tankar om nutidens taktiska rörelser af C[arl XV], Stockholm 1867.

» » » 2—22. Den angivne Pris, 13¹/₃ Mill. Rd. (= 7¹/₂ Mill. Dollars) var for Salget af St. Thomas og St. Jan. — St. Croix skulde

af forskellige Grunde sælges ved særlig Traktat. (Jvf. Tansill 74). Det vakte Opsigt, at det blev overdraget Tietgen gennem Privatbanken at trække Salgsbeløbet hjem fra U. S. A.; tilmed forekom Provision og Omkostninger meget store. Jvf. »Fædrelandet« 15/11 1867 (Nr. 266). Om den amerikanske Uvilje herover, se »Dagbladet« 6/1 1868 (Nr. 4) efter »Times«.

S. 119, L. 4. Udkast, læs: Udkastet.

» » » 14 f. Doolittle skulde repræsentere et russisk-amerikansk Telegrafelskab ved Forhandlinger i St. Petersburg og gjorde paa den amerikanske Udenrigsministers Initiativ Ophold i Kbh., hvortil han ankom 6/6 1867, for at bistaa Gesandten Yeaman med Forhandlingerne om de vestindiske Øer. Jvf. Tansill 51 f., 54, 56 f.

» » » 23—26. Udvalgte Breve fra Mænd og Kvinder til P. Hjort I, Kbh. 1867; II, 1869. Sml. S. 121, L. 25 ff.; S. 275, L. 25—27.

S. 120, L. 8. Faderens: Generalmajor Carl v. Ewald (d. 1866). Jvf. Theodor Ewald og H. F. Ewald: En Slægts Historie gennem et Aarhundrede. Johann v. Ewald, Carl v. Ewald, H. F. Ewald, I—II, Kbh. 1905.

» » » 11—13. Et—noget: Tilføjelse [B].

» » » 21 f. Jvf. III, S. 356, L. 25 f.

» » » 32. meget, læs: meest.

S. 121, L. 6 f. I »Norsk Folkeblad« 26/10 1867 (Nr. 43) fandtes et Digt af Theodor Kjerulf »Til Maalstræverne«, aftrykt i [Norsk] »Morgenbladet« 4/11 1867 (Nr. 305). Et Moddigt optoges i [Norsk] »Morgenbladet« 24/11 1867 (Nr. 325).

» » » 9. Camilla Collett: Sidste Blade. Erindringer og Bekjendelser, Kbh. 1868.

» » » 15—18. M. Goldschmidts dramatiske Digtning »Rabbi Eliezer« udkom 1861; den omarbejdedes til et Drama i 3 Akter »Rabbi'en og Ridderen«, trykt 1869, opført 1. Gang paa det kgl. Teater 31/3 1869, ialt opført 8 Gange (Aumont-Collin, V, 2. Del, 1899, 182). Om Omarbejdelsen se Goldschmidts »Indlæg i Sagen om Rabbi'en og Ridderen« (1869). — Det andet omtalte Stykke var »Engelskmænd i Indien«, Skuespil i 2 Akter, bearbejdet efter det engelske Skuespil »Up the hills« af M. Goldschmidt, trykt 1868, opført 1. Gang 12/5 1868; det opnaaede ialt kun 3 Opførelser (Aumont-Collin V, 1. Del, 1897, 190 f.).

» » » 20 f. Se S. 116, L. 9—11 med Note.

» » » 25—S. 122, L. 2. Jvf. Noten til S. 119, L. 23—26.

» » » 29 f. Der sigtes til C. Hauch: Minder fra min Barndom og min Ungdom, Kbh. 1867.

S. 122, L. 10 f. Lefebvres truende Depeche: En Ordre fra den franske Udenrigsminister Marquis de Moustier til den franske Chargé d'Affaires i Berlin Lefebvre de Béhaine af 11/7 1867, oplæst for Undersekretær v. Thile 21/7. Se Origines XVII, 396—99 og Friis-Bagge I, 179. — Danmarks Svar: Kammerherre Quaades Note til Bismarck af 20/7 1867, trykt Akter I, 539—43.

» » » 14 f. Raasløffs Tale: S. 101, L. 25—30 med Note.

» » » 17. Tilføjelse [A?].

- S. 123, L. 21—23. Jvf. Bismarck u. d. n. Fr. 254; sml. Friis I, 403.
- » , » 21—S. 124, L. 9. P. Vedels Referat til Ministerraadet af 2/12 1867 med Ministrens Paategning af 3/12 er trykt Akter I, 666—79 (Nr. 385).
- » , » 33. forelæst, læs: forelagt.
- S. 124, L. 14—S. 125, L. 38. Se Noten til S. 123, L. 21—S. 124, L. 9.
- S. 126, L. 1—3. Statsraadets Forhandlinger 338—42; Akter I, 681—91 (Nr. 387); Friis I, 379—84.
- » , » 19—21. »Riksrådet och fältmarskalken F. A. von Fersens historiska skrifter« udkom i 8 Dele 1867—72. De skildrer Sveriges Historie i Tiden 1755—89.
- » , » 21. Af Bernhard von Beskows »Om Gustaf den tredje såsom konung och menniska« kom 4. Afdeling i »Svenska akademiens handlingar«, Del 42, 1867, 3—409.
- » , » 31—34. Akter I, 691—712 (Nr. 388—90); Friis I, 385—95.
- S. 127, L. 3 f. J. A. Hansen havde 17/12 1867 indbragt et Forslag til Lov om de gejstlige Embedsmænds Lønning. Det blev sendt i Udvalg 20/12. Rigsdagstid. 1867—68, Folket., Sp. 248, 329; Tillæg A, Sp. 1117; Tillæg B, Sp. 419.
- » , » 8 f. Valgmenighedsudvalget: det til Behandling af det af J. A. Hansen med 17 andre Folketingsmænd 17/12 1867 indbragte Forslag til Lov om Menighedernes Deltagelse i Valget af deres Præster nedsatte Udvalg. Rigsdagstid. 1867—68, Folket., Sp. 249, 467, 6301; Tillæg A, Sp. 1125, 3015; Tillæg B, Sp. 625.
- » , » 29—34. Jvf. III, S. 373, L. 29—35.
- » , » 35—S. 128, L. 3. Det drejer sig om Afstemningen paa St. Thomas i Anledning af Øens Salg til De forenede Stater. Amtsforvalter E. Carstensen var Regeringens Kommissær i Afstemningssagen. Jvf. S. 115, L. 10 f.
- S. 128, L. 7—9. Sml. S. 116, L. 9—20.
- » , » 16. Raasløffs Tale: S. 101, L. 25—30 med Note.
- » , » 20 f. A. O. Wallenberg: Berättelse om förhandlingarne vid den internationella myntkonferensen i Paris 1867, Stockholm 1867.
- » , » 22—24. I »Dagbladet« 4/1 1868 (Nr. 3) staar følgende Notits: »Kongehuset. Efter hvad der siges, er der Grund til at antage, at en Forbindelse, om hvilken der i længere Tid har været Tale, og som sikkert vil blive hilst med Sympathi paa begge Sider af Sundet, nu er sin Afslutning nær og inden kort Frist vil blive officielt deklareret.« Der sigtes til Forlovelsen mellem Kronprins Frederik og Prinsesse Lovisa af Sverige.
- » , » 23 f. Optagelse, læs: Optagelsen.
- » , » 25—28. Edv. Holm havde i H. T. 3. R. VI offentliggjort »Breve fra Geheimeraad P. G. Bang til Provst H. K. With«, hvortil Kammerherre C. Berling føjede en supplerende Beretning i »Fædrelandet« 7/1 1868 (Nr. 5).
- » , » 33. Privatbankactionen, læs: Privatbanktransactionen.
- » , » 33. Privatbanktransactionen: Se Noten til S. 119, L. 2—22.
- S. 129, L. 2 f. sig og, læs: hver.
- » , » 14. forelagde, læs: forelæste.
- » , » 25. Der sigtes til, at Rusland ved Traktat af 30/3 1867 afstod Alaska til De Forenede Stater for 7.200.000 Dollars.

- S. 129, L. 26. Holstein: den preussiske Legationssekretær Friedrich (Fritz) August Karl Ferdinand Julius v. Holstein, senere virkelig Gehejmerraad i det tyske Udenrigsministerium («die graue Eminenz»), som 6/12 1867—Febr. 1868 i Gesandten v. Heydebrands Fraværelse fungerede som Chargé d’Affaires i Kbh.
- » » » 28. Oldsagssamlingen i Korsør: Ifølge Wienfredens Artikel XIV havde Danmark forpligtet sig til at medvirke ved Genoprettelsen af Oldsagssamlingen i Flensborg, der under Krigen for en stor Del var blevet adspaltet. En preussisk Politiebedsmand, der var beskæftiget med Sagen, havde angivet for den danske Regering, at Samlingen henlaa i et Bryggeri i Korsør. Derfra blev den bragt til Kbh. for efter Identificering at blive udleveret til Preussen. Jvf. »Dagbladet« 20/1 1868 (Nr. 16). — Se ogsaa S. 130, L. 6—14, 30.
- S. 130, L. 15—17. N. F. S. Grundtvig: Den danske Statskirke, upartisk betragtet, 2. Opl. med Efterskrift, Kbh. 1868.
- » » » 19. Generalforsamlingen: i det sjællandske Jærnbaneselskab. Se Koefoed 130.
- » » » 31—33. Overretsprøkurator H. H. Nyegaard havde 1867 haft en opsigtsvækkende Strid med Det kgl. Teater, der havde antaget et af ham forfattet Lystspil, men senere havde nægtet at opføre det; ved Trusel om Retssag var Teatret dog blevet tvunget til dette. (Se nærmere herom: H. H. Nyegaard: En Stump Theaterhistorie, 1868, og Overskou-Collin VII, 1876, 416 ff.). Som Forsvar for Teatrets Bestyrelse skrev Overretsprøkurator C. M. Winther 3 Artikler i »Berl. Tid.« 28/1—30/1 1868 (Nr. 23—25): »Supplement til en »Stump Theaterhistorie««. — 14/1 1868 havde H. H. Nyegaard som Defensor for den for et Mord sigtede Ole Sørensen opnaaet at faa sin Klient frikendt ved Kriminal- og Politiretten (»Berl. Tid.« 14/1 1868 (Nr. 11)).
- S. 131, L. 4 f. 4 Folketingsmænd havde stillet en Forespørgsel til Kirke- og Undervisningsministeren om Ophævelse eller Lempelse af det gældende Skolemulktsystem for Landkommunernes Vedkommende. Kierkegaard besvarede Forespørgslen 18/1 1868 og udtalte sig for en Lempelse. Rigsdagstid. 1867—68, Folket., Sp. 965 ff.
- » » » 6. hans Søn: cand. theol. Poul Kierkegaard. — Poul Vedel [Pseudonym for Troels Lund]: Paa Vandring, 1867.
- » » » 7—10. Se Noten til S. 130, L. 31—33. »Fædrelandet« 11/1 1868 (Nr. 9) bruger Udtrykket »en dansk Forfatter« om Nyegaard.
- » » » 16 f. Overformyndeloven, læs: Overformyndertiloven.
- » » » 29 f. I Anledning af Udenrigsministerens Forslag om Samtykke til Konventionen af 24/10 1867 med U. S. A. om Salg af de dansk-vestindiske Øer gik hele Folketinget 21/1 1868 i Udvalg for at afgive Betænkning herom. Mødet varede flere Timer, men resulterede kun i en kort Indstilling, der tilraadte Salget. Rigsdagstid. 1867—68, Folket., Sp. 1045 og Tillæg B, Sp. 69 f.
- » » » 30. Trudsel, læs: Tractat.
- S. 132, L. 8. omsættes, læs: oversættes.
- » » » 31 f. Conventionen af 24. Oct.: Se S. 115, L. 24 f. med Note.
- S. 133, L. 2. hvilken, læs: hvilke.

- S. 133, L. 4—6. Det drejer sig om Landstingets Behandling af Købstad-kommunalloven.
- » , » , 9—11. Der var fremsat et Lovforslag om en Pensionsforhøjelse til General N. C. Lunding, der i 1849 og 1864 havde ledet Forsvaret af Fredericia Fæstning. H. M. Petersen var Modstander af Forslaget, idet han vilde bort fra de ekstraordinære Pensionsforhøjelser og hellere vilde gaa med til at mildne de alm. Pensionsregler. — »Den Alderstegne«, d. v. s. Balthazar Christensen imødegik kraftigt H. M. Petersen. Rigsdagstid. 1867—68, Folket., Sp. 1265 ff. — »Hans Majestæt« er en Hentydning til Petersens Forbøgstaver H. M.
  - » , » , 23. Brederupholms, læs: Buderupholms.
  - » , » , 26. særlig, læs: særdeles.
  - » , » , 28 og S. 134, L. 1. Rector: i Aarhus. Sml. S. 144, L. 13 f.
  - » , » , 33 f. Imidlertid — Gang: Tilføjelse [B].
- S. 134, L. 6. Neergaard, læs: Heegaard.
- » , » , 6. Dr. phil. Poul S. V. Heegaard fik ved kgl. Resolution af 29/2 1868 overdraget foreløbig for 2 Aar, fra 1/2 s. A., at holde filosofiske Forelæsninger ved Universitetet. Jvf. Kbh. Univ. Aarb. 1864—71 II, 1884, 37.
  - » , » , 11—14. Foraarsaget ved en i Samlingen 1866—67 i Folketinget vedtagen Dagsorden fremsatte Indenrigsminister Estrup i Samlingen 1867—68 Forslag om Godtgørelse for de i Aarene 1863—65 præsterede militære Fribefordringer. I de to foregaaende Krige havde Statskassen afholdt Udgifterne derved; men ved Godtgørelsen for 1863—65 holdt Regeringen bestemt paa, at Udgifterne skulde refunderes af det kørselspligtige Hartkorn. Ved Lovforslagets 2. Behandling gik A. Hage 3/2 1868 stærkt imod det og hævdede, at det aldrig burde være fremkommet. Ved 3. Behandling vedtoges Forslaget i Folketinget 13/2 saaledes, at Statskassen skulde afholde Udgifterne. I Landstinget nægtedes Forslaget Overgang til 2. Behandling. Rigsdagstid. 1866—67, Folket., Sp. 149, 8345 ff.; Rigsdagstid. 1867—68, Folket., Sp. 317 ff., 1399 ff., 1930 ff.; Tillæg A, Sp. 849 ff., 1851 ff.; Landst., Sp. 1552 ff.
  - » , » , 14 f. Fønnesbech — noget: Tilføjelse [A].
  - » , » , 21. Vestjyderne, læs: Vesterjyderne.
  - » , » , 22. Estrups Lov: Lov om Udvidelse af det jydskke Jernbanenet (stadf. 24/4 1868). Jvf. Dahl II, 445 og Andræs Tale i Landstinget 16/3 1868: sst. 271—77.
  - » , » , 24 f. Procescommissionen: blev nedsat 28/2 1868 med Krieger som Formand. Jvf. Troels G. Jørgensen: A. F. Krieger som Jurist, 97 ff.
- S. 135, L. 1. Havnefh. [-forholdet]: I Landstingsudvalgets Betænkning og Ændringsforslag til Lovudkastet om Købstadskommunernes Styrelse var indføjet en Paragraf, der bestemte, at Havnekommissionerne i Købstæderne skulde ophæves og deres Forretninger henlægges under Byraadet. Havnene skulde overdrages til Købstæderne, selv om Indenrigsministeren fremdeles skulde beholde et vist Tilsyn. Estrup modsatte sig stærkt denne Affattelse af Paragraffen, og den udgik derfor i Landstinget (sml. L. 14—17). I Folketinget indføjedes den atter, dog

- saaledes, at Bestemmelsen om Havnens Overdragelse til Købstæderne udgik. Rigsdagstid. 1867—68, Tillæg B, Sp. 43 ff., 57 f.; Landst., Sp. 723 ff., 731 ff.; Tillæg A, Sp. 1753 ff.; »Love og Anordninger« 1868, 301 (§ 16).
- S. 135, L. 2. Fællesskabsfhed. [-forholdet]: Under Landstingets Behandling af Købstadkommunalloven havde der været Unighed om, hvordan Bestemmelserne ang. det betydelige Fællesskab, der fandtes mellem Købstæder og Amtsraadskredse eller mellem flere Købstæder indbyrdes m. H. t. Benyttelse af Ting- og Arresthuse, Tvangsarbejdsanstalter, Sygehuse o. l. skulde affattes. Estrup havde ønsket en vidtstrakt administrativ Myndighed tillagt Indenrigsministeren ved Stiftelse eller Ophævelse af saadanne Fællesskaber. Krieger ønskede lovbestemte Regler derfor. Rigsdagstid. 1867—68, Landst., Sp. 802 ff.; Tillæg B, Sp. 45 f. I den færdige Lov blev Estrups Synspunkt gennemført (§ 20, 2. Stykke).
- » » » 6—13. Indført — antagelig samtidigt — paa en aaben Plads paa Siden for 7. Febr. [A].
- » » » 7. 32, læs: 31.
- » » » 21 f. Biskoppernes Fællesudtalelse er trykt i »Berl. Tid.« og »Dagbladet« 12/2 1868 (Nr. 36).
- » » » 35. Mill., læs: Miil.
- S. 137, L. 33 f. Jernbaneloven, læs: Jernbaneud[videlses?]lovene.
- » » » 36. afgaaer, læs: afgaves.
- S. 138, L. 6. var [i], læs: er i.
- » » » 12—14. Carlsen — Dage: Tilføjelse [A].
- S. 139, L. 5. Raasløff, egentlig staar der: At Raasløff.
- » » » 21. lidet: Tilføjelse [TA].
- » » » 21. i — Bondevenner: Tilføjelse [A].
- S. 140, L. 4 f. Krigsminister Raasløff havde foreslaaet at udgive de planlagte Kort over Jylland i Maalestokken 1:40.000, men Finansudvalgets Flertal havde holdt paa 1:80.000. Ved Afstemningen gennemførtes Krigsministerens Forslag. Rigsdagstid. 1867—68, Folket., Sp. 2304 f., 2351.
- » » » 22. Sagen: Talen er om den af Kirke- og Undervisningsminister Kierkegaard forelagte Valgmenighedslov.
- S. 141, L. 1 f. Kierkegaards Valg: Jvf. Akter I, 757 (Nr. 409).
- » » » 4. min Anskuelse, læs: mine Anskuelser.
- » » » 17—21. Se Akter I, 758—64, 766—73 (Nr. 411, 415); Friis I, 405—18.
- » » » 22—24. Statsraadets Forhandlinger 343—44.
- S. 142, L. 6. det vil, læs: vil det.
- » » » 6. det — dertil: Tilføjelse [A?].
- » » » 17—19. Men — hed: Tilføjelse [B].
- » » » 25. Sørensens Arbeide: Se S. 209, L. 19 f. med Note; S. 271, L. 17—19; S. 275, L. 3—5.
- » » » 27 f. Om Beslaglæggelsen af Kong Georg V af Hannovers Formue se Stern X, 1924, 230.
- » » » 30—S. 143, L. 2. Der verserede i diplomatiske Kredse paa dette Tidspunkt et fra fransk Side stammende Rygte om, at Preussen skulde være villigt til at give efter for de danske Ønsker m. H. t. Afstaaelsen af Nordslesvig mod at faa afstaaet Bornholm.

- S. 142, L. 35. Villighed, læs: Skikkelighed.
- S. 143, L. 2. W. 5: Wachtmeister, der havde været omtalt i et foregaaende, i Udgaven udeladt Afsnit under samme Dato, og som var Kriegers Hjemmelsmand for det S. 142, L. 29—S. 143, L. 4 givne.
- » » » 5. C. E. Bardenfleths »Livserindringer« udgaves 1890 af I. Bardenfleth.
- » » » 8 f. »Fædrelandet« 17/1 1868 (Nr. 14) indeholdt en Erklæring fra Kammerjunker F. Bardenfleth om, at en Formodning af C. Berling (fremsat i »Fædrelandet« 7/1 s. A.), om at Geheime- raad Bardenfleth fortrod sin Optræden i Martsdagene, ikke støttedes af dennes Optegnelser.
- » » » 9 f. O. Müller: Martsdagene 1848 i Kjøbenhavn, fortalte af en Samtidig, H. T. 3. R. VI, 1868, 135—97; Tillæg og Berigtigelser: H. T. 4. R. II, 1872, 951—54. Sml. S. 145, L. 7—19.
- » » » 13—15. Peder Palladius' Visitatsbog blev udgivet af A. C. L. Heiberg 1867, af Svend Grundtvig 1872 og af C. Rosenberg 1884.
- » » » 23. faae, læs: have.
- S. 144, L. 14. Frølich, læs: Forchh..
- » » » 14. Forchh[ammer]. Jvf. S. 133, L. 27 f.; S. 134, L. 1 f.
- S. 145, L. 1. Nazarethmenigheden: Sml. S. 140, L. 25 f.
- » » » 2. Capellaner, læs: Capellanier.
- » » » 7—13. Se S. 143, L. 9 f. med Note.
- » » » 14 f. Se Orla Lehmann: Brev om Martsdagene 1848 til Red. af Hist. Tidsskrift, H. T. 3. R. VI, 1868, 198—211. Sml. S. 150, L. 7—10.
- » » » 28 f. Der sigtes til Grev Frijs' bekendte N. N. II, 1721 gengivne Ytring.
- S. 146, L. 8. blive skadelig for, rettet fra ulæselig Ordforbindelse [A].
- » » » 8 f. forøgede, læs: betydelige.
- » » » 35. Vestjyderne, læs: Vesterjyderne.
- S. 147, L. 3—5. Octavius Hansen: Om Gjældsfgængslets Ophør i Frankrig ved Lov af 22. Juli 1867, Kbh. 1868.
- » » » 14—22. Jvf. Akter I, 794—97 (Nr. 423); Friis I, 417.
- » » » 25. Bevillingen: En Bevilling paa Finansloven til en Kirkekommissions Arbejde.
- S. 148, L. 8—23. Jvf. Akter I, 797—803 (Nr. 424).
- » » » 27 f. P. E. Olsen: Hvem var de første »Hjemmesvenskere« i Danmark, Kbh. (Marts) 1868.
- » » » 37. Der sigtes formodentlig til Afvisningen under Londonerkonferencen af Planen om Løsning ved Voldgift.
- S. 149, L. 6. Svaret: til Preussen; se Noten til S. 148, L. 8—23.
- » » » 29 f. De samme Qualificationer, læs: Den samme Qualification.
- S. 150, L. 6 f. At — ikke: Tilføjelse [A].
- » » » 7—10. Se S. 145, L. 14 f. med Note.
- » » » 21. Og Quaade melder, læs: Af Quaade meldes.
- » » » 21 f. Akter I, 806 f. (Nr. 426).
- » » » 22—32. Friis-Bagge I, 302—04.
- S. 151, L. 36. § 75: i den gennemsete Grundlov af 28/11 1866, der bestemmer: »Folkekirkens Forfatning ordnes ved Lov«.
- S. 152, L. 11. Flere, læs: Mere.
- » » » 11 f. disse Arbejder, læs: disse to Arbejder.
- » » » 26—33. Jvf. Akter I, 807 f. (Nr. 427); Friis I, 420.

- S. 152, L. 31—33. imidlertid — sige: Tilføjelse [B].
 » » » 34 f. Se Bismarck u. d. n. Fr. 274—77.
- S. 153, L. 5. skjønt — ikke: Tilføjelse [B].
 » » » 11 f. A. Hage: Bidrag til Belysning af Folkethingets anden Behandling af Marinens Budget, 1868.
 » » » 14. Gang, læs: lang.
 » » » 32. Raasløffs Optræden i Anmærkningssagen: Jvf. S. 151, L. 26—32.
 » » » 36. Side, læs: Side, at han er saa udslidt.
- S. 154, L. 10. curieuse, læs: lumineuse.
 » » » 16—20. Akter I, 812—15 (Nr. 428 a).
 » » » 19. udførte, læs: udfører.
 » » » 25 f. Fr. Winkel Horn blev 1867 ansat som Assistent ved Udvalget for Folkeoplysnings Fremme. Jvf. »Udvalget for Folkeoplysnings Fremme. 50 Aars Virksomhed. 1866—1916«, 1916, XIV.
 » » » 29 f. langsom. Saa, læs: langsom, saa.
 » » » 31—S. 155, L. 4. Akter I, 816—19 (Nr. 430); Friis I, 420 ff.
- S. 155, L. 6—10. Der sigtes til en Artikelserie »Nogle Bemærkninger om de danske Statsbeder og særlig om Ministerierne« i »Berl. Tid.« 21/11—28/11 1867 (Nr. 272—278); den er signeret »m.« og angives i en redaktionel Note at være tilstillet Bladet fra en agtet og sagkyndig Haand.
 » » » 9. Foran »ingen« indskydes: »nogle reisende Ravne[?]«.
 » » » 13 f. Sml. S. 138, L. 6 ff.
 » » » 19. Hesteforslaget: det af Krigsminister Raasløff forelagte Udkast til en Hesteligningslov.
 » » » 31. Indskrækning: der staar formentlig — ved en Fejlskrift — Indskibning[!].
 » » » 35—S. 156, L. 1. Jvf. Akter I, 835 f. (Nr. 441).
- S. 156, L. 1—13. Jvf. Akter I, 812—15 (Nr. 428 a).
 » » » 20. Adresseforslaget: Se S. 159, L. 5—8 med Note.
 » » » 26. til enhver Tid: Tilføjelse [TA].
- S. 157, L. 1 f. C. Paludan-Müller gav i sin Afhandling »Endnu engang den skibyske Krønike. Niels Krags Forhold til Hvitfeldt« (H. T. 3. R. VI, 1867—69, 299—407) et Modindlæg mod C. T. Engelstofts »Hans Tausens Proces for Herredagen i Kjøbenhavn 1533 og den skibyske Chronike« (sst. 1—66).
 » » » 2 f. Udenrigsministeren Grev [Fr. Marcus] Knuths Fremstilling af Danmarks Underhandlinger 1848 indtil Vaabenstilstanden i Malmø. Meddelt af C. Paludan-Müller, H. T. 4. R. V, 1877, 460—509.
 » » » 16. ind, læs: ud.
 » » » 16 f. Jvf. S. 151, L. 27—32 og S. 153, L. 32.
 » » » 20. Pilebundtet: Jvf. S. 172, L. 35. Udtrykket maa her betegne det ministerielle Flertal i Landstinget, der ved 2. Behandling af det fra Folketinget oversendte Regeringsforslag til Lov om Udvidelse af det jyske Jærnbaneæt vedtog alle Lovforslagets Paragraffer med stor Majoritet og forkastede alle Ændringsforslag (saaledes 2/4 det af J. C. Jacobsen stillede Forslag om, at Anlægget af en Bane Skanderborg-Silkeborg skulde udgaa af Loven, med 27 Stemmer mod 20 og 3/4 to af Krieger stillede Ændringsforslag med henholdsvis 29 mod 18 og 41 mod 0 Stemmer). Rigsdagstid. 1867—68, Landst., Sp. 2471 ff.
 » » » 33. Brøchners Bog: Om Tro og Viden, 1868.

- S. 158, L. 7. men — Kravene: Tilføjelse [A].
- » » » 9. Blomstertalent, læs: Blomstermalertalent.
  - » » » 12. Carl Bloch's Maleri »Niels Ebbesen og Grev Gert« var færdig-malet og udstilledes 1868. Jvf. Rikard Magnussen: Carl Bloch. 1834—1890, 1931, 51.
  - » » » 13 f. Orla Lehmanns »Erindringer« [til 1849] udgaves i hans »Efterladte Skrifter« I—II, 1872—73.
  - » » » 35. Det — modtager: Tilføjelse [B].
- S. 159, L. 5—12. 4/4 1868 begyndte i Folketinget Enestebehandlingen af et af Carlsen, Fenger, Hall, J. A. Hansen, Høgsbro, Winther o. fl. stillet Forslag om en Adresse til Kongen om, at Krigs- og Marineministerierne maatte forenes til ét Forsvarsministerium. Jvf. Rigsdagstid. 1867—68, Folket., Sp. 4546 ff. Sml. Dagb. L. 26 ff. og S. 160, L. 13—16.
- » » » 15—25. Under Landstingets 2. Behandling af Loven om det jyske Jernbanenet 3/4 1868 spurgte Formanden (M. P. Bruun) David, om han ikke var kommet bort fra det under Forhandling værende Emne. David svarede, at det var at berøve ham Ordet, hvad der passede til hele den Maade, hvorpaa Lovforslaget skulde drives igennem. Ved Mødet den følgende Dag beklagede David sin Udtalelse. Jvf. Rigsdagstid. 1867—68, Landst., Sp. 2528, 2566 f., 2571.
- S. 160, L. 6. en, læs: cen.
- » » » 19. Jvf. Tormod Jørgensen: Anthon Frederik Tscherning, 1938, 437.
  - » » » 36—S. 161, L. 3. Den anførte Bemærkning af Lord Elcho's Tale i Underhuset 30/3 1868 er citeret efter Hansard's »Parliamentary Debates«, 3. series, CXCI, 1867—68, Sp. 558.
  - » » » 30. Even, læs: Evens.
- S. 161, L. 5. Vi: Landstingets Udvalg ang. Valgmenighedslovforslaget.
- S. 162, L. 1—11. Om Raasløffs Rejse og de Formodninger, hvortil den gav Anledning se Akter II, 15, 18 ff., 22, 24, 50, 56, 57 f., 62, 69 f., 87; Bismarck u. d. n. Fr. 38, 280 f., 282, 288, 297.
- » » » 28 f. den luxemborgske Sag: Se Noten til S. 55, L. 10.
  - » » » 31—S. 163, L. 2. Akter I, 837—39 (Nr. 442).
- S. 163, L. 3 f. Bjørnsons »Fiskerjenten« udkom i Kbh. i April 1868.
- » » » 14 f. De forenede Staters Præsident Andrew Johnson blev i Marts 1868 af Repræsentanternes Hus anklaget og stillet for Senatets Domstol bl. a. paa Grund af hans Forsøg paa i Modstrid med »Tenure of Office«-Akten at fjerne Krigsministeren Edwin M. Stanton, der var hans politiske Modstander, fra hans Embede. Ved Domsvoteringen i Maj 1868 frikendtes han, da Stemmerne mod ham manglede 1 i den forlangte $\frac{2}{3}$'s Majoritet.
  - » » » 16 f. Afstaaelsessagen: Sagen om Afstaaelsen til de forenede Stater af St. Thomas og St. Jan.
  - » » » 19—23. Statsraaderne Manderström, Ugglas, Lagerstråle och Abelin havde 8/4 1868 indgivet deres Afskedsansøgninger. De Geer og de 5 øvrige Statsraader stillede deres Pladser til Kongens Disposition; men Kongen lod ved de Geer diktere til Statsraadsprotokollen, at Afskedsansøgningerne ikke skyldtes Mangel paa hans Tillid, og at han ikke mente, at der under den indeværende Rigsdag var sket noget, der gav tilstrækkelig

Grund til Afskedsansøgningerne. Han vilde derfor ikke i Øjeblikket bifalde Ansøgningerne, men prøve dem hver for sig. Denne Udtalelse offentliggjordes. Først 4/6 1868 udnævntes de fire nye Statsraader, og Ministerkrisen var endt. Jvf. Louis de Geer: *Minnen* II, 1892, 72 ff.

- S. 163, L. 32. den parlamentariske Commission om Embedslønningerne: Jvf. S. 138, L. 6 ff.; S. 155, L. 13 f.
- » » » 35. utvivlsomt, læs: udentvilt.
- S. 164, L. 2. dog, læs: dog her.
- » » » 22—28. *Semper Taciturnus*: Folkeviser, fornyede i gammel Stil. En Smule Kritik, 1868. Forfatteren var ikke Julius Martensen, men Vilhelm Møller.
- » » » 29 ff. Akter I, 819 ff.; Friis II, 13 ff.; Friis-Bagge I, 345—56.
- S. 165, L. 11 ff. Jvf. Akter I, 830 ff.; II, 4, 5 ff.
- » » » 36 f. Frijs gjorde i sit Indlæg i Landstinget opmærksom paa, at hvis Valgmenighedsloven forkastedes, saaledes som Landstingsudvalgets Flertal havde foreslaaet, vilde Ministeriet demissionere. Rigsdagstid. 1867—68, Landst., Sp. 2733.
- S. 166, L. 1—13. Akter II, 51 ff.; Friis II, 42 ff.; Friis-Bagge I, 361 f., 367 ff.
- » » » 6. D., læs: Dk..
- » » » 16. Sagen: Valgmenighedsforslaget.
- » » » 34. ivrig, læs: arrig.
- S. 168, L. 14. Brev, læs: Svar.
- » » » 20. *Alliance*, læs: *Alliancer*.
- » » » 33. Onsdagsmeddelelsen: Se S. 166, L. 1 ff.
- S. 169, L. 20. Betænkningens: Landstingsudvalgets Betænkning om Valgmenighedsloven; jvf. S. 163, L. 24 f.
- » » » 22. Hovedpunktet, læs: Høidepunktet.
- » » » 29. facultative, læs: facultative.
- » » » 30. Tilbagetrængning, læs: Tilbagetrængning ved en Tidsbegrænsning.
- » » » 35 f. An. 2. Oct. 1862: om Sognebaandsløseres Adgang til at benytte deres egen Sognekirke og Kirkegaard. Jvf. II, S. 266, L. 19 f.; S. 279, L. 24 ff.
- S. 170, L. 8. sættes, læs: sattes.
- » » » 17. foretages, læs: foretoges.
- » » » 20 f. *Mæglingsforslaget*: det af Regeringen antagne, af Landstingsudvalget ændrede Valgmenighedsforslag.
- » » » 22. vedtaget; der staar egl.: vedtoges.
- S. 171, L. 11. Bispernes Fællesudtalelse: Jvf. S. 135, L. 21—29 med Note.
- » » » 31. § 75: Se S. 151, L. 36.
- » » » 37 f. grundtvigske, læs: grundtvigianske.
- S. 172, L. 15. Cand. Møller (den statistiske Theolog): Der menes muligvis cand. theol., fra 1875 Sognepræst Hans Christian Diderik Müller (1835—1902), som 1869—72 var Medlem af Folketinget, og som udgav Haandbøger over de politiske Valg 1848—94 (1867, 1894) og Ministerierne 1848—66 (1867).
- » » » 19. forklarede, læs: var, forklarede.
- » » » 35. »*Pilebundet*«: Se S. 157, L. 20 med Note.
- S. 173, L. 24. var, læs: red.
- S. 174, L. 5. Hage, læs: H. Hage.
- » » » 11. Bevillinger, læs: Bevisregler.

- S. 174, L. 17—24. Akter II, 68 ff.
 » » » 33 ff. Akter II, 72—79 (Nr. 489—90).
- S. 175, L. 7—12. Akter II, 84 (Nr. 492); jvf. Bismarck u. d. n. Fr. 293 ff.
 » » » 10. for, læs: hos.
- S. 176, L. 3. Heltzens Indlæg: Heltzen udgav April 1868 sin Pjece: »Copist i Lands-Over- samt Hof- og Stadsretten J. J. Hansens Klage over mig som Justitsminister, belyst ved Justitsraad, Sø- og Handels-Formand Kleins Vidnesbyrd og nogle andre fremkomne Oplysninger«.
 » » » 4 f. de 5 Ministres Afskedsbegjæring: Jvf. III, S. 267, L. 28 med Note; S. 268, L. 17 f.
 » » » 29—S. 177, L. 6. Akter II, 72—75 (Nr. 489).
- S. 177, L. 6. Processen mod Johnson: Se S. 163, L. 14 med Note.
 » » » 7. hverves, læs: hverver.
 » » » 18. som Feldtpræster, læs: til Feldtpræster.
 » » » 23. 1): Der fandtes yderligere 2 Punkter, om hvad der var foregaaet paa Rigsdagen, men disse er udeladt i Udgaven.
 » » » 30. naturligt, læs: naturligst.
- S. 178, L. 3—6. Balt. Christensen m. fl. stillede 14/5 1868 Forslag i Folketinget om Nedsættelse af en parlamentarisk Kommission om den civile Administration. Det faldt ved 1. Behandling, jvf. Dagb. L. 19 ff Rigsdagstid. 1867—68, Folket., Sp. 4667 ff., 6152 ff.; Tillæg A, Sp. 2679.
 » » » 32—S. 179, L. 7. Akter II, 101—09 (Nr. 508—09); Friis II, 53 ff.; Friis-Bagge I, 396 ff.
- S. 179, L. 11—21. Akter II, 118 (Nr. 515).
 » » » 22—26. Akter II, 119 f., 122—26 (Nr. 517, 519).
 » » » 27 f. Tilføjelse [B]. Indført samtidig med L. 35, altsaa tidligst i 1879.
- S. 180, L. 1—3. D. B. Adler stillede 20/5 1868 en Forespørgsel i Folketinget om Jøders Adgang til Dommerembeder. Rigsdagstid. 1867—68, Folket., Sp. 3019 ff., 6485 ff.
 » » » 3 f. Der sigtes antagelig til, at Fenger stemte for Dagsordenen, der sagde, at der ikke var noget til Hinder for, at Jøder kunde beklæde Dommersædet i Danmark. Jvf. Rigsdagstid. 1867—68, Folket., Sp. 6624 f.
- S. 185, L. 8. Petersen, læs: Cl. Petersen.
 » » » 10. (Bg.): synes at være Fejlskrift for »Gb.«, et af Rudolf Schmidt anvendt Forfattermærke (jvf. S. 106, L. 16 f. og S. 112, L. 16—18 og Noterne til disse Steder). »Berl. Tid.« 14/5 1868 (Nr. 111) indeholder en Anmeldelse af Bjørnsons »Fiskerjenten«, undertegnet »Gb.«.
 » » » 11—16. 27/5—29/5 1868 fejredes Lunds Universitets 200 Aars Stiftelsesfest, ved hvilken Krieger udnævntes til Æresdoktor i Retsvidenskaben. Blandt de fremmede Gæster var Rektoren for Universitet i Rostock Professor C. F. Bartsch, der holdt Tale paa Svensk. Universitetet i Kristiania var repræsenteret af Professor juris Fr. Brandt, hvis officielle Hilsen vakte Forargelse hos de danske Deltagere, fordi han betonedede den Betydning Lunds Universitet havde haft ved at knytte de erobrede skaanske Landsdele uopløseligt til Sverige, og herved ogsaa fremhævede, hvordan det norske Universitets Oprettelse havde tjent til at styrke den norske Nationalfølelse.

- S. 185, L. 14. Lunds Universitet, læs: Lunds Universitets.
 » » » 18. afgaaede, læs: afgaaende.
 » » » 22. i — Maade: Tilføjelse [B].
 » » » 28. Bonjour-Manden: Den norske Jurist Professor Fred. Brandt havde blandt andre Særheder ogsaa den, at han som Festdragt aldrig vilde anvende Spidskjole, men altid brugte »Bonjour«.
- S. 186, L. 1—2. Aftenens Festtale ved Lundenserfesten 28/5 holdtes af Docent Hallbäck; blandt de senere Talere var Professor Martin Weibull, Adjunkt C. T. Odhner, Overretssagfører V. Rode fra København, Magister Walfrid Alfthan fra Helsingfors, cand. theol. Frits Hansen fra Norge og Dr. phil Solander fra Uppsala.
 » » » 2. Alfthan, læs: Alfthan.
 » » » 3. Hallbacks, læs: Hallbäcks.
 » » » 6. Christopher Bruuns Foredrag om »Vore Fædre« synes ikke at være blevet trykt.
 » » » 11. nok, læs: nok ikke.
- S. 187, L. 6—8. Rasmus Nielsen angreb Brøchner med Skriftet: »Hr. Prof. Brøchners filosofiske Kritik gennemseet«. Brøchners Stridsskrift herimod var »Et Svar til Professor R. Nielsen« (1868).
 » » » 8—10. Se M. J. Monrad: En Episode under Forhandlingerne mellem Tro og Viden, Kria. 1869.
 » » » 11—S. 188, L. 8. Jvf. Akter II, 160—63 (Nr. 531); Friis II, 107 ff.; Friis-Bagge I, 452.
 » » » 25. virkelig, læs: redelig.
- S. 188, L. 24. Biberich, Fejl for: Biebrich; Hertugen af Nassaus Residens med et smukt Slot.
 » » » 24—27. Om Kong Frederik Wilhelm IV's Besøg paa Kronborg 20/6 1845 under Opholdet i Danmark 18—21/6 se E. Bodenhoff: Hofliv under trede Konger, 1913, 212—18. Kongens af Fru Rosenørn hørte Udbrud findes her ikke omtalt.
 » » » 30 f. Grundlovsdagen 1868 afholdtes en Indsamling til Tilvejebringelsen af en Rytterstatue for Frederik VII. (»Fædrelandet« 28/5 og 11/6 1868 (Nr. 122 og 132)).
 » » » 31 f. Guldkransen: Efter Frederik VII's Død indsamlede en Kreds af Damer Bidrag til en Guldkrans paa Kongens Kiste; hvad der ikke var forbrugt til Kransen, stillede til Raadighed for Rytterstatuen. (»Fædrelandet« 3/8 1868 (Nr. 177)).
- S. 189, L. 6. endte, læs: endda.
 » » » 18. Seeltz, læs: Seeh[and]l[un]g.
 » » » 24. tages for, læs: tages fra.
- S. 190, L. 8. Kirkecommissionen: 18/6 1868 nedsattes en Kommission med Hall som Formand til Overvejelse af de kirkelige Forhold. Se Departementstid. 1868, 609.
 » » » 15—19. C. H. J. Dahl: 100 danske ord, nogle iagttagelser af modersmålets brug i nutid og fortid, Kbh. 1868.
 » » » 28. Den militære Højskole ophørte 30/4 1868, og Officeresskolens Elevskole begyndte 1/5 s. A.
 » » » 29. Goos, læs: Good.
 » » » 34. Dep. af 9de Marts: Jvf. S. 147, L. 14—22 med Note.
 » » » 36 f. C. Paludan-Müller: Imod Nordisk Samfunds Skandinavisme.

Fire Artikler. (Særskilt Aftryk efter »Lolland-Falsters Stiftstidende« for 1868, Nr. 151, 164, 177—78.), Kbh. (Juli) 1868. Jvf. »Fædrelandet« 23/6 1868. (Nr. 136).

- S. 191, L. 1—6, 11—18. Referat af Møder i Proceskommissionen, for hvilken Krieger var Formand. Ogsaa i det følgende gives oftere saadanne Referater (se Sagreg.) Om Møderne 24/6 og 25/6 se Troels G. Jørgensen: A. F. Krieger som Jurist 102 f.
- » » » 6. for Nævningeretten, læs: af Nævningeretterne.
  - » » » 6. Schwartz Glaser, læs: Schwartz-Glaser.
  - » » » 19 f. H. I. A. Raasløff: De Conservative, Kongedømmet og Demokratiet, Kbh. (Juni) 1868.
  - » » » 21. Der sigtes til 3 Artikler i Ugebladet »Figaro« 14/6, 21/6, 28/6 (Nr. 116—18) 1868: »Den Bjørnstjerne Bjørnsonske Digterskole«. Jvf. S. 192, L. 6—9.
- S. 192, L. 9. den, læs: dem.
- » » » 14—16. Talen er om det geografiske Tidsskrift »Fra alle Lande. Et Maanedsskrift for nyere Rejsebeskrivelser«, 1865—78. Dets skiftende Redaktører var W. Mariboe, E. Bluhme, J. U. A. Holm og L. Zinck.
  - » » » 15 f. Arkæologen, tidl. Adjunkt i Flensborg Conrad Engelhardt afløste 1868 Museumsinspektør Christian Herbst som Sekretær for Oldskriftselskabets Oldsagsafdeling.
  - » » » 25. Carstensen er nu kommen tilbage: fra St. Thomas. Sml. S. 115, L. 10 f.
  - » » » 26. Det russiske Salg: af Alaska til de forenede Stater. Jvf. S. 129, L. 25 med Note.
  - » » » 35 f. Der sigtes til Olof Eneroth's Artikel i »Nordisk tidskrift för politik, ekonomi och litteratur« III, 1868, 345—389: »Hvad vi ha att lära af hvarandra i folkuppfostringsväg. Någre uppslagssatser«.
- S. 193, L. 12. Rejsen: Kongen og Dronningen afrejste 12/8 1868 fra Bellevue med Dampskibet »Slesvig« til Rusland. Kongens Hjemkomst fandt Sted 1/9 s. A.
- » » » 26. v. Geer, læs: de Geer.
- S. 194, L. 1 ff. Om de udsendte danske Militærkommissioners Opfattelse af de franske Hærforhold se Friis: 1870, 40 f.
- » » » 28—34. 37 Godsejere var i en Opfordring til at indtræde i Oktoberforeningen, aftrykt i »Dagbladet« 10/8 1868 (Nr. 184), fremkommet med Udfald mod Skandinavismen. Hofjægermester H. R. Carlsen svarede paa »Nordisk Samfund«'s Vegne i »Dagbladet« 18/8 1868 (Nr. 191). I »Morgenposten« 28/8 1868 (Nr. 104) tryktes derefter J. A. Hansens, L. M. Müllens, A. M. Povlsen, G. Winthers og P. C. Zahles Opraab »Hvad vil »Nordisk Samfund«? (Til Medlemmerne af det »folkelige Venstre« i Rigsdagen)«, hvori de fremsatte deres Betæneligheder ved Skandinavismen. I »Flyveposten« 31/8 1868 (Nr. 202) skrev J. F. Scavenius mod Carlsen. Jvf. Høgsbro I, 221 ff., 307.
  - » » » 29 f. Skandinavisksindede, læs: de Skandinavisksindede.
  - » » » 32. Müller, læs: Müllen.
- S. 195, L. 7. truer; egl. staar der: træder [!].
- » » » 11. Laertes, læs: Leontes.

- S. 195, L. 11. Ved det kgl. Teaters Opførelse af Shakespeare's »Et Vinter-Eventyr« 2/9 1868 udførte den unge Debutant Joh. Holm-Hansen, for hvem Fru Heiberg interesserede sig, Kong Leontes' Rolle. Jvf. Aumont-Collin V, 2, 1899, 427.
- » , » 28—30. Om den Fønnesbechske Transaktion se S. 189, L. 1—20. Jvf. »Fædrelandet« 8/9 1868 (Nr. 211).
- » , » 31. Om Fremgangsmaaden med det jyske Driftsselskab er intet nærmere fundet.
- S. 196, L. 22. jfr. 3 Novbr. 1866: Under 3/11 1866 er i Originalen omtalt Prévost-Paradols Bog »Quelques pages d'histoire contemporaine« IV og nogle Synspunkter derfra.
- » , » 30 f. Den norske Skuespiller Georg Herman Krohn var tilbudt Stillingen som Leder af Christiania Teater efter Bj. Bjørnsøns Afgang.
- » , » 35. udløste, læs: udløser.
- S. 197, L. 1—3. Sml. S. 198, L. 4 f. med Note.
- » , » 21 f. Mackeprang 48 f.
- S. 198, L. 4 f. B. Dunker: Om Revision af Foreningsakten mellem Sverige og Norge II, 1868. Sml. S. 7, L. 20—28 med Note.
- » , » 8. M. B. Bruun, læs: M. P. Bruun.
- » , » 8 f. M. B. Bruun—Formandspladsen: Tilføjelse [B].
- » , » 11. og—vakler: Tilføjelse [A?].
- » , » 12 f. I »Berl. Tid.« 24/9—26/9 1868 (Nr. 223—25) findes et længere Indlæg af Overauditor J. Skrike, der kritiserede den til Byens Husejere omdelte Piece »Kjøbenhavns Brandforsikkring for Gaarde og Huse, en oplysende Fremstilling for Brandforsikkringens Interessenter, Stadens samtlige Gaard- og Huuseiere, af Brandforsikkringens Direction«. Den paagældende Direktion bestod af Konferensraad T. Algreen-Ussing, Major Kornbech og Grosserer A. C. Øst.
- » , » 29. en Neveu, læs: et Navn.
- » , » 29—32. 29/9 1868 valgtes i Skanderborg den tidligere Ministerresident i Italien Baron Ivar Holger Rosenkrantz, støttet af de wintherske Bondevenner, til Medlem af Folketinget. Hans Modkandidater var fhv. Folketingsmand Gaardejer R. Mathiasen af Emborg, der var Medlem af Oktoberforeningens Bestyrelse, og fhv. Folketingsmand Gaardejer L. S. Schøler af Hammel. Jvf. »Dagbladet« 30/9 1868 (Nr. 228).
- S. 199, L. 13—20. Statsraadets Forhandlinger 345—48.
- » , » 26—30. Akter II, 181—85 (Nr. 546—47); Friis II, 115 f.
- S. 200, L. 20—22. Se Akter II, 797 (Nr. 959).
- » , » 23. Trontalens Ord om Prinsesse Lovisa af Sveriges Trolovelse med Kronprins Frederik lød saaledes: »Vi ere forvisset om, at Rigsdagen deler Vor Glæde over at see Arvingen til den Danske Krone knyttet til en Prindsesse, hvis personlige Egenskaber ere en Borgen for hendes tilkommende Ægtefælles Lykke, og som tilhører et Folk, hvis venskabelige Følelser for Danmark ogsaa ved denne Leilighed paa en saa hjertelig Maade have givet sig tilkjende.« Rigsdagstid. 1868—69, Folket., Sp. 9 f.
- » , » 28 f. Den græske Prinds: Kong Georgs ældste Søn Konstantin,

- der var født 21/7 1868. Dagmar havde i Maj født en Søn, Alexandra i Juli en Datter.
- S. 201, L. 5. Contingent- og Procentsystemet: Jvf. S. 58, L. 26—30 med Note og S. 340, L. 30—32 med Note.
- » » » 10 f. Communallovenes Anvendelse paa Handelspladserne: Talen er om det af Indenrigsminister Estrup i Rigsdagssaml. 1868 69 forelagte Lovforslag om de kommunale Valg i Frederiksberg, Frederiksværk, Silkeborg, Løgstør, Nørresundby og Marstal.
- » » » 11. Handelspladsen, læs: Handelspladserne.
- S. 202, L. 33. der, læs: som.
- S. 203, L. 16—S. 204, L. 21. Friis II, 160 ff.
- » » » 17—20. Forslag til en Adresse til Kongen i Anledning af Trontalen indbragtes 15/10 1868 af de L. 18—19 nævnte Folketingsmænd. Den tilsvarende Adresse indbragtes samme Dag i Landstinget af 8 Landstingsmænd, deriblandt de 4 i L. 20 nævnte. Adresserne var i deres indbragte Form i det væsentligste ens, dog med den vigtige Forskel, at Folketingets Adresse indeholdt et Stykke om de finansielle Forhold, der ikke fandtes i Landstingets. Rigsdagstid. 1868—69, Folket., Sp. 265; Landst., Sp. 168, 171 ff.; Tillæg A, Sp. 1647 f., 1719 ff. Jvf. S. 204, L. 14—21 med Note; S. 206, L. 29.
- » » » 34. Conseilpræsident o. s. v.«., læs: Conseilpræsident« o. s. v..
- » » » 35. suspenderer, læs: supprimerer.
- S. 204, L. 8. Tractatens, læs: Trontalens.
- » » » 14—21. Sml. Noten til S. 203, L. 17—20. Afsnittet om Finanserne i den Form, det havde ved Indleveringen i Folketinget 15/10 1868 gjorde bl. a. opmærksom paa, at Velstandens Kilder ikke flød lige rigeligt for alle Befolkningsklasser og udtrykte Haabet om, at Hans Majestæts Regering ved Besparelser, ved klog Benyttelse af Statens Midler og ved fortsatte Beskatningsreformer vilde gøre det lettere for Folket at bære Byrderne. — Afsnittet om Finanserne blev stemt ud af Adressen. Rigsdagstid. 1868—69, Folket., Sp. 453 f.; Tillæg A, Sp. 1647.
- » » » 16. ? : ikke i Originalteksten; der kan med Sikkerhed læses: sorte.
- » » » 35. klager, læs: klagede.
- S. 206, L. 1 f. Frijs—Ændringsforslagene: Tilføjelse [A].
- » » » 3—5. det—Nidkjærhed: Tilføjelse [A].
- » » » 6—15. Om den ved Oberst A. C. J. Myhres Afskedigelse fremkaldte Debat i Pressen og i Folketinget se S. 236, L. 10—19 med Note.
- » » » 7 f. en Bemærkning—om: Tilføjelse [TA].
- » » » 8 f. som—Forhandlinger: Tilføjelse [A] efter et udraderet Ord.
- » » » 10. Raasløff, rettet fra udraderet Ord [A].
- » » » 11. m. Hs. til Als: Tilføjelse [TA].
- » » » 12. med flere: Tilføjelse [MB].
- » » » 27. ved, læs: med.
- » » » 29. Den finansielle Sætning o: det finansielle Afsnit i Forslaget til en Adresse til Kongen. Se Noten til S. 204, L. 14—21.
- » » » 30—32. (med stor Stemmefleerhed): opr. stod der: med een Stemme. — Ved Ændringen tilføjedes det følgende Stykke: efterat—forkastet [A].

- S. 207, L. 1 f. I den slesvig-holstenske Landdags Møde i Rendsborg 21/10 1868 behandlede et Forslag af Landdagsmand Gaardejer P. Skau om at alle, baade trykte og skrevne, Sager, der forelagdes Landdagen, skulde forelægges Repræsentanterne for de dansktalende Distrikter paa Dansk. Forslaget henvises til et Udvalg, hvis Betænkning, der 14/11 vedtoges af Landdagen, dog kun delvis stemte overens med Skau's Krav. Jvf. »Dannevirke« 23/10 og 16/11 1868.
- » , » 21. Andræs Tale findes i Rigsdagstid. 1868—69, Landst., Sp. 208 ff.
- S. 208, L. 3. Lønningslovens, læs: Lønningslovenes.
- » , » 18. herinde, læs: hernede.
- S. 209, L. 8. nævnt, læs: næret.
- » , » 11 f. Maaskee—Indkomstskat: Tilføjelse [A].
- » , » 13. Professor L. K. Daa havde i Efteraaret 1868 i Studenterforeningen holdt en Forelæsningsrække over Folkeslagene eller Nationaliteternes Udvikling. 31/10 fejredes han ved en Afskedsfest.
- » , » 16—18. Jvf. Mackeprang 63.
- » , » 17. Adressen, læs: Adresser.
- » , » 19 f. Carl Th. Sørensen: Kampen om Norge i Aarene 1813 og 1814 I—II, Kbh. 1871.
- » , » 21. politiske, læs: diplomatiske.
- » , » 24. Undersøgelse, læs: Undersøgelser.
- » , » 25—27. Om Svederus' Værk og »Geschichte der Nordarmee« se III, S. 279, L. 15 og 16 med Noter.
- » , » 28. Landeskunde. Hrth., læs: Landeskunde d. Hzth..
- » , » 30. Localskrifterne: Ludolf Wienborg: Der Antheil Dänemark's und der dänischen Behörden an Hamburg's Schicksal im Frühjahr 1813, Hamburg 1863, og Fr. Wille: Mettlerkamp, der Führer einer am deutschen Freiheitskriege theilnehmender Bürgerwehr, Hamburg 1868.
- » , » 30. Wille [?], læs: Wille.
- S. 210, L. 13. Vor gamle Landgreve: Landgrev Vilhelm af Hessen (d. 1867).
- » , » 26. Planen, læs: Planer.
- S. 211, L. 15 f. indladende, læs: indledende.
- » , » 28. reiser, læs: viser.
- » , » 31—S. 212, L. 3. 26/10 1868 holdt Rigskansler Grev Beust i det østrigske Rigsråds Forsvarsudvalg en Tale om Østrigs Forhold til Udlandet, der naaede ud til Offentligheden og blev gengivet i Pressen i en for Beust mindre behagelig Form (jvf. »Berl. Tid.« 6/11 1868 (Nr. 260)). Kriegers Omtale af hans Bemærkninger om Danmark ved denne Lejlighed stammer ikke fra Pressen, men fra Beust's Udtalelser til den danske Gesandt i Wien Kammerherre Falbe, som refererede dem i en Depeche til Udenrigsminister Grev Frijs 31/10 1868 (Nr. 28) (R. A.).
- S. 212, L. 12 f. Under en Forespørgsel i Folketinget om en afskediget Kap-tajn af Fodfolket udtalte Krigsministeren sig i Almindelighed om de Forhold, der kunde gøre sig gældende ved Officerers Afskedigelse. Senere i Samlingen (9/2 og 10/2 1870) kom Oberst A. C. J. Myhres Afskedigelse (4/9 1868) til Debat i

- Folketinget. Jvf. Rigsdagstid. 1868—69, Folket., Sp. 1126 ff., 4421 ff.; Dagb. S. 236, L. 10—19 med Note.
- S. 212, L. 20. »Den ny Haandværkerskole« var oprettet 1868, væsentligst paa Arkitekt Vilh. Kleins Initiativ. Jvf. C. Nyrop: Bidrag til dansk Haandværkerundervisnings Historie, 1893, 190 f.
- » » » 32. Dalander: Der hentydes til Gustaf Robert Dahlander's Bog »Om den tekniska undervisningen i några af Europas länder«, Göteborg 1866.
- S. 213, L. 1—4. O. Borchsenius: Fru Gyllembourg (Aftenlæsning, Ny R., VIII, 1869, 55—136).
- » » » 3 f. han—grøn: Tilføjelse [B].
- S. 214, L. 34 ff. I den danske Folkeforening holdt Formanden Orla Lehmann 19/11 1868 et historisk Foredrag om de svenske-norske Unionsforholds Udvikling; det fortsattes og sluttedes i det følgende Møde 17/12 s. A. Se »Fædrelandet« 20/11 og 16/12 1868 (Nr. 271, 293).
- S. 215, L. 24. der, læs: som.
- » » » 27 f. Lehmanns truende Interpellation: Jvf. S. 209, L. 14—16.
- » » » 27—35. Friis II, 171 ff.; Friis-Bagge I, 500—04, 509—12, 514—25, 527, 530—35.
- S. 216, L. 5. i denne Samling: Tilføjelse [TA].
- » » » 11. Brun: Se S. 208, L. 18 med Note.
- » » » 11. brunske, læs: »brune«.
- » » » 19—22. Efter Rigskansler Grev Beusts Rødbog («Correspondenzen des Kaiserl.-königl. gemeinsamen Ministeriums des Aussen Nr. 2 vom Jan. 1868 bis Novbr. 1868») aftrykte »Fædrelandet« 24/11 1868 (Nr. 274) en Ordre fra Beust til den østrigske Gesandt i Berlin Grev Wimpffen af 1/4 1868 om Pragfredens Art. 5. Jvf. Akter I, 835—39 (Nr. 441—42); II, 11—13 (Nr. 448); Friis-Bagge I, 535 f., 538, 540 f., 544.
- » » » 21. 1865, læs: 1868.
- S. 217, L. 22—26. Krigsminister Raasløffs Rejse stod i Forbindelse med en Genoptagelse af Forhandlingerne om de vestindiske Øers Salg til de forenede Stater. Jvf. S. 223, L. 13—22 med Note.
- » » » 26. Den myhreske Sag: Jvf. S. 236, L. 10—19 med Note.
- » » » 33—35. Jvf. Mackeprang 46.
- S. 218, L. 2. Det drejede sig om Mægling mellem England og U. S. A. («Alabamasagen»). 22/10 1868 nævnes Kejseren af Rusland i en i Udgaven udeladt Notits, 9/11 1868 den preussiske Konge i et ligeledes udeladt Afsnit som Mægler.
- » » » 3. blev det dog anmærket, læs: bør det dog anmærkes.
- » » » 16. Stg., læs: Fdg.
- » » » 22. *Paastand*, læs: *Paastande*.
- » » » 33 f. nuværende, læs: nærværende.
- » » » 34. er Alt muligt, læs: , Alt er muligt.
- S. 219, L. 5—9. Jvf. Akter II, 193 (Nr. 554).
- » » » 11 f. F. Abrahamson: V. H. Fr. A. Læssøe. (Dansk Militært Tidsskrift 1868, 193—240.) — Særskilt optrykt. Kbh. 1869.
- » » » 13. den samme Mand: General C. F. Hansen. — Faderen: Oberst J. N. B. Abrahamson.
- » » » 14. Søstersønnen: Læssøe. — Sønnen: Oberst W. H. F. Abrahamson.

- S. 219, L. 16 ff. Abrahamson: Oberst J. N. B. Abrahamson.
 » » » 20 f. Tegnsætningen er Originaldagbogens.
- S. 220, L. 4—8. Holstein-Holsteinborg havde m. fl. stillet Ændringsforslag til 3. Behandling af Værnepligtsloven, tilsigtede en Fritagelse for ordinerede gejstlige for Tjeneste i Forstærkningen uden for Krigstid. (Rigsdagstid. 1868—69, Folket., Sp. 2086 ff). Om det fallesenske Mæglingsforslag se S. 177, L. 11 ff.
- » » » 8. dem, læs: Dem.
 » » » 18. Underretten, læs: Underretter.
- S. 221, L. 20 f. Det—Men: Tilføjelse [B].
 » » » 21. jeg: Der staar egl.: Jeg.
 » » » 22. lidt, læs: lidet
 » » » 22. lidet: Tilføjelse [MB].
 » » » 27 f. Stikken« (»im Stich gelassen) af sit Ministerium, læs: Stikken (»im Stich gelassen [«]) af sit Ministerium«.
 » » » 35. synes, læs: syntes.
 » » » 35. mere Haab, læs: noget mere Haab.
- S. 222, L. 18—22. Se Akter II, 201—13. Jvf. Dagb. S. 225, L. 5 ff.; S. 233, L. 31 ff. — I Hietzing boede den afsatte Kong Georg V af Hannover.
- » » » 23—29. Jvf. Ordre fra Udenrigsminister Grev Frijs til den danske Gesandt i Stockholm Grev W. Plessen af 15/11 1868 (Nr. 4) og Depeche fra denne af 12/12 s. A. om Ægteskabskontrakten mellem Kronprins Frederik og Prinsesse Louise (R. A.). En Skrivelse fra Grev J. H. E. Bernstorff til den danske Gesandt i Stockholm v. Asseburg af 10/4 1756 citeres for at vise, at efter gammel Skik affattes Traktater mellem de to Regeringer henholdsvis paa Dansk og Svensk. Naar Udenrigsminister Grev Wachtmeister sendte et Udkast paa Fransk, skete det sandsynligvis af Hensyn til Prinsessens hollandske Bedsteførelde.
- » » » 26. mod, læs: med.
 » » » 29. Hollænderen, læs: Hollænderne.
 » » » 34—S. 223, L. 4. I Anledning af Oberst A. C. J. Myhres Afskedigelse 4/9 1868 førtes i Bladene en Polemik med følgende Indlæg: Redegørelse ved Oberst Myhre i »Dagbladet« 20/10 og 31/10 1868 (Nr. 246 og 256) med Omtale af en Skrivelse fra hans Foresatte General O. C. S. Bülow, der udtalte Misbilligelse af Myhres Kommando af 5. Regiment i Krigen 1864; Artikel i »Berl. Tid.« 18/11 (Nr. 270) ved en Indsender mærket »J«; Gensvar fra Myhre i »Berl. Tid.« 3/12 (Nr. 283); General Bülows Svar (i »Berl. Tid.« 10/12 Nr. 289) paa Myhres Angreb paa hans Kommandoførelse 29. Juni 1864; og endelig i »Fædrelandet« 18/12 (Nr. 295) et Modangreb mod Bülow ved Officrerer, der 29/6 1864 tjente ved 10. Infanteriregiment.
- S. 223, L. 13—22. Raasløff forlod Kbh. i Slutn. af Nov. 1868 (jvf. S. 217, L. 22—26) og ankom til Washington 19/12 s. A. — Om Raasløffs Bearbejdelse af Sumner se Tansill 114 ff., 119, 122, 134.
- » » » 21. Strømmen) Doolittle, læs: Strømmen, Doolittle.
 » » » 22. Indflydelse, læs: Indflydelse).

- S. 223, L. 23—S. 224, L. 7. Jvf. S. 214, L. 34—36 med Note.
- S. 224, L. 9 f., 12, 14. Westergaard, Fejl for Westengaard.
- » , » 9—14. »Fædrelandet« 12/6 1869 (Nr. 132) omtaler Bladets Artikler om Lejrsamlingen ved Hald 22/6—23/7 1868 og nævner, at Krigsminister Raasløff i den Anledning personlig lod en Kap-tajn udspørge og dernæst underkaste Stabsforhør, om hvor vidt han havde Del i »Fædrelandet«s Artikler, hvad Ved-kommende benægtede.
- S. 225, L. 1—4. Den græske Minister Delyannis havde i et Brev rettet Henvendelse om, at den græske Regering maatte overtage et Antal Remingtonvaaben, som den danske Stat havde købt i Amerika. Efter Grev Frijs' Raad afviste Kongen Begæ-ringen. Se Brev fra Grev Frijs til P. Vedel 27(?) og 29. Dec. 1868 i P. Vedels Arkiv i R. A.
- » , » 5—10. Friis II, 199 ff.; Friis-Bagge I, 545—56, 559 f., 562 f., 564—69, 575—78.
- S. 226, L. 5 f. Undersøgelse, læs: Undersøgelser.
- » , » 8. Undersøgelse, læs: Undersøgelsen.
- » , » 35. Privathanken: Tilføjelse [TB].
- S. 227, L. 36 f. Finansminister C. N. David havde 1864 kontraheret et Laan med det engelske Bankierfirma R. Raphael & Sons i London. Jvf. C. F. Tietgens Erindringer og Optegnelser, udg. af O. C. Molbech, 1904, 78.
- S. 228, L. 25. Gammeltoft, læs: Gammeltoft.
- » , » 33. jfr. 11/1: Tilføjelse [MA].
- S. 229, L. 13. d. 11/1, læs: d. 1/1.
- S. 230, L. 16 f. dengang—gaae: Tilføjelse [TB].
- » , » 18—20. Der sigtes maaske til den danske Handelsmand Julius Kornerup, der i Novbr. 1868 paa Ny-Zeelands Nordø dræbtes af sin maoriske Ledsager. Sml. »Fædrelandet« 2/3 1869 (Nr. 51).
- » , » 23—25. M. Goldschmidts Toaktskomedie »I den anden Verden« havde sin Førsteopførelse paa det kgl. Teater 13/1 1869. Jvf. Aumont—Collin V, 1897, 397.
- » , » 27. unddrages. Domstolene, læs: unddrages Domstolene [Punk-tum udgaar].
- » , » 33. F. L. Høedt: Erinyerne eller D'hrr. Wille, Ploug & Petersen. Et Bidrag til »Fædrelandet«s Karakteristik, »Dagbladet« 16/1 1869 (Nr. 13).
- » , » 35. *Stutteribevillingen*: en Bevilling paa 10.000 Rd. til Frederiks-borg Stamstutteri. Ved Folketingets 3. Behandling var der stillet Forslag fra Venstre om, at denne Bevilling skulde udgaa. Dette Forslag fik først 39 Stemmer for og 38 Stemmer imod; men ved et derpaa foretaget Navneopraab for-kastedes Forslaget med 44 Stemmer mod 41, hvorved Bevil-lingen blev staaende. (Rigsdagstid. 1868—69, Folket., Sp. 3343 f.).
- S. 231, L. 1. *Limfjordscontrolbevillingen* : en Bevilling til Kontrol ved Limfjordsfiskeriet; den var blevet stemt ud ved Folketingets 2. Behandling af Finansloven; men kom nu ind igen ved 3. Behandling. (Rigsdagstid. 1868—69, Folket., Sp. 3314, 3345 f.).
- » , » 2 f. Tilføjelse [A].

- S. 231, L. 6 f. blev udtalt, læs: blot udtales.
- » » » 13. Denne Gang . . . modsat Omtalen i den danske Trontale af 5/10 1868; jvf. S. 200, L. 23 med Note. Karl XV's Trontale ved den svenske Rigsdags Aabning 18/1 1869 er gengivet i »Fædrelandet« 21/1 1869 (Nr. 17).
  - » » » 16. ; 2), læs: 2) [Semikolon udgaar].
  - » » » 16. ; 3), læs: 3) [Semikolon udgaar].
  - » » » 22. Statstilskudet, læs: Sædtilskudet.
  - » » » 30. vestermannske, Fejl for: westermannske.
- S. 232, L. 4. Paa sin aarlige Generalforsamling 22/1 1869 vedtog det danske Fiskeriselskab trods Aarets store Underskud at fortsætte sin Virksomhed med udvidet Aktiekapital. Jvf. »Fædrelandet« 23/1 1869. (Nr. 19).
- » » » 19—21. Jvf. S. 236, L. 10—15 med Note.
  - » » » 31. turde, læs: turdet.
- S. 233, L. 7 f. Om det nævnte Jordskælv, der mærkedes forskellige Steder i det nordlige Sjælland (i København bl. a. i Lykkesholms Allé), se Johnstrup i Oversigt over Videnskabernes Selskabs Forhandlinger 1870, 1—32.
- » » » 21. Ved en Festlighed paa Gram 29/1 1869 fik H. A. Krüger overrakt en Sølvoftsats fra »erkjendtlige Vælgere i Nordslesvig« som Tak for hans mere end tyveaarige politiske Virksomhed. Sml. »Fædrelandet« 3/2 1869 (Nr. 28).
  - » » » 29. Udtalelser, læs: Udtalelse.
  - » » » 31—34. Jvf. S. 222, L. 18—22 med Note.
- S. 234, L. 5. Madsens, læs: Mankells.
- » » » 5. Der sigtes til den historiske Del af et Skrift, som i 1855 udsendes anonymt, men hvis Forfatter var Julius Mankell: »Studier öfver svenska skärgårdsflottans historia, krigssätt och användande vid Sveriges försvar«. Jvf. Notater af Krieger paa hans Eksemplar af denne Bog i Universitetsbiblioteket.
  - » » » 11 f. Den norske Marineminister Statsraad W. W. Haffner indgav 12/2 (ikke 2/2) 1869 Ansøgning om Afsked paa Grund af Stortingets Behandling af Marinens Budget. Jvf. J. E. Sars: Norges Historie VI, 1. Del, 1913, 597 og Dagb. S. 238, L. 29 ff., S. 240, L. 23 ff., S. 249, L. 4 ff.
  - » » » 13. H. Matzens Bog »Den danske Panterets Historie indtil Chr. V's Lov med utrykte Diplomer« udkom 1869.
  - » » » 29. derfor, læs: herfor.
- S. 235, L. 3. Træskibet: Paa Finansloven 1869—70 var bevilget Penge til Bygningen af en Træskonnert. Ved 2. Behandling i Landstinget af Finansloven stillede C. Ploug og F. C. H. E. Tobiesen Forslag om at opgive Bygningen af dette Skib; men deres Forslag nedstemtes 10/2 1870. Jvf. Rigsdagstid. 1869—70, Landst., Sp. 1517 f., 1693 ff., 1771 f.
- » » » 28. Betænkningen, læs: Betænkninger.
- S. 236, L. 10—19. I Anledning af den i længere Tid førte, ved Oberst A. C. J. Myhres Afskedigelse 4/9 1868 fremkaldte Pressedebat om enkelte Afsnit af Kampen paa Als 29/6 1864 (jvf. S. 206, L. 6 ff.; S. 222, L. 34 ff.), anmeldte Folketingsmændene B. Christensen, Holm, Adler, Müllen, C. V. Nyholm og S. Pedersen 23/1 1869 en Forespørgsel til Konseilspræsident Grev Frijs om,

hvorvidt han ikke ansaa det for nødvendigt at lade de højere Befalingsmænds Optræden ved den paagældende Lejlighed undersøge af en blandet militær-civil Kommission (jvf. S. 232, L. 19 ff.). Ved Behandlingen af Forespørgselen i Tinget 9/2 erklærede Konseilspræsidenten paa den fraværende Krigsminister Raasløffs Vegne, at den Dom, der var blevet udtalt over Oberst Myhres Færd under Alskampen (jvf. S. 206, L. 6 ff.; S. 222, L. 34 ff.; S. 226, L. 1 ff.), ikke for Krigsministeren havde været Motiv til Indstillingen om hans Afskedigelse. I Henhold til denne Erklæring vedtog Tinget 10/2 en af Hall stillet Dagsorden, hvorved Kravet om en Kommissions Nedsættelse frafaldtes. Sagens Akter er offentliggjort i »Fædrelandet« 15/2 1869 (Nr. 38). Jvf. Rigsdagstid. 1868—69, Folket., Sp. 3644, 4421 ff., 4486 ff.; Akter II, 217.

- S. 236, L. 20. Marineforslaget ρ : Plougs og Tobiesens Ændringsforslag, se Noten til S. 235, L. 3.
- ρ ρ , ρ 21. Hansen: Etatsraad Chr. Hansen.
  - ρ ρ , ρ 21—23. Om Kriegers Forhandlinger med F. Meldahl om en ny Bygning for det kgl. Teater se Stemann III, 1929, 204.
- S. 237, L. 5. Om denne Kontrakt er der intet fundet i den trykte Litteratur eller Aviserne.
- ρ ρ , ρ 17. udbreder, læs: udbrede.
  - ρ ρ , ρ 23. H. E. Olsen, læs: P. E. Olsen.
  - ρ ρ , ρ 23. P. E. Olsen: »Tiende Octoberforeningens Overbestyrelse« som Sandhedsvidne i Fæstesagen, Kbh. (Febr.) 1869.
- S. 238, L. 2 f. Estrup — Svaret: Tilføjeelse [B].
- ρ ρ , ρ 4. Om denne belgiske Jærnbanelov og om Forholdet til Frankrig se Stern X, 1924, 81 ff.
  - ρ ρ , ρ 5 f. Om den preussiske finansielle Overenskomst med Frankfurt a. M. se Stern X, 244.
  - ρ ρ , ρ 6. med, læs: mod.
  - ρ ρ , ρ 20—22. Staar i Originalen som en Note.
  - ρ ρ , ρ 21—22. Den nævnte Afhandling af Fru Heiberg er under Titelen »Er Skuespilkunsten en moralsk berettiget Kunst« trykt i hendes »Et Liv gjenoplevet i Erindringen« IV, 1892, 252 ff. Se Martensens Brev af 1/3 1869, l. c. 306 ff. .
  - ρ ρ , ρ 30. Haffner's: Jvf. S. 234, L. 11 med Note.
- S. 239, L. 1. Aschehoug og hans Værk: Aschehoug havde fra norsk Side været den ledende Person i den anden Unionskomité 1865—67; det er Udbyttet af Komiteens Arbejde, Forslaget til en ny Rigsakt, fremlagt 1867, der af Krieger betegnes som A.'s Værk. Jvf. »Norges Historie« VI, 1. Del, Tidsrummet 1814—1884 af J. E. Sars, 1913, 575.
- ρ ρ , ρ 22—25. Se Noten til S. 257, L. 34.
  - ρ ρ , ρ 24 f. som han holdt, læs: han har holdt.
  - ρ ρ , ρ 28 f. Lønningsloven, læs: Lønningslovene.
  - ρ ρ , ρ 34—36. Om Fattigkommissionen, der nedsattes 28/5 1869 med Stiftamtmand C. F. Simony som Formand, se H. Jørgensen: Studier over det offentlige Fattigvæsens historiske Udvikling i Danmark i det 19. Aarhundrede, 1940, 112 ff.
- S. 240, L. 1. vedtages, læs: vedtoges.
- ρ ρ , ρ 3. Banken, læs: Bankerne.

- S. 240, L. 3. ellers, læs: atter.
- S. 241, L. 2. Consejlspræsident Frijs, læs: Conseilpræsident! Frijs.
- S. 247, L. 26 f. Statsraad W. W. Haffner (jvf. S. 234, L. 11 med Note) blev efter sin Afsked ikke udnævnt til Admiral.
- S. 248, L. 10 f. til Beskow's Efterfølger: som Sekretær i det svenske Akademi.
- » » » 24 f. Tilføjet — antagelig adskilligt senere — øverst paa Siden [B]. Under 12/6 1869 er med samme Blækttype indføjet en i Udgiven udeladt Notits, mærket 20/5 1870.
- S. 249, L. 6. han erklærer: i Dictamen (nævnt L. 31) til Statsraadsprotokollen i Anledning af Statsraad W. W. Haffners Afskedigelse. Jvf. Aug. Chr. Mantheys Dagbøger for Aarene 1856—1874 II, 1919, 113 f.
- » » » 8 f. Stortingsmand Professor Ole Jakob Broch udnævntes 8/3 1869 til norsk Statsraad efter W. W. Haffner.
- » » » 10 f. Nogle Arbejdsmænd fra Slagelse havde foranstaltet Uroligheder ved et Teglværk ved Antvorskov i April 1866 for at faa nogle tyske, dér beskæftigede Arbejdere afskedigede. Dette lykkedes; men der rejstes Tiltale mod Deltagerne i Urolighederne; ved Højesteret idømtes de Straffe paa Vand og Brød. Høiesteretstid. 1869, 41 ff.
- » » » 16. omdelt, læs: omsendt.
- » » » 20—23. Under Mærket Kjartan skrev »Dagbladet« Korrespondent i Christiania; det ses ikke, i hvilken Artikel den omtalte Ytring forekom. Nogen Berigtigelse deraf findes heller ikke optaget i Bladet.
- S. 250, L. 8. Skov, Fejl for: Schou.
- S. 251, L. 17. dermed, læs: derved.
- » » » 34. D—d: Danneskjold[-Samsøe, Grev C. C. S., Hofjægermester, Kronprins Frederiks Hofchef].
- S. 252, L. 37. Stemningen, læs: Stammenige.
- S. 253, L. 3 f. Henning Hamilton: Kriget i Tyskland år 1866. Betraktadt med afseende på dess orsaker, utgång och följder, Stockholm 1869. Jvf. S. 254, L. 22—28.
- » » » 6 f. D. G. Monrad som paatænkt Fattigborgmester i Kbh. omtales i »Fædrelandet« 24/3 1869 (Nr. 70) efter »Lolland-Falsters Stifts-Tidende« 24/3 1869 (Nr. 75).
- » » » 11—14. Chr. Bruun: Frederik Rostgaard og hans Samtid. Del 1: Fr. Rostgaards Liv og Levnet. Del 2: Aktstykker og Breve, Kbh. 1870—71.
- » » » 17 f. Holger Fr. Rørdam: Klavs Christoffersen Lyskanders Levned samt hans Bog om danske Skribenter, Kbh. 1868.
- » » » 25. En Postkonvention med Sverige sluttedes 6/4 1869. »Love og Anordninger« 1869, 275—87.
- S. 254, L. 3—16. 14/6 1869 undertegnedes i Kbh. af Udenrigsminister Grev Frijs og den engelske Gesandt Sir C. Lennox Wyke en Deklaration ang. Fritagelse for Tvangslaan og Militærtjeneste for danske Undersaatter i Storbritannien og engelske Undersaatter i Danmark. Se Departementstid. 1869, 540 ff.
- » » » 20. Rygtet om, at Lindes Afgang, læs: Rygtet om Lindes Afgang.
- » » » 22. Jvf. S. 253, L. 3 f. med Note.
- » » » 29 ff. Om Optantspørgsmaalet: Mackeprang 60 ff.; Friis-Bagge I, 572 ff., 579 ff.

- S. 255, L. 11. behandles, egl. staar der: beholdes[!].
- » » » 27. dens, læs: deres.
  - » » » 28 f. *Johannesen*, Fejl for *Johansen* [Jacob Lerche].
  - » » » 33—35. nemlig — er der: Tilføjelse [B].
- S. 256, L. 1 f. og det — Unionscomiteen: Tilføjelse [B].
- » » » 27. Udtalelser, læs: Udtalelse.
- S. 257, L. 12. vare, læs: svare.
- » » » 19 f. Tractaten: af 24/10 1867 om Salget af St. Thomas og St. Jan til De forenede Stater. Jvf. S. 115, L. 24 f.
  - » » » 26. Augustforeningen vedtog 30/3 1869 paa en Generalforsamling at opløse sig. »Fædrelandet« 1/4 1869 (Nr. 74) efter »Dags-Telegraf« 31/3 1869 (Nr. 86).
  - » » » 34. sin lille islandske Bog: O. Lehmann: Den islandske Forfatningssag i Landstinget 1868—69, Kbh. 1869.
  - » » » 35 f. C. E. F. Reinhardt havde 18/2 1869 holdt Foredrag i »Dansk Folkeforening« om den islandske Forfatningssags Historie indtil Aaret 1815. Jvf. »Fædrelandet« 19/2 1869 (Nr. 42). Foredraget synes ikke at foreligge trykt.
- S. 258, L. 2 f. Der sigtes til Konrad Maurer's Afhandling »Der Verfassungskampf Islands gegen Dänemark« i Historische Zeitschrift, hrsg. v. H. v. Sybel I, 1859, 449—492; II, 1859, 1—50.
- » » » 7—10. Om W. R. Raasløffs Rejse til Paris: Friis II, 232 ff.
  - » » » 9. Rawlin's, læs: Rawlins'.
  - » » » 9. John Aaron Rawlins var en indflydelsesrig, nordamerikansk General; han syntes stemt for Erhvervelsen af de dansk-vestindiske Øer. Jvf. Tansill 129.
  - » » » 11. Studentermødet: i Christiania. Jvf. S. 268, L. 16 med Note. Talen er om Afstemning i Studenterforeningen. Se H. C. A. Lund: Studenterforeningens Historie 1820—70 II, 1898, 586 f.
  - » » » 13. Larsen (Cand. theol.): A. C. Larsen, se Referatet af Mødet i »Fædrelandet« 5/4 1869 (Nr. 77).
  - » » » 28. Faderen: Admiral Steen A. Bille, der var Fader til den danske Gesandt i Washington Frantz E. Bille. Sml. S. 262, L. 13—15.
- S. 259, L. 25. »at, læs: at.
- » » » 26. naar der ikke var en »Opgave«, læs: »naar der ikke var en Opgave«.
  - » » » 31. Lykønskingsaudientsen: i Anledning af Kongens Fødselsdag 8/4.
  - » » » 31—36. Dette Stykke er i Originalen ikke anbragt som nogen Note; men følger umiddelbart efter Teksten i L. 19, kun udskilt derfra ved en Streg. — Efter Stykket følger L. 29 f. indledet med Noteteg. — Partiet L. 15—19, 31—36, 29 f. synes skrevet ud i ét, i lidt anden Blæknuance end L. 4—14.
- S. 260, L. 6 f. 10/4 1869 fremdrog Théodore Morin i den franske lovgivende Forsamling Ikke-Udførelsen af Pragtedens Art. 5. Han udtalte bl. a., at Frankrig vel ikke havde været kontraherende Part i Freden, men dog var moralsk indblandet ved sin Mægling og især ved Indførelsen af Art. 5, der skyldtes Kejsereens Initiativ. Trods Afbrydelsen af de mellem Danmark og Preussen førte Underhandlinger forblev Spørgsmaalet urørt og vedblev at være »et sort Punkt i Horizonten«. Det burde snarest muligt løses i Fornuftens og Retfærdighedens Aand. Sml. »Fædrelandet« 13/4 1869 (Nr. 84). Jvf. Friis-Bagge I, 582, 594 f.

- S. 260, L. 7. (jf. 22. Juni 1867): Der hentydes til en i den trykte Udgave udeladt Fodnote under 22/7 1867, der blot oplyser, at Morin nævnte Dag fik Lov at udtale sig om Pragfreden.
- » » » 11—17. Malmströms Protest: C. G. Malmströms Artikel »Några ord om Karl XII och Enväldet« i »Svensk Literatur-Tidskrift« V, 1869, 65—81, bl. a. med Anmeldelse af Bernh. v. Beskow: Karl den tolfte I, 1868.
- » » » 22. »Fædl.«, læs: »Fædel.«.
- » » » 34 f. Jvf. Akter II, 232, 233.
- » » » 35. Se Noten til S. 262, L. 5—12.
- S. 261, L. 4. I Rigsdagen, læs: Rigsdagen.
- » » » 20—22. Sml. S. 254, L. 29 ff. med Note.
- S. 262, L. 4. ikke mange, læs: mange.
- » » » 5—12. W. R. Raasløff havde inspireret James Partons Skrift: »The Danish Islands. Are we bound in honour to pay for them?«, Boston 1869. Bogen byggede paa flere Samlinger af trykte amerikanske Aktstykker om Forhandlingerne med Danmark om Salget af St. Thomas og St. Jan, forelagt Senatet til konfidentielt Brug i Tiden mellem 12/2 1868 og 17/2 1869. De findes i R. A. i Ges.ark. Wash.: Bilag til St. Thomas-sagens Forhandling. Jvf. Tansill 122, 125 f.
- » » » 8. med, læs: ved.
- » » » 11 f. Jvf. Noten til S. 111, L. 27—30.
- » » » 28 f. Henrik Scharlings Artikel: »Welhavens Betydning for den norske Culturudvikling og Digtekunst« fandtes i »Dansk Tidsskrift for Kirke- og Folkeliv, Literatur og Kunst« 1869, I, 297—376.
- S. 263, L. 5. Raasløff kom idag: tilbage fra sin Amerikarejse, der var paa-begyndt Nov. 1868; sml. Noten til S. 223, L. 13—22. Jvf. Akter II, 234 f. (Nr. 572 a).
- » » » 16. Siden September 1868 havde Oprør været under Udvikling paa Cuba. Jvf. E. P. Oberholtzer: A History of the United States since the Civil War II, 1922, 244—249.
- S. 264, L. 21—24. 26/4 1869 fældede Hof- og Stadsretten Dom i den Sag, Justitsminister Heltzen havde anlagt mod Redaktør C. St. A. Bille for nogle formentlig fornærmelige Ytringer i en Artikel i »Dagbladet« 20/3 1865. De paagældende Ytringer mortificeredes, og Bille idømtes en Bøde paa 200 Rdl. samt Sagens Omkostninger. Sml. »Fædrelandet« 26/4 1869 (Nr. 94).
- » » » 25. Larsen: L. C. Larsen, der var Medlem af Proceskommissionen.
- S. 265, L. 12 f. Iøvrigt — Fremtidsplaner: Tilføjeelse [B].
- » » » 14 f. Monrad deltog i Kommunitetets Trehundredaarsfest 1/5 1869; han bad om Ordet og udbragte en Skaal for Ungdommen som den, der skulde holde Haabet og Begejstringen oppe. »Fædrelandet« 3/5 1869 (Nr. 100).
- S. 266, L. 2. Daa: a) L. L.: saaledes Originaldagbogen. Meningen maa være: a) Daa, L[udvig] L[udvigsen]: 1536—1570.
- » » » 3 f.
1536	1536	}
	læs:	
1618	1618	
- » » » 4. Madsen, læs: E. Madsen.
- » » » 12 ff. J. J. A. Worsaae havde 1869 været i Rusland, hvor han del-

- tog i den første russiske arkæologiske Kongres i Moskva i Marts-April 1869. Jvf. Aarbb. for nordisk Oldkyndighed og Historie 1872, 309.
- S. 266, L. 13 f. Muchanof Mohrenheim's, læs: Muchanof, Mohrenheim's.
- » , » 21 f. De to Direktørposter ved den Hjelmskjær-Rosencroneske Stiftelse blev ledige ved F. W. R. Treschows Død og H. J. Koefoeds Afgang i Foraaret 1869; ved kgl. Resol. af 7/5 1869 besattes de med A. V. Scheel og C. C. Hall.
- S. 267, L. 1 f. I Anledning af »Det store nordiske Telegraf-Selskab«s Stiftelse afholdtes 13/5 1869 en Festmiddag; blandt Talerne var Raasløff; hans Tale refereres udførligt i »Dagbladet« 14/5 1869 (Nr. 109). Jvf. Tansill 131 ff.; Friis II, 238 ff.; Friis-Bagge I, 593 f.
- » , » 3—9. En Søn af Skolebestyrer H. Schneekloth, Martin S., født 1844, studerede italiensk Sprog og Litteratur, men døde i Rom 1871 efter fire Aars Ophold i Syden. H. Schneekloth var født og opvokset i Holsten, men havde gaaet paa Skaarup Seminarium, og som Lærer i København sluttede han sig i 1848 med stor Lidenskab til den danske Sag. Se Program for Schneekloths Skole 1883, 14 og 1912, 24. Sidstnævnte Sted afvises som urimelig den Paastand, som Rugaard skal have fremsat i 1851, nemlig at Schneekloth i Marts 1848 sammen med andre Slesvigholstenere var paa Vej til Kiel med »Skirner«, men snart ombestemte sig og vendte hjem. Jvf. Dske Mag. 7. R. III, 80 (Nr. 40 med Note).
- » , » 10—13. Jvf. Noten til S. 239, L. 34—36 og H. Jørgensen: Studier over det offentlige Fattigvæsens historiske Udvikling i det 19. Aarhundrede, 1940, 118 ff.
- » , » 14—18. Sml. hermed Tormod Jørgensen: Anthon Frederik Tschering, 1938, 101.
- » , » 19. Falsteriana. Indeholdende nye Bidrag til Chr. Falsters Historie og Udvalg af hans danske Brevveksling. Ved Chr. Bruun, Kbh. 1869.
- » , » 21—23. Smaa Bidrag til Personalhistorien fra 2. Halvdel af det 18. Aarh. [handler bl. a. om Martin Hühner] ved *, II. (Danske Samlinger IV, 1868—69, 297—309), Jvf. S. 271, L. 20—23.
- » , » 28—36. »Det Store Nordiske Telegraf-Selskab« stiftedes 1/6 1869. Jvf. Det st. nord. Telegraf Selsk. 1869—1894, 19 ff.
- » , » 36. — et stærkt Stykke: Tilføjelse [B].
- S. 268, L. 1. Billeder af berømte danske Mænd og Kvinder, der have levet i Tidsrummet fra Reformationens Indførelse indtil Kong Frederiks VII's Død. Med Text af P. [v: J. P. Trap], 1. —3. Bd., Kbh. 1867—69.
- » , » 4—6. I Kundgørelse for Hæren af 11/6 1869 indskærpede Krigsministeren det her omtalte Forbud. I »Fædrelandet« 12/6 s. A. (Nr. 132) siges, at Anledningen dertil var Bladets Artikler om Lejrsamlingen ved Hald i 1868. Jvf. S. 224, L. 9—14 med Note.
- » , » 6. Westergaard, Fejl for: Westengaard.
- » , » 16. Studentertoget: til Christiania 13—23/6 1869. Se bl. a. [C. Rosel]nb[erg]: »En skandinavisk sommer« i »Nordisk Tidsskrift for Politik, Ekonomi och Litteratur« IV, 1869, 625—37.

- S. 268, L. 26—28. Nogle — Suenson: Tilføjelse [B].
- » » » 27. siger, læs: sige.
  - » » » 32. bundet, læs: beredet.
- S. 269, L. 15—17. D—d's »Rigsdagen. Et Tilbageblik« fandtes med kort Tids Mellemrum i »Berl. Tid.« 15/5—15/7 1869 og omfattede ialt 10 Artikler; de er aftrykt i »Politiske Afhandlinger« af D—d [D. G. Monrad] I, 1869, 1—79.
- » » » 16 f. han — etsteds: Tilføjelse [B].
  - » » » 18. optoges, læs: optages.
  - » » » 18—21. Redaktøren af »Dagens Nyheder«, Robert Watt, havde 28/6 1869 udfordret Redaktionssekretæren ved »Dags-Telegra-fen« Alfr. Meyer. Anledningen var Meyers for Watt fornær-melige Korrespondance fra Væddeløbene ved Odense 24/6 s. A. Jvf. »Dagens Nyheder« 30/6 1869 (Nr. 175) og 14/7 1869 (Nr. 189) samt »Dagbladet« 13/7 1869 (Nr. 159).
  - » » » 22—24. »De Unges Forbund« blev opført i den følgende Sæson, 1869—70. (1. Opførelse 16/2 1870). Aumont-Collin V, 2. Del, 1899, 400 f. Sml. Dagb. S. 333, L. 19—21.
- S. 270, L. 6. nedlader sig til at, rettet fra: vil[?] [MB].
- » » » 9 f. Nogle — Rdler.: Tilføjelse [B].
  - » » » 21 f. Jvf. A. D. Jørgensens Anmeldelse »Nyere tyske Bidrag til den danske Middelalders Historie« i H. T. 4. R. I, 1869—70, 703—92. Her nævnes S. 770 i Forbigaaende R. Usinger: Deutsch-dänische Geschichte 1189—1227, Berlin 1863.
  - » » » 23. Dronningen havde opholdt sig i Tyskland. »Dagbladet« 8/6 og 15/7 1869 (Nr. 129 og 161).
  - » » » 34. have, læs: havt.
- S. 271, L. 1. Chaudordy, Drouyn, St. Vallier, Moustier,
læs: Drouyn Moustier
Chaudordy, St. Vallier.
- » » » 5. Landmandsmødet: Den 11. danske Landmandsforsamling afholdtes i Kbh. i Dagene 6/7—10/7 1869. (»Fædrelandet« 6/7 og 12/7 1869 (Nr. 152 og 157)).
  - » » » 17—19. Jvf. S. 209, L. 19 f. med Note. Edv. Holm var Redaktør af Historisk Tidsskrift.
  - » » » 20—23. Jvf. S. 267, L. 21—23 med Note.
- S. 272, L. 2 f. De foreløbige Love af 10/8 1868 og 20/7 1869 handlede om Regeringens Førelse under Kongens Fraværelse. Grundlovens § 8 bebudede en alm. Lov om dette Anliggende.
- » » » 4. *Bryllup*: mellem Kronprins Frederik og Prinsesse Lovisa. Formælingen fandt Sted i Stockholm 28/7 1869.
  - » » » 9 f. Ludv. J. F. Moltke: Bidrag til Geheimeraad Frederik Moltkes Levnetsbeskrivelse. H. T. 4. R. II, 1870, 1—128.
  - » » » 12—15. I 1868 havde L. K. Daa været indbudt af Studenterforeningen til at holde Forelæsninger i Kbh. Jvf. S. 209, L. 12 med Note. Af disse blev 1. Del trykt i Christiania 1869: »Om Nationaliteternes Udvikling«; nogen 2. Del udkom ikke.
  - » » » 14. vægtig, læs: mægtig.
  - » » » 33. C. S. Klein udnævntes 28/7 1869 til Etatsraad.
  - » » » 34—S. 273, L. 2. Jvf. Beretning om det nordiske Retskrivnings-møde i Stockholm 25de—30te Juli 1869 ved Jakob Løkke, Chri-stiania 1870.

- S. 273, L. 5 f. Schirmmeyer, Fejl for: Schirmmacher.
- » » » 12 f. Handelshuset J. F. Erichsen & Søn havde maattet standse sine Betalinger og opgive sit Bo til Skifterettens Behandling (»Berl. Tid.« 30/7 1869 (Nr. 175)).
  - » » » 25. Seraphimridder, læs: Seraphimerridder.
  - » » » 28. Monrad holdt 1/8 1869 sin Tiltrædelsesprædiken som Sognepræst i Brøndbyvester-Brøndbyvester. Jvf. »Dagbladet« 3/8 1869 (Nr. 177).
- S. 274, L. 18. Wachtm. Kongen, læs: Wachtm., Kongen.
- » » » 21 f. I »Berl. Tid.« 11/8 1869 (Nr. 185) fandtes en Artikel af D—d (o: Monrad): »Londoner-Conferencen. Dyrlæge Jensen har ikke Ret«. Optrykt i D—d: »Politiske Afhandlinger« I, 107 ff.
  - » » » 28 ff. Davids Ytringer i Mødet hos Kongen (»Det lille Rigsraad« 26/12 1863: se III, S. 31, L. 14 ff.
  - » » » 30. have, læs: havt.
- S. 275, L. 3—5. Jvf. S. 209, L. 19 f. med Note; S. 271, L. 17—19.
- » » » 20. D—d: Jvf. S. 269, L. 15; S. 274, L. 21—25 med Note.
  - » » » 25—27. Sml. S. 119, L. 22—26 med Note.
  - » » » 29. Stockholmermødet: Jvf. S. 272, L. 34 med Note.
- S. 276, L. 10—12. Kronprinsparrets højtidelige Ankomst til Kbh. fandt Sted 10/8 1869.
- » » » 14—17. Til Kbh.s Kommunes Fest for det nygifte Kronprinspar 11/8 1869 havde V. Bissen og L. Prior modelleret en majestætisk Figur, forestillende »Danmark«. Ved Festen blev adskillige Lejlighedssange afsunget, deriblandt en af Fr. Paludan-Müller (»Hæv i Dæmringens Stund her dit Blik og din Aand«). — Referat af Festen med Aftryk af Sangene i »Dagbladet« 12/8 1869 (Nr. 185). Jvf. ogsaa Stemann IV, 1930, 13.
  - » » » 28. M. H. Rosenørn udnævntes 7/5 1847 til Stiftamtmand paa Island, en Post han beklædte til han 21/9 1849 udnævntes til Indenrigsminister. Hans »Løsrevne Blade af Livsminder« udgaves 1888.
  - » » » 35. Excellence, læs: Excellence.
- S. 277, L. 5. Bestræbelser, læs: Bestræbelse.
- » » » 8. gives;, læs: gives,.
  - » » » 16—18. Jvf. S. 272, L. 9 f. med Note.
  - » » » 19—26. Dette Stykke er efter sin Plads i Originalen tilføjet efter, at Stykket for 14. August var indført.
  - » » » 27—35. Departementstid. 7/8 1869 (Nr. 49) havde S. 705—713 bragt Udkast til Lov om Islands forfatningsmæssige Stilling i Riget. 14/8 s. A. (Nr. 50—51) aftrykkes sst. S. 721—739 Udkast til Forfatningslov for Islands særlige Anliggender. Den omtalte Erklæring om Islands statsretslige Stilling findes S. 731 ff.
- S. 278, L. 4. Daa, læs: Daa[]).
- » » » 9. H. P. Holsts »Farbroer«, et Festspil med Sange i 1 Akt, opførtes kun én Gang — ved Det kgl. Teaters Festforestilling 1/9 1869 i Anledning af Kronprins Frederiks Bryllup med Prinsesse Lovisa. Aumont-Collin V, 1. Del, 1897, 220. Jvf. Overskou-Collin VII, 1876, 547 ff.
  - » » » 10 f. Julius Lange's Anmeldelse: »»Fremtiden«s Kunstudstilling« fandtes i »Dagbladet« 17/8, 19/8, 25/8, 27/8 og 18/9 1869 (Nr. 189, 191, 196, 198, 217).
  - » » » 23. abstracte, læs: abstruse.

- S. 279, L. 16—18. Se Akter II, 264; Mackeprang 49 ff.; Friis II, 241 ff.; Friis-Bagge I, 608 ff.
- » » » 19 f. E. Holm: Danmarks politiske Stilling under den franske Revolution 1791—1797, særlig med Hensyn til Sverige, Kbh. 1869 (Universitetsprogram).
- » » » 23. P. A., Fejl for: A. P.
- S. 280, L. 6. Valgene: til Folketinget: Jvf. S. 287, L. 27.
- » » » 23. Rædslen, læs: dens Rædsler.
- » » » 29. Omgivelser; Ungarerne, læs: Omgivelser); Ungarerne.
- » » » 30. var, læs: vare.
- » » » 33—S. 281, L. 9. Jvf. Mackeprang 49 f.
- S. 281, L. 1—3. Jvf. »Staatsbürgerzeitung« 8/8 1869, refereret i »Fædrelandet« 26/8 1869 (Nr. 197); Mackeprang 49 f.
- » » » 10 f. 26/8—3/9 1869 afholdtes i Kbh. en international arkæologisk Kongres. Aabningshøjtideligheden fandt Sted i Universitetets Festsal.
- » » » 12. nyankomne, læs: nysankomne.
- S. 282, L. 4. Hjelmstjerne, Fejl for: Palmstjerna.
- » » » 7—12, 29 ff. Talen er om udenlandske Deltagere i Arkæologkongressen.
- » » » 8. Voigt, Fejl for Vogt [Karl].
- S. 284, L. 17. Rlf.: Raasløff.
- » » » 17—27. Talen er om Overdragelsen af Fæstningsterrænet til Københavns Kommune. Den fandt Sted ved Kontrakt af 25/10 1869 (gældende fra 30/6 1870). Jvf. Københavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger 1869—70, 30. Aarg., 185 ff. og 192 f., hvor Kontrakten er fuldstændig aftrykt.
- » » » 28—35. Om den sønderjydske Massepetition og Planen om en Henvendelse i Wien i Tilfælde af en Afvisning fra preussisk Side: Mackeprang 50 f.
- S. 285, L. 1—12. 14/10 1869 blev der — paa den danske Gesandt Billes Initiativ — føjet en Artikel til Traktaten, hvorved Fristen for Ratificering forlængedes 6 Maaneder. Tansill 133 f.
- » » » 8. kbmsmæssige, læs: kbmdsmæssige.
- » » » 29. Deslains, læs: Desbains.
- » » » 35—286, L. 3. Ønsket om Afsendelsen af et norsk Krigsskib til Suez i Anledning af Kanalaabningen rejstes i [Norsk] »Morgenbladet« 20/8 1869 (Nr. 229) i en Artikel, hvori der tillige klagedes over, at et norsk Krigsskib ikke havde repræsenteret Norge ved den danske Kronprins' Bryllup med Prinsesse Lovisa af Stockholm og ved Kronprinsparrets Overfart over Sundet. I den følgende Tid bragte »Morgenbladet« adskillige Indlæg i Sagen. Resultatet blev, at en norsk Korvet afsendtes til Suez. [Norsk] »Morgenbladet« 12/9 1869 (Nr. 252).
- S. 286, L. 6. norsk, læs: nord..
- » » » 26. Jernbanereisen: Kongefamilien foretog — i Anledning af Aalborg-Randers Banens Aabning — i Dagene 18/9—20/9 1869 en Rejse med Jærnbanen fra Aalborg over Randers (med Afstikker til Viborg), Aarhus, Horsens og Vejle til Fredericia. »Dagbladet« 20/9—22/9 1869 (Nr. 218—220).
- S. 287, L. 1—6. Om Randers-Grenaa-Banen: Koefoed 129 f. Koncessionen

- til Banens Anlæg udfærdigedes først 5/6 1875, i Henhold til Loven af 23/5 1873.
- S. 287, L. 7. C. R. Larsen, læs: CR. Larsen.
- » , » 7. C R [ø: Conferents-Raad] Larsen. Talen er om Departementsdirektør L. P. Larsen.
  - » , » 10. Middagsgildet: I Anledning af Aalborg-Randers Banens Aabning gav Indenrigsminister Nutzhorn en Middag i Randers 18/9 1869. Krieger deltog i den. »Dagbladet« 20/9 1869 (Nr. 218). Jvf. Noten til S. 286, L. 26.
  - » , » 18—20. 17—18/9 1869 afholdtes i Horsens den 3. alm. danske Skyttefest, hvori svenske og norske Skytter deltog. Udførligt Referat i »Dagbladet« 18/9, 20/9 og 21/9 1869 (Nr. 217—19).
  - » , » 21. Indenrigsministeriet, læs: Marineministeriet.
  - » , » 27. Almindelige Valg til Folketinget afholdtes 22/9 1869.
  - » , » 31. Møller: Müller [H. C. D.].
  - » , » 33 f. *Bopælsfordringen* — gjældende: Tilføjelse [A].
  - » , » 35. udsender, læs: indsender.
  - » , » 35 ff. Jvf. M. H. Rosenørn til Krieger 25/9 1869 (Kriegers Privatarkiv, R. A.): »Jeg har dog ikke kunnet lade være at nedskrive mine Tanker om Organisationsspørgsmaalet, hvilke følge hoslagt til Commissionen [ø: Proceskommissionen]«. Selve Forslaget er ikke fundet.
- S. 288, L. 1 f. Landshertugdømmer, læs: Landshovdingdømmer.
- » , » 7. Telegram fra Bille: Se S. 290, L. 27—29.
  - » , » 8. »En ældre Betragter« skrev i »Nordisk Tidsskrift for Politik, Økonomi och Litteratur« IV, 1869, følgende Artikler: »Den skandinaviske Sags Stilling i Norge i det sidste Arti« (S. 22—49), »Et Par Anmærkninger til min Afhandling i N. T:s Januar—Februar Hefte d. A.« (S. 296—304) og »Foreningsbestræbelserne og vore offentlige Organer« (S. 712—730).
  - » , » 11 f. Kleins Fald: ved Folketingsvalget 22/9 1869 i Tisted Amts 2. Kreds.
  - » , » 14 f. Sml. III, S. 102, L. 31 f; S. 103, L. 28—33.
  - » , » 16—25. Se Akter II, 271—74 (Nr. 601—05). Jvf. Dagb. S. 272, L. 2 f. med Note og S. 299, L. 31—35.
  - » , » 23—25. Jvf. Tormod Jørgensen: Anthon Frederik Tscherning, 1938, 443 f.
- S. 289, L. 1. den svenske Reise: Krigsminister Raasløff foretog i Slutn. af Sept. 1869 en Rejse til Sverige, under hvilken han bl. a. besøgte Kanonstøberierne i Finspång og overværede forskellige Manøvrer i Stockholm, hvor han boede paa det kgl. Slot. Jvf. »Dagbladet« 28/9, 2/10, 4/10, 8/10 1869 (Nr. 225, 229, 230, 242).
- » , » 4. hans Udtræden: H. R. Carlsen stillede sig ikke ved Folketingsvalget 22/9 1869.
  - » , » 10. fremkomne, læs: fremkaldte.
  - » , » 36. »den Perle«, læs: »Dks. Perle«.
- S. 290, L. 15 f. Talen er om Valget til Statsrevisor.
- » , » 18. C. C. V. Liebe valgtes 5/10 1869 til Landstingets Formand.
- S. 291, L. 2. Ugyldigheden, læs: Ugyldighed.
- » , » 3. Bigelou, læs: Bigelow.
- S. 292, L. 14—16. Se III, S. 102, L. 31 f. og S. 103, L. 28—34 med Noter; IV, S. 295, L. 5—30.

- S. 292, L. 19—S. 293, L. 8. Om E. v. Quantens Besøg i Kbh. i Marts 1864 sml. III, S. 101, L. 13—22 med Note.
- S. 293, L. 5. Martin, læs: H. Martin.
- » , » 19. ugrundet og taabelig, læs: ugrundet, ja taabelig.
  - » , » 19. taabelig, rettet fra et nu udraderet Ord [A].
  - » , » 21. var, læs: er.
- S. 294, L. 1. Vilh., læs: Will.
- » , » 1 f. Will. Scharling udnævntes 1869 til Professor i Nationaløkonomi. — Frederiksen: Professor N. C. Frederiksen.
  - » , » 34—37. Jvf. Mackeprang 51. Lehmann var Formand for Dansk Folkeforening.
- S. 295, L. 1—3. Et kinesisk Gesandtskab under Ledelse af den tidligere amerikanske Minister i Peking Anson Burlingame besøgte Kbh. i Okt. 1869.
- » , » 5—30. Se S. 292, L. 14—16 med Note.
  - » , » 26. (25), læs: (?5).
- S. 296, L. 1 f. Sml. S. 284, L. 17—27 med Note.
- » , » 3. sendte, læs: sendtes.
  - » , » 4. B., læs: Bk. [p: Bemærkninger].
  - » , » 11—20. »For Ide og Virkelighed« kom paa Chr. Steen & Sønns Forlag. — H. Scharlings »Dansk Tidsskrift for Kirke- og Folkeliv, Literatur og Kunst« kom hos Hegel (Gyldendal).
- S. 297, L. 3. har, læs: skal have.
- » , » 8. Afgjørelse, læs: Afgivelse.
  - » , » 9. Kongebesøget: Karl XV og hans Dronning aflagde Besøg i Nordsjælland og Kbh. hos den danske Kongefamilie i Dagene 25/10—1/11 1869; den svenske Dronning afrejste dog først 3/11 s. A. (»Dagbladet« 26/11, 29/11, 2/11 og 4/11 1869 (Nr. 249, 252, 255, 257)).
  - » , » 10 f. Jvf. Noten til S. 285, L. 1—12.
  - » , » 16. Bm., læs: Bk..
  - » , » 23. C. Th. Sørensen havde ved Udarbejdelsen af sin Bog »Kampen om Norge i Aarene 1813 og 1814« (1871) aflagt et kort Besøg i Rigsarkivet i Christiania; det er antagelig dette Besøg, hvorfra han 3/11 1869 var vendt hjem. Jvf. omtalte Værk, Forordet, S. VI.
  - » , » 25. forvisset, læs: forvisset sig [!].
- S. 298, L. 5 f. Constructionscommissionen: permanent Kommission paa Orlogsværftet.
- » , » 13—14. B. Bjørnson havde i »Norsk Folkeblad« 16/10 1869 (Nr. 42) skrevet en Artikel »Praktisk Skandinavisme. Protest, hvori han klagede over Tilsidesættelse af Nordmændene. C. Ploug svarede i »Fædrelandet« 22/10 (Nr. 245), Bjørnson i »Norsk Folkeblad« 6/11 (Nr. 45), Ploug atter i »Fædrelandet« 11/11 (Nr. 262).
  - » , » 16. Fiske-Krøyer: Ichthyologen Prof. H. N. Krøyer.
  - » , » 19 f. Jvf. S. 286, L. 36.
  - » , » 20. J. Petersen, læs: F. Petersen.
  - » , » 22 f. Den gamle Hegelianer Monrad: Professor M. J. Monrad i Christiania. Jvf. S. 187, L. 8—10 med Note og S. 313, L. 9.
- S. 299, L. 8. Magdalene Thoresens Stykke: Skuespillet »Et rigt Parti«, 1. Gang opført paa det kgl. Teater 27/4 1870. Overskou-Collin VII, 1876, 553 f.; Aumont-Collin V, 1. Del, 1899, 197.

- S. 299, L. 9—12. Jvf. S. 275, L. 7—18; S. 301, L. 2—13.
- » » » 13 f. Jvf. S. 297, L. 12—22.
  - » » » 14. Fregatten »Sjælland« var 13/11 1869 ankommet til Port Saïd i Anledning af Suezkanalens Aabning. Se Korrespondancen i »Dagbladet« 1/12 1869 (Nr. 280).
  - » » » 15. Bontet, læs: Boutet.
  - » » » 15. Paul Boutet's Artikel i »Mémorial diplomatique« 14/11 1869 om det nordslesvigske Spørgsmaal refereres udførligt i »Berl. Tid.« 16/11 1869 (Nr. 268).
  - » » » 20—24. Jvf. S. 311, L. 10—20; S. 316, L. 8—10; S. 320, L. 17—22.
  - » » » 28. Steensgaard: i »De unges Forbund«. — Reimer, Fejl for: Reimers [Skuespiller H. A. R.].
  - » » » 31—35. Jvf. S. 288, L. 16—25 med Note.
  - » » » 34. »39« er Mærket under Artiklen.
  - » » » 34 f. D—d's [D. G. Monrads] optimistiske Betragtninger om Folk og Regeringer i Europa findes i en Artikel »Om Situationen« i »Berl. Tid.« 18/11 1869 (Nr. 270), optrykt i »Politiske Afhandlinger« af D—d I, 1869, 200 ff.
  - » » » 36 f. 18/11 1869 gengav »Fædrelandet« (Nr. 268) en Artikel om det skandinaviske Norden med Omtale af Nordslesvig ved Henri Martin i det samme Dag ankomne Nr. af »Siècle«.
- S. 300, L. 16. Alferne: En Eventyrkomedie af J. L. Heiberg. Opført 1. Gang 29/1 1835. Den kom ikke til Opførelse i Sæsonen 1869—70, men derimod i den følgende Sæson. Aumont—Collin V, 1. Del, 1897, 21 f.
- » » » 19—30. V. Cherbuliez paabegyndte i »Revue des Deux Mondes« 15. Nov. 1869 en Artikelrække »La Prusse et l'Allemagne« omhandlende Pragfreden og dens Følger; fortsattes i de følgende Numre og sluttedes 1. April 1870.
  - » » » 22 f. viser, læs: vises.
  - » » » 31 f. P. Vedels Afhandling: »Grev v. d. Ostens Gesandtskaber« tryktes i H. T. 4. R. I, 1870, 467—678.
  - » » » 34—37. J. M. Thiele: Erindringer fra Bakkehuset, Kbh. 1869. — De indholder en Række Breve fra Kamma Rahbek.
- S. 301, L. 32—34. Jvf. S. 296, L. 11—20.
- S. 302, L. 14 f. 4/11 1869 indledede Orla Lehmann i »Dansk Folkeforening« en almindelig politisk Forhandling. 28/11 udkom: »Diskussionsmøde i den danske Folkeforenings Hovedafdeling d. 4. Nov. 1869«.
- » » » 26. *Holberg*, læs: *Kingo*.
- S. 307, L. 7 f. Tilføjelse [B].
- » » » 9. skriver, læs: skrive.
  - » » » 9 f. Se Mackeprang 47.
  - » » » 24 f. I sin Valgtale ved Folketingsvalget 22/9 1869 i Slagelse berørte Fønnesbech Næringsforholdene i Købstæderne; han udtalte, at Næringsloven trykkede Købstæderne. Sagen laa ikke for nu; men den burde bringes frem og klares ved en offentlig Diskussion. »Dagbladet« 25/9 1869 (Nr. 223).
  - » » » 26 f. 17—18/11 1869 afholdtes et Møde i Odense af Næringsdrivende fra 53 danske Købstæder for at forhandle om Købstædernes Tilstand og især Næringslovgivningens Indflydelse paa den. Man vedtog bl. a. at rette et Andragende til Re-

geringen om at nedsætte en Kommission til at undersøge Forholdene. »Dagbladet« 18—19/11 1869 (Nr. 269—70); jvf. »Beretning om Mødet af Delegerede for danske Kjøbstæder i Odense den 17de og 18de Novbr. 1869«, Odense 1869.

S. 308, L. 2. et, læs: de.

» » » 7. Dagsordenen fra 1856: Se bl. a. Det danske Folks Historie VII, 105.

» » » 10. § 5, læs: § 9.

» » » 12 f. Jvf. S. 297, L. 12—22, S. 299, L. 13 f.

» » » 14 f. V. C. S. Topsøe: »Grundejerforeningen«, »Oktoberforeningen« og J. A. Hansen. Et historisk Tilbageblik, Kbh. 1869.

» » » 15 f. hans reent historiske Smaaestykker: ♂: V. C. S. Topsøe: Fra Bondeopvækkelsens Tid. (1844—46), Kbh. 1868.

S. 309, L. 5. Jørgensen: Premierløjtnant i Rytteriet H. J. Jørgensen. — den ældre Moltke: Premierløjtnant, 1869 Ritmester H. A. W. Moltke.

» » » 20. Valgplan, læs: Salgsplan.

» » » 21. Vedel: maa være Grev C. W. A. S. Wedell-Wedellsborg.

» » » 26—37. Se S. 299, L. 20—24 med Note.

S. 310, L. 3. (♂: Forlagsforeningen): Tilføjelse [B].

» » » 28 f. Krieger havde sammen med Filologen K. Gislason og en tredje ført Tilsyn med Bearbejdelsen af den i 1847 i København døde engelske Filolog R. Cleasbys efterladte Bøger og Optegnelser til en engelsk-islandsk Ordbog. I et Brev af 14/11 1869 bad Krieger Gislason tilstille Hegel Optegnelser af Cleasby, som endnu var i København, for at de kunde blive videresendt til G. W. Dasent, samt ordne Cleasbys Bøger. Se Gislasons Breve i den Arnamagnæanske Samling i Universitetsbiblioteket i Kbh., K. G. 33, fremdeles K. Gislasons »Efterladte Skrifter« II, 1897, IX—XXII og de forskellige Indledninger til Cleasby and Vigfusson: Icelandic-English Dictionary, 1873. Sidstnævnte Værk indeholder en fra Gislasons meget divergerende Opfattelse af det omtvistede Spørgsmaal om Cleasbymanuskripterens Værdi og Skæbne.

S. 311, L. 4 f. Vedel's Fremstilling: Se S. 300, L. 31 f. med Note.

» » » 10—20. Jvf. S. 299, L. 20—24 med Note.

» » » 21. Sophie Helene Henriette Rung (sen. gift Keller) debuterede 8/12 1869 som Agathe i »Jægerbruden«. Aumont-Collin V, 1. Del, 1899, 440.

» » » 29—31. Der menes vistnok: P. Vedel: Den ældre Grev Bernstorffs Ministerium. Indledning til »Correspondance ministérielle du comte J. H. E. Bernstorffe«, Kbh. 1882. Jvf. S. 319, L. 7—13.

» » » 32 f. Der sigtes vistnok til Artikler af Tscherning i »Nørrejydske Tidende«; jvf. Tormod Jørgensen: Anthon Frederik Tscherning, 1938, 440.

» » » 34. D. G. Monrad holdt i Decbr. 1869 i Universitetets Solennitetsal to Forelæsninger om Danmarks Forsvarmuligheder. Se bl. a. Det danske Folks Historie VII, 204 f. Jvf. Dagb. S. 314, L. 31—37. Foredragene udgaves ved Nytaarstid 1870 i Bogform under Titelen »Om politiske Drømmerier«. Jvf. S. 319, L. 2—6.

- S. 312, L. 4 f. D—d [v: D. G. Monrad]: Politiske Afhandlinger. 1. Mai til 30. Nov. Aftryk efter »Berl. Tid.«, Kbh. (Dec.) 1869.
- » , » 19 f. Tilføjelse [B].
- » , » 29. Audelaire's, læs: Andelarre's.
- S. 313, L. 9. Monrad's Episode: Jvf. S. 187, L. 8 med Note; S. 298, L. 22—24.
- » , » 13. Fru Schlegel, g. m. J. F. Schlegel, var S. Kierkegaards tidligere Forlovede Regine Olsen.
- S. 314, L. 4 f. en Samtale, læs: en lang Samtale.
- » , » 9. Minister-: Tilføjelse [TA?].
- » , » 31—37. Dette Stykke staar i Originalen som en Note, der ved Notetegn er henført til en her udeladt, under den 15. Dec. indført Passus.
- » , » 31—37. Se Noten til S. 311, L. 34.
- S. 315, L. 33 f. Monrads Advarsel mod Indgreb i Ejendomsretten i Anledning af Fæsteloven findes i »Berl. Tid.« 21/12 1869 (Nr. 298); optrykt i »Politiske Afhandlinger« af D—d, II, 1870, 16—24.
- S. 316, L. 3. Bønlykke, læs: Bønløkke.
- » , » 8—10. Se S. 299, L. 20—24 med Note.
- » , » 12. intet Haab længere: om det nordamerikanske Senats Vedtagelse af Traktaten af 24/10 1867 om de dansk-vestindiske Øers Afhændelse.
- » , » 14. m. m., læs: m. v..
- » , » 15—17. Mackeprang 47.
- » , » 19 f. Jvf. S. 309, L. 4—11.
- » , » 26. Samana: Jvf. S. 101, L. 1 f.; S. 112, L. 2.
- S. 317, L. 12. Formand, læs: Fremmed.
- » , » 18—33. Grundtvigs Breve til Mynster er daterede 1/12 og 22/12 1812; Mynsters Svar til Grundtvig 13/12 1812. De 3 Breve er trykte i »Breve fra og til N. F. S. Grundtvig«, udg. af Georg Christensen og Stener Grundtvig, I (1807—1820), 1924, 98—112.
- » , » 24. derfor, læs: derhos.
- » , » 31—33. Mynster — G—g: Tilføjelse [A].
- » , » 34—36. Tilføjelse øverst paa Siden [A].
- S. 318, L. 1—4. I Ringsted afholdtes 28/12 1869 et Bondemøde, hvor Delegerede fra over 120 Kommuner var mødt op. J. A. Hansens i Rigsdagen indgivne Lovforslag om Fæstevæsenets Overgang til Selvejendom drøftedes. I en vedtagen Adresse billigede Forsamlingen dette Forslag som Grundlag for en Lov om Fæstevæsenets Ophør. »Dagbladet« 29/12 1869 (Nr. 304).
- » , » 5. Busck's [Bog], læs: Busck.
- » , » 5 f. Grundtvigs Brev af 20/12 1828 til Gunni Busck var aftrykt i Henr. Bech: Gunni Busck, et Levnedsløb i en Landsby-Præstegaard, 1. Udg. 1869.
- » , » 10 f. J. P. Mynster udgav 1825 »Den christelige Visdom. Prædiken paa 20. Søndag efter Trinitatis«.
- » , » 15. Mynster havde foreslaaet Folkekirkens Ritualer ændrede. Herimod skrev Grundtvig »Frisprog mod H. H. Hr. Biskop Mynsters Forslag til en ny forordnet Alterbog«, 1839.
- » , » 37—S. 319, L. 2. Sml. S. 126, L. 19—21 med Note. — Talen er om Rygterne om, at Kronprins Gustav (IV) Adolf ikke var Gustav III's Søn. — Enkedronningen: Lovisa Ulrika.

- S. 319, L. 2—6. Se Noten til S. 311, L. 34.
- » » » 7—13. Jvf. S. 311, L. 29—31 med Note.
  - » » » 14—16. Paa Ravnholt findes en Kopibog over J. O. Schack-Rathlous Breve til A. P. Bernstorff 1788—96 samt A. P. Bernstorffs Breve til Schack-Rathlou 1773—96. Et Udvalg af disse Breve er aftrykt i »Udvalgte Breve, Betænkninger og Optegnelser af J. O. Schack-Rathlous Arkiv 1760—1800«, udg. af Th. Thaulow og J. O. Bro Jørgensen, 1936, 69—174.
  - » » » 20. det, læs: det saa.
  - » » » 34—36. Se S. 209, L. 19 f. med Note. Jvf. Dske Mag. 7. R. III, 261 (Krieger til P. Vedel 6/2 1870, Nr. 155).
- S. 320, L. 17—22. Se S. 299, L. 20—24 med Note.
- » » » 20. Indlæggelse, læs: Indlæggelser.
  - » » » 23 ff. D—d's Paastand fandtes i »Berl. Tid.« 28/12 1869 (Nr. 303), aftrykt i »Politiske Afhandlinger« af D—d [o: D. G. Monrad], II, 1870, 24—32. — J. A. Hansens Artikel stod i »Morgenposten« 7/1 1870 (Nr. 3). Kriegers Datering er altsaa urigtig.
  - » » » 31. Christensen B. o: Balthazar Christensen. — Valget fandt Sted 4/1 1870, ikke, som Krieger angiver, 3/1 1870. Rigsdags-tid. 1869—70, Folket., Sp. 970.
- S. 321, L. 3. noget, læs: meget.
- S. 322, L. 9—13. 9/1 1870 konstitueredes »Det Store nordiske Kina og Japan Extension-Telegraf-Selskab« med Tietgen som Bestyrelsens Formand. Jvf. »Det st. nord. Telegraf Selsk. 1869—1894«, 33.
- » » » 14—16. Ved kgl. Resolution af 8/1 1870 bestemtes det, at Herlufsholms Stiftelses Bøndergods skulde tilbydes Brugerne til Arvefæste. Se A. K. Hasselager: Herlufsholm 1865—1915, 1915. Hall var Forstander for Stiftelsen.
  - » » » 22. Quohl, læs: Quehl.
  - » » » 30. 9. JANUAR, rettet af Krieger til: 10. JANUAR.
- S. 323, L. 4. Lagretterloven, læs: Lagrettesloven.
- » » » 4. Lagrettesloven: d. v. s. Lov om Lagrettesmænd af 28/8 1854. Jvf. Alm. norsk Lovsamling for Tidsrummet 1660—1860, udg. af Otto Mejlænder II, 1861, 1332—36.
  - » » » 11—19. Det omtalte Værk: Staatsminister General-Postmeister Karl Ferd. Friedr. von Nagler: Briefe an einen Staatsbeamten. Als ein Beitrag zur Geschichte des 19. Jahrh. hrsg. von Ernst Kelchner und Karl Mendelsohn-Bartholdy, I—II, Leipzig 1869, findes ikke paa de københavnske Biblioteker. Citatet synes at stamme fra dette Værk.
  - » » » 24 f. endelige, læs: retlige.
  - » » » 26 f. Originalteksten er identisk med de trykte Linier og altsaa aabenbart forskrevet.
- S. 324, L. 6. Banebygningen: I Følge Loven af 26/2 1869 kunde Regeringen, naar Laaland-Falsterbanens Anlæg blev overtaget af andre end det sjællandske Jærnbaneselskab, fritage dette for Anlægget af Falsterbanen mod at overtage Nordvestbanens (Roskilde—Holbæk—Kalundborg) Anlæg. Jvf. Koefoed 104 f., 121 f.
- » » » 8. Forstærkningsfonden: Koefoed 104 f., 121 f.
  - » » » 9—16. Se Akter II, 346—49 (Nr. 651).

- S. 324, L. 29—31. »Om politiske Drømmerier. To Forelæsninger af D. G. Monrad. (Anmeldte af Forfatteren)«, Artikel i »Berl. Tid.« 13/1 1870. (Nr. 9).
- » , » 32. Bestyrelsen: i Historisk Forening, hvis Formand Krieger var.
- » , » 33. Vedef's Afhandling om v. d. Osten: Jvf. S. 311, L. 4 f. med Note.
- » , » 34 f. Kaptajn Emil Madsen ansattes 1870 som Lærer i Hærordning og Krigskunst ved Officerskolen.
- S. 325, L. 3—5. Sml. S. 319, L. 14—16.
- » , » 4. P. A., Fejl for: A. P..
- » , » 6. Cort-Adler; foran dette Navn staar i Originalen en ulæselig Forkortelse.
- » , » 6. T. A. Becker: Cort Sivertsen Adelaer. Danske Samlinger V, 1869—70, 196—207.
- » , » 31. indført, læs: udført.
- » , » 31. Loven af 1867: Loven af 21/6 1867 om den sydsjællandske Jærnbane. Se Koefoed 102, 120.
- S. 326, L. 3—7. Justitsministeriet havde fremsendt et Lovforslag om Kbh.s Borgervæbning til Borgerrepræsentationens Erklæring. 17/1 1870 var det til 2. Behandling. Fenger m. fl. foreslog at afvise Forslaget og ophæve Borgervæbningen. Ved Afstemningen herom stod Stemmerne lige, men Formandens Stemme, der var imod, gjorde Udslaget og Forslaget forkastedes. Regeringens Forslag med Magistratens Ændringsforslag vedtoges derefter. Den gl. Borgervæbning ophævedes, men en ny Væbning dannedes. 4/2 anmeldtes dette Forslag i nogenlunde uændret Skikkelse i Rigsdagen. Den endelige Lov om Ordningen af Kbh.s Væbning udkom 28/5 1870. Jvf. »Dagbladet« 19/1 1870 (Nr. 15); Kjøbenhavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger 1869—70, 389 ff.; Rigsdagstid. 1869—70, Tillæg A, Sp. 1985 ff.
- » , » 9. Grundtvig ☉: Svend Grundtvig.
- » , » 18. Forpagtningsret, læs: Fremforpagtningsret.
- » , » 30. Telegraph; der staar egl.: Telegram [!].
- » , » 32. heller, læs: hellere.
- S. 327, L. 18. Moniteur ☉: Monitor (Panserskib).
- » , » 21 f. ufornuftigt, læs: ufornuftigt.
- » , » 25. Eriksons: John Ericsson, Opfinderen af Monitoren.
- » , » 31—33. men — herpaa: Tilføjelse [A].
- S. 328, L. 4. Kgl. Resolution om Iværksættelsen af forskellige Foranstaltninger navnlig sigtende til en Reform i den øverste Administration af de islandske Anliggender, hvorved den Stiftamtmanden over Island tilkommende Embedsmyndighed foregedes, og samtidig alle islandske Sager uden Hensyn til deres Beskaffenhed fra 1. Okt. 1870 henlagdes under Justitsministeriet. (Isl. Dept., Forestillinger, R. A.).
- » , » 16 f. Orla Lehmann spurgte i Landstinget Justitsministeren, om Regeringen i indeværende Samling agtede at indbringe det Udkast til Lov om Islands forfatningsmæssige Stilling i Riget, over hvilket den havde indhentet Altingets Betænkning. Forespørgslen anmeldtes 7/1 og stilledes 26/1 1870. Rigsdagstid. 1869—70, Landst., Sp. 221, 580 ff. Jvf. P. E. Ólason: Jón Sigurðsson, V, 1933, 5 ff.
- » , » 21—29. Jvf. Dagbog ført af Niels Rosenkrantz i Wien 24/9 1814—

- 14/5 1815 (i hans Privatarkiv i R. A.). Kriegers Gengivelser derfra synes meget frie. Om Oplysningerne i Linie 22 ff. er intet fundet. Med Wellingtons Erklæring refereres formentlig til hans Udtalelser til Rosenkrantz 1/3 1815.
- S. 328, L. 30—35. Om denne Udtalelse af den danske Gesandt i Wien Grev J. Bernstorff i et Selskab, hvor Tscherning og Grev H. A. Reventlow-Criminil var til Stede, jvf. »Af Tschernings politiske Optegnelser«, trykt i »Af Anthon Frederik Tschernings efterladte Papirer« II, 1877, 80 f.
- S. 329, L. 10 f. A. L. Hindenburgs Forespørgsel, der anmeldtes i Folketinget 28/1 1870, lød: Erkender Justitsministeren en Reform af vor Fallitlovgivning for at være paatrængende nødvendig? Den blev dog først stillet og debatteret i Folketinget 1/6 1870. Rigsdagstid. 1869—70, Folket., Sp. 1740, 6961 ff.
- » » » 19. Saavidt kom altsaa Bjørnson: Bjørnson havde allerede, inden M. W. Brun overtog Posten som Direktør for Christiania Theater, truet ham med Opposition; der taltes om en formelig Sammensværgelse mod »Gjøngehøvdingen« af Bjørnsons Venner. »Dagbladet« 2/2 og 9/2 1870 (Nr. 27 og 33).
- S. 330, L. 24. A. M. Schweigaard var død 1/2 1870.
- » » » 32. skulde, læs: skulle.
- » » » 33. Aar, læs: Aars.
- S. 331, L. 2. Sammenligningsmyndigheden, Fejlskrift for: Sammenlægningsmyndigheden [m. H. t. Bondejord].
- » » » 3—8. Jvf. Noten til S. 332, L. 12—19.
- » » » 9 f. Geffroy's Artikel: »Les nouveaux dangers du Nord et le Scandinavisme«, af den franske Historiker og Publicist Mathieu Auguste Geffroy, i »Revue des deux mondes« 1/2 1870. Jvf. Origines XXVI, 324; Akter II, 384—86 (Nr. 666) og Dagb. S. 334, L. 13—17.
- » » » 24 f. Ved Militærsekskabets Sammenkomst i Stockholm 7/2 1870 udtalte Prins Oscar sig i Anledning af en Opsats af John Ericsson »Om Monitorsystemet«, dateret New York 4/1 1870 og trykt i »Aftonbladet« 22/1 s. A. J. Ericsson havde heri kritiseret Prinsens Vurdering af Monitortaaermet i Militærsekskabets Møde 9/12 1869. Se »Aftonbladet« 11/2 1870 (Nr. 34).
- » » » 27. Samanaovereenskomsten: Jvf. S. 101, L. 1 f.; S. 112, L. 2; S. 316, L. 23—30.
- » » » 34—36. Jvf. Noten til S. 331, L. 9 f.
- S. 332, L. 12—19. Orla Lehmann havde indbragt et Lovforslag om Islands forfatningsmæssige Stilling i Riget, svarende ret nøje til et Forslag, der Aaret før havde været forelagt Altinget til Bedømmelse, men som Regeringen ikke nu ønskede fremsat. Det kom til Behandling i Landstinget 10/2 1870. J. C. Jessen foreslog Udvalg; det forkastedes. 11/2 stillede David en Dagsorden, der forudsatte, at Regeringen vilde hævde Lovforslagets Grundsætninger, og udtrykte Haabet om, at Island ikke længere end højst nødvendigt vilde komme til at savne det Selvstyre, der var tiltænkt det, og forfatningsmæssig Frihed. Denne Dagsorden vedtoges énstemmigt. Rigsdagstid. 1869—70, Landst., Sp. 812 ff. Jvf. P. E. Ólason: Jón Sigurðsson V, 1933, 19 ff.
- » » » 14. Jensen, læs: Jessen.

- S. 333, L. 13. Forlængelse, læs: Forlængelsen.
- » » » 22 f. Erindringer af Henrik Krøyers Liv 1821—1838 efter Forfatterens efterladte Haandskrift, Kbh. 1870.
  - » » » 25. Lønningslovudv., læs: Lønningslov [!].
  - » » » 26. ? : udgaar.
  - » » » 29 f. han — Love: Tilføjelse [A].
  - » » » 34. Theaterbevillingen holder, læs: Theaterbev. ville holde.
- S. 334, L. 6. »De unges Forbund« opførtes 1. Gang paa det kgl. Teater 16/2 1870. En Anmeldelse findes i »Folkets Avis« for 18/2 og 19/2 1870 (Nr. 41—42), aabenbart af Bladets Redaktør Erik Bøgh. Her kritiseres Holm-Hansens Spil som Gaardbruger Lundestad skarpt.
- » » » 11 f. Monrads Forslag om en administrativ Domstol fremsattes i Artiklen »Den lovgivende og den dømmende Magt« i »Berl. Tid.« 22/2 1870 (Nr. 44), aftrykt i »Politiske Afhandlinger« af D—d II, 1870, 83—90.
  - » » » 13—17. Jvf. Akter II, 384—86 (Nr. 666) og Dagb. S. 331, L. 9 f. med Note.
  - » » » 18—25. Akter II, 349—62 (Nr. 654—59); Friis II, 247 ff.
- S. 335, L. 12 f. Se Noten til S. 272, L. 34—S. 273, L. 2.
- » » » 13 f. K. J. Lyngby arbejdede paa sit Skrift »Det nordiske Retsskrivningsmøde i Stockholm, 25.—30. Juli 1869. Beretning om Mødets Beslutninger med tilføjte Begrundelse«; det udkom 1870.
  - » » » 15 f. Talen er om følgende Arbejder af E. Holm: Om Danmarks Deeltagelse i Forhandlingerne om en væbnet Neutralitet fra 1778—80. H. T. 3. R. V, 1866, 1—164. — A. P. Bernstorffs Beretning om hans mundtlige Forhandling med Gustav III i Efteraaret 1787, medd. af E. Holm. H. T. 4. R. I, 1869—70, 679—702. — Danmarks Politik under den svensk-russiske Krig 1788—90, Videnskabernes Selskabs Skrifter, 5. R., hist. og philos. Afd. IV, 2, 1868, 33—92. — Danmarks politiske Stilling under den franske Revolution 1791—1797, særlig med Hensyn til Sverige. Kbh. 1869. Universitetsprogram.
  - » » » 16. P. A., Fejl for: A. P..
  - » » » 20—23. Se Edv. Holm: Breve fra Hertug Frederik Wilhelm Paul Leopold af Slesvig-Holsteen-Sønderborg-(Beck)-Glücksborg til hans Svigerfader Landgreve Karl af Hessen under Opholdet i Wien med Hans Majestæt Frederik VI fra September 1814—Maj 1815, Dske Mag. 6. R. I, 247—306. Sml. V, S. 93, L. 1—24.
  - » » » 22. AlexaRder, læs: Alexander.
  - » » » 31. Fæstesagen, læs: Fæstesagen, paastaaes det.
- S. 336, L. 12. møder, læs: mødte [?].
- S. 337, L. 5—8. Lehmanns Opsats om Fæstesagen er trykt i Orla Lehmanns Efterladte Skrifter IV, udg. af C. Ploug, 1874, 221—253: »Fæstesagen. Bearbejdelse af et Foredrag i Landstinget 1870«.
- » » » 10. Valgte: til Landstingets Udvalg om Fæsteloven.
  - » » » 12. N. Andersen, læs: M. Andersen.
  - » » » 17—20. Jonas Lie's Artikel om G. Ueland: Antagelig Lies Biografi af Ueland i »Ill. Tid.« 13/3 og 3/4 1870 (Nr. 546 og 549). Uelands Dagbogsoptegnelser er ikke udgivne; jvf. »Nordmænd i det 19de Aarhundrede«, udg. af Gerh. Gran I, 1914, 187. —

- I »Ill. Tid.« 15/5 1870 (Nr. 555) fandtes en Biografi af A. M. Schweigaard, skrevet i Christiania, signeret A. — I »Ill. Tid.« 1/5 1870 (Nr. 553) skrev P. Chr. Asbjørnsen »Michael Sars. Nogle Træk af en Naturforskers Levnet og Arbejder«.
- S. 338, L. 4 ff. Friis II, 281.
- » » » 31. Generalraadet, læs: Generalsraadet.
- S. 339, L. 1. mellem, læs: med.
- » » » 22. Dampfærgen: Talen er om Dampfærgeforbindelsen mellem Fredericia og Strib, hvorom et Forslag var forelagt Rigsdagen 1869—70. Ved Lov af 28/5 1870 bemyndigedes Regeringen til Dampfærganlægget. Jvf. Koefoed 80 f.
  - » » » 26 f. Skattecommissærerne: Ved Loven om Indkomstskat af 25/7 1867 var der blevet indført særlige, lønnede Skattecommissærer, der skulde bistaa de kommunale Myndigheder ved Skatteansættelsen. I Indkomstskatteloven af 2/7 1870 var disse Kommisærers Myndighed blevet betydeligt udvidet. Jvf. Falbe-Hansen og Scharling: Danmarks Statistik IV, 1880, 269 ff. I den sidste Lov bestemtes udtrykkeligt, at Udgiften til Skattecommissærerne ikke maate overstige 75.000 Rd. »Love og Anordninger« 1870, 245).
  - » » » 29—32. Japetus Steenstrup: Til Udgifterne af »Illustreret Tidende«, de Herrer Boghandlere Delbanco, Gad, Cancelliraad Hegel og Lose. »Berl. Tid.« 12/3 1870 (Nr. 60). Sml. S. 335, L. 24—29.
- S. 340, L. 10 f. I Forbindelse med Flytningen af Søkortarkivet skulde der foretages Gadereguleringer paa Gammelholm. C. Berg mente ikke, at Staten havde nogen moralsk Forpligtelse til at medvirke herved. Rigsdagstid. 1869—70, Folket., Sp. 3861 ff.
- » » » 17. 12-Fods: Jvf. S. 339, L. 1.
  - » » » 28 f. I »Revue des deux mondes« 1870, Mars-Avril, 333—362, fandtes en Artikel af den franske Kritiker Edouard Schuré: »Un Poète Norvégien. Biørnstjerne Biørnson«.
  - » » » 30—32. For Indkomstskattelovene af 1864 og 1867 havde det saakaldte Kontingentsystem ligget til Grund. Jvf. S. 58, L. 26—30 med Note. I det tilsvarende Lovforslag af 1870 var derimod Procentsystemet benyttet. En Dagsorden, der foreslog at udskyde dette Forslag til næste Rigsdagssamling, forkastedes med 42 Stemmer mod 42. Rigsdagstid. 1869—70, Folket., Sp. 4188, 4127 ff. Om Kontingent- og Procentsystemerne se Falbe-Hansen og Scharling: Danmarks Statistik IV, 1880, 267 ff.
- S. 341, L. 5. indtrængende, læs: indstændigt.
- » » » 7—9. »k« (o: Rudolf Schmidt) skrev i »Fædrelandet« 19/3 1870 (Nr. 66) en Anmeldelse af G. Brandes' Disputats »Den franske Æstetik i vore Dage, en Afhandling om H. Taine«. Jvf. G. Brandes: Samlede Skrifter XIII, 1903, 391.
  - » » » 10. Dr. phil V. Bergsøe: Oplysninger, fremtvungne i Anledning af Etatsraad Steenstrups Skrivelse til Udgifterne af »Illustr. Tidende«. »Berl. Tid.« 19/3, 21/3 1870 (Nr. 66—67). Sml. S. 335, L. 24—29; S. 339, L. 29—32 med Note.
  - » » » 11. Retsbetjentloven: Lønningslov for Retsbetjent- og Magistratsembeder forelagt af Justitsmin. Nutzhorn i Saml. 1869—70, stadf. 1/7 1870.

- S. 341, L. 26—28. Senatsudvalgets Indstilling afgaves 22/3 1870 (Tansill 134 f.). Jvf. S. 331, L. 26—33.
- » , » 33—S. 342, L. 2. I »Dagbladet« 24/3 1870 (Nr. 70) fandtes et Indlæg »Flaaden og dens Officerer«, undertegnet »En Søofficer«.
- S. 342, L. 3. hæve, læs: hævde.
- » , » 12. kjendte, læs: kjende.
- » , » 25. de 6 Aar: den i Wienfredens Art. 19 fastsatte Optionsfrist for de danske Sønderjyder, der udløb 16/11 1870.
- S. 343, L. 6. Carstensens Penge: Om E. Carstensens Rejse til St. Thomas se S. 127, L. 35 — S. 128, L. 3 med Note.
- » , » 15—20. »Dagbladet«s Referent V. Topsøe og »Fædrelandet«s Referent A. Damkier dømtes 9/7 1870 ved Kriminalretten til 4 Dages simpelt Fængsel for 21/3 i Gangen udenfor Folketingsalen at have udfordret Folketingsmand, Sagfører B. N. E. Steenstrup. Højesteret forhøjede 5/12 Straffen til 14 Dage. Jvf. Højesteretstid. 1870, 585—89. Sml. V, S. 102, L. 17—20 med Note.
- » , » 28. Voldby, læs: Valdbý.
- » , » 28. Valdbý: Her boede C. C. Hall (i Rahbeks Allé).
- » , » 32—S. 344, L. 2. Om H. Krügers Virksomhed i Foraaret 1870: Friis II, 329 ff.
- » , » 35. den store Petition fra Landdagen: Mackeprang 50 f. Jvf. Dagb. S. 284, L. 28—35.
- S. 344, L. 1 f. Jvf. Friis: 1870 18 ff.
- » , » 6—9. Talen er om det nordamerikanske Senats Holdning overfor St. Thomastraktaten. Sml. S. 341, L. 26—32.
- » , » 10—12. Det sjællandske Jernbaneselskab afholdt Generalforsamling 30/3 1870. Et Forslag om at overtage Anlæggelsen af en nordvestsjællandsk Jernbane forkastedes; dette Forslag var paa Generalforsamlingen blevet støttet af Tietgen, men bekæmpet af Nationalbankdirektør Levy. Referat fra Mødet i »Dagbladet« 31/3 1870 (Nr. 76).
- » , » 19. han, læs: denne.
- » , » 19. denne, rettet fra han [A].
- » , » 19. vedkjender, læs: vedkjendte.
- » , » 29 f. 18/3 1870 under 2. Behandling af Loven om Reglerne for Udskrivning af Indkomstskat, sagde C. E. Fenger, der var Ordfører, om sin Kollega, Folketingsmand B. N. E. Steenstrup, at han ikke forstod et eneste Ord af disse Ting. Rigsdagstid. 1869—70, Folket., Sp. 4175.
- S. 345, L. 16. Toldloven, læs: Toldlovene.
- » , » 26—29. Friis II, 281.
- » , » 30—35. Se Akter II, 399, Noten.
- S. 346, L. 1. Brandes's Portraiter: i Bogen »Kritiker og Portraiter«, 1870.
- S. 347, L. 15 f. Sml. Akter II, 400 (Nr. 677 med Note).
- » , » 17—19. Schiørrings Udtalelser om den københavnske Kommunalbestyrelses Forhold til Arresterne faldt i Folketinget 4/4 1870 under 3. Behandling af Finansloven (Rigsdagstid. 1869—70, Folket., Sp. 4926); Borgmester L. C. Larsen imødegik dem i »Berl. Tid.« 12/4 1870 (Nr. 86).
- » , » 19 f. Hall paatalte under 3. Behandling af Finansloven 6/4 Ordfø-

- reren Schiørrings Udtalelser om Kirkekommissionens Flot-
 hed. Rigsdagstid. 1869—70, Folket., Sp. 5086 f., 5134 f., 5145 ff.
- S. 347, L. 20—22. Marineminister Raasløffs Udtalelse om C. Berg: Rigsdags-
 tid. 1869—70, Folket., Sp. 5316.
- » , » 30 f. Rudolph Bergh: Oplysninger om og til Videnskabernes Sel-
 skab samt om dets nuværende Secretair, Etatsraad Steenstrup,
 Kbh. 1870. Jvf. C. C. A. Gosch: Udsigt over Danmarks zoolo-
 giske Literatur II, 2, S. 149. — Bergh havde i »Fædrelandet«
 21/3 1870 (Nr. 67) meddelt, at det anførte Stridsskrift var
 under Trykning.
- » , » 31 f. Hr. Dr. phil. Bergsøe belyst ved Hjælp af Dr. phil. Bergsøe.
 Af Knud Valløe. »Berl. Tid.« 13/4 1870 (Nr. 87).
- S. 348, L. 7. Conciliet: Vatikanerkonciliet 1869—70, der vedtog Dogmet
 om Pavens Ufejlbarlighed.
- » , » 18. megen, læs: nogen.
- » , » 21 f. Raasløffs Tale: S. 267, L. 1 f. med Note.
- » , » 37. Anførselstegn sat urigtigt, sættes saaledes: »udenfor Numer«.
 S. 349, L. 5—11. I »Fædrelandet« 1845 15/2—11/6 (Nr. 1816—20, 1823—26,
 1908—10) findes en anonym Anmeldelse af J. T. Ræder: Dan-
 marks Krigs- og politiske Historie 1807—09, I, 1845 Kriegers
 Notits refererer til Nr. 1824 af 25/2.
- » , » 9. af England, Fejlskrift for: af Sjælland.
- » , » 10. Bernstorfferen, læs: Bernstorfferne.
- » , » 12—21. Akter II, 407—14, 416—19. (Nr. 679 a—681, 684).
- S. 350, L. 2. Reiseudgifterne: Sml. S. 343, L. 4—7.
- » , » 11. Den lille Commissions: Jvf. S. 340, L. 15 f.
- » , » 14—19. Friis: 1870, 18 ff.
- » , » 33 f. Slesvigernes Besøg i Paris hos Droyn de Lhuys: I Beg.
 af Oktober 1864 var en nordslesvigsk Deputation med Sten-
 hugger Klewing fra Flensborg som Ordfører rejst til Paris,
 hvor den opnaede Audiens hos Udenrigsministeren. Macke-
 prang 18.
- S. 351, L. 20—24. Akter II, 428 (Nr. 690, Bilag).
- » , » 35 f. træder tilbage: som Chef for den militære Højskole.
- S. 352, L. 1 f. Aabent Brev til Hr. Dr. V. Bergsøe fra Japetus Steenstrup,
 Prof., Etatsr. »Berl. Tid.« 21/4, 22/4, 23/4 1870 (Nr. 91—93).
- » , » 14 f. Den Alderstegne: Balthazar Christensen var Aldersformand
 i Landstinget.
- S. 353, L. 3. Carl Scheel-Plessen vedblev at være Overpræsident for Pro-
 vinsen Slesvig-Holsten indtil 1879. Jvf. VII, S. 172, L. 19 f.
- » , » 11. Jvf. Overskou—Collin VII, 553 f.
- » , » 16. Betydelighed, læs: Betydenhed.
- » , » 24. Fleertallets Dagsorden: Landstingets Udvalg ang. Lovforslaget
 om Fæstegodsets Overgang til Selvejendom, for hvilket Krieger
 var Formand, havde 23/4 1870 afgivet sin Betænkning; heri
 foreslog Udvalgets Flertal (inkl. Krieger) en Dagsorden, der
 udtalte, at Landstinget afviste det foreliggende Forslag, men
 ansaa det for et vigtigt Formaal for Lovgivningen at fremme
 Fæstegodsets Overgang til Selvejendom, dog saaledes at Pri-
 vatejendomsretten ikke krænkedes. Rigsdagstid. 1869—70, Til-
 læg B, Sp. 1162.

- S. 354, L. 18. Haffner's besynderlige Erklæring: Der sigtes vistnok til Indenrigsminister Haffners Udtalelser ved 1. Behandling i Landstinget af »Forslag til Lov om Fæstegodsets Overgang til Selv-
eiendom« 3/3 og 4/3 1870. Rigsdagstid. 1869—70, Landst., Sp. 1324 ff., 1363 ff.
- » » » 25 f. »Fædrelandet« 28/4 1870 (Nr. 97) indeholdt en Artikel »Den afgangne Krigs- og Marineminister«, undertegnet »44«.
- S. 355, L. 2 f. sit Skrift: Se S. 363, L. 16 f. med Note.
- » » » 20 ff. Sml. Akter II, 429—33 (Nr. 693).
- S. 356, L. 8. den,læs: dens[!].
- » » » 22. (eller nær ved), læs: (eller nær ved):.
- » » » 28. *Brændeviinshandlerl.*, læs: *Brændeviinshandelsl.*
- » » » 35. *Skattelovenes*, læs: *Skattelovens*.
- S. 357, L. 9 f. Denne — ufattelig: Tilføjelse [B].
- » » » 36 f. Talen er om N. L. Høyens Begravelse 5/5 1870. Se J. L. Ussing: Niels Laurits Høyens Levned I, 1872, 386 ff.
- S. 358, L. 11. Billedet af Sørensen: C. Nyrop: Chr. Sørensen. Et Industribillede. (Maanedsskrift, udg. af Industriforeningen IV, 1869, 129—42, 161—67, 193—203).
- » » » 12. Nyrops Skildring af H. H. Baumgarten findes i C. Nyrop: Maskin- og Jernskibsbyggeriet paa Kristianshavn samt dets ledende Mænd, 1870; denne Afhandling indgik i Nyrops: Bidrag til den danske Industris Historie, 1873.
- » » » 13. Linde, læs: Lunde.
- » » » 13. Lunde: Tidl. Jernstøber og Folketingsmand P. F. Lunde fik 1870 en aarlig Statsunderstøttelse.
- » » » 15. —g, læs: O—g.
- » » » 15 f. O—g [p: O. Hohlenberg]: Folkelig Politik. Afhandlinger, Kbh. (Maj) 1870.
- » » » 18. Fremstilling af Krigsbegivenhederne paa Als, fra den 18de April til den 1ste Juli 1864. Med Krigsministeriets Bemyndigelse udgivet af J. T. Ravn, Oberst ved Fodfolket, Kbh. (Maj) 1870).
- » » » 25. nævnede, læs: nævnte.
- » » » 27 f. trods Jessens Ønske: Tilføjelse [TA].
- S. 359, L. 10 ff. Om det politiske Kompromis mellem J. A. Hansen og Grev Frijs i Oktober 1865 i Forfatningsspørgsmaalet og de ikke begrundede Rygter om Bestikkelse se N. N. II, 1794 f.
- » » » 33. Plessen, læs: Klein.
- S. 360, L. 1. Indkomstskattelovforslaget, læs: Indkomstskatteforslaget.
- » » » 2 f. Begunstigelserne til den kallundborgske Bane: Efter det oprindelige, privat indbragte Forslag skulde Staten give en videregaaende Rentegaranti for Anlægskapitalen end den almindeligt tilskrevne; dette ændredes til efter de tidligere anvendte Regler.
- » » » 4. Frederikssundsservituten: Balthazar Christensen fik vedtaget en Bestemmelse om, at København—Kallundborg Banen enten skulde lægges over Frederikssund eller gives en Sidebane fra det Sted, hvor Banen førtes over Roskilde Fjord til Frederikssund. Rigsdagstid. 1869—70, Folket. 6171 ff.; Tillæg A, Sp. 2497 f.
- » » » 16. de — alle, rettet fra udraderet Ordforbindelse [A?].

- S. 360, L. 17. er bestemte, læs: ere bestemte.
- » » » 21. atter Fleres, rettet fra udraderet Ordforbindelse [A].
  - » » » 30—37. Balth. Christensen nedskrev 26/2 1854 nogle Antydninger til et politisk Program, hvorom Flertallet af Tschernings Tilhængere og Flertallet af Monrads skulde kunne fornøjes. Tscherning svarede ham 16/3 s. A. De to Skrivelser er aftrykt i J. A. Hansen: Vor Forfatnings-Historie fra 1848 til 1866 II, 1868, 573—584. Jvf. Tormod Jørgensen: Anthon Frederik Tscherning, 1938, 221 f.
- S. 361, L. 11. jo: udgaar.
- » » » 15. Bet. af 6. Mai: Antagelig den Betænkning over Lovforslaget om Fremme af Lens, Stamhuses og Fideikommisgodders Overgang til fri Jordejendom, som Folketingets Udvalg afgav 6/5 1870. Trykt i Rigsdagstid. 1869—70, Tillæg B, Sp. 1203 ff.
  - » » » 19. Generalsekretærforslaget: J. A. Hansen m. fl. havde ved 2. Behandling af Lovforslaget om Lønninger for de i Ministerierne (Udenrigs-, Krigs- og Marineministeriet undtaget) ansatte Embeds- og Bestillingsmænd foreslaaet, at Departementchefs- og Generaldirektørposterne i Indenrigs-, Justits-, Kirke- og Undervisnings- samt Finansministeriet skulde bortfalde ved indtrædende Vakance og erstattes med Generalsekretærer, valgte frit af vedkommende Minister. Dette Forslag vedtoges ved denne Behandling, men udgik ved 3. Behandling 21/6 1870. Rigsdagstid. 1869—70, Folket., Sp. 6379 f., 7554 f.
  - » » » 33. compromitterede, læs: compromitterende.
- S. 362, L. 18. den, læs: det [!].
- » » » 23. væsentlig, læs: væsentlig.
- S. 363, L. 16 f. C. C. A. Gosch: Udsigt over Danmarks zoologiske Literatur, 1. Afd., Kbh. 1870—75.
- » » » 27 f. at — men: Tilføjelse [TA].
  - » » » 30. intet, læs: ei et.
  - » » » 31. saa, rettet fra udraderet Ord [A].
- S. 364, L. 4. aaben, læs: aabne.
- » » » 11—13. Det — Indførelse: Tilføjelse [B].
  - » » » 14 f. Folketinget — hvori: Tilføjelse [TB].
  - » » » 14 ff. Jvf. med det følgende Kriegers Breve til P. Vedel af 18/5 og 23/5 1870, Dske Mag. 7. R. III, 261 f. (Nr. 156—58).
  - » » » 31. Forhlgne, læs: Forhlg...n.
  - » » » 32. blive. hvis, læs: blive, hvis.
- S. 365, L. 3—7. Tilføjelse [B].
- » » » 7. Raasløff's, læs: Raasløffske.
  - » » » 8. f. Winther's Gifftand blev trukket ud: Ved Folketingets Afstemning om Finansloven 19/5 1870 forkastedes et af Finansudvalgets Mindretal (Berg, J. A. Hansen, A. Nielsen, Winther) stillet Ændringsforslag til Lovens § 10, hvorefter de til Lønning af Folkekirkens Præster hidtil henlagte Midler førtes til Indtægt og Udgift paa det følgende Aars Finanslov, med 53 St. mod 38. Rigsdagstid. 1869—70, Folket., Sp. 6614 f.
  - » » » 16. iøvrigt er: Tilføjelse [MA].
  - » » » 17. formindsket, rettet fra: formindskedes [A].

- S. 365, L. 19 f. Confirmationsforberedelserne: Prinsesse Thyra blev konfirmeret 27/5 1870. Sml. IV, S. 321, L. 15—17.
- » » » 21. Kong Karl XV (uden Dronning) aflagde 30/5—1/6 1870 Besøg paa Fredensborg.
- » » » 27—30. Tilføjelse [B?].
- » » » 31 f. Tilføjelse [B], vistnok foretaget 1873 sammen med L. 34—36.
- S. 366, L. 5. i (Henhold, læs: (i Henhold.
- » » » 9 f. lidt vanskeligere, rettet fra udraderet Ordforbindelse [A].
- » » » 14. Nielson Østerløf, læs: Nilson i Østerløf.
- » » » 21. Toldlv.s, læs: Toldlils [o: Toldlønningenslovens].
- » » » 35. afgaaede, læs: afgaaende.
- S. 367, L. 24 f. A. G. Moltkes biografiske Optegnelser og Breve fra Frederik V til ham er udgivet af C. F. Wegener i H. T. 4. R. II, 1870—72, 129—331.
- » » » 27. Jvf. S. 353, L. 11 med Note.
- » » » 33. Udsættelsen, læs: Udsættelse.
- S. 368, L. 24. engang: Tilføjelse [TA].
- » » » 24. tilsølede, rettet fra udraderet Ord [A].
- S. 369, L. 7. Uveiret, rettet fra udraderet Ord [A].
- » » » 7. noget, rettet fra: meget [A].
- » » » 8 f. men — Eiendommelighed: Tilføjelse [A].
- S. 370, L. 1. dog, læs: og.
- » » » 20 f. (eller — Zytphen): Tilføjelse [TA].
- » » » 24. De 55 — og de 57 (S. 371, L. 37). — 57 *Folketingsmænd* af Venstregrupperne havde i Folketinget 19/5 1870 stemt for den Ændring i Finansloven m. II. t. Indkaldelse af Forstærkningsmandskabet, som fremkaldte Ministeriet Frijs' Afgang. Rigsdagstid. 1869—70, Folket., Sp. 6618. — 21/5 s. A. anmeldtes i Folketinget et Forslag til en Adresse til Kongen af 55 *Folketingsmænd*, med enkelte Ændringer de samme som de ovennævnte 57. — *Adressen* udtrykte Ønsket om, at Rigsdagen i den indeværende Samling maatte faa Lejlighed til at samarbejde med et nyt Ministerium til en snarlig Afgørelse af de vigtigste Lovgivningsarbejder. Rigsdagstid. 1869—70, Folket., Sp. 6744 ff. Den blev vedtaget 25/5 1870 (sml. S. 375, L. 33 ff.).
- » » » 32—34. (Forresten — Vichy): Tilføjelse [A].
- S. 371, L. 5. viser, læs: viste.
- » » » 12—16. Madvigs Ændringsforslag til Finansloven angik Forøgelse af de til Indkaldelse af Hærens Forstærknings- og Reserve-mandskab bevilgede Summer, det Spørgsmaal, der i Folketinget havde væltet Ministeriet. Madvig havde stillet Forslagene for at opnaa en Udsættelse af Finanslovens Vedtagelse, indtil et nyt Ministerium var tiltraadt. Efter nogen Debat tog Madvig 24/5 1870 sine Ændringsforslag tilbage, og Finansloven vedtoges ogsaa i Landstinget. Rigsdagstid. 1869—70, Landst., Sp. 2837 ff.
- » » » 14. Reserven, læs: Reserve.
- » » » 23. udtaler, læs: udtalte.
- » » » 30 f. Maaskee — Forening: Tilføjelse [A].
- » » » 37. De 57: Sml. Noten til S. 370, L. 24.
- S. 372, L. 7. S. A. Tutein, læs: P. A. Tutein.

- S. 372, L. 9—11. Stykket: have — derom, rettet fra: have med Ministeriet at gøre [A].
- » » » 13. men: udgaar.
  - » » » 30. Aften, rettet fra: Efterm. [?] [A].
  - » » » 33. Scavenius som, læs: Scavenius, som.
- S. 373, L. 6. kom, rettet fra udraderet Ord [B?].
- » » » 6. efter særlig Opfordring fra Kongen: Tilføjelse [TB?].
  - » » » 7. først til mig, rettet fra udraderet Ordforbindelse [B?].
  - » » » 22. Hall, thi: rettet fra ulæselige Ord [A].
- S. 374, L. 2. Indflydelse, læs: Indflydelser.
- » » » 3 f. Tilføjelse [A].
  - » » » 8 f. Vanskeligheder, læs: Vanskelighed.
  - » » » 15. Estrup, rettet fra udraderet Ord [A?]. Jvf. Oplysningen til Teksten L. 35—37 og S. 375, L. 9 og 10 f.
  - » » » 18 f. Fæstereformen, læs: Fæstereformer.
  - » » » 22 f. Kongen — ham: Tilføjelse [A].
  - » » » 23. med Hall, læs: med Hall i Folkethinget.
  - » » » 30—32. man — Indenrigsminister.): Tilføjelse [A].
  - » » » 35—37. Tilføjelse [A?]. Jvf. Oplysningen til Teksten S. 374, L. 15 og S. 375, L. 9 og 10 f.
  - » » » 36. rejste, læs: er reist.
- S. 375, L. 1 f. hvis — Scavenius: Tilføjelse [A].
- » » » 9. Estrup: Tilføjelse [TA?]. Jvf. Oplysningerne til Teksten S. 374, L. 15 og L. 35—37 og S. 375, L. 10 f.
  - » » » 10 f. har — Frijs: Tilføjelse [A]. Jvf. Oplysningerne til Teksten S. 374, L. 15 og L. 35—37 samt S. 375, L. 9.
  - » » » 13 f. hendes Broder: Wolfgang Haffner.
  - » » » 21. han, læs: hun.
  - » » » 33. Adressen: Sml. Noten til S. 370, L. 24.
  - » » » 35. Andres, læs: Andræs.
  - » » » 35—37. Tilføjelse [B].
- S. 376, L. 4. holdes, læs: holdtes.
- » » » 4. 25/5 1870 afholdtes i Casino's store Sal et offentligt Møde til Fremme af Skyttesagen med Taler bl. a. af Lehmann, Ploug og Bille. Udførligt Referat i »Dagbladet« 27/5 1870 (Nr. 120).
  - » » » 8. Jonas, læs: Josias.
  - » » » 9—11. Tilføjelse [A] øverst paa Siden.
  - » » » 29. Bech, læs: Beck.
- S. 377, L. 1. saare, læs: savne [?].
- S. 378, L. 13. Diciplin, læs: Disciplin.
- » » » 34. Telegraphi, læs: Telegraphv..
- S. 379, L. 5. 4, læs: de 4.
- » » » 5. paa een Gang, rettet fra udraderet Ordforbindelse [A?].
  - » » » 8. han, rettet fra: man [A].
  - » » » 12 f. 27/5 1870 udnævntes C. A. Fønnesbech til Storkors af Dannebrog. Departementstid. 1870, 366.
  - » » » 28. 1874, Juni, læs: 1874 ^{Juni}/₁₇.
  - » » » 31. CPr., læs: CPt..
- S. 380, L. 6. Arkitekturhistorikeren Jacob Høelms udgav 1870 sit Værk »Ribe Domkirke«.
- » » » 7 f. V. Finsen havde 1852 for det nordiske Literatur-Samfund

besørget Udgivelsen af den islandske Tekst: Gl. kgl. Saml. 1157, fol. af Grágás. En Oversættelse af denne Lovbog var allerede da planlagt, men udkom først 1870.

- S. 380, L. 11. Universitetets, læs: Universitets [!].
- » , » 14 f. Den nævnte Digtsamling af Bjørnson er »Digte og Sange«, Kbh. [31. Maj] 1870.
  - » , » 16. Udgaven af Ibsens mindre Digte — med Titlen »Digte« — udkom i Kbh. [3. Maj] 1871.
  - » , » 21. lacrimæ, læs: lacrymæ.
- S. 381, L. 22. udstrakt Fuldmagt, læs: udstrakte Fuldmagter.
- S. 382, L. 1—8. Jvf. P. E. Ólason: Jón Sigurðsson V, 1933, 60—63.
- » , » 9 f. Anciennitetsforfremmelser, læs: Anciennitetsforfremmelse.
  - » , » 22 f. Han — det: Tilføjelse [B].
  - » , » 24 f. 1/6 1870 afholdtes i Randers et Møde for at forhandle om en Jærnbane mellem Randers og Grenaa. Estrup var en af Hovedtalerne. Det vedtoges at nedsætte et Fællesudvalg til at virke for Sagen; af dette blev Estrup Medlem. Referat af Mødet i »Randers Amtstavis« 2/6 1870 (Nr. 141).
  - » , » 26—31. Tilføjelse [B] tidligst 1875.
  - » , » 31. Skrømt, læs: Skrømt. (jf. v. Möller 1867 års första Kammare 1875).
- S. 383, L. 13—16. Planterne paa St. Croix havde vedtaget en Petition til Regeringen med Anmodning om økonomiske Lettelser for at undgaa den truende Ruin. Guvernør V. L. Birch tilbød at rejse til Danmark med den og tiltraadte Rejsen i Juni 1870. »Fædrelandet« 4/6 1870 (Nr. 127), 8/7 (Nr. 155) og 15/7 (Nr. 161).
- » , » 19—21. Akter II, 447 f. (Nr. 714).
  - » , » 34 f. jeg tror, læs: sagtens.
  - » , » 37. skal, læs: har [!].
- S. 384, L. 1 f. Jvf. S. 33, L. 34 f. med Note.
- » , » 3. »Riksrådet och fältmarskalken m. m. grefve Fredrik Axel von Fersens historiska skrifter. Utgifna af R. M. Klinckowström«, D. 1—8, Stockholm 1867—72. D. 1—7 anmeldtes i H. Forssells »Svensk tidskrift för literatur politik och ekonomi« 1871, 295—318 af C. G. Malmström. — Nogen Anmeldelse af Tengberg er ikke fundet.
  - » , » 5. Sprogcongressen: det nordiske Sprog møde i 1869; se S. 272, L. 34—S. 273, L. 2 med Note; S. 275, L. 28 ff.
  - » , » 7—11. Oktoberforeningen afholdt dette Aar sin Grundlovsfest i Raunstrup Skov ved Næstved. Hovedtalere var C. C. Alberti, J. G. R. Grüner og A. M. Povlsen. Blandt de øvrige Talere var Folketingsmand Søren Jensen fra Rude. (»Dagbladet« 7/6 1870 (Nr. 128)).
  - » , » 34—36. I »Breve fra og til Hans Christian Ørsted«, udg. af Mathilde Ørsted, 2. Samling, 1870, fandtes det nævnte Brev aftrykt S. 161 f. Det er i Gengivelsen dateret 9/1 1840; men Originalen (nu i Ny kgl. Saml. 4°, 3451 II) har Datoen 9/1 1850. — Martensens omtalte Skrivelse til Nielsen er »Sendebrev til Hr. Overconsistorialraad Nielsen i Slesvig fra Dr. H. Martensen i Kjøbenhavn. (Et Ord om Embedseden og den slesvig-holsteenske Geistlighed),« Kbh. 1850.

S. 385, L. 6. Rigsraadet o: Landstinget.

» » » 13. Forpagtningen, læs: Forpagtninger.

» » » 16—20. Jvf. Friis: 1870 18 ff.

» » » 25. der, læs: der.

S. 386, L. 19 f. Den — nødigt: Tilføjelse [A].

» » » 28. kar, læs: har.

» » » 36. Grev Moltke: Der menes vistnok Lensgrev Frederik Moltke til Bregentved; jvf. S. 375, L. 7 f.

---

5. BIND

- S. 5, L. 14. Skattelovene, læs: Skatteloven.
» » » 17–20. Akter II, 452.
» » » 21. Kalle særligt, læs: Kallehurtig.
» » » 21. Kallehurtig: Der synes at sigtes til Karl XV.
» » » 24 ff. Jvf. Halvdan Koht: Johan Sverdrup II, 1922, 29.
- S. 6, L. 9 f. 2. Del af A. de Broglie's Artikel »La diplomatie secrète de Louis XV« stod i »Revue des deux mondes« 1870 (Mai-Juin), 769–820. — 1. Del af samme Artikel fandtes smst. 257–314.
» » » 11. Broglies: Victor François de Broglie, Marskal af Frankrig (1718–1804).
» » » 19. er, læs: [er].
» » » 29 f. Jvf. IV, S. 383, L. 29–35.
- S. 7, L. 21. Vreta, læs: Vreten.
» » » 21. Vreten, Ejendom i Skaraborgs Län, Gudhems Hrd., Edåsa S., dannet af Grev Gustaf (Gösta) Mauritz Posse (1823–88), svensk »Lanthushållare« og Politiker.
- S. 8, L. 9. Direktør: i Livrent- og Forsørgelsesanstalten af 1842. Jvf. S. 9, L. 23 f.
- S. 9, L. 16. hans Reise: Sml. IV, S. 350, L. 14 ff.; S. 385, L. 16–20.
» » » 30 ff. Sml. Friis: 1870, 22.
» » » 34. udvirket, læs: udrettet.
- S. 10, L. 22 f. Friis: 1870, 23.
» » » 31. Grændseprotokollen: den af den ifølge Wienerfredstraktaten af 30/10 1864 sammentraadte internationale Grænsereguleringskommission 22/4 1865 undertegnede Protokol om den ny Grænse mellem Danmark og Slesvig; jvf. Bekendtgørelse af 22/7 1865 i Departementstid. 1865, 535–38. Rabens Forespørgsel gjaldt Udbetaling af nogle Pengebeløb til de indlemmede forhen slesvigske Fastlandsdistrikter. Rigsdagstid. 1869–70, Folket., Sp. 1894, 7853.
- S. 11, L. 11. nu: udgaar.
- S. 12, L. 1–3. Jvf. S. 247, L. 29. Carl Scheel-Plessen ejede i Danmark Godserne Selsø, Saltø og Harrested.
» » » 4 f. J. A. Hansen fremkom 27/6 1870 i Folketinget med en Forespørgsel om Ministeriets Stilling til Spørgsmaalet om Fæstevæsenets Afløsning. Se Rigsdagstid. 1869–70, Folket., Sp. 7038, 7800.
» » » 14. en, læs: den.
» » » 27. Telegraph-Lønningerne, læs: Telegraph Et[atens] Lønninger.

- S. 12, L. 31. »Dansk Folkeforening og Valgforening for Nordslævig« stiftedes 29/6 1870; dens Maal var Fuldbyrðelsen af Pragerfredens Artikel V. »Fædrelandet« 2/7 1870 (Nr. 150).
- » » » 33. Venstres Manifest af 30/6 1870 udsendes i Særtryk.
- S. 13, L. 15. Indkomstskatteloven, læs: Indkomstskattelovene.
- » » » 17—26. Disse Laaneforhold har ikke kunnet oplyses nærmere.
  - » » » 31. sig, læs: sig meget.
  - » » » 35. Pfosforismen, læs: Phosphorismen.
  - » » » 35. Phosphorismen: literær Retning i Sverrig, opkaldt efter Tidsskriftet »Phosphoros«, udg. 1810—13 af Atterbom og Palmblad.
- S. 14, L. 14—16. 2/7 1870 nedsattes en Kommission til Undersøgelse og Overvejelse af Forholdene og Vilkaarene for Næringsdriften i Provinskøbstæderne og Handelspladserne og Udarbejdelse af Lovforslag desangaaende. Departementstid. 1870, 473. Sm. S. 201, L. 4 ff.
- » » » 25. meddeler, læs: meddelte.
  - » » » 33. Hammarskjöld, læs: Hammarskjöld.
  - » » » 33. Hammarskjöld: Carl Gustaf H.
  - » » » 34. Sekr., læs: 1. Sekr..
  - » » » 34. Thyselins, læs: Thyselius'.
- S. 15, L. 4. Wal: Rudolf Wall.
- » » » 17. Præstegodsforstanderskab, læs: Præstegældsforsstanderskab.
  - » » » 18. hohenzollerske, læs: hohenzollernske.
  - » » » 33—36. Noten hører uden Tvivl til Stykket L. 18 f.
- S. 16, L. 7. Embedsexamen, læs: Embedsexamina.
- » » » 19. den unge Ritmester: Prins Leopold af Hohenzollern-Sigmaringen, der var preussisk Officer.
  - » » » 24 f. Og — sig?: Tilføjelse [B].
  - » » » 29—35. Denne Note staar i Originaldagbogen nederst paa Siden for 6/7 1870.
- S. 17, L. 5 ff. Jvf. Johs. Werner: Gedalia og hans Forfædre, 1933, 131 f.
- » » » 17 f. den ældste russiske Storfyrste: Alexander, den senere Tsar Alexander III, g. m. Prinsesse Dagmar.
  - » » » 19. Wladimir: Storfyrst Wladimir Alexandrovič, Tsar Alexander II's næstældste Søn.
  - » » » 24 f. Staar egentlig i Originalen som en Note.
  - » » » 28. til at, læs: til nu at.
  - » » » 30 f. Jvf. S. 9, L. 1—12.
  - » » » 33. Prinds, læs: Plan.
- S. 18, L. 29. Arveretsskifte§erne, læs: Stervboskifte§erne.
- S. 19, L. 9 f. Se Akter II, 481 (Nr. 733).
- » » » 11—15. Akter II, 482 (Nr. 735).
  - » » » 16. bruge, læs: bringe.
  - » » » 34—36. »Berl. Tid.« 12/7 1870 (Nr. 158) indeholder en af »D—d« (D. G. Monrads Mærke) undertegnet Artikel om »De 44 Folkethingsmænds Manifest« 5: det af 44 Medlemmer af Folketingets forenede Venstre 30/6 1870 udsendte Manifest »Til vore Vælgere«. Jvf. S. 12, L. 33 f.
  - » » » 35. de 47's læs: de 44's.
  - » » » 36 f. Octoberræven, læs: Octoberrævene.
  - » » » 36 f. Octoberrævene: Der sigtes aabenbart til Hall's Bestræbelser

- for at faa J. A. Hansens Lovforslag om Fæstegodsets Overgang til Selvejendom oversendt til Landstinget for derved at bringe Splittelse mellem Oktoberforeningens to Bestanddele, Godsejerne og Gaardmændene. Jvf. Rigsdagstid., Folket. 1869—70, Sp. 659 og 3009—14. Sml. Dagbogen IV, S. 354, L. 13.
- S. 20, L. 8 f. Møller fra Holbæk: Borgmester i Holbæk P. C. Müller, der 1870 udnævntes til Assessor i Hof- og Stadsretten.
- » , » 11—13. Se Noten til IV, S. 343, L. 15—20.
  - » , » 16—18. Akter II, 482 (Nr. 736).
  - » , » 20. I Marginen herudfor staar: 12/7.
- S. 21, L. 13 ff. Sml. med de følgende Sider: Friis: 1870, 29 ff.
- » , » 28. Den franske Krigserklæring udstedtes først 19/7. Jvf. S. 23, L. 1 ff.; S. 26, L. 11 f.
- S. 22, L. 8. *querre*, læs: *guerre*.
- » , » 24—30. Akter II, 487. (Nr. 744).
- S. 23, L. 3 f. Kan—Conferentse?: Tilføjelse [A].
- » , » 28. Knudsen: J. F. C. Knudsen, Redaktør af »Berl. Tid.«
  - » , » 32 f.; S. 24, L. 1—8. Se Statsraadets Forhandlinger 356—58.
- S. 24, L. 8. 1859, læs: i 1859.
- » , » 14. Tilføjelse [B] samtidig med S. 25, L. 38.
  - » , » 33. reist — er: Tilføjelse [TB].
- S. 25, L. 12. Formiddags, læs: Formiddag.
- » , » 14. Neutralitet, læs: Nationalitet [!].
  - » , » 19. Jahdebugten, læs: Jahdeh..
  - » , » 20 f. det — Tydskland: Tilføjelse [B].
  - » , » 29 ff. Om Vedels Samtaler med St. Ferriol, Wyke og Mohrenheim: Friis: 1870, 48 ff.
  - » , » 38. Tilføjelse [B] samtidig med S. 24, L. 14.
- S. 26, L. 14—17. Friis: 1870, 51 f.
- » , » 18—25. Akter II, 501 (Nr. 753).
  - » , » 20. Corps, læs: Comp..
  - » , » 22. Bonet-Villaumez, læs: Bouet-Villaumez.
- S. 27—S. 28. P. Andræ har i Skrifter om Andræ forskellige Steder, saaledes »Geheimeraadinde Andræs polit. Dagbøger« II, 223 og »Andræs Torsdage i Samvær med Hall og Krieger« 33 samt »Andræ og Fællesforfatningen« 506, udtalt, at Krieger formentlig har nedskrevet et Referat af en Samtale, han 21/7 1870 i Henhold til Andræske Optegnelser, havde haft med Andræ; men senere har han udrevet det Blad af Dagbogen, hvorpaa disse Optegnelser var nedskrevet og derefter ændret Dagbogens Paginering. Der er i Originaldagbogen intet Spor af, at et Blad her er udrevet. I øvrigt plejer Krieger ikke at referere Samtalerne fra de andræske Torsdagsaftener.
- S. 27, L. 4—6. Akter II, 507 (Nr. 756).
- » , » 30. »Dragoon« var et Dampskib, der gik i Fart mellem København og Newcastle.
  - » , » 32—37. Tilføjelse [B], dog saaledes at L. 33 f. taaler — Affattelsen) 2): er en endnu senere Tilføjelse [TB].
  - » , » 35. Frd. 4. Mai 1803: Jvf. Akter II, 551 (Nr. 785); Friis: 1870, 102 f.
- S. 28, L. 1. Tirsdag, læs: Torsdag.
- » , » 2 f. C. E. Rosenørn, læs: E. E. Rosenørn.

- S. 28, L. 13. W. var, læs: W—r er.
 » , » 28 f. Friis: 1870, 111 ff.
- S. 29, L. 10. Om Tidspunktet for Englands Neutralitetserklæring se Noten til S. 31, L. 10.
 » , » 14—17. Tilføjelse [MB].
 » , » 18 f. Akter II, 514—16 (Nr. 765). Jvf. S. 40, L. 23—34.
 » , » 20. Statsraadmødet 22/7 1870: Statsraadets Forhandlinger 359 f.
 » , » 24—26. Akter II, 522 (Nr. 769).
 » , » 25 f. Vedel — ventes: Tilføjelse [B].
 » , » 28. Galibert: Fejl for Galiber (Charles-Eugène).
 » , » 29. Champaux, læs: Champeaux.
 » , » 32 f. Telegraphtraade, læs: Telegraphtraaden.
 » , » 35. Guldspørgsmaalet: Jvf. S. 25, L. 6—8.
- S. 30, L. 13—26. Om Ministerkonferencen 23/7: Friis: 1870, 59.
 » , » 17. aldeles: Tilføjelse [MA].
 » , » 19 f. conserveret, læs: conciperet.
 » , » 19 f. Om det af P. Vedel opsatte Udkast til en Neutralitetserklæring til Preussen se Akter II, 535 f. (Nr. 780).
 » , » 27—S. 31, L. 4. Jvf. Akter II, 536 f. (Nr. 781).
 » , » 31. Meddelelse, læs: Meddelelsen.
- S. 31, L. 5—9. Akter II, 513 f. (Nr. 764).
 » , » 10 f. Englands Neutralitetserklæring afgaves 21/7 1870, Østrig-Ungarns 20/7, Ruslands 22/7 1870. Jvf. Stern X, 360, 363, 359.
 » , » 14. er fremkommen, læs: ere fremkomne.
 » , » 15 f. Tilføjelse [MB].
 » , » 17 f. Tilføjelse [A] øverst paa Siden.
 » , » 19—S. 32, L. 33. Akter II, 493—499 (Nr. 751).
 » , » 22. Duperro, læs: Duperré.
- S. 33, L. 15. Forestillingen: Akter II, 545—50 (Nr. 784).
 » , » 17. ind, læs: ud.
 » , » 19. 23/7 1870 var H. A. Krüger blevet fængslet for en Ytring i et Ordskifte med Landraaden; han førtes til Fæstningen Lötzen i Østpreussen; hertil førtes ogsaa 4 af Tønderegnens kendte Mænd, der havde holdt dansk-patriotiske Taler ved et Dyrskue i Visby sidst i Juni s. A. — De løslodes først i Oktober. Mackeprang 75; Sønderjyllands Historie V, 102.
 » , » 21. Den norske Statsraad Fr. Stang havde paatænkt en Sommerferierejse bl. a. til Tromsø, hvor han skulde aflægge Besøg paa en Udstilling.
 » , » 24—S. 34, L. 11. Jvf. Akter II, 538—41; 542 f. (Nr. 781).
- S. 34, L. 12—21. Statsraadets Forhandlinger 360—67.
 » , » 15. Holsten, læs: Holstein.
 » , » 22—24. Sml. Akter II, 565 f. (Nr. 797).
 » , » 23. phantaserede, læs: phantaseret.
 » , » 25. vedtoges, læs: vedtages.
 » , » 26—29. Jvf. Friis: 1870, 101; Akter II, 561 (Nr. 791).
 » , » 30. 23/7: Tilføjelse [TA].
 » , » 30—S. 35, L. 8. Se om Traktatens Publicering: Dora Neill Raymond: British policy and opinion during the Franco-Prussian war, 1921, 87 ff. (i »Studies in history, economics and public law«, ed. by Columbia University). — Om Traktatens Tilblivelse

se Stern IX, 567 f.; H. Oncken: Die Rheinpolitik Kaiser Napoleons III. von 1863 bis 1870 und der Ursprung des Krieges von 1870—71 I, 1926, 48 ff.

- S. 34, L. 31. (fra 67): Tilføjelse [MB?].
- S. 35, L. 4. bygget — *Belgien*: Tilføjelse [TA].
- » » » 9. 24/ 25/7, læs: 24/ og 25/7.
  - » » » 9—18. Akter II, 543—545, 554 (Nr. 782, 787).
  - » » » 16. Bonet-Villamuez, læs: Bouet-Villaumez.
  - » » » 28. Rate's [?], læs: Rote's [?].
  - » » » 28. Rote's [?]: Der menes vistnok Jærnbanedirektør V. Rothe.
  - » » » 36. Rode: Premierløjtnant i Sætaten George Levin Rohde. Sml. S. 64, L. 17—29.
- S. 36, L. 2. *N. S. Tuxen*, læs: *N. E. Tuxen*.
- » » » 13. bange, læs: noget bange.
  - » » » 14 f. Neutralitetserklæring, læs: Neutralitetserklæringen [!].
  - » » » 21. Aftes, læs: Aften.
  - » » » 25. bliver, læs: blive.
  - » » » 28 f. to — derover: Tilføjelse [TA].
  - » » » 31—33. Som — Cabinettet: Tilføjelse [A?].
  - » » » 34. Senere 29. og, læs: Senere [()] 29. og.
- S. 37, L. 7. her: udgaar.
- » » » 19 f. Talen er om en Adresse til Kongen fra Indbyggerne paa St. Thomas (trykt i »St. Thomæ Tidende« 13/7 1870), der udtalte Beklagelse over, at de vestindiske Øers Afstaaelse til de Forenede Stater ikke var blevet til noget, og tog Ordet for en Række indgribende Reformers af Forholdene paa St. Thomas og St. Jan. »Dagbladet« 3/8 1870 (Nr. 179).
  - » » » 22. Holstein-Hstbg., læs: Holstein-Hlstbg..
  - » » » 26. Tiden, læs: Tidsp..
  - » » » 26—28. Tilføjelse [B].
  - » » » 29. Paa Fredensborg: hvor Ministeriets Medlemmer den Dag var til Taffel.
  - » » » 31. Karolys, læs: Karolyi.
  - » » » 31. Karolyi, rettet fra: Knollys.
- S. 38, L. 6. Sturler, læs: Stüsler.
- » » » 10. Protestantismen, læs: Protestantisme.
  - » » » 10. Catholicismen, læs: Catholicisme.
  - » » » 15. 4, læs: 7.
  - » » » 18—26. Akter II, 554 ff., 570 ff.; Friis: 1870, 102, 107.
  - » » » 37 f. læs: Gortchakows Factotum (Vestman) er nok en Slægtning af ham.
- S. 40, L. 1—3. Friis: 1870, 122 ff.; Akter II, 586—88 (Nr. 812).
- » » » 4—8. Se den i Noten til S. 34, L. 30—S. 35, L. 8 opgivne Litteratur.
  - » » » 8. stærk, læs: stærke.
  - » » » 10. Thetis: den franske Panserfregat »Thétis« og Skruekorvetten »Canard« ankrede op paa Københavns Yderred 29/7 1870.
  - » » » 24—26. Akter II, 529—32 (Nr. 774—77).
  - » » » 35. Akter II, 556—558 (Nr. 789).
  - » » » 37. eventuelt: Tilføjelse [TB].
- S. 41, L. 4 f. Expeditions-Corpsset, rettet fra et udraderet Ord + Corpses [B].

- S. 41, L. 5. i alt Fald: Tilføjelse [TA].
- » » » 6 f. kan blive ganske, rettet fra: blev [TB].
  - » » » 7. Moltkes Ord, rettet fra udraderet Ordforbindelse [B].
  - » » » 7—9. er — Expeditionscorps: Tilføjelse [B].
  - » » » 9. bliver, læs: kun er.
  - » » » 11. Fresny, læs: Fremy.
- S. 42, L. 4 f. Jvf. Friis: 1870, 63 ff.
- » » » 28 f. kunde være ansvarlige for, rettet fra udraderet Ordforbindelse [B].
  - » » » 29. ikke [efter »Preussen«,], rettet fra udraderet Ord [B].
  - » » » 30 f. kunde — Villie, rettet fra udraderet Ordforbindelse [B].
- S. 43, L. 3. M., læs: M — m..
- » » » 8. Indføj efter »Taffels«: $\frac{17}{7}$.
  - » » » 22 ff. Om Statsraadet 1/8: Friis: 1870, 127. Der refereres i (den utrykte) Statsraadsprotokol intet om de af Krieger citerede Udtalelser. Sml. Friis III, 155 f.
- S. 44, L. 7 ff. Om Cadores Samtaler med Vedel og Rosenørn 1/8: Friis: 1870, 128 ff; Akter II, 657 f. (Nr. 881).
- » » » 20. kun, læs: derved kun.
  - » » » 34 f. Der sigtes sandsynligvis til det Akter II, 593 f. (Nr. 816) trykte Telegram af 31/7. Jvf. S. 47, L. 20—22 med Note.
- S. 45, L. 2—20. Jvf. Friis: 1870, 116. Den skildrede Samtale fandt Sted 29/7, ikke 31/7, saaledes som bl. a. Mohrenheims Depecher viser.
- » » » 26—28. dog — ufolkeretlig: Tilføjelse [B].
  - » » » 29—32. Akter II, 604—606 (Nr. 828).
  - » » » 37. uenige, læs: enige.
- S. 47, L. 17. Arminius: det preussiske Panserbatteri »Arminius«, som det var lykkedes, beskyttet af Taagen, at slippe forbi den i Aalbækbugten liggende franske Eskadre. Jvf. »Dagbladet« 6/8 1870 (Nr. 182).
- » » » 19 f. *Monrad* — forlanger: Tilføjelse [A] øverst paa Siden.
  - » » » 20—22. Akter II, 614 (Nr. 836).
  - » » » 23—S. 48, L. 25. Akter II, 609—612 (Nr. 833).
  - » » » 29. ved, læs: af [!].
- S. 48, L. 26. udtaler, læs: udtalte.
- S. 49, L. 10. forinden, læs: foruden.
- » » » 11. anseer, læs: ansaae.
  - » » » 28—30. Akter II, 565 ff., 567 f. (Nr. 797, 799, 800).
  - » » » 33—S. 50, L. 1. Akter II, 612 f. (Nr. 834).
  - » » » 34. ind, læs: ud.
- S. 50, L. 1 f. Jvf. Akter II, 602 (Nr. 824).
- » » » 6. *Jos. Harbou*, læs: *Joh. Harbou*.
  - » » » 15. tilsvarende, læs: omtrent tilsvarende.
- S. 51, L. 14 f. Jvf. Noten til S. 33, L. 19.
- » » » 27. Militærssystem, læs: Militssystem.
  - » » » 35 og S. 52, L. 1—3. Staar egentlig i en Note.
- S. 52, L. 6. Reservebataillonernes Indkaldelse: Friis: 1870, 168 ff.
- » » » 15—17. Jvf. Akter II, 614 (Nr. 836, 837).
  - » » » 18. Om Instruksen til Frijs: Friis: 1870, 140 f.
  - » » » 21. Mohrenheims Meddelelse: Jvf. S. 50, L. 23 ff.

- S. 53, L. 9—12. Akter II, 621 f. (Nr. 847).
 » » » 15—27. Friis: 1870, 146 ff.; Akter II, 624—28 (Nr. 850).
 » » » 31—S. 55, L. 2. Om Frijs' Samtale med Kongen og om Statsraadet
 6/8: Friis: 1870, 174 ff.; Statsraadets Forhandlinger 367—73.
- S. 55, L. 3—10. Friis: 1870, 151; Akter II, 640 f. (Nr. 865).
 » » » 13—17. Akter II, 621 f. (Nr. 847).
 » » » 18—24. Akter II, 620 (Nr. 844).
 » » » 32—35. Jvf. S. 52, L. 15—17 med Note.
- S. 56, L. 4 f. Akter II, 634 (Nr. 853).
 » » » 17. Keiserens Brev: Alexander II's Brev til Christian IX, Peterhoff
 3/8 (22/7) 1870, trykt i Statsraadets Forhandlinger 435 f. Jvf.
 Friis: 1870, 163; Akter II, 722 (Nr. 920). Sml. Dagb. S. 59,
 L. 29—32.
 » » » 25. Akter II, 634 (Nr. 855).
 » » » 26 f. Akter II, 636 (Nr. 857).
- S. 57, L. 9—20. Jvf. Akter II, 624—28, 640—44 (Nr. 850, 865).
- S. 58, L. 7—9. Jvf. Friis: 1870, 113.
 » » » 10—25. Akter II, 602 f. (Nr. 825).
- S. 59, L. 28. Svaret til Cadore: Akter II, 659 (fransk), 677 f. (dansk) (Nr.
 881, 894—95).
 » » » 29. Keiser Alexanders Neutralitetsbrev: Se S. 56, L. 17 med Note.
- S. 60, L. 1 f. Der sigtes aabenbart til den Akter II, 629—31 (Nr. 851) trykte
 Depeche fra Vind af 6/8 (25/7) 1870.
 » » » 28 f. men — Indkaldelse: Tilføjelse [A].
- S. 61, L. 31. Han: Vilbort.
 » » » 33—35. Jvf. S. 17, L. 5—15.
- S. 62, L. 1—7. Akter II, 646—49 (Nr. 872).
 » » » 2 f. Den danske Skandinav var ikke Josef Michaelsen, men Ge-
 dalia. Se dennes Redegørelse i »Dagbladet« 4/1 1890 (Nr. 3).
 Jvf. Akter II, 648 f.
 » » » 23. *Tuxens*, læs: *Finsens*.
 » » » 23 ff. Om det af Justitsminister Krieger forelagte, 2/1 1871 stad-
 fæstede Forslag til Lov om Islands forfatningsmæssige Stilling
 i Riget se P. E. Ólason: Jón Sigurðsson V, 1933, 63 ff. og
 Sagregistret til Dagbøgerne under: Island, Forfatning.
- » » » 28 f. Benedikt Sveinsson, der fra 1859 var 2. Assessor og Justits-
 sekretær ved den islandske Landsoverret, afskedigedes 1870 paa
 Grund af Uorden af forskellig Art.
 » » » 29. Svensons, læs: Sveinsons.
- S. 63, L. 32—S. 64, L. 4. Se Akter II, 653 f. (Nr. 877, 878).
- S. 64, L. 12—16. Staar egentlig i Originalen som Note til et i Udgaven ude-
 ladet Stykke.
 » » » 14. Bruun, læs: Braem.
 » » » 17—29. Jvf. S. 35, L. 36 f.
 » » » 33. Svenssons, læs: Sveinssons.
- S. 65, L. 1. S—s: Sveinssons.
 » » » 9 f. Ved kgl. Resolution af 15/1 1870 var det blevet bestemt, at
 Sagen ang. Ordningen af de islandske Forfatnings- og Finans-
 forhold i sin Helhed maatte stilles i Bero indtil videre. —
 Ved kgl. Resolution af 19/8 s. A. bestemtes, at Sagen om
 Islands forfatningsmæssige Stilling i Riget — uanset den aller-
 højeste Resolution af 15/1 d. A. — maatte optages til fornyet
 Overvejelse, samt at Iværksættelsen af de i den kgl. Resolu-
 tion af 22/1 s. A. angivne Foranstaltninger sigtende til en Re-

form af den øverste Administration af de islandske Anliggender (jvf. Noten til IV, S. 328, L. 4) stilles i Bero.

S. 65, L. 11. B. Svensson, læs: B. Sveinsson.

» », » 11. Stephenson, læs: Stephensen.

» », » 23—28. Statsraadets Forhandlinger 373—75.

» », » 29. Efter »Lørdag« indføjes: »Wyke kom idag med en mundtlig Udtalelse om Neutralitetsplanen. Han havde intet skriftligt, han troede, at Bülow havde indberettet Sagen (Jeg hører, at Wyke er en Søn af Kong Ernst af Hannover); han vidste Intet med Hensyn til en fremtidig Mægling«. Jvf. Akter IV, 299, hvor Grev Frijs omtaler den engelske Gesandt Sir Charles Wykes Udseende og Familieforhold.

» », » 35 f. Commissionens Indstilling: Der tænkes vel paa den 1866 afgivne »Betænkning om den danske Hærs Organisation«, hvori der S. 143 ff. findes trykt Indstillingen angaaende Officersskolen.

S. 66, L. 1. Res. 17. Aug.: 17/8 1870 stadfæstede Kongen den ny Undervisningsplan for Officersskolen; jvf. Kundgørelse for Hæren af 31/8 1870; Departementstid. 1870, 686.

» », » 17 f. Akter II, 689—94 (Nr. 902). Jvf. Dagb. S. 69, L. 4 ff., L. 33 f.

» », » 19. Laanet: Det franske Nationallaan paa 750 Millioner Francs. Jvf. »Dagbladet« 31/8 1870 (Nr. 203).

» », » 23. Ved Valg i Aalborg 24/8 1870 valgtes C. S. Klein til Folketingsmand. »Fædrelandet« 24/8 1870 (Nr. 195).

» », » 25—31. Jvf. Akter II, 671 f., 689—94 (Nr. 890, 902); Friis: 1870, 191 ff.

» », » 31. Fenger — borte: Tilføjelse [B].

S. 67, L. 16. Smith, læs: Knuth.

» », » 16. Knuth: Sml. S. 68, L. 7 og Akter II, 701 (Nr. 907).

» », » 26—28. Friis: 1870, 196; Akter II, 688 (Nr. 901).

» », » 29—32. Tilføjelse [B].

» », » 29—32. Den preussiske Generalkvartermester Theophil von Podbielski var under Krigen 1870—71 Forfatter af de officielle Depecher fra Krigsskuepladsen. Kriegers Oplysninger om Telegrammet af 25/8 fra det store Hovedkvarter, der først offentliggjordes (delvist) 30/8, er hentet fra »Dagbladet« 31/8 1870 (Nr. 203).

S. 68, L. 7—10. Akter II, 703, 704 (Nr. 909, 910).

» », » 11. Memorandum af Vedel: Akter II, 698—701 (Nr. 906).

» », » 30—34. Statsraadets Forhandlinger 375 f.

» », » 32. ude, læs: inde.

» », » 34. Den theologiske Edssag: 2/9 1870 udfærdigedes en Bekendtgørelse angaaende Indskrænkning af de for theologiske Kandidater og Gejstlige foreskrevne Eder. Departementstid. 1870, 713 f.

» », » 35. Guldsagen: Der udfærdigedes 27/8 1870 et Reskript og en Resolution ang. Nationalbankens Henlæggelse af Guld i St. f. Sølv til dens Realisationsfond. (Departementstid. 1870, 689).

» », » 35. Hospitalssagen: 27/8 1870 nedsattes en Kommission, der skulde afgive Betænkning om, hvorledes en ordnet Samvirken kunde finde Sted mellem Universitetet og Hospitalerne til den lægevidenskabelige Uddannelses Fremme. (Departementstid. 1870, 680 f.). En trykt Betænkning afgaves 1871.

» », » 35 f. Vedels Forslag osv.: Akter II, 713 f. (Nr. 915).

- S. 69, L. 4—13. Akter II, 689—694 (Nr. 902).
 » , » , » 35 f. Akter II, 708 (Nr. 912).
- S. 70, L. 3. forkastedes: i Borgerrepræsentationen. Jvf. S. 72, L. 21—24.
 » , » , » 4. Arrestsagen: Der er Tale om en Ordning af det kbhvske Arrestvæsen, hvis Lokaler havde været utidssvarende. Justitsministeriet havde bl. a. ønsket en Ombygning af det gl. Arresthus. (Jvf. Dagbogen IV. S. 383, L. 11 f.). To af tre Delegerede, nemlig Politidirektøren og den Delegerede for Kriminal- og Politiretten, havde udtalt sig mod denne Ombygning. I Borgerrepræsentationen 29/8 1870 vedtoges det at foretage saadanne Forandringer som Justitsministeriet maatte forlange. Se nærmere »Kjøbenhavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger«, 31. Aarg., 114 ff.
- » , » , » 24. Hochstedt, Fejl for: Hochschild.
 » , » , » 29—31. Julian Klaczko havde en Tid været Deputeret i den galiziske Repræsentation og Direktør i Udenrigsministeriet i Wien i Beust's Kabinet. — I en i Dagbogen under 31/8 s. A. indført, men i Udgaven udeladt Notits meddeles, at Klaczko i Landdagen i Lemberg havde udtalt sig saa stærkt i gallopolsk Retning, at han maatte udtræde af Ministeriet.
- S. 71, L. 6—10. Akter II, 714 f. (Nr. 916).
 » , » , » 14. 18/6: Datoen for Storfyrstinde Dagnars Ankomst til Danmark. »Dagbladet« 18/6 1870 (Nr. 138).
 » , » , » 15. denne Catastrophe: Sedan-Kapitulationen 2/9 1870.
 » , » , » 28. *Saaledes — stegne*: Tilføjelse [B].
 » , » , » 37. de benedettiske Aabenbaringer: Se S. 34, L. 30 ff., S. 40, L. 4—8 med Noter.
- S. 72, L. 21—24. Der bevilgedes 5/9 1870 af Kbh.s Borgerrepræsentation 250.000 Rdl. til den nye Teaterbygning.
- S. 73, L. 13. Suzanne, Fejl for: Susane. — K. M. 3: Krigsministeriet.
 » , » , » 26—28. Den omtalte Artikel i »Fædrelandet« 7/9 1870 (Nr. 207) bærer ikke Monrads Navn, men er mærket »44«.
 » , » , » 31—S. 74, L. 4. Se om denne Sag Akter II, 724 ff.
- S. 74, L. 2—4. Schmaltz—Regjeringen: Tilføjelse [B].
 » , » , » 30. Havsteen 3: Havstein, J. P., Amtmand paa Island.
- S. 75, L. 36. Borussianismen, læs: Borussianismen.
 » , » , » 36. Borussianismen. — Den svenske Skribent A. Hedin skrev i »Framtiden. Tidskrift för fosterländsk odling« IV, 1870, 218—240, en Artikel »Herr von Bismarck och borussianismen« I. — Artiklens Fortsættelse findes smst. 349—368 og 531—555.
- S. 76, L. 13. Svensson, læs: Sveinsson.
 » , » , » 22. Lov 21. Juni 1854: om Afhændelse af det til Len, Stamhuse og Fideikommisser samt offentlige Stiftelser hørende Bøndergods.
- S. 77, L. 5 f. A. Fabricius: Ingeborg Philip Augusts Dronning, Kbh. 1870.
 » , » , » 19 f. Den nævnte Artikel fandtes i »Berl. Tid.« 20/9 1870 (Nr. 228), aftrykt D—d's [D. G. Monrads] »Politiske Afhandlinger« II, 1870, 358—368.
 » , » , » 26. 24/9 1870 udkom igennem Justitsministeriet Anordning om nærmere Bestemmelser for Udgivelsen af Lovtidenden og Ministerialtidenden; den giver Regler for Stoffets Ordning m. m. i de nævnte Publikationer. Departementstid. 1870, 762 f.
 » , » , » 30. de nyttige Rovdyr: der sigtes til den i Samlingen 1870—71 af In-

- denrigsmin. Fønnesbech forelagte, 1/4 1871 stadfæstede Lov om Jagten og Fredningen af visse nyttige Dyr.
- S. 77, L. 30. Lov 30/1 1861: indeholdt nærmere Bestemmelser om Jagten m. m.
- S. 78, L. 5—10. I Anledning af, at de ved C. N. Davids Udtrædelse og O. Lehmanns Død ledigblevne to Pladser i Landstinget skulde besættes, holdt Valgmændene 23/9 1870 Valgmøde med Prøvevalg. Det egentlige Valg fandt først Sted 26/9 s. A.; her valgtes J. M. V. Nellemann og H. A. A. de Jonquières. »Dagbladet« 24/9 1870 (Nr. 227), 27/9 1870 (Nr. 229).
- S. 79, L. 16. *Min færøske Lov*: Lov indeholdende nogle Bestemmelser om Adgang til Kongsfæste, forelagt af Justitsmin. Krieger i Rigsdagssaml. 1870, stadf. 25/2 1871.
- » , » 17. Adresseudkastet: Rigsdagen fik ikke i denne Samling forelagt noget Udkast til en Adresse til Kongen. Sml. L. 33—35 og S. 86, L. 9.
- S. 80, L. 6. D. d., læs: D—d.
- » , » 6. Der sigtes til Artiklen: Orla Lehmann. Af D—d [o: D. G. Monrad], »Berl. Tid.« 27/9 1870 (Nr. 235).
- S. 85, L. 2 f. De 44: Jvf. S. 12, L. 33; S. 19, L. 34 ff. — Bregendahl blev afsat: som Folketingsformand.
- » , » 8. fremstiller, læs: fremstille.
- S. 86, L. 1. mod, læs: med.
- » , » 13. B.r: Burmeister.
- » , » 17—19. Der menes: Lov om Tillæg til Indfødsretsloven af 15/1 1776, forelagt af Indenrigsmin. Fønnesbech i Rigsdagssaml. 1870, stadf. 25/3 1871.
- » , » 20 f. Den nævnte Redegørelse af P. Vedel er trykt Akter II, 753—59 (Nr. 936).
- » , » 24 f. J. M. V. Nellemanns Jomfrutale i Landstinget 7/10 1870 findes trykt i Rigsdagstid. 1870—71, Landst., Sp. 66 ff.
- » , » 26 ff. Om Adolphe Thiers' Rundrejse til London, Wien, St. Petersburg og Firenze i Efteraaret 1870 se Stern X, 433 f.
- S. 87, L. 16 f. Bismarck — Retning: Tilføjelse [B].
- » , » 18—20. General Bourbaki var med Bazaine blevet indesluttet i Metz; men paa Foranledning af en vis Regnier, Bismarcks Agent, sendte Bazaine 24/9 1870 Bourbaki til Kejsersinde Eugénie i England, hvortil han ankom 27/9. Jvf. Grandin: Le général Bourbaki, Paris 1898, 215 ff.
- S. 88, L. 1—4. Læs:
 Jeg forelagde
 Fundatserne for Graabrødre-Hospital i Odense
 — Hansted-Hospital
 — Hillerød-Hospital.
- » , » 17. kommer, læs: kom.
- » , » 22. *Fæste-Communalvalglovsforslag*, læs: *Fæste- og Communalvalglovsforslag*.
- » , » 33. det politiske Udvalg: det af 15 Medlemmer bestaaende Udvalg, som Folketinget 13/10 1870 efter Balthazar Christensens Forslag og med ham som Formand nedsatte til Behandling af Finansminister Fengers Forslag til Lov om Stadfæstelse af foreløbig Lov af 1/8 1870 om Udstedelse af Kreditbeviser. Jvf. Rigs-

- dagstid. 1870—71, Folket., Sp. 31 f., 142 f., 184; Akter II, 768, Note 1 og 773 ff. Sml. Noten til S. 118, L. 25 f.
- S. 89, L. 4. Hvorlænge: saaledes Originalteksten.
- » » » 12 f. Forestillingen til Kongen: Udenrigsmin. Rosenørn-Lehns Forestilling til Kongen af 24/7 1870, trykt Akter II, 545—50 (Nr. 784).
- » » » 18. Haffner's Meddelelse til Finansudvalget: om de i Anledning af den fransk-tyske Krig foretagne militære Foranstaltninger. Trykt Akter II, 762—66. (Nr. 937 a).
- » » » 19. Rosenørns Meddelelse til Rigsdagen: Akter II, 753—59 (Nr. 936).
- S. 90, L. 3 f. Forhlggen — ventet: Tilføjelse [A].
- » » » 16. ville, læs: vilde.
- » » » 17 f. Pladserne, læs: Pladser.
- » » » 32 f. Rosenørn — beroliget: Tilføjelse [B?] øverst paa Siden.
- S. 91, L. 9. bliver, læs: blev ei.
- » » » 12. I Forslag til Pensionslov (§ 2) fandtes en Bestemmelse om Oprettelse af en særlig Domstol til at paakende, hvorledes der skulde gaaes frem m. H. t. Pension over for de Embedsmænd, der havde gjort sig skyldig i Misligheder (Rigsdagstid. 1870—71, Landst., Sp. 291 ff.).
- » » » 20. II. Forssell: Tyskland, Frankrike och Sverige, Stockholm 1870.
- » » » 25. Madvig, der, læs: Madvig, der.
- » » » 28. har det givet, læs: men det giver.
- » » » 31. »Grenzbote«, læs: »Grenzboten«.
- » » » 31—33. Jvf. Akter III, 770 (Nr. 939).
- S. 92, L. 1 f. Den dansk-tyske Krig i Aarene 1848—50 ... Udg. af Generalstaben, 1. Del: 1848, 1—2. Afsnit, udkom 1867—71.
- » » » 6. Se Noten til S. 33, L. 19.
- » » » 20 f. uden — Samtykke: Tilføjelse [A].
- » » » 22. Instruxen for Frijs: se S. 53, L. 37; S. 55, L. 1 f.
- » » » 23. Hospitalscms. [o:-commissionen]: Se Noten til S. 68, L. 35.
- » » » 30. vedtages, læs: vedtoges.
- S. 93, L. 1—24. Sml. IV, S. 335, L. 22 med Note.
- » » » 18. allerede 13. Nov. 1814, læs: alt (13. Nov. 1814).
- » » » 23. werden, læs: werde.
- S. 94, L. 11. Om Magelhan-Historierne har intet nærmere kunnet oplyses.
- » » » 16. Rosenørn, læs: Rlf. [!].
- » » » 22 f. 19/11 1870 fejredes Hundreedaarsfest i Anledning af Bertel Thorvaldsens Fødsel.
- » » » 25 f. Akter II, 773—776 (Nr. 944).
- » » » 27, 32—33. Rigsdagen. Forslag til Lov sigtende til at fremme Lehns, Stamhuses og Fideicommissgodrs Overgang til Frijordseiendom m. m. Af D—d. »Berl. Tid.« 8/11—9/11 1870 (Nr. 270—71).
- S. 95, L. 7—15. Akter II, 787 (Nr. 950 b).
- » » » 31. Embedseds Anvendelse: 12/11 1870 udkom der en Anordning om Embedseden. Departementstid. 1870, 905.
- » » » 32 f. Det — aftaget: Tilføjelse [A].
- S. 96, L. 3—11. Jvf. Akter II, 776 ff.
- » » » 12—13. V. Birkedal: »Grundvigianismen« og »det forenede Venstre«, Odense 1870.
- » » » 29—35. 9/11 1870 havde den jyske Folkeforening holdt Møde i Odder; her vedtoges en Adresse, der androg Rigsdagen om en

betydelig Nedsættelse i Udgifterne og de personlige Ydelser til Hær og Flaade. Det forenede Venstres Bestyrelse frabad sig officielt saadanne Adresser og henviste til, at Hærloven i Samlingen 1872—73 skulde optages til Revision. Jvf. Hans Jensen: Lars Bjørnbak og den bjørnbakske Bevægelse, 1919, 110 ff.

- S. 96, L. 32. Müller, læs: Müllen.
- S. 97, L. 3. Neutralitetsforestillingen: Udenrigsmin. Rosenørn-Lehns Forestilling til Kongen af 27/8 1870, trykt Akter II, 704—08 (Nr. 911).
- » » » 3 f. Statsraadsprotokollen, læs: Statsraadsprotokoller.
  - » » » 8 f. Menighedens, læs: Menighedernes.
  - » » » 13. noget, læs: meget.
  - » » » 23. fremskaffes, læs: fremskaffede.
  - » » » 29—33. Ved Hundredaarsfesten for Thorvaldsens Fødsel 19/11 1870 talte Professor Rasmus Nielsen. »Dagbladet« 21/11 1870 (Nr. 279); jvf. Stemann VI, 1932, 77 f.
  - » » » 35. Politimester C. Michelet i Christiania afskedigedes 19/11 1870 efter Ansøgning paa Grund af en Embedstvist med Stiftamtmanden.
- S. 98, L. 4. Scharlings Tidsskrift: Dansk Maanedsskrift. Jvf. S. 110, L. 4 f.
- » » » 15. den herskindske Sag: Nærmere Oplysninger kan ikke gives.
  - » » » 33. bundet, læs: bindende.
- S. 99, L. 1. Halls Lovforslag: Lovforslaget angaaende Besættelsen af Præsteembeder i Folkekirken, der 23/11 1870 var til fortsat 2. Behandling i Landstinget, og hvis Overgang til 3. Behandling vedtoges. Rigsdagstid. 1870—71, Landst., Sp. 991 ff.
- » » » 2. Afstemningen, læs: Afstemningerne.
  - » » » 7. suensonske, læs: sveinsonske.
  - » » » 21. J. A. Hazelius havde 1870 udgivet et Skrift: »Kriget emellan Tyskland och Frankrike, dess orsaker och nærmaste följder«.
  - » » » 22. Modsigelse, læs: Modsigelse (*lm.s* Replik).
  - » » » 22. *lm.s* Replik: Den svenske Skribent Vilh. Fr. Achatas Dalman udgav 1870 i Stockholm under Mærket —lm— »Replik i anledning af skriften: Kriget emellan Tyskland och Frankrike, dess orsaker och nærmaste följder: af J. A. Hazelius«.
  - » » » 23. Forsell: Jvf. S. 91, L. 20.
  - » » » 28. af, læs: i.
- S. 100, L. 1 f. Hother Hage: Tale ved den danske Folkeforenings Sørgesfest for Orla Lehmann, Kbh. 1870.
- » » » 12 f. Manuskriptet til en Afhandling om den græske Tronfølgesag findes i O. Lehmanns Papirer: Ny kgl. Saml. 1477 Fol., XIII. Jvf. Note til II, S. 337, L. 26 f. og III, S. 246, L. 13 f.
- S. 101, L. 2. opmuntrer, læs: opmuntre.
- » » » 5. færøske—grønlandske, læs: færø-isl.-grønlandske.
  - » » » 5. Om Tietgens Plan at forbinde Nordeuropa med Canada ved Telegrafkabler over Færøerne, Island og Grønland se: Det st. nord. Telegraf Selsk. 1869—1894, 29 f.
  - » » » 7. 19/4 1871 genaabnedes den danske Realskole i Haderslev, som under Krigen var blevet lukket (16/8 1870), med Cand. theol. S. J. Sørensen fra Hammelev som Forstander.
  - » » » 8. Finn Vedel: Kaptajn, Baron Finn Frederik Wedel-Jarlsberg.
  - » » » 35. var, læs: vare.

- S. 102, L. 16. Jfr. 11/16 Januar, læs: 7/11/16 Januar.
- » » » 17—20. Om Dueludfordringen og Retssagens Forløb se Noten til IV, S. 343, L. 15—20. — 22/12 1870 forelagde Krieger som Justitsminister i Folketinget et Forslag til Lov om en forandret Affattelse af almindelig borgerlig Straffelovs §§ 95—97. — Dette Lovforslag stadfæstedes med visse Ændringer 25/2 1871, og derved skærpedes Straffen for Vold eller Trusel om Vold mod Medlemmer af de lovgivende Forsamlinger under Udførelsen af det dem som saadant paahvilende Hverv. Regeringen havde overvejet, om Lovforslaget skulde knytte sig til 12. Kapitel i Straffeloven af 10. Febr. 1866, der omhandlede Forbrydelser mod den offentlige Myndighed og Orden, eller til 11. Kapitel, der handlede om Forbrydelser mod Kongen og Kongehuset saavel som imod de lovgivende Forsamlinger. Forslaget blev knyttet til 11. Kapitel. Jvf. Rigsdagstid. 1870—71, Folket., Sp. 2704—08 og »Love og Anordninger« 1871, 76 f.
  - » » » 18 f. Se IV, S. 343, L. 15—20 med Note.
  - » » » 19. HRt., læs: HRd..
- S. 103, L. 1. vare, læs: ere.
- » » » 8. endtes, læs: endes.
  - » » » 10. Lex Steenstruppiana: Straffelovsværn for Rigsdagsmænd (sml. S. 102, L. 17—20 med Note) i Anledning af Topsøes Overfald paa Steenstrup.
  - » » » 11. Fæstelovforslag, læs: Fæsteforslag.
  - » » » 27. GW: Geert Winther.
  - » » » 30. og, læs: idag.
- S. 104, L. 22—24. Sml. S. 77, L. 26 med Note.
- » » » 33. Ladigès, læs: Ladiges.
- S. 105, L. 1. foruden — Behlger: rettet fra udraderet Ordforbindelse [B].
- » » » 6. gjør sit Bedste for at tilintetgjøre, rettet fra: tilintetgjør [TA].
  - » » » 22—25. Jvf. S. 108, L. 35—S. 109, L. 3.
- S. 106, L. 8. Madvig, rettet fra: Carlsen [A].
- » » » 8 f. vare — dengang: Tilføjelse [A].
  - » » » 9. tilbage, rettet fra udraderet Ord [A].
  - » » » 23. overdreven, læs: overdrevne.
  - » » » 24 f. Loirehæren, læs: Loirehærene.
  - » » » 27 f. Cramer: Michael John Cramer var fra Efteraaret 1870 til 1881 de forenede Staters Gesandt i Kbh. — Dix: John Adams Dix havde i Aarene 1866—69 været Staternes Gesandt i Paris.
  - » » » 27—29. Der sigtes til en Polemik i usignede Artikler mellem »Dagbladet« 6/12 og 13/12 1870 (Nr. 294 og 301) og »Berl. Tid.« 10/12 og 15/12 1870 (Nr. 301 og 305) i Anledning af, at »Dagbladet« havde paastaet, at saa længe den nyankomne amerikanske Gesandt Cramer's Udnævnelse ikke var stadfæstet af Senatet, burde Cramer ikke have været anerkendt af den danske Regering.
- S. 107, L. 36. bliver, læs: bliver hidtil.
- S. 108, L. 24. Tabatierer, læs: Carabiner.
- » » » 30. være, læs: vare.
  - » » » 35 f. Jvf. S. 105, L. 22—25.
- S. 109, L. 6 f. Klstkrforening: Købstadkreditforening.
- » » » 17. Ariost Nybloms, læs: Ariost, Nybloms.

- S. 109, L. 18. efterlader, læs: efterlod.
- » » » 26—28. Der sigtes til en indsendt Artikel af H. C. D. Müller »Fæstesagen i Folketinget« i »Dagbladet« 30/12 1870 (Nr. 316).
  - » » » 29—S. 110, L. 3. Akter II, 794 f. (Nr. 956).
- S. 110, L. 12. Stockholmerpost, læs: Stockholmspost.
- » » » 14. Heeulin, læs: Heurlin.
  - » » » 16. Anklagemyndighedernes, læs: Anklagemyndighedens.
  - » » » 24 f. [F. C. Bruun:] Til Erindring om det kgl. danske Udenrigsministeriums hundredeaarige Bestaaen som selvstændigt Regjeringsdepartement. 1770—1870. Tr. s. Mskr. Kbh. 1870.
  - » » » 32—34. Akter II, 788 (Nr. 953).
- S. 111, L. 4. idag: ved Nytaarstaflet paa Christiansborg.
- » » » 9—11. Jeg — Første: Tilføjelse [B].
  - » » » 17—22. J. A. Hansen havde 12/10 1870 indbragt et Forslag til Lov om Forandringer i Fæstelovgivningen. Til Folketingets 3. Behandling af Forslaget havde bl. a. Indenrigsminister Fønnesbech stillet en Række Ændrings- og Underændringsforslag; det af Krieger omtalte Underændringsforslag var til Lovforslagets § 10, der handlede om Fæstetvang paa Gaarde og Salg af Fæstegaarde. Rigsdagstid. 1870—71, Folket., Sp. 121, 2576 ff. — D—d's (o: Monrads) Angreb herpaa findes i »Berl. Tid.« 3/1 1871 (Nr. 2), aftrykt i D—d's »Politiske Afhandlinger« III, 1871, 38—45.
  - » » » 19. betaler, læs: betale.
  - » » » 24. toaarige, læs: 50aarige.
  - » » » 31—35. Jvf. Akter III, 1 (Nr. 962).
- S. 112, L. 31. Broch's, læs: Brock's.
- S. 113, L. 14. ansaae, læs: antog.
- » » » 34. fremlagde, læs: har fremlagt.
- S. 114, L. 21. blive, læs: bleve.
- S. 115, L. 1. »Kongsemnerne« iscenesattes af Fru Heiberg. Jvf. Et Liv, gjenoplevet i Erindringen IV, 320 ff.
- » » » 8—11. Den danske Regering havde i Maj 1870 udsendt Kammerherre J. Sick i ekstraordinær Mission til Kina og Japan for ved disse Landes Hoffer at støtte Premierløjtnant E. Suenson i hans Virken for det nystiftede »Store Nordiske Kina og Japan Extension-Telegraf-Selskab«s Kabelanlæg. Jvf. Det st. nord. Telegraf Selsk. 1869—1894, 35 ff.
- S. 117, L. 9 f. Heydebrands Forespørgsel: se S. 111, L. 31 ff.; S. 113, L. 18 ff.
- » » » 12—14. Struensee-Samfundet dannedes 17/1 1871; det havde til Opgave ved Foredrag og Skrifter at udbrede et rigtigere Kendskab i Befolkningen til Struensee og hans Betydning samt at rejse ham et Mindesmærke. I den foreløbige Bestyrelse sad bl. a. Folketingsmand P. C. Zahle. »Dagbladet« 18/1 1871 (Nr. 16).
  - » » » 13 f. Mindesmærker, læs: Mindesmærke.
  - » » » 14. Holms Afhandling: E. Holm: Styrelsen af Danmark-Norges Udenrigspolitik under Struensee. H. T. 4. R. II, 1871, 332—433.
- S. 118, L. 3 f. eller — Sidste: Tilføjelse [A].
- » » » 25 f. Om det politiske Udvalg se S. 88, L. 33 med Note. Udvalget, hvis Ordfører var J. A. Hansen, afgav Betænkning 7/2 1871.

- Rigsdagstid., Tillæg B, Sp. 897—914. Jvf. Dagb. S. 119, L. 32—S. 120, L. 5; S. 120, L. 25—28; S. 121, L. 7—12; S. 122, L. 24—36; S. 127 ff.
- S. 119, L. 11. 1848, 1850, læs: 1848—1850.
- » , » 29. Armen, læs: Armene.
  - » , » 32. J. A. Hansens Udkast: Sml. Noten til S. 118, L. 25 f.
- S. 120, L. 10. S. Kjær havde under Folketingets Finanslovdebat 24/1 1871 mindet om de højrøstede Talemaader i 1864 og sagt, at da det afgørende Øjeblik kom, havde man maattet sige: »Hvor blev Sølvtojet og Personen af?« Han sigtede til et meget udbredt Rygte om, at Redaktør C. St. A. Bille ved Krigens Udbrud 1864 havde bragt sit Sølvtoj i Sikkerhed i Sverige. Bille ønskede at tilbagevise Beskyldningen som usandfærdig; men Folketingets Formand Chrstf. Krabbe tillod ham ikke dette, idet han hævdede, at der ikke var fremsat nogen Beskyldning imod ham. (Rigsdagstid. 1870—71, Folket. Sp. 3335 ff. jvf. Jensen og Borgbjerg: Socialdemokratiets Aarhundrede II, 287).
- » , » 26. Betænkningssudkastets: Sml. Noten til S. 118, L. 25 f.
  - » , » 33. fritages, læs: fritoges.
- S. 121, L. 3. gennemseer, læs: gennemsaee.
- » , » 5. N. Finsen, læs: V. Finsen.
  - » , » 7—12. Det politiske Udvalgs Betænkning: Sml. Noten til S. 118, L. 25 f.
  - » , » 31 f. Ved 3. Behandling i Folketinget 27/1 1871 af det af J. A. Hansen 12/10 1870 indbragte Forslag til Lov om Forandringer i Fæstelovgivningen erklærede V. Holm sig villig til at følge Indenrigsministerens Ændringsforslag, naar Ministeriet vilde gøre Lovforslaget til sit. S. Pedersen frafaldt et Par Ændringsforslag, som Ministeren i Udvalget havde erklæret ikke at kunne modtage. Rigsdagstid. 1870—71, Folket., Sp. 3568 ff., 3571 f.
  - » , » 35. meldt, læs: anmeldt.
- S. 122, L. 6. Blw.: Bülow.
- » , » 17. *Rigsstderl.*: Rigsforstanderloven.
  - » , » 24—36. Sml. Noten til S. 118, L. 25 f.
- S. 123, L. 3. med, læs: ved.
- » , » 3 f. med — Timer: Tilføjelse [A].
  - » , » 10 f. Tilføjelse [A].
  - » , » 24. Tilfældet, læs: Tilfælde.
  - » , » 30. ikke, læs: ikkun.
- S. 124, L. 14—18. Paa — Ørsted: I dette Stykke er adskillige Ord skrevet paa raderede Steder, ligesom andre Ord er tilføjet [A?].
- S. 125, L. 9 f. Jvf. S. 123, L. 12—18.
- » , » 22. fri, læs: heri.
  - » , » 24. Oxholm, læs: Oxholm kom til Kongens Eftersyn med de andre Papirer. Oxholm.
- S. 126, L. 14 f. Skattelovsbetænkningen, læs: Skolelovbetænkningen.
- » , » 14 f. Skolelovbetænkningen: 6/2 1871 afgav et Folketingsudvalg Betænkning over Forslag til Lov om Undervisningen i de lærde Skoler i Danmark. Rigsdagstid. 1870—71, Tillæg B, Sp. 867.
  - » , » 19. Examinationscommissionen, læs: Examinationscommissioner.

- S. 126, L. 19. I den 6/2 1871 af Folketingets Udvalg afgivne Skolelovsbetænkning tilraadede Udvalgets Flertal at indrette en for alle fælles Studentereksamen ved Universitetet; den tænkte afholdt af en Eksamenkommission, bestaaende af Universitetsprofessorer o. l.; noget bestemt Forslag herom blev dog ikke afgivet. Rigsdagstid. 1870—71, Tillæg B, Sp. 875.
- » » » 27 f. B. Christensen var Formand i det politiske Udvalg; om dette se Noterne til S. 88, L. 33 og S. 118, L. 25 f.
- S. 127, L. 6. Den islandske Pensionssag: Talen er om det af Justitsm. Krieger forelagte Forslag om Pension for afskediget Assessor B. Sveinsson. Jvf. S. 62, L. 28 f.; S. 64, L. 33—S. 65, L. 2; S. 65, L. 11; S. 99, L. 7 f.; S. 138, L. 10 f. og S. 142, L. 11 f.
- » » » 7. dette, læs: dettes.
- » » » 32—36. Jvf. Noterne til S. 88, L. 33 og S. 118, L. 25.
- S. 129, L. 26. tilsyneladende: Tilføjelse [MB].
- » » » 32—34. I — Millioner: Tilføjelse [B].
- S. 130, L. 10 f. Istfor — foretaget, rettet fra: Tillægsbevillingsl. foretoges [A].
- » » » 20 f. Et almindeligt politisk Møde afholdtes 18/2 1871 i Holbæk hos Gæstgiver Møllerup. J. A. Hansen var Indbyder og Hovedtaler. Jvf. »Morgenposten« 17/2 1871 (Nr. 21) og »Holbæk Amts-Avis« 20/2 1871 (Nr. 43). Krieger har misforstaaet »Møllerup«.
- S. 131, L. 31. Uvillie, læs: Uvillien.
- S. 132, L. 16. $4\frac{1}{2}$ 5: $4\frac{1}{2}$ pCt. Sml. S. 131, L. 23.
- S. 133, L. 12 f. med — Jaer: Tilføjelse [A].
- S. 134, L. 30. Uniform: som Generalauditor.
- » » » 37. Grundlovsforslaget, læs: Grundlovsudkastet.
- S. 135, L. 9. Landcommunallov, læs: Landcommunalvalglov.
- » » » 11—19. Se Akter III, 15, Note 1.
- » » » 22. Punktummet efter »Estrup« udgaar.
- » » » 23. Jordbeskatningstheorien: Der staar formentlig — ved en Fejlskrift — Jordspisningstheorien.
- » » » 23. Jordspisningstheorien: I Estrups Rigsdagstaler i Landstinget i de nærmeste Dage forud for 4/3 1871 er intet fundet, der kan forklare Udtrykket.
- S. 136, L. 2. Sager's Procesforslag: H. C. Sager m. fl. havde 3/3 1871 ved Jagtlovens 3. Behandling i Folketinget stillet Ændringsforslag m. H. t. Reglerne for Retsforfølgelse af Overtrædelser af Jagtloven. Rigsdagstid. 1870—71, Folket., Sp. 5841, 5853 ff.
- » » » 2—4. Fønnesbech — Forslag: Tilføjelse [B].
- » » » 22 f. Under Folketingets 2. Behandling af Lovforslaget om Pension for afskediget Korpslæge Henrich Christian Møller 3/3 1871 fremsatte Folketingsmændene S. Pedersen, Kjær og Clausager forskellige Sigtelser mod Møller. Ved 3. Behandling af Forslaget 7/3 s. A. vedtoges det ved en Dagsorden at udsætte Behandlingen, indtil Sigtelserne var undersøgt. Rigsdagstid. 1870—71, Folket., Sp. 5809 ff., 6015. I den følgende Samling fremsattes Forslaget atter og vedtoges. Loven stadfæstedes 25/3 1872. Jvf. Noten til S. 149, L. 4.
- » » » 24—26. Jvf. Overskou-Collin VII, 603 ff.
- » » » 30. Overhofmarskallens Kone: Overhofmarskal var paa dette Tidspunkt Valdemar Tully Oxholm, der da var gift med Marie

Sofie Frederikke Oxholm, født Krogh. Ægteparret var barnløst.

- S. 137, L. 2. Understøttelse, læs: Understøttelsen.
- » » » 2. Bajers Sprogarbejde: Utvivlsomt Fr. Bajer: Samlinger til jævnlørende nordisk Lyd- og Retskrivningslære, 1871, der blev udgivet med Understøttelse af Videnskabernes Selskab.
  - » » » 6. Hansen: Journalisten, senere titulær Professor Peter Hansen.
  - » » » 11. Godserne, læs: Godserne.
  - » » » 15—20. Akter III, 6 (Nr. 967, 968).
  - » » » 27 f. Melchiors Forslag: Grosserer M. G. Melchior fremsatte i Saml. 1870—71 i Landstinget et Forslag til Lov om Forandring i Toldafgiften for Sukker. Loven vedtoges og stadfæstedes 28/3 1871.
- S. 138, L. 11. Suenson's, læs: Sveinson's.
- » » » 11. Sveinson's: Jvf. S. 127, L. 6 med Note.
  - » » » 15—18. Akter III, 11 f. (Nr. 971).
  - » » » 20. Landboloven, læs: Landbolovene.
  - » » » 29. 13/6 92, læs: 15/6 92.
  - » » » 29 f. Den ved Frdn. af 15/6 1792 § 11 hjemlede Ret for Godejerne til at bortforpagte Ejendomme, som var underkastet Fæstetvang, bortfaldt ved Loven af 9/3 1872 om Raadigheden over Fæstebøndergods m. m. Se Rigsdagstid. 1870—71, Landst., Sp. 27—37 og sen.; Folket., Sp. 5232 og sen.; Lovtid. 1872, 84—86.
  - » » » 31. Omdeling, læs: Omfordeling.
- S. 139, L. 2 f. (Estrup — 1890.): Tilføjelse [B].
- » » » 5. er, læs: ere.
  - » » » 10. Udvalg, læs: Udvalget.
  - » » » 20—23. Tilføjelse [B].
  - » » » 28. Bille, læs: Frants Bille.
  - » » » 28 f. Jvf. S. 142, L. 26 f. med Note.
- S. 140, L. 15. Straffeloven: Jvf. S. 138, L. 22.
- » » » 24 f. Folketinget havde ved Finansloven 1871—72 vedtaget, at Udgifterne til Kunstsamlingerne skulde udredes af Kommunitetet; i Landstinget var denne Bestemmelse bortfaldet. I Folketingets Finansudvalgs derpaa følgende Erklæring om den saaledes ændrede Finanslov indstillede Flertallet den til Vedtagelse i Landstingets Udformning, mens et Mindretal (N. Hansen) foreslog at føre den tilbage til dens Skikkelse fra Folketinget. (Rigsdagstid. 1870—71, Tillæg B, Sp. 1498 f.).
  - » » » 32—S. 141, L. 2. »Morgenposten«s Redaktør N. Hansen blev udelukket af det forenede Venstre, da han ikke havde villet underordne sig Partiets Bestyrelse ved Valget af Medlemmer til den parlamentariske Kommission ang. Vallø og Vemmetoftes Forhold. Jvf. »Morgenposten« 20/3 1871 (Nr. 34).
  - » » » 36. indført, læs: valgfrit.
- S. 141, L. 4. kan strande, rettet fra: strander [B?].
- » » » 5 f. Fortvivlelsen, læs: Fortvivlelse.
  - » » » 16. Jvf. S. 138, L. 3—7.
  - » » » 20. 15/2 1871 nedsattes af Folketinget en parlamentarisk Kommission til at undersøge Vallø Stifts og Vemmetofte Klosters Forhold. Casse var dens Formand. 1872 afgaves Indberetning.

- S. 141, L. 34. modtage, læs: tage imod.
- S. 142, L. 17. kommer, læs: komme.
- » » » 17. Valgkredsens, læs: Valgkredsenes.
  - » » » 19. Strømberg, læs: Strousberg.
  - » » » 26 f. Paa Finansministeriets Forestilling bifaldt Kongen 22/5 1871, at det overdroges Ministerresidenten i Washington F. E. Bille at begive sig til de dansk-vestindiske Øer for som overordentlig Regeringskommissær og fungerende Guvernør ad interim at overtage Øernes Styre. Jvf. »Dagbladet« 30/5 1871 (Nr. 131).
  - » » » 26—30. Tilføjelse [B].
- S. 143, L. 1—4. Jvf. Akter III, 27, 31 f., 33 (Nr. 983, 985, 986).
- » » » 15. Lønningsl., læs: Lønningslov.
  - » » » 22 f. Jvf. Akter III, 3 f., 24, 26 f. (Nr. 965, 982, 983).
- S. 144, L. 7 f. Carlsen — Copist: Tilføjelse [B].
- S. 145, L. 6 f. Grev Adam Gottlob Moltkes efterladte Mindeskrifter, udg. af C. F. Wegener. H. T. 4. R. II, 1870, 129—331.
- » » » 8. reise, læs: reist.
- S. 146, L. 2. slutte, læs: sluttet.
- » » » 24. lade, læs: vilde lade.
- S. 147, L. 27. Bille's Sendelse: Se S. 142, L. 26 f. med Note.
- » » » 28. Hirschsprung, Fejl for: Hertzsprung.
  - » » » 30—32. Sml. Akter III, 25, 26 f. (Nr. 982, 983).
- S. 148, L. 17 f. Indflydelse, læs: Indflydelsen.
- » » » 21—26. Jvf. Overskou-Collin VII, 613 f. Sml. Dagb. S. 136, L. 24—26.
  - » » » 32—34. Tilføjelse [B] øverst paa en Side.
- S. 149, L. 4—6. Afskediget Korpsslæge Henrich Christian Møller havde andraget om Folketingets Samtykke til at anlægge Sag mod Folketingsmændene S. Pedersen, Kjær og Clausager for deres Ytringer om ham i Tinget. For de to førstes Vedkommende nægtede Tinget Tilladelsen, men gav den m. H. t. Clausager. Rigsdagstid. 1870—71, Folket., Sp. 7362 ff. Jvf. Noten til S. 136, L. 22 f.
- » » » 18—25. Om Forhandlingerne om en Kunststudstillingsbygning se Stemann III, 1929, 165 f.
  - » » » 29 f. A. L. C. de Coninck: Om den almindelige Valgret til Folketinget, Kbh. 1871.
  - » » » 31. den nye Lov: Lov om Lønninger for adskillige under Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet hørende Embeds- og Bestillingsmænd af 25/3 1871. Denne Lov indeholder Bestemmelser om faste Censorer ved Universitetets forskellige Embedsksamener (§ 9). Jvf. »Love og Anordninger« 1871, 200.
  - » » » 34. ældre, læs: ældste [?].
  - » » » 35. * Noten staar paa næste Side.
- S. 150, L. 21—27. Hovedulykken — Kongen: Tilføjelse [B].
- » » » 27 f. Af — blive: Tilføjelse [B].
- S. 155, L. 2. Fiskeriets, læs: Fiskeries.
- » » » 2. Havkalvens, læs: Havkalenes.
- S. 156, L. 2. var, læs: er.
- » » » 5. Bruuens Samlinger: de af Chr. Bruun udgivne »Danske Samlinger«.
  - » » » 19. ogsaa, læs: og.

- S. 156, L. 19 f. Dr. *Thomsen*: Vilh. Thomsen.
- » » » 30. Lübeck, Kiel, læs: $\frac{\text{Lübeck}}{\text{Kiel}}$.
  - » » » 30 f. Gøteborg, Christiania, læs: $\frac{\text{Gøteborg}}{\text{Christiania}}$.
  - » » » 35. Lov 2/1 1871: om Islands forfatningsmæssige Stilling.
- S. 157, L. 5. Velfærdscomiteen i Kbhvn.: Der menes aabenbart Jón Sigurðsson og hans politiske Venner.
- » » » 5—7. men — stille: Tilføjelse [B].
  - » » » 23 f. Tilføjelse [B?].
  - » » » 35 f. Tilføjelse [B?].
- S. 158, L. 1. Steenstrup: Geologen K. J. V. Steenstrup.
- » » » 1 f. Res. Mai 1839: Ved kgl. Resolution af 28/5 1839 blev det overdraget cand. polyt. J. C. Schythe og cand. Japetus Steenstrup at foretage en Rejse til Island med geologiske Undersøgelser som Formaal. Jvf. »Minderkrift for Japetus Steenstrup« I, 1914, 31
  - » » » 22 f. 1869—93 udkom: Sammendrag af statistiske Oplysninger ang. Kongeriget Danmark. Udg. af det statistiske Bureau. Nr. 1—11.
  - » » » 23—25. F. Bruun's »Beretning om Tilstanden i Landets samtlige Arresthuse efter de ved Justitsministeriets Cirkulære af 19. Maj 1870 fremkomne Oplysninger« er trykt i »Statistiske Meddelelser« X, 1873, 1—36.
  - » » » 26 f. Michael Kjeldsen udnævntes 1871 til Herredsfoged over Hannerederne.
  - » » » 32—35. Akter III, 12 f. (Nr. 972).
  - » » » 33 f. bedt — til, rettet fra: spurgt, om der ikke blev gjort Noget ved [A].
- S. 159, L. 1 f. der — Raad: Tilføjelse [A].
- » » » 5. Enkestorfyrstinde Michael: Helena Pavlovna, f. Prinsesse Charlotte af Württemberg. Jvf. Bismarck u. d. n. Fr. 369 f.
  - » » » 9. Kristensen: Dr. phil. Christian Axel Richard Christensen (?).
  - » » » 15—20. Akter III, 33 f. (Nr. 986).
  - » » » 21 f., 36. Jvf. Mackeprang 81.
- S. 160, L. 3—7. Jvf. Mackeprang 76 ff.
- » » » 8 f. H. J. [ø: II. Daue]: Danmark i Nutidens Strøm, Kbh. 1871 [Marts].
  - » » » 10. Daue, læs: Daue.
  - » » » 13. Foredrag: i Proceskommissionen.
  - » » » 16 f. Ibsens Rimbrev til Fru Heiberg, skrevet i Dresden i Paaskeugen 1871, tryktes i »Digte«, 1871, 164—176.
  - » » » 18—20. Fru Mathilde Schjött, f. Dunker, udgav 1871 anonymt »Venindernes Samtale om Kvindernes Underkuelse«.
  - » » » 34. Afskaffelse, læs: Afskaffelsen.
- S. 161, L. 14—16. Jvf. Koefoed 105, 122.
- » » » 31—35. Der er Tale om den nordvestsjællandske Jærnbane, paa hvilken L. C. Nyholm og C. J. Juel 23/3 1871 havde søgt Koncession. (A. L. Casse havde deltaget i tidligere Koncessionsansøgninger, men deltog ikke i denne). Den skotske Ingeniør Humphrey Davy skulde skaffe den fornødne Kapital. Se ang. hele Transaktionen: Rigsdagstid. 1871—72, Folket., Sp. 6444 ff. og Tillæg B, Sp. 29 ff; »Beretning og Indstilling fra det sjællandske Jærnbaneselskabs Plenarbestyrelse til Generalforsamlingen 25/9 1871«; Koefoed 105.

- S. 162, L. 3. Tyveris., læs: Tyvss.
 » » » 4. Straffelg., læs: Straffelbst. [?].
 » » » 8. Landcommunallov: for Færøerne.
 » » » 12. Jacobsen: Brygger J. C. Jacobsen.
 » » » 36 f. Jvf. S. 157, L. 27 ff.
- S. 164, L. 11 f. Akter III, 34—37 (Nr. 988).
- S. 165, L. 2 f. Lov 2. Jan. 1871: Se Noten til S. 62, L. 23 f.
 » » » 3. Sigurdson's Instrux fra 1870: Se IV, S. 382, L. 1—8 med Note.
 » » » 23. Steenstrup jun.: K. J. V. Steenstrup. Jvf. S. 158, L. 1 f.
 » » » 30 f. Der er Tale om Ordningen af det svenske Forsvarsvæsen. — Udvalgets Erklæring er formodentlig den af et særligt Udvalg 28/4 1871 afgivne Udtalelse, der er trykt i »Bihang till Riksdagens Protokoll vid lagtima Riksdagen i Stockholm år 1871«, 8. Saml., 1. Afdeling, No. 2.
 » » » 37—S. 166, L. 2. Han — Forholdsregel: Tilføjelse [B].
- S. 166, L. 8—13. Studenterne ved Helsingfors Universitet havde 15/4 1871 demonstreret overfor Professor og Redaktør Nordqvist. Sml. »Fædrelandet« 16/5, 19/5 1871 (Nr. 112 og 114).
 » » » 12. Aftenen, læs: Aften.
 » » » 27. Brok Poulsen, læs: Brock—Poulsen.
 » » » 27. Brock—Poulsen, d. v. s. G. E. Brock og V. E. Poulsen.
 » » » 28. Constitutionsutskottets Trykkefrihedsforslag er trykt i »Bihang till Riksdagens Protokoll vid lagtima Riksdagen i Stockholm år 1871«, 3. Saml.: »Konstitutions-Utskottets Utlåtanden och Memorial«, Memorial Nr. 7, afgivet 26/4 1871.
- S. 167, L. 4. Ewalds: den tyske Orientalist og Teolog Heinrich Ewald.
 » » » 4. zu, læs: zur.
- S. 168, L. 11. Medaillesagen: Jvf. S. 119, L. 10—17.
- S. 169, L. 18 f. Læxefiskelovforslaget ☉: Udkast til Forordning for Island om Fredning af Laks; det skulde forelægges Altinget. Udkastet er trykt i Ministerialtid. 1871, Afd. B, Tillæg, 81—86.
 » » » 20. Den nye An[ordning] om *Materialisternes* Handel ☉: Anordningen af 22/5 1871 ang. hvilke upræparerede Medicinalvarer det i Henhold til Lov om Haandværks- og Fabrikdrift samt Handel og Beværtning m. m. af 29/12 1857 skal være Apotekerne forbeholdt at forhandle i visse mindre Dele. Trykt i »Love og Anordninger« 1871, 355—58.
- S. 170, L. 14 f. Hellemann, læs: Hellmann.
 » » » 23 f. C. Paludan-Müller: Om Gjennemførelsen af den nye Undervisningslov for de lærde Skoler, 1871.
 » » » 25—27. 15/6 1871 var 100-Aarsdagen for Oprettelsen af Hof- og Stadsretten.
 » » » 31 ff. Jvf. III, S. 292, L. 4—8 med Note og S. 305, L. 11.
- S. 171, L. 1. Industriudstillingen: den 2. nordiske Kunst- og Industriudstilling, der afholdtes i Kbh. 13/6—28/10 1872.
 » » » 1. hele, læs: selv.
 » » » 26 f. Helenes Svigersøn, Htg. af Mklbg.-Strelitz, rettet fra: Helene [TB].
 » » » 26—29. Akter III, 40, 42 (Nr. 991, 991 a). Sml. S. 174, L. 5—11.
 » » » 27. Htg. af Mklbg.-Strelitz: Hertug Georg af Mecklenburg-Strelitz.
 » » » 29 f. Kryger — Schleisner: Tilføjelse [B].
- S. 172, L. 4. Quaaade, læs: Quaade.
 » » » 20. Vedtægterne, læs: Vedtægten.

- S. 172, L. 22—26. Under Behandlingen af Hærlovsforslaget («Army Regulation Bill») i det engelske Underhus fremsatte P. W. Rylands 8/6 1871 et Ændringsforslag om, at der ved Tilbagekøb af Officersbestallinger ikke skulde ydes Erstatning for »overregulation prizes«; Rylands' Forslag forkastedes samme Dag. Se »Hansard's Parliamentary Debates«, 3. series, vol. CCVI, 1871, Sp. 1690—1744.
- » » » 30. Vedel: Emil Vedel.
- » » » 31—36. Rowan havde 12/5 1871 modtaget Koncession paa Anlæg og Drift af en Jærnbane fra den falsterske Bane til Syltholmen (Rødby-Egnen); han tænkte sig Dampfærge herfra til Fehmern, hvortil Jærnbaneforbindelse sydfra skulde etableres. Rowan frafaldt senere sin Koncession (Koefoed 122 ff.).
- S. 173, L. 9—11. Casse—Juel's Project: rettere Juel-Nyholms, se Noten til S. 161, L. 31—34. Sponneck var i Juni 1871 blevet valgt til Bestyrelsesformand i det sjællandske Jernbaneselskab («Berl. Tid.» 13/6 1871 (Nr. 139)).
- » » » 21. var, læs: er.
- » » » 33—S. 174, L. 2. Komiteen for en nordisk Industri- og Kunststilling i Kbh. 1872 konstituerede sig 24/6 1871. Komiteens Præsident var Holstein-Holsteinborg, dens Vicepræsident Overpræsidenten i Kbh. E. E. Rosenørn. Blandt Komiteens øvrige Medlemmer var Ministrene Hall, Fønnesbech og Fenger, Formanden for Borgerrepræsentanterne H. H. Kayser, Borgmester Ehlers, C. V. Rimestad, Grosserer D. B. Adler, Professor Camillus Nyrop, Direktør Hellmann samt Industriforeningens Repræsentantskab. Broberg og Melchior blev derimod ikke Medlemmer. («Fædrelandet» 3/7 1871 (Nr. 150)).
- S. 174, L. 3—5. Den nordvestsjællandske Bane kunde efter Loven af 25/6 1870 være anlagt over Frederikssund. Se Koefoed 105 og den i Noten til S. 161, L. 31—35 anførte Litteratur.
- » » » 5—11. Jvf. S. 171, L. 26—29 med Note.
- » » » 7. Storfyrst, læs: Storfyrstinde.
- » » » 12—14. Det sjællandske Jernbaneselskabs Bestyrelse holdt Møde 13/6 1871, hvor den omtalte Erklæring vedtoges; den indsendtes 15/6 s. A. til Indenrigsministeriet. Trykt i »Beretning og Indstilling fra det sjællandske Jernbaneselskabs Plenarbestyrelse til Selskabets overordentlige Generalforsamling den 25de September 1871«, 8—9 (Bilag III).
- » » » 18. havde, læs: have.
- » » » 20. Mollerup's Commission: den sømilitære Straffelovskommission. Jvf. S. 128, L. 26 ff. og S. 144, L. 24—27. Den afgav Betænkning 14/6 1871.
- » » » 28—31. Der sigtes vist til Artiklen »Det kongelige Theater« i »Dagbladet« 15/6 1871 (Nr. 144).
- S. 175, L. 7 f. »Socialistiske Blade« var forfattet af Louis Pio, sml. C. E. Jensen og F. J. Borgbjerg: Socialdemokratiets Aarhundrede II, 1904, 239 ff.; Bruun I, 145 ff.
- S. 176, L. 7 f. G. Berners Forsvar mod en Artikel i »Dagbladet« 15/6 1871 (Nr. 144) fandtes i samme Blad 23/6 1871 (Nr. 151). Den Artikel i »Fædrelandet«, der henvistes til, fandtes dér 19/6 1871 (Nr. 138). Bournonvilles Artikel stod i »Berl. Tid.« 21/6 1871 (Nr. 146).

- S. 176, L. 13. § 92 i den norske Grundlov paabød (indtil en Grundlovsændring i 1878), at alle Embedsmænd skulde tilhøre den evangelisk-lutherske Bekendelse.
- » » » 14. Holtes, læs: Holter.
  - » » » 18. Opfattelsen, læs: Opfattelse.
- S. 177, L. 18. smelter, læs: smelte.
- » » » 27. Rom var blevet Italiens Hovedstad 26/1 1871. Af Hensyn til Paven tog Kong Victor Emanuel dog ikke Ophold der, men besøgte Byen 2/7 1871, hvor han hyldedes af Masserne i Quirinalet.
  - » » » 28—30. Det af »Femtejuni-Fællesforeningen« (det sjællandske Bondparti) udstedte Manifest af 2/7 1871, underskrevet af Foreningens Formand og Næstformand J. A. Hansen og C. C. Alberti, er trykt i »Morgenposten« 5/7 1871 (Nr. 80); jvf. »Dagbladet« 6/7 1871 (Nr. 162).
  - » » » 31. Candidat: ved Folketingsvalget. Jvf. S. 184, L. 30.
  - » » » 33. Peder Madsens Gang: nu Ny Østergade.
- S. 178, L. 20. Dues Stilling i Wien: som svensk-norsk Gesandt.
- » » » 28. Om det Kronckeske Project se Koefoed 99 f.
  - » » » 30. Davy—Oppenheimers Tilbud: om Finansiering af Juel-Nyholms Planer om Anlæg af Kalundborg-Banen; jvf. Noten til S. 161, L. 31—34.
- S. 179, L. 10 f. Hommel, Fejl for: Hummel.
- » » » 15. overlades, læs: overlodes.
  - » » » 19—22. Talen er om en Ordning af det nordslesvigske Værnepligtsspørgsmaal. Jvf. S. 182, L. 5 ff.; S. 184, L. 13 f.
  - » » » 21. Commissionstanken: Jvf. S. 184, L. 15 med Note.
  - » » » 23—25. Det sjællandske Jernbaneselskabs Bestyrelses Andragende er trykt i »Beretning og Indstilling fra det sjællandske Jernbaneselskabs Plenarbestyrelse til Selskabets overordentlige Generalforsamling den 25de September 1871«, 10—11 (Bilag V).
  - » » » 25. Den tidligere Indstilling: Se Noten til S. 174, L. 12—14. Denne Indstilling var desuden betinget for E. D. Ehlers' Vedkommende.
  - » » » 24 f. Arrangementet med Rowan—Tietgen: I Juli 1871 accepterede det sjællandske Jernbaneselskab et Tilbud fra Civilingeniør Rowan, der finansieredes af Privatbanken, om at købe Falsterbanen for 1,500,000 Kr. og at overtage som Generalentreprenør Anlægget af Nordvestbanen imod en Betaling af 5,900,000 Kr. Kontrakt afsluttedes 28/9 og approberedes af Regeringen 3/10 1871. Jvf. Koefoed 105 f., 122; Schovelin: Privatbanken 101.
  - » » » 31. Faaborg: o: Byfoged- og Borgnesterembedet i Faaborg.
  - » » » 35. Rosenberg, læs: Rosenborg.
  - » » » 37. tilbage, læs: tillive.
- S. 180, L. 2. Correspondance entre le comte J. H. E. Bernstorff et le duc de Choiseul 1758—1766. [Udg. af P. Vedel.] Kbh. 1871.
- » » » 3 f. Artiklen »Scandinavian Politics« findes i »Edinburgh Review«, vol. 134, 235—49.
  - » » » 7. Juels—Nyholms Plan: om et Baneanlæg fra Kalundborg—Holbæk til København over Frederikssund. Jvf. Schovelin: Privatbanken 101. Sml. Dagb. S. 183, L. 14 ff.; S. 189, L. 9 ff.; S. 193, L. 26 ff.; S. 196, L. 6 ff.; S. 206, L. 30 ff.
- S. 181, L. 1—9. Tilføjeelse [B].

- S. 181, L. 8. müssen, læs: mussten.
 » » » 18. Brochuren: Pjece, til Uddeling, med Titel: »Jernvæg från Stockholm til bergslagen norr om Mälaren« (I. Marcus' Forlag, 1871).
- S. 182, L. 15. Jan., læs: som.
 » » » 17. ny, læs: nye.
 » » » 25. Oppositionen mod Monrad: i Helsingør. Sml. S. 177, L. 31; S. 180, L. 33 f.; S. 184, L. 30—32 med Note.
 » » » 26—29. Tilføjelse [B].
 » » » 35 f. Upaalidelighed, læs: Upaalidelig[hed].
- S. 183, L. 2. Havnen, læs: Havnen.
 » » » 5. Politi og Criminalret, læs: Politi- og CriminalR..
 » » » 5. Madvig: J. N. A. Madvig.
 » » » 7. Schweigaard: A. M. Schweigaards eneste Søn Christian Hermann Schweigaard.
 » » » 8. Schiøtt, læs: Schiødte.
 » » » 10. Oldbg.: Oldenburg.
 » » » 11. de socialistiske Smaaskrifter: Se S. 175, L. 7 f.; S. 185, L. 33 f.
 » » » 14—S. 184, L. 2. Sml. Noten til S. 180, L. 7.
- S. 184, L. 6. Baur, læs: Bauer.
 » » » 10. Sekretærstillingen: i Proceskommissionen.
 » » » 13 f. Ved kgl. Resol. af 5/8 1871 nedsattes en international Kommission til Behandling af de siden 1/7 1870 udvandrede slesvigske værnepligtiges Stilling. Jvf. Mackeprang 78 f.
 » » » 18. Kragh: Overlærer i Odense P. H. Kragh.
 » » » 21. Petersen: Overlærer P. J. Petersen.
 » » » 22. Listov: Rektor C. R. S. Listov.
 » » » 28. Jessen: Pastor C. J. Jessen.
 » » » 28 f. Sognepræst i Svaneke og Ibsker C. J. Jessen forflyttedes 1/8 1871 til Nordrup og Farringløse.
 » » » 30 f. Ved Folketingsvalget i Helsingør 2/8 1871 faldt Biskop D. G. Monrad for Konsul Ulstrup med 165 St. mod 380. Jvf. »Tilskueren« 1905, 396 f.
- S. 185, L. 1. Poulsen: Fuldmægtig i Justitsmin. J. N. J. Poulsen. — Sekretærstillingen: i Proceskommissionen.
 » » » 2 f. Anordningen til Skolelovens Gennemførelse 5: Kirke- og Undervisningsministeriets Cirkulære af 26/8 1871 angaaende en Omordning af Realundervisningen i de lærde Skoler, saa at den slutter sig til Undervisningen for de studerende Disciple. Ministerialtid. 1871, Afd. A, 164—65.
 » » » 7 f. Forberedelsesklasser, egl. staar der: Forbedelsesklasser.
 » » » 20. nok, læs: u[de] og h[jemme] [?].
 » » » 21. D—ds Jarl: Der sigtes til en Udtalelse af D—d [5: Monrad] i Artiklen »Island« i »Berl. Tid.« 17/1 1871 (Nr. 14), aftrykt i D—d's »Politiske Afhandlinger« III, 1871, 55—61.
 » » » 34. de socialistiske Smaaskrifter: Se S. 175, L. 7 f.; S. 183, L. 11.
- S. 186, L. 1 f. C. Paludan-Müller: Studier til Danmarks Historie i det 13. Aarh. 2. Stykke. Om Kong Valdemars Jordebog. Vidensk. Selsk.'s Skr., hist. og philos. Afd. 5. R. IV, 1871, 163—270.
 » » » 10. Skolean[ordningen]: Se S. 185, L. 2—8 med Note.
 » » » 10 ff. I Følge »Fædrelandet« 3/11 1871 (Nr. 256) var Stiftamtmand H. Chr. Nielsen i Ribe og Oberst M. E. Fallesen først udnævnt

til at indtræde i Kommissionen til Undersøgelse af de i 1870 til Danmark udvandrede slesvigske Værnepligtiges Stilling («Aabenraakommissionen»). Da Nielsen af Helbredshensyn ønskede sig fritaget, udnævntes ved Resolution af 30/10 s. A. Stiftamtmand F. C. E. Dahlstrøm i hans Sted sammen med Oberst Fallesen. Sml. Akter III, 64.

S. 186, L. 18 f. Jvf. S. 129, L. 4 f.

S. 187, L. 15—19. Plougs og Billes Artikler om Monrads Valg fandtes i »Fædrelandet« 28/7 og 8/8 1871 (Nr. 172 og 181) samt i »Dagbladet« 5/8 1871 (Nr. 188).

» » » 27 f. Videnskabernes Selskab havde i 1868 for det Classenske Legat udsat en Prisopgave om Sukkerholdigheden af de her i Landet avlede Runkelroer. Der indkom en af Grosserer Fr. Otten forfattet Besvarelse, der prisbelønnedes. Jvf. Oversigt over det danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger i Aaret 1870, (12) ff. — Afhandlingen tryktes 1871 med Titlen »Runkelroeværlø og Roesukkerfabrikationen i Danmark«.

» » » 28. *Otten*, cfr., læs: *Otten*, jfr..

» » » 31. færøiske, læs: færøske [saaledes ogsaa i det følgende].

» » » 32. anstreng, læs: anstrenger [!].

» » » 35—S. 188, L. 3. Jvf. S. 194, L. 24—27.

S. 188, L. 8 f. Sml. Noten til S. 180, L. 7.

» » » 15—17. Indenrigsministeriet henstillede i Skrivelse af 12/8 1871 til det sjællandske Jernbaneselskabs Plenarbestyrelse at indvarsle en ekstraordinær Generalforsamling, paa hvilken Spørgsmaalet om Bemyndigelse for Bestyrelsen til at modtage Koncession paa Kallundborg-Banen kunde forelægges. Skrivelsen er trykt i »Beretning og Indstilling fra det sjællandske Jernbaneselskabs Plenarbestyrelse til Selskabets overordentlige Generalforsamling den 25de September 1871«, 12 (Bilag VII).

» » » 19. Dunker II: Se IV, S. 198, L. 4 f. med Note.

S. 189, L. 28. vrimler, læs: vrimle.

» » » 28—30. Jvf. Mackeprang 77 f.

S. 190, L. 3 f. Sml. S. 183, L. 7.

» » » 7. vedkommer, læs: vedkomme.

S. 191, L. 1—9. Jvf. Mackeprang 78.

» » » 9. Julireskr., læs: Julicirc[ulæret].

» » » 9. Julicirc[ulæret]: Der sigtes til Indenrigsministeriets Cirkulære til Amtmændene af 11/7 1871. Jvf. Mackeprang 77.

» » » 9. fik, læs: fik da.

» » » 9 f. Realskolean.: Se Noten til S. 185, L. 2 f.

» » » 25. Udvandrere, læs: Udvandrede.

» » » 32. Trawlfisk, læs: Trawlfiske.

S. 192, L. 16—20. Akter III, 50 f. (Nr. 995).

» » » 20. maaskee, læs: maaskee hellere Rusl[and] [?].

» » » 21 f. C. F. Tietgen's Artikel »Fremmede Capitaler« fandtes i »Berl. Tid.« 29/8 1871 (Nr. 205).

S. 193, L. 7. Retsbetjentembedet, læs: Retsbetjentembede.

S. 194, L. 10—15. Mackeprang 82.

» » » 15. Timer, læs: Timers.

» » » 24—27. Jvf. S. 187, L. 35—S. 188, L. 3 med Note.

S. 195, L. 1—3. Der afholdtes i Begyndelsen af Oktober 1871 en inter-

national Arkæologkongres i Bologna. Worsaae valgtes til Kongressens Præsident.

- S. 195, L. 4. Om Arkæologmødet i Kbh. i 1869 se IV, S. 281 ff.
- » » » 17—23. Akter III, 52—54 (Nr. 997).
  - » » » 21. de, læs: den.
  - » » » 24. Tuxen, læs: Finsen.
  - » » » 24—26. Om Altinget 1871 se P. E. Ólason: Jón Sigurðsson V, 1933, 108 ff.
  - » » » 29 ff. 22/9 1871 undertegnedes af Udenrigsminister Rosenørn-Lehn og den svensk-norske Gesandt L. Beck-Friis en Deklaration om Handels- og Søfartsforbindelsen mellem Danmark og Sverige. Se »Love og Anordninger« 1871, 493—98.
  - » » » 33—35. Se Noten til S. 184, L. 13 f.
- S. 196, L. 5. der, læs: det.
- » » » 10. Desuden — Gedalia: Tilføjelse [B].
  - » » » 11. Tilføjelse [B].
  - » » » 14. 25. Juni, læs: 15. Juni.
  - » » » 14. Fdg. 15. Juni 1792: Jvf. S. 138, L. 29 f. med Note.
  - » » » 25—29. Jvf. S. 178, L. 7—12.
  - » » » 29. vises, læs: vistes.
- S. 197, L. 1 f. Men — Usikkerhed: Tilføjelse [A].
- » » » 30. Tid, læs: Tider [!].
  - » » » 33. Selsk.: Det sjællandske Jærnbaneselskab, der 2/10 1871 fik Koncession paa Anlægget af Nordvestbanen og af et Dobbeltspor København—Roskilde.
  - » » » 36 f. Om det Besøg Christian IX 21/9 1871 aflagde Wilhelm I i Baden-Baden se Bismarck u. d. n. Fr. 371.
- S. 198, L. 1 f. han — synderligt!: Tilføjelse [B].
- » » » 4—8. Det meste af dette Stykke stod oprindeligt i en Note.
  - » » » 9. Det — flere, vistnok rettet fra: Nu har Burmeister-Wain afskediget flere [A].
  - » » » 9—15, 36. Om Strejken paa Burmeister & Wains Skibsværft 30/9 —ca. 10/10 1871 se Bruun I, 1938, 159—63. Jvf. S. 199, L. 25—27; S. 200, L. 6—8.
  - » » » 10. forlange, rettet fra: forlangte [A].
- S. 199, L. 9—12. Jvf. S. 157, L. 27 ff.; S. 162, L. 36 f.
- » » » 14—16. Akter III, 58—62 (Nr. 999).
  - » » » 15. Tscherning dissenterede i Forestillingen til Kongen ang. Valgloven for den grundlovgivende Rigsforsamling i 1848, idet han ikke ønskede kongevalgte Medlemmer i denne Forsamling. (Departementstid. 1848, 28). Jvf. Tormod Jørgensen: Anthon Frederik Tscherning, 1938, 121 f.
  - » » » 25—27. Bruun 162.
  - » » » 29—35. Landstingsmand Gaardejer P. Hansen Udesundby nedlagde 6/10 1871 sit Mandat paa Grund af Alder og Svagelighed. En Sessionslæge havde beskyldt ham for Forsøg paa at bestikke ham til at give en Karl Attest for Utjenstdygtighed, i hvilken Anledning han var blevet afskediget som Lægsmand. Se »Fædrelandet« 3/4, 19/4 og 6/10 1871 (Nr. 79, 90, 232). — J. S. v. Schulin var Amtmand over Frederiksborg Amt.
  - » » » 34. L. N. v. Scheele var Ordens-Vice-Kansler.
- S. 200, L. 22. ængstlig, læs: ængstelig.

- S. 201, L. 4. en, læs: een.
- » » » 4—6. Den 2/7 1870 af Indenrigsministeriet udnævnte Kommission til Undersøgelse af Købstædernes Forhold indstillede i sin 6/9 1871 afgivne Betænkning, at Bygningsafgiften kun skulde indgaa i Statskassen med den Sum, som den for hver Købstad udgjorde 1/1 1844 (da Landskatten ved den nye Matrikels Indførelse sidste Gang reguleredes) eller i alt Fald 29/12 1857 (da den nye Næringslov indførtes), saaledes at det Beløb, hvormed Afgiften siden var steget, tilfaldt Købstæderne.
  - » » » 16. af, læs: fra.
  - » » » 16. Abbedissen: Christian IX's Søster Louise, Abbedisse af Itzehoe.
  - » » » 17. Carls, læs: Hans.
  - » » » 24 f. Wienerfreden, læs: Wienerfredens.
  - » » » 24 f. Wienerfredens Art. 19: om Optionsretten i Slesvig. Jvf. Mackeprang 60.
  - » » » 27 f. Jvf. S. 186, L. 10 ff. med Note.
  - » » » 31 f. Justitsministeriet havde anlagt Sag mod Amtmand, Kammerherre C. A. L. Benzon, der havde været Kautionist for et Laan af et under Overformyndieret bestyret Fideikommiss. Benzon godtgjorde, at han een Gang havde opfyldt sine Forpligtelser, og irifandtes. (»Fædrelandet« 16/10 1871 (Nr. 240)).
- S. 202, L. 24. Jeg fik, læs: Ligl. fik jeg.
- » » » 24. Constantin Frantz: Das neue Deutschland. Beleuchtet in Briefen an einen preussischen Staatsmann, Leipzig 1871.
- S. 203, L. 16—20. uaget — sammen: Tilføjelse [B].
- » » » 26. Prostitutionsindtægten, læs: Prostitutionsvedtægten.
- S. 204, L. 6—13. Om Landmandsbankens Begyndelsesvanskeligheder se Johs. Werner: Gedalia og hans Forfædre, 1933, 137 ff. og Jul. Schovelin: Landmandsbanken 1871—1921, 1922, 194 ff. — Om Tietgens Arbejde mod Banken og Frederikssens Berlinerrejse, se Schovelins anf. Arb. 214 ff.
- » » » 16. idag, Kriegers Fejl for: igaar.
  - » » » 16 f. Kammerherre Grev Holck-Winterfeldt havde anlagt Sag mod Direktøren for Herlufsholms Skole og Opdragelsesanstalt, daværende Kultusminister Hall, vedrørende sin formentlige Ret til at erholde Arvefæstebrev paa Magle Mølle. Ved Højesteretsdom af 25/10 1871 stadfæstedes Landsover- samt Hof- og Stadsrettens Dom af 31/1 1870, at Indstævnte burde for Tiltale fri at være. Sml. Højesteretstid. 1871, 424—26.
- S. 205, L. 8 f. Fønnesbech — Uret: Tilføjelse [B].
- » » » 18 f. 31/10 1871 afholdtes et alm. Brændevinsbrændermøde. Oldermanden for Brænderne i København talte mod den af Regeringen ønskede Indførelse af et af Siemens & Halske i Berlin opfundet Apparat til Spiritusmaaling. (»Dagbladet« 1/11 1871 (Nr. 263)).
  - » » » 22. Madvig: cand. jur. J. N. A. Madvig.
- S. 206, L. 12—17. Tilføjelse [B].
- » » » 30 f. Fønnesbech's foreløbige Tilsagn: Indenrigsministeriets Tilsagn i Skrivelse af 25/3 1871 til Nyholm og Juel om, at Ministeriet vilde være villigt til at arbejde for en Koncession til dem paa Anlæg af Kallundborg-Banen, naar de stillede Betingelser iøvrigt opfyldtes. (Rigsdagstid. 1871—72, Folket. Sp. 2353 og Tillæg B Sp. 38). Sml. Noten til S. 161, L. 31—34.

- S. 206, L. 32 f. Fønnesbech's utilbørlige Fortolkning af Rentegarantiens Maximum: Indenrigsministeriet havde i Skrivelse af 17/3 1871 til Juel—Nyholms Konsortium lovet en Rentegaranti af 350.000 Rd. pr. Mil af den paatænkte Kallundborgbane. Senere var Garantien dog blevet begrænset til højst 4.100.000 Rd., men ifølge Lov af 26/2 1869 § 5 om Kallundborgbanens Anlæg var der kun indrømmet en Garanti for højst 3.700.000 Rd. (Rigsdagstid. 1871—72, Folket., Sp. 2361 ff. og Tillæg B, Sp. 38 og 51).
- » » » 35. Tillægsbevillingsforsl., læs: Drivvaads[?]forsl., Tillægsbevillingsforsl..
  - » » » 35. Møllers Pension: Der forelagdes i Rigsdagssaml. 1871—72 af Krigsmin. Haffner en Lov om Understøttelse for afskediget Korpslæge Heinrich Christian Møller, stadf. 25/3 1872.
- S. 207, L. 2. ei, læs: ikke.
- » » » 17. Jvf. S. 12, L. 1—3; S. 247, L. 29.
  - » » » 21—30. Tilføjelse [B].
  - » » » 21—30. Jvf. Akter III, 65—67, 71—75, 77—80 (Nr. 1004, 1008, 1010).
  - » » » 22. 16. Nov., læs: d. 6. Nov..
- S. 208, L. 1—3. Jvf. Akter III, 68 f. (Nr. 1005).
- » » » 4 f. Poul Geleffs store Agitationsrejse i Jylland og Fyn 23/10 — ca. 1/12 1871 er udførligt skildret Bruun I, 301—09.
  - » » » 21 f. Haffner's Indstilling: Under 23/12 1871 anordnedes det, at Kommandør C. W. Schönheyder skulde udtræde af Værftskommissionens 2. Afdeling. (Ministerialtid. 1871, Afd. B, 870).
  - » » » 31. er bleven, læs: maa blive.
- S. 209, L. 12. begyndte, læs: begyndtes.
- » » » 24. Steenstrup: Matthias Steenstrup.
  - » » » 26 f. Der sigtes til en Anmeldelse af Otto Vaupell's »Den dansk-norske Hærs Historie« i »Dagbladet« 23/11 1871 (Nr. 282).
- S. 210, L. 9. Dencker, læs: Dunker.
- » » » 9. Dunker: Karl Duncker, tysk Forlagsboghandler med Forretning i Berlin.
  - » » » 17 f. Arkivsagen: ang. Aflevering til Preussen af slesvig-holstenske Arkivalier. Jvf. Akter III, 11, 75—77 (Nr. 969, 1009); Dske Mag. 7. R. III, 269 ff. (P. Vedel til Krieger 29/11 og 1/12 1871, Nr. 171—72).
  - » » » 28 f. Men — sig: Tilføjelse [B].
- S. 211, L. 9. jeg, læs [jeg].
- » » » 10. le campagne, læs: la campagne.
  - » » » 10 f. Fernand Giraudeau: La vérité sur la campagne de 1870, examen raisonné des causes de la guerre et des nos revers, Paris 1872 (1871).
  - » » » 16. Værnepligtsc[om]m[i]s[sionen]: den om de slesvigske værnepligtige nedsatte dansk-tyske Kommission. Jvf. S. 184, L. 13 f. med Note.
  - » » » 16. maa vel udfærdiges, rettet fra: udfærdigedes [A].
  - » » » 18. Aagesens Program ☉: A. Aagesen: Bemærkninger om Rettighed over Ting, 1. Række: om Retsbeskyttelsens forskjellige Udstrækning. Indbydelsesskrift til Universitetets Aarsfest til Erindring om Kirkens Reformation, 1871.
  - » » » 23. kommer, læs: kom.

- S. 212, L. 4—9. Akter III, 71—75 (Nr. 1008).
- » » » 9. da *den* behersker Østersøen, læs: hvis besidder [!] behersker Østersøen.
  - » » » 10 f. Arkivloven: den af Kirke- og Undervisningsmin. Ifall i Saml. 1871—72 forelagte Lønningslov for Arkivvæsenets Embedsmænd blev af Folketinget sendt i Udvalg. Dette afgav Betænkning; men Loven kom ikke til 2. Behandling. Jvf. Rigsdagstid. 1871—72, Folket., Sp. 54, 428 ff.; Tillæg A, Sp. 1359; B, Sp. 1091.
  - » » » 13—15. Tilføjelse [A].
  - » » » 15. Fattighjælp, læs: Fattighjem.
  - » » » 21 f. Ved Landmandsbankens Generalforsamling 8/12 1871 suppleredes Bankraadet med 6 Medlemmer, hvoriblandt Folketingsformand Christoffer Krabbe og Statsrevisor Gad. Jvf. »Berl. Tid.« 9/12 1871 (Nr. 293).
  - » » » 23 f. Prinsen af Wales var syg.
  - » » » 24. tydede, læs: tyde.
  - » » » 25. Billes Angreb paa Berner fandtes i Tillæg til »Dagbladet« 9/12 1871 (Nr. 296).
  - » » » 35. Valgfsl., læs: Valgforsl..
  - » » » 35. Valgforsl.: 10/10 1871 indbragtes af C. Berg m. fl. et Forslag i Folketinget til Lov om kommunale Valg. Det derom 27/10 nedsatte Udvalg afgav Betænkning 14/12 1871. Rigsdagstid. 1871—72, Folket., Sp. 80 ff., 978 f.; Tillæg B, Sp. 473 ff.
- S. 213, L. 4 f. Rosenørn: C. P. T. Rosenørn-Teilmann.
- » » » 6. behandles: i Proceskommissionen.
  - » » » 24. faaer, læs: faae.
- S. 214, L. 3—6. Jvf. S. 210, L. 7—13.
- » » » 10. Madvig: cand. jur. J. N. A. Madvig, der under Konseilspræsidiatet havde med de slesvigske og holstenske Arkiver at gøre. Jvf. Akter III, 76.
  - » » » 12 f. Historikeren C. F. Allen døde 27/12 1871. Talen er om hans »De tre nordiske Rigers Historie ... 1497—1536«, hvoraf 5. Bd. (—1527) udkom 1872.
  - » » » 22. Fortjeneste, læs: Fortjenester.
  - » » » 35—S. 215, L. 2. Jeg — ufuldbyrdet: Tilføjelse [A?].
- S. 215, L. 1. Instruktør Wilhelm Conrad Holst havde anlagt Sag mod Finansministeriet om et Lønningspørgsmaal og faaet Medhold ved Dom 27/3 1871 af Hof- og Stadsretten, stadfæstet af Højesteret 14/12 1871. Sml. Højesteretstid. 1871, 538—542.
- » » » 6 f. Det maa dreje sig om Manuskriptet til Otto Vaupells Værk: »Den danske Hærs Historie til Nutiden og den norske Hærs Historie til 1814« I, der udkom i 1872, og hvoraf 1. og 2. Bog handlede om Tiden 1660—1720.
  - » » » 16—18. Se Noten til S. 184, L. 14. Jvf. S. 217, L. 10 f.
- S. 216, L. 4. den aalborgske Simulantsag: Rekrut Nr. 302 ved den i Aalborg garnisonerede 11. Bataillons 2. Komp. Lars Peter Poulsen af Grindstedmark blev efter i længere Tid at have været indlagt til Observation paa det militære Sygehus 15/7 1871 ved Krigsret dømt til strængt Fængsel paa Vand og Brød i 3 Gange 5 Dage for at simulere en syg Højrearm. Sagen vakte stærk Opsigt Landet over, og den Behandling, der var blevet Rekrutten til Del fra Militærlægens Side, blev gjort

- til Genstand for stærk Kritik i Venstrepresen. Efter Forslag af Balth. Christensen, J. A. Hansen, C. Berg o. fl. nedsatte Folketinget 18/1 1872 et Udvalg til at undersøge Sagen. Det afgav Betænkning 29/2, hvori Tanken om Undersøgelse ved en parlamentarisk Kommission frafaldtes. 8/3 afsluttede Tinget Sagen ved en Dagsorden. Rigsdagstid. 1871—72, Folket., Sp. 3301, 3736, 6750 f.; Tillæg B, Sp. 901—28.
- S. 217, L. 3 f. Lærer A. M. Povlsen stillede 25/1 1872 i Folketinget en Forespørgsel om en Omordning af Borger- og Almueskolevæsenet. Rigsdagstid. 1871—72, Folket., Sp. 2500, 4080.
- » » » 5. Billes Forespørgsel til Konseilspræsidenten ang. Embeders og Bestillingers Rangfølge var sat paa Dagsordenen for 25/1 1872; men den naaede ikke denne Dag at komme frem; dette skete først 15/2 s. A. (Rigsdagstid. 1871—72, Folket., Sp. 4080, 5314 ff.)
- » » » 20 f. I Slutn. af Jan. 1872 havde Berliner-Bankhuset F. W. Krause & Co. foreslaaet Landmandsbanken at deltage i Emissionen af et statsgaranteret russisk Jernbanelaan. Næstformanden i Landmandsbankens Bankraad Benzou-Buchwald havde undladt at meddele Gedalia dette, hvorved Gedalia og Landmandsbanken kom til at konkurrere om Tegningen af Laanet. Dette førte til det voldsomme Opgør i Bankraadet 2/2 s. A., hvor Gedalia udmeldte sig af dette. Se nærmere: Johs. Werner: Gedalia og hans Forfædre, 1933, 142 f.
- » » » 25. 1874 (1/7): Lov af 24/4 1868 om Udvidelse af det jyske Jernbanenet bestemte, at Jernbanen Holstebro—Ringkøbing—Esbjerg — et Punkt paa Østbanen (Lunderskov) skulde være fuldendt senest 1/7 1874. Jvf. »Love og Anordninger« 1868, 112 f. — Sml. Dagb. S. 219, L. 20 og S. 254, L. 30.
- » » » 30. Vedel—Heydebrand: Der sigtes formentlig til en Samtale mellem P. Vedel og den tyske Gesandt, om hvilken der intet nærmere har kunnet oplyses.
- » » » 32—34. C. St. A. Billes Virksomhed i den nævnte Retning oplyses bl. a. ved hans Akter III, 511—12 (Nr. 1296) trykte Brev til Udenrigsminister Rosenørn-Lehn af 24/3 1877. Sml. S. 256, L. 4—6.
- S. 218, L. 17 f. Larsens: Departementsdirektør i Indenrigsministeriet L. P. Larsen.
- » » » 23 f. mod 5 β Brændeviin: I det af Finansminister Fenger 6/10 1871 i Landstinget forelagte Forslag til Lov om Beskatningen af Brændevinsbrænding udgjorde Afgiften 6 β for hver Pot udvundet Spiritus af 50 pCt. Styrke, en Sats, der bevaredes i den endelig vedtagne Lov. Rigsdagstid. 1871—72, Tillæg A, Sp. 1570; Tillæg C, Sp. 855.
- » » » 33 f. Statsraadets Forhandlinger 376—78.
- S. 219, L. 3. 11/2 1871 holdt Snedkersvend Berg Foredrag i »Internationale« om Arbejderspørgsmaalets Løsning; i Foredraget fandtes et voldsomt Udfald mod Kongehuset; for dette blev han fængslet. (»Dagbladet« 12/2 1872 (Nr. 38)). Berg var iøvrigt forinden paa Grund af sine Udtalelsers Heflighed kommet i Opposition til sit Partis Bestyrelse (»Socialisten« 24/2 1872 (Nr. 81)); han udvandrede paa Politiets Initiativ til Amerika, sml. S. 231, L. 16 og S. 232, L. 10.

- S. 219, L. 6. F. L. Zimmermann, Missionær og socialistisk Agitator, der paa denne Tid rettede voldsomme Angreb paa Statskirken. Hans Arbejde for Forening af Kristendom og Socialisme blev uden Resultat. («Socialisten» 24/2 1872 (Nr. 8)). Sml. C. E. Jensen og F. J. Borgbjerg: Socialdemokratiets Aarhundrede II, 1904, 251.
- » , » 7. Internationale, læs: Internationalen.
  - » , » 8 f. Sammensmæltningen af »Det Store Nordiske Telegraf-Selskab« og »Det Store Nordiske Kina og Japan Extension-Telegraf-Selskab« fandt Sted 23/2 1872. Jvf. Det s. n. Telegraf Selsk. 1869—1894 59 ff.
  - » , » 20. 1/7 74: Se Noten til S. 217, L. 25.
  - » , » 24 f. Fenger — Beslutning: Tilføjelse [B].
  - » , » 29 f. Imellem L. 29 og L. 30. indskydes en ny Linie med Ordene: DEN 19. FEBRUAR. Mandag.
  - » , » 30—34. Larsen er L. C. Larsen, der i Folketinget var Ordfører for det Udvalg, der var nedsat ang. Lovforslaget om Udstedelse af ekstraordinære Hjemstedsbeviser. Usikkerheden gjaldt Fortolkningen af den i Folketinget indsatte § 2, der tillod Udstedelse af Hjemstavnbeviser til andre end dem, der ifølge Wienfreden havde afgivet en Erklæring om, at de vedblivende vilde være danske Undersaatter. Ved 1. Behandling i Landstinget 19/2 1872 pointerede Indenrigsminister Fønnesbech, at han kun betragtede denne Paragraf som en Bemyndigelse til at gaa uden for de alm. Regler i Fattiglovgivningen, og at den naturligvis ikke indeholdt nogen Bemyndigelse til at gaa uden for de mellem Preussen og Danmark gældende internationale Aftaler. (Rigsdagstid. 1871—72, Folket., Sp. 5186 ff.; Landst., Sp. 2923 f.; Tillæg C, Sp. 545 f.).
  - » , » 35. Dragerbanen: Der var Planer fremme om en Bane til Drager. Krigsministeriet foretog i den Anledning forskellige Undersøgelser; endnu 8/3 1872 var de ikke afsluttede. (Rigsdagstid. 1871—72, Tillæg B, Sp. 1035).
- S. 220, L. 1. Tietgens Forslag: Lovforslaget om Anlæg og Drift af en lolland-falstersk Jernbane. Det indbragtes af Fønnesbech 22/2 1872 (Sml. L. 13). Koncessionen for Privatbanken paa denne Jernbane udfærdigedes 29/3 1873. Jvf. Rigsdagstid. 1871—72, Folket., Sp. 5804, og Koefoed 122 f.
- » , » 3—7. Portefeuillesagen: A. Hage og Th. Nielsen havde omtalt, at Indkomstskattelovforslagets Fald vilde betyde Fengers Afgang som Finansminister. (Rigsdagstid. 1871—72, Folket., Sp. 5643 ff.). — Det refererede Ordskifte maa være forekommet rent privat. —
  - » , » 4. C. Schøler, læs: L. Schiøler.
  - » , » 7. Tschernings Bistand: I »Nørrejylland Tidende« 17/2 1872 (Nr. 14) fandtes en usigneret Artikel, der tilraadte Vedtagelse af Indkomstskattelovforslaget; det er antagelig denne Artikel, Krieger sigter til; sandsynligvis er den skrevet af Tscherning; sml. »Nørrejylland Tidende« 6/3 1872 (Nr. 19).
  - » , » 9. Høyer—Møller, læs: Høyer—Müller.
  - » , » 12. Ranglovsforsl.: Tilføjelse [TA].
  - » , » 12. m. v. (Ranglovsforsl.), læs: Ranglovsforsl. m. v..
  - » , » 18 f. Fønnesbech—Finansmstt.: Tilføjelse [A].

- S. 220, L. 22. i, læs: [i].
- » » » 25. Tilføjelse [B].
  - » » » 26. 26/6 1872 udnævntes hidtilværende Byfoged i Ringsted Jørgen Peter Christensen til Justitssekretær ved Landsover- samt Hof- og Stadsretten.
  - » » » 27—29. Tilføjelse [B].
  - » » » 28. Jordbrugs[oven]s: den af Indenrigsmin. Fonnesbech forelagte Lov om Bestemmelser om Raadigheden over Fæstebøndergods stadfæstedes 9/3 1872.
  - » » » 35—S. 221, L. 3. Dog — ham: Tilføjelse [B].
- S. 221, L. 4 f. Nu — Aabenraa-Aftalen: Tilføjelse [B] øverst paa Siden.
- » » » 21 f. Jvf. S. 218, L. 16—18.
- S. 222, L. 2. 5 — 7 — 7 og 5 — 3 — 28: Paragraffer i Chr. V's Danske Lov; de handler om Tinglysning henholdsvis af Skøder og Pantebreve.
- » » » 4. frygter, læs: frygte.
  - » » » 6. plantastisk, læs: phantastisk.
  - » » » 23—30. Jvf. Koefoed 106 f.
- S. 223, L. 15. Udsigt, læs: Udsigter.
- » » » 18 f. Den franske Nationalforsamling vedtog en Lov mod »Internationale«. (»Dagbladet« 15/3 1872 (Nr. 67)).
  - » » » 20. meldte, læs: melde.
  - » » » 20. Gesandten i Stockholm Grev Wulff Scheel-Plessen frattraadte sin Stilling 19/6 1872. Han efterfulgtes 8/7 1872 af Fr. E. Bille. Jvf. S. 238, L. 29—31.
- S. 224, L. 4. (45 < 43), læs: (45 > 43).
- » » » 11 f. Tobiesen udnævntes 16/3 1872 til Departementschef i Indenrigsministeriet. Danneskjold er Otto Sophus Danneskjold-Samsøe, Generalpostdirektør 1842—31/12 1873.
  - » » » 17. I Okt. 1871 døde Kredsphysikus i Limburg an der Oder Dr. Johan Franciscus Gottlieb Schönheyder, der efterlod sig to umyndige Børn Antonie Marie og Johan Edward. Hans Ægteskab var opløst, men Børnene tilkendt ham. Det ældste Barn opholdt sig ved Faderens Død hos Bedstefaderen Etatsraad Frederik August Schönheyder i København, hvortil ogsaa det yngste Barn førtes efter Faderens Død. Etatsraad Fr. Aug. Schönheyder lod sig af Københavns Magistrat beskikke som Værge; Amtsretten i Limburg beskikkede derimod en Værge i Tyskland. Den tyske Regering lod derfor gennem sin Gesandt gøre Krav paa, at Etatsraad Schönheyders Værgemaal skulde ophæves, da Børnene var tyske Undersaatter. Sagen synes at være ordnet i Mindelighed, da Etatsraaden i Mellemtiden var død, og hans Hustru var villig til at udlevere Børnene til deres Moders Søster.
  - » » » 32. Denne — Loven: Tilføjelse [B].
- S. 225, L. 6. vilde, læs: ville.
- » » » 6—9. men — Brændevinsbeskatningslovforslaget: Tilføjelse [B].
  - » » » 14—20. Lovforslaget om en forandret Brændevinsbeskatning og de dertil knyttede Lovforslag om Ophævelsen af Bygningsafgiften for en vis Klasse smaa Lejligheder og om Ophævelsen af Skibsafgiften var 22/3 1872 til Behandling i Landstinget. Ploug anbefalede Brænderiforslaget; Brasch udtalte, at hvis Ved-

tagelse af Ændringer til det forelagte Lovforslag vilde have videregaaende Følger m. H. t. Ministeriets Forbliven, vilde han være betænkelig ved at stemme for disse. Carlsen opfordrede Holstein til at udtale sig herom; men denne tav. Ændringerne til Brænderiforslaget vedtoges derefter med 29 mod 26. Fenger tog som Følge heraf dette og ligeledes Bygningsafgiftsforslaget tilbage. Forslaget ang. Skibsafgiften sendtes tilbage til Udvalget. (Rigsdagstid. 1871—72, Landst., Sp. 3385 ff. Sml. »Dagbladet« 23/3 1872 (Nr. 74).

- S. 225, L. 23. Magnus, læs: Magius.
- S. 226, L. 21. raser: Læsningen er usikker.
- » » » 28—30. Se Noten til S. 240, L. 26—28.
- S. 231, L. 5 f. Muligvis drejer det sig om Forberedelserne til det 1. nordiske Juristmøde i Kbh. 22—24/8 1872. Se S. 233, L. 15, S. 246, L. 2 f. og S. 251, L. 10—16 med Note.
- » » » 12—14. I »Fædrelandet« 4—6/4 1872 (Nr. 78, 79 og 80) skrev D. G. Monrad under Mærket »44« en Artikelrække: »Den frie Tanke og Dr. Brandes' Forelæsninger«, der samme Aar udkom som særligt Skrift. Georg Brandes svarede i »Forklaring og Forsvar«, 1872, 6, 57—78. — Dette sidste Skrift er optrykt i Brandes' »Samlede Skrifter« XIII, 1903, 387—433.
- » » » 16. Bergs: Jvf. S. 219, L. 3 med Note.
- S. 232, L. 1—3. Murerskruen 1/4—25/5 1872: Bruun I, 173—76. Jvf. S. 233, L. 11 f.
- » » » 2. Murersvende, læs: Muursvende.
- » » » 6—9. Ekspedient i Højesterets Justitskontor Seier Malling Emil Holm blev 12/4 1872 Byfoged og Byskriver i Præstø samt Birkedommer og Skriver i Vordingborg nordre Birk.
- » » » 10. Jvf. Noten til S. 219, L. 3.
- » » » 10 f. Sporvognskonduktør L. Jacobsen, Formand for den Aug. 1871 oprettede »Befordringsvæsenets Sektion« af »Internationale«s danske Afdeling, blev ca. 1/11 1871 tvunget ud af sin Stilling og udvandrede i Foraaret 1872 med sin Familie til Brasilien. Bruun I, 370.
- » » » 13. Hertz: Politiiinspektør i Kbh. Martin Hertz.
- » » » 21—23. Tilføjelse [B].
- » » » 33 f. Jvf. Koefoed 107, 109.
- S. 233, L. 9. ventes, læs: ventedes.
- » » » 11 f. Jacobsen o: Brygger J. C. Jacobsen, der i et harmfuldt Brev til Politidirektør Crone 18/4 1872 forlangte Beskyttelse for de Murersvende, der under Murerstrejken var villige til at arbejde. En Genpart af Skrivelsen sendtes til Justitsministeriet. (C. Nyrop: J. C. Jacobsen, 1911, 69). J. C. Jacobsen var Sjælen i den nedsatte Komité til Flytning af Botanisk Have (sst. 71).
- » » » 14. Larson, læs: Lassen.
- » » » 14 f. Indbydelserne, læs: Indbydelsen.
- » » » 15. Juristmødet: det 1. nordiske Juristmøde afholdtes 22—24/8 i Kbh. Jvf. Noten til S. 231, L. 5 f.
- » » » 18. Reikjavig, rettet fra: islandske Kbsts [TA].
- » » » 22 f. Jvf. S. 220, L. 23 f.; S. 226, L. 5 f.
- » » » 28 f. efter bekræftende Svar paa Forespørgsel, læs: (efter bekræftende Svar paa Forespørgsel).

- S. 233, L. 31. de, læs: den.
 » » » 35. lyder, læs: lyder Svaret paa.
- S. 234, L. 5. Ros's: Rosenørns. Sml. S. 232, L. 21.
 » » » 23 f. (8 til Kbhvn.): Tilføjelse [TA].
 » » » 29 f. Marinebygningerne, læs: Marinebygningerne (Glattonerne).
 » » » 29 f. Glattonerne: Glatton var et engelsk Taarnskib, konstrueret af Reed, det første af Monitorklassen; den første Stabelafløbning fandt Sted 1871. Skibet havde et Dybtgaaende paa 19 Fod. Jvf. »Fædrelandet« 29/7 1871 (Nr. 173).
 » » » 34. Evner, rettet fra: Er[farings] [A].
 » » » 37. giver, læs: give.
 » » » 37. Se S. 235, L. 18—21 med Note.
- S. 235, L. 3. Jus., læs: Just..
 » » » 6 f. Indenrigsminister Haffners Broder, Waldemar Haffner, var Forpagter paa Faurskov paa Aarhus Egnen.
 » » » 8 f. saa — Justitsm.: Tilføjelse [A].
 » » » 10. Tutein: Kontorchef i Hof- og Stadsrettens Skiftekontor L. A. Tutein.
 » » » 11. Ved en Koncert af københavnske og lundensiske Studenter opførtes »Vølvens Spaadom« 27/4 1872 for første Gang. (»Berl. Tid.« 27/4 og 29/4 1872 (Nr. 97 og Tillæg til Nr. 98)).
 » » » 18—21. I Følge »Dagbladet« 30/4 1872 (Nr. 102) (»Kjøbenhavnsk Gadeungdom«) blev Kronprinsen, da han St. Bededagsaften spadserede paa Volden, generet af et stort Opløb af hujende Drengene.
 » » » 29—32. Om de til Fældemødet 5/5 1872 knyttede Begivenheder se bl. a. G. Kringelbach: Kriminal- og Politirettens Dom i Socialisternes Sag, 1873; Wiinblad: Det danske Socialdemokratis Historie I, 29 f.; C. E. Jensen og F. J. Borgbjerg: Socialdemokratiets Aarhundrede II, 263 ff.; Bruun I, 179 f.
- S. 236, L. 21—24. Om Myntkommissionen jvf. Dahl II, 255—60, 441.
 » » » 26. udstedt, læs: udstedte.
 » » » 31—33 og S. 237, L. 1—4. Tilføjelse [B]. Indført 5/5 (o: Dagen efter).
 » » » 34—36. Tilføjelse [B].
- S. 237, L. 8. Knudsen: Assessor i Kbh.s Kriminal- og Politiret O. G. C. J. T. E. A. Knudsen.
 » » » 11 f. Mursvendenes: Jvf. S. 232, L. 1—3 med Note.
 » » » 15. ere, læs: vare.
 » » » 17 f. Krieger rejste 6/5 1872 bort med Orlov til 23/6 for at bruge Vandkur i Marienbad. Jvf. hans Brevveksling med P. Vedel: Dske Mag. 7. R. III, 272—76 (Nr. 175—76).
 » » » 17 — S. 238, L. 2. Hele dette Stykke synes efter Skriften at dømme indført paa samme Tid. Hertil slutter sig desuden Stykket S. 238, L. 18—28.
 » » » 25. dh.: derhos.
 » » » 26. bie, læs: tie [?].
 » » » 28. Wehrenpfening, læs: Wehrenpfennig.
- S. 238, L. 5 f. Vallø—Vemmetofte Commissionens Indberetning, trykt 1872.
 » » » 6. Det — Arbeide: Tilføjelse [B].
 » » » 14—17. Talen er om finske Forhold.
 » » » 18—28. Indført samtidig med Stykket S. 237, L. 17—S. 238, L. 2.

- S. 238, L. 18—28. Akter III, 103—07 (Nr. 1028).
- » » » 25. $\frac{\text{Ma}}{67}$, læs: $\frac{\text{Mai}}{67}$.
  - » » » 29—31. Jvf. S. 223, L. 20 med Note.
- S. 239, L. 6. til 8de Juli, læs: til 1ste Juli.
- » » » 11 f. Førstelærer og Inspektør ved Skolevæsenet i Hjørring Emil Julius Bojsen afskedigedes under 26/8 1872 i Naade og med Pension paa Grund af den forestaaende Omordning af Byens Skolevæsen. Se Ministerialtid. 1872, Afd. B, 465.
  - » » » 12. ender, læs: endes.
  - » » » 26. blive, læs: blive færdig.
- S. 240, L. 6. Hall havde Orlov fra 1/7 1872 i 4 à 5 Uger.
- » » » 6—12. Jvf. Dske Mag. 7. R. III, 272—74 (P. Vedel til Krieger 30/5 1872, Nr. 175), 275 f. (Krieger til P. Vedel 2/6 1872, Nr. 176).
  - » » » 13. F. E. Bille havde 1871—72 været overordentlig Regeringskommisær og midlertidig Guvernør paa de dansk-vestindiske Øer. Jvf. S. 142, L. 26 f. med Note.
  - » » » 26—28. 4—6/7 1872 afholdtes i Kbh. det 3. skandinaviske nationalekonomiske Møde.
  - » » » 33. Hovedspn., rettet fra ulæseligt Ord [A].
- S. 241, L. 6. O. P. Brock, læs: O. I. Brock.
- » » » 6—15. Jvf. om denne Episode Aug. Chr. Mantheys Dagbøger for Aarene 1856—1874 II, 1909, 239.
  - » » » 11. J. Aal, læs: I. Aall (Stats.).
  - » » » 16. Christie: Professor H. C. Christie.
  - » » » 19—23. Der synes at være Tale om det franske Statslaan. Jvf. S. 243, L. 24 f. med Note.
  - » » » 28. Simulantens: Se S. 216, L. 4 med Note.
  - » » » 31 f. »Den ny sensualistiske Lære og Brandes«, af Ax. [o: Stads-læge Peter Anton Schleisner], Kbh. 1872.
- S. 242, L. 2, 18. Bk.: Bismarck.
- » » » 4—14. Jvf. Jules Hansens Skildring i »En Korrespondents Dagbog«, 1872, 66 f. og 75, og de derfra afvigende Oplysninger i H. Sybel: »Die Begründung des deutschen Reiches« V, 1890, 289 ff. og 348 f. — Plombières i L. 10 er antagelig Fejlskrift for Vichy, hvor Kejser Napoleon opholdt sig i Begyndelsen af August 1866.
  - » » » 12. Nickolsbergoverenskomsten, læs: Nickolsb[ur]goverenskomsten.
  - » » » 24. Landmandsmødet: 23—27/7 1872 afholdtes i Nykøbing p. F. den 12. danske Landmandsforsamling.
  - » » » 35. vrider, læs: vrier.
- S. 243, L. 1. skal ville give, rettet fra: giver [TA].
- » » » 2 f. den wienske Udstilling: den i Sommeren 1873 afholdte Verdensudstilling i Wien.
  - » » » 7. Cpt. Moltke: preussisk Kaptajn Helmuth Johannes Ludvig v. Moltke, Brodersøn af Feltmarskal Helmuth v. Moltke.
  - » » » 22 f. Skibsreder, Etatsraad C. P. A. Koch ansøgte 1872 om Koncession paa Ret til Kulbrydning paa Færøerne og gik ind paa Justitsministeriets Betingelse, at de færøske Kulformationer først skulde undersøges under Ledelse af Prof. J. F. Johnstrup. 21/3 1873 fik Koch og Ritmester Allan Dahl Koncession paa Kulbrydningen. Jvf. S. 244, L. 28—30; S. 288, L. 23 f. Se

- bl. a. Justitsmin., 2. Ekspeditionskontor, Færøske Journal V, Nr. 184 (R. A.).
- S. 243, L. 23. færøiske, læs: færøske.
- » » » 24 f. 28/7—29/7 1872 fremlagdes et fransk Statslaan paa 3,400,000,000 Frcs til Kurs 84½. I Løbet af faa Dage blev Laanet over 10 Gange overtegnet. Efter »Dagbladet« 30/7 1872 (Nr. 177) skulde der paa dette Tidspunkt i Kbh. være tegnet henved 1½ Milliard, hvoraf dog en Del fra Sverige og Norge.
  - » » » 27. Efter »Laanmodtager« staar i Parentes et vistnok forskrevet fransk Ord (Navn).
  - » » » 31. han, læs: man.
  - » » » 34. Cetti, læs: Co.[?].
  - » » » 34. Co.[?], rettet fra et overskrevet Ord [A].
  - » » » 31. Sydbanen: Esbjerg—Lunderskovbanen, om hvis Anlæg Kontrakt sluttedes i Aug. 1872.
  - » » » 35. for 630,000 Rdl.: Tilføjelse [TA].
- S. 244, L. 3. Den nye Forstexamenssag: Ved Bekendtgørelse af 30/8 1872 forandredes Bestemmelserne for Afholdelsen af Eksamen i Skovbrug ved Landbohøjskolen. (Lovtid. 1872, 425—27). Sml. »Den kongelige Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908«, 1908, 382.
- » » » 5—7. Jvf. Akter III, 115 (Nr. 1032) med Note.
  - » » » 9. 22/5 1872 udnævntes Janus August Garde til Guvernør over de dansk-vestindiske Øer fra 1/7 at regne. 24/9 ankom han til St. Thomas. (Kay Larsen: Dansk Vestindien 1666—1917, 1928, 298).
  - » » » 13. Rung, læs: Viceg.
  - » » » 26. Storfyrsten: Alexander (III), der med sin Hustru Maria Feodorovna (Dagmar) var paa Besøg i Danmark.
  - » » » 28—30. Jvf. S. 243, L. 22 f. med Note; S. 288, L. 24 med Note.
  - » » » 29. nedenfor, læs: udenfor.
- S. 245, L. 5—8. Paa den 13/6—28/10 1872 afholdte 2. nordiske Kunst- og Industriudstilling i Kbh. var en Række svenske og norske Kunstværker udstillet.
- » » » 9. lade, læs: bede.
  - » » » 9—13. Jvf. Akter III, 121—26 (Nr. 1035), jvf. 131—33 (Nr. 1039).
  - » » » 14—17. Akter III, 117—21 (Nr. 1034).
  - » » » 23—27. Akter III, 127—30 (Nr. 1037).
  - » » » 30. Den skandinaviske Møntkommission sammentraadte i Kbh. Om dens Sammensætning og Arbejde: J. Wilcke: Sølv- og Guldmøntfod 1845—1914, 1930, 126 ff.
- S. 246, L. 2. 22—24/8 1872 afholdtes det 1. nordiske Juristmøde i København. Jvf. S. 233, L. 15 med Note.
- » » » 4. omdeles, læs: meddeles.
  - » » » 12. slutter, læs: sluttes.
  - » » » 14—18. Den under 15/2 1872 af Krigs- og Marineministeren nedsatte Kommission til at drøfte flere Landets Forsvarsvæsen vedrørende Spørgsmaal afgav Betænkning 24/8 s. A. Betænkningen er underskrevet af de af Krieger anførte Personer; dog ikke af de to Direktører, der fungerede som Delegerede henholdsvis for Marine- og Krigsministeriet. Betænkningen med tilhørende Bilag findes trykt.

- S. 246, L. 21. Limfjordsbanen, læs: Limfjordsbroen.
- » » » 34. over »Guld kroner« staar: halve.
  - » » » 35. bryder, læs: bryder idag.
  - » » » 35 f. D. G. Monrad havde ved Folketingsvalget 20/9 1872 ladet sig opstille i Roskildekredsen; hans Modkandidat var Venstremanden Ole Larsen. For at støtte denne var bl. a. J. A. Hansen mødt op ved et Vælgermøde i Hedehusene 31/8 1872; han angreb Monrad heftigt for nogle Udtalelser om Parlamentarismen. (»Dagbladet« 2/9 1872 (Nr. 206)).
- S. 247, L. 5. Edsvorneretten, læs: Edsvorneretterne.
- » » » 9. Udtalelser, læs: Udtalelse.
  - » » » 21. Bro — Ribe: Talen er om det af Indenrigsm. Fønnesbech i Saml. 1872—73 forelagte Forslag til Lov om fast Bro over Limfjorden og Anlæg af en Sidebane til Ribe, stadfæstet 16/4 1873.
  - » » » 21. Sjæll., læs: Sjæll. Jbnel.
  - » » » 26. Medaillesagen: Jvf. S. 119, L. 1—17; S. 168, L. 11—14.
  - » » » 28. Tidl. Res. af 1864 5: Kundgørelse for Armeen af 9/5 1864 om Indstiftelse af en Medalje for Militære, der udmærker sig i Krigen. Trykt i »Love og Anordninger« 1864, 206 f.
  - » » » 29. Jvf. S. 12, L. 1—3.
  - » » » 30. Om Trekejsermødet i Berlin se bl. a. Akter III, 139 f. (Nr. 1045).
- S. 248, L. 29. Brevet: Se S. 245, L. 29.
- S. 249, L. 1—4. Akter III, 138 f. (Nr. 1043—44).
- » » » 15. Paaanken, læs: Paaanke.
  - » » » 15. Regressørgsmaal, læs: Regressøgsmaal.
  - » » » 17 f. Jvf. Akter III, 136—38 (Nr. 1042), 139 f. (Nr. 1045).
  - » » » 25. Asch.: Aschehoug.
  - » » » 28. Det omtalte Skrift af T. H. Aschehoug er »Norges offentlige Ret. Anden Afdeling. Norges nuværende Statsforfatning«, hvis 1. Bd. udkom 1875, 2. Bd. 1876—81. (1. Afdeling af Skriftet, omhandlende Statsforfatningen i Danmark og Norge indtil 1814, var kommet i 1866).
  - » » » 29 f. Bjørnstjerne Bjørnson, der var kommet til Kbh. i Anledning af N. F. S. Grundtvigs Jordefærd 11/9 1872, holdt 12/9 ved et grundtvigsk »Vennemøde« en Tale, der blev Optakten til den saakaldte »Signalfejde«, i hvilken han slog til Lyd for pangermanistiske Ideer. Se bl. a. Det danske Folks Historie VII, 227 ff.
  - » » » 34. Bille: Fr. E. Bille, Gesandt i Stockholm. Jvf. S. 240, L. 6 f.; S. 242, L. 26 f.
- S. 250, L. 3. kommer, læs: kom.
- » » » 3. atter, rette fra udraderet Ord [A].
  - » » » 7. antislavisk, læs: antislavisk.
  - » » » 8. med, læs: ned med.
  - » » » 11. Lind, læs: Lund.
  - » » » 11. Lund 5: Departementsekretær i Udenrigsmin. F. C. Lund.
  - » » » 12. Bille: C. St. A. Bille.
  - » » » 19—22. Det drejer sig om den siden Dec. 1871 i Genève arbejdende internationale Voldgiftskommissions Kendelse i »Ala-

- bamasagen«. Se bl. a. The Political History of England XII, 1907, 265—67.
- S. 250, L. 22. counter-claims, læs: engelske counter-claims.
- » » » 22—25. Jvf. Bismarck u. d. n. Fr. 378; Akter III, 149—51 (Nr. 1053).
- S. 251, L. 2. Bille), læs: Bille.
- » » » 10—16. Tilføjelse [B].
- » » » 10—16. I den svenske Bestyrelse for 1. nordiske Juristmøde (afholdt i København 22—24/8 1872 med Krieger som Leder) var Justitieraad (o: Højesteretsdommer) Olivecrona Medlem, Landshøvding Grev E. Sparre Formand. Af de to svenske Foredrag paa Mødet holdtes det ene af Sparre: »Några anmärkingar om den immobiliära sakrätten«. Den svenske Højesteret havde nogen Tid før fraaadet Regeringen at fremsætte for den svenske Rigsdag et Lovforslag, der stemte med Sparres Synspunkter. Se »Forhandlingerne paa det 1. nordiske Juristmøde«, 1872, S. III f., 100, 112 f. Jvf. Noten til S. 231, L. 5 f.
- » » » 14, 16. H R (H. R.): Højesteret (Hofrätt).
- » » » 18. udsendt, læs: indsendt.
- » » » 20. Beretningen fra Malmø: om Karl XV, der laa syg og 18/9 døde i Malmø.
- » » » 21 f. J. A. Hansen talte Søndag Eftermiddag (15/9 1872) ved et Vælgermøde i Dalmose (i Holstein-Holsteinborgs Kreds, Skel-skør-Kredsen) og fremkom her med det omtalte Angreb paa Holstein-Holsteinborg. (»Dagbladet« 18/9 1872 (No 220)).
- » » » 22 f. Hall var — som sædvanlig — opstillet i Kbh.s Amts 1. Valgkreds (Frederiksberg), hvortil paa dette Tidspunkt Amager hørte. Som Modkandidat, havde han Venstremanden, Redaktør V. V. Hartvigsen. Ved Valget 20/9 1872 sejrede Hall overlegent.
- » » » 24 f. Hærforsl., læs: Hærfors..
- S. 252, L. 23. 175,000, rettet fra 150,000 [A].
- » » » 23. 25,000, rettet fra: 50,000 [A].
- » » » 27. 250,000, rettet fra: 300,000 [A].
- » » » 31 f. Fæstningslaan, læs: Fæstningsplan.
- S. 253, L. 8. Betyder Lidet: Tilføjelse [B].
- » » » 19. »Betænkning fra den af de tre nordiske Kongeriger anordnede Møntcommission« tryktes 1872. Gengivet i J. Wilcke: Sølv- og Guldmøntfod 1845—1914, 1930, 133 ff.
- » » » 22 f. C. G. N. David havde siden 1854 været Chef for statistisk Bureau; først 31/3 1873 afgik han fra denne Stilling. Jvf. Marcus Rubin: Statistisk Bureaus Historie, 1899, 22 og 41.
- » » » 24—28. Om Aabenraakonventionen og de dertil knyttede Bekendtgørelser: Mackeprang 79 og de dér givne Henvisninger.
- » » » 33—35. 14/10 1872 beordredes Formanden for Sø- og Handelsretten i København N. F. Schlegel og Højesteretsadvokat A. H. F. Klubien til at indtræde som Medlemmer i den 9/7 1870 nedsatte Kommission til Udarbejdelse af Forslag til en ny Sø- og Handelslovgivning (Ministerialtid 1872, Afd. B, 587).
- » » » 36. Luxemborg-Artiklen i »Fædrelandet« er ikke fundet.
- S. 254, L. 1. Hagedorn, læs: Rosenørn.
- » » » 19. Sindelag, læs: tyske Sindelag.

- S. 254, L. 22. harzardere, læs: hazardere.
- » » » 26—30. Talen er om Anlægget af Banen Eshjerg—Struer, hvorom Kontrakt sluttedes 7/10 1872. Banen fuldførtes først 8/8 1875.
  - » » » 30. Jvf. Noten til V, S. 217, L. 25.
  - » » » 35 f. Bladet »For Land og By«, der udkom 20/8 1871—29/6 1873, og redigeredes i Oktoberforeningens Aand, vistnok af Godsejerforeningens Sekretær Jørgen Jacob Nielsen (1814—87), havde 11/9 1872 (Nr. 104) en ledende Artikel, der stærkt angreb Ministeriets nationalliberale Medlemmer.
- S. 255, L. 2. Michelsen, læs: Michaelsen.
- » » » 2. Michaelsen ♂: Josef Michaelsen.
- S. 256, L. 4—6. Se S. 217, L. 32—34 med Note.
- » » » 5. Spennersche, læs: Spenersche.
  - » » » 7—11. Jvf. S. 237, L. 20—S. 238, L. 2.
  - » » » 8. Spennersche, læs: Spenersche.
  - » » » 28—32. Jvf. S. 249, L. 29 f. med Note.
  - » » » 34. Arkivsagen: Jvf. S. 210, L. 17 f. med Note.
- S. 257, L. 1 f. Talen er om den franske Concession paa Anlæg af et Telegrafkabel mellem Fanø og Calais. Jvf. Det st. nord. Telegraf Selsk. 1869—1894, 68.
- » » » 3 f. 6/10—8/10 1872 afholdtes en Kongres i Eisenach af en Række tyske Nationaløkonomer af den »katedersocialistiske« Retning. Den paa Kongressen vedtagne Resolution vakte stærk Modstand blandt Tysklands Socialdemokrater, og ved et 13/10 af Førerne for »Allg. deutscher Arbeiterverein« Hasenclever og Hasselmann sammenkaldt Arbejdermøde i Berlin vedtoges en Erklæring, der betegnede Eisenachkongressens Arbejde som »et afmægtigt Forsøg paa ved Palliativmidler at standse det tyske Arbejderparti, der kun i Socialismen ser sin Frelse.« Jvf. Dagbladet 8/10 1872 (Nr. 238) og »Berl. Tid.« 17/10 1872 (Nr. 243, Aftenudg.).
  - » » » 5. med, læs: ved.
  - » » » 24—27. De nævnte Artikler er Indlæg i den saakaldte Signalfejde, der fremkaldtes af »En Normand«'s (♂: Bjørnsons) Artikel »Er det med Frankrige eller Rusland, at vi har en Fremtid?« i »Oplandenes Avis« 21/9 og 25/9 1872 (Nr. 24 og 25), aftrykt i »Dansk Folketidende« 11/10 1872 (Nr. 41). Carl Grove's »Indsigelse« fandtes i »Fædrelandet« 12/10 1872 (Nr. 238); Andreas Leth's Artikel »Bjørnstjerne Bjørnson og Preusserne« sst. 16/10 1872 (Nr. 241). Sml. J. B. Halvorsen: Norsk Forfatter-Lexikon 1814—1880 I, 1885, 329 f., der giver en Oversigt over de mange Indlæg i denne Fejde.
  - » » » 32—34. Loria's og J. A. Hansen's Andragende ang. Politidirektørens Forbud: Fra de nævnte indkom ikke noget Andragende desangaaende; derimod indkom der fra den københavnske Afdeling af »Internationale« en Adresse med 5.098 Underskrifter med Bøn om Undersøgelse af Forbudet mod det socialistiske Møde i Maj 1872, og fra Provinsen indkom adskillige lignende Andragender. — Fra Boghandler S. J. Loria indkom senere et Andragende med Besværing over Politidirektørens nye Foranstaltninger mod Arrestanterne Pio, Brix og Geleff. (Rigsdagstid. 1872—73, Folket., Sp. 571 og 4245).

- S. 258, L. 6—12. Jvf. Akter III, 144 f. (Nr. 1050).
 » , » 13—15. Tilføjelse [B].
 » , » 23. fraraadede, læs: fraraader.
 » , » 31. 13/4 1871 havde Indenrigsministeren nedsat en Kommission til at undersøge, om der maatte være Anledning for Staten til at drage Omsorg for Helsingørs Havns Forbedring og Udvidelse; heraf var W. Raasløff Medlem; se den 1872 afgivne trykte Betænkning.
 » , » 35 f. Den sønderborgske Deputation: Mackeprang 105.
- S. 259, L. 7. til), læs: til [«].
 » , » 13. Oversigt: over Finanserne.
 » , » 16—24. Tilføjelse [B].
 » , » 25. advarer, læs: advarer Herrehuset.
 » , » 25. I Anledning af Striden mellem den preussiske Regering og Herrehuset om den af Ministeriet forelagte og af Deputeretkamret vedtagne Kredsordningslov erklærede Kejser Wilhelm I sig ifølge »Corresp. Stern« 28/10 (refereret i »Berl. Tid.« 30/10 1872, Nr. 254, Aftenudg.) rede til »at understøtte alle Skridt, der maatte synes nødvendige for at give den nye Kredsordning Lovskraft til Trods for alle Hindringer fra Herrehusets Side.« Jvf. S. 269, L. 7.
 » , » 34. Fridericia, læs: Fridericia.
- S. 260, L. 1 f. C. St. A. Billes Artikel »Forhandlingerne om Pragfredens Artikel V i 1867 og 1868« stod i »Dannevirke« 27/10 1872 (Nr. 252); den var usigneret.
 » , » 6—9. Et til 4/11 1872 planlagt Møde paa Nørrefælled blev 31/10 forbudt af Politidirektøren (»Socialisten« 29/10 og 1/11 1872 (Nr. 25 og 28)). Om J. A. Hansens Bistand har intet direkte kunnet oplyses; men »Fædrelandet« 29/10 og 1/11 1872 (Nr. 252 og 255) formodede en vis Samvirken mellem Det forenede Venstre og Socialisterne. I »Berl. Tid.« 3/12 1872 (Nr. 283) erklærer J. A. Hansen ikke at have deltaget i noget Møde med Socialisterne; sml. »Socialisten« 1/12 og 4/12 1872 (Nr. 54 og 56).
 » , » 13. Telegraphdecretet: Jvf. S. 257, L. 1 f. med Note.
 » , » 15—17. Om det 2/11 1872 af C. F. Tietgen stiftede »Kjøbenhavnske Byggeselskab« og dets Virksomhed se bl. a. Stemann III, 1929, 208 ff.
 » , » 16. Meldal, læs: Meldahl.
 » , » 27. Ipsen, læs: Ibsen.
- S. 261, L. 4 f. Et Arbejdermøde afholdtes 5/11 1872 i Føniskælderen; her vedtoges en Adresse til Folketinget og en Klage til Kongen over Politidirektør Crone (»Socialisten« 7/11 1872 (Nr. 33)); Klagen er aftrykt i Rigsdagstid. 1872—73, Tillæg B, Sp. 431 ff. og i »Socialisten« 19/11 1872 (Nr. 43).
 » , » 6—14. Jvf. Aug. Chr. Mantheys Dagbøger for Aarene 1856—1874, II, 1919, 309 ff.
 » , » 16. Den norske Regering udsendte 1872 en Ekspedition paa Skibet »Albert« for at undsætte nogle Fangstmænd paa Spitsbergen. Jvf. A. E. Nordensköld: »Redogörelse för den svenska polar-expeditionen år 1872—73«, S. 48, i »Bidrag till kännedom om de arktiska ländernas naturförhållanden« II, Stockholm 1875.

— »Fox« var det Dampskib, som John Franklin benyttede paa sin Polarekspedition 1857—59. Se »Dagbladet« 9/11 1872 (Nr. 266).

- S. 261, L. 20—30. Jvf. Det st. nord. Telegraf Selsk. 1869—1894, 69.
- » , » 26. Manthey — Fremstilling: Tilføjelse [B].
  - » , » 26. lade Bille: Tilføjelse [MA].
  - » , » 27. Brøndstrøm, læs: Brändström.
  - » , » 34. Carl's, læs: Carlé's.
  - » , » 34. Carlé: Jvf. S. 182, 35 ff.
- S. 262, L. 26. Tavler!, læs: Tavler.
- S. 263, L. 18 f. Tilføjelse [A].
- » , » 18 f. Wtz. o: Würtz. — Paa Arbejdermødet 4/11 (jvf. S. 261, L. 4 f.) vedtoges en Henvendelse til Kongen i Anledning af Forbudet mod »Internationale's Møder. Cigarmager Würtz, der var Medlem af Foreningens Bestyrelse, ansøgte derpaa 13/11 Overhofmarskallatet om en Privataudiens hos Kongen. I sin Svarskrivelse meddelte Overhofchef W. Oxholm, at Kongen havde bestemt, at det Würtz's Skrivelse ledsagende Andragende med Bilag skulde tilstilles Justitsministeren [Klein], »hvorved Spørgsmaalet om den af Dem begærede Privataudiens hos Kongen antages at bortfalde«. »Dagbladet« 20/11 1872 (Nr. 276) efter »Socialisten«. Jvf. S. 265, L. 31—35.
  - » , » 19. tilbudt, læs: tilstillet.
  - » , » 21. kommer, læs: kommer atter.
  - » , » 34. ved, læs: med.
- S. 264, L. 1. Carøe, læs: Caroc.
- » , » 17. Vandkomiteen: Se S. 265, L. 17 f. med Note.
- S. 265, L. 17. Centralcomitéen: til Indsamling af Understøttelse til de ved Stormfloden 13/11 1872 skadelidte. Om Stormfloden paa Lolland og Falster se Geografisk Tidsskrift 1879, 7—12.
- » , » 31—35. Jvf. S. 263, L. 18 f. med Note.
  - » , » 32. Frijs, læs: Trap.
- S. 266, L. 3. vel, læs: vil.
- » , » 5. Grændsetoldps., læs: Grændsetoldpss..
  - » , » 9—13. Jvf. Aug. Chr. Mantheys Dagbøger for Aarene 1856—1874, II, 1919, 341, 343.
  - » , » 11. dansk Underhandler: ved Forhandlingerne om en Møntkonvention.
  - » , » 18. Efter »Statsraad« tilføjes: Hall Skolelovfl. Kleins Skifteforsl..
  - » , » 19 f. Bestyrelsen for den danske Afdeling af »Internationale« Cigarmager Würtz, Maskinarbejderne Christensen og Weiss, Snedkersvend Greisen, afskediget Kommandersergent Jansen og Cigarmager Corfitzen indgav, efterat Ansøgningen om en Privataudiens hos Kongen var afvist (jvf. Noten til S. 263, L. 18 f.), et Andragende til Kongen, hvori de bad om, at Politidirektør Crones Optræden overfor Foreningen maatte blive gjort til Genstand for retslig Undersøgelse. Andragendet blev tilstillet Justitsminister Klein, der, efter at have forelagt Kongen Sagen, gennem Politidirektør Crone tilkendegav Bestyrelsen, at man ikke fra det offentlige Side fandt Anledning til at foretage Skridt mod Politidirektøren. Justitsministeren henstillede samtidig til Etatsraad Crone, om han maatte føle

- sig opfordret til et privat Søgmaal mod Würtz m. fl. for de i Andragendet indeholdte fornærmelige Sigtelser mod ham. »Dagbladet« 30/11 1872 (Nr. 285).
- S. 266, L. 24. Næringsl., læs: Næringslf..
 » , » 26. Værneskatsfh., læs: Værneskatsfs..
 » , » 33. reiser, læs: reise.
- S. 267, L. 4. Amtmanden: over Lolland-Falsters Amt. 28/11 afgik 80 Mand af Ingeniørkorpset fra Kbh. for at yde deres Bistand ved Afhjælpingen af den Skade, Stormfloden havde voldt paa Øerne.
 » , » 5. Ingeniurbestand, læs: Ingeniurbistand.
 » , » 15. Fattigl., læs: Fattigt..
 » , » 15. m. v. Jeg, læs: m. v.[.] jeg.
 » , » 16 f. J. A. Hansen havde klaget over, at Kapellan J. H. T. Fibiger ved Rigsdagsgudstjenesten havde ladet sine politiske Synsmaader komme til Orde paa en for Flertallet af Folketinget upassende Maade. Martensens Erklæring kom i »Fædrelandet« 3/12 1872 (Nr. 288).
 » , » 25. noget, læs: meget.
- S. 268, L. 14. den af ham udarbejdede Værneskattel., rettet fra: nogen[?] Skattel. [TA].
 » , » 19. efter »1873—74« indskydes: (150,000).
- S. 269, L. 1. i: udgaar.
 » , » 7. Kredsordnings[oven]: i Preussen. Sml. Noten til S. 259, L. 25.
 » , » 8. 2, læs: 25.
 » , » 10. saa — varer: Tilføjelse [B].
 » , » 11—14. Tilføjelse [B].
 » , » 23 f. Tilføjelse [B].
 » , » 24. Meddelelser, læs: Meddelelse.
 » , » 28. ikke, læs: aldeles ikke.
- S. 270, L. 7 f. Jvf. Aug. Chr. Mantheys Dagbøger for Aarene 1856—1874, II, 1919, 348 ff.
 » , » 15. Km.: Krigsministeriet.
 » , » 15. 10 pc. var, læs: 10 $\frac{0}{10}$, var.
 » , » 29—34. Jvf. Geheimeraadinde Andræs politiske Dagbøger III, 182, Note 1.
- S. 271, L. 3. var — gaaet, rettet fra: var han i Gaar gaaet [TA].
 » , » 22. gjælder, læs: gjælder om.
 » , » 23—27. Om Fyringeniør C. F. Groves Plan om en stor Nødhavn paa Hirtsholmene (Græsholm) se Marinekaptajn S. J. Paulsen: »Frederikshavn, Hirsholmene og det mellemliggende Farvand« i Geografisk Tidsskrift 1877, 165—72. 3/10 1863 havde Grove af Regeringen faaet Tilsagn om en Koncession paa Havneanlægget; i November 1871 købte et Interessentskab Øerne med Havnebygningen for Øje; men Sagens videre Udvikling hæmmedes af en Skrivelse fra Krigsministeriet 8/10 1873.
 » , » 36. Tilføjelse [MB?].
- S. 272, L. 4. Glatton-Skibe. Jvf. S. 234, L. 29 f. med Note.
 » , » 23 f. Dette — Kl. 1 $\frac{1}{2}$; Tilføjelse [A].
 » , » 26 f. det ovennævnte: Tilføjelse [A].
- S. 273, L. 2. der — alene: Tilføjelse [TA].

- S. 273, L. 12 f. Ved Afstemningen i Folketinget 20/12 1872 om Godkendelse af Lærer J. H. Jagds Valg til Folketingsmand for Odense Amts 4. Kreds stod Stemmerne lige med 37 mod 37. Ved det derpaa foretagne Navneopraab blev Udvalgsmindretallets Indstilling om Ikke-Godkendelse af Valget forkastet med 41 St. mod 38. Formanden (Krabbe) maatte derfor henstille til Udvalget at fremkomme med en ny Indstilling. Rigsdagstid. 1872—73, Folket., Sp. 578 f. Jvf. S. 281, L. 25—27.
- » , » 16—18. Holstein — enig: Tilføjelse [A].
  - » , » 19 f. Jvf. S. 270, L. 7 f.
- S. 274, L. 8. Overveielse, læs: foreløbig Overveielse.
- » , » 14—18. 17/2 1873 udnævntes L. E. Fog til Direktør i Krigsministeriet (Ministerialtid. 1873, Afd. B, 92); den L. 16 omtalte Ravn er antagelig Oberst J. T. Ravn. I Marineministeriet besattes Direktoratet ikke foreløbigt; den L. 18 nævnte Ravn er Kaptajn N. F. Ravn, der senere — 21/5 1873 — udnævntes til Marineminister (Ministerialtid. 1873, Afd. B, 265).
- S. 275, L. 3. Værneskatsl., læs: Værneskatsf..
- » , » 5—12. Akter III, 151—53 (Nr. 1054).
- S. 276, L. 3. Om den eulenburgske Krise i Efteraaret 1872 se Johs. Zie-kursch: Politische Geschichte des neuen deutschen Kaiserreiches II, 1927, 268.
- » , » 11. et Ugeblad: Almuevennen.
  - » , » 17. havde, rettet fra: har [A].
  - » , » 26—32. H. R. Carlsens Artikel i »For Ide og Virkelighed« findes i Aargangen 1872, II, 465—479 med Titlen »Bidrag til at klare Betingelserne for Selvstyrelse, samt nogle Ord om de i Nutiden herskende politiske Theorier«.
  - » , » 34 f. Ved Moltkes Indstillinger med Hensyn til Vallø og Vemmetofte maa forstaaes dels et Andragende, som Lensgreve F. Moltke som Kurator for Vallø Stift indsendte til Justitsministeriet 6/11 1872 om forskellige Udvidelser, dels et lignende Andragende ved Direktionen for Vemmetofte Kloster (Lensgreve F. Moltke og Kammerherre E. Rosenørn) af 9/11 s. A. Se Justitsministeriets 2. Departements Brevbog 1873 (Æ) Nr. 915 og samme Departements Journalsag Nr. Æ 2012/1872 (R. A.).
  - » , » 36. men — næppe: Tilføjelse [B].
- S. 277, L. 5. Lodssagen: Tvister mellem danske og svenske Lodser i Sundet førte til langvarige Forhandlinger mellem de to Regeringer, ledsagede af en Del Presseophidselse i Sverige. De afsluttedes 14/8 1873 med en i Kbh. afsluttet Deklaration. Jvf. S. 287, 289 f., 293, 312 f., 315.
- S. 278, L. 1. hovmesterende, læs: hovmestererende.
- S. 279, L. 2. og: udgaar.
- » , » 13. Sylow, læs: Sydow.
  - » , » 13. Dr. Adolf Sydow, Præst ved »Neue Kirche« i Berlin, blev 2/1 1873 af det brandenburgske Konsistorium afsat fra sit Embede, fordi han i et Foredrag, holdt i Unionsforeningen i Berlin, havde angrebet Dogmet om, at Jesus var »undfangen af den Helligaand og født af Jomfru Maria«. Afskedigelsen vakte stærk Bevægelse og fremkaldte talrige Adresser til Fordel for S. fra tyske protestantisk-teologiske Kredse. Bevægelsen støt-

- tedes ved Falks Udnævnelse til preussisk Kultusminister, og 25/6 1873 kasseredes Afskedigelsen af Overkirkeraadet. Se bl. a. Allgemeine deutsche Biographie XXXVII, 278 f.
- S. 279, L. 14. slesvigsk, læs: schlesisk.
- » » » 14. Den paagældende Artikel stod i »Schlesische Zeitung«. Se Akter III, 156—58 (Nr. 1058).
- » » » 23. første Behandling: af Halls Skolelov.
- S. 280, L. 9. Napoleon III begravedes 15/1 1873 i Chislehurst i England.
- » » » 26 f. Der sigtes til Kammerherre J. Sicks Sendelse til Kina og Japan i 1870, jvf. S. 115, L. 8—11 med Note.
- » » » 27—30. John Pender var Formand for »The Eastern Extension Telegraph Company«; om de Forhandlinger, Tietgen i Februar 1873 førte med dette i London, se: Det st. nord. Telegraf Selsk. 1869—1894, 170.
- » » » 29 f. derved, læs: derover.
- » » » 33. i det Hele: Tilløjelse [TA].
- S. 281, L. 15—17. 27/5 1873 gav den danske Regering »Det Store Nordiske Telegraf-Selskab« Koncession paa Anlæg og Drift af en Telegrafforbindelse mellem Vestkysten af Jylland og Frankrig, mellem Vestkysten af Jylland og England samt mellem Danmark og Sverige. (»Samling af Aktstykker vedrørende Det Store Nordiske Telegraf-Selskab«, 1877, 13—15. Jvf. Det st. nord. Telegraf Selsk. 1869—1894, 68 f.).
- » » » 18—22. Petitionsudvalgets Skrivelse af 20/1 1873 og Justitsminister Kleins Svar derpaa af 5/2 1873 er trykt i Rigsdagstid., Tillæg B, Sp. 426 ff.
- » » » 24. ind: fra Fredensborg.
- » » » 25—27. Jvf. S. 273, L. 12 f. med Note.
- » » » 28 f. Om Heydebrands Besøg hos Bismarck: Akter III, 173 (Nr. 1060).
- S. 282, L. 12 f. Frederiksens monstrøse Lovforslag: Jvf. S. 277, L. 9f.; S. 280, L. 15 f.
- » » » 20—24. Jvf. K. Motzfeldts Brev til Krieger 8/2 1873, Ketil Motzfeldt: Dagbøger 1854—1889, 1908, 77 f.
- » » » 31—S. 283, L. 1. Der havde 13/8 — ca. 15/10 1872 været en Række partielle Bygningsssnedkerstrejker, som Mestrene 15/1(?) — ca. 10/2 1873 besvarede med en Lockout. Jvf. Bruun I, 185 f. — Om andre Strejkebevægelser og Lønforhandlinger paa dette Tidspunkt: sst. 208 f., 599.
- S. 283, L. 1. kommer, læs: komme.
- » » » 2. er, læs: [er].
- » » » 4—6. Tilløjelse [B?].
- » » » 10. Kysteierne, læs: Kysteieren.
- » » » 15. *Krigstolden*: Indførselstold i Henhold til Lov af 5/8 1864. Se Rigsdagstid. 1872—73, Tillæg B, Sp. 146.
- » » » 16 ff. Jvf. S. 271, L. 23—27 med Note.
- » » » 23. Broch's nu i Særtryk komne Betænkning o: O. J. Brock: »Særligt Votum i Myntsagen tilligemed Udkast til Lov om Indførelse af Guld som Grundlag for Norges Myntsystem«, 1873.
- » » » 25. 30, læs: 25.

- S. 284, L. 8. Guldmynt, læs: Guldvægt.
- » » » 12 f. Jvf. S. 285, L. 12 f. med Note.
  - » » » 12—17. Nu — herom: Tilføjelse [B].
  - » » » 14—17. Politiet beskyldes for Natten mellem 4/5 og 5/5 at have beslaglagt »Socialisten«, se Jensen og Borgbjerg: Socialdemokratiets Aarhundrede II, 1904, 266, og Rigsdagstid. 1872—73, Tillæg B, Sp. 439 f. og 1153 ff.
  - » » » 24. lægges, læs: ligger.
- S. 285, L. 12 f. Husmand Hans Nielsen af Roerslev (en Broder til Professor Rasmus Nielsen) valgtes 26/2 1873 til Folketinget i Middelfart.
- » » » 17. Skiftegebyret, rettet fra: Skifteafgift [A].
  - » » » 18 f. Men — Sag: Tilføjelse [A].
  - » » » 20. Velfærdsudvalget: Folketingets Udvalg for Andragender (Petitionsudvalget). Jvf. S. 281, L. 18—22.
  - » » » 23 f. J. Nellemann: Om Vallø Stifts og Wemmetofte Klosters Retsforhold til Staten. En Betænkning. Kbh. 1872. — Vilh. Vallø: Om Vallø Stifts og Wemmetofte Klosters retslige Stilling. Kbh. 1873.
  - » » » 26—29. Om Handelsbankens Stiftere og Stiftelse se Jul. Schovelin: Privatbanken i Kjøbenhavn 1857—1907, 1907, 113 f.
  - » » » 28. Levy, læs: M. Levy.
  - » » » 32. havde, læs: have.
- S. 286, L. 3 f. Bevarelsen, læs: Bevarelse.
- » » » 5 f. Forb hold, læs: Forbehold.
  - » » » 9—11. Akter III, 174 (Nr. 1062).
  - » » » 23. Sponneck, læs: Sponneck's.
  - » » » 24—28. Jvf. S. 285, L. 26—29.
  - » » » 32. Udbyttet — stort: Tilføjelse [A].
- S. 287, L. 2 f. Der maa sigtes til det Ordskifte, Krieger som Finansminister havde med Frede Bojsen i Folketinget 10/3 1873 under 1. Behandling af Lovforslaget om en foreløbig Bevilling for Finans-aaret 1873—74. Jvf. Rigsdagstid. 1872—73, Folket., Sp. 2813 f.
- » » » 8. König, læs: König (Hellfried).
  - » » » 22. Th. Nielsen, læs: (Th. Nielsen).
  - » » » 31. Sundtoldtract. §: Se Noten til S. 289, L. 10.
  - » » » 33 f. 1/4 1873 fik Privatbanken Koncession paa Anlæg af en Jærnbane paa Lolland-Falster. (Lovtid. 1873, 70—78).
- S. 288, L. 12 f. J. A. Hansen var Ordfører for Udvalget for Prøvelse af indkomne Andragender; dettes Flertal havde i en foreløbig Betænkning foreslaaet Folketinget en Beslutning med Opfordring til Justitsministeren om at meddele Udvalget forskellige Aktstykker. Beslutningen motiveredes i Folketingets Møde 20/3 1873 af J. A. Hansen, men tilbagevistes af Justitsministeren. (Rigsdagstid. 1872—73, Folket., Sp. 3349 ff.).
- » » » 23 f. Se S. 243, L. 22 f. med Note.
  - » » » 24. færøiske, læs: færøske.
  - » » » 24. Koncession meddeltes 21/3 1873 Direktør C. P. A. Koch paa Ret til Kulbrydning i Kvalbø Sogn paa Suderø og Ritmester A. A. H. Dahl paa Ret til Kulbrydning paa Suderø med Undertagelse af Kvalbø Sogn. Jvf. »Love og Anordninger« 1873, 100 ff.
- S. 289, L. 8 f. N. C. Frederiksen m. fl. havde stillet Ændringsforslag til

Lovforslaget om Beskatning af indenlandsk Roesukker, især ang. Toldvæsenets Kontrol med Sukkerfabrikationen. (Rigsdagstid. 1872—73, Folket., Sp. 3431 ff.)

- S. 289, L. 10—14. Ved Traktaten om Sundtoldens Afløsning af 14/3 1857 (Art. 2, Stk. 3) havde den danske Konge paataget sig Tilsynet med Lodsningen i Øresund (»Love og Anordninger« 1857—58, 130). Spørgsmaalet om svenske Lodsers Krænkelse af de danske Lodsers Privilegier Sundlodsningen vedrørende debatteredes ikke i Rigsdagen 24/3, men berørtes derimod under Finanslovens 2. Behandling 18/3 1873. (Rigsdagstid. 1872—73, Folket., Sp. 3199 ff.)
- » » » 19 f. Belønningsudvalget, læs: Hærlønningsudvalget.
  - » » » 28. udbetales, læs: indbetales.
  - » » » 34 ff. 13/3 1871 havde Folketinget valgt en parlamentarisk Kommission til Undersøgelse af Stiftelserne Vallø og Vemmetofte's Forhold (se Sagreg.: Vallø og Vemmetofte). 21/5 1872 afsluttede Kommissionen sit Arbejde. Indberetning m. Bilag og Referat af Forhandlingerne afgaves og tryktes s. A. I Dec. 1872 havde nogle Venstremænd i Folketinget stillet en Forespørgsel til Justitsministeren, om Regeringen anerkendte Kommissionens Resultater som rigtige og vilde bringe dem til Udførelse. 28/3 1873 kom Forespørgslen til Debat. J. A. Hansen havde Ordet paa Forespørgernes Vegne. Justitsminister Klein svarede, at han fandt Resultaterne urigtige. (Rigsdagstid. 1872—73, Folket., Sp. 3641 ff.)
- S. 290, L. 1. Vedtagelse, læs: Vedtagelsen.
- » » » 1 f. J. A. Hansens Dagsorden lød: »I den Erkjendelse, at en tilfredsstillende Ordning af den foreliggende Sag ikke kan gennemføres, saalænge det nuværende Ministerium bestaar, gaar Folketinget over til den næste Sag paa Dagsordenen.« (Rigsdagstid. 1872—73, Folket., Sp. 3689).
  - » » » 2 f. Nu — udvides: Tilføjeelse [A].
  - » » » 9. at »Folketinget, læs: at ene [»] Folkethinget.
  - » » » 11—13. Sml. Noten til S. 287, L. 33 f.
  - » » » 17—19. 29/3 1873 fældede Kriminalretten Dom i den mod Socialistførerne Pio, Brix og Geleff anlagte Sag. Pio idømtes Forbedringshusarbejde i 6 Aar, Geleff i 5 Aar og Brix i 4 Aar. De øvrige 15 Tiltalte blev dømt til Fængsel paa Vand og Brød af forskellig Varighed. Ved Højesterets Dom af 6/8 s. A. nedsattes Straffetiden for de tre Føreres Vedkommende, jvf. S. 314, L. 30 (Note). Se »Dagbladet« 31/3 1873 (Nr. 76).
  - » » » 24. dog nu, læs: nu dog.
  - » » » 29—32. 31/3 1873 vedtog Folketinget en af Balt. Christensen m. fl. stillet Mistillidsadresse til Min. Holstein-Holsteinborg. Rigsdagstid. 1872—73, Folket., Sp. 3690, 3698; Tillæg A, Sp. 3105; Tillæg C, Sp. 211.
- S. 291, L. 2. Brandt, læs: Brasch.
- » » » 13—23. Landstingsadressen af 2/4 1873: Rigsdagstid. 1872—73, Landst., Sp. 1094, 1129 ff.; Tillæg A, Sp. 3109; Tillæg C, Sp. 223.
  - » » » 15. 44 < 8, læs: 44 > 8.
  - » » » 25. Adresseoverbringeren, læs: Adresseoverbringerne.

- S. 292, L. 12—14. Det forenede Venstres Manifest af 6/4 1873, der i et stort Antal Eksemplarer uddeltes som Særtryk til Vælgerne, findes trykt bl. a. i »Dagbladet« 8/4 1873 (Nr. 83).
- » » » 20. Kongens Tale som Svar paa den 2/4 vedtagne Landstingsadresse, der 4/4 paa Amalienborg oplæstes for ham af Landstingets Formand, findes trykt Rigsdagstid. 1872—73, Landst., Sp. 1181.
- » » » 24. (Frijs), læs: (o: Frijs).
- » » » 24. (o: Frijs): Tilføjelse [TA].
- » » » 25. (Estrup): Tilføjelse [TA].
- » » » 30 f. over »Christiania« staar 2—4.
- » » » 36 ff. I »Fædrelandet« 9/4 1873 (Nr. 85) fandtes en Artikel »Om foreløbige Finanslove og Rigsdagsopløsninger«, signeret v.
- S. 293, L. 11. K. M.: Tilføjelse under Klein [A].
- » » » 11. K. M. M.: Tilføjelse [A].
- » » » 14. Justitsm., læs: Justitsmsteren.
- » » » 26 f. det lille Lovforslag: om Forseelser mod Lodslovgivningen. Jvf. S. 287, L. 35 f. og 289, L. 10—14. Det stadfæstedes 17/5 1873.
- » » » 28 f. Et japansk Gesandtskab paa Rejse til Stockholm ankom 18/4 1873 til København. 19/4 var det i Audiens hos Kongen og 21/4 afholdt Udenrigsministeren Middag for det. (»Fædrelandet« 18/4 og 19/4 1873 (Nr. 90 og 91)).
- S. 294, L. 31—S. 295, L. 2. Akter III, 175—78 (Nr. 1065).
- S. 295, L. 6 f. H. M. Petersen var 20/9 1872 blevet valgt til Folketingsmand for Odense Amts 5. Valgkreds. Hans Valgbrev var 8/10 s. A. blevet henvist til Prøvelse i et Udvalg; dette afgav 8/4 1873 sin Betænkning, hvori Flertallet paa Grund af forskellige Til sidesættelser af Valglovens Bestemmelser fraraadede at anerkende Valget. Ved Afstemning i Folketinget 21/4 1873 nægtedes da ogsaa Valget Anerkendelse (Rigsdagstid. 1872—73, Folket., Sp. 4052 ff.; Tillæg B, Sp. 685 ff.).
- » » » 23. ved, læs: var [!].
- » » » 26 f. paa Bundtmagerloftet: Tilføjelse [TB?].
- » » » 26 f. Bundtmagerloftet: det Værelse paa det gl. Christiansborg, hvori Venstre holdt Partimøde, kaldtes saaledes, fordi det tidligere havde været brugt til Opbevaring af Pelsværk.
- » » » 28. 25, læs: 23 [rettet fra: 25].
- » » » 33. nogen, læs: megen.
- S. 296, L. 1. Alb.: Alberti.
- » » » 2. Vallø og Vemmetofte Rsk.: Reskript af 2/4 1873 vedr. Vallø og Vemmetoftes Udvidelse.
- » » » 22. 1/4 74 = 31/3 1878, læs: 1/4 74—31/3 78.
- » » » 28. »Glatton«skib: Se Noten til S. 234, L. 29 f.
- S. 297, L. 10. sandsynligt, læs: sandsynligt og det Sandsynlige usandsynligt.
- » » » 31. efter, rettet fra ulæseligt Ord [A].
- » » » 33. hans, læs: ham.
- S. 298, L. 2 f. længe forudset, rettet fra udraderet Ordforbindelse [A].
- » » » 5 f. Mit engelske Foredrag: Krieger holdt som Finansminister under Finanslovens 3. Behandling i Folketinget 2/5 1873 en længere Tale, hvori han bestred, at Folketingsparlamentarismen

havde Hjemmel i den danske Grundlov, og bl. a. kom ind paa Englands parlamentariske Udvikling. Rigsdagstid. 1872—73, Folket., Sp. 4687 ff.

- S. 298, L. 17 f. Arbeiderskruerne, læs: Arbeiderskemaerne.
 » , » 17 f. Arbeiderskemaerne: 11/10 1872 havde Indenrigsministeriet til Sogne- og Byraadene udsendt et Cirkulære ang. Tilvejebringelse af statistiske Oplysninger om Arbejderbefolkningens Forhold og Vilkaar, med tilhørende Skemaer. Ministerialtid., Afd. A, 1872, 243—51.
 » , » 20. Ja, læs: Nei.
 » , » 20. Nei, læs: Ja.
 » , » 27. af ham, læs: ad ham.
 » , » 29. Socialistudv.: Der sigtes til det 6/1 1873 af Folketinget nedsatte Udvalg for Andragender, til hvilket bl. a. de Adresser osv., der var indkommet til Tinget fra socialistisk Side, var henvist.
- S. 299, L. 12. Arbeidermødet: 5/5 1873 afholdtes et af flere Tusinde Arbejdere besøgt Møde paa Nørrefælled. Mødet, der overvaagedes af en halv Snes Politibetjente, forløb roligt. Man vedtog enstemmigt en Resolution, der skarpt kritiserede de af Indenrigsmin. Fønnesbech udsendte Arbejderskemaer, og sluttede med følgende Passus: »Vi sætte vor Lid til, at Folketingets Venstre vil vide som hidtil at hævde vore grundlovmæssige Rettigheder, hævde Arbejdernes Forsamlingsfrihed og Pressefrihed«. Jvf. »Dagbladet« 6/5 1873 (Nr. 104).
 » , » 17. averteret, læs: overveiet.
 » , » 34. Dommen: Jvf. S. 290, L. 17—19 med Note.
- S. 300, L. 34. skal indbringe, rettet fra: indbringer [A].
- S. 301, L. 19. D. og S.: Danmark og Sverige.
 » , » 22. kunde, rettet fra: kan [A].
 » , » 27. Aarsklasser, rettet fra: Lønningsklasser [A].
 » , » 36—S. 302, L. 1. (Med — Rigerne): Tilføjelse [A].
- S. 302, L. 3. Akerhjelms, Fejl for: Åkerhjelms.
 » , » 10. Bemyndigelse, læs: Bemyndigelsen.
 » , » 11. var, læs: vare.
 » , » 14 f. Betænkningen i Socialistsagen afgaves 12/5 1873; den tryktes Rigsdagstid., Tillæg B, Sp. 1145—1166.
 » , » 16—18. Crones Forbud af 4/5 1872 mod Mødet paa Fælleden og hans Skrivelse af 31/10 s. A. med Henviſning til ovennævnte Forbud er aftrykt i Rigsdagstid. 1872—73, Tillæg B, Sp. 1147 f.
 » , » 17. 4/3, læs: 4/5.
- S. 303, Sideoverskriften. 1833, læs: 1873.
- S. 303, L. 15. Tværmoes, læs: Tvermoes.
 » , » 24. findes: Ved dette Ord staar Henviſning til følgende Note: »Ravn gennem Andræ«.
- S. 304, L. 5. øieblikkeligt, rettet fra udraderet Ord [A].
 » , » 18. C. Berg, Th. Nielsen og Gert Winther havde i Folketinget kritiseret Universitetsordningen og fremsat Ønsker om en gennemgribende Reform af denne Anstalt (Rigsdagstid. 1872—73, Folket., Sp. 138, 160, 253—55, 3029, 3033).
 » , » 20. Tobakssk., læs: Tobaksbesk..
 » , » 21. m. v., læs: m. Bev. Personalet. [?] Kjørs [?].
 » , » 26. Kbtsdindlemmelseslov, læs: Kbstdindlemmelseslov.

- S. 304, L. 29 f. Mellem L. 29 og 30 indskydes en ny Linie med: DEN 23. MAI. Torsdag..
- » » » 31. et, læs: at.
  - » » » 31. Det forenede Venstres Fællesudtalelse af 21/5 1873 tryktes i »Dansk Folketidende« 23/5 1873 (Nr. 21).
- S. 305, L. 5 f. Fenger — Virksomhed: Tilføjelse [B?].
- » » » 11. Postunderhandler: paa den internationale Postkonference i Bern. Konferencen var oprindelig ansat til 1873, men fandt efter Ruslands Anmodning først Sted 1874. Den sluttede med Undertegnelse af Konventionen af 9/10 1874 om Dannelse af en almindelig Postforening (Union générale des postes), der stadfæstedes af Danmark 13/5 1875. Jvf. S. 313, L. 24 f.; S. 317, L. 33 ff.; VI, S. 13, L. 17 f.
- S. 311, L. 1 ff. Krieger var paa Kurrejse 3/6—22/7 1873. Jvf. hans Brevveksling med P. Vedel: Dske Mag. 7. R. III, 279—87 (Nr. 182—86).
- » » » 4. Kielveien, læs: Kielbanen.
  - » » » 4. kunne, rettet fra udraderet Ord [A].
  - » » » 15. Seddelgivelsen, læs: Seddelgrændsen.
  - » » » 18. faar, læs: har.
  - » » » 22. Fællesstatsraad, læs: fælles Statsraad.
  - » » » 24. Rlf.: Fhv. Krigsminister General Valdemar Raasiøff.
  - » » » 25. meget, læs: meest.
- S. 312, L. 7—11. Om sin Samtale med Bismarck 21/6 1873 ved en Soirée i Udenrigsministeriet i Berlin oplæste H. A. Krüger paa det af ham 10/7 s. A. afholdte Møde i Haderslev en Beretning, nedskrevet umiddelbart efter Samtalen. Beretningen gengives in extenso efter »Dannevirke« i »Berl. Tid.« 12/7 1873 (Nr. 159); den er trykt i tysk Oversættelse Hähnsen II, 389 f. Jvf. Mackeprang 107; Akter III, 189, 191, 193 (Nr. 1073, 1074, 1075); Hähnsen II, 388 ff. (Nr. 902—04).
- » » » 8. ved, læs: paa [? rettet fra: fra].
  - » » » 17 f. Ved et 27/6 1873 paa Svenssons Hotel i Kolding afholdt Højremøde vedtoges en Adresse til Chr. Berg, der senere fremlagdes til Underskrift blandt Vælgerne i hans Valgkreds (Vejle Amts 2. Folketingskreds). Adressen udtalte sin Misbilligelse af hans og »det forenede Venstre«s Optræden i sidste Rigsdags-samling og især af, at han som den eneste blev siddende under Hyldesten til Kongen ved Samlingens Slutning: »vi undse os ved at være Vælgere i den eneste Kreds i Landet, hvis Repræsentant har viist en saa usømmelig Adfærd.« »Dagbladet« 30/6 1873 (Nr. 147) efter »Kolding Avis«.
  - » » » 24—27. Paa det nævnte Møde modsatte Jón Sigurðsson og ogsaa Jón Guðmundsson sig de yderliggaaende Krav om, at Forbindelsen mellem Danmark og Island skulde indskrænkes til den fælles Konge. Jvf. P. E. Ólason: Jón Sigurðsson V, 1933, 162 ff.
- S. 313, L. 1. Shah Nasr-ed-din af Persien besøgte i 1873 forskellige europæiske Lande.
- » » » 10—14. 18/4 1869 var en ny Forfatning for Kanton Zürich med Referendum og Initiativ blevet vedtaget. Jvf. K. Dändliker: Geschichte der Schweiz III, 2. Aufl., 1895, 726 og Th. Curti: Geschichte der Schweizerischen Volksgesetzgebung, 2. Aufl., 1885, 234 ff.

- S. 313, L. 15. Rütthmann, læs: Rüttimann.
 » » » 19—21. Der er Tale om politiske Forhold i Schweiz.
 » » » 24 f. Se Noten til S. 305, L. 11.
 » » » 33. Fenger, rettet fra udraderet Ord [A].
- S. 314, L. 14 f. Tilføjelse [B], vistnok indført samtidig med L. 31—33.
 » » » 16. Talen er om Højesterets Behandling af Sagen mod Socialist-
 førerne. Om Dommen se Noten til L. 30.
 » » » 26 f. Arbejderstatistik-Materialet: Se Noten til S. 299, L. 12 f.
 » » » 30. Ved Højesterets Dom af 6/8 1873 idømtes Pio 5 Aars, Geleff
 og Brix 3 Aars Forbedringshusarbejde. (Jensen og Borgbjerg:
 Socialdemokratiets Aarhundrede II, 1904, 271).
- S. 315, L. 15. Besl., læs: Decl[arationen].
 » » » 17. der — lukkes: Tilføjelse [A].
 » » » 21. Lodsl., læs: Lodsdecl[arationen].
 » » » 24 ff. Om den tyske Kronprins Besøg i Sverige og Danmark:
 Akter III, 194 f. (Nr. 1076, 1077).
 » » » 27 f. selv — Indbydelse: Tilføjelse [?] [A].
 » » » 34 f. Tilføjelse [B].
- S. 316, L. 5—8. Se Noten til S. 305, L. 11; S. 313, L. 24 f.
 » » » 10. reiste, læs: reiser.
 » » » 11. Tilføjelse [A].
 » » » 12 f. min Samtale med Kongen: S. 314, L. 5—13.
 » » » 13—20. men — havde: Tilføjelse [B].
 » » » 22 f. Nu — Bern: Tilføjelse [B?].
 » » » 25—28. imorgen — finde: Tilføjelse [B].
 » » » 27. Jeg søgte, rettet fra udraderet Ordforbindelse [B?].
- S. 317, L. 5—7. Tilføjelse [B].
 » » » 15 f. Talen er om Ændringer i det i Saml. 1873—74 atter fore-
 lagte Lovforslag om Told- og Skibsafgifter.
 » » » 17—21. Ved — modarbejdes: Tilføjelse [B?].
 » » » 21. som — er: Tilføjelse [B].
 » » » 23. ikke, læs: ikke svigtede fordi jeg ikke.
- S. 318, L. 12. Gage, læs: Gagen.
 » » » 18—20. Peder Hjorts Brodersøn, Provsten J. M. L. Hjort i Hjer-
 bjerg havde til Krieger, der var Formand i Samfundet til
 den danske Literaturs Fremme, indsendt en Skildring af Pe-
 der Hjorts Rejse i Udlandet i Aarene 1818—21 med Uddrag
 af Dagbøger og Breve (J. M. L. Hjort's Brev af 23/8 1873 til
 Krieger (Kgl. Bibl.)). Manuskriptet blev ikke antaget af Sam-
 fundet til Udgivelse; et Stykke af det udgav Ida Falbe-Han-
 sen i »Museum« 1894, 65—98.
 » » » 21—23. Aug. Jørgensen, der var Herredsfoged i Lunde og Skam
 Herreder, havde iflg. Landsover- samt Hof- og Stadsrettens
 Dom af 6/8 1872 behandlet et Par Arrestanter uretmæssigt.
 Denne Misbilligelse paaankedes til Højesteret, ved hvis Dom
 af 27/8 1873 den ophævedes. (Højesteretstid. 1873, 251 ff.).
 » » » 26—28. Om Christopher Bruun's Beskyldning mod Sverdrup for
 Republikanisme, se H. Koht: Johan Sverdrup II, 1922, 152 ff.
 Bjørnsons Møde med Bruun fandt Sted o. 20/8 1873 i Gaus-
 dalen (B. Bjørnson: Brytnings-Ar (v. H. Koht) I, 1921, 156;
 »Morgenbladet« 26/8 1873 (Nr. 235); »Dansk Folketidende«
 29/8 1873 (Nr. 35)).

- S. 318, L. 27. Chr., læs: Chsphr.
 » » » 31. Kronprindses, læs: Keiserprindses.
- S. 319, L. 6. ind, læs: ud.
 » » » 12. Hn's: Holsteins.
 » » » 35. Manicus: Dr. Th. E. Manicus, der fra 1873 var Redaktør af »Berl. Tid«.
- S. 320, L. 13. $\frac{8-9}{9}$, læs: $\frac{8-9}{9}$, Vennemøde af Grundtvigianere i Odense.
 » » » 13—15. Chr. Bruun: Det store kgl. Bibliotheks Stiftelse under Kong Frederik III og Kong Christian V. I Anl. af Bibliothekets tohundredaarige Jubilæum, Kbh. 1873.
 » » » 30. Adresse, læs: Adressen.
 » » » 30. Fællesmødet, læs: Fælledmødet.
 » » » 30. Fælledmødet: 25/8 1873 afholdtes et Arbejdermøde paa Nørrefæled efter Indbydelse af Snedker Sophus Theodor Pihl, Formand for »den demokratiske Arbejderforening«. Mødet vedtog bl. a. at anmode Kongen om at benaade de dømte Socialistførere, og Indbyderen meddelte, at han vilde foranstalte en Deputation for at forebringe Kongen Arbejdernes Ønsker. Hjælp dette ikke, vilde han forsøge med en Adresse fra alle danske Arbejdere. »Fædrelandet« 26/8 1873 (Nr. 197). Jvf. H. Bruun I, 199, 385 f.
 » » » 32. Genua, læs: Genève.
 » » » 32 f. 2 Internationaler holdt i Sept. 1873 Kongres i Genève, dels de paa Kongressen i Haag 1872 udstødte føderalistiske Anarkister i Dagene fra 2/9, dels de i Internationale tilbageblevne Repræsentanter fra England, Tyskland og Amerika, hvis Kongres varede fra 8/9 til 13/9. Se nærmere Émile de Laveleye: Le Socialisme contemporain, Bruxelles 1881, 286 ff.
- S. 321, L. 6—8. Jvf. Stemann VI, 1932, 79.
 » » » 13—17. Departementschef F. C. H. E. Tobiesen mentes at ønske sig det ledigblevne Embede som Generalpostdirektør. I »Fædrelandet« 12—13/9 1873 (Nr. 212—13) optoges et Par indsendte Angreb paa Tobiesen med Fremhæven af Fenger som bedre egnet til Posten.
 » » » 16. veel, læs: vel.
 » » » 18—21. I 1872 blev Gedalia af Beyen af Tunis udnævnt til diplomatisk Agent ved det svenske og danske Hof; efter Johs. Werner: »Gedalia og hans Forfædre«, 1933, 123 skal han have afleveret sine Akkreditiver.
 » » » 20. sidste, læs: sidst.
 » » » 22. reiste, læs: reiser.
 » » » 34 f. Billes Behandling af Raasløff's »Min Politik« fandtes i »Dagbladet« 18—19/9 1873 (Nr. 216—17).
- S. 323, L. 3—6. D. G. Monrads Brochure havde Titlen »Skoleloven og Folketinget«.
 » » » 7. Ved den i Anledning af Rigsdagens Aabning 6/10 i Slotskirken afholdte Gudstjeneste prædikede Pastor J. Kok over Marcus V, 24—34 om den blodsottige Kvinde. »Dagbladet« 7/10 1873 (Nr. 232).
 » » » 9. 6/10 1873 afholdt o. 250 nuværende og forhenværende Vælgere i Kbh.s Amts 1. Kreds et Festmaal paa Skydebanen for

at hædre Kultusminister C. C. Hall, der paa den Dag i 25 Aar havde repræsenteret Kredsen. »Dagbladet« 7/10 1873 (Nr. 232).

- S. 323, L. 10. Bondevennelederen, læs: Bondevennelederne.
 » », » 10. Berg, læs: (Berg).
 » », » 10. (Berg): Tilføjelse [TB].
 » », » 10—18. Jvf. Høgsbro I, 267 f.
 » », » 17. Albertis, læs: Alberti.
 » », » 19. Jvf. H. Bruun I, 209.
 » », » 21. de 53's Opsigelsesbrev: Det danske Folks Historie VIII, 76 f.
- S. 326, L. 14. synderlig Tro, rettet fra udraderet Ordforbindelse [A].
 » », » 26—28. Den omtalte Artikel »Finanslovens Nægtelse« fandtes i »Dagbladet« 17/10 1873 (Nr. 241); den var forfattet af Madvig, sml. J. N. Madvig: Livserindringer, 1887, 233.
 » », » 29—33. Folketinget standsede 17/10 1873 med 53 mod 45 St. Finanslovsfor­slagens Overgang til 2. Behandling. Jvf. Det danske Folks Historie VIII, 77.
 » », » 34—S. 327, L. 6. Tilføjelse [B]. Utvivlsomt tidligst indført 21. Okt., jvf. Dagb. S. 327, L. 25 f.
 » », » 34; S. 327, L. 7. Akter III, 204—07 (Nr. 1087).
- S. 327, L. 7, 35. Henvisningen til »23. Octbr.« gælder vel en her udeladt Notits under denne Dato: »Keiser Wilhelm forlader Wien.« De øvrige Indforsler under 23/10 angaar ikke tyske eller danske Forhold.
 » », » 12. Ved Folketingets Opløsning 18/10 1873 udstedte 35 Medlemmer af det Mindretal, der stemte for Finanslovsfor­slagens Overgang til 2. Behandling, et Manifest til Vælgerne, hvori de bl. a. udtalte, »at den Nægtelse af Finanslovsfor­slagens Behandling, som nu har fundet Sted, er uforsvarlig, og at den Flertallets Op­træden, som efterhaanden har ført det til at foretage et saa enestaaende og yderliggaaende Skridt, har været i høj Grad ubesindig og er skikket til at standse al politisk For­handling og Samarbejde«. »Dagbladet« 20/10 1873 (Nr. 243).
 » », » 17. blive, rettet fra: ere [A].
 » », » 17—20. Præsten P. A. Fenger ved Frelsers Kirke havde i 13. Oplag af sin Skoleudgave af Luthers lille Katekismus (1868) foretaget Ændringer, der vakte stærkt Anstød hos de kirke­lige Autoriteter og bevirkede, at det 1874 blev forbudt at an­vende Bogen ved Skole- og Konfirmationsundervisningen. Jvf. S. 350, L. 4—9.
 » », » 21—23. Spm.—Nordslesvig: Tilføjelse [B].
 » », » 23 f. Der—det: Tilføjelse [B].
 » », » 25 f. Jvf. S. 326, L. 34—S. 327, L. 7 med Note.
 » », » 26. 18/10: Tilføjelse [TA].
 » », » 27. Meddelelse, læs: Meddelelsen.
 » », » 34. Quaade's Privatbrev: Akter III, 207 f. (Nr. 1088).
- S. 328, L. 7. Kejser Wilhelm I havde, ledsaget af Fyrst Bismarck, besøgt Kejser Franz Josef i Wien i Dagene 17/10—23/10 1873.
 » », » 8 f. Kronprindsens Besøg i Wien: Akter III, 218 f., 220 (Nr. 1097, 1099).
 » », » 10 f. Grundloven og det »forenede Venstre«, et Par Ord til Dan­marks Vælgere, Kbh. 1873.

- S. 328, L. 12—15. Det omtalte Udkast er »Entwurf einer deutschen Strafprocesz-Ordnung«, trykt (med Motiver) i Berlin 1873.
- » » » 21 f. E. Suenson skrev i »Fra alle Lande« 1873, II, 183—228 en Artikel »Det danske Telegrafanlæg i Østasien«.
- S. 329, L. 3—5. Jvf. Quaaedes Telegram af 24/10: Akter III, 217 (Nr. 1096).
- » » » 13—15. Paa et Valgmøde i Svendborg 29/10 1873 udtalte J. A. Hansen, at han for sin Person troede, »at det kunde være rigtigt ikke anden Gang at nægte Finanslovens Fremme, men at gaa ind paa Forhandling om Samme.« (»Dansk Folketidende« 7/11 1873 (Nr. 45); »Dagbladet« 4/11 1873 (Nr. 256)).
- » » » 18 f. Se Noten til S. 330, L. 19—21.
- » » » 24—27. Jvf. Falbes Depeche til Udenrigsmin. Rosenørn-Lehn af 29/10 1873: Akter III, 220 (Nr. 1099).
- » » » 28—33. Jvf. Akter III, 223 f. (Nr. 1103).
- S. 330, L. 3—5. Akter III, 224 (Nr. 1104).
- » » » 17. heller, læs: hellere.
- » » » 19—21. Kommandør C. V. Schönheyder havde været Folketingsmand for Kbh.s 8. Kreds; men trak sig tilbage for Marine-minister Ravn. Paa et Møde 5/11 1873 redegjorde han for sin Stilling; de omtalte Udtalelser mod den kbh.ske Presse fremsattes ved denne Lejlighed, se »Dagbladet«s Referat 6/11 1873 (Nr. 258).
- S. 331, L. 6. Militærhistorisk forskning, læs: Militærlitteraturforening.
- » » » 9. Sverig, læs: Sveriges.
- » » » 12 f. Almindeligt Valg til Folketinget afholdtes 14/11 1873.
- » » » 19. Bmk., læs: Rink.
- » » » 25 f. Gustav Storms Afhandling »Om Ynglingatal og de norske Ynglingekonger i Danmark« udgaves i (Norsk) Historisk Tidsskrift III, 1875, 58—79.
- S. 332, L. 5. Mænd, læs: Folk.
- » » » 10. W. H.: H. Ibsens »Kejser og Galilæer« anmeldtes af Fr. W. Horn i »Fædrelandet« 22/11 1873 (Nr. 273).
- » » » 26 f. J. A. Hansens Søn Løjtnant Orla Lehmann Hansen blev tvunget til at nedlægge sit just vundne Folketingsmandat, da hans Fjender oplyste, at han som Dreng var straffet for Tyveri. Jvf. Høgsbro I, 270, 314.
- » » » 28 f. Den nye Udgave af Tegnér s: Esaias Tegnér's Efterlemlnede Skrifter. Ny Samling. 1. Bind, der udkom 1873 i Stockholm, bestod af Breve, for Størstedelen til K. G. Brinkman.
- » » » 31 f. de tre svenske Historikeres: Geijers, Beskows og F. F. Carlsons.
- S. 333, L. 2. Theaternykker, læs: Theaterulykker.
- » » » 4. hænger, læs: hænge.
- » » » 7. lidt, læs: liden.
- » » » 14. Augsb. Allg. Zt. N. fr. Pr., læs: Augsb. Allg. Zt., N. fr. Pr..
- » » » 14. N. fr. Pr.: Neue freie Presse.
- » » » 17. Bretton: Højesteretsassessor F. E. v. Bretton.
- » » » 26—29. Akter III, 239—41 (Nr. 1115).
- » » » 30 f. Tilføjelse [B?] øverst paa Siden.
- S. 334, L. 2 f. J. C. H. Fischer havde ved 1. Behandling i Landstinget af Lovforslaget om Told- og Skibsafgifter 8/12 1873 foreslaet

at udskyde Gennemførelsen af Toldreformen en 3—4 Aar. (Rigsdagstid. 1873—74, Landst. Sp. 93). Jvf. S. 333, L. 32 f.

S. 334, L. 13. holder, læs: holde.

» » » 14 f. troligt, læs: Urolige.

» » » 21. Slesvig: »Slesvig«, et Orlogsskib.

» » » 24. Det forenede Venstres Manifest blev oplæst af J. A. Hansen; i det udtaltes, at det forenede Venstre vilde stemme for Finanslovens Overgang til 2. Behandling. (Rigsdagstid. 1873—74, Folket. II, Sp. 112 f.).

» » » 27 f. Berg — Iraværende: Tilføjelse [A?].

» » » 32. havde, rettet fra: have [?] [A].

» » » 35. Chr. R. 3, læs: Chr. R., 3.

» » » 35. Jonquières 3 E. E., læs: Jonquières, 3 E. E..

S. 335, L. 1. Akermann, læs: Akerman.

» » » 1. Akerman, Fejl for: Åkerhjelms.

» » » 6. Jernbane, læs: Jernbanel. [!].

» » » 8. Phosforstikker, læs: Phosphorstikker.

» » » 9 f. Lovforsl. om midl. Lemping ved Officersskolen angik midlertidige Ændringer i Undervisningen ved Officersskolens næstældste Klasse, sml. Lov af 31/3 1874 om en midlertidig Afgivelse fra Lov om Hærens Ordning af 6/7 1867 § 90. («Love og Anordninger» 1874, 189 f.).

» » » 12. Schiørings Adresseudkast: Rigsdagstid. 1873—74, Folket. II, Sp. 175, 231 ff.; Tillæg A, Sp. 1765; Tillæg C, Sp. 5. Jvf. Det danske Folks Historie VIII, 78.

» » » 15—17. Se Noten til L. 29.

» » » 24—26. I det preussiske Deputeretkammers Møde 13/12 1873 behandlede Forretningsudvalgets Betænkning i Anledning af Krügers og Ahlmanns Vægning ved at aflægge Eden. Da Krüger bad om Ordet, nægtedes det ham efter Laskers Forslag med 202 St. med 157, hvorefter Kamret med stort Flertal vedtog Udvalgets Forslag om, at der skulde formenes de to danske Deputerede Adgang til at indtage deres Pladser, saa længe de ikke havde aflagt ubetinget Ed paa Forfatningen. »Dannevirke« 16/12 1873 (Nr. 293).

» » » 28 f. Finantsudv. — Opmærksomhed, rettet fra: Mtz. Levy henlede paa ny min Opmærksomhed [A].

» » » 29. Ved Lov af 20/12 1873 bemyndigedes Finansministeren til at opsigte det dansk-engelske 5 % Laan af Jan. 1864 til kontant Indløsning i forskellige større Dele. («Love og Anordninger» 1873, 521; jvf. Falbe-Hansen og Scharling: Danmarks Statistik IV, 1880, 404).

» » » 35 f. Opsigelsesbemyndigelse, læs: Opsigelsesbemyndigelsen.

S. 336, L. 1—4. Det nævnte Ændringsforslag til Adresseudkastet var stillet af L. Larsen og Schiørring; det udtalte Ønsket om, at det maatte lykkes Kongen at tilvejebringe Betingelserne for en mere frugtbar Samvirken mellem Lovgivningsmagtens forskellige Led (Rigsdagstid. 1873—74, Folket., Sp. 231 f.).

» » » 23. Adressen af 31. Marts: Jvf. S. 290, L. 4—10, 29—32.

S. 337, L. 7 f. Banksagen: Der tænkes formodentlig paa den 20/12 1873 udstedte Kundgørelse ang. Bestemmelser for Funderingen af Nationalbankens Sedler. Jvf. »Love og Anordninger« 1873, 521 ff.

» » » 34. (Brev af Dags Dato): Tilføjelse [B].

- S. 338, L. 3 f. Tilføjelse [B] øverst paa Siden.
- » » » 5—12. 23/12 1873 overleverede Konseilspræsidenten paa samtlige Ministres Vegne en Udtalelse til Kongen, dateret 23/12 1873, trykt Ministerialtid. 1874, Afd. B, 1—3.
  - » » » 15—22. Henning Matzens 3 Artikler »Til Gjensvar« fandtes i »Dagbladet« 29/12, 30/12 og 31/12 1873 (Nr. 302—04). De udgaves 1874 i Bogform.
  - » » » 19. forud, læs: forinden.
- S. 339, L. 13. 1865, læs: 1869.
- » » » 25—30. Der sigtes til Forhandlingerne om Kvaksalverlovgivningen i Landstinget i den foregaaende Samling (11—12/3 1873). Her stillede Ussing en Dagsorden, der udtrykte Tingets *Forventning* om, at Justitsministeren vilde have sin Opmærksomhed henvendt paa en Reform af Kvaksalverlovgivningen, og Rosenørn-Teilmann stillede en anden Dagsorden, hvori Tinget *opfordrede* Regeringen til i næste Samling at fremkomme med et Forslag til en bedre Ordning af Statens Forhold til de ueksaminerede Læger. Ussing trak sin Dagsorden tilbage, og med Vedtagelsen af Rosenørns sluttede Forhandlingerne (Rigsdagstid. 1872—73, Landst., Sp. 792 ff. (især 814, 829)). — Kleins Indrømmelse: Det i Samlingen 1873—74 forelagte Lovforslag vilde medføre en ret vidtgaende Frigivelse af Lægevirkomheden. (Rigsdagstid. 1873—74, Tillæg A, Sp. 1553 ff.).
- S. 340, L. 29. Fenger: Tilføjelse [TB].
- S. 341, L. 3 f. Kongens Svar til Ministeriet af 2/1 1874, hvori Ministeriet opfordres til at fortsætte, tryktes i Ministerialtid. 1874, Afd. B, 3.
- S. 342, L. 3. ret, læs: ret. Jeg tog det hjem med til Gjennemsyn..
- » » » 8 f. Brylluppet i St. Petersborg: 22/1 1874 viedes i St. Petersborg Hertugen af Edinburgh til Storfyrstinde Maria.
  - » » » 10 f. Dette — Ministre: Tilføjelse [B].
  - » » » 11 f. ligesom — derimod: Tilføjelse [B].
  - » » » 13 f. Kongens Svar paa Folketingets 20/12 1873 overrakte Adresse tryktes i Ministerialtid. 1874, Afd. B, 4.
  - » » » 20—22. Tilføjelse [B].
  - » » » 24. Aktstykkerne : Ministeriets Udtalelse til Kongen af 22/12 1873, Kongens Skrivelse til Ministeriet af 2/1 1874 og Kongens Svar af 7/1 1874 paa Folketingets Adresse; de offentliggjordes i Ministerialtid. 1874, Afd. B, 1—4.
  - » » » 25 f. Paa J. A. Hansens 68 Aars Fødselsdag 7/1 1874 fik han som Hædersgave overrakt Skøde paa Villaen Amalievej Nr. 5. Indsamlingskomiteens Ordfører udbad sig paa Givernes Vegne Tilladelse til, at Ejendommen maatte bære Navnet »Folkegave«. »Fædrelandet« 9/1, 3/7 1874 (Nr. 7, 125).
  - » » » 30. Forhlgne, læs: Forhlgne.
  - » » » 33 f. Tilføjelse [A].
- S. 343, L. 3 f. J. A. Hansen, der var første Viceformand i Folketinget, havde under Christoffer Krabbes Fraværelse i nogle Dage fungeret som Formand.
- » » » 28. Ved »Ledreborg« staar Henviisning til denne Fodnote: »Dette Navn tilkommer ham ikke, da Faderen lever«.
  - » » » 28—30. Holstein-Ledreborgs Interpellation: Det danske Folks Historie VIII, 78 f.

- S. 343, L. 31. »Ledreborg«s, læs: »Blæsenborg«s.
 » » » 31. Blæsenborgs, rettet fra: Ledreborgs [A?].
- S. 344, L. 20 f. Der sigtes til Bismarck's Udtalelser i den preussiske Landdag 16/1 1874. Jvf. »Die politischen Reden des Fürsten Bismarck«, hrsg. v. Horst Kohl, VI, 1893, 140. Referat i »Fædrelandet« 20/1 1874 (Nr. 16).
- » » » 23. gaær, læs: gaæe.
 » » » 23. Hovedforslags Begrændsning, læs: Hovedforslag i Begrændsning.
 » » » 24. inden, læs: under.
- S. 345, L. 4 f. 16/12 1873 var det i Folketinget blevet vedtaget at nedsætte et Udvalg paa 5 Medlemmer ang. Lovforslaget om en midlertidig Afvigelse fra Ilærloven af 6/7 1867 § 90. Ved en Fejltagelse valgtes der 6/1 1874 et Udvalg desangaaende paa 7 Medlemmer. Til dette Udvalg henvistes forskellige vigtige Love vedrørende Hæren og Søværnet; Medlemmernes Antal skulde udvides til 15; men da Udvalget nu var blevet Samlingens vigtigste, vedtoges det énstemmigt at kassere det gamle Udvalg. 26/1 1874 valgtes et nyt Udvalg paa 15 Medlemmer til at afgive Betænkning om Forslagene. (Rigsdagstid. 1873—74, Folket., Sp. 222, 351, 702 ff., 708 ff.).
- » » » 7. Medaillesag: Se S. 119, L. 9—13; S. 168, L. 9—14 og S. 247, L. 26—28.
 » » » 10. Medaillen, læs: Medailler.
 » » » 21. Holsteins Spm.: Se S. 343, L. 28—30 med Note.
 » » » 35. Jvfr., læs: Se.
- S. 346, L. 2. og, læs: s..
 » » » 10. sluttede: Ordet er forskrevet; men Krieger har utvivlsomt villet skrive: sluttede.
 » » » 17. nu, læs: ei.
 » » » 19 f. Forhandlerne om Holstein-Ledreborgs Forespørgsel til Konseilspræsidenten ang. Offentliggørelsen af Kongens Skrivelse af 2/1 1874 var begyndt 26/1 1874; de afsluttedes 28/1 med Vedtagelsen af en af Holstein-Ledreborg stillet Dagsorden, der udtrykte Misbilligelse af Offentliggørelsen og protesterede mod, at Kongen inddrog i Partistriden. (Rigsdagstid. 1873—74, Folket., Sp. 719, 904 f). Hall's omtalte Tale findes smst. Sp. 875—887.
- » » » 26. 28de, Fejl for: 26de. Jvf. S. 345, L. 19 f. Mødet findes omtalt i Artiklen »Højre og Venstre« i »Fædrelandet« 30/1 1874 (Nr. 25).
 » » » 37—S. 347, L. 1. C. Paludan-Müller udgav 1874 »De første Konger af den Oldenborgske Slægt«.
- S. 347, L. 8 f. Afstemningen over Finants[oven]s Nægtelse: Se S. 295, L. 26—36.
 » » » 19—22. Efter — ikke: Tilføjelse [?] [B]. Vistnok indført 1. Febr. s. A.
- S. 348, L. 10 f. Lucianus Kofoed havde stillet en Forespørgsel til Kirke- og Undervisningsministeren, rettet mod de politisk interesserede og optagne Skolelærere og mod Bjørnbak, der beskyldtes for at have fremsat usandfærdige Paastande. Se nærmere om denne Affære: Hans Jensen: Lars Bjørnbak og den bjørnbakske Bevægelse, 1919, 135 ff.

- S. 349, L. 5. Landstingsudvalget: Se Noten til S. 354, L. 5—11.
- » » » 17 f. Falbe-Hansen's Bilag: Se S. 328, L. 33—S. 329, L. 2.
  - » » » 21—23. I »Dagbladet« 17/2 1874 (Nr. 40) fandtes en indsendt Artikel, hvori det foresloges at forhøje Pensionerne; Artiklen var underskrevet »En Pensionist«.
  - » » » 28—32. F. Meldahl blev Formand i den 28/2 1874 udnævnte Kommission for Opførelsen af Det kgl. Teater. Se Stemann III, 1929, 259 ff.
- S. 350, L. 5 f. Katekismussagen: Se S. 327, L. 17—20 med Note; S. 368, L. 21—26.
- » » » 10—12. Jvf. S. 338, L. 23—27; S. 340, L. 14—20; S. 371, L. 22 f.
  - » » » 22. I Udkastet til Lov om Strafferetspleje, saaledes som det var vedtaget i Proceskommissionen ved 2. Behandling, lød § 11, 1. Stk. saaledes: »Ved Paakjendelse af de til Kollegialretten henlagte Sager skulle Nævninger medvirke i følgende Tilfælde: 1) i Sager angaaende Forbrydelser, som staa under en Straffebestemmelse, der hjemler Anvendelse af Livsstraf eller livsvarigt Strafarbejde;« — (Proceskommissionens Forhandling. Forslag Nr. 105, 18/5 1874, 4).
  - » » » 32. Lbg., læs: Blg. [o: Blæsenborg].
- S. 351, L. 3—7. Der sigtes til H. P. Koføed-Hansen: Nogle Ord om Præstens Stilling og Uddannelse (Kbh. 1874) og de dér fremsatte Anskuelse om Betimeligheden af at oprette en ny, lettere teologisk Embedseksamen med større Vægt lagt paa den praktiske Øvelse.
- » » » 19—23. Jvf. S. 349, L. 28—32 med Note.
  - » » » 26. Tilføjelse [TB?].
  - » » » 28. Zahle's Angreb: Der sigtes utvivlsomt til P. C. Zahles Udtalelse i Folketinget 23/2 1874, at Justitsministeren, naar der klages over Misbrug af Embedsmændenes Myndighed, ikke først undersøger Klagens Berettigelse, men vender sig mod Klageren for at se, om man ikke kunde faa ham dømt for falsk Klagemaal. (Rigsdagstid. 1873—74, Folket., Sp. 1316). Det var den socialistiske Klage over Crone, Zahle omtalte, sml. Noten til S. 261, L. 4 f.
- S. 352, L. 22. Ldbg., læs: Blsg. [b: Blæsenborg].
- S. 353, L. 12. Ministeren, læs: Ministrene.
- S. 354, L. 5—11. Der sigtes til Forhandlingerne i det af Landstinget nedsatte Udvalg ang. Lov om Told- og Skibsafgifterne. Det afgav Betænkning 28/3 1874; heri sluttede Fischer sig vel til Flertallet, men fastholdt Ønsket om en Kommission til Undersøgelse af Spørgsmaalet. Mourier-Petersen afgav en Mindretals Indstilling. (Rigsdagstid. 1873—74, Tillæg B, Sp. 775 ff.)
- » » » 14. mindst. Ja, læs: mindst: Ja.
  - » » » 15. Lov) (hvis, læs: Lov. Hvis.
  - » » » 26. væsentligt, læs: væsentligst.
  - » » » 33 f. en hel Dag, rettet fra: et heelt Døgn [B].
- S. 355, L. 5 f. Klein var 14/11 1873 i Aalborg blevet valgt til Folketingsmand med 850 Stemmer, mens Modkandidaten havde 841. En Klage over forskellige Urigtigheder indsendtes, og Folketinget nedsatte et Udvalg til at undersøge Klagen; Betænkning afgaves 23/3 1874. Heri indstillede Flertallet (Venstre), at Tinget skulde nægte Godkendelse af Valget. Dette skete; der

- udskreves nyt Valg i Aalborg til 24/4 s. A.; Klein genvalgte (Rigsdagstid. 1873—74, Tillæg B, Sp. 705 ff.; Folket., Sp. 2942; — »Fædrelandet« 25/4 1874 (Nr. 95)).
- S. 355, L. 18. Maskineriet: i det nye kgl. Teater.
- » » » 19. Der sigtes til Forslaget om Bygning af et Panserskib. Jvf. S. 357, L. 20 ff.
- » » » 30—32. Der — Høire: Tilføjelse [A].
- » » » 31. Nathansen, læs: Nellemann.
- » » » 33 f. Over Herredsfogden i Bjerre Herred C. J. Wolff var der indgivet en Række Klager ang. hans Behandling af forskellige civile og kriminelle Sager. 21/3 1874 nedsattes en Kommission til at undersøge hans Embedsførelse. 18/2 1875 afskedigedes Wolff i Naade og med Pension. (Ministerialtid. 1874, Afd. B, 143 og 1875, Afd. B, 64. Rigsdagstid. 1873—74, Tillæg B, Sp. 903).
- » » » 35—37. Tilføjelse [MB].
- » » » 35—37. Denne (i Marginen skrevne) Note skal vistnok henføres til »Centrumsmøde« i L. 31, og Tegnet efter »V. Petersen« i L. 25 opfattes som et Plustegn.
- S. 356, L. 2. tvinges, læs: bringes.
- » » » 37. Finantslovsfh.s, rettet fra: Finanslovens [A].
- S. 357, L. 7. DEN 17. NOVEMBER. Torsdag, læs: DEN 17. MARTS. Tirsdag.
- » » » 10 f. Højesteretsdommen over Snedkersvend Sophus Pihl (jvf. S. 320, L. 29—31 med Note): Højesteretstid. 1874, 26 ff. Jvf. Bruun I, 199, 385 f.
- » » » 12. § 1: udgaar [det hører til en i Udgaven udeladt Notits].
- » » » 27. Forslag, læs: Forsøg.
- » » » 27. frafaldtes, læs: frafaldes.
- S. 358, L. 3. viser, læs: viste.
- » » » 16. kun, læs: kunde [!].
- » » » 18. Krav, læs: Krav. [Tilføjelse i Marginen:] Det almindelige politiske Spm. havde han ikke tænkt paa — det kunde gjerne være, jeg havde Ret. Ah!.
- S. 359, L. 15. Skjæbne, læs: Skjæbne*.
- » » » 16. Finantsl.*, læs: Finantsl..
- » » » 30. dette, læs: det.
- » » » 32. den hardenbergske Bevilling: Jvf. S. 213, L. 12 f.
- S. 360, L. 24. trykke: saaledes Originaldagbogen. Vel Fejlskrift for: støtte.
- S. 361, L. 32. Lønningsafhl.: saaledes Originaldagbogen.
- S. 362, L. 6. genert, læs: generet.
- » » » 7 f. Andræs Tale: Landstinget 27/3 1874 ved 2. Behandl. af Lovforslaget om Tillæg til Lønninger for Embeds- og Bestillingsmænd: Dahl II, 298—303, 448 f.
- » » » 26. Goos—Ric., læs: ^{Goos}
R[icard] Ass[istent,-istance?].
- S. 363, L. 1—4. Jvf. S. 372, L. 5—8 med Note.
- » » » 20. Ny Linie efter »Aar«.
- S. 364, L. 3. ei, rettet fra: ei heller [A].
- S. 365, L. 14. Hærloven: i den tyske Rigsdag.
- S. 366, L. 1. Stadfæstelsen, læs: Vedtagelsen.
- » » » 16. Consequentser, læs: Consequentser.
- » » » 20. mener, læs: mene.

- S. 366, L. 25—36. Stortingsbeslutningen af 10/3 1872 om Statsraadernes Deltagelse i Stortingsforhandlingerne var 25/3 1874 paany fremsat og vedtaget i omtrent samme Form som tidligere. Se J. E. Sars i »Norges Historie« VI, 1. Del, Kria. 1913, 631. — I Kriegers Privatarkiv (i R. A.) findes et Brev fra K. Motzfeldt af 31/3 1874, som opfordrer Krieger til, hvis han har en egnet Forbindelse, at rette en Henvendelse til Stockholm af den heromtalte Art. — I Kriegers Arkiv er der ingen Breve fra Birch-Reichenwald fra denne Tid.
- » » » 30. Indbydelserne, læs: Indbydelsen.
- S. 367, L. 13. Den Sikkerhedsbestemmelse, læs: De Sikkerhedsbestemmelser.
- » » » 31. Lars Bjørnbak var Hovedtaler ved et politisk Møde i Ringsted 4/4 1874. (»Fædrelandet« 7/4 1874 (Nr. 79)).
  - » » » 32. de, læs: det.
- S. 368, L. 18 f. Overskridelse: paa Teaterbygningen. Jvf. S. 349, L. 28—32 med Note.
- » » » 21—26. Jvf. S. 327, L. 17—20 med Note; S. 350, L. 5.
  - » » » 26. Udgave, læs: Udgaver.
  - » » » 28. Klein, rettet fra udraderet Ord [A].
- S. 369, L. 1. Sweitser-Biographierne: Krieger sigter aabenbart hermed til et Værk, som udkom i Genève 1860—82 under Titelen »Histoire générale des hommes vivants et des hommes morts dans le XIXme siècle ... par des écrivains de diverses nations« (7 Bd. i Folio med Portrætter). Værket bringer Biografier og Portrætter af Datidens Statsmænd, Generaler, Lærde, Digtere, Chefer for Handelshuse osv. Der var i 1874 udkommet 4 Foliobind.
- S. 370, L. 15. Kabelspasen [?], læs: Kattespaserne [?].
- » » » 16. 1870, læs: 70.
  - » » » 27. Hovedtanke, læs: Hovedtanker.
  - » » » 35. ei, læs: ikke.
- S. 371, L. 6. gennemdrøftet, læs: gennemdrøftede.
- » » » 16. Øverensstemmelse, læs: Overensstemmelse.
  - » » » 21 f. I »Dagbladet« 13/4 1874 (Nr. 84) fandtes en Artikel »Finansudvalgets Mindretal og Ministeriet«, signeret »En af Finansudvalgets Mindretal«.
  - » » » 23 f. Monrads skriftlige Henvendelse: Se S. 350, L. 10—12 med Note.
  - » » » 32. eller fremlokke: Tilføjelse [TA].
- S. 372, L. 5—8. Studenterkorpset i Upsala besluttede 17/4 1874 at indbyde til et nordisk Studentermøde i Sommeren 1874; men det blev ikke afholdt paa Grund af Sygelighed i Sverige. Jvf. S. 363, L. 1—4.
- » » » 22—25. Talen er om Anlæg af en Jærnbane Struer—Thisted.
  - » » » 29. det, læs: der.
  - » » » 29. en, læs: er [!] en.
  - » » » 31. kommer, læs: kom.
  - » » » 33. Hofmeddelelsen, læs: Hofmeddelelser.
- S. 373, L. 19 f. Kleins Tale ved Omvalget i Aalborg (se Noten til S. 355, L. 5 f.) er refereret i »Fædrelandet« 25/4 1874 (Nr. 95).
- » » » 21. ikke, læs: ikke blot.
  - » » » 21—28. Jvf. Stemann III, 1929, 269.
  - » » » 24. Theaterstyrelse: aabenbart Skrivefejl for: Theaterudstyrelse.

- S. 374, L. 7. Kleins Valg: ved Folketingsvalget i Aalborg 24/4 1874 sejrede Justitsminister Klein over sin Modkandidat Gaardejer Claus Johannsen.
- » » » 14 f. 1874 foreslog Statsutskottet at inddrage af Kommerskollegiets Budget et Beløb svarende til Kollegiepræsidentens Løn, da denne Stilling ikke var besat. En Rigsdagsbeslutning herom vedtoges. Bergström modsatte sig denne Afgørelse, idet han af principielle Grunde ønskede at hævde Kronens Interesser. Sagen kom til Debat i Rigsdagen, hvor det kom til meget skarpe Angreb paa Bergström. (Svenskt biograf. Lexikon III, 1921, 744).
  - » » » 21. Justitsminister, læs: Justitia-Statsminister.
  - » » » 22. Carlsson, læs: Carleson.
  - » » » 28. En og Anden af: Tilføjelse [TA].
- S. 375, L. 5. Ministeren, læs: Ministrene.
- » » » 7 f. Fru Heiberg begyndte 28/4 1874 sin store Rejsefærd til Schweiz og Italien. Først i Forsommeren 1875 vendte hun tilbage til Danmark. Krieger besøgte hende i Lausanne og var i nogen Tid sammen med hende og hendes Plejebørn her og i Italien. Jvf. Et Liv gjenoplevet i Erindringen IV, 1892, 336 ff.
  - » » » 15. det, læs: et.
  - » » » 15. et lille: Tilføjelse [A].
  - » » » 16. Slesvig-Danmark, læs: Slesvigdanmark.
  - » » » 21 f. naturligvis, læs: udentvivel.
  - » » » 33. Loven 1856: Loven af 4/5 1856 om Afhændelse af forskellige Domæneejendomme.
- S. 376, L. 7. Dichangrebet, læs: Déch[arge]angrebet.
- » » » 7. Déch[arge]angrebet: Der tænkes paa Forhandlingerne i Sveriges 1. og 2. Kammer 29/4 1874 om Konstitutionsutskottets Déchargebetænkning, hvori der fandtes en Kritik af den dansk-svenske Deklaration af 14/8 1873 ang. Øresundsløsningen. (Riksdagens Protokoll, Första Kammaren, 1874, III, 77, 81 ff. og 101 ff.; Andra Kammaren, 1874, IV, 67, 74 f., 82 ff., 95 f., 104 ff., 119 f., 124 ff., 136 ff.; Bihang til Riksdagens Protokoll 1874, 3. Saml., Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 7, 24—27).
  - » » » 10. dödfråga, læs: död fråga.
  - » » » 10. Posses Udtalelse faldt ved Andra Kammarens Møde 29/4 1874; han pointerede, at dette Spørgsmaal ikke kunde kaldes noget dødt Spørgsmaal, men var et levende, der uden Tvivl vilde dukke op igen, indtil det var tilfredsstillende løst. (Riksdagens Protokoll, Andra Kammaren, 1874, IV, 96).
  - » » » 20. Opmærksomhed til Isländerne: i Anledning af den forestaaende Tusindaarsfest.
  - » » » 21. derfra, læs: herfra.
  - » » » 23. Ministeren, læs: Ministrene.
  - » » » 26. Juristmødet: Jvf. S. 382, L. 28 f.
  - » » » 28. før den, læs: før v. den.
  - » » » 31 f. 1/6 1874 afleverede Komiteen til Flytning af botanisk Have den færdige Have. J. C. Jacobsen havde ikke været Komiteens Formand, men dens ledende Person. Jvf. Noten til S. 233, L. 11 f.
  - » » » 36. begynder, læs: begyndte.

- S. 377, L. 30—31. P. F. Lunde var Formand for den nylig dannede »Almindelig dansk Velfærdsforening«, der væsentlig var en Landarbejderforening.
- S. 378, L. 2. Commerecollegiepræsidentspørgsmaalet: Se Noten til S. 374, L. 14 f.
- » » » 15—24. Akter III, 268 f. (Nr. 1134).
  - » » » 30—35. Ved Note af 29/4 1874 havde de Forneede Staters Regering over for Danmark fremsat Forslag om Voldgift i den saakaldte »Butterfield-Sag«; om denne se Fr. Bajer: »Den dansk-amerikanske Voldgiftssag og en international Voldgiftsret« i »Tilskueren« 1890, 226—41.
- S. 379, L. 10 f. Takadresser fra Reykjavik og en Del af Gullbringu Syssel, i Anledning af den nye Forfatnings endelige Vedtagelse, overraktes Kongen 16/5 1874. Jvf. P. E. Ólason: Jón Sigurðsson V, 1933, 233.
- » » » 20. Begrændsningen, læs: Begrændsninger.
  - » » » 22. indtrædende, læs: udtrædende.
  - » » » 27 f. Efter — beredt, rettet fra: Estrup er beredt [B].
  - » » » 29. vilde, rettet fra: vil [A].
  - » » » 33. syntes, rettet fra: synes [?] [A].
  - » » » 33. hidtil: Tilføjelse [TA].
- S. 380, L. 6. Statsbaner, læs: Statsbaner.
- » » » 7. kom, læs: kom da.
  - » » » 12. Atter, læs: atter.
  - » » » 14. Takadresserne: Se S. 379, L. 10 f. med Note.
  - » » » 15. G. Br.: Gisli Brynjúlfsson. Om Jón Sigurðssons Polemik mod denne se P. E. Ólason: Jón Sigurðsson V, 1933, 180 ff.
  - » » » 30—32. Tilføjelse [B].
  - » » » 30—32. Om Estrups Holdning jvf. S. 385, L. 35—S. 386, L. 2; VI, S. 17, L. 35—S. 18, L. 28.
  - » » » 35 f. Falsterbanens Aabning: Se S. 246, L. 5.
- S. 381, L. 10—12. Denne — Stemning: Tilføjelse [B?].
- » » » 13 f. Stortinget havde 27/3 1874 vedtaget en Grundlovsforandring, der gav Statsraaderne Adgang til Stortinget. 23/5 s. A. nægtede Kongen at sanktionere Ændringen. (H. Koht: Johan Sverdrup II, 1922, 189 f.).
  - » » » 22. en, læs: ecn.
  - » » » 24. Adressesagen: uvtvivlsomt det Mistillidsvotum mod Ministeriet Stang, Sverdrup fik vedtaget i Stortinget 15/5 1872. (H. Koht: Johan Sverdrup II, 71 ff., (83)).
  - » » » 31, 34. Brock, læs: Broch.
- S. 382, L. 2. Tilskuerpladsen, læs: Tilskuerpladserne.
- » » » 6. Landmsbanken, rettet fra: Handelsbanken [B].
  - » » » 6 f. (og Henriques), rettet fra: og Henriques [B].
  - » » » 6—10. Gennem det svenske Riksgjaldscontoir overtog Privatbanken og Landmandsbanken 12 Mill. Kr. i 4% Obligationer af det svenske Statslaan af 1872. — Det norske Statslaan af 1874 paa 20 Mill. Kr. overtoges af Privatbanken sammen med Norddeutsche Bank, C. J. Hambro & Søn og Robert Warschauer & Co. (Schovelin: Privatbanken 112 f.).
  - » » » 10. have, egl.: havde [!].
  - » » » 11—13. Jvf. Stemann IV, 1930, 161 f.; C. F. Tietgens Erindringer og Optegnelser, udg. af O. C. Molbech, 1904, 165—76.

- S. 382, L. 31 f. Depechen af 16. April: den Depeche af 16/4 1864 ang. Forsvaret af Dybbøl, som Konseilspræsident Monrad sendte de danske Underhandlere i London. Den gengives for Partiers Vedkommende i D. G. Monrads »Politiske Breve«, Nr. 1—4, Kbh. 1874, 68 f.
- » » » 37. Raasløff's Sendelse til China: Se S. 380, L. 24 f. og VI, S. 13, L. 3 f. med Note.
- S. 383, L. 7. arvede, læs: ændrede.
- » » » 29. Mst., læs: Mstet.
- S. 384, L. 5. En stor Procession samledes Grundlovsdagen 5/6 paa Rosenborg Eksercérplads og drog derfra til Christiansborg Slot, hvor Kongen modtog dens Hyldest. (»Dagbladet« 7/6 1874 (Nr. 128)).
- » » » 17. Holstein-Ledreborg, læs: Holstein-Blæsenborg.
- » » » 17 f. Holstein-Ledreborg var en af Talerne ved Folkefesten i Trostrup (Jystrup S.) ved Ringsted 3/6 1874. (»Folketidende for Midt-Sjælland« 4/6 1874 (Nr. 126)). Først i Okt. 1875 lod H. sig formelt optage i Partiet Venstre (Dansk biografisk Leksikon X, 1936, 530).
- » » » 20. Omløb, egl.: som [!] Omløb.
- » » » 32. Afskedsbegjæringen, læs: Afskedsbegjæring.
- S. 385, L. 6. idag: udgaar.
- » » » 6—8. De ledende Tyskere paa Als havde henvendt sig til Regeeringspræsident Bitter med en Klage over deres undertrykte Tilstand. I Svaret erklærede Bitter bl. a., at han betragtede det som en af sine vigtigste Pligter at sikre Tyskernes Interesser paa Als og i Sundeved. Jvf. Mackeprang 87.
- » » » 10 f. Mellem L. 10 og L. 11 indskydes en ny Linie med:
DEN 13. JUNI. Lørdag.
- » » » 11—13. Kongen — stævnes: Tilføjelse [B].
- » » » 16 f. Jvf. S. 382, L. 1—5.
- » » » 36. fire, rettet fra ulæseligt Ord [A?].
- S. 386, L. 30. ham til, egl.: til ham.
- S. 387, L. 7. Fengers Udtalelse om Juni-Terminen 1870: Dette Sted har ikke kunnet oplyses nærmere.
- » » » 21. proclamerede, læs: proclamerer.
- » » » 21—26. Jvf. »Berl. Tid.« 18/6 1874 (Nr. 138).
- » » » 27—29. Jvf. C. F. Tietgens Erindringer og Optegnelser, udg. af O. C. Molbech, 1904, 165—76; Stemann IV, 162.
- » » » 29 f. Jvf. S. 384, L. 7—13.
- » » » 29—31. Tietgen — lidt: Tilføjelse [A].
- » » » 35 f. A. Kauffmann, læs: R. Kauffmann.
- S. 388, L. 21—23. i — Carstensen: Tilføjelse [B].
- » » » 24—28. Jvf. S. 387, L. 21—26.
- » » » 30—32. Jvf. IV, S. 359 ff.
- » » » 36. (ventelig — Moltke): Tilføjelse [B].
- S. 389, L. 1. Juni mod April: Jvf. S. 388, L. 4—8.

6. BIND

- S. 5, L. 1. har henvendt, rettet fra: henvender [TA].
» » » 10. reiser, læs: vil reise.
» » » 10. vil reise, rettet fra: reiser [TA].
» » » 11 f. Estrup — indtræder: Tilføjelse [B].
- S. 6, L. 1 ff. Krieger opholdt sig Juli—August 1874 i Schweiz, hvorfra han via Italien kom tilbage til Kbh. 11/9. Jvf. hans Brevveksling med P. Vedel: Dske Mag. 7. R. III, 297—303 (Nr. 196—99).
- S. 7, L. 1. Politiske Breve Nr. 1—4. Øieblikket — Generallieutenant Cai Hegermann-Lindencrone. Af D. G. Monrad. Kbh. 1874.
» » » 2 ff. Om Tusindaarsfesten paa Island til Minde om det første Landnam (Juli—Aug. 1874) og om de fremmede Gæster, som i den Anledning besøgte Øen, se P. E. Ólason: Jón Sigurðsson V, 1933, 239 ff.
» » » 6. har nu henvendt, rettet fra: vil nu henvende [A].
» » » 12—16. Kriegers Kilde er her aabenbart P. Vedels Brev til ham af 14/7 1874, Dske Mag. 7. R. III, 299—300 (Nr. 197).
» » » 16. Cultusminister, læs: Cultusminister*.
» » » 18. Ministeriet, læs: Ministermøde.
» » » 19. den hammelske Sag: drejede sig om en Dreng i Silkeborg, der i flere Aar var blevet forsørget af det danske Fattigvæsen, men som nu krævedes tilbageleveret af hans tyske Fader, en Mand ved Navn Hammel. Jvf. Akter III, 249 f., 343 f. Sml. Dagb. S. 13, L. 8 f.
» » » 24. Mstm.**, læs: Mstm.*.
» » » 30. udtalt, rettet fra: tænkt paa [A].
» » » 30. han vilde: Tilføjelse [TA].
» » » 32. 9/19, læs: 9/18.
» » » 33. *Jfr., læs: *Jfr..
» » » 33. Henvisningstegnene i L. 16, 19 og 24 maa alle referere sig til denne Fodnote, den eneste paa den Side, som omfatter Datoerne 9/7 og 10/7.
- S. 8, L. 1. saa, rettet fra: nu [?] [A].
» » » 2. syntes, rettet fra: var [A].
- S. 9, L. 7—10. Tilføjelse [B].
» » » 11—13. Tilføjelse [B].
» » » 17 f. Men — Magt: Tilføjelse [B].
» » » 19. 27/7—27/8 1874 afholdtes i Bruxelles en efter Kejser Alexander II af Ruslands Indbydelse sammentraadt international Kon-

- ference for at regulere Krigens Love og Sædvaner. Danmark repræsenteredes af Geheimelegationsraad P. Vedel som civil og Oberst i Artilleriet C. A. A. F. J. Brun som militær Delegeret. Jvf. Akter III, 284, Note 2; »Dagbladet« 27/7, 31/7, 3/9 1874 (Nr. 173, 177, 206).
- S. 9, L. 22. Kleins Fraværelse: Justitsminister C. S. Klein ledsagede Kong Christian IX til Island i Anledning af Tusindaarsfesten. De ankom til Reykjavik 30/7 1874 og afrejste derfra 11/8.
- » » » 26. Tusindaarsfesten: Jvf. Noten til S. 7, L. 2 ff. Islænderne i Kbh. fejrede en Fest 7/8 1874; jvf. P. E. Ólason: *Jón Sigurðsson V*, 1933, 258 ff.
- » » » 27—29. Jvf. Stemann III, 1929, 257 f.
- » » » 32. 4, læs: i 4.
- S. 10, L. 6—8. 7/8—16/8 1874 afholdtes en Arkæologkongres i Stockholm.
- » » » 10. Konungerna, læs: Konungarne.
- » » » 14 f. *Hannibal, Sehested*, læs: *Hannibal Sehested*.
- » » » 27. Præsidentløsp[ørgs]m[aa]l[et]: Se V, S. 374, L. 15 med Note.
- » » » 30. tilbage: fra Island. Klein havde som Minister for Island ledsaget Kongen paa dennes Islandsrejse Juli—August 1874 i Anledning af Tusindaarsfesten.
- » » » 31—34. Bidrag til Belysning af de gennem Holstein-Ledreborg førte Forhandlinger mellem Ministeriet Fonnesbech og Venstre findes Høgsbro II, 13 ff., 25 ff.
- S. 11, L. 3. Qvist's, læs: Quast's.
- » » » 6—8. Ved en politisk Fest i Arninge paa Laaland 19/7 1874 udbragte Venstremanden Skolelærer Hans Andersen, Kældernæs, en Skaal for Kongen og brugte herved Udtrykket »den, der kalder sig Konge«. Kultusminister Worsaae lod ham i den Anledning gennem Skoledirektionen i Nykøbing 8/9 tildele »en alvorlig Tilrettevisning« for hans »usømmelige Adfærd« (Kultusministeriets Skrivelse af 25/8 1874). Jvf. S. 27, L. 3 ff.
- » » » 9. Kongens Hjemkomst: fra Islandsturen. Jvf. S. 10, L. 30.
- » » » 12. Svogerbrevet: Se II, S. 106, L. 19—30 med Note.
- » » » 16 f. Konrad v. Maurer: Island von seiner ersten Entdeckung bis zum Untergang des Freistaates, 1874.
- » » » 29 f. Constantin Frantz: Die Genesis der Bismarck'schen Aera und ihr Ziel. (Blätter für deutsche Politik und deutsches Recht, Nr. 6. München 1874). Jvf. V, S. 202, L. 24.
- S. 12, L. 7. P. F. v. Steinmann var kommanderende General i 2. Generalkommando.
- » » » 9—14. Ved Kristiania Universitets Immatrikulationsfest 2/9 1874 holdtes Festtalen af Professor medicinæ E. F. Lochmann. Talen, der tryktes i [Norsk] »Morgenbladet« 1874 (Nr. 246 A og 249 A), fremkaldte et Svar og en Redegørelse fra J. E. Sars i [Norsk] »Aftenbladet« Nr. 244, 250 og 256.
- » » » 17. Andersen: Forfatteren Carl Andersen.
- » » » 19. Erik, læs: Eirikr.
- » » » 25. *kritiske*, læs: *krakske* [?].
- » » » 26—28. Et grundtvigiansk Vennemøde afholdtes 8—9/9 1874 i Odense. P. Rørdam og F. Hammerich udtalte sig mod »Talmajestæten« og Flertalsherredømmet, d. v. s. mod det forfættede Venstre. (»Dansk Kirketidende« 1874, 593—601).
- » » » 31. Udgifterne, læs: Udgiften.

- S. 13, L. 3 f. Fhv. Krigsminister General Vald. Raasløff udsendtes i Oktober 1874 som overordentlig Gesandt til Kina og Japan for at virke til Fremme af »Det Store Nordiske Telegraf-Selskab's Interesser. Det st. nord. Telegraf Selsk. 1869—1894, 95. Sml. Akter III, 283 f.
- » , » 7. udleveres, læs: afleveres.
  - » , » 7. afleveres, rettet fra: udleveres [A].
  - » , » 8 f. Jvf. S. 7, L. 19 med Note.
  - » , » 16. Slesvigernes Udvisning: Mackeprang 88 ff.; Akter III, 290 f., 293 ff.
  - » , » 17 f. Den internationale Postkonference i Bern afholdtes 15/9—9/10 1874. Jvf. V, S. 305, L. 11 med Note.
  - » , » 29. De[r], læs: Der.
  - » , » 29 f. Talen er om det nye kgl. Teater i Kbh., der aabnedes 15/10 1874 (Neiiendam I, 1921, 17 ff.).
- S. 14, L. 16—19. Under Kejser Wilhelms Besøg i Kiel Søndag 20/9 1874 holdt Borgmester Chemnitz som Ordfører for Deputationer fra 21 Købstæder i Slesvig og Holsten en Tale, hvori han ifølge »Børsenhalle« (refereret i »Dagbladet« 23/9 (Nr. 223)) bl. a. udtalte, at de Købstæder, Deputationerne repræsenterede, nærrede Tillid til, at de for bestandig var forenede med det preussiske Monarki. Kejseren udtalte i sit Svar kun i almindelige Udtryk sin Tilfredshed med de modtagne Beviser paa Kærlighed og Hengivenhed.
- » , » 21. Generalskattedirektoratet, læs: Generalskattedirektorat.
  - » , » 24—26. Akter III, 302 f. (Nr. 1155).
  - » , » 25. P., læs: Ph..
  - » , » 29—31. Jvf. Akter III, 304 f. (Nr. 1156).
- S. 15, L. 1. Fredericia, læs: Fridericia.
- » , » 1. Fridericia valgtes idag: til Assistent ved Universitetsbiblioteket.
  - » , » 8 f. Forstander paa Sandbjerg Højskole Jens Langkjær udvistes i Slutningen af 1874 af Sønderjylland af de preussiske Myndigheder. Jvf. »Fædrelandet« 19—20/2 1875 (Nr. 42—43).
  - » , » 15. Forhlgene, læs: Forhlgen.
  - » , » 19—21. Om Monrads Forelæggelse for Kongen af det preussiske Memorandum er intet fundet.
  - » , » 22—24. Se Noten til S. 14, L. 29—31; Akter III, 307 f. (Nr. 1158).
  - » , » 27. Jvf. S. 13, L. 3 f. med Note.
  - » , » 28 f. [P. N. Nieuwenhuis o. Fl.] Kan Danmark med nogen Udsigt til et gunstigt Resultat forsvare sin Selvstændighed, og hvis saa er, hvorledes bør Forsvaret da indrettes? Et Ord til Overveelse for alle Fredsvenner af *Miles*, Kbh. (Sept.) 1874.
- S. 16, L. 4. Kronprindsen, læs: Ex-Kronprindsen.
- » , » 6. Kronprinsen og Prinsen af Wales afsejlede 30/9 fra Kbh. til Malmø (»Dagbladet« 1/10 1874 (Nr. 230)).
  - » , » 7 f. Jvf. S. 14, L. 11 ff.
  - » , » 12 f. Jvf. Akter III, 305—09, 316 f. (Nr. 1157, 1158, 1160, 1164); se Dagb. S. 14, L. 29—31 med Note.
  - » , » 27. Wolf, Fejl for: Wulff.
- S. 17, L. 3 f. Müllers N. D. Maanedsskrift: det af Vilh. Møller redigerede Nytt dansk Maanedsskrift (1872—74).
- » , » 6 f. P. Hansen (Uddesundby's) Bortgang: Jvf. V, S. 199, L. 29—35 med Note.
  - » , » 9. Tilføjelse [A].

- S. 17, L. 25 f. den Folkethingsbeslutning, hvorved hans [Kleins] forrige Valg forkastedes: V, S. 355, L. 5 f. med Note.
- » , » 35—S. 18, L. 6. Sml. V, S. 380, L. 30—32; S. 385, L. 35—S. 386, L. 2.
- S. 18, L. 1 f. 4/7 1874 havde »Fædrelandet« (Nr. 151) angrebet Estrup for hans Holdning under Ministerkrisen i Juni og henvist til, at han nogle Uger før denne (Tidspunktet betegnes senere i Artiklen som 6 Uger før 4/7) havde ladet, som om han var villig til at danne Ministerium.
- » , » 24. Reserven, læs: Reserve.
- S. 19, L. 6. Pastor Vilh. Birkedal havde 30/7 1874 paa Askov Højskole præsteviet Højskolelærer Cornelius Appel. Ved Malt m. fl. Herreders Provsterets Dom af 30/7 1875 blev Birkedal og Sognepræst Svestrup i Vejen hver idømt en Bøde paa 400 Kr.; de øvrige deltagende Præster fik hver en Bøde paa 200 Kr. Ved Højesterets Dom af 18/4 1877 nedsattes alle Bøder til det halve Beløb (Højesterets Tid. 1877—78, 129 ff.). Jvf. Hans Kau: Cornelius Appel 75 ff. og Dagb. S. 227 f.
- S. 20, L. 13—21. Jvf. Akter III, 319—21 (Nr. 1166).
- » , » 26—32. Poles' paatænkte Udgave af Manderstrøms nævnte Breve udkom ikke.
- S. 21, L. 14—21. Den tyske Gesandt i Paris Grev Harry Arnim havde paa forskellige Maader modvirket Bismarcks Politik. Han forflyttedes 1874 til Konstantinopel, men blev allerede samme Aar afskediget. En Undersøgelse viste, at han havde tilegnet sig Akter fra Legationsarkivet, hvorfor han 4/10 1874 blev arresteret og dømt til Fængselsstraf. Han unddrog sig imidlertid Straffen ved Flugt til Udlandet, hvorfra han rettede flere skarpe Angreb paa Rigskansleren.
- » , » 17 f. den Depesche, læs: de Depescher.
- » , » 18. angaaer, læs: angaae.
- » , » 24 f. Ogsaa — Leilighed: Tilføjelse [A].
- » , » 35. 9 < 6, læs: 9 > 6.
- » , » 35. Bevillingerne, læs: Bevillingen.
- S. 22, L. 20. (32—42): Betegner den Alder, i hvilken det tjenstdygtige Mandskab henhørte under Landvænet. Jvf. »Allgemeine Zeitung« 29/10 1874 (Nr. 302).
- S. 23, L. 6 f. Imellem L. 6 og 7 indskydes en ny Linie med:
DEN 26. OCTOBER, Mandag.
- » , » 27. W's: Worsaae's.
- S. 24, L. 11—14. 31/10 1874 afholdtes et politisk Møde ved Haaslev Jærnbane-station. J. A. Hansen var Hovedtaler. (»Dagbladet« 2/11 1874 (Nr. 257)).
- S. 25, L. 6 f. Talen er om Salget af Fru Heibergs Hus i Rosenvænget til Fabrikejer Benny M. Goldschmidt.
- » , » 32. Oprettelsen, læs: Opretholdelsen.
- S. 26, L. 6—11. Om den Hoffory'ske Sag, som bilagdes paa en overordentlig Generalforsamling i Studenterforeningen 7/11 1874, se C. Dumreicher: Studenterforeningens Historie 1870—1920 I, 1934, 262—76.
- » , » 12—15. Om »Theses for Diskussionsmødet i Studenterforeningen 20. April 1872«, 1872, af S. Skov (Pseudonym for J. L. M. Lund) og A. C. Larsens Indlæg ved nævnte Møde om Emnet »Reli-

gion« se C. Dumreicher: Studenterforeningens Historie 1870—1920 I, 1934, 226 ff. J. L. M. Lund havde i 1871 udgivet »Spanske Tilstande i Nutid og Fortid«.

- S. 26, L. 30—32. 28/11 1872 havde Politimesteren i Storehedinge forbudt et Mormonmøde dér. 1874 havde Politimesteren i Nakskov udstedt et lignende Forbud mod et Møde i sin By. Nogle Venstrefolketingsmænd havde stillet en Forespørgsel til Justitsministeren, om disse Forbud var ham bekendt, og om hvad han i saa Fald havde foretaget sig. Forespørgslen debatteredes 10/11 1874 og afsluttedes med Vedtagelse af en af Venstre stillet Dagsorden, der udtalte, at de omtalte Forbud ikke lod sig forene med Grundloven. (Rigsdagstid. 1874—75, Folket., Sp. 1078 ff.).
- S. 27, L. 3—8. Jvf. Dagb. S. 11, L. 6—8 med Note. Forespørgslen om Kældernæssagen stilledes af C. Berg, R. Claussen, J. A. Hansen og Zahle. Jvf. Rigsdagstid. 1874—75, Folket., Sp. 1144 ff. Sml. Høgsbro II, 29 f.; Det danske Folks Historie VIII, 81.
- » » » 4. naaede idag til, rettet fra: endte idag med [B].
  - » » » 29. Ldbg., læs: Bls. [v: Blæsenborg].
- S. 28, L. 4. med, læs: ved.
- » » » 4. ved, rettet fra: med [A].
  - » » » 8 f. Berg — Krabbe: Tilføjelse [B].
  - » » » 13. ladet, egl.: ladet falde [!].
  - » » » 25. Grundlag, læs: Grundlag, [Ikke ny Linie].
- S. 29, L. 9. Overvejelser, læs Overveilsen[?].
- » » » 13. Skifteloven, læs: Skiftelovene.
  - » » » 18. hvormed, læs: hvorved.
  - » » » 19. bliver, rettet fra: blev [A].
  - » » » 27. Lønforhøielse, læs: Lønningsforhøielse.
- S. 30, L. 12. Specificationen, læs: Specificationer.
- » » » 21. Møller, læs: v. Møller.
  - » » » 21—24. Den svenske Lokalhistoriker, Ritmester Peter von Möller udgav 1875 »1867 års första kammare, biografiska skizzer«.
  - » » » 31. Forhlgerner, læs: Forhlgén.
  - » » » 32. pCt., læs: β.
  - » » » 33—S. 31, L. 3. Jvf. Akter III, 336—43 (Nr. 1174).
- S. 31, L. 1—3. Som — skjønt!: Tilføjelse [A].
- » » » 4 f. Fattigforslagsforhlgerner, læs: Fattigforslagsforhlgén.
  - » » » 6. DEN 7. DECEMBER, læs: DEN 6. DECEMBER.
  - » » » 6—13. Jvf. Stemann III, 1929, 259 ff.
  - » » » 14. Neutralitetsforhlgerner, læs: Neutralitetsforhlgén.
  - » » » 27. de vedvarende Bevilgelser, læs: den vedvarende Bevilgelse.
  - » » » 33. det, læs: et.
  - » » » 35. herfra, læs: her [?].
- S. 32, L. 10. Broch, læs: Brock.
- » » » 12. Magnus, læs: Magius.
- S. 33, L. 1. upartiske (?), læs: upartiske [?].
- » » » 6. Kongen paa Bogø: Christen Berg.
  - » » » 30—34. Der sigtes til: V. Norfelt [v: Dr. phil. P. A. C. Heiberg]: Er det ikke paa Tide at ophæve Folkekirken og afskedige Statsgeistligheden? Kbh. 1874.
- S. 34, L. 2 f. End — idag: Tilføjelse [A].
- » » » 5. foranledige, læs: foranledige [?].

- S. 34, L. 11—13. Viktors Rydbergs Artikel »Roms Kejsere i Marmor. (Tanker og Indtryk fra Roms Musæer)«. fandtes i »Det nittende Aarhundrede«, Jan.—Febr. 1875, 263—86.
- » , » 13—16. Talen er om Artikler i samme Aargang af nævnte Tidsskrift.
- » , » 22. synes, rettet fra: hvis [A].
- » , » 22 f. at have været, rettet fra: var [A].
- » , » 29 f. Mellem L. 29 og 30 indskydes en Linie med: Senere Anm. d. 12te Jan..
- S. 35, L. 17. Linchetti, læs: Luchetti.
- » , » 36. Finantsl., læs: Fremmedl.
- » , » 36—S. 36, L. 3. I det 10/11 1874 af Justitsminister Klein i Landstinget forelagte Lovforslag om Tilsynet med fremmede og rejsende m. m. havde det nedsatte Udvalg foreslaaet, at det i § 15 kom til at hedde, at enhver Indlænding, som drog omkring for at søge Arbejde uden for den Jurisdiktion, hvor han hidtil havde haft Ophold, skulde være »berettiget til af Politimesteren i den Jurisdiktion, hvor han opholder sig, mod Forelæggelse af de fornødne Bevisligheder og Erlæggelse af den derfor af Justitsministeriet fastsatte Betaling, at forlange udleveret en Arbejdsbog, der angiver hans Navn, Signalement og Fødested . . .«. Estrup forlangte i et Underændringsforslag Ordet »berettiget« forandret til »forpligtet«, hvad Tinget 14/1 1875 forkastede med 22 St. mod 22. Rigsdagstid. 1874—75, Landst., Sp. 536 f.; jfr. Tillæg A, Sp. 1777 ff.; Tillæg B, Sp. 111 ff.
- S. 36, L. 10. Krigsminister Steinmann fremsatte 12/1 1875 Forslag i Folketinget om Bevillinger paa o. 12 Mill. Kr. til Udvidelse og Forstærkning af Københavns Søbefæstning. Se bl. a. Thorsø: Grundrids 35.
- » , » 16. Agersø—Havnel.: Marineministeren forelagde 12/1 1875 i Folketinget et Forslag om en overordentlig Bevilling til Anlæg af en Flaadestation i Aggersøund. Rigsdagstid. 1874—75. Folket., Sp. 2513 ff., 3032 ff., 5746 ff.; Tillæg A, Sp. 2249 f., Tillæg B, Sp. 1021 f.
- » , » 19. Pantserskibsberetningen, læs: Pantserskibsbevillingen.
- » , » 24. ogsaa, rettet fra: baade [A].
- » , » 24. vil snart blive det: Tilføjelse [A].
- » , » 25—28. Biskop Grundtvigs yngste Søn, den attenaarige Frederik Lange Grundtvig udgav i Begyndelsen af 1875 et Rimbrev »Til Grundtvigs Venner«, der angreb det forenede Venstre. Til Genmæle mod det tog bl. a. Bjørnstjerne Bjørnson i et Brev til Sofus Høgsbro, der tryktes i dennes Blad »Dansk Folketidende« 22/1 1875 (Nr. 4). »Han har spenderet en Linie ogsaa paa mig«, siger Bjørnson her; »det var om Ugleskrig, som man tog for Skjaldesang«.
- S. 37, L. 8 f. Hiensynet — tilbage: Tilføjelse [B].
- » , » 12. Koefod, læs: L. Koefoed.
- » , » 12 f. 27/1 1875 fældede Overretten Dom i den Sag, Lars Bjørnbak 5/4 1874 havde anlagt mod Folketingsmand Lucianus Kofoed for nogle Ytringer, han under en Forespørgsel i Tinget havde fremsat om B. Dommen anerkendte Kofoeds Berettigelse til at betegne B.s Erklæring i »Aarhus Amtstidende« 16/5 1872

(Nr. 118): at han aldrig havde været Medlem af »Internationale«, som »vitterlig Usandhed«, mens den paa et andet Punkt mortificerede hans Udtalelser. Iøvrigt frikendtes Koefoed, og Sagens Omkostninger hævedes. »Fædrelandet« 27/1 1875 (Nr. 22). Jvf. S. 106, L. 32 ff.

S. 37, L. 14. hidtil: Tilføjelse [TA].

- » » » 20 f. medens Fønnesbech afgjort ikke vil kunne, rettet fra: men Fønnesbech har ikke kunnet [A].
- » » » 22. [30. Jan.], læs: (30. Jan.).
- » » » 25. Fremmedlovens: Jvf. S. 35, L. 36 f. med Note.
- » » » 27. Islændinge, læs: Indlændinge[?].
- » » » 28—30. En af Politidirektør Crone mod Boghandler S. J. Loria anlagt Injuriesag i Anledning af en af denne udgivet, anonym Piece, »Louis Pio, en biografisk Skizze«, var blevet paadømt af Hof- og Stadsretten, som paa et enkelt Punkt havde givet Loria Medhold. Til Afgørelse af dette appellerede Crone Dommen til Højesteret, som 29/1 1875 dømte, at Crones Forbud 4/5 1872 mod Internationales Møde kun havde været et midlertidigt Forbud og derfor ikke grundlovsstridigt. Lorias Udtalelser om Grundlovsstridigheden mortificeredes, men uden at han ikendtes Straf (Højesteretstid. 1874, 552—57).
- » » » 35. Formanden fra 50: C. C. G. Andrae var Folketingets første Formand i 1850.

S. 38, L. 1 f. Tilføjelse [A] øverst paa Siden.

- » » » 17 f. Tilføjelse [MB].
- » » » 18—28. Jvf. A. Thorsøe: Den danske Rigsdag og Udenrigspolitikken fra 1866—1908, 20 ff.; Akter III, 345 (Nr. 1177).
- » » » 24 f. Ønskeligt synes det mig, om Fønnesbech fik Hansen, rettet fra: Venteligt faaer Fønnesbech Hansen [A].
- » » » 28. tilbage, læs: tilbage. Ulykken er, at Fønnesbech vakler frem og tilbage.
- » » » 28. Ulykken er, at Fønnesbech vakler frem og tilbage: Tilføjelse [A].
- » » » 30. har været, rettet fra: er [MA].
- » » » 34—36. Fru Heibergs Afskedsansøgning, skrevet af Krieger og dateret 27/1 1875, er trykt i: Johanne Louise Heiberg og Andreas Frederik Krieger. En Samling Breve 1860—89. Udg. af Aage Friis og P. Munch, II, 1915, 385.

S. 39, L. 6 f. Ministeriet — vedtages: Tilføjelse [B].

S. 40, L. 2. F. L. Grg.: Frederik Lange Grundtvig. Jvf. S. 36, L. 25—28 med Note. »Loke« anvendes i det omtalte »Rimbrev« som Betegnelse for S. Høgsbro.

- » » » 3 f. Jvf. V, S. 249, L. 29 f. med Note.
- » » » 25. Rimestd., læs: Reinh[ar]d[t].

S. 41, L. 1—3. 1876—78 udkom: Af Anthon Frederik Tschernings efterladte Papirer. Udg. af hans efterladte Familie, I—III.

- » » » 7—9. Tilføjelse [A] øverst paa Siden.
- » » » 7—21. Jvf. S. 93, L. 5 ff.
- » » » 22 f. Talen er om: Jules Hansens: Fra Diplomatiens Verden. Optegnelser fra Aarene 1864—67. Paa Dansk ved E. Bjerring, Kbh. 1875. Jvf. Dagb. S. 44, L. 13 f.
- » » » 30—35. Tilføjelse [MB].

- S. 42, L. 26 f. Folketingsmand C. Berg anlagde Sag mod »Fædrelandet«s Redaktør C. Ploug, fordi Bladet 12/2 1875 (Nr. 36) havde betegnet den af ham som Hærudvalgets Formand 11/2 i »Morgenbladet« (Nr. 35) indrykkede Erklæring om, »at Udvalget har arbejdet og arbejder stadigt og forsvarligt paa de til det henviste Lovforslag«, som usandfærdig. »Fædrelandet«s Ytring mortificeredes, og Redaktør Ploug blev idømt en Bøde ved Overrettens Dom 19/10 1875. Jvf. »Fædrelandet« 19—20/10 1875 (Nr. 242—243).
- S. 44, L. 13 f. Jvf. S. 41, L. 22 f. med Note.
- » » » 15 f. Jvf. S. 13, L. 3—7.
  - » » » 25. en, læs: ca. [?].
- S. 45, L. 6. Hovedbrud, læs: Hovedbrøde.
- » » » 12 f. Saa — Ministeriumsfooster: Tilføjelse [B].
  - » » » 14—16. Jvf. S. 93, L. 21 ff.
  - » » » 23. *Finantsbv.*, læs: *Finantslov*.
- S. 46, L. 1. Forestillingen, læs: Forestillinger.
- » » » 16 f. Efterat Folketinget iforgaars og igaar havde forhandlet, rettet fra: Folkethinget forhandler [TA].
  - » » » 21 f. Fordreielse af hans Tirsdags-: Tilføjelse [TA].
  - » » » 28 f. Tilføjelse [A].
  - » » » 33. Person, rettet fra udraderet Ord [A].
- S. 47, L. 12. ind, læs: ned.
- » » » 28 f. Holstein—Ingerslev's Expedition: Jvf. S. 45, L. 19 f. og L. 35.
  - » » » 36—S. 48, L. 2. hvis — tvivlsomt: Tilføjelse [MB].
- S. 48, L. 3—5. 5/3 1875 nedsatte Folketinget efter C. P. C. Schiørrings enstemmig vedtagne Forslag et Udvalg paa 9 Medlemmer »angaende Forslag til Beslutning af Folketinget om Nedsættelse af et Udvalg, bestaaende af samtlige Tingets Medlemmer, angaaende Danmarks Forhold til Udlandet«. Jvf. Rigsdagstid. 1874—75, Folket., Sp. 4521, 4544 f. Sml. Akter III, 354 f. (Nr. 1186).
- » » » 6. Nedsættelsen, læs: Nedsættelse.
  - » » » 12. kommer, læs: komme.
  - » » » 16. lidt, læs: lidet.
  - » » » 17. gaaer, læs: gaae.
  - » » » 25. Fønnesbech — vakler.: Tilføjelse [B] øverst paa Siden.
  - » » » 25 f. Undersøgelgesudvalget: 8/3 1875 nedsatte Folketinget et Udvalg »til at undersøge de Spørgsmaal, som Salget af Frederiks Kirkeplads og det til det nye Kongelige Theater uden Bevilling skete Forbrug af Statsmidler foranledige«. Rigsdagstid. 1874—75, Folket., Sp. 4546 f.
  - » » » 30—34. I Marginen gives følgende i den trykte Tækst ikke medtagne senere Tilføjelse [B] til denne Note: Efter anden Behlg. af Finantsl. har Fbch spurgt J. A. Hansen om der ikke kunde naaes Enighed m. Hs. til Lønningsspmet. Svaret var at man vel vilde underhandle, men ikke om dette Spm. alene; alle Uoverceensstemmelser maatte fjernes; ellers vilde der dog opstaae Conflict.
- S. 49, L. 1. DEN 9. MARTS. Tirsdag: anbragt som Indskud midt paa den Side, som begynder med: DEN 8. MARTS. Mandag.
- » » » 3 f. Udentvivl — Phantasie, rettet fra: Men det Hele er vist Phantasie [A].

- S. 49, L. 6. af, læs: og af.
- » » » 8. DEN 9. MARTS [Tirsdag]: skrevet øverst paa Siden.
  - » » » 15. uvist fra hvilken Vei, rettet fra udraderet Ordforbindelse [A?].
  - » » » 16. Udvalgsplanen: Planen om Nedsættelse af et Finansudvalg i Landstinget. Jvf. S. 45, L. 1—13.
  - » » » 18. nok til, læs: til nok.
  - » » » 27 f. Mellem L. 27 og 28 indskydes en ny Linie med: DEN 12. MARTS. Fredag.
  - » » » 32. det ikke, læs: dette.
  - » » » 35. Dressing, Eriksen: Tilføjelse [A].
- S. 50, L. 4—8. Under Landstingets 1. Behandling af Forslag til midlertidig Finanslov for Finansaaret 1875—76 bebudede Fischer 11/3 1875 at ville stille Ændringsforslag til 2. Behandling om at indskrænke den midlertidige Finanslov til kun at gælde til 30/4, i St. f., som foreslaaet, til 31/5. Dette Ændringsforslag stilledes ikke; men ved 3. Behandling (19/3) fremkom et lignende Forslag, bl. a. stillet af Fischer, om at indskrænke Fristen til 15/5. (Rigsdagstid. 1874—75, Landst., Sp. 1103 ff., 1140 ff., 1176 f.).
- » » » 21. Tredive-Millionstilbudet: Jvf. bl. a. Det danske Folks Historie VIII, 81 ff.
  - » » » 25. vare, læs: mødte.
  - » » » 25 f. Ctn. Breinholt, læs: Ctn., Breinholt.
  - » » » 33. Tilraadelighed, læs: Tilraadeligheden [1].
  - » » » 34 f. Der sigtes antagelig til Fallesens Betragtninger i Landstinget 16/3 1875 over Muligheden for Udstedelse af en provisorisk Finanslov. (Rigsdagstid. 1874—75, Landst., Sp. 1141 f.).
- S. 51, L. 36. styrke, læs: styrte.
- S. 52, L. 1 f. Tilføjelse [MB].
- » » » 1 f. Jvf. Det danske Folks Historie VIII, 82.
  - » » » 32. hidhører, læs: hidrører.
  - » » » 35. Fællesudvalget, læs: Fællesudvalget (20/3).
- S. 53, L. 12. anseet for: Tilføjelse [A].
- » » » 14 f. men — uheldig: Tilføjelse [A].
  - » » » 16. Finantslovforhlgernerne, læs: Finantslovforhlgren.
  - » » » 17. Se S. 45, L. 22—28.
  - » » » 21 f. E. Brandes skrev i April-Heftet 1875 af »Det nittende Aarhundrede«, 74—96, en Artikel »Et Vendepunkt i dansk Theaterhistorie«, der vender sig kritisk mod Omtalen af Skuespiller Høedt i Th. Overskou og E. Collin: Den danske Skueplads.
  - » » » 23. noget, læs: meget.
  - » » » 25 f. Andræ — heltemodig: Tilføjelse [A].
  - » » » 28 f. Fru Heiberg opholdt sig paa denne Tid i Salerno. I Brev af 1/4 1875 fra Sorrent skriver hun til Krieger: »See ikke saa meget i, om jeg ikke skriver saa ofte - - -.« Johanne Louise Heiberg og Andreas Frederik Krieger. En Samling Breve 1860—1889 II, 1915, 248.
  - » » » 33. Tobiesens Anmærkning: Ved Folketingets 2. Behandling af Finansloven havde Udvalget under Indenrigsministerens Budget indsat følgende Anmærkning: »Statens Medieendomsret til det inddæmmede Areal af Rødby Fjord kan ikke afhændes uden Rigsdagens Samtykke«. Ved 3. Behandling af Fi-

nansloven foreslog Indenrigsminister Tobiesen denne Aumærkning strøget; men dette nægtedes i Folketinget 19/3 1875 (Rigsdagstid. 1874—75, Folket., Sp. 3682 f., 3719—42, 4847 f., 5095 f.).

S. 53, L. 34. T., læs: F..

S. 54, L. 7. Nødvendigheden af: Tilføjelse [MB].

» , » 12. Udvalget: Se S. 48, L. 3—5 med Note.

» , » 32. Colonialraadsforsl., læs: Colonialraadsforhl. [?].

S. 55, L. 5 f. H. C. Andersens 70-Aarsfødselsdag fejredes 1/4 1875.

» , » 8—12. Om Kong Oscars Rejse og de Formodninger, hvortil den gav Anledning: Akter III, 359 f., 362 (Nr. 1192, 1194; Bismarck u. d. n. Fr. 400 ff.

» , » 15. Lønningsforhøielsen, læs: Lønningsforhøielse.

» , » 15 f. Lov 19. Fbr. 1861: Om Lønninger for de under Kongerigets Ministerier ansatte Embedsmænd.

» , » 18 f. Nellemann's Aftale med Estrup ifjor: se V, S. 357, L. 3 ff.

» , » 22—25. Jvf. Schovelin: Privatbanken 103 f.

» , » 33. have, læs: har [!].

S. 56, L. 3. fremstill, læs: fremstille.

S. 57, L. 3 f. Om Venstremanden Folketingsmand Thomas Niensens Rolle ved Forhandlingerne om en Overenskomst om Finansloven (hvorom der her formentlig er Tale) se »Det danske Folks Historie« VIII, 1929, 82.

» , » 7 f. Det Bismarck nærstaaende Blad »Die Post« fremkom 8/4 1875 med en Artikel »Ist der Krieg in Sicht?«, der under Hensyn til den herskende fransk-tyske Spænding nærmest mente at maatte besvare det rejste Spørgsmaal bejaende. Jvf. S. 68, L. 31 ff.

» , » 9 f. Om Andræs Stilling til Forslaget om Lønningstillæg paa Finansloven jvf. hans Tale ved Finanslovens 2. Behandl. i Landstinget 21/4 1875: Dahl II, 36—38, 412 f. Sml. Dagb. S. 60, L. 15 ff.; S. 61, L. 5 ff.

» , » 22 ff. Jvf. L. 3 f. med Note.

» , » 29. Comiteens, læs: Fondens [?].

S. 58, L. 13. sidder, læs: sidde.

» , » 28. nedstemmes, læs: udstemmes.

S. 59, L. 36—S. 60, L. 2. Udentvivil — Nellemann: Tilføjelse [B].

S. 60, L. 12. ville, egl.: vilde [!].

S. 63, L. 24 f. Forinden — denne: Tilføjelse [B].

» , » 26. Venstre: saaledes Originalteksten.

» , » 26. (idag): Tilføjelse [MB].

» , » 28. *Senere, læs: *Senere Anm.. Senere.

» , » 28—36. Denne Note staar paa nederste Halvdel af den Rectoside, som indledes med »Torsdag 29. April«. Den henføres her ved * til S. 64, L. 12: »giver efter«. Men da ingen anden Note svarer til * S. 63, L. 25, er Meningen vistnok, at den ogsaa henføres hertil. — S. 63, L. 24—25: »Forinden—denne« er senere Tilføjelse i den oprindelige Dagbogsindførsel.

S. 64, L. 9. det nye Hotel: »Hotel d'Angleterre«, hvis Bygning indviedes i April 1875.

» , » 23 ff. Krieger rejste i Begyndelsen af Maj 1875 til Italien, hvor han mødtes med Fru Heiberg og hendes Døtre i Sorrent,

hvorfra han ledsagede dem hjem til Kbh., hvor man ankom 11/6. Under 10/5 1875 har Originaldagbogen følgende ikke i Udgaven trykte Indførsel: »Sorrento naaedes i Gaar Aftes.« Jvf. Johanne Louise Heiberg og Andreas Frederik Krieger. En Samling Breve 1860—89, II, 1915, 256; Dske Mag. 7. R. III, 306—11 (Nr. 203—06).

S. 64, L. 24. om, læs: over.

» » » 24. Finantsl's, læs: Finantsl.

S. 65, L. 12—20. I »Fædrelandet« 24/4 1876 (Nr. 94) fandtes en Indsigelse — mod en Ytring i Monrads »Politiske Breve« Nr. 6 — undertegnet U., antagelig = Ussing, der var Fællesudvalgets Ordfører i Landstinget. Fællesudvalget bestod af 9 Medlemmer fra hvert Ting. 7 af Folketingets og 2 af Landstingets Medlemmer (Venstres Tilhængere) gjorde enhver Forandring i den i Folketinget vedtagne Finanslov afhængig af en Erklæring om Ministeriets Afgang; men en saadan Erklæring vilde Udvalgets øvrige Medlemmer, 2 Folketingsmænd og 7 Landstingsmænd, ikke sætte i Forbindelse med de behandlede Spørgsmaal. Et Flertal af Udvalgets Medlemmer (7 Folketingsmænd + 3 Landstingsmænd, hvoriblandt Ploug) besluttede dog at underrette Ministeriet om den Hindring, der var for en Overenskomst. Herimod stemte 2 Folketingsmænd (H. og H. = Hall og Holstein-Holsteinborg) og 5 Landstingsmænd (Højres Repræsentanter). Haffner, der var Fællesudvalgets Formand, stemte ikke. Efter Meddelelsen til Ministeriet skrev Fønnesbech Skrivelsen af 9/5 1875, hvori Betingelserne for og Løftet om Ministeriets Afgang bekendtgjordes (se Noten til S. 66, L. 4).

» » » 13. N., læs: U.

» » » 27. synes, rettet fra: er [A].

» » » 28. Herefter indeholder Originaldagbogen følgende Indførsel: »8. Mai. Lørdag. Iaffner henvender sig til Fønnesbech*, aldeles forretningsmæssigt med Spm. om hvilken Stilling Regjeringen vilde indtage.« *Protok. 8. Mai 17 ff.«. — Denne Henviisning gælder Landstingsudvalgets Protokol; jvf. S. 68, L. 3. — Resten af Indførslen under 8/5 omtaler dels Begivenheder i Norge, dels Udsigterne til en fransk-tysk Krig.

» » » 29. vil svare, rettet fra: svarer [A].

» » » 30. mundtlige: Tilføjelse [TB].

S. 66, L. 1. De 9: de 9 Højremedlemmer af Fællesudvalget. Jvf. Noten til S. 65, L. 12—20.

» » » 4. Fønnesbech svarede Fællesudvalget i Skrivelse af 9/5 1875 (aftrykt i »Fædrelandet« 10/5 1875 (Nr. 105)). Det hed heri, at Ministeriet ikke fandt det forsvarligt at træde tilbage, saa længe Kampen førtes mellem Folketinget og Landstinget i Forbindelse med Regeringen. Ministeriet var derimod beredt til at indgive sin Dimission, saasnart en af begge Ting vedtaget Finanslov kunde forelægges Kongen til Stadfæstelse. (Rigsdagstid. 1874—75, Tillæg B, Sp. 1481 f.).

» » » 23. Klein sagde, rettet fra: Nemlig [?] [A].

» » » 23—26. (Klein — 3die): Dette Stykke staar i Originalen som en Note, der med Notetegn er knyttet til Ordet: Stadium i L. 23.

- S. 67, L. 1. Herefter har Originaldagbogen følgende Indførsel under 13/5:
 »Ministeriet enes om hvilket Forslag til midlertidig Bevillingslov der skal forelægges, hvis Finantsloven ei vedtages i Morgen«.
- » », » 4 f. Sml. S. 188, L. 25—S. 189, L. 4.
  - » », » 32. jfr. — 9.: Tilføjelse [B].
- S. 68, L. 3. prot., læs: Prot.
- » », » 3. Landsthingsudvs. prot.: » Landstingsudvalgsprotokollen.
  - » », » 4—16. Er et Uddrag af nævnte Protokol.
  - » », » 11 f. Formændene, læs: Formanden [?]
  - » », » 16. til Mst.: Herefter staar i Originalen: »Fonnesbech udtalte.«
 Krieger er altsaa blevet afbrudt i sit Referat af Udvalgsprotokollen.
  - » », » 26. tillades, læs: tillodes.
  - » », » 29 f. Frijs — Mst.: Tilføjelse [B].
  - » », » 31 ff. »Die Post«-Episoden (jvf. S. 57, L. 6 med Note) og andre truende Tilkendegivelser fra tysk Side bragte den engelske og den russiske Regering til at lægge et Pres paa Tyskland i Retning af Fredens Bevarelse, for hvilket Bismarck bøjede sig. Gorčakov udsendte en offentlig Meddelelse herom, hvad der fremkaldte stærk Harme hos den tyske Rigskansler. — Jvf. Akter III, 363 ff. (Nr. 1196).
- S. 69, L. 7. af, læs: om [?].
- » », » 13. skal have, rettet fra: har [A].
  - » », » 15. i saa Fald: Tilføjelse [TB?].
  - » », » 16. at, læs: atter at.
  - » », » 16. bringe det Offer atter at: Tilføjelse [TB?].
  - » », » 22. Dr. Lassen: Dr. jur. Niels Lassen.
  - » », » 26. 10. Sptbr. 1878: Jvf. VII, S. 41, L. 25 ff. (9/9 1878).
  - » », » 28. for Kongen: Tilføjelse [TA].
  - » », » 32 f. Tilføjelse [B].
- S. 70, L. 3. hvilketsomhelst, læs: hvilketomhelst.
- » », » 6 f. Det — tilbyde, rettet fra: Kleins Naivitet gaaer saavidt, at han — hvis Beretningen er rigtig — vilde tilbyde [B].
  - » », » 13—27. Jvf. Akter III, 373, 391 (Nr. 1202, 1212). Det svenske Kongepar opholdt sig i Kbh. 25/5—27/5 1875 og fortsatte derpaa Rejsten til Berlin.
- S. 71, L. 8—14. Dette Stykke er tilføjet senere [B] paa en aaben Plads under 30. Maj, men med Henviisning til 28. Maj.
- » », » 8—14. Om Kong Oscar og den indre danske Politik jvf. Akter III, 376 f. (Nr. 1205).
  - » », » 32. kunde have, rettet fra: havde [A].
  - » », » 36. Jvf. 30. Mai: Denne Henviisning gælder øjensynligt Afsnittet L. 8—14, som i Originaldagbogen er indført efter Indførslen under 30/5 (adskilt fra denne ved en Streg), men ved Indledningsordene »ad 28/5« er henført til denne Dato.
- S. 72, L. 3. Studentertoget: De danske Deltagere i de nordiske Studenters Tog til Uppsala afrejste 1/6 med Dampskib fra Havnegade.
- Sml. »Fædrelandet« 1/6 1875 (Nr. 123).
  - » », » 3 f. Han — Slesvig: Tilføjelse [B].
  - » », » 10. at: udgaar.
  - » », » 29—35. Tilføjelse [B] forneden paa Siderne for 3. og 4. Juni.

- S. 73, L. 30. Frijs's, læs: i Frijs's.
- » » » 30. og i Frijs's Tid: Tilføjelse [MB].
- S. 74, L. 13. Se Kriegers Note S. 63, L. 28—36, som rettelig hører til 29/4 1875.
- » » » 23. Se Noten til S. 64, L. 23 ff.
- S. 75, L. 3 f. E. Holm: Danmark-Norges udenrigske Historie under den franske Revolution og Napoleons Krige fra 1791 til 1807, I—II, Kbh. 1875.
- » » » 7. de 30 og de 22: hentyder til det forenede Venstres Splittelse ved Finanslovaftstemningen 14/5, jvf. S. 67, L. 2 f.
- » » » 9. Tilføjelse [B].
- » » » 25. Kong Oscars Taler i Berlin: Jvf. Akter III, 381—83, 389, 395—99 (Nr. 1207, 1210, 1213).
- » » » 28 f. og S. 76, L. 1—5. Tilføjelse [B].
- S. 76, L. 27. Commissionen: Procescommissionen.
- » » » 29. G. C-R.: Gehejmeconferensraad.
- » » » 30. 18/s. M., læs: 18. s. M.
- » » » 30 f. Mellem L. 30 og 31 indskydes en ny Linie med: Sptb..
- S. 77, L. 3—8. Jvf. Akter III, 403 (Nr. 1216).
- » » » 7. Statsraadserfaringens, læs: Statsraadserfaringers.
- » » » 27. bliver, læs: blive.
- » » » 34. villet udmelde, rettet fra: udmeldt [TA].
- » » » 34. 26/8—28/8 1875 afholdtes i Stockholm det 2. nordiske Juristmøde. Krieger var Deltager. Jvf. S. 82—87.
- S. 78, L. 3—6. Ihsens Digt »Langt borte« tryktes i »Det nittende Aarhundrede« (Juli 1875), 265—68.
- » » » 8. skrevet, læs: skrevet Dobbeltgjængeren.,
- » » » 10. *Øieblikfotographierne*, læs: *Øieblikfotographierne*.
- » » » 21 f. Banestrækningen Roskilde-Kalundborg havde været i Drift et halvt Aar, men indviedes først højtideligt 29/6 1875. (»Fædrelandet« 29—30/6 1865 (Nr. 146—47)).
- » » » 26—30. Jvf. Stemmann V, 1931, 110 ff.; VI, 1932, 156 f.
- » » » 30. IVdes, læs: d. IVdes.
- » » » 31 f. I en Artikel i »Dansk Folketidende« 2/7 1875 (Nr. 27) »Til danske Venner« meddelte Bjørnson Udfaldet af sine Undersøgelser af Stemningen i Tyskland overfor Danmark og det øvrige Norden. Artiklen er stærkt pangermanistisk farvet. Jvf. Høgsbro II, 38, 342.
- S. 79, L. 1. Svendborgerne, læs: Svendborgere.
- » » » 1—3. Akter III, 415 f. (Nr. 1227).
- » » » 6. Se S. 13, L. 30—S. 14, L. 4.
- » » » 7. DEN 8. JULI. Torsdag, læs: DEN 9. JULI. Fredag.
- » » » 10. Redaktionerne, læs: Redaktørerne.
- » » » 23. 17/7 1875 tiltraadte Kongen en Rejse til Fyn og Jylland, hvorfra han først 23/7 vendte tilbage. (»Fædrelandet« 19/7 og 23/7 1875 (Nr. 163 og 167)). Jvf. Høgsbro II, 40—42.
- » » » 31—36. Om General Raasløffs Virksomhed i Kina for »Det Store Nordiske Telegraf-Selskab« se: Det st. nord. Telegraf Selsk. 1869—1894, 95 ff. Om Vanskelighederne ved Anlægget af Landlinien Foochow-Amoy: sst. 145 ff.
- » » » 34. større, læs: store.
- » » » 36. Peking, læs: Pekin.

- S. 80, L. 6. Adlen, læs: Adelen.
 » , » 10. Oberslt., læs: Oberstlt.
 » , » 10—12. Den norske Oberstløjtnant A. D. S. Hjorth havde søgt og faaet en Kopiststilling i Statsrevisionen. Oscar II, hvis Hofchef H. K. Fleischer var, paalagde ham enten at opgive Stillingen eller søge sin Afsked som Officer. Han nægtede at lyde og blev afskediget fra Krigstjenesten. Sverdrup optog hans Sag, og en stor politisk Strid rejste sig derom. II. Koht: Johan Sverdrup II, 1922, 197 og III, 1925, 23.
 » , » 17. Haffner's Proklamation : Kongens Proklamation til Hæren; den indeholdt kraftige Udtryk om Sejren over Oprørerne ved Isted. (»Fædrelandet« 26/7 1875 (Nr. 169)).
 » , » 19. slipper, læs: slippe.
 » , » 24—27. Ibsens »Et Rimbrev«, hvis sidste Linie lyder: »Jeg tror vi sejler med et lig i lasten« tryktes i »Det nittende Aarhundrede« (Aug. 1875), 345—50.
 » , » 28—31. Tilføjelse [B].
- S. 81, L. 5. siger, læs: sige.
 » , » 22—31. Akter III, 408—11 (Nr. 1221 b.).
- S. 82, L. 10—S. 88, L. 10. De følgende Optegnelser stammer fra Kriegers Rejse til Stockholm, hvor han deltog i det 2. nordiske Juristmøde 26/8—28/8 1875.
 » , » 16. talte, læs: tale.
 » , » 31—35. Den — foreslog: Tilføjelse [B].
 » , » 35. (Løvenskjold — have.): Tilføjelse [B].
- S. 83, L. 11 f. General Steinmann opnaede ikke Ansættelse igen før 1/12 1877, da han atter overtog Nørrejylland's Generalkommando. (»Ill. Tid.« 4/3 1894 (Nr. 23)).
 » , » 17—20. Deltagerne i det 2. nordiske Juristmøde var Kong Oscar II's Gæster ved en Souper paa Drottningholm 26/8 1875. Paa Studentertoget til Uppsala modtog Kong Oscar I. Studenterne paa Drottningholm 15/6 1856 og holdt flere skandinaviske Taler.
 » , » 21 f. Tilføjelse [B].
 » , » 23 f. Tilføjelse [TA].
 » , » 25—28. Tilføjelse [B].
 » , » 28. med, læs: mod [?].
 » , » 29—35. Tilføjelse [B].
 » , » 36. kapitulerer: udgaar [hører til en i Udgaven udeladt Notits].
- S. 84, L. 1. Birch—R.: Birch-Reichenwald.
 » , » 5. af gamle Venner fra Stockh., rettet fra: og [A].
 » , » 7. Forsberg, læs: Tornberg.
 » , » 8. 1861, læs: 1860.
 » , » 8 f. Christian Birch-Reichenwald var norsk Statsraad 16/12 1858—12/12 1861, men ikke Statsminister i Stockholm; dog opholdt han sig noget af sin Embedstid i denne By (»Norsk biografisk Leksikon« I, 1923, 530 f.).
 » , » 17. er, læs: ere.
- S. 85, L. 10. Commercecoll., læs: Commercecoll.
 » , » 20. led og kjed, læs: kjed og led.
 » , » 22—24. Bernhard Elis Malmströms »Samlade Skrifter« I—VIII blev efter hans Død (1865) udgivet 1866—69, dog uden at Udgiverens Navn nævnedes. Bd. I—V indeholder Forelæsningerne: »Grunddragen af svenska vitterhetens historia«.

S. 85, L. 24. modne, læs: modnede.

S. 86, L. 23 f. Der valgtes ved Valgene til 1. Kammer i Sept. 1875 ialt 58 nye Medlemmer. (»Fædrelandet« 9/10 1875 (Nr. 234)).

» » » 31 f. Forbanded, læs: Förbannet.

S. 87, L. 7. 1875, læs: 1876.

» » » 7. 1876, rettet fra: 1875 [A].

» » » 10. Arneberg, Fejl for: Arnberg [Johan Walter].

» » » 10. [ ], læs: ( ).

» » » 13. 1877, rettet fra: 1876 [A].

S. 88, L. 11. vor, læs: min.

» » » 19. Toldansættelsen, læs: Toldansættelse.

» » » 20. tyske, læs: tydsck.

» » » 30. Spm., læs: Syn.

» » » 31—34. Vistnok ment som Note til L. 26 f. Ved Ordet »Fødsel« i L. 27 staar Notetegnet; men det er glemt ved det L. 31—34 trykte Stykke.

» » » 31—34. Talen er om Forhandlingerne om Arbejderkommissionens Sammensætning. Den dannedes 20/9 1875. Se S. 91, L. 3—5 med Note.

» » » 35. har villet, rettet fra: vil [A].

S. 89, L. 24. Skeel—Nellemann: Tilføjelse [TA].

» » » 25. Lassen's Dagbladsart.: Se S. 69, L. 22—25, 35—37.

» » » 35. 1.—6. Sept. 1875 afholdt »Association for the Reform and Codification of the Law of Nations« Kongres i Haag. Danske Vicepræsidenter var A. F. Krieger og C. Goos, af hvilke kun den sidste var til Stede. Man drøftede Spørgsmaalet om at faa en ensartet Veksellovgivning, og et Udvalg nedsattes til at udarbejde et internationalt Udkast herom. Se »Summary of the Proceedings«, London, 1875.

S. 90, L. 1. Tilveiebringelse, læs: Tilveiebringelsen.

» » » 10. Kauffmann), læs: Kauffmann m. v.).

» » » 11. selv: udgaar.

» » » 30 f. Mellem L. 30 og L. 31 indskydes ny Linie med: DEN 19. SEPTEMBER. Søndag.

» » » 34. Dobbeltsporet: mellem Hellerup og Klampenborg; Koncessionen udfærdigedes 19/11 1875. — 11/5 1876 gaves der det sjællandske Jærnbaneselskab Koncession paa Anlæg af en Bane Frederiksberg—Frederikssund.

S. 91, L. 3 f. Om Arbejderkommissionen af 20/9 1875 se dennes 1878 udgivne Betænkning og Bruun I, 567 f. Jvf. Dagb. S. 102, L. 23—35.

» » » 7. sagtens maa, rettet fra: har maattet [A].

» » » 9—13. De paagældende Breve er trykt i »Nær og Fjern« IV, 1875, Nr. 168.

» » » 29—34. Dette Stykke er indført for neden paa de Sider, hvor Indførslerne fra 20.—23. September findes. [B].

» » » 31. Commissariat, læs: Commissoriet.

S. 92, L. 10 f. »Dagbladet« 24/9 1875 (Nr. 222) indeholdt en Artikel, der skarpt kritiserede den af Indenrigsminister Skeel udstedte Instruks for Arbejderkommissionen.

» » » 12. igaar Aftes, rettet fra: idag [B].

S. 93, L. 16. til, læs: men til.

- S. 93, L. 16. 190.000, læs: 120.000.
- » » » 16. 120.000, rettet fra: 100.000 [eller: 190.000] [A].
  - » » » 16. Kr., rettet fra: Rdl. [A].
  - » » » 20. Under 2/3 staar i Originalen: (Lth) [Landstinget?].
- S. 94, L. 8. ifr., læs: jfr..
- » » » 9. Dagbl. 9/3, læs: Dagbl. 9/3 (Kautschukmanden).
  - » » » 14—16. I — opløst: Tilføjelse [B].
  - » » » 21. 24/3: Henvisningen maa gælde S. 54, L. 5—10 (25/3 1875).
  - » » » 24. 29. April: Henvisningen synes at gælde S. 63, L. 23 ff. (28/4).
  - » » » 36. Tilføjelse [B].
- S. 95, L. 5. ffr., læs: jf..
- » » » 19. $\frac{18, 20}{4}$: Originaldagbogen indholder under 18/4 1875 intet om danske politiske Begivenheder. Der sigtes vistnok til Indførslerne under 19/4 og 20/4 (S. 61, L. 10—29).
  - » » » 24. 11.—13. Mai: Under 12/5 1875 indeholder Originaldagbogen intet om dansk Politik. Om 13/5 1875 se Noten til S. 67, L. 1.
  - » » » 30. 3. Marts: Henvisningen gælder uden Tvivl Indførselen under 4/3 1875 (S. 47, L. 28—S. 48, L. 2). Datoen »Torsdag d. 4de Marts« staar midt paa den Side, som indledes med »Onsdag d. 3de Marts«, og lader sig ved flygtigt Gennemsyn let overse.
  - » » » 34. 8.—10. Mai: Om Indførselen under 8/5 1875 se Noten til S. 65, L. 28.
  - » » » 37. jfr. 6. [Juni 1875]: Henvisningen gælder Noten S. 73, L. 28—37, der i Originalen er indført nederst paa Siden for 6/6, men med Notetegn visende hen til 5/6, hvad Krieger har oversat.
- S. 101, L. 2. (der, læs: der.
- » » » 2 f. der — Resultat: Tilføjelse [B].
  - » » » 3. Resultat), læs: Resultat.
  - » » » 4. Tilføjelse [B].
  - » » » 7 f. Jeg — her: Tilføjelse [B].
  - » » » 19 f. Tilføjelse [B].
  - » » » 20. 29. N. 63: saaledes Originalen. Tallet »63« er øjensynligt en Lapsus.
  - » » » 26. Underhandlingerne, læs: Underhandling.
  - » » » 28—30. Det — Beslutning, rettet fra: De to Grene af det forenede Venstre udsætter at tage Beslutning [A].
- S. 102, L. 4—6. Det forenede Venstres Manifest af 5/10 1875 er trykt i »Morgenbladet« 6/10 s. A. (Nr. 232). Jvf. Det danske Folks Historie VIII, 87.
- » » » 7 f. Estrup — begravet: Tilføjelse [B].
  - » » » 7—10. Udenrigsminister Grev Fred. Moltke-Bregentved var død 1/10 1875. Baron O. D. Rosenørn-Lehn udnævntes 11/10 s. A. til hans Efterfølger.
  - » » » 8—10. Den — opgivet: Tilføjelse [B].
  - » » » 14 f. »P. C. Hoilsts Efterladte Optegnelser om sit Liv og sin Samtid« blev 1875—76 udgivet af Yngvar Nielsen. — Om de Udeladelser i Teksten, der er foretaget, se Indledningen S. VII; saaledes er alt, der kunde fornærme dalevende Personer, udskudt. Jvf. S. 106, L. 28—31; S. 158, L. 16—18.
  - » » » 24. Arbejdercommissionen: Se S. 91, L. 3 f. med Note.
- S. 103, L. 35 f. Om det saakaldte »Torveslag« i Kristiania 17/5 1829 se »Norges Historic« VI, 1. Del, 1913, 229 ff.

- S. 104, L. 11. Andræ's finansielle Hærbudgetbetragtninger fremsattes i Landstingets Møde 22/3 1875. Jvf. Dahl II, 1934, 335—42, hvor de vigtigste Afsnit af Talen er aftrykt.
- » » » 14 f. I Hærens Arkiv er ikke fundet nogen Oplysninger om en Generalskommission, men om Møder mellem Krigsministeren og en Række Generaler og mellem Krigs- og Marineministre og Generaler og de højeste Officerer i Flaaden i 1871—72 i Anledning af Hærlovens Revision. Se (utrykte) Protokoller over Møder i Tiden 22/12 1871—3/5 1872: Nr. 34 b, samt om Møder i September 1872: »Hærlovskommissionen 1872« Nr. 34.
  - » » » 21 f. Agersøhistorien: Jvf. S. 36, L. 16 med Note.
  - » » » 31. siges at skulle, rettet fra: skal [B].
  - » » » 33. endnu — vist: Tilføjelse [B].
- S. 105, L. 1—3. Der sigtes til: [Chr. Morgenstjerne:] Nogle Ord om Betydningen for Norden af Kongens Udenlandsrejse i Sommeren 1875«, Kria. 1875. Sml. S. 106, L. 14—20.
- » » » 4 f. Museumsbevillingen, læs: Museumsbygningen.
  - » » » 4 f. Museumsbygningen: Det drejer sig om Museumsbygningen i Botanisk Have (»Love og Anordninger« 1875, 117).
  - » » » 24. Men — Rygte: Tilføjelse [B].
  - » » » 26 f. Det danske Kongepar, ledsaget af Prinsesse Thyra, afrejste 20/10 1875 over Rumpenheim til England, hvor de ankom 2/11. De boede under deres Ophold paa Prinsen af Wales' Slotte Marlborough House og Sandringham. Kongens Hjemkomst til Danmark fandt Sted 26/11, Dronningens 20/12. Jvf. S. 111, L. 14; S. 115, L. 29—33.
  - » » » 26 f. uden — Ministrene: Tilføjelse [B].
  - » » » 29—35. Tilføjelse [B].
- S. 106, L. 5—9. I Foraaret 1876 sammensmeltedes det tekniske Institut (stiftet 1843 af Lassenius Kramp) og Ny Haandværkerskole (stiftet 1868) til Det tekniske Selskabs Skole.
- » » » 8 f. Andersen, læs: Andresen.
  - » » » 23. Sigurdson's Doterung: Altinget bevilgede 1875 Jón Sigurðsson en aarlig Hædersgave paa 3200 Kr. P. E. Ólason: Jón Sigurðsson V, 1933, 319 f.
  - » » » 28—31. Sml. S. 102, L. 14—16 med Note.
  - » » » 32. Htrd., læs: HRd..
  - » » » 32. OR.-D.'s, læs: ORsDs.
  - » » » 32. HRd.: Højesteretsdommen. ORsDs: Overrettsdommens, jvf. S. 37, L. 12 f. med Note. Højesteretsdommen af 28/10 mortificerede Koføeds Sigtelse for »vitterlig Usandhed« i Spørgsmaalet om »Internationale«, medens den, modsat Overrettsdommen, ikke fandt Anledning til at mortificere Æen paagældende Betegnelse, anvendt om et andet Udsagn af Bjørnbak. Koføed frikendtes og Sagens Omkostninger hævdedes.
- S. 107, L. 10—13. 3/10 1875 opbrændte Dampskibet »L. J. Bager« af Malmø paa Vej fra Lübeck til Kbh. i Køge Bugt. Mange omkom. Aarsagen til Branden var Eksplosion i nogle Benzinbeholdere, hvis Indhold Afsenderne beskyldtes for urigtigt at have angivet som Glycerin. Blandt Afsenderne var Firmaet Petit & Co. i Lübeck. (»Fædrelandet« 4—5/10, 7/10, 9/10, 13—14/10

- 1875 (Nr. 229—30, 232, 234, 237—38) og 11/3 og 17/3 1876 (Nr. 60 og 65)).
- S. 107, L. 21—24. Da 1. Bd. af 2. Afdeling af Aschehougs »Norges offentlige Ret« forelaa komplet, belønnedes Værket med den Ørstedeske Prismedalje i Guld. Der udkom senere endnu 2 Bind af dette Værk (J. B. Halvorsen: »Norsk Forfatter-Lexikon 1814—1880« I, 1885, 125).
- » » » 35. Adjutant, læs: Adjutant, Absac.
- S. 108, L. 1—3. Jvf. S. 106, L. 5—9 med Note.
- » » » 4 f. Nogle Blade af J. P. Mynsters Liv og Tid. Udg. af C. L. N. Mynster, Kbh. 1875.
- » » » 14. O Thiele!: Udbruddet gælder den Skildring af Kamma Rahbek, som J. M. Thiele havde givet i »Af mit Livs Aarbøger« (Kbh. 1873). Kriegers Syn paa Thiele fremgaar bl. a. af Ytringen IV, S. 300, L. 34 ff.; jvf. S. 302, L. 20 ff.
- » » » 30. Landgrevens: Landgrev Vilhelm af Hessen, der døde 1867.
- » » » 34. Tilføjelse [A].
- » » » 35. Tilføjelse [B].
- » » » 35. 11., rettet fra: 19. [A?].
- S. 109, L. 6. *Holm*, læs: *Ed. Holm*.
- » » » 6 f. *andet* Bind: Jvf. S. 75, L. 3 f. med Note.
- » » » 8. 1865—1875, rettet fra: 1864—1874 [B].
- » » » 21. om, læs: over.
- S. 110, L. 1—6. Jvf. Akter III, 429—31 (Nr. 1239).
- » » » 34. *Scharling*, læs: *Scharlings*.
- S. 111, L. 3. jfr. Almqvist: Krieger sigter til den svenske Digter C. J. L. Almqvists Arbejder i »realistisk« Retning.
- » » » 4 f. Tilføjelse [B?]
- » » » 20. *Fattiglov*, læs: *Forligslov*.
- » » » 20. *Helligdagslovens*, læs: *Helligdagsan.s.*
- » » » 33. sættes, læs: sattes.
- » » » 34—S. 112, L. 5. Om Det Store Nordiske Telegraf-Selskabs Vanskeligheder i Kina: Det st. nord. Telegraf Selskab 1869—1894, 146 ff.
- S. 112, L. 5 f. Det — Tab: Tilføjelse [B].
- » » » 9. Forsvarsudgifterne: 30/11 1875 fremsatte Krigs- og Marineminister Haffner i Folketinget Lovforslag om en samlet Forsvarsplan med finansielt Overslag. Om Planens Enkeltheder se bl. a. Thorsøe: Grundrids 38 f.
- » » » 19. de, læs: der [fra].
- » » » 19. siger, læs: siges.
- S. 113, L. 5. om: Tilføjelse [B].
- » » » 9 f. som — tvivlsomt: Tilføjelse [B].
- » » » 11. imod, læs: mod.
- » » » 13 ff. Der verserede i Dec. 1875, foranlediget ved Indberetninger fra den britiske Konsul paa St. Thomas W. G. Palgrave, Rygter i engelske diplomatiske Kredse om en paatænkt Afstaaelse af de dansk-vestindiske Øer til Tyskland. Rygterne betegnedes baade fra dansk og tysk Side som ganske grundløse. Jvf. Akter III, 433 f. (Nr. 1242). Kong Oscars Udtalelser til Bismarck: Akter III, 391 f. (Nr. 1212).
- » » » 23. *Troels-Lund*, læs: *Troels Lund*.

- S. 113, L. 23 ff. Troels Lund udgav 1876 »Historiske Skitser efter utrykte Kilder«, hvori en Afhandling om »Peder Oxes Tilbagekomst«.
- S. 114, L. 1 f. Rasmus Lætus' Bog »De nato, baptisatoque primo Friderici II potentissimi Danorum regis filio Christiano . . . historiarum libri IIII, 1577« er trykt i H. Rørdam: Monumenta Historiæ Danicæ II, 1875.
- » , » 11. jfr. 7/12: Henvisningen gælder en her udeladt Indførsel om det tyrkiske Problem.
- » , » 31. Krig, læs: [Krig].
- » , » 31. Turin, læs: Curien.
- S. 115, L. 10 f. Oldskriftselskabets, læs: Oldskriftselskabs.
- » , » 31—33. Jvf. Noten til S. 105, L. 26 f.
- S. 116, L. 13 f. Aagesen: Fortegnelse over Retssamlinger, Retslitteratur m. m. i Danmark, Norge, Sverig og til Dels Finland, Kbh. 1875—76.
- » , » 25. Thomsens: Prof. Julius Thomsens.
- » , » 31. Polemiken om Besættelsen af et nyoprettet Docentur i sammenlignende Sprogvidenskab med Wimmer fandtes i »Morgenbladet« 17/12, 19/12, 22/12, 24/12 og 28/12 1875 (Nr. 293, 295, 297, 299, 301).
- S. 117, L. 1—3. Tilføjelse [B].
- » , » 5. sin italienske Novelle: »Kaptajn Manzana«.
- » , » 12. Meinungen, læs: Meinigen.
- » , » 15—17. Tilføjelse [B].
- » , » 15—17. Jvf. Akter III, 438 ff.
- » , » 17. Modsigelse, læs: Modsigelser.
- » , » 35—37. E. T.s Angreb paa Klein i Kolindsund-Sagen fandtes i »Morgenbladet« 23—24/12 1875 (Nr. 298—99), Klein svarede smst. 29/12 (Nr. 302); E. T.'s Gensvar kom 31/12 (Nr. 304). Sml. »Fædrelandet« 10/1 1876 (Nr. 7). Om Kolindsunds Tørlægning se: H. Lunøe: »De tekniske Arbejder ved Kolindsunds Tørlægning«, Den tekniske Forenings Tidsskrift, 4. Aarg., 1880—81, 148—159. Jvf. Dagb. VII, S. 22, L. 28—34.
- S. 118, L. 10. B. Smith: Birket Smith.
- S. 119, L. 5—7. Universitetsbiblioteket havde søgt om og fik paa Finansloven 1876—77 en aarlig Bevilling, foreløbig for 5 Aar, til Udarbejdelsen af en ny alfabetisk Katalog og delvis Fornyelse af Realkatalogen. Til at udføre dette Arbejde antog Konsistorium 13/1 1876 cand. philol. O. Siesbye. (Kjøbenhavns Universitets Aarvog 1875—76, 1877, 55).
- » , » 23. Jvf. S. 117, L. 18—20.
- » , » 33. var: Læsningen er usikker.
- S. 120, L. 3—12. Talen er om Udgivelsen af »Nordisk Retsencyklopædi«, der udkom 1878—90 under Redaktion af T. H. Aschehoug, K. J. Berg og A. F. Krieger.
- » , » 6. II, læs: Ilde.
- » , » 11. ellers, læs: eller.
- » , » 28 f. »Dagbladet« indholdt 26/1—27/1 1876 en Række Angreb paa det kgl. Teaters Direktion. Jvf. R. Neiiendam II, 192.
- S. 121, L. 11—13. Traktaten om Sundtoldens Afløsning af 14/3 1857, indgaaet bl. a. mellem den danske og den svensk-norske Konge, bestemmer i sin 2. Art.s 4. Stk., at Kongen forpligter sig til

»uden nogensomhelst Indskrænkning at tillade alle, saavel danske som fremmede, Privat-Entrepreneurer, efter eget Godtbefindende og under samme Betingelser, uden Hensyn til deres Nationalitet, i Sundet og Belterne at henlægge og stationere Fartøier, udelukkende bestemte til Bugsering af de Skibe, der ønske at gjøre Brug deraf.« (»Love og Anordninger« 1857—58, 130). Ved den svenske Offentliggørelse af Traktaten udelodes Ordet »udelukkende«, skønt det tilsvarende Ord (exclusivement) findes i den samtidigt aftrykte, franske Affattelse. (Swensk Författnings-Samling för 1857, Nr. 15, S. 10 f.).

- S. 121, L. 19. Ministeransvarlighedslovforslaget, læs: Ministeransvarlighedslovf.
- » , » 26 f. Udenrigsministeriets, læs: Udenrigsmsts.
  - » , » 28. naturligt, læs: naturligtst.
  - » , » 29 f. Traktatens Ord: Krieger benytter ikke den officielle danske Affattelse, men oversætter frit efter den franske Tekst. Jvf. Noten til L. 11—13.
  - » , » 30 f. Hvorfor — Tractaten?: Tilføjelse [B].
  - » , » 32 f. Ved Folketingsvalget i Næstved 2/2 1876 sejrede Venstremanden Overretsprokurator F. H. T. Leth med 1247 St. Af de øvrige opstillede Kandidater fik Højremanden Borgmester Rump 340, Socialisten Geleff 75 og Husmandskandidaten Væver N. Andersen 10 St. Rumps Udtalelser ved Valghandlingen er bl. a. refereret i »Fædrelandet« 3/2 1876 (Nr. 28).
- S. 122, L. 13. Rigsretsudvalget : det i Anledning af Salget af Frederiks Kirkeplads og Overskridelserne ved Opførelsen af det kgl. Teater 18/12 1875 nedsatte Folketingsudvalg (Rigsdagstid. 1875—76, Folket., Sp. 643 ff.).
- » , » 16. Fønnesbech, rettet fra: Holstein [A].
- S. 123, L. 19—27. Rygterne om Kong Oscar's Planer er omtalt i en Korrespondance fra London til »Dagbladet«. »Globe« havde 2/2 1876 haft en ledende Artikel herom. Frost var Pall Mall Gazette's Københavnskorrespondent (»Dagbladet« 9/2 1876 (Nr. 33)).
- » , » 33. i, læs: [i].
- S. 125, L. 3 f. Den hjortske Sag: Jvf. S. 80, L. 10—15 med Note.
- » , » 24. af Fremtvingelsen, læs: til [?] Fremtvingelse.
  - » , » 25 ff. Dette Stykke er anbragt forkert; det burde staa under 19. Febr..
  - » , » 25—S. 126, L. 31. Indført paa aaben Plads for neden paa Siderne med 19., 20. og 21. Februar [B].
  - » , » 27. Ministeriets, læs Min[isteren]s.
- S. 126, L. 2. Endvidere, læs: »Endvidere.
- » , » 16. rigtig, læs: rigtig«.
  - » , » 33 f. Ved Justitsministeriets Skrivelse af 14/2 1877 beskikkedes Højesteretsadvokat Klubien som Forsvarer for de anklagede i Rigsretssagerne mod de afgaaede Ministre Hall, Worsaae, Krieger, Holstein-Holsteinborg og Fønnesbech. (Rigsretstidende, 2. Sag, 1877, 3 og 3. Sag, 1877, 3). Jvf. Dagb. S. 191, L. 26 med Note.
  - » , » 34—38. Det — Rigsretten: Tilføjelse [B].

- S. 127, L. 4. vilde, læs: ville.
- » » » 14 f. Overskridelsen, læs: Overskridelse.
  - » » » 32. 2. Juli 1870: Loven af 2/7 1870 om Regler for Udskrivning af Indkomsskat.
  - » » » 35. F.s [Folkethingets], læs: F.[olkethingets].
- S. 128, L. 3. 29/11, læs: 29/1.
- » » » 3. 29/1: Jvf. S. 120, L. 33 ff.
  - » » » 9. Tilføjelse [B].
  - » » » 15 f. Det drejer sig om Forhandlinger for Store Nordiske Telegrafelskab; jvf. S. 129, L. 11—14.
  - » » » 17—21. Det omtalte Landstingsudvalg er Udvalget ang. Lovforslaget om overordentlige Foranstaltninger til Forsvarsvæsenets Fremme, der var blevet nedsat 24/2 1876. Dets Formand var Grev C. E. Frijs; men desuden valgtes en Ordfører, H. A. A. de Jonquières, hvorved Frijs' nævnte Plan forpurredes. De to Søofficerer i Udvalget var: Kaptajn W. A. Carstensen og Direktør i Marinen N. E. Tuxen, de to Bønder: Gaardejerne Niels Hansen og C. Hauerslev. (Rigsdagstid. 1875—76, Landst., Sp. 778, Tillæg B, Sp. 810).
- S. 129, L. 4 f. Den — foreløbigt: Tilføjelse [B].
- » » » 13. lidt, læs: lidet.
  - » » » 13 f. men — velkendt: Tilføjelse [B?].
  - » » » 24. Skolel.: Skolelærerne.
  - » » » 25. Forlegenhed, læs: Forlegenhed for Venstre.
  - » » » 26 f. I »Kölnische Zeitung« 7/3 1876 fandtes en ret maadeholden Artikel om Forholdet mellem Tyskland og Danmark (refereret bl. a. i »Fædrelandet« 11/3 1876 (Nr. 60)). Den var fremkaldt ved et Indlæg af Bjørnstjerne Bjørnson i »Nationalzeitung« (trykt i dansk Oversættelse bl. a. i »Fædrelandet« 19/2 1876 (Nr. 42)).
  - » » » 29 f. Forsvarct, læs: Forsvarsl..
  - » » » 31 f. Det — Fællesudvalg: Tilføjelse [B].
- S. 130, L. 1. Krigs- og Marinemstr., læs: Krigs- og Marinemsts..
- » » » 18. Ved Folketingsvalget 10/3 1876 i Køge valgtes V. Hørup med 750 Stemmer mod Kammerjunker Wilhelm Peter Christian Bruun Neergaard, Forpagter af Stubberup, der fik 543 Stemmer (»Morgenbladet« 11/3 1876 (Nr. 60)).
  - » » » 20—23. Prins Frederik af Glücksborg døde først 1885; det ses ikke hvilken af hans to Sønner, Krieger tænker paa. Victorias Svigersøn ∅: Prins Christian af Augustenborg, der 1866 havde ægtet den engelske Prinsesse Hølene.
  - » » » 34. Lund: Adjudant hos Kronprins Frederik Oberst Louis Lund.
- S. 132, L. 15—24. Talen er om Folketingets Rigsretsudvalg og dets Forhandlinger. Jvf. S. 122, L. 13—23 med Note.
- » » » 22. ei, læs: nu.
  - » » » 28—S. 133, L. 2. Akter III, 472—75 (Nr. 1265).
  - » » » 32. Alliancen, læs: Alliance.
- S. 133, L. 21. Theaterloven, læs: Theatersagen.
- » » » 27. Efter: Tilføjelse [TB?].
  - » » » 27. -Mødet: Tilføjelse [TB?].
  - » » » 28. idag: Tilføjelse [TB?].
  - » » » 30. at tilraade: Tilføjelse [TA].

- S. 133, L. 35—S. 134, L. 5. Om »Det Store Nordiske Telegraf-Selskab«s Forhandlinger med den russiske Regering i Foraaret 1876 om en Dublering af de østasiatiske Kabler mellem Vladivostok, Nagasaki og Shanghai: Det st. nord. Telegraf Selsk. 1869—1894, 99 f.
- S. 134, L. 2. Giertz: o: Giers.
 » , » 4. Reff, læs: R[aa]s]l[ø]ff.
 » , » 4 f. sangvinsk, læs: sangvinisk.
 » , » 6. L. Koch: Biskop Nicolai Edinger Balle, Kbh. 1876.
 » , » 18. med, læs: (med).
 » , » 19. Slutning, læs: Slutning).
 » , » 23—25. Talen er om Det store nordiske Telegraf-selskabs Forhandlinger i Rusland. Jvf. L. 1—5.
 » , » 26. Udvalgsbet[ænkningen]: i Rigsretssagen. Jvf. S. 133, L. 27 ff.
- S. 135, L. 19. oplystes, læs: oplyses.
 » , » 22. Lov 2. Juli 1870: Jvf. S. 127, L. 32 med Note.
 » , » 26. 56 < 39, læs: 56 > 39.
 » , » 32. Res. 28. Jan.: Jvf. S. 120, L. 33 ff.
 » , » 32. 28., rettet fra: 29 [A].
 » , » 33. fast, rettet fra: ny [A].
 » , » 34—36. saa — at: Tilføjelse [TA].
 » , » 37. udsættes, læs: udsattes.
 » , » 37. uden, rettet fra udraderet Ord [A].
- S. 136, L. 1. idet, rettet fra: men [A?].
 » , » 1. (Gr. § 22): Tilføjelse [MA].
 » , » 3. 13, læs: 18..
 » , » 3. 18. Okt. 1873: Se V, S. 327, L. 8—11.
 » , » 11—15. Talen er om Opstilling af Folketingskandidater i de forskellige Kredse.
 » , » 14 f. og — usikker: Tilføjelse [B].
 » , » 17. Tirsdag Aften, læs: i Tirsdags Aftes.
 » , » 23. Kunstakademiet fejrede Fredag 31/3 1876 sin Stiftelsesfest; den overværedes bl. a. af Kongen. (»Dagbladet« 1/4 1876 (Nr. 78)).
 » , » 24. om Lørdagen, læs: om Løvedag.
- S. 137, L. 2. Kbh.s Kommune optog paa dette Tidspunkt et Laan paa 10 Mill. Kr., hvoraf Halvdelen blev udbudt med det samme. (»Berl. Tid.« 11/4 1876 (Nr. 86)).
 » , » 3. Befæstningspl., læs: Befæstningspl. [?].
 » , » 7. Arkitekt Jensen: Alb. Chr. Jensen, som 1881—83 byggede Udstillingsbygningen ved Charlottenborg.
 » , » 9—13. Jvf. Stemann III, 1929, 275.
 » , » 17—19. uidentvivil — uundgaaelig: Tilføjelse [B].
 » , » 18. Arbejdslønnen, læs: Arbejdsløn.
 » , » 26. ikke kan, læs: kun.
 » , » 31—35. Tilføjelse [B].
- S. 138, L. 13—26. Ved — ham: Tilføjelse [B]. Formodentlig indført den følgende Dag.
 » , » 27—29. Se S. 141, L. 7—9.
 » , » 36. hvilket — nok: Tilføjelse [B].
 » , » 37. om, læs: [om].
- S. 139, L. 5. Jørgensen: muligvis Fabrikejer V. C. Jørgensen, Fabrikken

»Øresund«, der havde Ejendomme i Rosenvænget, hvor Krieger boede. Sagen er ikke omtalt i Pressen.

- S. 139, L. 6. Grev, læs: Klein holder idag Valgmøde. Grev.
 » , » 6 f. Paa et Valgmøde i Aalborg 11/4 1876 med C. S. Klein som Taler angreb Grev C. J. F. Tramp til Kyø Regeringen.
 » , » 7. ikke uden Chancer: Tilføjelse [B].
 » , » 9 f. men — igjen: Tilføjelse [B].
 » , » 11—15. Jvf. Schovelin: Privatbanken 116 f.
 » , » 13. afskrives, læs: afskrevet.
 » , » 20. Kreds, læs: Kreds!.
 » , » 29. begge, læs: de begge.
 » , » 34. Sommer, læs: Foraar.
 » , » 34. ifjor Foraar: Tilføjelse [TB].
 » , » 34. en betydelig Garanti, rettet fra: 1 Mill. Kr. [TB].
- S. 140, L. 11. W., rettet fra: H.: Tilføjelse [A].
 » , » 18—31. Jvf. S. 134, L. 1—5 (med Note), 23—25.
 » , » 34 og S. 141, L. 1. igjennem. [Ny Linie] Hvad., læs: igjennem, hvad [Der er intet Spatium mellem disse Ord].
- S. 141, L. 1 f. Hvad — Form: Tilføjelse [A].
 » , » 10. Communens Laan: Jvf. S. 137, L. 2 med Note.
 » , » 24 f. Tilføjelse [B].
 » , » 26. 22. April 1826 spillede Hanne Pätges, den senere Fru Johanne Louise Heiberg, for første Gang Trine Rar i »Aprilsnarrene«.
- S. 142, L. 7. andetsteds — vinde: Tilføjelse [B].
 » , » 10. o. s. v, læs: o. s. v.).
 » , » 13 f. Ogsaa — alle: Tilføjelse [B].
 » , » 15—21. Tilføjelse [B].
 » , » 17. ubetinget: Tilføjelse [TA].
 » , » 25. paaberaabtes, læs: paaberaabes.
 » , » 26. Borgmester m. m. i Ribe C. A. Kiær beskikkedes 17/5 1876 til Borgmester m. m. i Næstved. Christoffer Krabbe, der da var Birkedommer paa Fejø, beskikkedes senere paa Aaret til Byfoged i Grenaa. (Ministerialtid. 1876, Tillæg B, 271 og 457).
 » , » 35. Jeg — derpaa: Tilføjelse [B].
- S. 143, L. 12 f. Storfyrsten, læs: Storfyrst.
 » , » 18. Søofficerene, læs: Søofficerer [?].
 » , » 18 f. Aggersøund: Jvf. S. 36, L. 16 (med Note); S. 104, L. 21 f.
 » , » 26 f. uopsigelige, læs: opsigelige.
 » , » 28. Historie, læs: »Historie.
 » , » 28 f. »Selskabet for Historie, Litteratur og Kunst« stiftedes 12/10 1876 med Overbibliotekar Chr. Bruun som Formand. Jvf. S. 145, L. 23—26; S. 166, L. 25—29.
 » , » 30. Aftes, læs: Aften [?].
 » , » 34. Tscherningiana: Se S. 41, L. 1—3 med Note.
- S. 144, L. 5—16. Tilføjelse [B].
 » , » 12. standset, læs: standsede.
 » , » 17 f. »Marinen og de flydende Forter (Af flere Officerer i Flaaden)«, Artikel i »Fædrelandet« 8/5—9/5 1876 (Nr. 106—07).
- S. 145, L. 16 f. Klein — Mstm.: Tilføjelse [B] foretaget samtidig med den til Stykket knyttede Note, altsaa tidligst 11. Nov. 1876.

- S. 145, L. 17. Til »Mstm.« er knyttet følgende Note: »Dette kom endelig fuldt frem d. 11. Novbr. 1876«.
- » » » 18. 28/4 1876 modtog Sofus Høgsbro fra de to Medlemmer af Sveriges Førstekammer S. A. Hedlund og H. O. Schönbeck følgende Telegram: »Repræsentanter af första och andra kammaren, samlade på hotel Freden, helsa glädjefullt förenade vensterns valsegar« (»Dansk Folketidende« 2/5 1876 (Nr. 18)).
- » » » 19. Misbilligelse, læs: Misbilligelsen.
- » » » 21 f. Der sigtes til en Artikel i »Aftonbladet« 9/5 1876 (Nr. 106) med Overskriften »Svensk lyckønskan till Danmarks nihilister«.
- » » » 23—26. Jfr. S. 143, L. 28 f. med Note.
- » » » 27 f. D. G. Monrad: Politiske Breve. Nr. 8. Til Hr. Redaktør Topsøe, Kbh. (25. April) 1876.
- S. 146, L. 1—4. Topsøes Svar stod i »Dagbladet« 11/5 1876 (Nr. 109).
- » » » 4. Motzfeldt, læs: K. Motzfeldt.
- » » » 5—9. Husarrekrut P. A. E. Stuhr (f. 1853), socialistisk Smed, var for Vold mod Foresatte dømt til Tugthusarbejde paa Livstid ved Krigsretsdom 27/4 1876.
- » » » 6. T. A. o: Tugt- og Arrestforvaring.
- » » » 7—9. Kongen — ham: Tilføjelse [B?].
- » » » 10—12. St. Matthæuskirken opførtes 1878—80.
- » » » 11. Vesterbro Kirke, læs: Vesterbro-Kirken.
- » » » 20—26. Søminekommissionens her omtalte Betænkning over et Udkast til et flydende Fort med Søminestation ved Premierløjtnant F. H. Jöhncke af 23/11 1872 blev ikke afgivet i 1872, som Krieger skriver, men 20/2 1873. Oberst W. Kaufmann og Kaptajn H. Höncke sluttede sig med Forbehold til Fler-tallet. Jöhnckes Udkast, Betænkningen og et Indlæg ved Jöhncke af 13/2 1873 er trykt som en Helhed, Kbh. 1873.
- S. 147, L. 2. Lovf. om Hærens og Søværnets Ordning: identisk med det 30/11 1875 i Folketinget forelagte Forslag; jvf. S. 112, L. 9 med Note.
- » » » 15. anseer, læs: ansaae.
- » » » 19 f. Scavenius, Dinesen, Tvermoes, Ravn, læs: Scavenius, Dinesen, Tvermoes, Ravn.
- » » » 36. Musæet: i Botanisk Have.
- S. 148, L. 9. igaar, læs: iforgaars.
- » » » 9. vedtog igaar at, rettet fra udraderet Ordforbindelse [A].
- » » » 25. igaar, læs: igaar — Auctionen fristede ham —.
- S. 149, L. 22—34. Jvf. S. 133, L. 35—S. 134, L. 5 (med Note); S. 143, L. 1—13.
- » » » 27 f. den gule Garde o: den kongelige Livgarde til Hest, der var blevet nedlagt 31/5 1866. (C. C. v. Krogh: Meddelelser om den kongelige Livgarde til Hest, 1886, 547 ff.).
- » » » 29. og — indlodes: Tilføjelse [A].
- S. 150, L. 8. Res. 11. Mai: Jvf. S. 146, L. 5—9.
- » » » 26. Statstilskud, læs: Statstilskud.
- » » » 33. Offren, læs: Offre.
- » » » 36. frygter, læs: frygte.
- S. 151, L. 1—6. Talen er om de politiske Forhold i Sverige.
- » » » 12—15. Jvf. Jensen og Borgbjerg: Socialdemokratiets Aarhundrede II, 289 ff.

- S. 151, L. 28. Lov 2/7 70: Se Noten til S. 127, L. 32.
- S. 152, L. 4 f. I Anledning af, at der var konstateret Hundegalskab forskellige Steder paa Sjælland, paabød Kbh.s Politi 1/6 1876, at alle Hunde i Kbh. indtil videre skulde holdes bundne eller dræbes. (»Love og Anordninger« 1876, 273 f.).
- » , » 19. Forhlg., læs: Forslag.
  - » , » 19. I den 19/6 1876 af det af Folketingsudvalget angaaende Forslag til Lov om overordentlige Foranstaltninger til Forsvarsvesenets Fremme (forelagt i Folket. 16/5 1876 af Krigs- og Marinemin. Haffner) afgivne Betænkning udtalte et Mindretal, nl. Oberst C. M. V. Tvermoes, Lars Dinesen, Kommandør N. F. Ravn og Kammerherre J. F. Scavenius en Særopfattelse og fremsatte et eget Forslag. Forhandling paa Grundlag af dette Forslag afvistes baade af Udvalgsflertallet og (17/6) af Konseilspræsident Estrup. Jvf. Rigsdagstid., Overord. Saml. 1876, Tillæg B, Sp. 18—34.
  - » , » 20. men — derpaa: Tilføjelse [A?].
  - » , » 23 f. Joh. Grundtvig: Frederik II's Statshusholdning, oplyst af utrykte Kilder, Kbh. 1876.
  - » , » 24 f. T. Lunds Roman Peder Ox: Se S. 113, L. 23 ff. med Note.
  - » , » 27. Redactionen«, læs: Redactionen.
  - » , » 32. E. G. Geijer havde medvirket ved Udgivelsen af 2. Bd. af »Scriptores rerum Svecicarum medii aevi«, 1828.
  - » , » 36. [   ], læs: (   ).
- S. 153, L. 1—3. 26/6 1876 afskedigedes A. C. P. Linde fra Stillingen som Chef for det kgl. Teater fra 1/7 s. A. I hans Sted ansattes s. D. M. E. Fallesen. (Ministerialtid. 1876, Tillæg B, 321).
- » , » 11. 30 Millionforslag, læs: 30-Millionforslag.
  - » , » 13 f. Ventelig — Dagsordensformen: Tilføjelse [A].
  - » , » 15 f. Jvf. S. 154, L. 1 f.
  - » , » 18. Jernbaneværket: Talen er om det af den Letterstedtske Forening planlagte og bekostede Skrift om de skandinaviske Jærnbaner. Værkets Udarbejdelse ovedroges i 1877 daværende Kaptajn L. Koføed. Jvf. S. 192, L. 11—13 med Note.
  - » , » 30—32. og Intet — Nydelse: Tilføjelse [B].
- S. 154, L. 1 f. I Carl Plougs Arkiv i Kgl. Bibl. (Ny kgl. Saml. 2039 fol. II.) findes en trykt »Privat Henvendelse« underskrevet af C. Ploug og J. F. Scavenius, København 31/7 1876, som efter Samraad med Meningsfæller i Rigsdagen tilstilles enkelte Mænd rundt i Landet med Opfordring til at danne Vælgerforeninger i de enkelte Valgkredse. — Af en Skrivelse i samme Pakke ses, at Aalborg Amts 5. Kreds 13/10 s. A. efterkom Opfordringen. Jvf. A. Bindselev: »Konservatismens Historie i Danmark« I, 1936, 321 f.
- » , » 12. Udvalget 1873: Nærmere herom har ikke kunnet oplyses.
  - » , » 13. Venstreflertallet vedtog 24/6 1876 en Erklæring mod Regeringen. Se Thorsøe: Grundrids 40; Det danske Folks Historie VIII, 89.
  - » , » 16 f. 16/6 1876 stadfæstedes 1) Lov om midlertidige Laan til St. Croix Kommune, 2) Anordning om Oprettelsen af Fællessukkerkogerier og om Forandring i Bestemmelserne om Forholdet mellem Landejendomsbesiddere og Landarbejdere paa St. Croix, 3) Lov om Hærens Forsyning med de i Tilfælde af

- Krigsberedskab manglende Heste og Vogne. 26/6 stadfæstedes Loven om Anskaffelse af Feltskyts til Hæren.
- S. 154, L. 26 f. Understøttelsesforeninger. (, læs: Understøttelsesforeninger ([Punktummet udgaar].
- » , » 35 f. eller — Kanonspmet.: Tilføjelse [B].
- S. 155, L. 7—12. Jvf. Johanne Louise Heiberg og Andreas Frederik Krieger. En Samling Breve 1860—89, II, 1915, 273, Note 3.
- » , » 13. C. N. Davids Optegnelser (fra Decbr. 1863 og Jan. 1874) er trykt: H. T. 8. R. V, 45—99.
  - » , » 14—18. Prof. Edv. Holm besørgede sammen med Ph. Weillbach 1871—79 en dansk Udgave af Cesare Cantù's Verdenshistorie. Jvf. Dagb. S. 230, L. 7—9; S. 235, L. 4—7; S. 290, L. 30 f.
  - » , » 29 f. Der — Retninger: Tilføjelse [A?].
  - » , » 32 f. Cand. theol. Sverdrup: senere Statsraad Jakob Liv Rosted Sverdrup.
- S. 156, L. 6. haaber at blive, rettet fra: bliver [A].
- » , » 9. den russiske Reise: 26/7 1876 afrejste det danske og det græske Kongepar fra Kbh. til St. Petersborg.
  - » , » 21—33. Jvf. Ketil Motzfeldt: Dagbøger 1854—1889, 1908, 77 ff.
  - » , » 34 f. Troels Lund: Afsluttende Bemærkninger om Peder Oxes Finantsbestyrelse, Kbh. 1876. Jvf. S. 152, L. 23—25.
- S. 157, L. 6. Professorat, læs: Professur [?].
- S. 158, L. 5. Senere, læs: (Senere.
- » , » 6. (Kongen, læs: Kongen.
  - » , » 9—11. Om Junggreens Fængsling: Mackeprang 91 f.
  - » , » 16—18. Se Noten til S. 102, L. 14 f.
  - » , » 19 f. F. Krebs: Det gamle og det nye Samfund eller Laugstvang og Næringsfrihed, Odense 1876.
  - » , » 24 f. Se Noten til S. 116, L. 13 f.
- S. 159, L. 6 ff. Krieger opholdt sig i August 1876 i Norge. Jvf. Dske Mag. 7. R. III, 311—13 (Nr. 208).
- » , » 11—13. O. J. Broch: Kongeriget Norge og det norske Folk, dets sociale Forhold, Sundhedstilstand, Næringsveie, Redningsvæsen, Samfærdelsesmidler og Økonomi. Beretning afgiven til Kongressen for Sundhedsforhold og Redningsvæsen i Bryssel 1876, Kria. 1876.
  - » , » 15. paastaaer, læs: paastaae.
- S. 160, L. 2. Pall. Mall., læs: Pall Mall.
- » , » 7—9. Plougs Artikel »Den danske Regering og de flygtede slesvigske Værnepligtige« stod i »Fædrelandet« 24/8 1876 (Nr. 196).
  - » , » 12—15. Jvf. Neiiendam II, 60 f.
  - » , » 24 f. Yngvar Nielsen: »Aktmæssige Bidrag til Sveriges politiske Historie 1812—1813« i »Forhandlinger i Videnskabs-Selskabet i Christiania«, 1876, Foredrag og Afhandlinger Nr. 7.
  - » , » 33. Goos, læs: Good.
- S. 161, L. 13 f. Jvf. Noten til S. 165, L. 25.
- » , » 26 f. Associationsmødet i Bremen: Jvf. S. 163, L. 10 med Note.
  - » , » 28. *Filialen i Flensbg.*: »: Nationalbankens Filial dér.
  - » , » 34. Alex. Thorsøe: Den danske Stats Historie fra 1814—1848, Kbh. [1877—]1879. Fortsættelse af samme Forf.s Arbejde: Den danske Stats politiske Historie 1800—1864. 1. Tidsrum. (Til 1814.), Kbh. 1873. — Den videre Fortsættelse: Kong Frederik VII's Regering, 1.—2. Del, udkom 1884—89.

- S. 161, L. 35 f. J. A. Fridericia: Danmarks ydre politiske Historie i Tiden fra Freden i Lybek til Freden i Kjøbenhavn (1629—1660) I, 1629—35, Kbh. 1876.
- S. 162, L. 9. søge, rettet fra: have [A?].
- » , » 20—23. Christian IX var 1876 til Stede ved Viborg Domkirkes Indvielse efter Restaureringen. Undervejs besøgte han 9/9 Estrup paa Skaføgaard.
  - » , » 27. for, læs: af[!].
  - » , » 32. Sønnen: Den græske Kronprins Konstantin, der laa syg under den græske Kongefamilies Ophold i Danmark. Jvf. »Dagbladet« 7/10 1876 (Nr. 234).
- S. 163, L. 3 f. Ivar Holger Rosenkrantz: Nogle efterladte Optegnelser. Udg. af Julia L. Rosenkrantz, Kbh. 1876.
- » , » 10. I Slutningen af September 1876 afholdtes i Bremen en Kongres af »Gesellschaft für Reform und Codificirung des Völkerrechts«. Krieger var Deltager og valgtes til Vicepræsident. Jvf. Johanne Louise Heiberg og Andreas Frederik Krieger: En Samling Breve II, 433, Note 3.
  - » , » 13. Talen er om »Svensk tidskrift för litteratur, politik och ekonomi«, hvis Aargange 1870—74 H. Forsell havde udgivet. H. Hjärne udgav Aargangene 1875 og 1876.
  - » , » 14. Carl von Bergen havde Juni 1868—Dec. 1871 udgivet »Framtiden. Tidskrift för fosterländsk odling«. En ny Række af dette Tidsskrift udgav han Dec. 1876—1877.
  - » , » 16—21. 18/9 1876 havde en Deputation fra Fagforeningernes Hovedbestyrelse Audiens hos Krigsminister Haffner og overrakte ham et Andragende, der udtalte Arbejdernes Misbilligelse af »enhver Indførelse af umotiveret Strængighed og enhver Anvendelse af barbariske Straffemaader mod Soldaterne«, samt af Krigsministeriets seneste Optræden mod den socialistiske Presse. »Social-Demokraten« 19/9 1876 (Nr. 218).
  - » , » 20 f. Socialistmødet paa Fælleden: 3/9 1876. Se Jensen og Borgbjerg: Socialdemokratiets Aarhundrede II, 291.
  - » , » 24. Handelsoms, læs: Handelsmss..
  - » , » 25. afrejsende, læs: Reisende.
  - » , » 31. Jaques, læs: Jacques.
- S. 164, L. 17—19. »Dagens—Scavenius?: Tilføjelse [B].
- S. 165, L. 11. Thorsøe, læs: Thorson.
- » , » 11. [A. B. Thorson:] Indbydelse til Dannelse af en politisk Forening samt Redegjørelse for dens Virksomhed af En Grundlovsmand, Kbh. (Juni) 1876. — II [med Forfatterens Navn]. 1876.
  - » , » 13. E. W. Klein: Socialismen og dens Ledere. En kritisk Belysning. Kbh. 1876 (Forfatterens Forlag).
  - » , » 15. Folkethinget, rettet fra: Landstinget [A].
  - » , » 18 f. 6/10 1876 afholdtes i Aabenraa et Møde for at raadslaa om Oprettelsen af en hele Nordslesvig omfattende politisk Forening. Meningerne om Foreningens Nødvendighed var delte; man besluttede derfor at indkalde til et nyt Møde senere. (»Dannevirke« 7/10 1876 (Nr. 234)).
  - » , » 23. Jernbanesagen: Jvf. S. 153, L. 18 (med Note), S. 168, L. 27 ff., S. 177, L. 11 f.

- S. 165, L. 25. I Sommeren 1876 tilbød Bestyrelsen for den Letterstedtske Forening Adjunkt i Sorø Bartholomæus Hoff en Pengeunderstøttelse til Udarbejdelsen af en Fremstilling af det lærde Skolevæsens Historie i de nordiske Riger i de sidste 50 Aar. Hoff gik i Gang med Arbejdet, men maatte opgve det paa Grund af manglende Tid. Se bl. a. Brev fra Hoff til Krieger af 10/10 1877 i A. F. Kriegers Privatarkiv, Tillæg A (R. A.).
- » , » 28. Forhold: Der sigtes til nogle umiddelbart foran, under samme Dato, nedskrevne Betragtninger over Stormagtspolitikken i det orientalske Spørgsmaal.
- » , » 32—34. Den paagældende Artikel: Zur inneren Geschichte Dänemarks in den letzteren 12 Jahren findes i: Unsere Zeit, Deutsche Revue der Gegenwart, udgivet af Dr. Gottschall, Leipzig 1876, N. F. XII, 481 ff.
- S. 166, L. 8. særlig Lov, læs: særlige Love.
- » , » 13. Rimestad—Scavenius, læs: Rimestad, Scavenius [Dette Navn staar i en Linie for sig, under »Estrup«].
- » , » 17. Jvf. S. 160, L. 27 f.
- » , » 21. der, læs: som.
- » , » 25—29. Jvf. S. 143, L. 28 med Note.
- S. 167, L. 2. Tyrkerne havde paa dette Tidspunkt af Krigen med Serberne tilbudt Vaabenstilstand, dog forudsat at den blev paa 6 Maaneder. Serberne ønskede derimod nu en kortere Vaabenstilstand og støttedes heri af Rusland. Jvf. B. H. Sumner: Russia and the Balkans 1870—1880, 1937, 200 f.
- » , » 8—10. Jvf. S. 181, L. 20 med Note.
- » , » 13—14. Jvf. S. 165, L. 9 f.
- S. 168, L. 3. Kaptein, læs: Kpt..
- » , » 24. Moltke: Grev L. Moltke-Hvitfeldt, den danske Gesandt i Paris.
- » , » 26. der: i Berlin.
- » , » 31—33. Berners Indlæg blev ikke trykt, sml. S. 251, L. 3 f. og 32.
- S. 169, L. 9—19. Jvf. Stemann III, 1929, 259 ff.
- » , » 11. letsindige, læs: letsindig.
- » , » 20. Topsøe, rettet fra udraderet Ord [A?].
- » , » 20—23. Topsøe's Artikel »Lægmænds Medvirken i Strafferetsplejen« fandtes i »Dagbladet« 25—26/10 1876 (Nr. 249—50), signeret Glt.. Den var fremkaldt ved Jul. Lassens Indlæg i »Ugeskrift for Retsvæsen« 1876, 721—48: »Et Vidnesbyrd fra Tydskland om Edsvorneretten«, en Bearbejdelse af Prof. Binding's »Die drei Grundfragen der Organisation des Strafgerichts«.
- S. 170, L. 1 f. Om Kunstnerhjemmet i Gothersgade, der aabnedes 1878, og dets Historie: Stemann I, 1926, 184 f., 233 f.
- » , » 7. f. T., læs: for f. T..
- S. 175, L. 2. Erstatningskravet mod Hall for Overskridelserne ved Bygningen af det kgl. Teater. Jvf. S. 191, L. 26 med Note.
- » , » 4 f. medmindre — Forsoningsmstm. [A].
- » , » 9 f. o. s. v. — modfalden: Tilføjelse [B].
- » , » 11. I. V., læs: J. V..
- » , » 11—15. En Artikelserie i 6 Afdelinger af J. V. (Johan Ludvig Niels Henrik Vibe) tryktes i [Norsk] »Morgenbladet« — i Tiden mellem 15/10 og 2/11 1876 og udkom s. A. i Bogform under samme

Titel: »Bjørnstjerne Bjørnson og den nyere norske Poesi, Kria.

- S. 175, L. 14. Bondenovellerne, læs: Bondenovellen.
 » , » 16. optages, læs: optoges.
 » , » 18. Justitsministeriet, læs: Justitsmst..
 » , » 22. bliver, læs: blive.
 » , » 26 f. Saaledes — Øieblikket: Tilføjeelse [A].
 » , » 28 f. Tilføjeelse [B].
 » , » 28 f. Ved Baron Henrik Stampes Død 11/6 1876 overgik Nysø til hans ældste Søn Henrik; men desuden havde han to yngre Sønner Holger og Christian Stampe.
- S. 176, L. 11—14. Om Typografstrejken i Kbh. 30/10—5/12 1876: Bruun I, 245—49.
 » , » 15. C. S. Klein var blevet valgt til Folketingsmand i Viborg 8/11 1876 ved det da stedfundne Suppleringsvalg. Jvf. J. P. Jensen: Valgene til Rigsdagen i 80 Aar, 1929, 172.
 » , » 23. Tomaanederspolitikken: Jvf. S. 120, L. 33 ff.
 » , » 26. sit tidligere Ønske: Jvf. S. 68, L. 22—29.
 » , » 28. Firemandsudvalget, læs: Tremandsudvalget.
 » , » 28. Tremandsudvalget: Maaske sigtes der til, at Klein, Krieger og Nellemann 13/11 1876 i Proceskommissionen fremsatte Ændringsforslag til Lovudkast om Rettergangsmaaden i borgerlige Domssager. Se Proceskommissionens Betænkning, 1877, Nr. 141.
 » , » 30—33. V. A. Sechers Udgave af Chr. V's Danske Lov udkom 1878.
 » , » 34. Ledreborg, rettet fra: Blæsenborg [?] [A].
- S. 177, L. 3. Om Krabbes Forflyttelse se Noten til S. 142, L. 26.
 » , » 8—10. De af Landstinget vedtagne Lovforslag om Hærens og Søværnets Ordning blev 14/11 1876 standsede i Folketinget ved motiverede Dagsordener. Rigsdagstid. 1876—77 (2. Saml.), Folket., Sp. 907 ff.
 » , » 9. paa: udgaar.
 » , » 14. Kanonspmls. Behlg.: Jvf. S. 131—35.
 » , » 25 f. *Medern*: sandsynligvis Fejl for: *Meding* (Johann Ferdinand Oskar). — »Aus der Petersburger Gesellschaft. Von einem Russen«, 1873 (4. Aufl. 1875) med Fortsættelsen »Neue Bilder aus der Petersburger Gesellschaft« (1874, begge udk. hos Duncker & Humblot, Leipzig) er skrevne af den tysk-livlandske Forfatter og Journalist, 1874—82 Senatssekretær i Hamburg Julius Eckardt (1836—1908).
 » , » 29. samle, læs: opsamle.
- S. 178, L. 19—23. M. Goldschmidt: Livs Erindringer og Resultater [I—II], Kbh. 1877. Jvf. S. 183, L. 3—5; S. 185, L. 28—30.
 » , » 25 f. F. Petersens's Afhandlinger om »Dr. Søren Kierkegaards Christendomsforkyndelse« fremkom i »Theologisk Tidsskrift for den evangelisk-lutherske Kirke i Norge« X, 1869, 489—583; Ny Række: I 1871, 209—315; II, 1873, 1—72 og 481—525; III, 1874, 1—47, 241—315, 425—451, 563—602; IV, 1876, 91—113, 259—297, 418—485; V, 1877, 1—44, 180—236. Udg. i Særtryk, I—III, 1877.
 » , » 27—30. Sml. J. N. Madvig: Livserindringer, 1887, 233.

- S. 178, L. 28. G., læs: g..
- » » » 35. Denne Linje staar ikke som Note i Originalen, men er senere tilføjet i selve Teksten, og hertil er i Orig. føjet følgende Note: »De bleve siden forgjæves mildnede i Petersbg.-Versionen«. — Som Note istf. L. 35 staar i Orig. i Marginen følgende: »Det har siden vist sig, at Keiser Alexander talte uforberedt og uoverlagt, imod G—ws Ønske«.
- S. 179, L. 6 f. Det — Forespørgsel, rettet fra: England har gjort Forespørgsel [A].
- » » » 9. Wilhelmshaven, læs: Wilhelmshavnen.
  - » » » 16. omend da muligt, rettet fra: da [A].
  - » » » 17 f. Det — Østerrig: Tilføjelse [A].
  - » » » 36. Henviisningen til 2., 5., 8. og 17. Dec. 1876 gælder nogle i den trykte Udgave udeladte Indførsler om russisk Storpolitik.
  - » » » 36. 5/8, læs: 5/6.
- S. 180, L. 8. I Konstantinopel afholdtes i Dec. 1876 og Jan. 1877 en Konference ml. Stormagternes Repræsentanter. Jvf. B. H. Sumner: Russia and the Balkans 1870—1880, 1937, 239 ff.
- » » » 20. § 5, 1—6, læs: §§ 1—6.
  - » » » 20. De første 6 Paragraffer i Forfatningsloven for Holsten af 11/6 1854 var ikke blevet forelagt de holstenske Stænder til Behandling. Jvf. N. N. II, 74. — Forfatningsloven er aftrykt »Love og Anordninger« 1853—54, 561 ff.
  - » » » 30. han o: Tillisch.
  - » » » 31. Aalborg. Ja, læs: Aalborg: Ja.
- S. 181, L. 4. Daae's Breve o: »Breve fra Danske og Norske, især i Tiden nærmest efter Adskillelsen«. Udgivne af Ludvig Ludvigsen Daae, Kbh. 1876. Bogen anmeldtes i [Norsk] »Aftenbladet« s. A. af Gustav Storm. (J. B. Halvorsen: Norsk Forfatter-Lexikon 1814—1880 II, 1838—89).
- » » » 9. de bestaaende Embeders, læs: et bestaaende Embedes.
  - » » » 17 f. sikkert — Vanskeligheder: Tilføjelse [A].
  - » » » 19. ikke, rettet fra: ikke heller [A].
  - » » » 20. Østersøprovincs-Aftaler: Der verserede ved denne Tid i danske Hof- og Ministerialkredse Rygter om, at der i Juni 1876 skulde være sluttet en hemmelig Traktat mellem Rusland og Tyskland, hvorefter Rusland forpligtede sig til at afstaa sine baltiske Provinser til Tyskland, mod at Tyskland anvendte en saadan Pression paa Østrig, at dette forhindredes i at deltage i den tyrkiske Krig. Jvf. S. 167, L. 8—10.
  - » » » 23. Rhingrændsen, læs: Rhingrændsen*.
  - » » » 24. den, læs: den.
  - » » » 33 f. Ved en Middag til Ære for den tyske Rigsdags Præsidium 1/12 1876 fremsatte Bismarck nogle Ytringer om Tysklands Stilling til det orientalske Spørgsmaal og hævdede, at den tyske Politik havde fortsat og vilde fortsætte sine Bestræbelser for Fredens Opretholdelse. (»Dagbladet« 6/12 1876 (Nr. 285); jvf. Horst Kohl: Bismarck Regesten II, 1892, 130).
  - » » » 35. Henviisningen gælder en i den trykte Udgave udeladt Indførsel.
- S. 182, L. 2. Nellemann's Paategnings§er: § § 6, 7 og 8 i Forslag til Lov indeholdende Tillæg til Tyendeloven; de indeholdt Bestem-

melser om, at der i Tyendets Skudsmaalsbøger skulde indføres Oplysninger om, naar, hvor og for hvor lang Tid der var afsluttet Tjenestekontrakt. (Rigsdagstid. 1876—77, Tillæg A, Sp. 1181 f.).

- S. 182, L. 6 f. Justitskommissionens tre Betænkninger: »Forslag udarbejdet af den ved allerhøjeste Reskript af 28/2 1868 nedsatte Proceskommission« I—III, 1877.
- » , » 22. *Nielsen*: Stiftamtmand i Ribe H. C. Nielsen.
  - » , » 23. *Holstein*: titl. Konseilspræsident Lensgreve L. H. C. H. Holstein-Holsteinborg.
  - » , » 27 f. R.-Lehn — Intet: Tilføjelse [B].
  - » , » 32 f. Selv det til *Jern og Sukker* indskænkede Retorsionsforslag, rettet fra: Retorsionsforslaget [B].
  - » , » 32—S. 183, L. 1. Med Retorsionsforslaget menes et Lovforslag om »die Erhebung von Ausgleichungs Abgaben« af 7/12 1876, som kom til første Behandling i den tyske Rigsdag 12/12 s. A. Se »Berichte über die Verhandlungen des deutschen Reichstags« 1. IV, 1876, 2, S. 737—67, samt 1. IV, 1876, 3 (Anlagen), S. 780 ff.
- S. 183, L. 1 f. Der tænkes paa Verdensudstillingen i Paris 1878. Tyskland deltog ikke i Industriudstillingen, men derimod i en Kunstudstilling (»Fædrelandet« 7/5 1878 (Nr. 105)).
- » , » 3—6. Jvf. S. 178, L. 19—23 med Note.
  - » , » 6. M.: P. L. Møller. — G.: Goldschmidt.
  - » , » 18. »Stiftsmidlerne« var et Fond, der var skabt ved Beskæring af de højeste Præstelønninger for at bøde paa de laveste. Venstre ønskede dem optagne blandt andre Indtægter paa Finansloven.
  - » , » 20. *Kirkemst.*, læs: *Kirkemsts.*
  - » , » 23—27. Det drejede sig om Herning Realskole, som Thomas Nielsen ejede og drev 1877—83. Jvf. Rigsdagstid. 1876—77, Folket., Sp. 1597.
  - » , » 28—33. Paa Konferencen i Konstantinopel (se Noten til S. 180, L. 8) havde den russiske Gesandt forlangt en midlertidig Besættelse af Bulgarien ved fremmede Tropper. Der opnaaedes Enighed mellem de fremmede Magters Repræsentanter om Oprettelsen af et særligt Gendarmeri. Planerne bragtes dog ikke til Udførelse paa Grund af tyrkisk Modstand og den følgende Tids Begivenheder. Jvf. B. H. Sumner: *Russia and the Balkans 1870—1880*, 1937, 241 f.
- S. 184, L. 3. Opløsningsdekretet: af 30/3 1876. Jvf. Thorsøe: Grundrids 39 og Dagb. S. 135, L. 23 ff.
- » , » 6. Han — rask: Tilføjelse [B].
  - » , » 8—11. Dette — Forhold: Tilføjelse [B].
  - » , » 11—13. Dette — Tiltale: Tilføjelse [B].
  - » , » 16. Partiets, læs: Pressens.
  - » , » 17—19. Sml. S. 182, L. 22 med Note.
  - » , » 21. Firemaanederpolitiken: Iflg. § 19 i Grundloven af 28/7 1866 kunde Rigsdagen ikke uden Kongens Samtykke forblive læn­gere sammen end to Maaneder. I en Række Aar havde man undladt at give dette formelle Samtykke; men 30/11 1876 blev det ved en kgl. Resolution meddelt Rigsdagen, at den

maatte forblive sammen endnu 2 Maaneder — indtil 2/2 1877. Det lykkedes dog ikke at begrænse Rigsdagssamlingen til disse 4 Maaneder; Rigsdagen blev først hjemsendt 4/4 1877. (Rigsdagstid. 1876—77, Landst., Sp. 370, 1045; »Fædrelandet« 2/12 1876 (Nr. 282)).

S. 184, L. 25. Mst., læs: Mstt.

S. 185, L. 16—24. Tilføjelse [B?].

» » » 29. Lemvigbrevet: Se M. Goldschmidt: Livs Erindringer og Resultater I, 437 f.

S. 186, L. 1—5. H. Matzens Anmeldelse af T. H. Aschehoug's »Norges offentlige Ret. Anden Afdeling. Norges nuværende Statsforfatning« I, 1875, findes i »Nordisk Tidsskrift för vetenskap, konst och industri« 1878, 80—87.

» » » 24. Misbilligelse, læs: Misbilligelsen.

» » » 27. Estrup mener, han var, læs: Estrup, mener han, var.

» » » 28 f. Compromis'et: nl. om Finansloven i Maj 1875. Se »Det danske Folks Historie« VIII, 1929, 82. Jvf. Dagb., S. 63—67.

» » » 31. Frederiksen: Prof. N. C. Frederiksen.

» » » 32. kan faae, rettet fra: faaer [MB].

» » » 33 f. Frederiksens rige Broder: Jægermester D. P. Friderichsen til Kærstrup.

» » » 34 f. Forudsætningen — Kr.: Tilføjelse [B].

» » » 36. Tilføjelse [B].

S. 187, L. 1—3. Folketingets Udvalg ang. den af Statsrevisionen afgivne Betænkning over Statsregnskabet for Finansaaret 1874—75 havde anbefalet Rigsdagen nogle Forslag, der udtalte, at Overskridelserne ved det kgl. Teaters Nybygning ikke kunde passere. Udvalgets Mindretal (Rimestad) havde dog stillet Ændringsforslag om, at de nævnte Forslag skulde udgaa. Ved Folketingets 1. Behandling 17/1 1877 af Udvalgets Indstilling om Teateroverskridelserne blev Rimestads Ændringsforslag forkastet med 64 Stemmer mod 23. Aaber og Scavenius stemte Ja. (Rigsdagstid. 1876—77, Folket. Sp. 2191 ff., Tillæg B, Sp. 615 f.).

» » » 10. St.: udgaa.

» » » 17. Finantsls., læs: Finantsl.

» » » 18. Tillægsbevl., læs: Tillægsbevsl..

» » » 24 f. To-Maaneders-Forlængelsesres.: Se Noten til S. 184, L. 21.

» » » 36. faae, læs: have.

S. 188, L. 7. to, læs: de to.

» » » 17. Cogorsan [?], læs: Cogordan.

» » » 25—34. Jvf. S. 66, L. 17; S. 67, L. 4 ff.

S. 189, L. 1—4. Om de fem Konfliktpunkter ved Finanslovforhandlingen 1876—77 se Det danske Folks Historie VIII, 89 f.

» » » 7. Arbejdercms.: Se S. 91, L. 3 f. med Note.

» » » 11. Zythpen-Adler, læs Zytphen Adler F[or]m[and].

» » » 11. F. H.: Falbe-Hansen.

» » » 11. J. Busk, læs: N. Busk [men der menes: Jens Andersen Busk].

» » » 19 f. Jvf. S. 186, L. 30—35.

» » » 19—24. Dette Stykke er indført med to Skriftyper. — L. 19 f.: Man — Fallit og L. 21—23: (Juel — Theatersagen) er ens i Skriftpræg [B]. L. 20: idag — »Lolland« og L. 23 f.: Industri-

banken — Frederiksen er indført med en anden Skrifttype [B].

- S. 189, L. 25—33. Den skandinaviske Veksellovkommission holdt Møde i Stockholm 20/2—5/3 1877. Sml. S. 205, L. 29 ff.
- S. 190, L. 3. har, læs: have.
- » » » 5 f. Tilføjelse [B].
  - » » » 15—17. Det — Lære: Tilføjelse [B].
  - » » » 18 f. Tilføjelse [MB].
  - » » » 22. det gl., rettet fra: de [A].
  - » » » 28. Helgoland No. 2: Der sigtes til et paa Finansloven for 1877—78 opført ekstraordinært Bidrag til Panserskibet »Helgoland«, til hvis Bygning der desuden var foreslaaet bevilget 1.100.000 Kr. Finansudvalgets Flertal nægtede den førstnævnte Bevilling og fulgtes heri af Folketinget 21/12 1876 med 64 St. mod 27. Jvf. Rigsdagstid., Folket., Sp. 1733, 1779 f.; Tillæg B, Sp. 503 f.
  - » » » 29. Finantsl., læs: Finantsls..
  - » » » 30—S. 191, L. 3. 1/2 1877 holdt Krieger ved Finanslovsforslagets første Behandling i Landstinget en større Tale, hvori han hævdede den Opfattelse, at Tinget havde Ret til at foretage Ændringer i Finansloven, og at det i dette Tilfælde var nødvendigt. Rigsdagstid. 1876—77, Landst., Sp. 622—36. Jvf. Johanne Louise Heiberg og Andreas Frederik Krieger: En Samling Breve II, 283, 434.
  - » » » 33—35. Dette — det: Tilføjelse [B].
- S. 191, L. 15—17. Rettet fra: Arbeidermødet paa Nørrefælled vedtog en Res. i Anledning af Arbejdsløsheden [A].
- » » » 16. Arbeidermøde, læs: Arbeidermødet [I].
  - » » » 18—23. Tilføjelse [B].
  - » » » 24—26. Jvf. Jensen og Borgbjerg: Socialdemokratiets Aarhundrede II, 299; Bruun I, 255.
  - » » » 26. vedtages, læs: vedtoges.
  - » » » 26. Folketinget vedtog 5/2 1877 at anlægge Sag for Rigsretten mod 1) Hall og Worsaae for Overskridelse af Bevillingerne til det kgl. Teaters nye Bygning og 2) Krieger, Holstein-Holsteinborg og Fønnesbech for Salget af Marmorkirken. Jvf. Rigsdagstid. 1876—77, Folket., Sp. 2361, 2586 ff., 2603 ff., 2744 ff.; Tillæg A 1893 ff., Tillæg C 355 ff. og Dagb. S. 236, L. 17 og S. 249, L. 7 ff.
  - » » » 30. Jeg — det: Tilføjelse [B].
- S. 192, L. 8. V. Rosenørn, læs: N. Rasmussen.
- » » » 8, 26, 31. I en Depeche, som Udenrigsminister Rosenørn-Lehn 6/5 1876 udsendte til Danmarks Gesandter i de europæiske Stormagtshovedstæder og i Stockholm, gaves der en Oversigt over Ministeriets Syn paa den indrepolitiske Stilling, fremkaldt ved den Opmærksomhed, som denne havde vakt i Udlandet. Trykt Akter III, 485—89 (Nr. 1274).
  - » » » 11—13. Kaptajn, senere Oberst, L. Koføed fik i 1877 af Bestyrelsen for den danske Afdeling af den Letterstedts Forening, af hvilken Krieger var Medlem, overdraget at udarbejde en historisk-statistisk-teknisk Skildring af de skandinaviske Jærnbaner. Værket udkom 1884 under Titelen »Danmarks,

Norges og Sverrigs Jernbaner. En historisk Fremstilling af deres Anlæg og Udvikling, ledsaget af statistiske og tekniske Oplysninger◄.

- S. 192, L. 14. nu, læs: ei [?].
 » » » 24—26. Tilføjelse [B?].
 » » » 28. provisorisk, læs: [den] provisoriske.
 S. 193, L. 35. Haffners, læs: Haffner[s].
 S. 194, L. 7. Tanken, læs: Tanker.
 » » » 11 f. Se S. 192, L. 11—13 med Note.
 » » » 22. anbefaledes, læs: anbefales.
 » » » 31. Stemningerne, læs: Meningerne.
 S. 195, L. 13. rigtige, rettet fra udraderet Ord [A].
 » » » 32. kjendte, rettet fra: kjender [A].
 » » » 35. viste, læs: viser.
 S. 196, L. 15—26. Tilføjelse nederst paa Siderne med 19. og 20. Februar [B].
 » » » 19. idag: Tilføjelse [A].
 » » » 27—32. Jvf. Akter III, 509 (Nr. 1293); Mackeprang 102.
 » » » 36. nøie, læs: nøies.
 » » » 36. de Punkter: Jvf. S. 189, L. 1—4 med Note.
 S. 197, L. 7. Bevillingen, læs: Bevillinger.
 » » » 35—S. 198, L. 2. Jvf. Akter III, 467, 509 f. (Nr. 1259, 1293, 1295).
 » » » 36. den, læs: dem.
 S. 198, L. 3 f. Udenrigsminister O. D. Rosenørn-Lehn var fra 1870 Direktør for de kgl. Malerisamlinger.
 » » » 5. Pariserudstillingen: Se S. 183, L. 1 f. med Note.
 » » » 9. Estrup havde ved Folketingets 3. Behandling af Tillægsbevillingsloven stillet Ændringsforslag, hvorved Finansministeren bemyndigedes til at yde Kommunerne midlertidige Laan til Foranstaltninger sigtende til at afhjælpe Arbejdsløshedens og Dyrtidens Tryk, indtil et samlet Beløb af 1.000.000 Kr. Finansudvalget tiltraadte dette Forslag, men stillede samtidig Forslag om yderligere at bevilge 1 Million Kr. til Fordeling mellem Kommunerne som Tilskud til »De Fattiges Kasser◄. Begge Forslag vedtoges 24/2 1877 i Folketinget; Finansudvalgets Forslag med 44 Stemmer mod 27. (Rigsdagstid. 1876—77, Folket., Sp. 3329 ff., Tillæg B, Sp. 1069 ff.). Jvf. Dagb. S. 203, L. 11.
 S. 199, L. 16. sig* selv, læs: sig*, selv.
 » » » 30. Se S. 195, L. 9—12.
 S. 200, L. 7 f. vil og mislykkes, rettet fra: mislykkedes [A].
 » » » 20. Jvf. Noten til S. 198, L. 9.
 » » » 36. grundigt, læs: grundigst [?].
 S. 201, L. 4. havde, læs: have.
 S. 202, L. 3, 25. C'er og A'er: Se S. 194, L. 27—32.
 » » » 15—23, 36. Talen er om O. Borchsenius' litteraturhistoriske Artikler i »Nær og Fjern◄ 31/1 1876—11/2 1877, genoptrykte i »Fra Fyrrenerne◄, 1. Række, 1878.
 » » » 19. bleven, læs: blev[en].
 S. 203, L. 1. Helgoland: Jvf. S. 190, L. 28 med Note.
 » » » 8. deri, læs: derimod [!].
 » » » 11. Se Noten til S. 198, L. 9.
 » » » 17—21. Jvf. S. 192, L. 27—S. 193, L. 2.

- S. 203, L. 26. Medaillernes: Jvf. S. 197, L. 35—S. 198, L. 2 med Note.
 » , » 30. bar, rettet fra: har [A].
- S. 204, L. 23. Enigheden, rettet fra: det [A].
- S. 205, L. 24. Al. Petersen: Redaktør, cand. polit. Alexis Petersen-Studnitz.
 » , » 24. umulig, læs: umuligt.
 » , » 26. Nielsen: Redaktør af »Nordjyllands Folkeblad« Christen Nielsen.
 » , » 36 f. I »Morgenbladet« 20/2 og 1/3 1877 (Nr. 43 og 51) fandtes Artikler »Sundhedsplejen i Kjøbenhavn«, rettet mod Stadslæge P. A. Schleisner. Artiklerne var signeret »Medicus«.
- S. 206, L. 7. DEN 4. MARTS, læs: DEN 7. MARTS.
 » , » 8. Ministeren, læs: Ministrene.
 » , » 8 f. de sømilitære, læs: det sømilitære.
 » , » 19. min Sag: Rigsretssagen mod Krieger i Anledning af Salget af Marmorkirken. Jvf. S. 191, L. 26 med Note. Han indstævnedes for Rigsretten 10/3 1877.
 » , » 22. Det — sikkert: Tilføjelse [A?].
 » , » 25. Rosenborgplanen, læs: Rosenborgplaner.
 » , » 28 f. 11/3 1877 havde den russiske Gesandt i London meddelt den engelske Udenrigsminister Lord Derby et russisk Udkast til en Protokol, hvorved Magterne forpligtede sig til at fastholde de Fordringer, de paa Konferencen i Konstantinopel Dec. 1876—Jan. 1877 havde vedtaget at stille Tyrkiet, men som dette havde afvist. Jvf. B. H. Sumner: Russia and the Balkans 1870—1880, 1937, 263 ff.
 » , » 29. Schuwalof, læs: af Schouwalof.
- S. 207, L. 8—13. Et Flyveskrift »Soldatlif. Bidrag till en fråga för dagen«, trykt Linköping 1877, og indeholdende et Aftryk af en Række Breve fra en Dansker, der nylig havde aftjent sin Værnepligt, til »Göteborg Handels- og Sjöfartstidning«, var blevet omdelt i den svenske Rigsdags Kamre (»Fædrelandet« 10/3 1877 (Nr. 59)). Jvf. Rigsdagstid. 1876—77, Folket., Sp. 3415, og »Morgenbladet« 6/3 1877 (Nr. 55).
 » , » 23 ff. Talen er om Valget til Fællesudvalget om Finansloven.
 » , » 29. sættes, læs: sattes.
- S. 208, L. 4—6. Dette — sammen: Tilføjelse [B].
 » , » 30. Finantslovforhlgernerne, læs: Finantslovforhlgler.
- S. 209, L. 9. gaaet, læs: greb.
- S. 210, L. 31. holdes, læs: holdtes.
- S. 211, L. 7. idag, læs: idag (med Fruentimmer og G. med Kone).
 » , » 8. Regnskabs, læs: Regnskabs.
 » , » 8. Regnskabs Aflæggelse: »Pio og Geleff ... har efterladt de dem betroede Kasser tomme ... samt uindfriede Laan og Gjældsposter« (»Fædrelandet« 26/3 1877 (Nr. 72)).
 » , » 12. befrygtes, læs: befrygtedes.
 » , » 12. befrygtedes at ville, rettet fra: vilde [A?].
 » , » 13. kunde det muligt, rettet fra: kan det [A?].
 » , » 27. de 16's: Fællesudvalget bestod af 16 af Højre og 14 af Venstre. Jvf. S. 208, L. 3.
- S. 212, L. 26. fristede, læs: fristedes.
 » , » 35. Vi, læs: Vi 16.
- S. 213, L. 1. Stiftsmidlerne: Se Noten til S. 183, L. 18.

- S. 213, L. 5 f. Nellemann, læs: Estrup [1].
 » , » 8. dette, læs: det.
 » , » 21. Kleins Sodaanm.: Se S. 212, L. 1 f.
 » , » 33. de 5, der havde stillet Forslagene: Se S. 211, L. -3.
- S. 214, L. 24. Bevægelse — at: Tilføjelse [A].
 » , » 27 f. Der — Meddelelserne: Tilføjelse [?] [A].
 » , » 29. Carl Gustaf Malmström: Sveriges politiska historia från Carl XII:s död till statshvålfningen 1772 V, 1877.
 » , » 30 f. I »Dagbladet« 23/3 1877 (Nr. 70) fandtes i Artikelrækken »Fra Tilhørerpladsen« en Artikel om Krieger; den var usigneret, men forfattet af Topsøe. I dennes »Politiske Portræstudier«, 1878, 180—195, er Artiklen optrykt i omarbejdet Form.
- S. 215, L. 11. — Berg: Tilføjelse [TA].
 » , » 15. der undslap mig, egl.: undslap der mig.
 » , » 15. da, læs: [da].
 » , » 20 f. hvorpaa jeg ligl. henviste dette, egl. henviste jeg dette ligl..
 » , » 34. den noget radicale Lund: muligvis Højesteretsassessor Harald Lund.
- S. 216, L. 21. Mst., læs: Csp..
- S. 219, L. 2. gaa ind paa, rettet fra: tiltræde [TA].
 » , » 10. endte, læs: endtes.
 » , » 16. den, egl.: det.
 » , » 34 f. Jvf. B. H. Sumner: Russia and the Balkans 1870—1880, 1937, 266 f.
- S. 220, L. 2. Grev Moltke: Landstingsmand Grev C. C. H. Moltke til Lystrup.
 » , » 5. Vridsløselille-overskridelsessagen: I Folketingets Møde 10/3 1859 stillede Finansudvalget Forslag til Beslutning af Folketinget i Anledning af Overskridelse ved Opførelsen af Forbedringshuset paa Vridsløselille Mark. Under Forslagets 1. Behandling 21/3 var Tømrermester H. H. Kayser Ordfører. Rigsdagstid. 1858—59, Folket., Sp. 3744.
 » , » 12—16. Indstillingen fra Konstitutionskomiteen angaaende Forslag til Grundlovsbestemmelser sigtende til at aabne Statsraadet Medlemmer Adgang til Stortingets Forhandlinger m. m. tryktes i: Storthings Forhandlingerne 1877, VI: Indstilling S. I, 1—35. — Professor T. H. Aschehoug og Stiftamtmand L. Kyhn afgav dissentierende Votum (S. 27—35); heri findes paa det angivne Sted Udtalelsen: »Det har nemlig i Danmark ofte vist sig, at Ministeriet har maattet gaa af, fordi det er kommet i uforsonlig Strid med Folkethinget«.
 » , » 14. ucorrecte Bemærkning, læs: incorrecte Bk..
 » , » 26. Forhlgnes, læs: Forhlgernes.
- S. 221, L. 9. Hvorfor, læs: Hf..
- S. 222, L. 6 f. Jvf. S. 206, L. 15—18, 33—35. Ved Kvartalsskiftet 1/4 1877 overtog Lars Dinesen Redaktionen af »Folkets Avis«, hvis tidligere Redaktør Erik Bøgh indtraadte i Redaktionen af »Dagens Nyheder«, for hvilket Carl Carstensen fra 1873 var Chefredaktør.
 » , » 13. 1/7 1877 holdtes Festligheder i Anledning af 200 Aars-Dagen

- for Slaget i Køgebugt. Monumentet for Niels Juel afsløredes 21/9 1881.
- S. 222, L. 14. O. Vaupell gav i »Folkelæsning«, »Smaastykker«, Bd. 8 (Særryck Nr. 86), 1876—77, populære Skildringer af Generalerne Ryes og Bülow's Levnedsløb.
- » , » 15, 20. Broch, læs: Brock.
- » , » 22. hidtil: Tilføjelse [TA].
- » , » 28. den, læs: det.
- » , » 28. Stats-, læs: Slots-.
- S. 223, L. 9. Broch, læs: Brock.
- » , » 17 f. De — igjennem: Tilføjelse [B].
- S. 224, L. 9. Statsrevisorerne, læs: Statsrevisionen.
- » , » 24 f. Tilføjelse [B].
- » , » 26. Det — udstedes: Tilføjelse [B] øverst paa Siden, tidligst foretaget April 1878.
- » , » 26. Til denne Linie er knyttet følgende i Udgaven udeladte Note: Senere Anm. Om dettes Tilblivelse og Karakter Dagbl. 16. April 1878 og Bayer i Folkevennen April 1878. Man tør ikke tilraade Modstand.
- » , » 26. Det forenede Venstres Manifest tryktes i »Morgenbladet« 7/4 1877 (Nr. 80).
- » , » 27. Prof. H. N. Clausen døde 28/3 1877.
- » , » 29. Sønnen: Sognepræst, senere Biskop, Dr. phil. Johannes Clausen. — H. N. Clausen: »Optegnelser om mit Levned og min Tids Historie« udkom 1877. Jvf. S. 235, L. 8—14; S. 242, L. 27—31.
- » , » 30. H. Schg.: Henrik Scharling.
- S. 225, L. 1—6. Paa Mødet i Ringsted 7/4 1877, hvortil kun Venstremænd havde Adgang, vedtog man ingen endelig Beslutning ang. Spørgsmaalet om en Masseadresse eller Deputation til Kongen; men det bestemtes nærmere at overveje Sagen paa et Møde i Middelfart, hvor Venstre-Delegerede fra hele Landet vilde møde op. (»Morgenbladet« 10/4 1877 (Nr. 82); »Fædrelandet« 10/4 1877 (Nr. 82); »Dagens Nyheder« 10/4 1877 (Nr. 95)). Jvf. S. 229, L. 4, 23—25.
- » , » 2—6. der — Middelfart: Tilføjelse [B], jvf. L. 36.
- » , » 17. nyttigt, læs: nyttigst.
- » , » 18. 15-Dages-Loven: den af Finansminister Estrup 26/3 i Folketinget forelagte, 27/3 her vedtagne og 31/3 1877 af Kongen stadfæstede midlertidige Finanslov for 1877—78, der be myndigede Regeringen til foreløbig at afholde de nødvendige løbende Udgifter, dog ikke udover 15/4 1877. Rigsdagstid. 1876—77, Folket. Sp. 3883 ff.; Landst. Sp. 1005 ff.; Tillæg A, Sp. 1899 ff.; Tillæg C, Sp. 861 ff., 863 f.
- » , » 29. Mns., læs: Mins..
- S. 226, L. 9—13. Om H. A. Krügers Forespørgsel i den tyske Rigsdag 19/4 1877 og de dertil knyttede Forhandlinger se Akter III, 513—48; Bismarck u. d. n. Fr. 407—12 (Nr. 314—17); Hähnsen II, 436 f., 439—42 (Nr. 961, 967—69); Mackeprang 110—11. Jvf. Dagb. S. 227, L. 26—32; S. 228, L. 25—33.
- » , » 14—16. Privatbankens aarlige Generalforsamling afholdtes 11/4 1877. C. A. Broberg var Bankraadets Formand. Afskrivnin-

gerne for det sidst forløbne Aar var 1,6 Mill. Kr. Reservefonden reduceredes til 72.500 Kr. Jvf. Schovelin: Privatbanken 119 f.

S. 226, L. 17. Carlsen's, læs: Carlson's.

- » » » 17. Den svenske Historiker F. F. Carlson fik som Chef for Ecklesiastikdepartementet 1877 gennemført en Lov, hvorved de ved de svenske Universiteter bestaaende Adjunktembeder afløstes af ekstraordinære Professorater og større Docentstipendier.
  - » » » 18—20. Disse Linjer er øjensynligt forskrevne, Meningen er, at Stipendiaterne i Modsætning til de lønnede Docenter ikke faar Ret til at medregne deres Docenttid.
  - » » » 25—28. »En Opvækkelse«, Skuespil i 5 Akter af Forfatteren til »Den forvandlede Konge«, Kbh. 1877. Forfatteren var Rudolf Schmidt.
  - » » » 29—31. 12/4 1877 udstedtes »Foreløbig Lov om Indtægts- og Udgiftsbevilling, indtil Finantslov for Finantsaaret fra 1. April 1877 til 31. Marts 1878 er given. — Motiveringen er delvis refereret i Det danske Folks Historie VIII, 91 f.
  - » » » 29. holdes, læs: holdtes.
- S. 227, L. 16 f. J. A. Hansen var tidligere udeblevet fra et Møde i Mørkøv; ved Mødet 15/4 1877 lod han oplæse et Brev, hvori han som Aarsag til sin Udeblivelse angav, at han vilde undgaa Sammenstød med Højres Tilhængere (»Morgenbladet« 17/4 1877 (Nr. 88)). Om de nærmere Omstændigheder ved Mødet, se A. Cantor: »J. A. Hansens sidste Dage« i »Tilskueren« 1910, II, 224—28.
- » » » 26—29. Jvf. Noten til S. 226, L. 9—13.
  - » » » 30—32. Prof. J. N. Madvigs Brev til H. A. Krüger af 13/4 1877 er trykt Akter III, 523—25 (Nr. 1305).
  - » » » 33 f. den appselske Ordinationssag: Se S. 19, L. 6. (Askovsagen) med Note.

S. 228, L. 1 f. Det — Fleste: Tilføjelse [B].

- » » » 10 f. et meget voveligt Skridt: o: den foreløbige Bevillingslov af 12/4; jvf. S. 226, L. 29 f. med Note.
  - » » » 12. »Lag, angående eganderätt till skrift« af 10/8 1877 er trykt i »Svensk Författnings-Samling« 1877, Nr. 28, S. 1—7.
  - » » » 13. Kamre, læs: Kamret.
  - » » » 22—24. Jvf. S. 232, L. 16—20.
  - » » » 25—33. Se Noten til S. 226, L. 9—13.
  - » » » 27. Schröder, læs: Schroder.
  - » » » 33. er, læs: er og.
- S. 229, L. 4, 23—25. Pressen havde ikke direkte Lejlighed til at referere Mødet i Middelfart 21/4 1877. Meddelelsen om Grundlovs- og Vælgerforeningens Dannelse udsendtes gennem Ritzau. Se dog »Morgenbladet« 22/4 og 24/4 1877 (Nr. 93—94); »Dansk Folketidende« 27/4 1877 (Nr. 17).
- » » » 4. Kirkesagen: Rigsretssagen ang. Marmorkirkens Salg. Jvf. Noten til S. 191, L. 26.
  - » » » 5. 7. Jan., læs: 7. Juni.
  - » » » 8—14. Det nævnte Møde omtales i »Dagbladet« 23/4 1877 (Nr.

- 95), der dog ikke nævner Deltagernes Navne. Om det fremlagte Adresseudkast se Noten til L. 27 f.
- S. 229, L. 16. Overenskomsterne, læs: Overenskømtstveien.
- » » » 23—25. Talen er om den saakaldte »Grundlovsværneforening«, der dannedes 21/4 1877 med Seminarieforstander P. Boisen i Gedved som Formand.
  - » » » 26. Tilføjelse [B].
  - » » » 27 f. Denne Adresse til Kongen er aftrykt i »Dagbladet« 23/4 1877 (Nr. 95). Indbyderne var overvejende Haandværkere og Forretningsdrivende, der i Adressen udtrykte deres Følelse af Tillid og Troskab til Kongen og hans Raadgivere.
  - » » » 33. Vedtægt, læs: Rgl. [? ∅: Reglement].
- S. 230, L. 7—9. Jvf. S. 155, L. 14—18 med Note.
- » » » 10—16. Den svenske Justitsminister anlagde i April 1877 Sag mod Udgifveren af Bladet »Flygposten« i Malmø Leopold Alm og mod Udgifveren af Bladet »Skåne« i Lund O. A. Hemming for fornærmelige Udtalelser om Danmarks Øvrighed og Regering. Ved Raadhusretten til Malmø irifandtes Hemming 28/9 1877 af de Edssvorne, medens Alm 29/9 blev dømt til 3 Maaneders Fængsel. »Dagbladet« 26/4, 27/4, 16/5, 29/9, 1/10 1877 (Nr. 98, 99, 114, 229 og 230).
  - » » » 30 f. Men — vedvare: Tilføjelse [B].
  - » » » 32. Odense-Adressen vedtoges paa et Møde i Odense 21/4 1877. Dens Ordlyd gengives i »Dagbladet« 23/4 1877 (Nr. 95); den overbragtes Kongen af Etatsraad C. P. A. Koch 28/4 s. A. (»Dagbladet« 30/4 1877 (Nr. 101)).
- S. 231, L. 1 f. Referat af Bergs Tale ved Mødet i Kolding 29/4 1877 fandtes i »Morgenbladet« 1/5 1877 (Nr. 99).
- » » » 7—9. 22/4 1877 udtalte Pastor Sophus Holm til Skjoldborg og Kallerup i en Prædiken, at Kongen ved Udstedelsen af den foreløbige Finanslov havde brudt sin Ed paa Grundloven, og at han ikke længere med Rette sad paa Tronen. (Høiesterets-tid. 1878—79, 147; sml. »Dagbladet« 1/5 1877 (Nr. 102)). Om Sagens videre Forløb se Noten til VII, S. 15, L. 32—37.
  - » » » 8. Leutenant, læs: Lieutenant.
  - » » » 10 f. J. C. Heuch: Dr. G. Brandes's Polemik mod Kristendommen, Kbh. 1877. Aftrykt efter Artikler i (Norsk) »Luthersk Ugeskrift«.
  - » » » 12—18. J. J. A. Worsaae's Artikel »Nordens Forhistorie efter samtidige Mindesmærker« tryktes i »Nordisk tidskrift för vetenskap, konst och industri« 1878, 20—45, 97—122, 197—233.
- S. 232, L. 3 f. Prof. Andreas Aagesen blev juridisk Æresdoktor ved Uppsalauniversitetets 400-Aars Jubilæum 1877.
- » » » 7 f. Correspondance ministérielle du comte J. H. E. Bernstorff 1751—1770, publiée par P. Vedel, T. 1—2, udkom 1882. — J. N. Madvig var Formand i Carlsbergfondets Bestyrelse. Jvf. S. 233, L. 13—16.
  - » » » 10. Giertz's: Fejl for: Gertz's.
  - » » » 13 f. »Ligtalerne«: Der sigtes vistnok til: C. F. Bricka og S. M. Gjellerup: Den danske Adel i det 16. og 17. Aarh. Samtidige Levnetsbeskrivelser uddragne af trykte og utrykte Ligprædikener, hvoraf 1. Saml. udkom 1874—75, 2. Saml. 1913.

- S. 233, L. 20. eftersaa, læs: eftersee.
- » » » 21—24. Jvf. S. 192, L. 11—13 med Note.
  - » » » 23. Scharlings Arbeide: Afsnittet »Jernbanerne« i V. Falbe-Hansen og Will. Scharling: Danmarks Statistik, III, 1878, 38—190.
  - » » » 25 f. 15/5 1877 meddelte »Fædrelandet«, (Nr. 110), at der var indledet offentlig Undersøgelse mod Bestyrelsen i Holbæk Amts Brandkasse, hvor J. A. Hansen var Formand; paa Grund af dennes Sygdom har Forhør kun været afholdt over hans Søn Hr. O. L. Hansen, som var Næstformand og Faderens Fuldmægtig.
- S. 234, L. 1 f. H. Hamiltons Skrift »Minne af fältmarskalken grefve Carl Gustaf Rehnsköld« findes i »Svenska Akademiens Handlinger ifrån år 1796«, 53. Del, 1878, 23—123.
- » » » 12. Rehnskiöld, læs: Rehnsköld.
  - » » » 14. Cantsler: H. Hamilton var fra 1872 Kansler for Universiteterne i Uppsala og Lund.
  - » » » 17. suur, læs: snu.
  - » » » 18. er, læs: ere.
  - » » » 19. Adjunkturerne Afskaffelse: Se Noten til S. 226, L. 17.
  - » » » 26. opført, som, læs: opført som.
- S. 235, L. 2 f. Sophus Müller polemiserede i en Artikel i »Archiv für Anthropologie« IX, 1876, 127—139: »Dr. Hostmann und das nordische Bronzealter, zur Beleuchtung der Streitfrage« mod den tyske Arkæolog L. Lindenschmit. Denne svarede sst. 141—153. Sophus Müller optog Diskussionen i nævnte Tidsskrift X, 1878, 27—40: »Zur Bronzealter-Frage«; hertil Lindenschmit's afsluttende Bemærkninger, sst. 63—71.
- » » » 3. Linderschmidt, læs: Lindenschmidt.
  - » » » 4—7. Jvf. S. 155, L. 14—18 med Note.
  - » » » 8—14. Jvf. S. 224, L. 29 med Note.
  - » » » 17. for, egl.: for at.
  - » » » 22 f. Det forenede Venstres Manifest »Til vore Meningsfæller« er trykt i »Morgenbladet« 3/6 1877 (Nr. 124) og i »Dansk Folketidende« 3/6 1877 (Nr. 23).
  - » » » 25—27. Den københavnske Grundlovsværneforening deltog i Arbejdernes Grundlovsfest i Dyrehaven 1877. Ifølge »Morgenbladet« 7/6 1877 (Nr. 128) havde Festen en overvejende socialistisk Karakter.
  - » » » 28—34. Se herom K. Kroman's Erindringer i »Minder fra Studenterdagene«, red. af Erik Rindom, 1924, 95 ff. — Om den videre Udvikling af Sagen jvf. Dagbogen S. 259, L. 8—11.
- S. 236, L. 1 f., 11—16. Talen er om Rigsretssagen ang. Marmorkirken. Jvf. Dagb. L. 17.
- » » » 11. DEN 11. JUNI, læs: DEN 13. JUNI. Votering i Rigsretssagen. [Ny Linie:] 1878, Okt. 11. [Herefter følger saa Stykket L. 11—16: Brock—Fallit].
  - » » » 11—16. Tilføjelse [B] foretaget o. 11. Okt. 1876.
  - » » » 17. Rigsrettens Dom i Sagen angaaende Marmorkirkens Salg til C. F. Tietgen (jvf. Noten til S. 191, L. 26) lød paa Friindelse for alle de tre anklagede Ministre: Krieger, Holstein-Holsteinborg og Fønnesbech. (Rigsretstidende, 2den Sag, 1877, 258 ff.).

- S. 236, L. 24. Domsgrundens: Læsningen er usikker.
- S. 237, L. 1 f. Tilføjelse [B].
- » » » 1 f., 31—34. Jvf. Stemann VI, 1932, 135.
  - » » » 2. ældste, læs: to ældste.
  - » » » 3 f. Ved kgl. Kommissorium af 25. Maj 1877 var nedsat en Kommission, der skulde underkaste den bestaaende Giftlovgivning en Revision og derefter fremkomme med Forslag til en ny Giftlovgivning. Formand var Stadslægen i København P. A. Schleisner. Kommissionens Dechr. 1879 afgivne Betænkning er trykt: Rigsdagstid. 1880—81, Tillæg A, Sp. 3271—83.
  - » » » 21 ff. Krieger var i Juni—Juli 1877 i Norge, hvor han boede en Tid paa Gausdal Sanatorium; han vendte i August hjem over Stockholm. Jvf. Høgsbro II, 72; Dske Mag. 7. R. III, 314—17 (Nr. 210—11).
  - » » » 31—34. Tilføjelse [B].
- S. 238, L. 10—13. Den norske Statsminister G. C. Sibbern, som tog sin Afsked 1871, var Ejer af Vernekloster (Rygge Hrd., Smaalene-nes Amt); 1878—84 var han Envoyé i Paris.
- » » » 10. antidanske, læs: anti-stangske.
  - » » » 12 f. og — Diplomat: Tilføjelse [B].
  - » » » 14 f. W. Haffner afløstes 28/7 1877 af J. C. F. Dreyer som Krigs- og Marineminister.
  - » » » 21—23. Dreyer — gjøre: Tilføjelse [B] foretaget tidligst i April 1878, da den er samtidig med Kriegers i Notebindet aftrykte Note hertil.
  - » » » 23. Hertil staar følg. Note: »2, 7, 21, 25, April 1878«.
  - » » » 24 f. Den københavnske Grundlovsværneforening, der var stærkt socialistisk præget, havde paa et Møde 6/8 1877 krævet Oplysning om, hvorfor den ikke kunde blive optaget i Landets almindelige Grundlovsværneforening (»Morgenbladet« 7—8/8 1877 (Nr. 180—181); »Dagbladet« 9/8 1877 (Nr. 185)).
  - » » » 26—32. Tilføjelse [B].
  - » » » 30. Mand, læs: Mænd.
- S. 239, L. 11—S. 241, L. 28. Krieger var rejst til Sverige i Anledning af Uppsala Universitetets 400-Aars Jubelfest 5/9—7/9 1877. Han var en af de Danskere, der ved denne Lejlighed udnævntes til Æresdoktorer.
- » » » 30 ff. De nævnte franske Videnskabsmænd overværede Jubelfesten i Uppsala.
  - » » » 32. sluttet, læs: sluttet.
  - » » » 32—34. Om Jón Sigurðssons Forhold i hans sidste Aar se P. E. Ólason: Jón Sigurðsson V, 1933, 317 ff.
- S. 240, L. 10. *Akerhjelm*, læs: *Akerhjelm*.
- » » » 18 f. Jvf. S. 239, L. 3—6.
  - » » » 26—33. Han — vilde: Tilføjelse [B].
  - » » » 23—33. Jvf. III, S. 180, L. 36—38 med Note.
  - » » » 29. en, læs: een.
- S. 241, L. 3. Slesvig, læs: Sverig.
- » » » 6. bitter, læs: billig.
  - » » » 31. Tilføjelse [B].
  - » » » 32 f. Jvf. Carl S. Petersen og Vilh. Andersen: Illustreret dansk Litteraturhistorie IV, 176.

- S. 242, L. 6—13. Hvad — skeet: Tilføjelse [B].
 » , » 18—21. Det — Kraft: Tilføjelse [A].
 » , » 22 f. Se bl. a. Det danske Folks Historie VIII, 93 f. Jvf. Dagb. S. 191, L. 26 med Note.
 » , » 27—31. Jvf. S. 224, L. 29 med Note.
 » , » 31. Han — Monrad: Tilføjelse [B].
 » , » 34 f. Jvf. Poul Geleff: Den rene, skære Sandhed om Louis Pic og mig selv, Kbh. 1877.
- S. 243, L. 5—7. Der sigtes til: Resumé des principaux faits statistiques du Danemark. Publ. par le Bureau Royal de statistique 1873. [Nr. 1] Copenhague. — Nr. 2. sst. 1878.
 » , » 9 f. 3/10 1877 fremsatte Indenrigsminister Skeel i Folketinget Lovforslag om Forandring i Lov af 24/5 1875 om forsk. Jærnbaneanlæg paa Sjælland; ved det bemyndigedes Regeringen til at afgøre, hvornaar og hvorledes der skulde tilvejebringes en Forbindelse ml. Kbh.s Banegaard og Havnen, evt. ved en Tunnel under Vesterbrogade. Lovforslaget med Bemærkninger findes i Rigsdagstid. 1877—78, Tillæg A, Sp. 1465 ff.
 » , » 11—13. Saaledes — tæmmes: Tilføjelse [B].
- S. 249, L. 1—6. Det drejer sig om Rigsretsproceduren mod Hall og Worsaae. V. Hørup var Anklager, Klubien Forsvarer.
 » , » 5 f. i — det: Tilføjelse [B].
 » , » 7 f. Begge de anklagede (Hall og Worsaae) frifandtes. Dommen er aftrykt »Rigsretstidende«, 3. Sag, 1877, 351—55.
 » , » 12. hele: udgaar.
- S. 250, L. 14. (jfr. 22. Sptbr.): Der kan ikke sigtes til Indførselen (her udeladt) under 22/9 1877. Henvisningen maa gælde S. 242, L. 18—21 (23/9 1877).
 » , » 19. Arkitekturmaleren Etatsraad Heinrich Hansen og Hustru fejrede 26/10 1877 deres Sølvbryllup, i hvilken Anledning der var indsamlet 2100 Kr., som overrakte Jubilaren, bestemt til et Kunstnerlegat, hvorover han skulde disponere. Se »Viborg Stiftstidende« 30/10 1877 (Nr. 254).
 » , » 20—23. Tilføjelse [B].
 » , » 25. Proceskommissionens Arbejder: »Forslag udarbejdet af den ved allerhøjeste Reskript af 28. Febr. 1868 nedsatte Proceskommission« I—III, 1877.
- S. 251, L. 3 f. Jvf. S. 237, L. 5—8.
 » , » 6. Kock, læs: Koch.
 » , » 6. Koch: Borgmester, Folketingsmand J. G. C. F. Koch.
 » , » 9—11. Tilføjelse [B].
 » , » 10. forberedt, læs: forberedet.
 » , » 21. 11/10 1877 begyndte i Landstinget 1. Behandling af et af Krigsminister Dreyer fremsat Forslag til Lov om en Afgivelse fra de i Lov om Hærens Ordning af 6/7 1867 indeholdte Bestemmelser om Tilgangen af Sekondlieutenanter. Se Rigsdagstid. 1867—78, Landst., Sp. 31 f., 37—46.
 » , » 25 f. Afd. Grev Danneskjolds østerrigske Enkes: Talen er om Grev Christian Sofus Danneskjold-Samsøes (d. 1875) Enke Anna, f. Friherreinde von Beesz und Christin.
- S. 252, L. 1—3. Tilføjelse [B].
 » , » 13. Smør: saaledes Originalteksten.

- S. 252, L. 15—18. Krieger var Formand i Landstingsudvalget ang. Lovforslaget om Afvigelse fra de i Hærloven af 6/7 1867 indeholdte Bestemmelser om Tilgangen af Sekondløjtnanter. § 1 i dette Forslag bestemte, at det ikke herefter skulde være nødvendigt at have gennemgaaet en Korporalskole og være udnævnt til Underofficer for at optages i Officerssskolens yngste Klasse; men Adgangen til denne skulde ogsaa staa aaben for dertil egnede Underkorporaler. (Rigsdagstid. 1877—78, Tillæg A, Sp. 1669 f.). — Udvalgets Forespørgsel af 15/10 1877 til Krigsministeren er aftrykt i Rigsdagstid. 1877—78, Tillæg B, Sp. 1 f.
- » » » 22. H. C. Andersens Statue i Kongens Have udførtes 1877 af Billedhuggeren Aug. Saabye.
- S. 253, L. 13 f. Krigsminister Dreyer's Svar af 17/10 1877 er aftrykt i Rigsdagstid. 1877—78, Tillæg B, Sp. 2 ff. Se iøvrigt Noten til S. 252, L. 15—18.
- » » » 16 f. den lille Officerssskolelov o: det i Noten til S. 252, L. 15—18 nævnte Lovforslag.
  - » » » 18. I »Dagbladet« 19/10 1877 (Nr. 246) fandtes en større, usigneret Artikel »Proceskommissionens Arbejde«.
  - » » » 19. Kl. R.: Klein og Rimestad.
  - » » » 25 f. Der er Tale om det i »Nordisk Retsencyklopædi« 1879 udgivne Arbejde af Johs. Ipsen: »Den danske og norske Proces«. Arbejdet var for Danmarks Vedkommende gennemset af Justitsminister Nellemann og for Norges af Højesteretsadvokat Johs. Bergh.
  - » » » 28. Deuntzers Familieret o: J. H. Deuntzer: »Den nordiske Familie- og Arveret«, 1878, der kom i »Nordisk Retsencyklopædi«.
  - » » » 31. Proces[om]m[i]s[sions]værkerne: Se Noten til S. 250, L. 25.
  - » » » 33. d. 19de, læs: Fredag d. 19de.
  - » » » 33. d. 19de, rettet fra: d. 18de [A].
  - » » » 33. Fredag: Tilføjelse [TA].
  - » » » 33 f. Topsøes Meddelelse af Lovforslagenes Tilblivelseshistorie: Se Noten til S. 253, L. 18.
- S. 254, L. 32. Bevilling, rettet fra udraderet Ord [A].
- » » » 36. for Mst.: Tilføjelse [TB].
- S. 255, L. 11. Tirsdag den 9.: Tilføjelse [TB].
- » » » 14—18. paa — ikke: Tilføjelse [B].
  - » » » 19—S. 257, L. 34. (vistnok — Estrup: Tilføjelse [B].
  - » » » 20. K. R.: Klein og Rimestad.
  - » » » 29 f. den — strandet: Tilføjelse [A].
- S. 256, L. 32. ikke, læs: ikke«.
- » » » 37. Ulempe, læs: Ulempe, at Kongens Myndighed blev beklippet; det vilde have den mindre Ulempe.
- S. 257, L. 5. Rigsdagen, læs: Regjeringen.
- » » » 12. Stiftmiddelsmp., læs: Stiftsmiddelspm..
  - » » » 20. saaledes at Reglen: Tilføjelse [A].
  - » » » 32. 2,5, læs: 2—5.
  - » » » 36. atter: Tilføjelse [A].
  - » » » 37. af Finansforslaget 77/78: Tilføjelse [A].
- S. 258, L. 5 f. havde — meent: Tilføjelse [A].

- S. 258, L. 7. skee — Privatforslag: Tilføjelse [A].
- » » » 7. undergivet, rettet fra: undergive [A].
  - » » » 10 f. nu — lidt: Tilføjelse [A].
  - » » » 16. Kaptajn J. Bahnsen havde i »Dagbladet« 17/10 1877 (Nr. 244) skrevet en Artikel »Artilleriets Sekondløjtnanter« i Anledning af det i Noten til S. 252, L. 15—18 nævnte Lovforslag.
  - » » » 21. historiske, læs: Historisk.
  - » » » 21 f. C. Paludan-Müller: Griffenfelds Stigen og Fald, Historisk Aarbog 1878, 121—85.
  - » » » 31. ville, læs: vilde.
- S. 259, L. 3. forkastedes, læs: forkastes.
- » » » 8—11. Jvf. S. 235, L. 28—34 med Note.
  - » » » 24. Kommaet udgaar.
  - » » » 27—35. Dette Stykke er forkert anbragt; det hører under 24. Okt..
- S. 260, L. 17. Bsl.: Bevillingslov.
- S. 261, L. 25. de 4: Dinesen, Klein, Rimestad og Scavenius, der dannede Mindretallet i Udvalget ang. Lovforslaget til Finanslov for Finansaaret 1877—78. (Rigsdagstid. 1877—78, Tillæg B, Sp. 19).
- S. 262, L. 13—18. Sukkerfabrikken Lolland var i Foraaret 1877 gaaet konkurs (»Fædrelandet« 26/1 og 15/2 1877 (Nr. 22 og 39)). Landmandsbanken solgte derefter Ejendommen til et nydannet Selskab »Højbygaard Sukkerfabrik«, hvis Forretningsfører Groserer Hoffmeyer blev (»Fædrelandet« 9/11 1877 (Nr. 261)). 1880 overtoges Fabrikken af »De danske Sukkerfabrikker« (De danske Sukkerfabrikker 1872—1888, 1888, 24).
- » » » 14. fik dækket, rettet fra: dækkede [A].
  - » » » 20—22. Grundlovsværneforeningen afholdt Generalforsamling 29/10—31/10 1877 i Kbh. (»Morgenbladet« 30/10, 31/10 og 1/11 1877 (Nr. 252—54)).
  - » » » 24 f. Det af Folketinget nedsatte Udvalg til Behandling af Finansloven for 1877/78 afgav Betænkning 30/10 1877. Sammen med denne er trykt en Skrivelse fra Formanden Bojsen til Konseilspræsidenten af 27/10 og Estrups afvisende Svar af 30/10. Se Rigsdagstid. 1877—78, Tillæg B, Sp. 13—24.
- S. 263, L. 1—13. W. Scharlings Foredrag »Nationalbankens Seddelemmission« i Den nationaløkonomiske Forening 31/10 1877 refereredes udførligt i »Dagbladet« 31/10 s. A. (Nr. 256). — Om Nationalbankens Forhold se Axel Rubow: Nationalbankens Historie 1818—1878, 1918, 403 ff.
- » » » 16 f. han — Fischer: Tilføjelse [A].
  - » » » 19. Bjørnstjerne Bjørnsons Fortælling »Magnhild« udkom 30/10 1877. Petra er Hovedpersonen i hans Fortælling »Fiskerjenten« fra 1868.
  - » » » 22—24. Jvf. S. 292, L. 22—28.
  - » » » 25. Rigsdagen, læs: Rigsdagens.
  - » » » 25—27. Tilføjelse [A].
  - » » » 34—S. 264, L. 2. Okt. 1877 skrev Pietro Krohn fra Italien til F. Meldahl, at der var Mulighed for at skaffe Akademiet i Kbh. en Samling Afstøbninger af italienske Renæssanceskulpturer i Siena, Firenze o. a. St., da den preussiske Stat var i Færd med at afstøbe flere Værker, bl. a. Nicoló Pisanos berømte

Prædikestol i Domkirken i Siena. Meldahl skaffede de nævnte Midler til Indkøbet. Stemann V, 1931, 164 f., 172 ff.

- S. 264, L. 1. slesvigske, læs: sienesiske.
- » » » 3—12. Chr. K. F. Molbech havde indgivet Klage til Kultusministeriet over, at Teaterchef Fallesen ønskede straks at opføre H. Ibsens Sept. 1877 fremkomne Skuespil »Samfundets Støtter« og udskyde Opførelsen af Molbechs »Ambrosius«, der var antaget samme Foraar til Opførelse efter de allerede antagne danske Arbejder. Jvf. Neiiendam II, 1922, 147 ff.
  - » » » 18. Udskillelse, læs: Udskillelsen.
  - » » » 28 f. til Monrad: Tilføjelse [TA?].
- S. 265, L. 6. D. og Sc.: Dinesen og Scavenius.
- » » » 11. Zytphen-Ad[el]ers Bevilling: Se Noten til S. 309, L. 12 f.
  - » » » 19 f. Intrigue, læs: Intriguer.
  - » » » 21. Jvf. S. 262, L. 8—12.
  - » » » 22. igaar, rettet fra udraderet Ord [idag?].
- S. 266, L. 22. sættes, læs: sattes [?].
- S. 267, L. 29. efter — Venner: Tilføjelse [A].
- » » » 30. godkjende, rettet fra ulæseligt Ord [A].
  - » » » 32. Centrums-: Tilføjelse [TA].
  - » » » 32. Mandags, rettet fra udraderet Ord [A].
  - » » » 33. Rosenørn-Te., læs: Rosenørn-Tn..
  - » » » 33. Rosenørn-Tn.: Rosenørn-Teilmann.
  - » » » 36. d. 5te N.: Tilføjelse [TA].
  - » » » 36. referede, læs: refererede.
  - » » » 36. mig: Tilføjelse [TA].
  - » » » 38. om Søndagen: Tilføjelse [MA].
- S. 268, L. 18. før: Tilføjelse [TA].
- » » » 35. foruden, læs: forinden.
- S. 269, L. 35. Oxenbøll: Tilføjelse [TA].
- S. 270, L. 17—26. De nævnte Betænkninger og Forslag er alle trykt i »Betænkning afgiven af den ifølge kgl. Resolution af 20. September 1875 til Undersøgelse af Arbejderforholdene i Danmark nedsatte Kommission«, 1878, med Undtagelse af den i L. 26 nævnte Rejseberetning. Hermed sigtes til en af Arbejdsinspektør B. Jensen affattet Beretning om en Rejse til Belgien 1876.
- » » » 18—20. Læs:
Hansen: Kontraktsfh. mellem Arbejdsgiver og Arbejder.
(Lovf. om Arbeidsbøger m. v.).
— : Om Organisation af Svende- og Mesterforeninger.
  - » » » 21. Retsstridigheder, læs: Retstvistigheder.
  - » » » 22. Arbejdsretten, læs: Arbejdsretter.
  - » » » 26. Jessen, læs: Jensen.
- S. 271, L. 6 f. 8/11 1877 holdtes der Forligsprøve i Retssager anlagt mod Ministeriet og Redaktørerne for »Fædrelandet«, »Folkets Avis«, »Nær og Fjern« og »Dagbladet« af forskellige Venstrømænd. »Dagbladet« 9/11 1877 (Nr. 264); jvf. Tilskueren 1884, 888—914; Thorsøe: Grundrids 50 f.
- » » » 7. Ministre, læs: Ministrene.
  - » » » 14. Linde's, læs: Lunde's.
  - » » » 21. den Sidste navnlig: Tilføjelse [TA].

- S. 272, L. 19. Thygeson: Tilføjelse [TA].
- » » » 20. Ussing: Tilføjelse [?] [MA].
  - » » » 20. o. s. v.: Tilføjelse [TA].
  - » » » 27. Adler: Tilføjelse [TA].
- S. 273, L. 15. uforandrede, læs: *uforandrede*.
- S. 274, L. 23 f. hvis — været, rettet fra: være [A].
- » » » 27. Dinesen: Tilføjelse [TA].
  - » » » 31. Ldsf.: Landstingsforslaget.
  - » » » 34. igjen, rettet fra udraderet Ord [A].
- S. 275, L. 3. blev, læs: *bleve*.
- » » » 11. Bondevennernes, læs: *Bøndernes*.
  - » » » 17. forberedte, læs: *forberedede*.
  - » » » 17. »eller forberedede«: Jvf. S. 273, L. 9.
- S. 276, L. 10. Tilføjelse [B].
- » » » 16—29. Dette Stykke er utvivlsomt indført samtidig med L. 35 f., altsaa tidligst 28. Nov. 1877. [A].
  - » » » 21. tilføiede, læs: *tilføiet*.
  - » » » 24. Ministeren, læs: *Ministrene*.
  - » » » 30—S. 277, L. 4. Jvf. S. 235, L. 28—34; S. 259, L. 8—11.
  - » » » 33. nu, læs: »nu.
  - » » » 33 f. Tilføjelse [B].
  - » » » 34. Estrup, læs: *Estrup*.
- S. 277, L. 5. standsede, læs: *standser*.
- » » » 5—9. Th. J. Heftye skrev i (Norsk) »Morgenbladet« 1877 en Artikelrække »De skandinaviske Banker og deres Pengesedler«; den kom i Særtryk som 1. Hefte omhandlende de norske Forhold. Artikelrækken blev paa dette Tidspunkt afbrudt — i Følge J. B. Halvorsen — af Hensyn til en samtidig opstillet Konkurrenceafhandling om Seddelbankerne for Ansøgerne til den ledige Professorpost i Statsøkonomi. Fortsættelsen bebudedes at skulle komme som trykt Manuskrift, og heraf udkom 2. Hefte omhandlende de svenske Seddelbanker. Hefte 3. — om den danske Nationalbank — udkom derimod aldrig. (J. B. Halvorsen: Norsk Forfatter-Lexikon 1814—1880, II, 1888, 588).
  - » » » 10—13. Jvf. S. 279, L. 24—29.
  - » » » 14. D. G. Monrad: Politiske Breve. Nr. 9—13, Nykjøbing F. (Nov.) 1877.
- S. 278, L. 1. Skeels Foredrag: i Landstinget 13/11 1877. (Rigsdagstid. 1877 —78, Landst., Sp. 279 ff.).
- » » » 6. Forgjængerne, læs: *Forgjængeren*.
  - » » » 14. Formandsudvalget, læs: *Formandsvalget*.
  - » » » 17 f. J. v. Engeström: Historiska anteckningar och bref från åren 1771—1805. Utg. af E. V. Montan, Stockholm 1877.
  - » » » 19. Rigsdagens, læs: *Rigsdagen*.
  - » » » 23 ff. Under den orientalske Krise 1876—77 sendte den britiske Gesandt i Kbh. Sir Charles Wyke sin Regering Oversættelser af »Dagbladet«s engelsk-tjendtlige Ledere. Udenrigsminister Lord Derby lod disse Oversættelser gaa videre, undertiden i trykt Form, til Dronningen, Lord Beaconsfield og de britiske Gesandter paa Fastlandet. Wyke klagede samtidig i sine Depecher, især Nov.—Dec. 1877, over den danske Presses

Tone overfor Storbritannien. Henvendelse til Ashley (o: rimeligvis Evelyn Ashley) er ikke omtalt i disse Depecher, der nu findes i Public Record Office, London.

S. 278, L. 36. Se S. 280, L. 15—19.

S. 279, L. 3—5. I »Nær og Fjern« 14/10, 21/10, 28/10 og 4/11 1877 (Nr. 276—79) findes en usigneret Anmeldelse af G. Brandes: Emigrantlitteraturen. Første Udgave 1872. Anden omarbejdede Udgave 1877.

» » » 12—14. Den omtalte Munch-Rosenschöld er utvivlsomt Tomas Munck af Rosenschöld, der 1858—83 var Præsident i Skåne Hovrätt. De Geer var fra 1870 Præsident i Göta Hovrätt, og dette Embede havde under hans Statsministertid 1875—80 været reserveret ham. 1880, da han ved sin Afgang som Statsminister fik bevilget fuld Ministergage til sin Død, tog han sin Afsked fra Göta Hovrätt. Præsident for Skåne Hovrätt blev han aldrig.

» » » 13. Rosenchiölds, læs: Rosenschiölds.

» » » 18. Afskedigelsen, læs: Afskedigelse.

» » » 20. Andresen, Fejlskrift for: Andersen [Provst Frederik Vilhelm]?

» » » 24—29. Der sigtes utvivlsomt til den anonyme Anmeldelse af »Politiske Breve, Nr. 9—13, af D. G. Monrad« i »Lollands-Falsters Stifts-Tidende« 14/11, 15/11, 17/11 og 20/11 1877 (Nr. 311—12, 314 og 317). Noget Svar fra Monrad i Forbindelse hermed findes ikke.

» » » 31. Adressen: til Georg Brandes, som Goos havde medunderskrevet. Jvf. S. 241, L. 32 f.

S. 280, L. 3. Chr. Friele, det norske »Morgenbladet«s Redaktør, var i flere Henseender af Bj. Bjørnson anvendt som Model til Hovedfiguren i Skuespillet »Redaktøren« (1875). Jvf. Bjørnstjerne Bjørnson: Samlede Digter-Verker, ved Francis Bull, III, 1919, XL ff.

» » » 6 f. Tilføjelse [A].

» » » 12. Anmeldelsen, læs: Anmeldelser.

» » » 13 f. Der skal være Ophold ml. L. 13 og 14.

» » » 16. otte Dage: Tilføjelse [TA].

» » » 20. otte Dage: Tilføjelse [TA].

S. 281, L. 1 f. Jvf. S. 265, L. 22 ff.; S. 262, L. 8 ff.

» » » 5 f. sandsynligt — forgjæves: Tilføjelse [A].

» » » 23. Forsl., læs: Forhl..

S. 282, L. 2. Carlson, læs: Carleson.

» » » 7. Brandes: Lægen Ludvig Israel Brandes.

» » » 13—15. Jvf. S. 243, L. 9 f. med Note.

» » » 20. Christoffer Krabbe var 13/9 1876 blevet udnævnt til Byfoged i Grenaa. (Ministerialtid. 1876, Afd. B, 457).

» » » 23. H., læs: H . . . .

» » » 23. Bojsen—H . . . : Bojsen—Holstein (Ledreborg).

» » » 26. de, læs: den [?].

» » » 27—29. hvad — rimeligst: Tilføjelse [A].

» » » 29. rimeligt, læs: rimeligst.

» » » 30. Don Ottavio: Maaske menes der Frede Bojsen. Jvf. »Dagbladet« 26/11 1877 (»Fra Tilhørerpladsen«): »Der er noget Don Ottavioagtigt ved Bojsen«.

- S. 282, L. 33. faaet, læs: havt.
- S. 283, L. 3. Winther's Forslag: Se S. 281, L. 3—6.
- » , » 6. »: udgaar.
  - » , » 8. «: udgaar.
  - » , » 15—17. (Venstre — til?: Tilføjelse [?] [A].
  - » , » 16. 77/78*, læs: 77/78*).
  - » , » 20. aarlig, læs: mdlig.
  - » , » 23—27. L. M. B. Aubert havde 1877 udgivet »De norske Retskilder og deres Anvendelse«, 1. Del; nogen Fortsættelse heraf kom aldrig. — Hans Udgave af nogle Afsnit af Fr. Hallager's »Den norske Obligationsret« udkom først 1887. Noget Afsnit i »Nordisk Retsencyklopædi« skrev Aubert ikke; men han deltog i Gennemsynet af Ebbe Hertzberg's Afsnit om »De nordiske Retskilder« (1890), og hans da utrykte Forelæsninger var kendt af G. W. Gram, da denne udarbejdede Afsnittet om »Obligationsrettens almindelige Del« (1888).
  - » , » 33 f. Tilføjelse [A] foretaget samtidig med Tilføjelsen L. 15—17.
- S. 284, L. 4. læste, læs: læser.
- » , » 9. K.—Rstd.: Klein — Rimestad.
  - » , » 16. Forligscommissionen, læs: Forligelsescommissionen.
- S. 285, L. 4. Bille Jensens, læs: Bille. Jensens.
- » , » 4. (efter — Forslag): Tilføjelse [B].
  - » , » 9 f. Tilføjelse [A].
  - » , » 11 f. Tilføjelse [A].
  - » , » 20. næste Sag: som interskandinavisk juridisk Forhandlingsgenstand.
  - » , » 22. *Interesseselskabsfh.*, læs: *Interessentskabsfh.*
  - » , » 33 og S. 286, L. 1—14. Tilføjelse [?] [B].
- S. 286, L. 34. af, læs: især af.
- S. 287, L. 13 f. E. Tvermoes: Privatbanken i Kjøbenhavn. En Undersøgelse angaaende dens Tab i de senere Aar, Kbh. 1877.
- » , » 29. Oprettelsen, læs: Oprettelse.
  - » , » 32. Den midlertidige Bevillingslov af 8/11 1877 gjaldt til 31/12 1877. 14/12 stillede Finansminister Estrup Forslag om Bevillingens Forlængelse til Finansaarets Slutning. Forslaget vedtoges og udgik som Lov 20/12 1877. Rigsdagstid. 1877—78, Folket., Sp. 365 ff.; Landst., Sp. 325 ff.; Tillæg A, Sp. 1793 ff.; Tillæg C, Sp. 45 ff.
- S. 288, L. 20 f. Den — under: Tilføjelse [A].
- » , » 29. 4 — IIall+, rettet fra: (3) [TA].
  - » , » 35. Communall., læs: Statsskatterne) og Veil. paa Grund af Sammenhængen med Communall.).
- S. 289, L. 1 f. Ibsens Procesarbeide: Se S. 253, L. 25 f. med Note.
- » , » 37. i, egl.: har nylig i.
  - » , » 37. Ingen af Friherre C. C. J. v. Bunsens Sønner havde Forbogstavet »A«. Se Gothaisches Taschenbuch der Adelligen Häuser, 1931, 104 f.
  - » , » 34—36. I »Nyt norsk Tidsskrift«, udg. af J. E. Sars og J. Lieblein, I og II, 1877 fandtes Artikler af de nævnte Forfattere.
- S. 290, L. 1. Prince Albert III vol.: Th. Martin: Life of the Prince Consort III, London 1877.
- » , » 2. Faster, læs: Fader [?].

- S. 290, L. 9. falder, læs: falde.
- » » » 17. *arb.*, læs: *alb*[um.]
  - » » » 17. *Svensk lit. alb.*: Literært Album, redigeret af Gustaf Meyer, hvis 1. Aargang udkom i Stockholm 1877.
  - » » » 20. Øster, læs: Østergren.
  - » » » 30 f. Jvf. S. 155, L. 14—18 med Note og S. 235, L. 4 ff.
  - » » » 32—34. L. 33 og 34 byttes om. — »Sveriges historia från äldsta tid till våra dagar« udkom 1877—81 i 6 Bind, af hvilke de første er skrevne af de nævnte Forfattere.
  - » » » 35. Bachmann, læs: Backmann.
  - » » » 35. Backmann: Redaktør Carl Johan Backman udgav 1876—77 H. C. Andersens »Sagor och berättelser« i 2 Bd.
- S. 291, L. 7—20. Hertug Carl af Glücksborg havde i Henhold til Art. XI i Wienerfreden 1864 over for den preussiske Regering rejst Krav om at faa det hans Hus siden 1761 tilkommende, men aldrig definitivt ordnede Plönerækivalent anvist i Jord. Se herom F. v. Krogh: »Beiträge zur älteren Geschichte des Hauses Holstein-Sonderburg«, Berlin 1877, især S. 97 og 128 ff.
- » » » 22 f. de tang-bøghske Artikler: Seminarieforstander Jeppe Tang holdt 21/6 1877 en Tale ved et Vælgermøde i Svendborg, hvori han bl. a. angreb Socialismens kristendomsfjendske Lærdomme. I Tilknytning hertil udtalte han ifølge Referat i »Morgenbladet« 24/6 1877 (Nr. 143): »Den Mand, der for Tiden er Kirke- og Undervisningsminister, har søgt at vise, at Bibelen skulde være en Mythe, og han er en Ven af Fritænkerne. Et andet farligt Punkt i Socialismen er, hvad der læres om den frie Kærlighed. Det finder ogsaa Tilknytningspunkter i Ministeriet; det ligger aabent for i Kjøbenhavns Kirkebøger«. I Anledning af disse Ytringer mindede »Morgenbladet« 27/6 (Nr. 145) om, at det ifølge den almindelige borgerlige Straffelov af 10/2 1866 var strafbart at avle Børn med en Kvinde, til hvem man ikke var viet; mens Erik Bøgh i en længere Artikel i »Dagens Nyheder« 8/7 1877 (Nr. 154) søgte at afvende Angrebet paa den »fritænkende og frielskende Minister« ved at fremdrage J. A. Hansen-Affæren og antyde Tilstedeværelsen af andre Forseelser mod det syvende Bud inden for Venstremændenes Kreds. — Jvf. S. 303, L. 7—17.
- S. 292, L. 8—14. Jvf. I, S. 132 ff. og Noten til I, S. 133, L. 22 f. Om Fyrst Schwarzenbergs Noter af 9/9 1851 (om Hertugdømmernes fremtidige Stilling) og om C. Moltkes og Reedtz' Stilling dertil se N. N. I, 558 f.
- » » » 9. Jørgensen: maa være daværende Arkivassistent A. D. Jørgensen.
  - » » » 13. *Verschreiben*, læs: *Vorschreiten* [?].
  - » » » 15. Hoved-Bestyrelsen: i den Letterstedtske Forening.
  - » » » 22. Sammenslutningen, læs: Sammensmeltningen.
  - » » » 22—28. Jvf. S. 263, L. 22—24.
- S. 293, L. 16. N.: Nellemann.
- » » » 33. Telegraphkonferentsen: Talen er om den forestaaende internationale Telegrafkonference i London 1879. Den tyske Telegraf-administration havde i 1877 udsendt et Forslag til en vidt-

gaaende Reform af Takstberegningen, der skulde forelægges Konferencen. Jvf. Det st. nord. Telegraf Selsk. 1869—1894, 202 f.

S. 294, L. 5. Banken: Privatbanken.

» » » 21—23. Nu — høre: Tilføjelse [B].

» » » 24 f. Oberst Em. A. Lundbye afskedigedes 11/1 1878 som Chef for Officersskolen; i hans Sted ansattes s. D. Direktøren for Krigsministeriet L. E. Fog. (Ministerialtid. 1878, Afd. B, 10 f.).

» » » 28—30. Tilføjelse [B].

» » » 31. Generalsudnævnelser, læs: Generaludnævnelse.

S. 295, L. 2. Med »Jensen« menes antagelig Arkitekten Albert Christian Jensen.

» » » 9. skulde, læs: skal.

» » » 11. Ipsens Manuskript: Se Noten til S. 253, L. 25 f. Arbejdet omfattede i dets endelige Form ikke den svenske Proces.

» » » 14 f. *Aschehous*s Nabolovf.: T. H. Aschehoug havde 1877 udgivet en Afhandling »Om Retsforholdet mellem Naboeiendomme«.

» » » 19. Jernbaneudvalget, læs: Jernbanelønningssudvalget.

» » » 29. var, læs: »var.

» » » 32 f. C. St. A. Bille: Tyve Aars Journalistik. Udvalgte Artikler af »Dagbladet«. I—III, Kbh. 1873—77.

» » » 33. Optræk. *Jean*, læs: Optræk, *Jean*.

S. 296, L. 1. August d. A.: det paagældende Skolemøde fandt Sted i August 1877. Jvf. J. Pio og C. Brøchner-Larsen: Beretning om det 3. nordiske Skolemøde, Kbh. 1878.

» » » 1 f. »Beretning om Forhandlingerne på det første nordiske Filologmøde i København den 18.—21. Juli 1876«, udg. af Mødets Generalsekretær L. F. A. Wimmer, Kbh. 1879. Forsinkelsen skyldtes manglende Midler. Ved A. F. Kriegers Interesse for Sagen tilvejebragtes disse, nl. 600 Kr., fra den Letterstedtske Forening.

» » » 3 f. den glücksborgske Sag: Jvf. S. 291, L. 7—20 med Note.

» » » 16. Marineministeriet, læs: Marineminist..

» » » 18. Nordds., læs: Nordd..

» » » 33. Nedsættelsen, læs: Nedsættelse.

» » » 35. I Originaldagbogen staar under 22. Jan. følgende her udeladte Ord: »Quaade meddeler Bh. Bülau idag, at man for at imødekomme den tyske Rgs Ønske vil udlægge et Fyrskib ved Gjedser-Odde. Bh. B. forbeholdt sig videre Svar.«

S. 297, L. 5. Mill., læs: Miil..

» » » 7. Udgiftsansættelse, læs: Udgiftsnedsættelse.

» » » 14. Faxøbanesagen, læs: Faxøbanesagen.

» » » 14. Faxøbanesagen: Ved 2. Behandling af Forslag til Lov om Forandring i Lov af 4/5 1875 om Anlæg af Jærnbaner til Tuborg Havn samt til Faxe og Rødvig i Folketinget 23/1 1878 stillede et Ændringsforslag af C. Berg m. fl., der bl. a. nedsatte Rentegarantien for Faxebanen. Forslaget forkastedes med 59 Stemmer mod 17. Jvf. Rigsdagstid. 1877—78, Folket., Sp. 518—48.

» » » 17. Statsrv.: Statsrevisionen.

» » » 22. Ved Ordet »Høgsbro« staar Notetegn henvisende til følgende i Udgaven udeladte Note: Høgsbro's Fremstilling grunder sig

paa Bojsens Beretning; B. var naiv nok til at stille Estrups Fjernelse ved en Fællesadresse i Spidsen.

- S. 297, L. 35. Bh. B.: Bernhard Bülow.
- S. 298, L. 21. behøvede at, læs: behøvede [Tid] til at.
- » » » 33. 24/1, læs: af 24/1.
- » » » 34. Urigtigt, læs: Urigtig.
- S. 299, L. 3. Jernbaneselsk.s Bestse, læs: Jernbanes.s Bestser.
- » » » 9. sin Slægtning: Det ses ikke, til hvem der sigtes.
- » » » 20—23. Det forenede Venstre's Bestyrelse havde i et almindeligt Møde 31/1 1878 vedtaget med 26 Stemmer at anmode »Morgenbladet«, da det har Navnet »det forenede Venstres Fællesorgan«, om at virke hen til, at Striden i Venstre kunde ophøre. 25 stemte mod denne Vedtagelse. (»Morgenbladet« 31/1 1878 (Nr. 26); »Fædrelandet« 30/1 1878 (Nr. 25)).
- » » » 24—29. Om Forhandlingerne om en Konference ang. Balkanspørgsmaalene og dens Mødested se B. H. Sumner: *Russia and the Balkans 1870—1880*, 1937, 433 ff.
- » » » 30 f. »Berl. Tid.« 13/2 1878 (Nr. 36) indeholdt en officiel Imødegaaelse af en Korrespondance fra Kbh. i »Pall Mall Gazette« 9/12 1877, der stammede fra Bladets danske Korrespondent Translatør L. J. Frost, hvorefter den danske Regering vilde benytte Europas daværende urolige Forhold til at bringe det nordlesvigske Spørgsmaal frem, idet den agtede at understøtte sin diplomatiske Aktion ved en Troppemobilisering.
- S. 300, L. 15. Alberti — Holstein — Fischer: De 3 nævnte debatterede Stiftsmidlernes Stilling i Folketingets Aftenmøde 15/2 1878 (Rigsdagstid. 1877—78, Folket., Sp. 870 ff.).
- » » » 24 f. Interpellationen: den i den tyske Rigsdag fremsatte Interpellation om Tysklands Stilling til den orientalske Politik. Bismarck besvarede Interpellationen i en Tale 19/2 1878. »Dagbladet« 20/2 1878 (Nr. 43).
- S. 301, L. 1. Nordisk Retsbog: Se Noten til S. 120, L. 3—12.
- » » » 15. Goos, læs: *Good*.
- S. 302, L. 34. *Skattemidler*, læs: *Stiftsmidler*.
- » » » 35 f. Se S. 308, L. 31 ff.
- S. 303, L. 7—17. Jvf. S. 291, L. 22 f.
- S. 304, L. 10. Vedligeholdelsen, læs: Vedligeholdelse.
- » » » 18. Bergs Fiskere: I Folketingets Finansudvalgs Betænkning afgivet 7/2 1878 var under § 27 III d. indført en Post 8: Rente-frit Laan til fire Fiskere i Odsherred til Anskaffelse af en større Fiskerbaad, nl. 2,000 Kr. Ved 3. Behandling gik Indenrigsministeren imod denne Post, som dog gik ind i den endelige Finanslov under Benævnelsen Post 10. Se Rigsdagstid. 1877—78, Tillæg B, Sp. 563 f., 599 f.; Tillæg C, Sp. 301 f.
- » » » 18. Zytph[en]-Adelers Landbrugsskole: Se Noten til S. 309, L. 12 f.
- » » » 29. cmtr. Kan, læs: ctm. Kan..
- » » » 32. *ct*, læs: *cet*.
- S. 305, L. 11 f. S. Heegaard: Om Intolerance især i Henseende til religiøs Overbeviisning, Kbh. 1878.
- » » » 19. N.: Nellemann.
- » » » 24. § 21, II. 3. 4.: § 21 indeholdt Kirke- og Undervisningsministeriets Budget; II var Tilskud til kirkelige Øjemed og Post 3

og 4 gav Bestemmelser om Tillæg til utilstrækkeligt lønnede gejstlige Embeder og Virksomheder og Understøttelser til Kapellaner. — Den i Dagbogen omtalte Bemyndigelse stilledes som Ændringsforslag ved Finanslovens 3. Behandling og vedtoges. (Rigsdagstid. 1877—78, Tillæg B, Sp. 585 f.; »Love og Anordninger« 1878, 77).

- S. 306, L. 3. Bearbejdelse, læs: Bearbejdelsen.
- » » » 12 f. de 4 — de 4: Der sigtes til Forhandlinger mellem Folketingets Mindretal og det moderate Venstre. De 4 i L. 12 er: Bille, Dinesen, J. G. C. F. Koch og Scavenius; de 4 i L. 13 er de i samme Linie nævnte 4 moderate Venstremænd: Holstein (H.), Bojsen (B.), Tange og Th. Nielsen. Jvf. »Morgenbladet« 6/3 1878 (Nr. 55).
  - » » » 26. de 6 ∅: Holstein, Bojsen, Th. Nielsen, Tange, B. Christensen og Høgsbro. Jvf. »Morgenbladet« 6/3 1878 (Nr. 55).
  - » » » 37. Renlighedskravet: I Forslag til Finanslov for 1878—79 var paa Marinemin.s Budget (Post 36 b) opført en Bevilling paa 45.000 Kr. til »En Bygning til Vask og Reparation af Klædningsstykker, Kjøjetøj m. m.« Denne Bevilling blev strøget af Folketingets Finansudvalg. Jvf. Rigsdagstid. 1877—78, Tillæg B, Sp. 458, 559.
- S. 307, L. 3—5. Det — ser: Tilføjelse [A].
- » » » 11 f. Karoline Bauer omtaler i sine Erindringer (»Aus meinem Bühnenleben« udg. af A. Wellmer, Berlin 1871) Skuespillerne Pius Alexander Wolff og Ludwig Devrient og deres Skæbne.
  - » » » 14 f. Det private Finansudvalgs Medlemmer: Der sigtes til Forhandlingerne ml. de 6 Folketingsmedlemmer af Højre og de 6 Folketingsmedlemmer af det moderate Venstre. Jvf. »Morgenbladet« 6/3 1878 (Nr. 55).
  - » » » 26—28. Henrik Scharling havde paa denne Tid udgivet Dramaet »Marsk Stig og Fru Ingeborg«; foran det stod trykt en Afhandling »Om dansk Skuespildigtning«, hvori han udviklede sit Syn paa den herskende dramatiske Retning. — Holger Drachmann havde i »Rimbrev til Esrom Sø« (i »Ude og Hjemme« 24/2 1878 (Nr. 21)) forkyndt sin egen Værdi; herimod reagerede Vilh. Bergsøe med »Svar fra Esrom Sø til Holger Drachmann« (i »Ude og Hjemme« 3/3 1878 (Nr. 22)) og H. V. Kaalund med »En aaben Hilsen til Holger Drachmann« (i »Ill. Tid.« 3/3 1878 (Nr. 962)). Jvf. »Dagbladet« 7/3 1878 (Nr. 56) og Carl S. Petersen og Vilh. Andersen: »Illustreret dansk Litteraturhistorie« IV, 1925, 243 f.
  - » » » 32 f. Tilføjelse [A?].
- S. 308, L. 2. Hansens: Borgmester H. N. Hansens.
- » » » 19—23. Kriminalretsassessor N. Madvig skrev i »Fædrelandet« 6/3 og 7/3 1878 (Nr. 55—56) 2 Artikler med Titlen: »Bemærkninger om Arbejdsløsheden og Understøttelsesforeningen«.
- S. 309, L. 5. Bev.-Lov, læs: Bevs.-Lov.
- » » » 5. Bev[s].-Lov, rettet fra: Bev.s-Form [A].
  - » » » 8. Dampskibet ∅: et nyt Postdampskib til Ruten Korsør—Kiel, til hvis Paabegyndelse der bevilgedes 250.000 Kr. (Rigsdagstid. 1877—78, Folket., Sp. 615—17, 636—38; Tillæg B, Sp. 581 f., 603).

- S. 309, L. 8. Venstre ønskede, at der paa Landet skulde ansættes lønede Brevudleverere; dette Ønske opfyldtes vel ikke paa Finansloven 1878—79; men der bevilgedes dog 70.000 Kr. til Landpostvæsenet, dels til Oprettelsen af nye Brevsamplingssteder, dels til at lade Postsagerne udbringe direkte til Adressaterne. (Rigsdagstid. 1877—78, Folket., Sp. 616 f., 629, 636 ff., 1423; Tillæg B, Sp. 581 f.).
- » , » 10. Konsulen i Rom: Da den hidtilværende danske Konsul i Rom var død, overvejedes det at henlægge Konsulatsforretningerne til Gesandten; men Resultatet blev dog at Konsulatet i Rom bevaredes ved en Bevilling paa Finansloven for 1878—79. (Rigsdagstid. 1877—78, Sp. 746 f., 751 f., 754 f., 1423 f.; Tillæg B, Sp. 583 f.).
- » , » 11. Mens de øvrige Bygningsinspektører fik Godtgørelse for en Konduktør, havde en enkelt Bygningsinspektør hidtil beregnet sig Honorar for Tilsyn; dette ændredes, idet denne Bygningsinspektør (Meldahl) paa Finansloven for 1878—79 fik bevilget en Konduktør. (Rigsdagstid. 1877—78, Folket., Sp. 620 f., 627, 640, 722, 1425—26; Tillæg B, Sp. 583 f., 607).
- » , » 12 f. G. F. O. Zytphen-Adeler var fra 1867 til sin Død 1878 Formand i Holbæk Amts Landboforening; som saadan fik han 1875 købt Favrbogaard til Landbrugsskole. — Paa Finansloven 1878—79 bevilgedes der Foreningen et Driiftslaan, samt Midler til Oprettelsen af en dyrefysiologisk Forsøgsstation paa Favrbogaard. (Rigsdagstid. 1877—78, Folket., Sp. 1428, 1441 ff.; Tillæg B, Sp. 583, 599, 787 f.).
- » , » 13 f. Jvf. S. 304, L. 18 med Note.
- » , » 32 f. det besluttende Fællesudvalg fra 1863: I Fællesforfatningen af 18/11 1863 bestemtes det i § 56, 3. Stk., at der ved Uenighed Tingene imellem om de finansielle Tillægslove skulde nedsættes et Fællesudvalg, hvortil hvert af Rigsraadets Ting valgte 15 Medlemmer; dette Udvalg traf den endelige Beslutning. (»Love og Anordninger« 1863, 379).
- » , » 34. brunske, læs: svenske.
- S. 311, L. 1. Uroligheder, læs: Urimeligheder.
- » , » 3 f. Redaktøren af »Morgenbladet« N. J. Larsen var ved Hof- og Stadsrettens Dom af 12/11 1877 blevet idømt 4 Maaneders simpelt Fængsel for de i »Morgenbladet« 26/10 1876 (Nr. 250) fremsatte Æresfornærmelser mod Estrup. Højesteret stadfæstede 13/3 1878 denne Dom (Højesteretstid. 1878—79, 27 ff.).
- » , » 6. ender, læs: endes.
- » , » 7. Forenede, læs: Revnede.
- » , » 16. Jeppe Tang fremhævede i Folketingets Møde 14/3 1878, at det i Folketinget af et Medlem var blevet sagt, at Ministeriet havde begaaet et klart og utvetydigt Grundlovsbrud, altsaa havde det brudt sin Ed paa Grundloven. (Rigsdagstid. 1877—78, Folket., Sp. 1695 f.).
- » , » 17. Om det svenske Skydslovsforslag, se Artiklen »Skjutsväsen« i »Nordisk Familjebok«, 2. Udg., XXV, 1917, 1024 ff. Jvf. »Sve- riges historia till våra dagar« XIII, 1925, 57 f.
- » , » 22. vil, læs: vilde.

- S. 312, L. 11. Nielsen: Underdirektør paa Orlogsværftet K. C. J. Nielsen.
 » » » 15. 14, læs: 14/15.
 » » » 28. Ønske, læs: Ønsker.
 » » » 31 f. C. Rasmussen: Tilføjelse [MB].
- S. 313, L. 18. Danneskjold-Samsøe's Resumé af Finanslovforhandlingerne i Landstingets Møde 18/3 1878 refereres i Rigsdagstid. 1877—78, Landst., Sp. 761 ff.
 » » » 26. Lovningsmagten, læs: Lovgivningsmagten.
 » » » 29. uden, læs: vcd.
- S. 314, L. 2 f. Udadelelsen, læs: Udadelelse.
 » » » 4 f. Jvf. S. 295, L. 6 ff., S. 296, L. 13 ff., S. 297, L. 32 ff.
 » » » 6. belyste, læs: belyser.
 » » » 6 ff. Topsøe skrev i »Dagbladet« 20/3 og 21/3 1878 (Nr. 67—68) to Artikler »Det forenede Venstre«.
 » » » 15. Det meget omtalte Cirkulære: I Efteraaret 1877 var der blevet udsendt et Cirkulære fra Krigs- og Marineministeriet til samtlige Land- og Søofficerer; det udtrykte Ønsket om, at Officererne afholdt sig fra offentligt at udtale sig om militære Lovforslag og Bevillinger, der var under Behandling i Rigsdagen, eller om besluttede militære Foranstaltninger o. l. — Holstein-Ledreborg havde under Finanslovdebatten i Folketinget draget det ind i Diskussionen 19/2 1878. (»Fædrelandet« 22/2 1878 (Nr. 45); Rigsdagstid. 1877—78, Folket., Sp. 1078 ff., 1095, 1110, 1144 ff., 1616 f.; Tillæg B., Sp. 413.)
 » » » 23. (2den Behlg.), læs: (2den Behlg. idag).
 » » » 33. ligeefter, læs: bagefter.
 » » » 34—36. Kaptajn V. Hoskiær's Rejse blev dog kun udsat; i Efteraaret 1878 foretog han en Rejse paa Balkan. (V. Hoskiær: Et Besøg i Grækenland, Ægypten og Tyrkiet, 1879, 198.)
- S. 315, L. 13 f. Kriegers Betragtninger over Stiftsmidlerne: i en Tale i Landstinget 23/3 1878; jvf. Rigsdagstid. 1877—78, Landst., Sp. 802 ff.
 » » » 15. 2den, læs: 3die.
 » » » 33 f. Bemyndigelse, læs: Bemyndigelsen.
- S. 316, L. 1 f. Dette Stykke er forkert anbragt; det hører under 23/3.
 » » » 13 f. Redegørelsen er ogsaa særskilt udgivet i J. L. Holstein-Ledreborg: Det forenede Venstre i Rigsdagssamlingen 1877—78 (1878).
 » » » 16. Rønne, læs: Bonne.
 » » » 20. vidtstrakte, læs: udstrakte.
 » » » 25. begynde, læs: begyndte.
 » » » 28—36. 28/3 1878 kom det fra Folketinget oversendte Lovforslag om Udlaan af Statskassens Midler til Sparekasserne til 1. Behandling i Landstinget. Brasch og S. Pedersen indtog en velvillig Stilling over for det; bl. a. Krieger var derimod afvisende. Til Slut vedtoges en af Brasch stillet og af Estrup billiget Dagsorden, der udtalte, at Landstinget ventede, at der fra Regeringens Side vilde blive virket paa hensigtsmæssig Maade til Lettelse af det stærke, økonomiske Tryk, der hvilede paa Omsætningsforholdene i Landet. Rigsdagens nærførestaende Afslutning tillod imidlertid ikke at skænke Lovforslaget en nøjere Prøvelse. (Rigsdagstid. 1877—78, Landst., Sp. 853 ff.).

- S. 316, L. 31. Forretningen, læs: Forventningen.
» » » 33. trykkende, læs: trykkede.
- S. 317, L. 8—10. Yngvar Nielsen havde 1877 i »Forhandlinger i Videnskabs-Selskabet i Christiania«, Nr. 12, udgivet »Aktmæssige Bidrag til de nordiske Rigers politiske Historie i 1813 og 1814«. Særskilt aftrykt og udgivet 1878.
- » » » 10. leverer, læs: lover.
- » » » 13. 1. Udg. af H. N. Clausens »Det evangeliske Kirkelivs Nutid og Fremtid« kom 1859, 2. forøgede Udgave 1878.
- » » » 19 f. Om Striden ml. den norske Regering og Stortinget m. H. t. Afholdelsen af Udgifterne til en af Stortinget nedsat Skattekommission, se Halvdan Koht: Johan Sverdrup II, 1922, 234 ff.
- » » » 29. Fred: San Stefanofreden 3/3 1878 mellem Rusland og Tyrkiet.
- S. 318, L. 1. Telegraphkonferentsens: Jvf. S. 293, L. 33 med Note.
- » » » 1—13. Jvf. S. 293, L. 32—S. 294, L. 4 med tilhørende Note.
- » » » 6. Om det tysk-norske Kabel se: Det st. nord. Telegraf Selsk. 1869—1894, 167.
- » » » 12. de, læs: den.
-

7. BIND

- S. 5, L. 1 f. Tilføjelse [A] øverst paa Siden.
- » » » 3. Om Holstein-Ledreborgs Artikler til Provinspressen se VI, S. 316, L. 13 f. med Note.
  - » » » 4 f. Det uforsonlige Venstres Manifest af 30/3 1878, underskrevet af 27 Rigsdagsmænd (hvoriblandt Alberti, Berg, Hørup, R. Claussen og Zahle), fremkom i »Morgenbladet« 31/3 1878 (Nr. 77). Det forhandlende Venstres Manifest, underskrevet af 36 Rigsdagsmænd (hvoriblandt Frede Bojsen, B. Christensen, Holstein-Ledreborg og Høgsbro) tryktes i »Dansk Folketidende« 31/3 1878 (Nr. 14).
  - » » » 16. *jufr. 11. Nov. 1884*, rettet fra udraderet Ordforbindelse [B].
  - » » » 16. *jufr. 11. Nov. 1884*: Krieger henviser her til en Dagbog, som ikke er bevaret.
  - » » » 16. *1884.*, læs: *1884*. Kleins Beretning efter 16. Aar..
- S. 6, L. 15. Præliminærfreden mellem Rusland og Tyrkiet i San Stefano undertegnedes 3/3 1878.
- » » » 17 f. Den russiske Diplomat Ignatiev opholdt sig i Dagene 26/3—31/3 1878 i Wien for at forhandle ang. de østrigske Indvendinger mod San Stefano-Traktaten. Om Andrassy's Udtalelser se B. H. Sumner: *Russia and the Balkans 1870—1880*, 1937, 444 ff.
  - » » » 19. Gortshakow, læs: Gortchakow.
- S. 7, L. 6. falden ned til Lykønskning: i Anledning af Christian IX's Fødselsdag 8/4.
- » » » 6—19. *Jvf. VI, S. 291, L. 7—20 med Note; S. 296, L. 3—12.*
  - » » » 7. Hertugens Krav i Berlin: *Jvf. VI, S. 291, L. 7—20 og S. 296, L. 3—12.*
  - » » » 24. Vilhelm Topsøe havde i 1878 udgivet sin Artikelserie i »Dagbladet«: »Fra Tilhørerpladsen« i Bogform under Titelen »Politiske Portrætstudier«.
  - » » » 28 f. Om Kong Oscars Besøg i Kbh. 13/4 1878 paa Rejse til Heidelberg se Akter IV, 11—13, 15—17 (Nr. 1333—35, 1337—38).
  - » » » 29. Hjemrejsen, læs: Hjemveien.
  - » » » 30—32. Under den svenske Rigsdags Andet Kammers Behandling af bl. a. Adolf Hedin's Forslag til Ændring i Sveriges Regeringsform, gaaende ud paa, at alle Meddelelser til fremmede Magter eller Rigernes Sendebud i Udlandet skulde ske gennem Udenrigsministeren, udtalte Hedin 4/4 1878, at det vilde være

- nyttigt, om man med Støtte i en svensk Grundlovsparagraf kunde oplyse Udlandet om, at Kongen — adskilt fra sine konstitutionelle Raadgivere og befindende sig i Udlandet — ikke kunde udøve nogen Regeringsmyndighed hverken i udenrigske eller indenrigspolitiske Anliggender. (Svenska Riksdagens Protokoll 1878, Andra Kammaren, III, Nr. 34, 20.).
- S. 7, L. 33—S. 8, L. 16. Om Kong Oscars Besøg i Kbh. og hans Forslag om en fælles Optræden af Danmark og Sverige-Norge under en eventuel Krig mellem England og Rusland sml. Statsraadets Forhandlinger 384—89.
- S. 8, L. 4. 1854/5, rettet fra: 1854/6 [A].
- » , » 14. delte, læs: deler.
  - » , » 17—23. I Anledning af et truende Forbud mod fri Indførsel af Kreaturer til England rejste C. St. A. Bille efter Landhusholdningsselskabets Opfordring i Maj 1878 til London, hvor det lykkedes ham at skaffe Danmark en fordelagtig Ordning. Til Løn for hans fortjenstfulde Arbejde tildelte Selskabet ham den Collin'ske Medaille. Se II. Hertel: »Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Historie« II, 1920, 189 ff.
  - » , » 20 f. Underhusmedlemmernes, rettet fra: Overhusmedlemmernes [A].
- S. 9, L. 14. Reserven, læs: Reserve.
- » , » 23 f. En — Reserve: Tilføjelse [B].
  - » , » 25—33. Jvf. Noten til S. 7, L. 28 f.
  - » , » 34 f. Ved et politisk Møde 13/4 1878 i Lindenberg Kro blev Holstein-Ledreborg, der var Hovedtaler, stærkt angrebet af Folketingsmand H. P. Andersen. (»Dagbladet« 15/4 1878 (Nr. 89)).
- S. 10, L. 30—32. Den svenske Publicist G. C. Hebbe udgav 1876—77 under Pseudonymet »Junius« de første Dele af et Arbejde om »Carl XV«, hvori han skildrede den svenske Tidshistorie 1814—30. Værket blev aldrig fortsat.
- » , » 33. før, rettet fra: efter [?] [A].
- S. 11, L. 16. DEN 16. APRIL, læs: DEN 15. APRIL.
- » , » 16—20. I Københavns Borgerrepræsentations Møde 15/4 1878 vedtoges en Ombygning af Slotsholmskanalens Bolværker og af Holmens Bro og Højbro. (»Dagbladet« 16/4 1878 (Nr. 90)).
  - » , » 20. mod, læs: end.
  - » , » 25. Skydssagen: Jvf. VI, S. 311, L. 17 med Note.
- S. 12, L. 22—24. Den russiske Nihilistinde Vera Sassulič affyrede 5/2 1878 et Revolverskud mod St. Petersborgs Politidirektør General Trepov, der blev haardt saaret. Ifun frikendtes 11/4 af Edsvorneretten, og det lykkedes hende at flygte til Schweiz.
- » , » 24—26. 18/12 1876 afholdtes en Gadedemonstration foran Kazan-Kirken i St. Petersborg; den var organiseret af et hemmeligt Selskab, »Jord og Frihed«, der arbejdede for en Bonderevolution; Demonstrationen mislykkedes. Den gav Anledning til Masfængslinger. — Jætteprocesserne er de store Processer 1876 og 1877, dels mod 50, dels mod 193 Personer. Jvf. George Vernadsky: Political and diplomatic history of Russia, London 1937, 337 f.
  - » , » 35 f. Der var 10—11/4 1878 Møde i Tivoli om Højskolen i Sorø. Jvf. Høgsbro II, 76, 346.

S. 13, L. 14—19. Tilføjelse [B].

- » , » , 15. herom, læs: derom.
  - » , » , 23 f. Konrad Maurer: Udsigt over de nordgermanske Retskilders Historie. Oversat efter Forf.'s Manuskript, Kria. 1878. (Tillægshefte til Norsk Historisk Tidsskrift 2. R. II).
  - » , » , 26. Gneist, læs: Geyer.
  - » , » , 29. Fürst, læs: Fmsk. [Feltmarskal].
  - » , » , 29. Helmuth von Moltke opholdt sig paa Gennemrejse fra Sverige i Kbh. og modtoges dér i Audiens hos Kongen 25/4 1878. Samme Dags Aften fortsattes Rejsen til Berlin. (»Berl. Tid.« 26/4 1878 (Nr. 96)).
  - » , » , 29—34. Tilføjelse [B].
  - » , » , 33. sehr, læs: »sehr.
  - » , » , 33. wenig, læs: »wenig«.
- S. 14, L. 8. Nicolai, læs: Nicolin.

» , » , 8. Nicolin: Departementschef i Krigsministeriets 1. Departement A. S. Nickolin.

» , » , 25. *Finantsmstm.*, læs: *Finantsmster.*

S. 15, L. 32—37. Pastor Holm var for sine Fornærmelser mod Kongen (se herom Noten til VI, S. 231, L. 7—9) 30/4 1877 blevet suspendet; han stilledes for en Provsteret, men indlagdes forinden i 5—6 Uger til Observation paa Aarhus Sindssygeanstalt, hvis Overlæge, Selmer, erklærede ham for tilregnelig. Ved Provsteretten og ved Landemødet idømtes Holm Forbedringshus og Embedsfortabelse. Sundhedskollegiet afgav imidlertid en Erklæring om, at han, da han gjorde sig skyldig i Forseelsen, var sindssyg. Højesteret frifandt derfor 26/4 1878 Holm, der 14/6 s. A. afskedigedes med Pension. (Sofus Elvius: Danmarks Præstehistorie i Aarene 1869—1884, 1885—87, 454; Høiesterets-tid. 1878—79, 144 ff.).

» , » , 34. Selmer, læs: Selmer; Fenger og nogle andre vilde ikke gaae imod Selmer.

S. 16, L. 2—4. der — Søforterne: Tilføjelse [B].

» , » , 7. Lov 29/12 57: Om Eftertryk m. m. (forelagt af Krieger som Justitsminister). Jvf. Lov af 31/3 1864 om Eftergørelse af Kunstarbejder og den 23/2 1866 stadfæstede Tillægslov til de to nævnte Love.

» , » , 15. F. R.: Forfatterret.

» , » , 21—26. Jvf. Akter IV, 15—17 (Nr. 1337—38).

» , » , 30—32. Handelsbanken havde i Randers-Grenaa Banen en 1. Prioritet paa 1 Mill. Kr. og en 2. Prioritet paa 1/2 Mill. Kr. Da Prioriteterne ikke var blevet rettidigt betalt, havde Banken gjort Eksekution i Banen og fastsat Auktion over den. Heroverfor greb Staten ind og ydede Banen et Statslaan paa 770.000 Kr., hvoraf 600.000 Kr. anvendtes til Udbetaling paa 1. Prioriteten, mens 170.000 Kr. benyttedes til at indløse det til Banken pantsatte Materiel. (»Dagbladet« 10/5 1878 (Nr. 108)).

S. 17, L. 2. hin, læs: hun.

» , » , 12. Kong Oskars Brev: af 29/4 1878, trykt Akter IV, 16 f. (Nr. 1338).

» , » , 14 f. upartiske og retfærdige: Tilføjelse [MA].

» , » , 15 f. hedder det, have, rettet fra: have [MA].

» , » , 22. Chria., læs: Skrd. [Skærgaard] [?].

- S. 18, L. 22. Vera S—s: Vera Sassulitsch's. Jvf. S. 12, L. 22—24 med Note.
- » » » 23 f. G. Valbert (Pseudonym for Victor Cherbuliez) skrev i »Revue des deux mondes«, Mai-Juin 1878, 216—27, en Artikel »Le Procès de Vera Zassoulitch«.
  - » » » 29. Calvo: Der sigtes til den argentinske Folkeretsteoretiker C. Calvo's store Værk »Le droit international théorique et pratique«, Paris 1870—72.
  - » » » 36. Okunoff, læs: Okuneff.
- S. 19, L. 8. De to omtalte Torpedobaade, der var bygget 1878 i England, blev afleveret s. A., saaledes at de kunde anvendes til Torpedoøvelser 17/9—8/10 1878. (Orlogsværftets Beretning for Tidsrummet 1/1 1878—31/3 1879, 12 f.).
- » » » 17 ff. Krieger besøgte Monrad i Nykøbing F. 6—7. Maj 1878; derfra rejste han over Berlin, hvor han opholdt sig ca. 8—11. Maj, til Kurstedet Marienbad. Jvf. Dske Mag. 7. R. III, 323, Note 3, og 323—25 (Nr. 222—23).
  - » » » 31 ff. Sml. hermed Kriegers Brev til P. Vedel 12/5 1878, Dske Mag. 7. R. III, 323 f. (Nr. 222).
  - » » » 36. Tilføjelse [B].
- S. 20, L. 28. Rigsdagens: Ordet er rettet, Læsningen usikker.
- » » » 31. [?] udgaar.
- S. 21, L. 34 f. Dahl — Jens Holmgren, læs: Dahl, Jens — Holmgren.
- S. 22, L. 1—10. Om Randers-Grenaa Jærnbaneselskabets Stilling se Kocfoed 132 f.
- » » » 8. Om Handelsbankens Forhold til Grenaabanen jvf. S. 16, L. 30—32 med Note.
  - » » » 22—27. I »Dansk Folketidende« 10/5 1878 (Nr. 20) blev Ministeriet Estrup angrebet for den Støtte, der var ydet Randers-Grenaa Banen (se Noten til S. 16, L. 30—32), — fordi det havde lagt en militær Lejr paa Eremitage-Sletten i St. for ved Hald, som det var bestemt i Loven, — og fordi det ved kgl. Resolution (ikke ved Lov) var blevet tilladt at indrette Frederiksborg Slot til nationalhistorisk Musæum paa J. C. Jacobsens Bekostning. — Angrebet blev imødegaaet i »Fædrelandet« 5/5 1878 (Nr. 112).
  - » » » 24. Leirens Flytning fra, rettet fra: Leiren i [A].
  - » » » 28—34. Jvf. Noten til VI, S. 117, L. 36.
- S. 23, L. 21—27. Om den danske Udstilling i Paris 1878 se: C. Nyrop: »Le Danemark a l'exposition universelle de 1878 à Paris«, 1878, og samme: »Danmarks Deltagelse i Verdensudstillingen i Paris 1878«, 1880.
- S. 24, L. 2. Washington-Traktaten: den mellem Storbritannien og de forenede Stater i Anledning af Alabamasagen 8/5 1871 i Washington afsluttede Traktat.
- » » » 12 f. 1/10 1878 afholdtes Valg til Landstinget i Halvdelen af Landet.
  - » » » 18. synderligt, læs: besynderligt.
  - » » » 19. Martensen: i »Den christelige Ethik. Den spæcielle Del«, 1879.
  - » » » 34. Skotte, vistnok Fejl for: Skytte.
- S. 25, L. 1. 1789, læs: 1789 ff..
- » » » 22 f. det foreslaaede Tillæg: S. 24, L. 1—4.
  - » » » 27 ff. Jvf. S. 6, L. 12 ff.
  - » » » 31. han som, læs: han, som.
- S. 26, L. 4. Nordmanden Ole Jørgensen Richter blev 1878 udnævnt til Norges og Sveriges Generalkonsul i London, en Post han

- beklædte indtil 1884. (»Dagbladet« 12/6 og 15/6 1878 (Nr. 132 og 135)).
- S. 26, L. 10. umuligt, læs: rimeligt.
- » , » 12 f. H. Taine's »Les origines de la France contemporaine. L'ancien régime. La révolution« I—III, udkom 1875—84.
  - » , » 24—28. Jvf. S. 48 ff.
  - » , » 29—S. 27, L. 8. Akter IV, 65—67 (Nr. 1362).
- S. 27, L. 11. Biographien: Fru Heibergs Erindringer.
- » , » 21 f. Jvf. VI, S. 253, L. 28 med Note.
  - » , » 26 f. Prins Louis Napoléon, Napoleon III's Søn, besøgte i Begyndelsen af Juli 1878 det danske Hof. Der ymtedes almindeligt om en forestaaende Forlovelse mellem ham og Prinsesse Thyra.
  - » , » 28 f. Akter IV, 67—69 (Nr. 1363).
  - » , » 31 f. 2/7 1878 afholdtes politisk Møde i Grejsdalen ved Vejle. Folketsmændene Alberti, Hørup, Berg, Busk, Holstein-Ledreborg, Th. Nielsen og S. Jørgensen talte. (»Morgenbladet« 3/7, 6/7 og 7/7 1878 (Nr. 150, 153 og 154)).
- S. 28, L. 12. D.s: Dreyers.
- » , » 18 f. Akter IV, 76—78 (Nr. 1369).
  - » , » 28—31. Talen er om Præmieringen af danske og norske Kunstnere, der udstillede paa Verdensudstillingen i Paris i Sommeren 1878. L. Frølich og L. Dietrichson var Medlemmer af Juryen for de skønne Kunster. Jvf. Noten til S. 23, L. 21—27.
- S. 29, L. 8. Beaconsfield, læs: Bfd. eller Sbury.
- » , » 17 f. Jurymandsvirksomhed: ved Bedømmelsen af Kunstværker paa Verdensudstillingen i Paris.
  - » , » 23. Tr. 11/10: Se S. 47, L. 14 f. med Note.
- S. 30, L. 4—6. Akter IV, 82 f. (Nr. 1374).
- » , » 7—9. 23—24/7 1878 indeholdt »Dagbladet« (Nr. 167 og 168) en Artikel »England og den europæiske Folkeret«, hvis sidste Afdeling er signeret »W«. Jvf. Dagb. S. 29, L. 27—30. Umiddelbart efter fulgte i Nr. 168 en anden Artikel, dateret 24/7 1878, uden Underskrift, der udtalte en helt anden Dom om den engelske Udenrigspolitik.
  - » , » 10. Fæstepolitikken, læs: Fastepolitikken.
  - » , » 17 f. Jvf. VI, S. 253, L. 25 f. med Note.
  - » , » 22. Qvægspørgsmaalet, læs: Qvægsygel[oven].
  - » , » 22. Qvægsygeloven: Se S. 8, L. 17—23 med Note.
  - » , » 26—33. Akter IV, 84 f. (Nr. 1375).
  - » , » 30. antages, læs: antoges.
- S. 31, L. 21. C. St. A. Bille's Artikel »Lord Russell og Englands udenrigske Politikk« fandtes i »Dagbladet« 10—11/7 1878 (Nr. 156—57). Den havde været indrykket i »Morning Post« 4/7 1878.
- » , » 25. Fr. Barfod: Steen Steensen Blicher. (Aftenlæsning V, 1862, 289—332, 361—88; VI, 1863, 1—20.).
- S. 32, L. 5. Lund: Studenterforeningsmanden cand. mag. II. C. A. Lund.
- » , » 13—S. 40, L. 29. De følgende Indførsler stammer fra en af Krieger foretaget Rejse til Norge i Anledning af det 3. nordiske Juristmøde, der afholdtes i Christiania 28/8—30/8 1878.
  - » , » 13—15. Joh. Chr. Heuch's anonymt udgynte Skrifter »Den moderne Vantro« (1876) og »Den offentlige Lægmandsvirksomhed og Nødvendigheden af dens kirkelige Organisation« (1878)

havde oprindeligt staaet som Redaktionsartikler i henholdsvis »Luthersk Kirketidende« og »Luthersk Ugeskrift«.

- S. 32, L. 18 f. Fra Krigens Tid (1807—14). Bidrag til den norske Marines Historie. Saml. og udg. af N. A. Larsen, Kria. 1878.
- » , » 31. *L. Skau*, læs: *P. Skau*.
  - » , » 31—33. Ved den slesvigholstenske Provinceslanddags Aabning i Rensborg 4/8 1878 foreslog Landdagsmarskallen Grev E. Rantzau-Rastorf en Adresse til Kejser Wilhelm i Anledning af Attentaterne mod ham. De to nordlesvigske deputerede, P. Skau, Bukshave, og H. Lassen, Lysabild, erklærede ikke at kunne stemme for Adressen. Deres udførlige Motivering er gengivet i »Dannevirke« 6/8 1878 (Nr. 180).
  - » , » 31 f. Vilhelm, læs: K. Vilhelm.
- S. 33, L. 8 f. O. H. Aagaard: Om Hovedaarsagerne til Frankrigs Fald og Genoprejsning, 1878.
- » , » 11 f. Ebbe Hertzberg sejrede i Konkurrencen om det nyoprettede Professorat i Statsøkonomi og Statistik i Christiania i 1877 over A. N. Kiær.
  - » , » 17. fordrives, læs: fordreves.
  - » , » 23. de, læs: den.
  - » , » 31. Ifjor, læs: I Foraaret.
- S. 34, L. 16—20. Et Selskab af udenlandske Jærnbane-mænd med Familier aflagde i Aug. 1878 Besøg i Norge. Under en Visit i Hamar 11/8 holdt Trafikdirektøren for de norske Statsbaner L. H. M. Segelcke Tale paa Tysk for de tilstedeværende tyske Jærnbane-folk; i Talen forekom den af Krieger nævnte Ytring ([Norsk] »Morgenbladet« 13/8 1878 (Nr. 221)).
- » , » 27. Kongen og Dronningen afrejste 13/8 1878 til England; 19/9 kom de tilbage til Kbh. (»Fædrelandet« 14/8, 17/8 og 19/9 1878 (Nr. 186, 189 og 217)).
- S. 35, L. 11—13. Ludvig Daae: Kong Christian I's norske Historie 1448—1458. Festskrift til Universitetet i Kjøbenhavn ved dets Firehundredaarsfest i Juni 1879, Kria. 1879.
- » , » 17 f. I Dagene 20/8—26/8 afholdtes en international Fængselskongres i Stockholm, hvor de nævnte deltog fra dansk Side. — Bruun: Fængselsinspektør Frederik Bruun. (»Dagbladet« 20/8, 22/8, 26/8 og 28/8 1878 (Nr. 191, 193, 196 og 198)).
- S. 36, L. 1. Høiskolemødet i April: Se Noten til S. 12, L. 35 f.
- » , » 8. Buchar, læs: Bucher.
  - » , » 25. Grund-Lovfortolkning, læs: Grund-Lovsfortolkning.
- S. 37, L. 2. hiin, læs: hiins.
- » , » 11. B.: Bjørnson. Meningen er vel at angive, at det er B.s mundtlige Udsagn til Krieger. Jvf. Bj. Bjørnson til S. Høgsbro Septbr. 1878: »Gehejmraad Krieger var her en dags tid hos mig.« Høgsbro II, 86.
  - » , » 18 ff. 28/8—30/8 1878 afholdtes i Christiania det 3. nordiske Juristmøde, hvori fra dansk Side deltog bl. a. Krieger, Goos og Aagesen.
  - » , » 19. strax*, læs: strax.
  - » , » 28 f. Jvf. S. 31, L. 1—21.
  - » , » 34. Udgaar. Hører til et udeladt Stykke.
  - » , » 36. Se S. 133, L. 23 ff.

- S. 38, L. 17. Bestyrelsen o: den danske Bestyrelse for de nordiske Juristmøder («Dagbladet» 2/9 1878 (Nr. 202)).
- » , » 18. D., Dr.: Deuntzer.
  - » , » 28. dette, læs: »dette.
  - » , » 29. Faa, læs: Faa«.
- S. 39, L. 16. St. Petersbg., læs: Petersbg..
- » , » 17. Russ.holst., læs: keis. hist..
  - » , » 17—19. Det omtalte Værk er »Collection de Documents, Mémoires et Correspondance relatifs a l'histoire de l'Empire de Russie. Publiée par la Société historique russe«. Vol. 21 [Aktstykker til Alexander I's Historie], St. Petersburg 1877.
  - » , » 27. R. de d. m., læs: R. de deux m..
  - » , » 27. R. de deux m.: Revue des deux mondes.
- S. 40, L. 1. vedkommer, læs: vedkomme.
- » , » 9—13. Jvf. VI, S. 278, L. 23 ff.
  - » , » 14. I »Hamburgischer Correspondent« af 7/9 1878 (Nr. 213) ses i Listen over ankomne Fremmede til Hotel »Belvedere« Geheimetatsraad Andræ og Cand. Andræ fra København. Om Formaalet med Besøget er intet fundet.
  - » , » 34. Duchess, læs: Duchies.
- S. 41, L. 1. Hbg.: Hamborg.
- » , » 6 f. Jvf. S. 32, L. 18 f. med Note.
  - » , » 18. Kornspmet., læs: Kornforsspmet.
  - » , » 27 f. Sølvbryllupet: det belgiske Kongepars Sølvbryllup fejredes 22/8 1878.
- S. 42, L. 15, 19. G—w: Gortchakow.
- » , » 25—27. Henning Matzen: Kjøbenhavns Universitets Retshistorie 1479—1879, 1.—2. Del, Kbh. 1879.
  - » , » 28—32. Om det Oberst L. Koefoed overdragne Arbejde, at skildre de skandinaviske Jærnbanners Udvikling, se VI, S. 192, L. 11—13 med Note.
- S. 43, L. 2 ff. Jvf. S. 65, L. 20 med Note.
- » , » 13—15. Talen er vistnok om F. Meldahls Forslag om Bygningsfremspring og »Relief paa Facader« under Borgerrepræsentationens Drøftelse af det af Byggelovskommissionen af 17/3 1876 i Repræsentationen 9/9 1878 forelagte Forslag. Tømmermester H. H. Kayser, Kommissionens Formand, var Meldahls Modstander. Krieger optraadte som Mægler mellem de to Mænd. Jvf. Stemann IV, 1930, 41 ff. og Dagb. S. 44, L. 5—8.
  - » , » 19—23. Jvf. Noten til S. 47, L. 18 f.
  - » , » 28. hans: Bjørnsons.
  - » , » 35. Odelssagens: Jvf. S. 33, L. 22—25.
- S. 44, L. 5—8. Jvf. Noten til S. 43, L. 13—15.
- » , » 16—30. Om Forhandlingerne mellem Københavns Kommunalbestyrelse og Eksekutorerne af Thorvaldsens Testamente om Museumsbygningen i 1840erne se Chr. Bruun og L. P. Fenger: »Thorvaldsens Musæums Historic«, Kbh. 1892, især Kap. VI. — En Komite bestaaende af Borgmester T. Algreen-Ussing og Borgerrepræsentanterne Magister D. G. Monrad og Agent J. C. Lund forhandlede i Tiden efter 5/5 1845 med Eksekutorerne (bl. a. Konferentsraad Collin og Professor H. N. Clausen) om Tilvejebringelse af Midler til Museets Fuldførelse. Murermester

Kaptajn G. Sibbern og L. N. Hvidt var Medlemmer af Bygningskommissionen som Delegerede for Borgerrepræsentationen.

- S. 44, L. 18. Ussing, Monrad i Lund, læs: Ussing — Monrad, Lund.
- S. 45, L. 4. Guvernør Garde afsejlede 2/10 fra St. Thomas med en Afdeling Soldater for at kue den 1/10 paa St. Croix udbrudte Negeropstand. Om denne se bl. a. Det danske Folks Historie VIII, 99.
- » , » 19—23. I Korrespondance fra Berlin 3/7 1878, trykt i »The Times« 4/7 s. A., offentliggjorde Journalisten H. S. Blowitz en Række Udtalelser, som Fyrst Bismarck havde fremsat i et Interview 2/7, om Berlinerkongressen. Bismarck fremhævede stærkt Grev Šuvalovs store Fortjenester af Verdenskrisens heldige Forløb. Jvf. H. S. Blowitz: My Memoirs, 1903, 156—166.
  - » , » 26—29. Adolph Steen's, E. Holm's og Vilh. Thomsen's Indberetning af 19/8 1878 om de i 1878 kontrollerede Prøver ved de lærde Skoler og højere Realskoler var blevet trykt i Ministerialtid. 1878, Adeling B, 495—501.
- S. 46, L. 3—5. Emil Bloch skrev i »Fædrelandet« 3/10—7/10 1878 (Nr. 229—32) en Artikelrække om »Meget omtalte Kunstnere paa Pariserudstillingen 1878«.
- » , » 6 f. C. Paludan-Müller: Kong Frederik III og Corfits Ulfeld efter Kjøbenhavnerfreden af 27. Maj 1660. Historisk Aarbog 1879, 59—133.
  - » , » 14. I Efteraaret 1878 overleverede Victor Freund »Samfundet til den danske Literaturs Fremme«, hvis Formand Carl Ploug var, en Biografi over sin Fader H. E. Freund, som han havde nedskrevet i Vinteren 1876—77. — Den blev 1883 udgivet af H. R. Baumann, se Forordet i denne Udgave.
  - » , » 32. Magdalene Thoresen's historiske Skuespil »Christoffer Walkendorf og Hanseaterner« kasseredes 1. Gang i 1876 (Neeiendam III, 1925, 16 f.).
  - » , » 33 f. Tilføjelse [MB].
  - » , » 33 f. Kong Christian IX's Brev til Kronprins Friedrich Wilhelm af Preussen—Tyskland, dateret Bernstorff 11/10 1878, er trykt Akter IV, 86 f. (Nr. 1376). Jvf. Dagb. S. 48, L. 14—16; S. 105, L. 9—16; S. 117, L. 7—10.
- S. 47, L. 14 f. Tilføjelse [MB]. Kriegers Notits kan først være indført i Dagbogen efter 3/2 1879; jvf. S. 94, L. 10 ff.
- » , » 14 f. Akter IV, 172—74 (Nr. 1440).
  - » , » 16 f. Tilføjelse [B?] øverst paa Siden.
  - » , » 18 f. Museumsbygningssagen: Der var Planer oppe om at rejse en Bygning til Nationalmuseet, hvor Fodgardens Kaserne laa ved Rosenborg Exercerplads (»Dagbladet« 24/9 og 14/10 1878 (Nr. 221 og 238)). Jvf. S. 43, L. 19—23.
  - » , » 21 f. Udstillingsbygningen: For Charlottenborg-Udstillingen opførtes ved Lov af 24/7 1880 en særlig Udstillingsbygning Øst for Charlottenborg. Jvf. Trap: »Danmark«, 4. Udg., I, 1929, 368.
  - » , » 29 f. Tilføjelse [B].
- S. 48, L. 9—13. Tilføjelse [B].
- » , » 14—16. Jvf. S. 46, L. 33 f.; S. 105, L. 9—16.
  - » , » 26. Brevet fra den tyske Kronprinds: Kronprins Friedrich Wilhelms Brev til Kong Christian IX, dateret Potsdam 13/10 1878,

- som Svar paa Kongens Brev af 11/10 (S. 46, L. 33 f. med Note) er trykt Akter IV, 87—89 (Nr. 1377).
- S. 48, L. 29. Se S. 26, L. 24—28.
- » » » 30. vises, læs: vistas.
- » » » 32 f. , saa Indbydelse [læs: Indbydelsen] til Arnim maatte tages tilbage: Udgaar, da det hører til en udeladt Note.
- S. 49, L. 15. Hørup, Bojsen og Estrup havde 17/10 1878 Ordet i Folketinget under 1. Behandling af Finanslovforslaget for 1879—80. (Rigsdagstid. 1878—79, Folket., 1. Afd., Sp. 141 ff., 162 ff., 174 ff.).
- S. 50, L. 14. Kriegers Datering af den tyske Kronprins' Brev er urigtig. Se Noten til S. 48, L. 26.
- » » » 19. N., læs: Dr..
- » » » 33 f. Jvf. Akter IV, 89 f. (Nr. 1378).
- S. 51, L. 2. Rosenorn-Lehn fremsatte 18/10 1878 i Folketinget nogle Bemærkninger til et Spørgsmaal fra C. Berg om de udvandrede Slesvigeres Ret til at vende tilbage til Hertugdømmerne. (Rigsdagstid. 1878—79, Folket., 1. Afd., Sp. 188 f., 194 f.).
- » » » 20. Procl.s: Der sigtes til den Skrivelse, som Hertugen af Cumberland efter sin Faders Død (12/6 1878) 11/7 1878 sendte Kejser Wilhelm I, hvori han fastholdt sin Arveret til Hannover. Trykt Akter IV, 87—88, Noten.
- » » » 26 f. Estrups Brev til Kongen 20/10 1878 er trykt Akter IV, 91 (Nr. 1379 a).
- » » » 31. ventes vedtaget, rettet fra: vedtaget [A].
- S. 52, L. 30. 64/1866, læs: 18 $\frac{64}{66}$.
- S. 53, L. 16. det, læs: det ikke.
- » » » 24—27. I Borgerrepræsentationens Møde 21/10 1878 forelaa Sagen om Anlæg af en Havn i Kalkbrænderi-Bugten m. m. til fortsat 2. Behandling. Kayser foreslog, at der først udarbejdedes en ny og fuldstændig Havneplan, men at dog Accisen fortsat skulde opkræves; det vedtoges. C. St. A. Bille, der ogsaa havde stillet et Ændringsforslag ang. Accisen, fik dette forkastet. (Kjøbenhavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger 1/4 1878—17/3 1879, 39. Aarg., 492 ff.).
- » » » 33—S. 54, L. 2. Jfr. Høgsbro II, 85 f.
- S. 54, L. 5. Festdecanus: ∅: Decanus (for det rets- og statsvidenskabelige Fakultet) i Aaret 1878—79, da Universitetets 400-Aars Jubilæum fejredes.
- » » » 7. mindre, læs: endmere.
- » » » 8—S. 55, L. 10. Det følgende er aabenbart nedskrevet efter Gennemlæsning af D. G. Monrads »Politiske Breve. Nr. 14—18«, der udkom (i Nykøbing F.) i Okt. 1878.
- » » » 20. Reich/Steinmann i 1864: Jvf. S. 52, L. 18—27.
- » » » 20 f. Napoleons Fald den 19de Juli 1866: Preussen gik 19/7 1866 ind paa Napoleons Mægling i Krigen med Østrig.
- S. 55, L. 11. »Breve fra og til Christian Winther« udgaves 1880 i ét Bind af F. L. Liebenberg.
- » » » 16. Ludvig Daac: Historiske Skildringer II, Kria. 1879.
- » » » 21. *Weilbach*, læs: *Weibull*.
- » » » 24 f. Chr. Bruun: Slaget paa Kolberger Heide d. 1. Juli 1644 og de derefter følgende Begivenheder, Kbh. 1879.
- » » » 25. Fehmern, læs: Fehmerns[und].

- S. 55, L. 26. S. Birket Smith: Leonora Christina Grevinde Ulfeldts Historie, Del 1—2, Kbh. 1879—81.
- » » » 27. Jvf. S. 46, L. 6 f.
  - » » » 31—33. Jvf. VI, S. 253, L. 25 f. med Note.
  - » » » 31—S. 56, L. 12; S. 56, L. 27—30. Talen er om Overvejelser angaaende Udnævnelse af Æresdoktorer ved Universitetets 400 Aars-Jubilæum.
- S. 56, L. 26. Sørensen: Sanskritisten Søren Sørensen.
- » » » 31 f. og S. 57, L. 1. Læs: Borchsenius med Pingel, Kaalund, Drachmann, Schandorph, Arentzen, Trier, Schwanenflügel, Galschiøtt, Brandes, Høffding — Berg.
  - » » » 31—S. 57, L. 5. Talen er om en Fest paa Skydebanen for Bjørnstjerne Bjørnson, der opholdt sig i Kbh. paa Tilbagerejse fra Paris til Norge. Se bl. a. »Morgenbladet« 5/11 1878 (Nr. 257).
- S. 57, L. 14—18. Jvf. Akter IV, 92—95 (Nr. 1381).
- » » » 21—26. Anders Sandøe Ørsted var født 21/12 1778.
- S. 58, L. 1. det smalle Spors: Jvf. V, S. 178, L. 7 f.
- » » » 5 f. Congrewe: Richard Congreve.
  - » » » 23. Valget d. 30. Oktbr.: Ved Folketingsvalget 30/10 1878 i Ribe Amts 4. Kreds valgtes det radikale Venstres Kandidat Gaardejer L. Schelde med 616 St.; mens de moderates Kandidat Gaardejer N. Hansen fik 503 St. Jvf. »Dagbladet« 1/11 1878 (Nr. 254).
  - » » » 26. 29/11 1878 udnævntes M. G. P. Repholtz til Assessor i Højesteret. (Ministerialtid. 1878, Afdeling B, 904).
- S. 59, L. 4. Museum, læs: Muscerne.
- » » » 8. Jensen: Arkitekten Alb. Chr. Jensen.
  - » » » 15—18. Jvf. S. 22, L. 22—27.
  - » » » 26 f. Det blev overdraget Claes Annerstedt at varetage C. G. Malmströms Professorat i Historie ved Uppsala Universitet 1879—81, mens M. var Statsraad og Chef for Ecklesiastikdepartementet.
  - » » » 33 f. den vestindiske Sag: Jvf. Noterne til S. 61, L. 33 f. og S. 62, L. 30.
- S. 60, L. 5. 1. Novbr.: Fejl for 1. Oktbr. Jvf. S. 45, L. 3 f. med Note.
- » » » 12 f. vedtages, læs: er vedtaget.
  - » » » 15. Ørstedsk, læs: Ørsteds.
- S. 61, L. 1. jfr. dog Nellesmann 2. Decbr.: Anbringes som Note.
- » » » 5 f. (Han — Tillid): Tilføjelse [B].
  - » » » 32. herimod, læs: derimod.
  - » » » 33 f. 25/11 1878 afgav det nedsatte Udvalg Betænkning over Lovforslaget om midlertidigt Laan til St. Croix Kommune samt om Forandring i Lov af 25/2 1876 om Bemyndigelse for Finansministeren til at understøtte Anlægget af Fællessukkerkogerier m. m. paa St. Croix. Udvalget havde delt sig i 4 Mindretal. Det første bestod af Medlemmer af det forhandlende Venstre (deriblandt Th. Nielsen); dets Betænkning er trykt Rigsdagstid. 1878—79, Tillæg B, Sp. 35—50. — Jvf. S. 62, L. 30 med Note.
- S. 62, L. 1—3. 10 danske og norske Jurister (bl. a. Krieger) udsendte paa 100-Aarsdagen for A. S. Ørsteds Fødsel 21/12 1878 en Indbydelse til Deltagelse i en Konkurrence om det bedste Skrift, indeholdende en fyldig Fremstilling af A. S. Ørsteds Betydning for den danske og norske Retsvidenskabs Udvikling. Prisen var 3000 Kr. (»Fædrelandet« 21/12 1878 (Nr. 297)).

- S. 62, L. 13—15. Hertugen af Cumberland's Brev til den tyske Kejsers af 11/7 1878 (se Noten til S. 51, L. 20) offentliggjordes 17/11 1878 i »Norddeutsche Allgemeine Zeitung«.
- » » » 30. Udvalget, der skulde afgive Betænkning over Lovforslaget om et midlertidigt Laan til St. Croix Kommune m. m., havde delt sig i 4 Mindretal (se Noten til S. 61, L. 33 f.). Det uforsonlige Venstres Betænkning er trykt Rigsdagstid. 1878—79, Tillæg B, Sp. 50—63.
  - » » » 35. til, egl.: til til[!].
- S. 64, L. 4—6. Sagen om en Revision af Bygningsloven for Kbh. var til fortsat 2. Behandling i Borgerrepræsentationen 25/11 1878. (Jvf. »Kjøbenhavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger« 1/4 1878—17/3 1879, 39. Aarg., 788 ff.).
- » » » 7 f. Jvf. Noterne til S. 61, L. 33 f. og S. 62, L. 30.
  - » » » 10. Tilføjelse [A].
  - » » » 15—26. som — Ro: Tilføjelse [B].
  - » » » 25. *naar*, læs: *naar*.
- S. 65, L. 11—13. Om Plougs Artikel (i »Fædrelandet« 20/11 1878 (Nr. 270)) se Akter IV, 152—53.
- » » » 13—16. Jvf. Akter IV, 98—100 (Nr. 1384—85).
  - » » » 20 f. Ved Skrivelse af 11/11 1878 nedsatte Indenrigsministeriet en Kommission til Overvejelse af Spørgsmaalet om Københavns Banegaards Udvidelse. Kommissionen, hvis Formand blev A. F. Krieger, afgav Betænkning 22/3 1881. Dens Sekretær var Kontorchef F. E. Petersen. Jvf. Koefoed 96 f.
  - » » » 35. Forslaget, læs: Forslaget).
  - » » » 35. 55, læs: 54.
  - » » » 35. 54, rettet fra: 53 [A].
- S. 66, L. 3. - Sukkerkøgeri -, læs: - Sukkerkøgeris -.
- » » » 11 f. Pl. 14. Mai 1823: Cancelli-Plakat af 14/5 1823 ang. den Fortrinsret, som kan gives for de Forstrækninger, der gøres til Plantagernes fornødne Drift paa St. Croix. Trykt: Schou's »Register over kgl. Forordninger og aabne Breve« XIX, 1829, 37—39.
  - » » » 18. Kg. 18/12 57: Bekendtgørelse af 18/12 1857 ang. Oprettelsen af en midlertidig Laanekasse for Kongeriget. Jvf. »Love og Anordninger« 1857—58, 323 f.
- S. 67, L. 21 f. Under — mulige: Tilføjelse [A].
- » » » 24. Nogle, rettet fra: Man [A].
  - » » » 25. Brd. Levy, læs: N.bd. [o: Nationalbankdirektør] Levy.
- S. 68, L. 1. Gave, læs: Gavn.
- » » » 3. Sagen — Partimøde: Tilføjelse [A].
  - » » » 3. Partimøde*, læs: Partimøde* og senere Udvalgsfhlg..
  - » » » 21. L. Ussing's Søn: Teologen, senere Stiftsprovst Henry Braem Ussing.
  - » » » 22. Bech, læs: Beck.
  - » » » 29—31. Staar i Originalen som en Note til en udeladt Sætning.
  - » » » 30. Benyttelsen, læs: Benyttelse.
  - » » » 35. Indrømmelser, læs: Indrømmelse. Bille m. Fl. paastaae, at der kun manglede lidt Tid, men Estrup havde om *Eftermiddagen* advaret mod yderligere Opsættelse.
- S. 69, L. 9. tvinger, læs: tvinge.

- S. 69, L. 13—17. I Folketingets Aftenmøde 9/12 1878 forkastedes Lovforslaget om Laan til Fællessukkerkogerierne paa St. Croix og til St. Croix Kommune ved dets 2. Behandling. — § 2 (Laanet til Kommunen) forkastedes med 32 Stemmer mod 24; forinden var § 1 (Laanet til Fællessukkerkogerierne) blevet forkastet med 65 Stemmer mod 15 (Rigsdagstid. 1878—79, Folket., 1. Afdeling, Sp. 1197 f.).
- » » » 17. vedtages, læs: vedtoges.
  - » » » 18. Hansen: Borgmester H. N. Hansen.
  - » » » 22 f. Det forhandlende Venstres Manifest stod i »Dansk Folketidende« 13/12 1878 (Nr. 51), det uforsonlige Venstres i »Morgenbladet« 13/12 1878 (Nr. 290).
  - » » » 23 f. Opdagelsen — Bevægelse: Tilføjelse [B].
  - » » » 26 f. tvende Mler., muligt: Tilføjelse [TA].
  - » » » 27. et, rettet fra: og [A].
  - » » » 32. intet, læs: jo Intet.
- S. 70, L. 20 f. Se L. 34 f.; S. 71, L. 5—8.
- S. 71, L. 12—14. Moritz Levy havde i sin Ungdom drevet en lille Mælke- og Brødbutik i Vestindien. (»Ill. Tid.« 1891—92, 509).
- » » » 15. Estrup, rettet fra udraderet Ord [B].
  - » » » 16. at lade C. Bille, rettet fra: at [MB].
  - » » » 28. Efter — dog: Tilføjelse [A].
  - » » » 29. afslaaet, rettet fra: afslaaer [A].
  - » » » 29 f. K. Maurer's Anmeldelse af »Nordisk Retsencyklopædi«'s Afsnit om »Den nordiske Familie- og Arveret« stod i »Kritische Vierteljahrsschrift für Gesetzgebung und Rechtswissenschaft« XXI, 1879, 98—103.
- S. 72, L. 8. Jernbanecms., læs: Jernbanecms.sekren.
- » » » 8—14. Jvf. S. 65, L. 20 f. med Note. Med Rothes Foredrag, der skulde trykkes, tænkes formentlig paa en Række ikke-signerede Bilag til nævnte Kommissions Betænkning med statistiske Oplysninger om Trafikken paa Københavns Banegaard og de sjællandske Baners Drift 1857—77.
  - » » » 28—30. dette — Regjeringscmsgsn.: Tilføjelse [B].
  - » » » 34 og S. 73, L. 1 f. der er — ham: Tilføjelse [B].
- S. 73, L. 6. O. Borchsenius: Anders Sandøe Ørsted. (Nær og Fjern VIII, 1879, Nr. 338).
- » » » 26—32. Akter IV, 108—10 (Nr. 1391, 1392).
- S. 74, L. 1—6. 28/12 1878 nedsattes en Kommission, bestaaende af Gehejmetatsraad J. F. Schlegel som Formand, Statsrevisor, Direktør i Handelsbanken M. Levy og Oberst i Generalstaben C. M. V. Tvermoes, med det Formaal at undersøge Aarsagerne til det vestindiske Negeroprørs Udbrud og den ved Oprøret forarsagede Skade og fremsætte Forslag til Ydelse af Hjælp. Kommissionen bemyndigedes til at tilstaa midlertidige Laan paa Finansministerens Vegne af Statskassens rentebærende Midler til de skadelidte, især i Frederikssted, »mod tilstrækkelig Sikkerhed«. Ministerialtid. 1878, Afdeling A, 161. Jvf S. 83, L. 32 ff.; S. 139, L. 8 f.
- » » » 7—12. Plougs Bemærkninger mod Borchsenius' Artikler og vedr. Martensens Etik stod i »Fædrelandet« 24/12 1878 (Nr. 300).
  - » » » 16. N—nu, læs: N—nn [b: Nellemann].

- S. 74, L. 17. har sagt, rettet fra: sagde [A].
 » , » 24. falde, egl.: falde ham.
 » , » 34. B., læs: V..
 » , » 36. v. Bussche, læs: v. Busche.
- S. 75, L. 8. er, læs: er jo.
 » , » 11. Gjenopstaaelsen, læs: Gjenopstandelsen.
 » , » 11. (o;), læs: (o: d. v. sige).
 » , » 16. »Fædrelandet« Artikel 7/3 1865: Se III, S. 264, L. 11—14; N. N. II, 1636 f.
 » , » 29—32. Talen er om Arbejdet paa Udgivelsen af den nordiske Rets-encyklopædi.
 » , » 31 f. Hammarskiold, læs: Hammarsköld.
 » , » 33. Bille's Brochure: C. St. A. Bille: Folkethingets Opløsning og de nye Valg. Til Vælgerne i Kjøbenhavns 5. Valgkreds, 1878.
- S. 76, L. 1 f. Det — ikke: Tilføjelse [B].
 » , » 16. optræder, læs: optræde.
- S. 77, L. 1—4. H. E. Berner: »Folkesouverænitetsprincipets gennemførelse i vor grundlov« stod i »Nyt norsk Tidsskrift« IV, 1878, 255—304.
 » , » 5 f. Gisle Johnson: »Grundrids af den systematiske Theologi. Til Brug ved Forelæsninger«, 1.—4. Hefte, Kria. 1878—81.
 » , » 8 f. Den omtalte Lov er Lov af 25/2 1876 om Bemyndigelse for Finansministeren til at understøtte Anlægget af Fællessukkerkogerier m. m. og Oprettelsen af en Creditforening for Sukkerplantagerne paa St. Croix. »Love og Anordninger« 1876, 92 ff.
 » , » 9. 1856, læs: 1876.
 » , » 10—15. Akter IV, 112 f. (Nr. 1396—97).
 » , » 20—23. Om Alex. Thorsø's Fremstilling af Danmarks politiske Historie 1800—1864, der udkom i en Række Bind i Aarene 1873—89 se VI, S. 161, L. 34 med Note.
 » , » 23. Nationaltid., læs: Nationaltidd..
 » , » 27—29. »Orla Lehmanns efterladte Skrifter« I—IV, udgaves af Hother Hage og Carl Ploug 1872—74.
 » , » 30. Telegrammet: Se L. 10.
- S. 78, L. 9. Chr. Kolds Efterfølger som Leder af Højskolen i Dalum var Jens Peder Lebæk, gift med Kolds Søster Marie Lebæk. Se H. Rosendal: »Danmarks Folkehøjskoler og Landbrugsskoler 1844—1894«, Odense 1894, 12 f. samt J. C. B. la Cour: »Danske Gaarde«, 2. Samling, III, 1913—14, 152.
 » , » 12. Nielsen: Højskoleforstander Morten Christian Nielsen.
 » , » 18. den tidligere statistiske Bureauchef: Falbe-Hansen, jvf. S. 80, L. 12—13.
 » , » 19. tage, egl.: tages.
 » , » 24. Betänkande ang. patentskydd äfvensom skydd för mönster och modeller samt varumärken, afg. af kommitté, Stockholm 1878.
 » , » 28—30; S. 79, L. 1—7. Akter IV, 113—15 (Nr. 1398).
- S. 79, L. 8—10. I »Nationalekonomiska föreningens förhandlingar« 1879, Afd. 1, 13—49, tryktes Cl. Annerstedt's Afhandling »Några ord om statsjärnvägar och enskilda järnvägar«.
 » , » 13 f. Handlingar rörande Sveriges historia utg. af Kongl. Riksarchivet, 1. serien, VII, Konung Gustav d. förstes registratur, utg. genom V. Granlund, 1530—31 (1877).

- S. 79, L. 18—20. Akter IV, 116—19 (Nr. 1401), 120 f. (Nr. 1403).
- » » » 31. Privatbanken $\varnothing$: Stockholms enskilda bank, hvis Stifter og Leder A. O. Wallenberg var.
- S. 80, L. 13—15. Ved det almindelige Folketingsvalg 3/1 1879 valgtes Højremanden Højesteretsassessor H. Smith til Folketingsmand for Fredericiakredsen med 1156 St.; Kredsen tidligere Repræsentant Jens Lomholt (Moderate Venstre) fik 1117 St. »Dagbladet« 4/1 1879 (Nr. 3).
- » » » 16. Kaufmann (Artill.): General W. F. L. Kauffmann. Jvf. S. 81, L. 7.
  - » » » 25. Sørensens Skrift: der maa sigtes til Carl Th. Sørensen: Den anden slesvigske Krig I—III, der udkom 1883, men allerede nu var under Forberedelse. Jvf. S. 41, L. 4—7; S. 52, L. 14—27; S. 83, L. 30 f. og Personregistret under Carl Th. Sørensen.
  - » » » 31. den nielsenske Afsked: Kaptajn Detlef Nielsen ved 6. Bataillon afskedigedes 16/2 1878 paa Grundlag af Erklæringer, som Bataillonschefen Oberst O. A. Schønning og Korpslæge J. F. Melskens havde afgivet om hans Helbredstilstand. De sidstnævntes Forhold ved Afgivelsen af de paagældende Erklæringer førte senere til Anlæggelse af Overkrigskommissions-sag mod dem, og ved Dom af 28/1 1879, stadfæstet af Kongen 13/2 s. A., dømedes Obersten til 1 Maanedes, Korpslægen til 2 Maaneders Fæstningsarrest. Kapt. Nielsen udnævntes 11/6 1880 til Oberst i Fodfolkets Forstærkning (Chef for 37. Bataillon). »Dagbladet« 25/2 1879 (Nr. 47); V. Richter: Den danske Landmilitæretat 1801—94, 1896—97, II.
  - » » » 33. N., læs: Nægler.
- S. 81, L. 1. Nordd. allg. Ztg.: Se S. 79, L. 18—20 med Note.
- » » » 3—6. Sml. Akter IV, 121—23, 126—31 (Nr. 1404—05, 1407—1407 a). Jvf. Dagb. S. 82, L. 14—21.
  - » » » 5. til dem, læs: af dem.
  - » » » 10. 5., rettet fra: 6. [A].
  - » » » 10. nemlig, rettet fra udraderet [Kredsnavn?] [A].
  - » » » 18. 5, rettet fra: 6 [A].
  - » » » 18. 35, rettet fra: 36 [A].
  - » » » 19. 8, rettet fra: 6 [A].
  - » » » 20. 28, rettet fra: 26 [A].
  - » » » 25 f. men — Kbhvn.: Tilføjelse [A].
- S. 82, L. 9—11. C. V. Nyholm's »Grundtræk af Danmarks Statsforfatning og Statsforvaltning med et Omrids af Sveriges og Norges« I—II, blev udgivet 1880 ved Udvalget for Folkeoplysningens Fremme. Jvf. S. 217, L. 24—30.
- » » » 10. Statsfh., læs: Statsff..
  - » » » 22—31. Jvf. Akter IV, 144.
- S. 83, L. 1 f. Akter IV, 137—38 (Noten).
- » » » 8. [C. v. Malortie:] Diplomatic Sketches. By »an Outsider«. (II. General von Bülow and the Danish Question), London (Sept.) 1878.
  - » » » 16—19. Jvf. Akter IV, 133 (Nr. 1409 med Note), 143, Noten.
  - » » » 18. et Exemplar af Adressen, rettet fra: en Adresse [A].
  - » » » 33. Den vestindiske Commission: Jvf. S. 74, L. 1—6 med Note.
- S. 84, L. 1. Frederikssted, læs: Frederiksted.

- S. 84, L. 5—13. Prof. V. A. Falbe-Hansens talte 14/1 1879 i Nationaløkonomisk Forening om »Skattebyrden i Danmark og dens Fordeling« (»Fædrelandet« 15/1 1879 (Nr. 12)). Foredraget er trykt i »Nationaløkonomisk Tidsskrift« XIII, 1879, 73—96.
- » , » 30. Om dette Journalistselskab for Jules Hansen er intet fundet.
- S. 85, L. 1. Jernbanegrunde, læs: Jernbanegrunden.
- » , » 6—11. Jvf. S. 84, L. 14—22.
  - » , » 12 f. Jvf. S. 103, L. 4—9.
  - » , » 17—27. Akter IV, 139—42 (Nr. 1415).
  - » , » 33. Marts, læs: 1. Marts.
  - » , » 33. Justitiarius i Hof- og Stadsretten Fr. J. Fiedler afskedigedes 27/1 1879 fra 28/2 s. A. at regne. (Ministerialtid. 1879, Afdeling B, 110).
- S. 86, L. 4—8. Tilføjelse [B].
- » , » 5—8. Om de til Medlemmer af Hertugen af Cumberland's Følge givne Ordensdekorationer: Akter IV, 143—45 (Nr. 1416), 153—60 (Nr. 1422—29).
  - » , » 9—11. Jvf. S. 83, L. 20—24.
  - » , » 12. I V. Falbe-Hansen og Will. Scharling: »Danmarks Statistik« IV, 1880, skrev Scharling Afsnittet: »Folkerepresentationen: Valgstatistik« (S. 47—76).
  - » , » 25. Sml. S. 70, L. 16—19.
  - » , » 31. Steens Skrift: Adolph Steen: Den polytekniske Lærestalts første halvhundredte Aar 1829—1879, Kbh. 1879.
- S. 87, L. 8. J. N. Madvig: »Den romerske Stats Forfatning og Forvaltning« udkom 1881—82.
- » , » 11 f. Om en Sammenkomst mellem Kejser Napoleon og Kong Frederik Wilhelm i Stuttgart i September 1857 er intet fundet. Derimod havde den franske og den russiske Kejser et Møde dér 27/9 1857. Se Th. II, 591 ff.
  - » , » 20. Lovforsl.: det af Konseilspræsident Estrup forelagte Lovforslag om Medgift og Brudeudstyr til Prinsesse Thyra. Loven vedtoges i begge Ting og fik kgl. Stadfæstelse 1/5 1879. Rigsdagstid. 1878—79, Folket., Sp. 343 ff., 796 ff., 2215 ff.; Landst., Sp. 822 ff., 928 ff., 929 ff.; Tillæg A, Sp. 2021 ff., Tillæg B, Sp. 85 ff., 117 ff.
  - » , » 30—34. Kong Georg V's Beretning: Maaske ikke trykte Dele af den Beretning om Kongeriget Hannovers sidste Dage, som Jules Hansen meddeler i sin Bog: »Femten Aar i Udlandet«, Kbh. 1880, 209—18. — Om Fyrstesammenkomsten i Baden-Baden jvf. II, S. 182, L. 25 f., S. 186, L. 24—S. 187, L. 14 og III, S. 104, L. 9—13. — Med Sybel tænkes antagelig paa H. Sybel: »Napoleon III«, Bonn 1873, hvor der S. 42 tales om franske Tilbud til Preussen i Februar 1859.
  - » , » 31. 1860, rettet fra: 1859 [A].
  - » , » 35 f. og S. 88, L. 16 f. Tilføjelse [B].
- S. 93, L. 3 f. Tilføjelse [B] øverst paa Siden?
- » , » 5 f. Tilføjelse [B].
  - » , » 7—9. Akter IV, 163 (Nr. 1433). Jvf. S. 47, L. 14 f. med Note og Festskrift til Kristian Erslev, 1927, 569 ff.
  - » , » 8. Til Ordet »Wien« er knyttet følgende Note »Montagsrevue's Meddelelse«.
  - » , » 17—19. Estrup — Komme): Tilføjelse [A].

- S. 94, L. 4 f. Brevvexlingen imellem Prindsen af Wales og Odo Russell: Se S. 86, L. 18—20.
- » » » 6. drives, læs: tirres.
  - » » » 7. Windscheid's, Fejl for: Windthorst's.
  - » » » 10 ff. Akter IV, 166—69 (Nr. 1437).
  - » » » 13. Pr., læs: P..
  - » » » 24 f. Frankfurtersammenkomsten: Akter IV, 97 (Nr. 1383).
  - » » » 30. træet, læs: tirret.
  - » » » 36. 7/2: Tilføjelse [A].
  - » » » 36. 7/2: Denne Dato (som er tilskrevet nederst i Hjørnet paa den paagældende Side i Originaldagbogen) henviser aabenbart til den S. 100, L. 28—S. 101, L. 3 trykte Indførsel under 7/2 1879.
  - » » » 36. i 1873: Tilføjelse [A].
- S. 95, L. 4 f. Tilføjelse [B].
- » » » 12 f. Skuespillerinden Fru Anna Berling havde 4/2 1879 sin Debut i det paa Folketeatret opførte Stykke »Kanariefluglen«. Forestillingen overværedes af Kongefamilien. »Dagbladet« 5/2 1879 (Nr. 30).
  - » » » 19—23. Akter IV, 166—69 (Nr. 1436—37).
  - » » » 25. *antedateret*, læs: *antedateret* [!].
  - » » » 26. (Tiby), læs: (Tiby 5/2).
  - » » » 26. 5/2: Tilføjelse [TA].
- S. 96, L. 5. (Mohrenheim.) 5. Fbr., læs: (Mohrenheim 5. Fbr.).
- » » » 5. 5. Fbr.: Tilføjelse [TA].
  - » » » 31. noget, rettet fra: meget [A].
- S. 97, L. 12 f. Tilføjelse [B?].
- » » » 19 f. Læs: Hall, Klein, Rimestad, Bille Scavenius, Ingerslev N. Andersen, L. Dinesen.
  - » » » 24 f. for — 73: Tilføjelse [B].
  - » » » 24 f. Samling, rettet fra: Afdeling [A].
  - » » » 36. idag, læs: dog.
  - » » » 36. ikkun, rettet fra udraderet Ord [A].
- S. 98, L. 3. Redaktør H. R. Hjort Lorenzen var 3/1 1879 blevet valgt til Folketingsmand i Assens-Kredsen med 742 Stemmer mod Redaktør Jørgen Pedersen med 730 Stemmer. Paa Grund af Fejl ved Valghandlingen suspenderedes L.s Valg og forkastedes senere. Ved Omvalget 16/4 1879 sejrede Modkandidaten Jørgen Pedersen. (Rigsdagstid. 1878—79, Folket., 2. Afd., Sp. 286 ff. og Tillæg B, Sp. 147 ff.; P. Jensen: »Valgene til Rigsdagen i 80 Aar«, 1929, 119).
- » » » 4. ubehagelige, rettet fra udraderet Ord [A].
  - » » » 10—17. Om Rigsdagspartiernes Forhandlinger i Febr. 1879 i Anledning af Art. V.s Ophævelse: Akter IV, 175 (Nr. 1411 a), 186 (Nr. 1451), 263 (Nr. 1496 a), 276—82 (Nr. 1503 a). Jvf. Dagb. S. 101, L. 7—10; S. 104, L. 7—14; S. 106, L. 5—19; S. 107, L. 21—23; S. 110, L. 22—27; S. 112, L. 5—11, 30 ff.
  - » » » 19—21. Tidligere — Magter: Tilføjelse [B].
  - » » » 32; S. 99, L. 1 f. Jvf. S. 96, L. 33—36.
  - » » » 33—36. Tilføjelse [A].
- S. 99, Sideoverskriften. 1876, læs: 1879.
- » » » 5 f. Der tænkes paa den ledende Artikel i »Fædrelandet« 6/2 1879 (Nr. 31).

- S. 99, L. 12 f. Haffners Fortælling: S. 29, L. 20—26.
- » » » 17. kjendt, læs: og kjendt.
  - » » » 30. Cadores Ord 1870: Sml. Friis: 1870, 129.
  - » » » 30. »tout, læs: ce tout.
  - » » » 31. chose«, læs: chose.
  - » » » 35. Forhandling, læs: Forhlgler.
  - » » » 36 f. Denne — svarede: Tilføjelse [B].
- S. 100, L. 6 f., 30 f. Den nævnte Artikel i »Kölnische Zeitung« er refereret Akter IV, 221 f. (Noten).
- » » » 7. *Cölln. Ztg.*, læs: *Kölln. Ztg.*
  - » » » 32. kun: Tilføjelse [A].
  - » » » 35 f. Se S. 95, L. 19—23.
  - » » » 36. Russel, læs: Russell.
- S. 101, L. 5 f. med — Cabinetssp.: Tilføjelse [B?].
- » » » 7—10. Akter IV, 179 (Nr. 1446).
  - » » » 11. Selskab, læs: selskabet [!] [Ordets oprindelige 1. Led er skjult under Ordet »diplomatiske«].
  - » » » 15. Petersen: Jvf. S. 65, L. 20 med Note.
- S. 102, L. 3. Udenrigsmst.s Forslag: Akter IV, 186—90 (Nr. 1453).
- » » » 5. E. udtale, læs: E—p udtale.
  - » » » 30—32. Akter IV, 191 (Nr. 1453 a).
  - » » » 31. antedateret, læs: antideret [!].
  - » » » 35; S. 103, L. 3. Akter IV, 186 (Nr. 1452).
- S. 103, L. 11. Der var udbrudt Pest i Sydøst-Rusland (Guvernementet Astrakan). (»Dagbladet« 12/2 1879 (Nr. 36)).
- » » » 22—28. Meddelelsen om Art. V.s Ophævelse fremkaldte ved Universitetet Drøftelser om en Indskrænkning af den 400-Aars-Jubelfest, som var under Forberedelse. En Oversigt over Sagens Forløb, indtil den akademiske Lærerforsamling 6/3 traf endelig Beslutning om at give Festen et rent skandinavisk Præg, gives i H. Scharling: Livsminder, Kbh. 1919, 162.
  - » » » 24. sin, rettet fra: sine [A].
  - » » » 26. vilde, læs: vild.
  - » » » 27. troe, læs: troende.
  - » » » 31—34. Jvf. Akter IV, 209 (Note 3).
- S. 104, L. 7—14. Jvf. S. 98, L. 10—17; Akter IV, 277 ff. (Nr. 1503 a).
- » » » 12 f. Tilbudsmændene, læs: Tilbødsmændene [!].
  - » » » 30—37. Tilføjelse [B].
- S. 105, L. 2. Jul, læs: Jul..
- » » » 10. Brevet til Kronprindsen af Preussen: Jvf. S. 46, L. 33 f.; S. 48, L. 14 ff.
  - » » » 17 f. Jvf. Festskrift til Kristian Erslev, 1927, 604 ff.
  - » » » 19—22. Statsraadets Forhandlinger 391—94; Akter IV, 208—213 (Nr. 1462—64).
  - » » » 29—31. Akter IV, 214 f. (Nr. 1466), 217—20 (Nr. 1472).
- S. 106, L. 5—19. Jvf. Akter IV, 217 (Nr. 1471 a), 278 f. (Nr. 1503 a).
- » » » 17—19. Tilføjelse [B].
  - » » » 23. hun som, læs: hun, som.
- S. 107, L. 1—3. Vist — Vinter: Tilføjelse [B?].
- » » » 10. Selvhævdelse, læs: Selvlølelse.
  - » » » 21 f. Akter IV, 280 (Nr. 1503 a).
  - » » » 23—30. Jvf. S. 103, L. 22—28 med Note.

- S. 107, L. 29. Giertz, Fejl for: Gertz.
- » » » 31—33. Det svenske Rigsdagsmedlem Charles Dickson havde i Andet Kammer forespurgt, hvilke Forholdsregler Regeringen havde taget eller vilde tage for at beskytte Landet imod den i Rusland udbrudte Pest. De Geer besvarede Forespørgslen 12/2 1879; herunder udtalte han: »Det vore synnerligen ønskværdt, att en öfverensstämmelse härutinnan kunde vinnas emellan Tyskland, Danmark och Sverige rörande sjöfarten i Östersjön från ryska hamnar«.
  - » » » 34 f. Throntalen: Akter IV, 220 (Nr. 1473).
- S. 108, L. 4 ff. Festskrift til Kristian Erslev, 1927, 609 f., jfr. 577—78.
- » » » 15 f. Der var rejst Klager over Assessor Hother Smith's og Overretssagfører Steenstrups Valg i henholdsvis Fredericia og Ærøskøbing Kredsen; men det nedsatte Udvalg indstillede Valgene til Godkendelse, og denne Indstilling vedtoges i Folketinget 13/2 1879. (Rigsdagstid. 1878—79, Folket., 2. Afd., Sp. 388 ff. og Tillæg B, Sp. 101 ff.).
- S. 109, L. 1—11. Jvf. Akter IV, 199—201 (Nr. 1457).
- » » » 9. skyldes, læs: skyldtes.
  - » » » 18 f. Akter IV, 227—32 (Nr. 1478), 241—42 (Nr. 1485).
- S. 110, L. 7. Planen, læs: Planer.
- » » » 7—17. Talen er om Rigsdagens Lokaler paa Christiansborg. Jvf. S. 142, L. 30—34.
  - » » » 19. Trs.: den russisk-tyrkiske Fredstraktats.
- S. 111, L. 3. Den nævnte Forespørgsel blev stillet i Ungarns Underhus 15/2 1879. Jvf. »Fædrelandet« 19/2 1879 (Nr. 42).
- » » » 8. Rosenørns Svoger, læs: Overpr. Rosenørn.
  - » » » 8. Overpr.: Tilføjelse [TA].
  - » » » 8. Overpræsident E. E. Rosenørn var Medlem af det af Magistraten og Borgerrepræsentationen i Anledning af Universitetets 400-aarige Stiftelsesfest nedsatte Udvalg. Jvf. Kbh. Univ. Aarb. 1878—79, 594.
- S. 112, L. 1—3. Men — Tanker: Tilføjelse [B].
- » » » 5—11, 30 ff. Akter IV, 280 f. (Nr. 1503 a).
  - » » » 12. noget, læs: meget.
  - » » » 14. Pesten: Se Noten til S. 103, L. 11.
  - » » » 15. hørte, rettet fra: hører [A].
- S. 113, L. 3—12. Sml. S. 80, L. 7—9.
- » » » 13—25. Akter IV, 255—59 (Nr. 1493).
  - » » » 19. Kronprindsens Brev: Sml. S. 48, L. 24 ff.; S. 50, L. 14.
  - » » » 28—31. Tilføjelse [B].
  - » » » 32—34. Karoly — antedateret: Tilføjelse [A] gjort før Stykket L. 28—31.
  - » » » 34. antedateret, læs: antidateret [!].
  - » » » 34—36. i — os: Tilføjelse [A?].
- S. 114, L. 2 f. Ingen — upassende: Vistnok tidligst tilføjet 22. Febr. sammen med L. 36. (Bemærk den ny Læsemaade i L. 36).
- » » » 8. forvisset, læs: forvissede.
  - » » » 13—15. Imidlertid — tildækket: Tilføjelse [B?].
  - » » » 21. Kellerlov. o: Forslag til Lov om Understøttelse til Oprettelsen af et Asyl for uehelbredelige Aandssvage. Et Tilbud fra Joh. Keller om at oprette det nævnte Asyl var lagt til Grund for

- Lovforslaget (Rigsdagstid. 1878—79, Tillæg A, Sp. 1235 ff.)
Loven stadfæstedes 24/5 1879; den er trykt »Love og Anordninger« 1879, 292 ff.
- S. 114, L. 22. Fischer, rettet fra: Estrup [B].
 » , » 27. L. O. R.: Landsoverretten.
 » , » 32. er, læs: ere.
 » , » 36. Tiby, læs: Tiby jf. 20. og 22. Fbr..
- S. 115, L. 6. Jernbanelovforslaget, læs: Jernbanelovf..
 » , » 9—12. Jvf. S. 111, L. 33—35.
 » , » 10. 1875, rettet fra: 1876 [A].
 » , » 14. hans, læs: »hans.
 » , » 15. Art. V, læs: Art. V«.
 » , » 19. Bülau, læs: Bh. Bülau.
 » , » 22. tale, læs: tør tale.
 » , » 30. Dronningen: Dronning Victoria. Jvf. S. 117, L. 36 f.
- S. 116, L. 8. Vandsagen: Se S. 113, L. 3—12.
 » , » 18. altsaa nu, læs: altsaa.
 » , » 20. En Deputation fra Haderslev med Rektoren for Byens Gymnasium Jessen som Ordfører havde 21/2 1879 Audiens hos Kejser Wilhelm i Berlin og oplæste for ham en Adresse, der udtrykte Glæde og Taknemlighed over Ophævelsen af Pragfredens Art. V.: Jvf. »Flensborg Avis« 23/2, 25/2, 26/2 1879 (Nr. 46—48); Akter IV, 288 (Nr. 1508), 293 (Nr. 1511); Mackeprang 116.
 » , » 30. Søsteren, rettet fra Datteren [A].
 » , » 35 f. Om Afvisningen af Prins Arthur jvf. S. 128, L. 19—26.
- S. 117, L. 9. dateredes, læs: dateres.
 » , » 32 f. Meddelelsen om Tiden 1866—70: Jvf. S. 115, L. 9—12.
 » , » 34. Tilføjelse [B?].
 » , » 34. Jvf. S. 48, L. 31—33; S. 50, L. 14.
- S. 118, L. 27. N. fr. Pr.: Neue freie Presse.
 » , » 37. Tisza's Udtalelse: Jvf. S. 111, L. 3 med Note.
- S. 119, L. 3 f. Jvf. Akter IV, 288 f.
 » , » 5. Udstyrslovf.: Se S. 87, L. 20 med Note.
 » , » 8. særskilt: Tilføjelse [TB].
 » , » 13. den ældre Udsigt: Jvf. S. 111, L. 33—35; S. 115, L. 9—12.
 » , » 16—18. C. Berg m. fl. stillede 24/2 1879 i Folketinget en Forespørgsel om Foranstaltninger mod den i Arbejderbefolkningen indtraadte Nød. Rigsdagstid. 1878—79, Folket., Sp. 703 ff., 800 ff.
 » , » 17. Understøttelsen, læs: Understøttelse.
 » , » 19 f. I Borgerrepræsentationens Møde 24/2 1879 forelaa til 1. Behandling en Skrivelse fra Magistraten ang. Ordningen af Kbh.s Kirkegaardsforhold. En nedsat Kommission havde indstillet til Kultusministeriet, at de kbh.ske Kirkegaarde snarest maatte overtages af Kommunen; men Kultusministeriet havde tilkendegivet, at det ikke kunde give Slip paa det umiddelbare Overtilsyn over Kirkegaardsanliggenderne, og heri støttedes det af Sjællands Biskop. (Kjøbenhavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger 1/4 1878—17/3 1879, 39. Aarg., 1031 ff.).
 » , » 21 f. »Fra Sønderjylland«, Artikel i »Fædrelandet« 22/2 1879 (Nr. 45).

- S. 119, L. 28—31. Akter IV, 284 (Nr. 1506).
 » , » 31. M—hm.: Mohrenheim.
 » , » 34. Se S. 120, L. 25—36.
 » , » 35 f. Denne Anm. er tilføjet [MB] vertikalt i yderste højre Margen uden Henvisningstegn. Sandsynligvis skal den knyttes til L. 23—27.
- S. 120, L. 6. Orczy-Denunciationen: Se S. 108, L. 4—13.
 » , » 8 f. *Estrup—Udskillelse*: Tilføjelse [B].
 » , » 8 f. Jvf. S. 119, L. 8—15.
 » , » 9 f. I Anledning af J. N. Madvigs 50 Aars Jubilæum som Universitetslærer indsamledes der en større Pengesum (ialt 10.500 Kr.), der af Madvig blev henlagt til et Legat bærende hans Navn (Kbh. Univ. Aarb. 1878—79, 910 f.).
 » , » 33. nu, læs: jo nu.
- S. 121, L. 7. Indbydelsen, læs: Indbydelser.
 » , » 20—26. Akter IV, 271—75 (Nr. 1501—03); jvf. 293 (Nr. 1512), 296—99 (Nr. 1514—15).
 » , » 21. Schnell, læs: Russell.
 » , » 35. seet, læs: talt.
- S. 122, L. 2. fremkaldt, læs: fremkaldte.
 » , » 2. Frederikke: Prinsesse Fr. af Hannover, Hertugen af Cumberland's Søster.
 » , » 12. Udvalgets: Der maa vist menes det 14/4 1875 af Konsistorium nedsatte Udvalg til at drøfte Spørgsmaalet om Universitetets Jubelfest. Medlemmerne var: Madvig, C. V. Smith, E. Holm, Ad. Steen og Nellemann; efter den sidste Udnævnelse til Justitsminister Juni 1875 indtraadte Goos i Stedet.
 » , » 18 f. Akter IV, 286 f. (Nr. 1507).
 » , » 20—24. Akter IV, 264—68 (Nr. 1498).
- S. 123, L. 1 f. Jvf. S. 111, L. 33—35.
 » , » 14—23. Jvf. Akter IV, 299 (Nr. 1516).
 » , » 35 ff. Jvf. Friis I, 280 ff.; Dagb. III, S. 64 ff.
- S. 124, L. 8 f. Tydskld., Østerrig, læs: Tydskl. Østerrig.
 » , » 8—13. Akter IV, 301—04 (Nr. 1518).
 » , » 33. vor Depeche til Berlin: Akter IV, 241—42 (Nr. 1485).
- S. 125, L. 20—23. Dronningen — hende: Tilføjelse [B].
- S. 126, L. 4—8. Jvf. S. 143, L. 14—26.
 » , » 9—15. Jvf. S. 42, L. 28—32 med Note.
 » , » 15. Hartwick, læs: Hartwich.
 » , » 20. de vestrupske Grunde: det var Grunde, der laa Vest for den daværende Banegaard, formodentlig i Forbindelse m. Grunden Gl. Kongevej 4, der ejedes først af Grosserer C. W. Westrup og senere af dennes Søn Herredsfoged C. A. A. Westrup, der døde 1879. Inden 1881 havde Jernbanen overtaget Grunden. Se »Betænkning afgiven af Kommissionen af 11/11 1878 til Overvejelse af Spørgsmaalet om Københavns Banegaard«, 26, 36.
 » , » 23. Hovedsporet, læs: Havnesporet.
- S. 127, L. 10. Tanke, læs: Tanker.
 » , » 15. denne: Rosenørn-Lehn.
 » , » 25. Præsident Berg: Præsident i Svea Hofrätt K. J. Berg.
- S. 128, L. 16 f. Redaktør II. E. Berner havde i 1879 overrakt Sverdrup et Lovforslag om Fjernelse af Unionsmærket fra det norske

- Flag, Sverdrup gik ind for Forslaget; men det nedstemtes i Odelstinget (Jvf. II. Købt: Johan Sverdrup II, 1922, 254).
- S. 128, L. 19—22. Jvf. S. 116, L. 35 f.
- » » » 27—S. 129, L. 2. Akter IV, 307 f. (Nr. 1519).
- S. 129, L. 9—11. Se Noten til S. 128, L. 16. — Bjørnson og Sars havde indbudt til Møde om Flagsgæsen i Kristiania 13/3 1879, hvor de gik ind for Unionsmærkets Fjernelse fra det norske Flag («Fædrelandet» 17/3 1879 (Nr. 64), »Dagbladet» 18/3 1879 (Nr. 65)).
- » » » 24 f. I Juli—Aug. 1865 førtes en Række Forhandlinger mellem Hoffjærgermester H. R. Carlsen, D. G. Monrad og J. A. Hansens efterladte Papirer, 1878—79, 150 ff. findes det at Krieger omtalte Brev fra Monrad til Carlsen, dat. Juli 1865.
- S. 130, L. 1 f. Bjørnson havde paa Mødet 13/3 1879 i Kristiania (se Noten til S. 129, L. 9—11) talt mod »det fint fine« i Forholdet til Sverige. Jvf. Referat i »Fædrelandet» 17/3 1879 (Nr. 64).
- » » » 2. Holdningen, læs: Hældningen [?].
- » » » 10. »Dagbladet«, det norske Blad. Referat i »Fædrelandet» 21/3 1879 (Nr. 68).
- » » » 16. Universitetsस्पmet, læs: Universitetsfestspmet.
- » » » 20 f. Bekkers [: Bjørged E. S. Beckers] Kjødfororkriter i Nyborg (Rigsdagsstid. 1878—79, Landst., Sp. 607 ff., 618, 622 f.).
- » » » 22 f. 18/3 1879 holdt Ingvald Undset Foredrag i Oldskriftselskabets om den ældste Jærnaldet i Norge; dets Indhold er i noget ændret Skikkelse gengivet i Alhandlingen »Fra Norges ældre Jærnaldet« i »Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie« 1880, 89—184.
- » » » 24. Carlsbergfondet, læs: Carlsbergertidet.
- » » » 27—32. Jvf. Akter IV, 337 (Nr. 1533).
- S. 131, L. 7—9. I Folketingsmødet 21/3 1879 søgte C. St. A. Billie at gen-drive den Erklæring, Holstein-Ledreborg 6/2 i Tinget havde afgivet vedrørende sine Udtalelser ved Valget i Assens 28/12 1878. Jvf. Rigsdagsstid. 1878—79, Folket., Sp. 1420 ff., sml. Sp. 300 f.
- » » » 11—14. Jvf. Akter IV, 339 f. (Nr. 1534 a, 1534 b).
- » » » 13 f. og — Thingene: Tiltøjelse [B].
- » » » 15—17. Jvf. Thorsøe: Grundtrids 53 f.
- » » » 22. med, læs: ved.
- » » » 35. Tiltøjelse [B] foretaget samtidig med Tiltøjelsen i L. 13 f.
- S. 132, L. 1—3. I Korsør var en Person, der var tilsagt til Forhør i Anledning af en Valgklage fra Folketingsmand Tauber, Dagen før Afhøringen forsvundet, som det senere viste sig, omkommet ved et Ulykkesstilfælde. Tauber havde ud fra forskellige Rygter faaet alholdt Forhør over en Politibetjent, der skulde have myrdet Vidnet. Se nærmere om Affæren »Dagbladet» 26/3 og 1/4 1879 (Nr. 72 og 77).
- » » » 13—15. Estrups Skrivelse til Krabbe er trykt Akter IV, 346 (Nr. 1537 a).

- S. 132, L. 14. Meddelelse, læs: Meddelelsen.
 » » » 26 f. Samtalen: med den franske Gesandt i Berlin Grev St. Vallier.
 Se Akter IV, 341—43 (Nr. 1536).
- S. 133, L. 5 f. Se Quaades »meget fortrolige« Depeche til Udenrigsminister
 Rosenørn-Lehn af 28/3 1879, Akter IV, 354—56 (Nr. 1542).
 Jvf. S. 134, L. 32—S. 136, L. 10, hvor Depechen er delvis
 ordret gengivet.
- » » » 7—12, 19—22. Akter IV, 353 (Nr. 1541); V, 1—96 (Nr. 1617).
 » » » 13—15. J. II. Bagger: »Forhandlingerne« i Rigsdagssamlingen 1877
 —78, Kbh. (Marts) 1879. Jvf. Dagb. VI, S. 271 ff.
- » » » 16 f. I den tyske Rigsdags Møde 28/3 1879 gav den Deputerede
 Alb. Hänel som Repræsentant for Slesvig og Holsten Udtryk
 for den Tilfredshed, der i Tyskland var blevet fremkaldt ved
 Ophævelsen af Pragfredens Artikel V. (»Fædrelandet« 1/4
 1879 (Nr. 77)).
- » » » 23. Bille: C. St. A. Bille.
 » » » 27—31. Jvf. Akter IV, 352 f. (Nr. 1540).
 » » » 27—35. Tilføjelse [B].
 » » » 29. vor Dep. 12/2: Jvf. Noten til S. 105, L. 29—31 og S. 124, L. 33.
 » » » 31—35. Jvf. S. 113, L. 18 f.
- S. 134, L. 2. hellere, læs: heller.
- » » » 3. Bille: Frantz Bille, der 1872—90 var dansk Gesandt i Stock-
 holm; han gik derfra til London, ikke til Berlin.
- » » » 13. Quaade melder: i Depeche af 27/3 1879, se Akter IV, 349—52
 (Nr. 1539).
- » » » 13 f. Depechen: Bülow's Svarskrivelse af 5/3 1879, jvf. S. 128, L.
 27—S. 129, L. 2.
- » » » 21. Brevet af 10. Oktbr.: Se S. 46, L. 33 f.
 » » » 33. 28/3: Tilføjelse [TA].
- S. 135, L. 2 f. nævnede, læs: nævnte.
- » » » 15. endogsaa, læs: endog.
 » » » 20 f. Akter I, 22—26, 176—80 (Nr. 11, 105).
 » » » 22. Thiele's [o: Thiles] Meddelelse: Akter I, 819—21 (Nr. 431).
 » » » 37. mig, rettet fra: ham [A].
- S. 136, L. 5. væsentlig: Tilføjelse [TA].
- » » » 7. mere, læs: meer.
 » » » 14 f. Hansens Blad: »L'Europe diplomatique«, udg. 1876—78 af
 Jules Hansen.
- » » » 24—26. F. V. Andersen: Nogle Betragtninger og Studier over og
 i Sammenhæng med Biskop Martensens »Den christelige
 Ethik«, Kbh. 1879.
- S. 138, L. 1—6. Jvf. S. 259, L. 16—19.
- » » » 7—9. A. D. Jørgensen: Nils Stensen, Et Mindeskrift, udkom
 først 1884.
- » » » 13. 1. Bog: »Land og Folk« af Troels Lund's »Danmarks og Nor-
 ges Historie i Slutningen af det 16. Aarh., I, Indre Historie«
 udkom 1879.
- » » » 15—18. Jvf. VI, S. 253, L. 25 f. med Note.
 » » » 20. Fuldendelse som, læs: Fuldendelse, som.
 » » » 27 ff.: Ved »de gamle Tanter« kan sigtes til Enkedronning Caro-
 line Amalie og Arveprinsesse Caroline, men snarere til Med-
 lemmer af den hessiske Familie, med hvem Kongefamilien

- » » » 34. delte, læs: delte.
 » » » S. 139, L. 1. Indskrænkning, læs: Indskrænkning.
 » » » 4. Marinest., læs: Marinestb.
 » » » 7. Der — Berg: Tilføje [B?].
 » » » 8. Vestindianerne: Medlemmerne at den till Vestindien sendte Kommission, se S. 74, L. 1—6 med Note.
 » » » 10—12. C. Goos »Statskassens Tilskud til Universitetet« I og II i »Dagbladet« 23—24/4 1879 (Nr. 93—94).
 » » » 14. seer, læs: Jeg seer.
 » » » 14 f. Tilføje [B].
 » » » 19. holdes, læs: holdtes.
 » » » 20—28. Mødets — sig: Tilføje [B].
 » » » 24. Birk: Der bør vist læses: Brix.
 S. 140, L. 12—16. Jvf. Høgsbro II, 92 f., 349.
 S. 141, L. 5 f. Det tyske Kejserspar fejrede Guldbryllup 11/6 1879.
 » » » 8 f. Tilføje [B] øverst paa Siden.
 » » » 15—17. Nu — ifjennem: Tilføje [B].
 » » » 17. Will. Scharhing, der var Medlem at Folketingets Udvalg ang. Lovforslaget om forsk. Jærnbaneanlæg i Fyn og Jylland, ønskede, at kun de vigtigste Banestærkninger skulde anlægges af Amtskommunerne med Statsstøtte. (Rigsdagsstid. 1878—79, Tillæg B, Sp. 750 ff., 781 ff.).
 » » » 18—25. Det drejer sig om Arbejdet med Nordisk Rejseencyklopædi. S. 142, L. 15. Se Akter IV, 378—81 (Nr. 1556 a), 382—85 (Nr. 1557), 385—88 (Nr. 1557 a), 391 f. (Nr. 1560 a), 393 f. (Nr. 1561), 395—97 (Nr. 1563, 1564).
 » » » 27. Forholder, læs: Fh..
 » » » 29. Privat, læs: Privat-.
 » » » 29. Privat: Tilføje [TA].
 » » » 30—33. Tilføje [B].
 » » » 34. Benningsen, læs: Bennigsen.
 S. 142, L. 13. Vilhelm: Prins Vilhelm af Glücksborg, Christian IX's Broder.
 » » » 20. anti-Leyvske Stemning, rettet fra udrameret Ordforbindelse [B].
 » » » 30—34. Jvf. S. 110, L. 7—17 med Note; S. 146, L. 26—33.
 S. 143, L. 4. Glyngeforbanen, læs: Glyngeforbanen.
 » » » 14—26. Jvf. S. 126, L. 4—8; S. 156, L. 21—32.
 » » » 24. Beboerne, læs: Beboer.
 » » » 28. Bygningspm., læs: Bygningspm..
 S. 144, L. 10—13. Jvf. S. 141, L. 18—25.
 » » » 16. Bramsen: udgaar.
 » » » 27. Meddelelse, læs: Meddelelsen [?].
 » » » 31—33. maaskee — Bennigsen: Tilføje [B].
 » » » 33. Benningsen, læs: Bennigsen.

- S. 145, L. 6. enig, læs: enigt [!].
 » » » 9. Sø-: Tilføjelse [B].
 » » » 10 f. Bjørnsons Skuespil »Leonarda« var 20/3 1879 blevet indleveret til det kgl. Teater, se nærmere: Neiiendam III, 1925, 65 ff.
 » » » 14. er, læs: er desuden.
 » » » 27—32. Der synes at være Tale om Forhandlinger vedrørende en fællesnordisk Vekselsrettsordning. Jvf. S. 158, L. 3—11 og ovenf. S. 84, L. 14—22.
 » » » 33. To kirkelige Forslag, det ene om Besættelse af gejstlige Embeder, det andet om Præsters Lovovertrædelser, faldt i det svenske Andet Kammer 1879. Jvf. Louis de Geer: Minnen II, 1892, 227.
- S. 146, L. 1. Jernbanerne at, læs: Jernbanerne, at.
 » » » 10. Nellemanns smaa Lovforslag: Lovforslag om Vederlag for Kontorholdsudgifter til forsk. Retsbetjentembeder, Lovforslag ang. Tillæg til Lov om Tilsyn med Dampkedler paa Landjorden af 24/3 1875, Lovforslag ang. Forandring i Lov om Behandling af offentlige Politisager i København af 11/2 1863, Lovforslag om en forandret Affattelse af Konkurslovens § 66 og Lovforslag om Sagførernes Adgang til Salær for offentlige og beneficerede Sager kom til 2. Behandling i Folketinget i Dagene 13/15—15/5 1879. (Rigsdagstid. 1878—79, Folket., Sp. 2920 ff., Sp. 3027 ff.).
 » » » 13. Godkjendelse, læs: Godkjendelsen.
 » » » 14. Dahls Valg: Rektor F. Dahl (Højremand) var ved det almindelige Folketingsvalg 3/1 1879 valgt til Folketingsmand for Sorø Amts 3. Kreds (Slagelse) med 1326 St. Hans Modkandidat Redaktør Tauber (Radikale Venstre) fik 1042 St. 28/5 1879 godkendtes Valget af Tinget. Rigsdagstid. 1878—79, Folket., Sp. 3593 ff.; 3441 ff.; Tillæg B, Sp. 971, 1063.
 » » » 23—25. Ussing — Universitetskmision: Tilføjelse [B].
 » » » 26—33. Jvf. S. 110, L. 7—17 med Note; S. 142, L. 30—34.
- S. 147, L. 8—11. Professor theol. Henrik Scharling forsvarede 15/5 1879 sin Disputats om Jacob Böhme for den theologiske Doktorgrad. Jvf. S. 140, L. 7 f.
 » » » 18 f. Dahl II, 364—73, 461—65.
- S. 148, L. 2 f. Slagelse-Valget: Jvf. S. 146, L. 14 med Note.
 » » » 5—14. Jvf. Akter IV, 402—09 (Nr. 1566 b, 1566 c, 1567, 1567 a, 1568).
 » » » 25 f. Hall — Forsøget: Tilføjelse [B].
 » » » 34. Drachmann: Finansloven indeholdt en Bevilling til Holger Drachmann, hvad der kritiseredes af Termansen og Juel.
- S. 149, L. 19. rest., læs: vest[indiske].
 » » » 22. G. D., man, læs: G. D.; man.
 » » » 22. man — deri: Tilføjelse [B].
- S. 150, L. 13 f. kun — Misbilligelsen: Tilføjelse [A?].
 » » » 16. *Lnt. Kocfoed*: Folketingsmand Lucianus Kocfoed.
 » » » 21. Nyborg-Valget: Se Noten til S. 156, L. 10 f.
 » » » 30. Dahl: Se S. 146, L. 14 med Note.
- S. 151, L. 15. bl. A.: Tilføjelse [MB].
 » » » 21. Jernbane-: Tilføjelse [TA].

- S. 152, L. 2. Tjenesten, læs: Tjeneste.
 » , » 16. nødig, læs: unødig.
 » , » 22 f. den Anden, læs: Anden [!].
 » , » 25. tages, læs: toges.
- S. 153, L. 4. hverandre, læs: hinanden.
 » , » 16—19. Under — sige: Tilføjelse [B].
 » , » 21—26. Tilføjelse [B].
 » , » 28 f. 25 Aars-Dagen: H. L. Martensen udnævntes til Sjællands Biskop 15/4 1854. Jvf. Dagb. I, S. 157, L. 14 f.
 » , » 34. Tilføjelse [B].
- S. 154, L. 11. Loven af 1870: Der tænkes antagelig paa Lov af 26/3 1870 indeholdende alm. Bestemmelser om Embeds- og Bestillingsmænds Lønningsforhold m. m.
 » , » 13. Justitiarius i Københavns Kriminal- og Politiret Adolph Ludvig Drewsen afskedigedes 13/6 1879 p. G. a. Alder og Svagelighed (Ministerialtid. 1878—79, Afd. B, Sp. 436).
 » , » 16. Dage, Fischer, læs: Dage. Fischer.
 » , » 17. benyttet, læs: nyttet.
 » , » 22. Ordensuddelingen, læs: Ordensuddelinger.
 » , » 23—25. Et udførligt Referat af alle Universitetsfestlighederne findes i »Beretning om Københavns Universitets Firehundredaarsfest Juni 1879«, udg. af Edvard Holm (1879).
 » , » 26. Weiss, læs: Weisse.
 » , » 29—32. P. L. Panum: De naturvidenskabelige og de lægevidenskabelige Anstalters Udvikling i den nyere og nyeste Tid i Udlandet og her hjemme (1879) (Særtryk af »Tidsskrift for populære Fremstillinger af Naturvidenskabene«).
 » , » 31. Medicinernes, læs: Medicinens.
- S. 155, L. 16 f. til gjensidig Tilfredshed: Tilføjelse [TA].
 » , » 24. fortæller, læs: fortælle.
- S. 156, L. 10 f. Ved Folketingsvalget 3/1 1879 i Nyborg Kredsen var Højres Kandidat Forpagter R. Christiansen blevet valgt med 1091 Stemmer mod Gaardejer A. H. Tanges 1084 Stemmer. — Dette Valg kasseredes p. G. a. Fejl og ved Omvalget 10/6 1879 sejrede Venstremanden Tange. (Jvf. J. P. Jensen: Valgene til Rigsdagen i 80 Aar, 1929, 128).
 » , » 24—32. Se S. 126, L. 4—8; S. 143, L. 14—26.
 » , » 34. the oath allegiance, skal være: the oath of allegiance.
- S. 157, L. 16. norsk, læs: s. norsk.
 » , » 20. fortsætte, læs: fortælle.
 » , » 25. Ved Resolutioner af 10/7 og 23/7 1879 nedsattes en Kommission til Behandling af Spørgsmaalet om Tilvebringelsen og Omordningen af Bygninger for Rigsdagen, Højesteret, Statens Centraladministration, Landets offentlige Samlinger og Retslokaler i København. Formand blev Krieger; de øvrige Medlemmer var: Museumsdirektør Worsaae, Generaldirektør J. L. Schou, Professor F. Meldahl, Oberst L. A. Petersen, Etatsraad Herholdt, Bibliotekar C. W. Bruun, Slotsforvalter S. Th. Zeltner og Inspektør E. H. Bloch. (Ministerialtid. 1879, Afd. B, 585).
 » , » 30. Flok, læs: Flok (8 omtr.).
 » , » 33. Aage Skavlan: Kristian IV. (En biografisk Skildring.) (Samme Forf.'s »Hist. Billeder fra den nyere Tid«, Kria. 1878, 1—98).

- S. 158, L. 13. Conference, læs: Conferencen.
 » » » 25. da, læs: at [!].
 » » » 29. Jvf. IV, S. 302, L. 25—27.
- S. 159, L. 30. Bugge, læs: S. Bugge.
- S. 160, L. 8. fl., læs: ff.
- S. 165, L. 1—4. Det uforsonlige Venstres Manifest er trykt i »Morgenbladet« 15/6 1879 (Nr. 135).
 » » » 7—10. Ministeriet Estrup havde anlagt Sag mod det daværende »forenede Venstre«s Bestyrelse for Udtalelser ang. Provisoriet fremsat i et af den underskrevet, 3/6 1877 udstedt Manifest. Ved Hof- og Stadsrettens Dom idømtes Bestyrelsesmedlemmerne, der nu paa Berg nær alle tilhørte det moderate Venstre, 3 Maaneders simpelt Fængsel. Th. Nielsen havde ikke været til Stede ved Manifestets Underskrivelse. (»Morgenbladet« 17/6 1879 (Nr. 136)).
 » » » 11—14. Londonermødet: Aarsmødet i »Association for the Reform and Codification of the Law of Nations«, der holdtes i London 11.—16. August 1879. Se Associationens »Report«, London 1880. — Med Institutet maa der menes: L'institut de droit international«, som holdt Aarsmøde i Bruxelles 1.—6. Sept. s. A. Se dets »Annuaire«, III og IV, 1880. Professor Goos deltog i begge Møder.
 » » » 17 f. Den nævnte Kunst- og Industriudstilling i København aabnedes 17/7 1879. (»Dagbladet« 17/7 1879 (Nr. 162)). — En Gennemgang af Udstillingens Indhold findes i »Ill. Tid.« 27/7—14/9 1879 (Nr. 1035—43).
 » » » 19. Klein: Arkitekt Vilh. Klein.
 » » » 22. Klein: C. S. Klein.
 » » » 30. Albertinerne: C. A. Albertis Gruppe (»de Udtraadte«).
- S. 166, L. 3—7. Det drejer sig om Ordensdekorationer i Anledning af Universitetsfesten. Jvf. S. 158, L. 17—26.
 » » » 6 f. I — sildigt: Tilføjelse [B].
 » » » 26—30. Om Bygningskommissionen se S. 157, L. 25 med Note.
 » » » 30 f. Om Oberst L. Koføeds jernbanehistoriske Arbejde se VI, S. 192, L. 11—13 med Note; VII, S. 42, L. 28—32; S. 126, L. 9—15.
 » » » 31. Jernbanebidraget, aabenbart Fejlskrift for: Jernbaneværket.
 » » » 35 f. Tilføjelse [B] utvivlsomt samtidig med Tilføjelsen i L. 6 f.
- S. 167, L. 10 f. Thorvalden, læs: Thorv[aldsen].
 » » » 11. Knudsen: Borgmester i Kbh. H. A. V. Knudsen.
 » » » 26. Bülow: C. E. J. v. Bülow afskedigedes 25/9 1879 fra Stillingen som dansk Gesandt i London. Jvf. S. 179, L. 25 f.
 » » » 28 ff. Se S. 126, L. 4—8; S. 143, L. 14—26; S. 156, L. 24—32.
 » » » 29 f. Rosenørn. Nellemann, læs: Rosenørn — Nellemann.
 » » » 34. Den engelske Planter paa St. Croix Donald Mac Millan var efter Negeropstanden blevet fængslet paa Grund af sin Optræden over for Guvernør Garde. Det engelske Udenrigsministerium krævede gennem Gesandten Sir Charles Wyke Sagen undersøgt. Se bl. a. Umin. Reg. 1879 I, Nr. 54, 55, R. A.
- S. 168, L. 1. Den fungerende danske Vicekonsul i Jamaica paa Haïti, den tyske Undersaat Louis Dagnin, var af Jacmels Tribunal 1878 blevet dømt til Erstatning for en civil Fordring, opstaaet ved hans konsulære Virksomhed, og da Boden ikke blev betalt

paa Grund af Appel, blevet indsat i Fængsel paa 3 Aar (April 1879). Mod den vitterligt uretfærdige og folkeretligt ulovlige Dom og mod den Mishandling, Dagnin havde været Genstand for, optraadte den danske og tyske Regering, og Dagnin sattes paa fri Fod (Juli 1879).

S. 168, L. 4. Dogum, læs: Dagnin.

» » » 15. beredt, læs: beredte.

» » » 29. N, læs: N..

» » » 29—31. Jvf. S. 166, L. 3—7.

» » » 32—36. Tilføjelse [B].

» » » 33 f. Om Undervisningsminister Fischers Kommission jvf. S. 169, L. 18—26 og L. 30—S. 170, L. 3 med Note.

S. 169, L. 2. Commissionen: Se Noten til S. 157, L. 25.

» » » 14 f. Limfjordsbroen aabnedes 8/7 1879 i Overværelse af Kongeparret.

» » » 16 f. Se Noten til S. 157, L. 25.

» » » 18—26 og L. 30—S. 170, L. 3. Under 8. og 11. Juli 1879 nedsatte Undervisningsministeriet en Kommission til Undersøgelse af Universitetets finansielle Stilling. Formand blev Madvig. Betænkning afgaves i Oktober s. A.

» » » 27 f. Se Noten til S. 157, L. 25. Herholdt blev Medlem.

S. 170, L. 5. Berlinerunderhandlingerne: Jvf. S. 166, L. 33 f.; S. 167, L. 1—7.

S. 171, L. 18. Berners Flagforslag: Se S. 128, L. 15—18 med Note.

» » » 24 f. enten i Stortinget eller i Regjeringen, rettet fra: ind i Stortinget [B].

» » » 33 f. »Den nye tyske Toldordning og Danmarks Transithandel«. Artikel af V. F[albe-] H[ansen] i »Dagbladet« 23/9 1879 (Nr. 220). — »Vor Transithandel«. Af V. F. H. »Dagbladet« 4/10 1879 (Nr. 230).

S. 172, L. 18. hvorfra, læs: (Onsum — hvorfra.

» » » 18. Onsum: Korpslæge Ivar Onsum.

» » » 19 f. Jvf. IV, S. 353, L. 3 med Note.

» » » 21—S. 174, L. 15. Det følgende stammer overvejende fra en Rejse, Krieger foretog til Kristiania og Stockholm i Aug. 1879 sammen med de andre Medlemmer af Bygningskommissionen (S. 157, L. 25 med Note).

» » » 35. F. Meldahl og Heinrich Hansen var paa Kriegers Initiativ rejst til Stockholm for at se paa Billeder, som eventuelt burde kopieres til Frederiksborgmuseet, og studere svenske Kunst- og Museumsforhold. Stemann V, 1931, 114.

S. 173, L. 1—7. Sml. S. 166, L. 18—22.

» » » 3. Kaldesen, læs: Kaldelsen.

» » » 10—14. Talen er om Arbejdet med Udgivelsen af Nordisk Retsencyklopædi, ved hvilken O. M. T. Rabenius var Medarbejder.

» » » 18. Karl Gustav Estlander udgav 1876—1886 »Finsk tidskrift för vitterhet, vetenskap, konst og politik«.

» » » 23. havde, rettet fra: har [A].

» » » 26. 13, rettet fra: 12 [A].

» » » 26. Broderen: Højesteretsassessor Christian Rimestad.

S. 174, Sideoverskriften. 1875, læs: 1879.

» » » 7. »Murvelerne«: o: Bladsmørerne.

- S. 174, L. 7 f. »Aftenbladet«, læs: »Aftonbladet« (Spilhammar).
- » » » 8 f. (Spilhammar): udgaar.
- » » » 14 f. den tredie Artillerist — Dronningens Moltke, der tænkes antagelig paa Kaptajn O. H. T. A. F. A. v. Moltke ved 1. Artilleriregiment. (Hof- og Statskalenderen 1879, 242).
- » » » 20. Englands vestindiske Spm.: Jvf. S. 167, L. 28 ff. med Note.
- » » » 32. 3. Spt., læs: * 3. Spt..
- S. 175, L. 4—7, 24—29. Jvf. S. 167, L. 11—13.
- » » » 13—20. 31/7 1879 var der blevet nedsat en Kommission med Kronprinsen som Formand til at afgive Betænkning over et til Fremlæggelse paa den først sammentrædende Rigsdag udarbejdet Udkast til Lov om Hærens Ordning med dertil hørende Forsvarsplan. Sideløbende med denne Kommission arbejdede en af Marineministeriet nedsat Kommission med et Udkast til Lov om Søværnets Ordning. — 8/9 1879 blev den omtalte Fælleskommission nedsat med Kronprinsen som Formand for at undersøge begge de nævnte Lovudkast. Kommissionerne for de to Kommissioner, Kronprinsen var Formand for, er aftrykt Rigsdagstid. 1879—80, Tillæg B, Sp. 949 ff. — Deres Betænkninger: sst. Sp. 955 ff.
- » » » 31. W. Bergstrand skrev til »Nordisk Retsencyklopædi«'s 4. Bd.s 2. Afd.: »Den svenska Processen« (1880) Afsnittene om »Utsøkningsprocessen« og »Processen i Konkurs-, Boskildnads- och Urarfva-Mål« (S. 147—242).
- » » » 35. noget, rettet fra: alt [A].
- S. 176, L. 12. Hertugen og Hertuginde af Cumberland's Datter blev døbt 25/10 1879. Den danske Konge og Dronning var til Stede, derimod ikke Kong Georg. (»Fædrelandet« 31/10 1879 (Nr. 253)).
- » » » 21 f. Mellem L. 21 og 22 indskydes en ny Linie med: DEN 9. SEPTEMBER. Tirsdag.
- » » » 33—S. 177, L. 2. P. G. Thorsen: De danske Runemindesmærker forklarede. 2. Afd. Jyllands Runemindesmærker tilligemed Meddelelser om alle Øernes. I. Afbildninger 1879. — II. Tekst. 1880.
- S. 177, L. 7—13. Om Mankell's Afhandling om Gustaf Adolf i Historiskt Bibliotek V (1878) og den ved den fremkaldte Diskussion kan bl. a. henvises til J. A. Fridericia: Det syttende og attende Aarhundrede, 2. Udg., Kbh. 1918, 41.
- » » » 24. Commissionsmøde: i Kommissionen af 10/7 1879. Jvf. S. 157, L. 25 med Note.
- » » » 34 f. M. Weibull's Afhandlinger om »Freden och förbundet i Lund 1679« udgaves i Nordisk Tidsskrift 1870 (Særtryk 1871) og i Lunds universitets årsskrift 1871.
- S. 178, L. 5—7. Om de cumberlandske Forhandlinger i Sommeren og Efteraaret 1879: Akter IV, 415 ff.
- » » » 8—10. Folketingsrepræsentanten for Ruds Vedby Kredsen Gaardejer Niels Larsen udtraadte i Sept. 1879 af Folketinget. — 1/10 afholdtes Suppleringsvalg. Kandidater var Redaktør J. H. G. Tauber og Kaptajn J. Dons; den førstnævnte blev valgt. (J. P. Jensen: Valgene til Rigsdagen i 80 Aar, 1929, 71).
- » » » 11. Jernbaneofferet: Jvf. S. 151 f.

- S. 178, L. 17—19. Der tænkes formodentlig paa Jules Hansens i 1880 udgivne Bog »Les coulisses de la diplomatie. Quinze ans à l'étranger (1864—1879)«, Paris 1880 (I dansk Oversættelse: Femten Aar i Udlandet 1864—1879, Kbh. 1880).
- » , » 20. Fornærmelse, læs: Fornærmelser.
  - » , » 23 ff. Der sigtes formentlig til Forslag fremsatte af G. Winther i den S. 169, L. 18—26 omtalte Universitetskommission.
  - » , » 26. Understøttelsen, læs: Understøttelse.
  - » , » 27—30. Tilføjelse [MB].
- S. 179, L. 16—24. Jvf. Akter IV, 434 f. (Nr. 1588, 1589).
- » , » 25 f. Sml. S. 167, L. 26 med Note.
  - » , » 26—34. Men — catholske: Tilføjelse [B].
- S. 180, L. 8—10. Der sigtes til M. G. Schybergson's Afhandling »Var Gustav II Adolf en troshjælte eller en politiker?« i »Finsk tidsskrift för vittterhet, vetenskap, konst och politik« VII, 1879, 169—181 og 253—60.
- » , » 12. C. Rosenberg havde 1879 for Udvalget for Folkeoplysnings Fremme skrevet en Bog »Gustav Adolf«.
  - » , » 23—26. Jvf. S. 179, L. 3 f.
  - » , » 27. Underudvalget: i Bygningskommissionen. Jvf. S. 157, L. 25 med Note.
  - » , » 31—35. C. C. Hall var i Sommeren 1879 blevet ramt af et alvorligt apoplektisk Tilfælde.
  - » , » 35. (Fenger): Tilføjelse [B].
- S. 181, L. 1 f. Tilføjelse [A?] øverst paa Siden.
- » , » 2. Thing, læs: Thing*.
  - » , » 3. Folkethinget*, læs: Folkethinget.
  - » , » 4. Albertinerne: Se S. 165, L. 30 med Note.
  - » , » 9. Provisoriet: Jvf. S. 175, L. 8—12.
  - » , » 19 f. og S. 182, L. 1—12. Tilføjelse [B], som efter sin Placering tidligst kan være foretaget 14. Okt. 1879.
  - » , » 24. cfr., læs: jfr..
  - » , » 24 f. jfr. 12/10 og 1880 Fbr./3. Disse Ord er anbragt saaledes, at de synes at gælde hele Anm. L. 21—36.
- S. 182, L. 14. en: udgaar.
- » , » 18. S. Müller: Formentlig Cand. philol. Sophus Müller, Assistent ved Museet for de nordiske Oldsager. — Secretær: i Bygningskommissionen; jvf. S. 157, L. 25 med Note.
  - » , » 23 f. 14/10 1879 afholdtes Rigsdagstaffel for Kongen og Dronningen, Prinsen og Prinsessen af Wales og den russiske Storfyrsttronfølger og Prinsesse Dagmar m. fl. (Krieger var ikke til Stede). (»Dagbladet« 15/10 1879 (Nr. 239)).
  - » , » 29 f. Jvf. S. 176, L. 11—17.
  - » , » 30. *Svigersønner*: Storfyrsttronfølgeren af Rusland og Prinsen af Wales havde været paa Besøg ved det danske Hof siden henholdsvis 31/8 og 27/9 1879.
  - » , » 30 og S. 183, L. 1. Men — borte: Tilføjelse [B].
  - » , » 31—35. Tilføjelse [B] samtidig med Tilføjelsen S. 181, L. 19 f. og S. 182, L. 1—12.
  - » , » 33. savner, læs: savne.
- S. 183, L. 3—6. Jvf. Akter IV, 435 f. (Nr. 1591).
- » , » 8. Madvigs Nationalitetsartikel c: J. N. Madvig: »Om Begrebet

- og Betydningen af Folkeejendommeligheden (Nationalkarakteren)« i »Nordisk tidskrift för vetenskap, konst och industri« 1879, 405—420. Det var oprindelig et Foredrag holdt i Studenterforeningen i Kbh. i Jan. 1879.
- S. 183, L. 11—19. Brygger Carl Jacobsen stiftede 19/11 1879 Legatet »Albertina« (opkaldt efter Bertel Thorvaldsen) til Anskaffelse af Billedhuggerværker til Kbh.s Anlæg og offentlige Pladser. Jvf. Stemann V, 1931, 161 ff. Sml. Dagb. S. 186, L. 24—28.
- » , » 28. A. D. Jørgensens Artikel »Striden mellem Biskop Tyge og Øm Kloster« i »Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie« 1879, 111—153.
- » , » 29—31. Estrup — dertil: Tilføjelse [B].
- » , » 31—36. Hvad — Intet: Tilføjelse, som efter sin Placering i Dagbogen tidligst kan være gjort 23. Okt. 1879.
- S. 184, L. 12—14. Kr. Erslev: Konge og Lensmand i det sextende Aarhundrede. Studier over Statsomvæltningen i 1536 og dens Følger for Kongemagt og Adelsvælde, Kbh. 1879.
- » , » 17. Jfr. H. Forssell: Der henvises antagelig til H. Forsells Arbejde »Sveriges inre historia från Gustav den förste med särskildt afscende paa förvaltning och ekonomi« I—II, 1869 og 1875.
- » , » 32. Challengel, læs: Challamel.
- S. 185, L. 5. sendtes igaar, rettet fra: sendes [A].
- » , » 5—7. Om J. H. Baggers Forespørgsel se Rigsdagstid. 1879—80, Folket., Sp. 353 ff., 1203 ff. og Dagb. S. 195, L. 12—14, 24—26.
- » , » 19—23. De nævnte Udtalelser af A. L. Smith fremkom i Artiklen »Vestindiens Fremtid« i »Dagbladet« 15/10 1879 (Nr. 239).
- » , » 27. Chr. K. F. Molbechs Stykke »Faraos Ring« opførtes 1. Gang paa det kgl. Teater 25/10 1879. Se Neiiendam III, 1925, 71 ff.
- » , » 29. [Molbechs] Leonarda-Censur: Se S. 145, L. 10—15 med Note.
- » , » 31—37. Tilføjelse [B].
- » , » 32. Samtykke, læs: Thgts. [Thingets] Samtykke.
- S. 186, L. 8—10. 1. Del af J. E. Sars's »Udsigt over den norske Historie«, udkom 1873; 2. Del, der førte Fremstillingen op til 1319, kom 1877.
- » , » 18 f. Jvf. Akter IV, 461 f. (Nr. 1616).
- » , » 24—28. Se Noten til S. 183, L. 11—19.
- » , » 32. Carlsen, læs: Carlson.
- » , » 35 f. Aftalerne i Wien: om Art. V's Ophævelse; jvf. Dagb. S. 93 ff.
- S. 187, L. 12 f. I Anledning af C. Plougs 50 Aars Studenterjubilæum var der blevet indsamlet et Legat paa c. 15000 Kr., som skulde bære hans Navn og være knyttet til Studenterforeningen (»Fædrelandet« 1/11 1879 (Nr. 254)).
- » , » 13 f. Se Noten til S. 120, L. 9 f.
- » , » 17—24. Om Overvejelserne angaaende et Besøg af Christian IX i Berlin: Akter IV, 438—40 (Nr. 1595, 1596).
- » , » 28. vistas, læs: vises.
- S. 188, L. 7—10. Tilføjelse [B].
- » , » 25. Teisseran, læs: Teisserenc.
- S. 189, L. 12. Madvig : daværende Overretsassessor J. N. A. Madvig, der ved et Prøvevalg 8/10 1879 i Øjeblikket nægtede at modtage Valg til det ledigblevne Landstingsmandat for ikke at bringe nogen Dissens ind. (»Dagbladet« 10/11 1879 (Nr. 261)). Aaret

forud havde han iøvrigt afslaaet at stille sig til Folketinget, se hans »Livserindringer«, 13, i J. N. Madvig: »Supplementer til Livserindringer«, 1917.

- S. 189, L. 12 f. det — Folkethinget: Tilføjelse [B].
 » , » 23—26. Tilføjelse [B]. Samtidig med Tilføjelsen S. 188, L. 7—10. Kan utvivlsomt tidligst være indført 19. Dec. 1879.
 » , » 33. 17. Nov., læs: 17., 18. Nov..
 » , » 36. 26. Novbr., læs: 26., 30. N. 19. Decbr..
- S. 190, L. 4. Ass. Lilienskiold's Grosserer Tvermoes Candidatur, Fejl for: Ass. Lilienskiold Grosserer Tvermoes's Candidatur.
 » , » 11—27. Jvf. S. 184, L. 12—17.
 » , » 20. givet, læs: ydet.
 » , » 30. blev, læs: bleve.
 » , » 34. et Forsøg paa: Tilføjelse [MA].
- S. 191, L. 6. Udenrigsminister Rosenørn-Lehns Brev til Kongen af 11/11 1879 er trykt Akter IV, 440—42 (Nr. 1598, jvf. 1599).
 » , » 33 f. Tilføjelse [A] øverst paa Siden.
- S. 192, L. 13—18. C. St. A. Bille var i disse Aar meget aktiv ved Henvendelser til danske, franske og engelske Statsmænd og Politikere for at finde en Udvej til Nordslesvigs Tilbageerhvervelse. Han havde Forbindelse med Jules Hansen, der tumlede med en Plan som den nævnte. Det omtalte Brev til Estrup fremkom vistnok, men findes ikke i R. A. eller blandt P. Vedels Papirer vedr. de nordslesvigske Sager.
- S. 193, L. 5 f. Kauffmanns Malconduite: Jvf. S. 191, L. 15—25.
 » , » 19. Strindberg havde 1878 faaet sit Drama »Mäster Oluf« trykt.
 » , » 27. Ekholm, læs: Edholm.
- S. 194, L. 8. en tysk-østerrigsk, læs: den tysk-østerrigske.
 » , » 13. Planerne, læs: Planen.
 » , » 27. Skeels to vigtigere Lovf.: de i Landstinget forelagte Love om Tilsyn med danske Handelsskibes Sødygtighed og om Opretelse af tvende Kreditforeninger for mindre Grundejere paa Landet.
- S. 195, L. 13. Baggers Forespørgsel: Se S. 185, L. 5—7 med Note. Jvf. Akter IV, 446 (Nr. 1602 a).
 » , » 29. store, læs: stor.
 » , » 32 f. Bladredactionerne, læs: Bladredacteurerne.
- S. 196, L. 7—9. I — sikker: Tilføjelse [B].
 » , » 10. »Dukkehjem«, læs: »Dukkehjem[m]et«.
 » , » 12—15. Jvf. S. 186, L. 1—6.
 » , » 13. N. fr. Pr.: Neue freie Presse.
 » , » 20 f. Tilføjelse [B] øverst paa Siden.
 » , » 22. idag: i »Dagbladet«.
 » , » 27—29. Jvf. S. 179, L. 3 f.; S. 180, L. 23—26.
- S. 197, L. 3. 8 N.: 8 November. — Der sigtes til Finanslovkonflikten i 1877, som afsluttedes med Rigsdagens Vedtagelse af den midlertidige Bevillingslov 8/11 1877. Jvf. VI, S. 271 ff.; VII, S. 199, L. 20—33; Thorsøe: Grundrids 50.
 » , » 21. skulde, egl.: skulde have.
- S. 198, L. 12. Indførselslovf., læs: Indførelseslovf..
 » , » 15. Om Kongens Besøg i Berlin: Akter IV, 461—65 (Nr. 1616); jvf. 456—58 (Nr. 1611).

- S. 198, L. 17 f. Den tyske Lov mod Socialisterne af 21/10 1878 hjemlede i sin § 28 Ret til i nærmere betegnede Omraader at indføre den saakaldte »lille Belejringstilstand«, ifølge hvilken f. Eks. alle ildsete Personer af Politiet kunde bortvises fra disse Omraader. 28/11 1878 udstedtes »den lille Belejringstilstand« for Berlin; i Nov. 1879 fornyedes den. Jvf. Franz Mehring: Geschichte der deutschen Sozialdemokratie, 12. Aufl. 1922, 158 ff., 174.
- » , » 19. ved, læs: til [?].
- » , » 22. Den nævnte Kommission var den under 9/7 1870 nedsatte Kommission til Udarbejdelse af Forslag til en ny Sø- og Handelslovgivning. Dens Formand var Chr. S. Klein. Departementstid. 1870, 475 f.
- » , » 29. Søretscms.: Se Noten til L. 22. — Matzen blev Medlem af den efter Prof. A. Aagesens Død.
- S. 199, L. 4. Nationaltidende, læs: Nationaltidenden.
- » , » 11—19. Om Kongens og Dronningens Besøg i Berlin 28/11 1879 jvf. Akter IV, 461—65. — Ved den plønske Afstaaelse menes Huset Glücksborgs Afkald paa Arveretten til Pløn. Om Vederlaget herfor jvf. Dagbøgerne VI, S. 291, L. 7—20; S. 296, L. 3—12; VII, S. 7, L. 5—19.
- » , » 17—19. han havde — Side: Tilføjelse [B].
- » , » 19. Hertil er føjet følgende Note: »Senere har det viste [sic] sig, at han modtog Bleichröder.«
- » , » 20—33. Jvf. S. 197, L. 4 med Note.
- S. 200, L. 34—36. Tilføjelse [B].
- S. 201, L. 16. Arbejdercms.: Se VI, S. 91, L. 3 f. med Note.
- » , » 23. Brandes, rettet fra udraderet Ord [A].
- » , » 24. skulde, rettet fra: maatte [A].
- » , » 25 f. meddelte jeg, rettet fra: meddeltes [A].
- » , » 29 f. Saavidt — kommet: Tilføjelse [B].
- » , » 35. Qvalerne, læs: Qvalene.
- S. 202, L. 1. »Liebe, læs: Liebe.
- » , » 3. slettedes, læs: sluttedes.
- » , » 5—7. Plougs Anmeldelse af S. Schandorph's »Unge Dage« stod i »Fædrelandet« 6/12 1879 (Nr. 284).
- » , » 12—15. mod — Love: Tilføjelse [B?].
- » , » 19. quasi-: Tilføjelse [TA].
- » , » 20. synes, læs: siges.
- » , » 23—25. Storfyrsten — Svaghed: Tilføjelse [B].
- » , » 26—30. Jvf. S. 198, L. 19—28.
- » , » 30. Justitsms. Commission: Se Noten til S. 198, L. 22.
- S. 203, L. 7—9. C. F. Bricka's Anmeldelse af Aage Skavlan: »Historiske Billeder fra den nyere Tid i Norge, Danmark og tildels Sverige« (Jvf. S. 157, L. 33 med Note) findes i H. T. 5. R. I, 1879, 649—661.
- » , » 8. Skavlans, læs: Skavlan[s].
- » , » 12. Drachmann—Øehlenschlägers [læs: Oehlenschlägers]: Jvf. S. 198, L. 30—34.
- » , » 13. Vidne, læs: Vidner.
- » , » 25. give, læs: gjøre.
- S. 204, L. 4. bergske, læs: trykte.

- S. 204, L. 4—6. Der — Leir: Tilføjelse [B].
- » » » 7—9. Om Marmorarkitekspørgsmaalet i Dec. 1879—Jan. 1880 og Kriegers Deltagelse i Forhandlinger med Tietgen og Meldahl: Stemann IV, 176 ff.
- S. 205, L. 4 f. Enthusiasme, læs: Enthousiasmen.
- » » » 9—18. Det er — Syden: Tilføjelse [B].
- » » » 25. Wolf, læs: Wulf.
- » » » 25—28. Der sigtes til Artiklen »Aldersgrændserne i Søloven« i »Fædrelandet« 18/12 1879 (Nr. 294).
- » » » 31—36 og S. 206, L. 1 f. Jeg — modbylde: Tilføjelse [B].
- S. 206, L. 11 f. *Drachmann* — »Morgenbladet«, rettet fra: Drachmann—Schandorph overfaldte Ploug i Morgenbladet [A].
- » » » 17. Suppler, læs: seigplinc.
- » » » 24. Plan: til en Udstillingsbygning. Jvf. S. 204, L. 10—13.
- » » » 25. Broderen: Arkitekten Professor H. Chr. Hansen.
- » » » 36 f. Alex. Thorsøe: Kong Frederik VII's Regering, 1.—2. Del, ud-kom 1884—89.
- S. 211, L. 4. den nye poetiske Føjed: Nytaarsfejden 1880 imellem det litte-rære Venstre og det litterære Højre, især C. Ploug. — Topføes Artikler i »Dagbladet« var undertegnede: V.
- » » » 11 f. den sødgyftige Comité: Landstingsudvalget om Loven om Til-syn med danske Handelskibes Sødgyftighed.
- » » » 22. noget, rettet fra: meget [A?].
- » » » 23 f. den litte. Stockh. Styrelse: Stockholmadelingen af Bestyrel-sen for det litterarstedske Tidsskrift.
- S. 212, L. 3 f. Stemanns-Halske Apparat: Et Alkoholometer til Bestemmelse af Vædskers Indhold af Alkohol.
- » » » 18. Embedsmænds-, læs: Embedsmænds.
- » » » 18. P. Assarsson skrev til »Nordisk Retssencyklopaedi« 4. Bds. 2. Afd.: »Den svenska Processen« (1880), afsnittet om »Straff-processen« (S. 243—306).
- » » » 21—24. Om Nelliemann's Sammenligning se S. 198, L. 5—10. Den blev ikke trykt i »Nordisk tidsskrift för vetenskap, konst och industri«.
- » » » 27. uden(tv): Tilføjelse [MA].
- » » » 30. 2, læs: c. 2.
- » » » 30 f. Dette — Kyndige: Tilføjelse [B].
- S. 213, L. 21. *Universitetsformuen*, læs: *Universitetsformuen* f.
- » » » 23. betydligere f, læs: betydligere.
- » » » 28 f. C. Dirckinck-Holmfeld udgav 1880 en Piece med den an-givne Titel.
- S. 214, L. 9—16. Det sjællandske Jærnbaneelskab a)holdt 8/1 1880 en over-ordenlig Generalforsamling; paa den vedtoges en Forandring af Selskabets Love, idet der der tilløjedes Bestemmelser om, at Selskabets Oplysning kun kunde vedtages paa en Generalfor-samling, hvor mindst Halvdelen af Aktionærerne var repræ-senterede, og hvor mindst $\frac{3}{4}$ af de afgivne Stemmer var for Oplysningen. (*Dagens Nyheder« 9/1 1880 (Nr. 8)). I »Dagens Nyheder« 8/1 1880 (Nr. 7) havde »en Aktionair« rettet Angreb paa Bestemmelsen om $\frac{3}{4}$ Majoritet; han ønskede kun $\frac{3}{6}$.
- » » » 15. Lovf.: om Statens Overtagelse af de sjællandske Jærbaner.

- S. 214, L. 15 f. Nu — Rigsdagen: Tilføjelse [A].
 » » » 21—S. 215, L. 6. Sml. S. 237, L. 29—S. 238, L. 14.
 » » » 23—28. Historien — Bismarck: Tilføjelse [B].
 » » » 27 f. jfr. — ham: Tilføjelse [B].
- S. 215, L. 7 f. I (Norsk) »Aftenbladet« 1880, Nr. 7 og 8, skrev Fr. Petersen
 2 Artikler om Henrik Ibsens Drama »Et Dukkehjem«.
 » » » 9—16. Jvf. Noten til S. 204, L. 7—9.
 » » » 17. fører, læs: faar.
 » » » 24. $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{5}$, læs: $\frac{1}{5}$ eller $\frac{1}{4}$.
 » » » 28—31. Den nævnte Artikel blev oversat af Meir Goldschmidt og
 kom med Titlen »Tydskland efter Freden i Frankfurt« i
 »Fædrelandet« 10/1—16/1 1880 (Nr. 8—13).
 » » » 30. 1879: saaledes Originalteksten; øjensynligt Skrivefejl for: 1871.
- S. 216, L. 6. isaafald: Tilføjelse [MB].
 » » » 25. Geer's, læs: Giers's.
- S. 217, L. 11. Finansloven: Læsemaaden af det forkortede Ord er usikker.
 » » » 15. ville: Tilføjelse [TA].
 » » » 22. Et — indbringe: Tilføjelse [A].
 » » » 22 f. sige — Venner: Tilføjelse [B] samtidig med L. 36, altsaa tid-
 ligst indføjet 24. Jan.
 » » » 24—30. Se S. 82, L. 9—11 med Note.
 » » » 33—S. 218, L. 1. Jvf. S. 236, L. 7—14.
 » » » 34 f. og S. 218, L. 1 f. Dronningen — Marts: Tilføjelse [B] inderst
 i Marginen, vist først foretaget i Marts s. A.
 » » » 34. altid, læs: sikkert.
- S. 218, L. 2. Bibliothekar: i Universitetsbiblioteket.
 » » » 13. omformet, læs: omformede.
 » » » 16. Bruun forelægger o: for Bygningskommissionen af 10/7 1879,
 jvf. S. 157, L. 25 med Note.
 » » » 24—26. »Tulltarifer och handelstraktater i Europa« i »Nordisk
 tidskrift för vetenskap, konst och industri« 1879, 707—760.
 » » » 26. Skjæbne, læs: Skjæbner.
- S. 219, L. 1—4. C. St. A. Bille udnævntes 5/8 1880 til Chargé d'affaires og
 Generalkonsul i Washington.
 » » » 15—17. »Annuaire statistique de la Norvège. Première année.
 1879.« Den var udarbejdet af »Det statistiske Centralbureau«,
 hvis Chef A. N. Kiær var.
 » » » 23—29. Jvf. S. 198, L. 19—28; S. 202, L. 26—30.
 » » » 26. Procenttheorie, læs: Procetheorie.
- S. 220, L. 1—5. Folketingsmand for Præstø Amts 2. Kreds O. Christensen
 havde 11/6 1879 i Tinget udtalt, at Underofficerer ved de fra
 Kbh. rekruterede Hærafdelinger havde maattet finde sig i, at
 menige Soldater ved Prygl aftvang dem en humanere Be-
 handling, uden at turde anmelde det. Da Obersterne Frost og
 Olsen som Chefer for 1. og 15. Bataillon i den Anledning ind-
 gav et Andragende til Tinget om, at Christensen maatte sag-
 søges for de særlig for de paagældende Batailloners Under-
 officerer fornærmelige Ytringer, nægtede Tinget 12/1 1880
 med 47 St. mod 31 sit Samtykke hertil. Dette foranledigede
 Stabssergent Bruunsgaard og Sergent Bransen til »paa sam-
 lige Underofficerers Vegne« at offentliggøre en Erklæring i
 »Dagbladet« 20/1 1880 (Nr. 16), der udtalte, at da Tinget

havde nægtet sit Samtykke til Sagsanlæg, havde de fornærmede Befalingsmænd intet andet Middel til at hævde deres Ære end offentligt at erklære de nævnte Beskyldninger for »Løgn og Bagvaskelse«. Jvf. »Dagbladet« 18/12 1879 (Nr. 295), 13/1 1880 (Nr. 10), 20/1 1880 (Nr. 16).

- S. 220, L. 4. det, læs: den.
 » » » 6—10. Jvf. Mackeprang 120 ff.
 » » » 30 f. Se bl. a. Anmeldelsen i »Dagbladet« 27/1 og 28/1 1880 (Nr. 22 og 23). Jvf. Neiiendam III, 1925, 74 f.
- S. 221, L. 11 f. Men — gjøre: Tilføjelse [B].
 » » » 32 f. Jeg — Søulykker: Tilføjelse [A].
 » » » 34 f. Bajer—Plougs Bibliotheksforslag: Det drejer sig sikkert om et Forslag ang. Rigsdagens Bibliotek. Bajer og Ploug var begge Medlemmer af Rigsdagens Biblioteksudvalg, valgt henholdsvis af Folketinget og Landstinget.
- S. 222, L. 13—21. C. St. A. Bille havde 26/1 1880 ved Folketingets 1. Behandling af Lovforslaget om Statens Overtagelse af det sjællandske Jærnbaneselskabs Jærnbaner med Tilbehør hævdet, at hvis Staten lod Selskabets Koncession løbe til dens endelige Udløben i 1900, saa fik Prioritetsobligationsejerne ikke Obligationerne udbetalt fuldtud, men vedblev at være Fordringsejere, blot nu med Staten som Debitor. Fremrykningen af Tidspunktet for Statens Overtagelse af Banen — mente Bille — blev uden Betydning for Prioritetsindehavernes Stilling. Nelleman deltog ikke i den nævnte Forhandling i Folketinget. (Rigsdagstid. 1879—80, Folket. Sp. 2801 ff.).
- S. 223, L. 9. havde, læs: havde havt.
 » » » 20. Ploug foreslog 30/1 1880 under Landstingets 1. Behandling af Lovforslaget om Ophævelse af Skibsafgiften at benytte den Sag til Forhandling i Stedet for at afvise den; hans Parti var — som han senere samme Dag udtalte det — oprindeligt et Reformparti og var slet ikke et Stilstandsparti; det kostede det stor Resignation at blive staaende stille. (Rigsdagstid. 1879—80, Landst., Sp. 534 f.).
 » » » 21. Sammensværgelsen, læs: Sammensværgelser.
- S. 224, L. 7. at, læs: »at.
 » » » 25—28. Tilføjelse [B] anbragt nederst paa en Side.
 » » » 29—32. Tilføjelse [B].
- S. 225, L. 1. igaar: Tilføjelse [MB].
 » » » 3. for Hærlovf.: Tilføjelse [B] samtidig med Tilføjelsen L. 31—36.
 » » » 6—18. Tilføjelse [B].
 » » » 9. vel: Tilføjelse [TA].
 » » » 14. det, læs: [det].
 » » » 19—22. Under Behandlingen af Lovforslaget om den vestindiske Hærstyrke, som paa Basis af den vestindiske Kommissions Betænkning af 1/5 1879 var forelagt i Landstinget 9/10 1879 og oversendtes til Folketinget i Begyndelsen af Februar 1880, fremkom der Kritik af Administrationen derovre, herunder af Guvernøren Garde, bl. a. fordi nogle Plantere havde nedskudt Negre, efter at Oprøret i Oktober 1878 var dæmpet, hvilke Voldshandlinger Myndighederne ikke skulde have gre-

bet tilstrækkelig kraftigt ind overfor. Se bl. a. Rigsdagstidende 1879—80, Folket., Sp. 3147 og 6975—80.

- S. 225, L. 21. vil, læs: vil [han].
- » » » 21. alle, læs: alt.
  - » » » 27. Jørgensen: A. D. Jørgensen.
  - » » » 31—36. Tilføjelse [B].
  - » » » 35. kunde, læs: turde.
- S. 226, L. 3. 1864, egl. 1863.
- » » » 11—14. Tilføjelse [B].
  - » » » 11 f. Bismarcks Samtale med Vicepræsidenten i det preussiske Deputeretkammer Behrend fandt Sted paa et Bal hos Kronprinsen 14/2 1863; Bismarck gav her Oplysninger om Konventionen med Rusland af 8/2 s. A., der bemyndigede Preussen til at sende Tropper ind i russisk Polen. Se »Die auswärtige Politik Preussens 1858—1871«, III, 1932, 271, 278, 296, 325 og 354 f.
  - » » » 21. Folkethingets: Tilføjelse [TB].
  - » » » 23—25. Det — Resultat: Tilføjelse [B].
- S. 227, L. 11 f. Manuskriptet 1842—48 (III): til Fru Heibergs Erindringer. Jvf. S. 241, L. 11 f.
- » » » 16. Retning, læs: fliednersk Retning.
  - » » » 17. Operationer, læs: alle Operationer.
  - » » » 18. »Slaget ved Lyngby«, læs: Holger Sørensen: Slaget ved Lyngby.
  - » » » 18. Holger Sørensen: Slaget ved Lyngby. Et fundet Manuskript, 1880. Jvf. S. 234, L. 11—14; S. 235, L. 7—13.
  - » » » 26. Fredags, læs: Torsdags [?].
  - » » » 30—32. Fischer — det: Tilføjelse [B].
- S. 228, L. 4, 30—32. 8/10 1879 indbragte Fr. Bajer i Folketinget et Forslag om Valg ved Forholdstal af Borgerrepræsentanter i Kbh. Det vedtoges af Folketinget uforandret 12/2 1880, men nægtedes i Landstinget 17/2 Overgang til 2. Behandling. Jvf. Dahl I, 107—11, 340 ff.
- » » » 7 f. Breinholt — Huusmandscreditl.: Tilføjelse [A].
  - » » » 10. Kirke- og Undervisningsministeren stillede ved 3. Behandling af Finansloven i Folketinget Ændringsforslag om Tilskud af Statskassen til Universitetet paa 50.000 Kr. (Rigsdagstid. 1880—81, Tillæg B, Sp. 503).
  - » » » 10. Md., læs: i MR [o: Ministerraadet].
- S. 229, L. 11. militære: Tilføjelse [TA].
- » » » 16. den, læs: dem.
  - » » » 33—36. Regeringen havde paa Tillægsbevillingsloven 1879—80 forlangt et Beløb til at lade Korvetten »Dagmar« (ikke »Fylla«) blive liggende i Vestindien udover Jan. 1880 og havde paa egen Haand besluttet at lade »Dagmar« blive derude til 1/4 1880. Beløbet paa Tillægsbevillingsloven nægtedes af Folketinget; men en paa Finansloven 1880—81 ønsket Bevilling til samme Skib for yderligere 3 Maaneder ændredes til 2 Maaneder og vedtoges, saa at »Dagmar« kunde komme hjem. (Prins Valdemar var Løjtnant om Bord). 28/4 1880 afsejlede »Dagmar« fra Vestindien og ankom til Danmark 31/5 s. A. Den følgende Vinter var Fregatten »Jylland« i Vestindien. (Rigsdagstid. 1879—80, Folket., Sp. 3743 ff., 4580, 4589 f.; Kay Larsen: Dansk Vestindien 1666—1917, 1928, 313 ff.)

- S. 230, L. 9. 1879 blev af Kbh.s Magistrat i »Tabelværk til Kjøbenhavns Statistik«, Nr. 4, udgivet en »Tabellarisk Fremstilling af Kjøbenhavns Fattigvæsens Historie i Tidsrummet 1816—78 samt Oversigt over Fattigvæsenets tidligere Historie«.
- » » » 12. K. Müller: o: H. Chr. Müller.
- » » » 22 ff. Paa Finansloven for 1880—81 fik Jules Hansen 2000 Kr. efter et af Justitsminister Nellemann stillet Forslag. Se H. Müller: »Jules Hansen«, 1928, 62.
- » » » 30—32. Tilføjelse [B?] nederst paa Siden.
- S. 231, L. 21—23. I »Dagbladet« 26/2 1880 (Nr. 48) fandtes en Artikel, »Sagførerloven«, signeret n.
- » » » 32—35 og S. 232, L. 1—7. Thomsen — ikke: Tilføjelse [B?].
- S. 232, L. 13. mod, læs: med.
- » » » 28. Krigsministeren er, læs: Krigsministrene ere.
- » » » 35. Gildet for Hansen: vistnok en Fest for Redaktør Jules Hansen. Denne havde iflg. »Dagbladet« 23/2 (Nr. 45) 22/2 1880 med Familie forladt København for paany at bosætte sig i Paris.
- S. 233, L. 17. han har, læs: har her.
- » » » 34. Den lille Qvindelov: Lov af 7. Maj 1880 om gift Kvindes Raadighed over, hvad hun erhverver ved Selvvirksomhed.
- S. 234, L. 11—14. Jvf. S. 227, L. 18.
- » » » 11—15. Tilføjelse [B].
- » » » 16—19. Tilføjelse [B].
- S. 235, L. 5 f. men — dog: Tilføjelse [B].
- » » » 7—13. Tilføjelse [B].
- » » » 7—13. Jvf. S. 227, L. 18.
- » » » 12. Hansen: Journalisten, senere Professor [Hans Christian] Peter H.?
- » » » 17. al: udgaar.
- » » » 19 f. efterat — Panttagningstheorie: Tilføjelse [B].
- » » » 20. Plougs Panttagningstheorie: Jvf. S. 236, L. 19—21.
- » » » 27—33. Sagen — Kjøb: Tilføjelse [B].
- S. 236, L. 6. Nu bliver der talt offentl. om, rettet fra: Der tales om [A].
- » » » 6—14. Jvf. S. 217, L. 33—S. 218, L. 1.
- » » » 7. den ældste Prindsesse, rettet fra udraderet Ordforbindelse [A].
- » » » 11—14. man — Kongedømmet: Tilføjelse [B].
- S. 237, L. 11—17. Jvf. S. 80, L. 25 med Note.
- » » » 15. Kfs. Broder: General H. A. T. Kauffmann.
- » » » 29—S. 238, L. 14. Jvf. S. 214, L. 21—S. 215, L. 6.
- » » » 30. Laansag, læs: Laanesag.
- » » » 33. Om Valgudsigterne, læs: [Om Valgudsigterne].
- » » » 33. 12., rettet fra: 11. [A].
- S. 238, L. 2 f. idet — Fuldmagt: Tilføjelse [A].
- » » » 8. 2/2, læs: 2/3.
- » » » 10. Steder, læs: Stater.
- » » » 35 f. Tilføjelse [A] øverst paa Siden.
- S. 239, L. 8. $\frac{\text{Friis}}{\text{Estrup}}$, rettet fra: Estrup [A].
- » » » 14. bragtes, læs: bringes.
- » » » 17. Venstre, rettet fra udraderet Ord [Berg?].
- » » » 17. Huusmandsl.: Se S. 201, L. 10—19.

- S. 239, L. 18 f. Frijs — Mstm.: Tilføjelse [A] øverst paa en Side.
- » », » 24. er, læs: [er].
  - » », » 24. Optagelsen, læs: Optagelse.
  - » », » 27. dens, læs: deres.
  - » », » 27. deres, rettet fra: dens [A].
  - » », » 28. den, læs: dem.
  - » », » 29. og dette, rettet fra ulæselig Ordforbindelse [A].
- S. 240, L. 25. Nedsættelsen, læs: Nedsættelse.
- » », » 29. Udvalgsnedsættelsens, rettet fra: Udvalgs- [TA].
- S. 241, L. 12. Manuskkr.: til Fru H.s Erindringer. Jvf. S. 227, L. 11 f.
- S. 242, L. 6. men, læs: nu.
- » », » 19. de 50,000 Kr.: Jvf. S. 228, L. 10 med Note.
  - » », » 32—34. Tilføjelse [A]. — L. 32 f. er utvivlsomt indført samtidig med L. 34.
- S. 243, L. 3. igaar med at, rettet fra udraderet Ordforbindelse [A].
- » », » 6, 7. N: Nellemann. Jvf. S. 233, L. 31 f.; S. 241, L. 16 ff.
  - » », » 11. de 12: Jvf. S. 240, L. 1.
  - » », » 12. man, læs: men.
  - » », » 13. Conferencerne, læs: Conferencen.
- S. 244, L. 30. Nellemann, læs: Nellemann.
Klein
- » », » 33—S. 245, L. 2. Jvf. S. 227, L. 13—17.
- S. 245, L. 7 f. temmelig, læs: temmelig almindelig.
- » », » 9—12. Ligesom — ilter: Der er i dette Stykke foretaget adskillige Udraderinger og Tilføjelser [A].
  - » », » 25. med Urette, læs: Urette.
- S. 246, L. 9—11. Tilføjelse [A].
- » », » 31. med, læs: ved.
  - » », » 33 f. Jvf. S. 237, L. 29—S. 238, L. 14.
- S. 247, L. 18. den, læs: dem.
- » », » 31. flere, læs: flere faste.
  - » », » 34 f. Estrup — idag: Tilføjelse [B] øverst paa Siden.
- S. 248, L. 24. Fischers Lovf.: om Kommunernes Skolevæsen udenfor Kbh.
- S. 249, L. 11 f. Søsteren: Prinsesse Frederikke af Hannover.
- » », » 26. N. er, læs: Iøvrigt er N..
- S. 250, L. 8. Mdsck., læs: tidssk..
- » », » 17 f. det augustenborgske Giftermaal: Se S. 217, L. 33 ff.; S. 236, L. 6—14.
  - » », » 20. Augusta, læs: Fru Augusta.
  - » », » 28 f. Prindsen af Holsteen: Prins Christian af Augustenborg.
- S. 251, L. 10. *Hærl.*, læs: *Hærlf.*.
- » », » 19—23. »Dagbladet« 30/3 1880 (Nr. 73) bragte en ledende Artikel om »Statsraadssagen i Norge«, hvori Forfatteren ønskede, at det af 3 Storting vedtagne Grundlovsforslag om Statsraadens Adgang til at deltage i Stortingets Forhandling maatte blive indstillet til Kongens Stadfæstelse af Ministeriet. Hvis Sanktion derimod nægtedes, formodedes det, at Stortinget vilde proklamere den vedtagne Beslutning som Lov. Jvf. Sars i »Norges Historie« VI: 1. Del, 636 f. og Koht: Johan Sverdrup II, 272 ff.
  - » », » 24 f. Forsells Art., se Noten til S. 218, L. 24—26. — I »Nationaløkonomisk Tidsskrift« XVI, 1880, fandtes en Artikel »De fran-

ske Told- og Skibsafgifter i Henseende til deres Forhold til Danmarks Handel og Skibsfart paa Frankrig« af V. Falbe-Hansen.

- S. 252, L. 2—4. begge — Dronningen: Tilføjelse [B].
- » » » 9. Kongen: Oscar II.
  - » » » 11 f. Jvf. Det forenede Dampskibs Selskab 1866—91, 1891, 66 f.
  - » » » 13—16. Jvf. K. Motzfeldts Brev til Krieger 29/3 1880, Ketil Motzfeldt: Dagbøger 1854—1889, 1908, 123 f.; H. Koht: Johan Sverdrup II, 1922, 286, jvf. 274.
  - » » » 21. Msket: Jvf. S. 237, L. 11—17.
  - » » » 26—27. Jvf. S. 248, L. 36—S. 249, L. 5.
  - » » » 28. Det mindre Udvalg: utvivlsomt de 12 Ikke-Venstremænd, der sad i Landstingets Finansudvalg. Sml. S. 240, L. 1.
  - » » » 28. Ussings Udkast: Formentlig et Udkast til Landstingets Finansudvalgs Flertalsindstilling ved Udvalgets Ordfører W. J. A. Ussing. Udvalgets Betænkning blev færdig 7/4 1880. Om denne se Rigsdagstidende 1879—80, Tillæg B., Sp. 877—84. — Jvf. Dagb. S. 253, L. 3 f.
  - « » » 29—S. 253, L. 1. Jeg — Skjul: Tilføjelse [B].
- S. 253, L. 1 f. Hvad — for?: Tilføjelse [B].
- » » » 3 f. Jvf. S. 252, L. 28.
  - » » » 11. vedbliver, læs: vedblive.
  - » » » 11—13. Kong Oscar II havde ønsket, at det svenske Andetkammer blev opløst; men Ministeriet de Geer modsatte sig dette og foretrak i Stedet at gaa af. Jvf. »Sveriges Historia till våra dagar« XIII, 1925, 71.
  - » » » 27 f. Nødværge Improvisation, læs: Nødværge-Improvisation.
  - » » » 29 f. Folkethingslederne, læs: Folkethingstalerne[?].
- S. 254, L. 27. oplyses, læs: oplystes.
- » » » 27 f. den plougske Panttagningstendens: Jvf. S. 235, L. 20; S. 236, L. 9 ff.
- S. 255, L. 22. den vest[indiske] Skibsbevilling: Se Noten til S. 229, L. 33—36.
- » » » 31. Ære, læs: Æren.
  - » » » 33. Afgjørelse, læs: Afgjørelsen.
- S. 256, L. 1—3. Tilføjelse [B].
- » » » 4. *Idag*, læs: $\frac{\text{Idag}}{\text{Aften}}$.
  - » » » 4. $\frac{\text{Idag}}{\text{Aften}}$, rettet fra: *Idag* [B].
  - » » » 5 f. I den Betænkning over Hærlovforslaget, Folketingets Udvalg afgav 7/4 1880, var Betænkningerne fra de to 31/7 og 8/9 1879 nedsatte militære Kommissioner, hvis Formand Kronprinsen var, aftrykt som Bilag. (Rigsdagstid. 1879—80, Tillæg B, Sp. 955 ff.). Jvf. Noten til S. 175, L. 13—20.
  - » » » 7—9. O. Siesbye: Om Lærernes Forhold til Religionsundervisningen i de højere Skoler. Indledning til en Diskussion i Pædagogisk Selskab 1880. — Skolebestyrer Johs. Helms havde i Programmet for Borgerdydskolen paa Christianshavn 1879 udtalt sig mod Fritænkere som Lærere.
  - » » » 22—24. »Artillerikrigen og Landets Velfærd. Af en gammel Militær« [M. Rovsing]. »Morgenbladet« 10—11/4, 14—17/4 1880 (Nr. 83—84, 86—89). Ogsaa som Særtryk, Kbh. 1880.

- S. 257, L. 5—8. Dette Stykke staar i Originalen som en Note til et i Ud-gaven udeladt Afsnit.
- » » » 7 f. det — Nervøsitet: Tilføjelse [B].
  - » » » 24 f. »Svenska Litteratursällskapet« stiftedes i Upsala 15/4 1880 med Professor C. R. Nyblom som Formand og begyndte s. A. at udgive Tidsskriftet »Sammlaren«.
  - » » » 28. Ikke med Landmandspartiet: Tilføjelse [B].
- S. 258, L. 5. Tsaren, rettet fra udraderet Ord [A].
- » » » 7 f. Professorconcurrencen: Der blev udskrevet Konkurrence om det ved Prof. A. Aagesens Død ledigblevne juridiske Professorat. (Krieger var Medlem af Bedømmelsesudvalget). Om For-handlingerne i Forbindelse hermed, se Kbh. Univ. Aarb. 1880 —81, 1172 ff.
  - » » » 26. Det kgl. danske geografiske Selskab afholdt 17/4 1880 en Fest for Deltagerne i Prof. Nordenskiölds Ekspedition med »Vega« gennem Nordøstpassagen. Et udførligt Referat findes i »Geografisk Tidsskrift« IV, 1880, 25—38.
  - » » » 30—34. Om Kong Oscars Henvendelse til Georg Sibbern (1878—84 Gesandt i Paris), se »Ur Louis de Geers brevsamling«, 1929, 199, og Sars i »Norges Historie« VI, 1. Del, 645.
- S. 259, L. 16—19. Jvf. S. 138, L. 1—6.
- S. 260, L. 1—7. Tilføjelse [B].
- » » » 4. Der, læs: Det.
  - » » » 8—10. En Kreds af c. 20 københavnske større Firmaer besluttede paa et Møde 3/5 1880 at sende Grossererne Hage og Tegner til Nordsibirien for dér at undersøge, hvorvidt der var Jordbund for danske merkantile Foretagender. (»Fædrelandet« 5/5 1880 (Nr. 103)).
  - » » » 9. Schwerin, læs: Sibirien.
  - » » » 12 f. C. C. A. Gosch: Udsigt over Danmarks zoologiske Literatur, 1.—3. Afd., Kbh. 1870—78.
  - » » » 15—23. Om denne Adresse, hvis Ophavsmand Ketil Motzfeldt var, se H. Koht: Johan Sverdrup II, 1922, 274 f. — Adressens Ordlyd er aftrykt i »Kort Udsigt over 1880 Aars Storthings Forhandlinger«, udg. af Novemberforeningen, Kria. 1881, 28.
  - » » » 29 f. Staar i Originalen som en Note til en i Ud-gaven udeladt Notits.
  - » » » 31—33 og S. 261, L. 1—17. Tilføjelse [B].
  - » » » 34. Tilføjelse [B] utvivlsomt samtidig med Stykket L. 1—7.
- S. 261, L. 16. foran, læs: for.
- » » » 29—36. Tilføjelse [MB].
  - » » » 32. Trone, læs: Krone.
- S. 262, L. 3. Klaczko, læs: han [o: Klaczko].
- » » » 12. Damen, læs: Denne.
  - » » » 15 f. Tilføjelse [B].
  - » » » 25. *Toldlønningsf.*: Tilføjelse [B].
  - » » » 33 f. Tilføjelse [B], samtidig med L. 15 f.
- S. 263, L. 3. Under Hærlovforslagets fortsatte 1. Behandling i Landstinget 21/5 1880 talte O. E. Blom. (Rigsdagstid. 1879—80, Landst., Sp. 1393—1414).
- S. 264, L. 9—19. Jvf. S. 225, L. 19—22 med Note.
- » » » 17—19. (Et — det): Tilføjelse [B].
  - » » » 36. Tilføjelse [B], vist samtidig med Tilføjelsen L. 17—19.

- S. 265, L. 7. De Tolv: Jvf. S. 240, L. 1; S. 243, L. 11.
 » » » 12. de 4's: Se S. 264, L. 28 f.
 » » » 10. synes, rettet fra: er [MB].
 » » » 10 f. sagtens for ringe: Tilføjelse [B].
 » » » 14—20. Fr. Stang havde i sin »Fremstilling af Norges konstitutionelle Ret« (1833) hævdet, at Kongens Veto ogsaa ved Grundlovsforandringer kun var suspensivt. Jvf. Sars i »Norges Historie« VI, 1. Del, 639.
 » » » 21—29. Jvf. H. Koht: Johan Sverdrup II, 1922, 280 f.
- S. 266, L. 14—21. Om Sverdrup i Stortinget 2/6 1880, se H. Koht: Johan Sverdrup II, 1922, 293 ff. — Om Motzfeldts Forslag se »Kort Udsigt over 1880 Aars Storthings Forhandlinger«, udg. af Novemberforeningen 1881, 49. — Om Regeringens Grundlovsforslag, der bl. a. indeholdt Bestemmelse om Kongens Ret til at opløse Stortinget, men som i 1877 enstemmigt var forkastet, se »Dagbladet« 5/6 1880 (Nr. 129) og (Norsk) »Morgenbladet« 3/6 1880 (Nr. 151 A).
 » » » 21. Myrmænd: Personer, der for at skaffe sig Stemmeret til Valgene købte ganske værdiløse Jordstykker (bl. a. Moser). 1884 vedtoges en Lov om Matrikulering, hvorved denne Omgaaelse af Grundloven hindredes. Jvf. Artiklen »Valgret i »Salmonsens Konversationsleksikon«, 1928², 446 f. og H. Koht: Johan Sverdrup II, 1922, 265, og III, 1925, 56.
- S. 267, L. 7 f. Med — Hærsagen: Tilføjelse [B].
 » » » 19. Nedsættelsen, læs: Nedsættelse.
 » » » 20. Nærvær., læs: Nærvær.
 » » » 29. [   ], læs: (   ).
- S. 268, L. 12—15. Jvf. S. 265, L. 1—6.
- S. 269, L. 14. jo, læs: jo, mente N[ellemann?].
 » » » 20. remmet, læs: fremmet.
 » » » 30. Jensen: Folketingsmand, Kaptajn N. P. Jensen.
 » » » 32. Hærlovf., læs: Hærlovf..
 » » » 38—S. 270, L. 1 f. dog — opløse: Tilføjelse [B].
- S. 270, L. 6. Grund-Lovssagen, læs: Grund-Lovssp..
 » » » 13. der jo, læs: jo der.
 » » » 18—20. Jvf. S. 219, L. 1—4 med Note.
 » » » 19 f. det — videre: Tilføjelse [B].
 » » » 23. mig, læs: mig m. Fl..
 » » » 23. mig m. Fl., rettet fra: mig [A].
 » » » 24—S. 271, L. 12. Om Stortingsforhandlingerne 7/6—9/6 1880, se »Kort Udsigt over 1880 Aars Storthings Forhandlinger«, udg. af Novemberforeningen, 1881, 32 ff.
 » » » 32. Lambrecht, læs: Lambrechts.
- S. 271, L. 5. Schwensen, Fejl for: Svendsen.
 » » » 14. O. Bergström, læs: A. Bergström.
 » » » 26. II. Sylow: »Dommens materielle Retskraft« (1880), hans Doktordisputat.
- S. 272, L. 17—20. een — Forfatningen: Tilføjelse [B].
 » » » 23. viser, læs: viste.
- S. 273, L. 1 f. Den i Noten til S. 165, L. 7—10 omtalte Dom over Venstres Ledere var appelleret til Højesteret; 21/10 1880 faldt Dommen, der nedsatte Straffene til Bøder paa 300 Kr. (»Dagbladet« 27/10 1880 (Nr. 248); Høiesteretstid. 1880—81, 375—84).

- S. 273, L. 11. Tværimod, læs: Tværtimod.
 » » » 27. Revisionsbestemmelsens, læs: Revisionsbudets[?].
- S. 275, L. 2. HRt., læs: HRd..
 » » » 29. liden, læs: lille.
 » » » 29. Rigsdagsbygningen, læs: Rigsdagsbygningerne.
 » » » 34. Adolphs, læs: Adolfs.
- S. 276, L. 8. Qvehl-Affairen: Kongen havde udnævnt den tyske Generalkonsul Adalhaupt Quehl til Ridder af Dannebrog; men da den tyske Regering misbilligede Q.s Adfærd, blev den kgl. Resolution ang. Dekorationen kasseret.
 » » » 9. afskediget, læs: afskediget; havde den danske Regering trængt stærkere paa, var han alligevel blevet afskediget;
 » » » 13. Instruxer, læs: Instrux[!].
- S. 277, L. 3. 4, læs: 24.
 » » » 18—19. Hsde., i, læs: Hsde. i.
 » » » 19. med den, læs: imod d[en].
 » » » 34—S. 278, L. 17. Tilføjelse [B] delvis paa Siden med 23. Juni.
- S. 278, L. 7. henstillede, læs: *henstillede*.
 » » » 18 f. Handelsstanden afholdt 23/6 1880 Møde paa Børsen. Hovedtalere var M. Levy og Tietgen. Forsamlingen vedtog at nedsætte et Udvalg med Ret til at supplere sig selv med andre Medlemmer for at afgive Betænkning over de Spørgsmaal, der kunde føre til en Udvikling af Handel, Industri og Skibsfart, og gøre Udkast til en Adresse herom til Regering og Rigsdag. Professorerne V. Falbe-Hansen og W. Scharling, Nationalbankdirektør M. Levy o. m. fl. var Medlemmer af Udvalget. (»Dagbladet« 24/6 1880 (Nr. 145)).
 » » » 31—35. Tilføjelse [B] samtidig med Stykket S. 277, L. 34—S. 278, L. 17.
- S. 279, L. 1. F.M.s: Finansministeriets.
 » » » 3. Jvf. S. 283, L. 3.
 » » » 30. Mamelukerne: Ordet er her aabenbart brugt i Betydningen: upaalidelige, Mellemløbere (jvf. Ordbog over det danske Sprog XIII, 858). Der sigtes vel til den S. 284, L. 1—2 nævnte mod Bergs Forslag mest imødekommende Højregruppe.
 » » » 31. Ogsaa: Tilføjelse [A].
 » » » 32. er bleven, rettet fra: blev [A].
 » » » 32. frygter, læs: frygtede.
 » » » 33. gjort, læs: gjorde.
 » » » 35. 15, læs: 18.
- S. 280, L. 5. endnu, rettet fra udraderet Ord [B].
 » » » 6. igaar, rettet fra ulæseligt Ord [nu?] [B].
 » » » 6 f. gaae igaar; ifølge en Yttring til General Nielsen har han derimod; læs: gaae; igaar har han derimod ifølge en Yttring til General Nielsen.
 » » » 7. ifølge — Nielsen: Tilføjelse [TB].
 » » » 26. Søndagsavisen, rettet fra: Dagsavisen [A].
 » » » 27. de billeske Art.: Jvf. N. N. II, 1557 og Dagb. III, S. 228, L. 27.
- S. 281, L. 3—6. I — derfor: Tilføjelse [B], vistnok tilføjet samtidig med L. 34—36, altsaa 5. Juli.
 » » » 7. Yttringen til General Nielsen: Jvf. S. 280, L. 7 f.
 » » » 30. med 6 Mler.: Tilføjelse [TA].

- S. 281, L. 34—36. Tilføjelse [B]. Jvf. Tilføjelsen L. 3—6.
- S. 282, L. 26. uden videre: Tilføjelse [MA].
- S. 283, L. 3 f. Se S. 279, L. 4—10.
- » » » 4. hos *Ingerslev*: Tilføjelse [MA].
- » » » 6—8. Dette — *Gevær*: Tilføjelse [B].
- » » » 9. blev, rettet fra: er [A].
- » » » 12. Hbgen: A. S. Ørsted: Haandbog over den danske og norske Lovkyndighed, med stadigt Hensyn til Hr. Etatsraad og Professor Hurtigkarls Lærebog I—VI, 1822—1835.
- S. 284, L. 15. de 12: Jvf. S. 240, L. 1; S. 243, L. 11; S. 265, L. 7.
- » » » 20 f. 3/7 1880 foretog o. 100 Rigsdagsmænd efter Kongens Indbydelse til Medlemmerne af begge Ting en Formiddagsudflugt med det nye Kongeskib »Dannebrog«, hvor Marineminister Ravn fungerede som Vært. Turen, der varede fra Kl. 9 til 1^{1/2}, gik fra Kbh. rundt om Hven og tilbage igen. »Dagbladet« 5/7 1880 (Nr. 154).
- » » » 34 f. Hærlovfs. videre Skjæbner, rettet fra: Hærlovf. [B].
- » » » 35. Skjæbne, læs: Skjæbner.
- S. 285, L. 30. vilde have reist, læs: havde villet reise.
- S. 286, L. 18. De 17: Fællesudvalgets Højremedlemmer. Jvf. S. 285, L. 31 f.
- » » » 20 f. Scavenius . Thomsen, læs: Scavenius — Thomsen.
- S. 287, L. 13 f. Bojsen — Intet: Tilføjelse [A].
- » » » 19. Inden, rettet fra: Ved [A].
- » » » 21. Krigsmstr., læs: Krigsmster.
- » » » 29. N. R.: Landstingsmand, Gaardejer Niels Rasmussen.
- S. 288, L. 17. de 6: Jvf. S. 286, L. 20 f.
- S. 289, L. 11. drive, læs: dreve.
- » » » 18 f. De — ham: Tilføjelse [B].
- » » » 19. af, læs: ad.
- S. 290, L. 11. støttede, læs: stillede.
- » » » 36. Tilføjelse [MB].
- S. 292, L. 3. Cadrerne, læs: Cadrene.
- » » » 7. 17, læs: 7.
- » » » 18 f. Tilføjelse [B?].
- S. 294, L. 4. 4, læs: et.
- » » » 20. Folkethings-: Tilføjelse [TA].
- S. 296, L. 2. i Grunden: Tilføjelse [MA].
- » » » 5—7. Lovf. — Folkethinget: Tilføjelse [A].
- » » » 28. vilde være, rettet fra: var [A?].
- » » » 37. jfr. 16/7 kort før Kl. 4, læs: kort før Kl. 4 jfr. 16/7.
- S. 297, L. 26. af, læs: ud af.
- S. 298, L. 1 f. 7/7—14/7 1880 afholdtes i Stockholm det 12. skandinaviske Naturforskersmøde. Jvf. »Dagbladet« 8/7 1880 (Nr. 157).
- » » » 2 f. Fischer — sikret: Tilføjelse [B] øverst paa Siden.
- » » » 11. Meddelelse, læs: Meddelelsen.
- » » » 14 f. Lovf. om Udstillingsbygningen: Forslag til Lov om Opførelse af en Udstillingsbygning ved Charlottenborg Slot (stadfæstet 24/7 1880). Jvf. S. 204, L. 10 f.
- S. 299, L. 15 f. Lottokoll., læs: Lottokoll..
- » » » 19. Pedersen: Folketingsmand, Redaktør Jørgen Pedersen(?).
- » » » 23. Jernbanen, læs: Jernbane.

- S. 300, L. 4. taaler, læs: kan taale.
 » » » 17. Universitet, læs: Universitetet.
 » » » 29. Venner, læs: Venners.
- S. 301, L. 31. Præsteembedsbesættelsen kom, læs: Derimod kom Præsteembedsbesættelsesl..
- S. 302, L. 8. ved, læs: med.
 » » » 16. er, læs: ere.
 » » » 18. Brasches, læs: Braschs.
 » » » 31. vedtages, læs: vedtoges.
- S. 303, L. 11 f. de østjydske Jernbaners, læs: den østjydske Jernbanes.
 » » » 21. Personalespm., læs: Personalspm..
 » » » 25—27. General Thomsen havde iflg. Kriegers Oplysning S. 74, L. 35 afslaaet at indtræde i den Kommission, som var nedsat 28/12 1878 og 11/1 1879 var afrejst til Vestindien for at anstille Undersøgelser i Anledning af Oprøret paa St. Croix i Oktober 1878.
- S. 304, L. 2. Estrups Stilling til Klein: $\frac{4, 6}{1} 7/1, 12/1, \frac{15-17}{3} 4/1,$
 læs: Estrups Stilling $\frac{4, 6}{1}, 7/1, 12/1, \frac{15-17}{3}$
 til Klein: 4/1.
- » » » 8—15. Stykket staar i Originalen som en Note til et i Udgaven udeladt Afsnit.
- » » » 9—15. Episoden maa henføres til Maj 1880. Kong Oscar opholdt sig 10/5 og de nærmestfølgende Dage i Kristiania. (H. Koht: Johan Sverdrup II, 1922, 275).

ANDREAS FREDERIK
KRIEGER'S DAGBØGER
1848-1880

UDKOMMET ER
1920-1925

I-VII BIND

PRIS pr. BIND
KR. 12.00

✱

VIII BIND — 1.—2. DEL
1943

SAMLET PRIS
KR. 12.00